

DANIŞTAY DERGİSİ

Y I L 1

SAYI 2

1971

Çok Acı Bir Kayıp

Mehmet Nomer
Avukat

Acı Kayıplarımızdan

Orhan Dikbaş
Danıştay Başyardımcısı

YAZILAR

Danıştay Hâkimlerine Disiplin Cezaları
Uygulanabilir Mi?

İhsan Olgun
Danıştay 10. Daire Başkanı

Hâkimlerin Hukukî Sorumluluğu ve Devlet

Orhan Özdeş
Danıştay Üyesi

Sıkı Yönetim İlanı Kararı ve
Yargısal Denetimi Sorunu

Kâzım Yenice
Danıştay Üyesi

Yönetim

Yılmaz Aliefendioğlu
Danıştay Başyardımcısı

Hizmet İçi Eğitim

Orhan Dikbaş
Danıştay Başyardımcısı

Almanya'da Tespit ve İptal Dâvalarının
Uygulama Biçimi

Çv. Ahmet Erdoğan
Danıştay 2. Daire Başkanı

DANIŞMA VE İDARE KARARLARI

YARGI KARARLARI

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI

DANIŞTAY SINAV YÖNETMELİĞİ

DANIŞTAY DERGİSİ

Yıl : 1

Sayı : 2

Çok Acı Bir Kayıp	Mehmet Nomer Avukat	3
Acı Kayıplarımızdan	Orhan Dikbaş Danıştay Başyardımcısı	4
YAZILAR		
Danıştay Hâkimlerine Disiplin Cezaları Uygulanabilir Mi?	İhsan Olgun Danıştay 10. Daire Başkanı	5
Hâkimlerin Hukukî Sorumluluğu ve Devlet	Orhan Özdeş Danıştay Üyesi	9
Sıkıyönetim İlanı Kararı ve Yargısal Denetimi Sorunu	Kâzım Yenice Danıştay Üyesi	18
Yönetim	Yılmaz Aliefendioğlu Danıştay Başyardımcısı	36
Hizmet İçi Eğitim	Orhan Dikbaş Danıştay Başyardımcısı	45
Almanya'da Tespit ve İptal Dâvalarının Uygulama Biçimi	Çv. Ahmet Erdoğan Danıştay 2. Daire Başkanı	59
DANIŞMA VE İDARE KARARLARI		64
YARGI KARARLARI		103
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI		341
YÖNETMELİKLER		
Danıştay Sınav Yönetmeliği		345
DANIŞTAY YENİ YAYINLARI		352
DANIŞTAY MESLEK MENSUPLARININ YAYINLARI		355
KARARLARIN KONULARINA GÖRE İÇİNDEKİLER		356
KARARLARIN METODİK FİHRİSTİ		359

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

SECRET

SECRET

SECRET

ÇOK ACI BİR KAYIP

Mehmet Nomer

Avukat

Danıştay Üyelerinden Leman Akyollu, tutulduğu amansız hastalıktan kurtulamıyarak hayata gözlerini yummuş, 2/2/1971 günü kendisini çok seven ve sayan arkadaşlarının ihtiram kolları üstünde ebedi istirahat yerine tevdi edilmiştir.

Leman Akyollu, Ankara Hukuk Fakültesinde sınıf arkadaşım idi. Bu arkadaşlık 1935 yılında başlamıştı. Fakülte sıralarında çalışkanlığı, dürüstlüğü ve zerafeti ile temayüz etmişti. Fakülteden çok iyi derece ile mezun olmuştu. Sonra, ikimiz de Danıştay'a intisap etmiştik. Aynı Dairede senelerce beraber çalıştık. Memuriyeti esnasında da çalışkanlığı, zekâsı, dürüstlüğü ve tevazuu ile hemen temayüz etmişti. Mütemadiyen çalışır, intizamla çalışırdı. Hadiselerin ve kanun hükümlerinin doğru müşahade, teşhis ve tatbiki için çırpınırdı. Fakültede edindiği bilgileri, tatbikat hayatında daha da derinleştirip zenginleştirdi. Danıştay'da memuriyet derecelerini sırasıyla ve muntazaman takip ederek genç yaşta Danıştay üyesi oldu. Sınıf arkadaşlarımız içinde ilk defa Yüksek Mahkeme hâkimliği rütbesine yükselen o olmuştu. Bundan, arkadaşları haklı bir sevinç ve iftihar duymuşlardı.

Leman Akyollu, Danıştay Üyesi olarak senelerce şevk ile vazife gördü. Şahsında Danıştay haklı olarak gurur duyacağı bir rükne daha sahip olmuştu. O, nezaketle dinler, itidal ile tetkik eyler, bitarafane rey ve mütalaa izhar ederdi. Cesurdu. Müşfik idi. Tükenmek bilmeyen bir enerjiye sahipti. Hayatını; işine ve mesleğine hasr ve vakfeylemişti. Bu mesleki meziyetleri yanında kâmil manasıyla bir hanımefendi idi. Ne yazık ki, çok genç yaşta ebediyete intikal etmiş bulunmaktadır. Hatırası, Danıştay mensuplarının ve arkadaşlarının hafızasında silinmez levhalar halinde daima canlı kalacaktır. Kendisine Tanrıdan rahmet; ailesine, bütün Danıştay mensuplarına ve arkadaşlarına başsağlığı dileriz.

ACI KAYIPLARIMIZDAN

Orhan Dikbaş

Danıştay Başyardımcısı

Meslektaşları tarafından çok sevilen ve sayılan Danıştay Başyardımcılarından Ömer Faruk Burgu, uzun zamandır muztarip bulunduğu hastalığından kurtulamayıp, 22 Haziran 1971 günü fani dünyamızdan ebediyen ayrılmıştır.

Ankara Hukuk Fakültesinden 1938 yılında (Pekiye) derece ile mezun olan merhum, aynı yılda Ankara Mahkemesine Hâkim namzeti olarak tayin edilmiştir. Bilâhare Tarım Bakanlığı Hukuk Müşavirliği Tetkik Memurluğuna naklen atanmıştır.

1941 yılında Danıştay'a intisap eden merhum intizamlılığı, çalışkanlığı ve dürüstlüğü ile temayüz ederek, muhtelif derecelerde yardımcılıklarda bulunmuş ve 1963 yılında da başyardımcılığa terfi etmiştir.

Sırasıyla Tetkik ve Tebliğ Bürosu ile İdar Daireler Kurulu Başyardımcılığında, Genel Kâtip Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştu; bir buçuk yıldanberi de Tasnif ve Yayın Bürosu Başyardımcılığı görevini ifa etmekteydi.

Memuriyet hizmetinin 30 senesini Danıştay'a vakfetmiş olan merhum, meslektaş ve dostları tarafından daima hürmet edilen bir zattı. Herkese yardım etmek ister, dertlerine ve kederlerine ortak olur, maiyetindekileri kırmaz ve gcendirmezdi. Güler yzli, temiz kalbli ve herkes için iyi duygulara sahipti. rnek bir insan olduğundan hatırası, kalblerimizde ve zihinlerimizde daima kalacaktır; bu nedenle acımız çok derin olmuştur.

Evli ve bir ocuk sahibi olan merhumun kederli ailesine, Danıştay camiasına, dostlarına en içten duygularımızla başsağlılığı diler, Tanrıdan kendisine rahmet niyaz ederiz.

DANIŞTAY HÂKİMLERİNE DİSİPLİN CEZALARI UYGULANABİLİR Mİ?

İhsan Olgun

Danıştay 10. Daire Başkanı

Disiplin cezaları, memurun meslekî yaşantısı ve görevinde göze çarpan davranışlarına karşı kendisine uygulanan bir kısım zorunlu etkenlerdir. Disiplin cezaları objektif hukuk kuralları ile düzenlenen davranışlara aykırı hareket edilmesi ve bunların bozulması karşısında uygulanan zorunlu etkenleri kapsamına alması itibarıyla Ceza Kanunlarının koyduğu cezalara benzerler. Fakat mahiyetleri ve tesirleri bakımından her iki tür cezalar arasında esaslı ayrıntılar vardır. Ceza Kanunlarının koyduğu cezalar sosyal görevlerin düzensizliği halinde adalet duygusu bakımından alınan ve uygulanan zorunlu tedbirlerdir.

Disiplin cezaları ise meslekî görevlerin düzensizliği halinde ve meslekî yararların elde edilmesi için meslek disiplini bakımından alınan ve uygulanan zorunlu etkenlerdir. Bu açıklamadan şu sonuçlar çıkmaktadır :

1 — Ceza Kanunları, memur olsun olmasın ülkenin üzerinde yaşayan her kişi hakkında uygulanır. Bazı suçlar ise yalnız memurlar tarafından işlenir. Bunlar da yine memuriyet mesleği bakımından değil, sosyal adalet bakımından suç sayılmışlardır. Bu suçlara katılan kişiler de aynı yoldan cezalara uğrarlar. Disiplin cezaları ise yalnız memurlara uygulanır.

2 — Ceza Hukuku, kamu düzenine karşı işlenen olaylara uygulanacak tedbirleri kapsadığı için müeyyideleri daha ağırdır. Bu müeyyideler kişinin yaşantısına, özgürlüğüne, malına, kişisel haklarına tesir eder. Halbuki disiplin cezaları idarî otoriteler tarafından uygulanır.

Disiplin cezaları kamu görevinin iyi işlemesi bakımından, bu hizmetlerin gereği gibi ifasını, memurun işine bağlılığını ve memur statüsünün iyi bir şekilde işlenmesini sağlamak amacıyla ve hiyerarşi yetkisine dayanılarak alınmış idarî tedbirlerdir. Bu cezalar hiyerarşi yetkisinin bir bölümüdür.

Memurun ceza kovuşturmasından kurtulması, bu kovuşturmanın yargılanmama veya kurtulma ile sonuçlanması, disiplin cezasının uygulanmasına engel değildir.

Memura sürülmek istenilen kara, çok kez suç sayılacak derecede ağır olmayabilir veya suçun, suçluluğun unsurlarını kapsamaz. Fakat eylemin genel ve sosyal bakımdan sosyal adalet amacıyla bir müeyyidenin uygulanmasını icabettirmemesi, meslekî bakımdan da başı boş bırakılmasını asla gerektirmez. Memurlar diğerlerine nazaran daha geniş yetkilerle donatılmış ve daha ağır görevlerle yüklü kişiler oldukları için diğerlerinin kovuşturmayı gerektirmeyen davranışları, memurlar için kovuşturmayı gerekli kılabilir. Kovuşturma sonunda suçsuzluk veya kurtulma kararları yani eylemin bir suç sayılmaması bakımından verilmiş olan

kararlar bu kategoriye girer. Cezaların mahkemece ertelenmiş olması da disiplin cezalarının uygulanmasına engel değildir. Ancak muhakemenin men'ine veya kurtulma kararı verilmiş ise bir fiilin bir makama göre mevcut olmaması ve diğer bir makama göre de mevcut sayılması, kesin hüküm fikriyle bağdaşmayacağından bu tür kararlar disiplin cezalarının uygulanmasına engel teşkil eder.

Netice olarak disiplin cezaları, şahsî hayat ve hürriyet, medenî ve siyasi haklar üzerine bir etki yapmıyacağı için hukukî bakımdan haysiyet kırıcı bir sonuç doğurmazlar. Bu nedenle disiplin cezaları adli sicile işlenmez, ceza yönünden de tekerrüre esas olamazlar. Tesirleri yalnız memur statüsüne, memurluk hukukuna etki yapar. Disiplin cezalarının bir kısmı sadece manevî niteliktedir. Bir kısım disiplin cezaları ise memurun malî haklarına etki yapar. Ve sonuç olarak memurun, memuriyetten çıkarılmasını intaç eder.

Disiplin cezaları hakkında bu kısa açıklamadan sonra, esas konumuz olan Danıştay Mensuplarına uygulanacak disiplin kovuşturması işlemlerini inceleyelim :

1861 yılında kurulan Meclisi Valâyı Ahkâmı Adliye, 1868 tarihli Nizamname ile Divanı Ahkâmı Adliye ve Şûrayı Devlet adıyla ikiye bölünmüş; Şûrayı Devlet, esaslı ve fer'î devlet işlerinde lüzum görülen ıslahatın icrasını, gerek devleti ve gerekse tebaayı alâkadâr eden günlük işlerde memleketin imarına ait icraatın yolunda cereyanını teminle mükellef olacak ve kanun ve nizamname lâyhalarının tanzimi, kanunen ve nizamen memur olduğu derecede mülki işleri tetkik ederek kararlarının arzı, adli ve idarî makamlar arasındaki vazife ve salâhiyet ihtilâflarının halli, Memurun Muhakematı, dairelerce sorulacak meseleler hakkında rey itası ve nihayet dairede müzakere edecekleri hususlara müteallik mazbataların tanzimi gibi hususlarla meşgul olmak üzere Şûrayı Devlet kurulmuştur. Bu Şûrayı Devlet, Mülkiye, Maliye, Adliye, Nafia, Maarif namlarıyla 5 Daireden teşkil edilmiştir.

Bu tarihlerde Şûrayı Devlet, İdare Mahkemesi, Uyuşmazlık Mahkemesi ve idarî bir istişare meclisi vazifesini görüyordu.

Yüz seneyi aşan temiz ve şerefli geçmişinde gerek Osmanlı İmparatorluğu devrinde ve gerekse Türkiye Cumhuriyeti devresine ait Devlet Şûrasında, bu kutsal kurulda çalışan kişilere disiplin kovuşturması yapılması düşünülmemiş ve muhtelif tarihlerde çıkarılan Danıştay'a ait kanunlarda disiplin cezasına ait hiç bir hüküm konmamıştır. Halen yürürlükte bulunan 31/12/1964 tarih ve 521 sayılı Danıştay Kanunu; Başkanlar ve Üyeler, Başkanunsözcüsü dahil olmak üzere bütün mensupları hakkında disiplin kovuşturması yapılacağını kabul etmiştir. 521 sayılı Kanun kabul edilinceye kadar Danıştay Başkan ve Üyelerinin görevlerine son verilme gibi gayet ağır bir cezanın konulması, kendilerine emanet edilen hizmetlerin gereği gibi ifası teminatını, daima vazifelilerin sağlam vicdan ve karakter ve sorumluluk duygularında bulunan Danıştay mensuplarını üzmüştür.

Kişisel görüşümüze göre bu durum Anayasa esaslarıyla de bağdaşmamaktadır. Anayasamızın 140 ıncı maddesinin son bendinde, Danıştay'a ilişkin olarak kanunla düzenlenmesini emrettiği hususlar şunlardan ibarettir :

1 — Danıştay'ın kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri,

2 — Danıştay mensuplarının nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulanması,

Danıştay mensupları deyimi içine Danıştay Başkan ve Üyelerinin, Başkanun-sözcüsünün girmeyeceğine inanıyoruz.

Çünkü bu gruba giren zatlar için atanma, meslekte ilerleme gibi bir durum mevcut olmadığı gibi hakları ve ödevleri de Anayasa'da yer almıştır.

Niteliklerinin kanunla belirtileceği ise Anayasa'nın 140 ncı maddesinin 3 ün-cü fıkrasında açıklanmıştır. Anayasa, Danıştay görevlilerini iki grupta mütalaa etmiş, Başkan ve Üyeleri, Başkanunsözcüsünü üçüncü ve dördüncü fıkralarında ve bunların dışında kalanları da Danıştay mensupları adı altında son fıkrada ele almıştır. Fıkradaki (mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre) ifadesinin münhasıran fıkranın başındaki (Danıştay'ın kuruluşu, işleyişi, yar-gılama usulleri) ibaresine matuf bulunduğu düşünülmelidir.

Diğer yönden (Yüksek Hâkimlik vakar ve şerefiyle bağdaşmayan veya hizme-tin aksamasını mucip olan hal ve hareketler) gibi her türlü yoruma elverişli, un-surları müphem bir ibareye istinaden bir yüksek idare hâkiminin hizmet haya-tına ve manevî varlığına ağır bir gölge getiren bir hükmün (Mahkemelerin bağım-sızlığı ve hâkimlik teminatı) esaslarıyla nasıl bağdaşabileceğini düşünmek ve uy-gulamak, kanunun ruhu ve maksadiyle bağdaşmayacağı kanaatindeyiz. Bu hal ise sadece kötü niyet sahiplerinin işine yarayacaktır.

Şu duruma göre 521 sayılı Danıştay Kanununun getirdiği Yüksek Disiplin Kurulu her takvim yılı başında Danıştay Genel Kurulunca, her Dairenden seçile-cek birer üye ile üçü Dâva Daireleri ve ikisi İdarî Daireler Başkanları arasından seçilerek 5 Daire Başkanından kurulur. Kurula en kıdemli Daire Başkanı baş-kanlık eder. Kurulun toplanma sayısı 17 dir. Kararlar üçte iki oy çoğunluğuyla veri-lir. Kurul Üyeliklerinde boşalma halinde, boşalan yer için en çok on gün içinde Genel Kurulca yeniden bir seçim yapılır. Kurulun yazı işlerini Genel Kâtip yü-rütür. Danıştay Kanununun 26 ncı maddesinde yer alan ve kuruluş şekli yukarda açıklanan Yüksek Disiplin Kurulu, Danıştay 1 inci Başkanı ile Daire Başkanları, Üyeler ve Başkanunsözcüsünün, Yüksek Hâkimlik vakar ve şerefiyle bağdaşma-yan veya hizmetin aksamasını mucip olan hal ve hareketleri görülür veya öğ-renilirse haklarında bu kanun hükümleri uyarınca disiplin kovuşturması yapılır hükmünü getirmiştir.

Yüksek Disiplin Kurulu eldeki bilgi ve delillere, isnat olunan hal ve hareke-tin mahiyetine göre disiplin kovuşturması yapılmasına yer olup olmadığına takdir eder. Kurul disiplin kovuşturması yapılmasına karar verirse, Kurul dışındaki Daire Başkanları ve Üyeleri arasından seçeceği üç kişiyi soruşturma yapmakla görevlendirir. Haklarında isnatta bulunanlar Kurulun üyesi ise, Kurulun bu hu-sustaki toplantılarına katılmazlar. Bunların yerleri Kurul üyeliklerinde boşalma halinde, boşalan yer için de en çok on gün içinde Genel Kurulca seçim yapıla-ır. (Mad. 26/3) Şayet soruşturmaya karar verilirse ilgiliye isnat olunan hal ve hareketi bildirilerek savunmasını alırlar. Lüzum gördükleri kimseleri andla dinler, konuyla ilgili bilgileri toplar, subut delillerini tesbit ederler. Bütün da-ire, teşekkül ve kurumlar ile gerçek ve tüzelkişiler sorulan hususlara cevap vermek ve diğer istekleri yerine getirmek zorundadırlar.

Soruşturma yapanlar yaptıkları soruşturmaları ve elde ettikleri bilgi ve delilleri gösteren ve bunlara göre disiplin cezası verilmesine yer olup olmadığı hakkındaki

kanaatlerini belirten bir rapor hazırlarlar. Müsbit evrak ve belgeleri bu rapora bağlarlar. Bu rapor Yüksek Disiplin Kuruluna verilir. Bu kurula soruşturmayı yapmış olanlar katılamazlar.

Kurul Başkanı soruşturma sonucunu ilgiliye yazılı olarak bildirir. Ve 5 günden az olmamak üzere tayin edeceği süre içinde yazılı savunmasını vermeye kendisini davet eder. Kurul Bakanı soruşturma dosyasını Üyelerden birine havale eder. Kurul, işi evrak üzerinde inceler. Ve gerekirse soruşturmanın genişletilmesine ve derinleştirilmesine karar verir. İlgili bu dosyayı raportörün huzurunda inceleyebilir. (Md. 136).

Yüksek Disiplin Kurulu isnat olunan hal ve hareketi sabit görmezse dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verir. Kurul bu hal ve hareketleri sabit gördüğü takdirde bunların mahiyetine ve ağırlığına göre ilgilinin uyarılmasını veya hizmet süresine göre istifa etmeye yahut emekliliğini istemeye davet edilmesini karar altına alır. Kurul kararı Birinci Başkan hakkında ise vekili, diğerleri hakkında ise Birinci Başkan tarafından ilgiliye tebliğ edilir. (Md. 137).

Şu duruma göre; Danıştay Birinci Başkanı, Daire Başkanları, Üyeler ve Başkanun sözcüsü hakkında disiplin cezaları uygulamaya yetkili Yüksek Disiplin Kurulu yukarıda adları geçen kişiler hakkında, isnat olunan fiilin mahiyet ve ağırlığına göre alâkalının dikkat nazarının celbi ile uyarılmasına karar vereceği gibi ve yine isnat olunan fiilin ağırlığına ve bir de disiplin cezasına maruz kalan kişinin hizmet süresine göre emekliliğini doldurmuş ise emekliye sevkini, emeklilik süresini doldurmamış ise istifaya mecbur tutulmasını karar altına alabilmektedir. İlgili emekliliğini istemeye veya istifa etmeye dair olan karara, tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde uymazsa istifa etmiş sayılır. Bir aylık süre içinde ilgili izinli sayılır (Md. 138).

Danıştay Kanununun getirdiği bu derece ağır olan yüksek dereceli bir idare hâkiminin istikbal ve manevî şerefini yok eden bir hükmün hâkimlik teminatı ve Anayasamızın hâkime bahsettiği temel haklarla nasıl uzlaştırılacağı konusu üzerinde düşünmek ve durmak gerekir. Şahsi düşünceme göre, yukarıda açıkladığım ve Danıştay Kanununda yer alan bu hükümler, Anayasamızın ruhiyle bağdaşmamaktadır.

Gai bir yorumla konu ele alındığı takdirde, Danıştay gibi Yüksek bir İdari Kaza merciinde tartışma konusu olacağı şüphe götürmez bir gerçektir. Bu yazı ile ben, yalnızca şahsi düşüncemi ortaya koymakla yetiniyorum.

HÂKİMLERİN HUKUKÎ SORUMLULUĞU VE DEVLET

Orhan Özdeş
Danıştay Üyesi

Giriş

Diğer kamu hizmetlilerinin aksine hâkimlerin vermiş oldukları kararlar ve yargılama faaliyetlerinden dolayı sorumlu tutulmamaları ana kuralı teşkil etmektedir. Hâkimler dışında kalan kamu görevlilerinin idarenin ajansı sıfatıyla yaptıkları kusurları, şahsi kusurları olmadığı takdirde, hizmet kusurunu teşkil eder ve bundan dolayı da mensup oldukları idare aleyhine tazminat dâvası açılabilir. Halbuki hâkimlerin adalet hizmetindeki yargılama faaliyetleri sebep gösterilerek hizmet kusuruna dayanılmak suretiyle Devletin sorumlu tutulmasına ve tazminat dâvası açılması cihetine gidilemez. Bu husus kamu hukukunda genel kuralı teşkil eder. Aksi takdirde hâkimin, çözümlediği dâvada kusuru olduğu iddia edilebilir. Karardan memnun olmayan taraf veya taraflar hâkimin şahsi veya hizmet kusuru olduğunu iddia ederek hâkim aleyhine veya Devlet aleyhine tazminat dâvası açabilirler. Bu durum ise yargı hizmetinin işlemlerini imkânsız hale getirir.

Genel prensip bu olmamakla beraber hâkimin veya hatta bazan Devletin de malî bakımdan sorumlu tutulması kabul edilmiştir. Medenî Kanunda vesayet organı olarak hareket eden hâkimlerin malî sorumluluğu gibi, (1), vesayet hâkimi bu malî sorumluluğu karşılamadığı takdirde Devlet ikinci derecede sorumlu olur (MK. m. 410).

Kamu hizmetinde bulunan her görevli gibi bazı hallerde hâkimlerin de sorumlu olacağı HUMK. nun 573 üncü maddesinde kabul edilmiştir. Buradaki hukukî sorumluluk, hâkimin yargılama ve önündeki dâvayı çözümlenerek hüküm verme faaliyetleri ile ilgilidir. Hâkimin sırf idarî mahiyetteki faaliyetleri, adı geçen kanunun mezkûr maddesindeki istisnalar çerçevesine girmez. Prof. Dr. Necip Bilge'ye göre bu husus Borçlar Kanununun 41 ve müteakip maddelerindeki hükümler gereğince açılacak normal tazminat dâvaları şümulüne gireceğini göstermektedir. (2).

1 — Hâkimlerin Sorumluluk Halleri

Diğer kamu hizmetlilerinden ayrı olarak hâkimlerin yargılama ve hüküm verme faaliyetlerinden dolayı istisnaen sorumlu tutulacakları haller HUMK. nun 573 üncü maddesinde yedi bent halinde tadadî ve tahdidî olarak gösterilmiştir. Madde hükmü incelendiği zaman açıkça görüleceği üzere bu haller hâkimin sorumluluğunun kaside ve ağır kusura dayandığını ve kasıt ve ağır kusur bulunmadığı takdirde hâkimin sorumlu tutulamayacağını göstermektedir. HUMK. nun 573 üncü maddesine göre sorumluluğu gerektiren haller aynen şunlardır :

(1) Prof. Dr. Necip Bilge. Medenî Yargılama Hukuku. 1967 S. 87

(2) Prof. Dr. Necip Bilge. Medenî Yargılama Hukuku. 1967 S. 87 - 88

- a) İki taraftan birini tesahüp ve iltizam veya garez ve nefsanîyet dolayısıyla diğeri aleyhine kanuna ve adalete mugayir bir hüküm ve karar verilmiş olması;
- b) Kabili tevil ve izah olmayacak surette vazih ve sarahatı katiyei kanuniye-ye mugayir karar verilmiş bulunulması;
- c) Muhakeme zabıtnamesinde mevcut olmayan sebebe binayi hükmedilmiş olması;
- d) Muhakeme zabıtnameleriyle kararların tağyir ve tahrif edilmiş ve söylenmeyen bir sözün hüküm ve karara müessir olacak surette söylenmiş gibi gösterilmiş olması;
- e) İta veya temin veya vadolunan menfaat dolayısıyla mugayiri kanun hüküm verilmiş olması;
- f) İhkakı haktan istinkâf olunması;
- g) Memuriyet vazifesini yapmakta ihmal ve terahi gösterilmesi veya kanuna göre verilen emirlerin makbul bir sebep olmaksızın yapılmaması.

Kanunda 7 nci bendi teşkil eden (g) bendi, 1539 sayılı Kanunla ilâve edilmiştir. Bu bent hükmüne göre «memuriyet görevini yapmakta ihmal ve terahi gösterilmesi veya kanuna göre verilen emirlerin makûl bir sebep olmaksızın yapılması» sorumluluk hali sayılmıştır. Bu sorumluluk hali mahkemelerin daha ziyade idarî faaliyetini istihdaf etmektedir. (3)

Kanımızca bu bent hükmünde 1961 Anayasa'sının 132 nci maddesi hükmü gözönünde tutularak değişiklik yapılması gerekmektedir. Zira, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere hiçbir emir ve talimat verilemez. Halbuki 1539 sayılı Kanunla ilâve edilen 7 nci bent bu yolda verilecek olan emirlere riayet olunmamasını hukukî sorumluluk hali olarak kabul etmiştir. Anayasa'ya açıkça aykırı olan bu hükmün bu sebeple uygulama alanı kalmamış bulunmamasıdır. Prof. Dr. Necip Bilge de aynı görüştedir. ve bu bent hükmünün uygulanma alanı bulamayacağı görüşündedir. Diğer taraftan aynı bentteki «..... memuriyet vazifesini yapmakta ihmal ve terahi gösterilmesi» meselesinin daha ziyade çekişmez yargıyı ilgilendirdiği genellikle kabul olunmaktadır. (4)

2 — Sorumluluk Dâvasında Görevli Ve Yetkili Mahkeme

HUMK. nun 573 üncü maddesinin birinci fıkrası hangi hâkimler aleyhine tazminat dâvası açılabileceğini tasrih etmiş, 575 inci maddesinin ikinci fıkrasında da bu dâvayı çözümlenmekle görevli ve yetkili mahkemeyi tayin etmiştir. Bu madde hükmüne göre; tazminat dâvası sulh hâkimi aleyhinde ise mensup olduğu asliye mahkemesinde, asliye mahkemesi görevini gören münferit hâkimlerle icra başkanı, ilce asliye mahkemesi hâkimleri aleyhinde ise mensup oldukları il asliye mahkemesinde ve il asliye mahkemesi hâkimi aleyhinde ise esas dâvanın tâbi olduğu temyiz dairesinde çözümlenir. Ceza hâkimleri hakkında da aynı merciler görevli ve yetkilidirler.

Görülüyor ki HUMK. nun bu hükmü karşısında hâkimler hakkında açılacak dâvaların hâkimlerin bulunduğu mahaldeki yetkili mahkemede ikame edilmesi

(3) Prof. Dr. Necip Bilge. Medenî Yargılama Hukuku. 1967. S. 88

(4) Prof. Dr. Necip Bilge. Medenî Yargılama Hukuku. 1967. S. 88

şarttır. Bir hâkim hakkında tazminat dâvasının dâvacının bulunduğu mahal mahkemesinde açılmasına HUMK. nun 9, 20. ve 21 inci maddeleri hükümleri de mâni bulunmaktadır.

Kanun koyucu, hâkimler hakkında açılacak tazminat dâvalarında görevli ve yetkili mahkemeyi adı geçen maddede tayin ve tasrih etmek suretiyle hâkimlik mesleğinin özelliğini ve adalet hizmetinin kesintisiz olarak işlemesi hususlarını göz-önünde tutmuş; hâkimler hakkında yurdun çeşitli yerlerinde dâva açılması yolunu önlemek istemiştir.

Hâkimlerin hukukî sorumlulukları sebebiyle açılacak dâva, bir tazminat dâvası mahiyetinde olduğu halde HUMK.. nun 575 inci maddesinde, dâvanın açılmasında uygulanacak usul ayrıca belirtilmiştir.

Hâkimler aleyhine açılacak sorumluluk ve tazminat dâvaları dilekçe verilmesi ile ikame olunur. Bu dilekçede iki tarafın isim ve şöhret ve sıfat ve ikamet yeri ve şikâyet sebebi olan dâvanın özeti ile cereyan eden yargılamanın ve verilen hüküm ve kararlarla yapılan işlemin özetleri ve tazminat dâvasının dayanağı olan sebepler ile bunların subut delilleri ve talep ve dâva olunan zarar ve ziyanın neden ibaret olduğu yazılır. Şikâyet sebebi olan dâva tutanakları ile evrakı sübutiyesi ve şahitlerin pusulalarının dilekçeye ekli olarak verilmesi lâzımdır. Bu şartlardan birini ihtiva etmeyen dilekçe dâvalı isticvap olunmaksızın mahkeme kararı ile reddolunur.

Yukarıya aynen aldığımız bu hükme göre hâkim aleyhindeki sorumluluk ve tazminat dâvasını ihtiva eden dilekçeye, diğer dâvalarda da usulün genel hükümlerine göre yazılması gerekli hususların dışında yukarıdaki hususların da yazılması şarttır. Burada üzerinde önemle durulması gereken cihet dâva dilekçesine şikâyet sebebi olan dâvanın özeti ile yargılamanın ve verilen kararın özetlerini; dayanan sebeplerle bunların delillerini açıkça yazmalıdır. Aksi takdirde dilekçe reddedilir. Bunlar yazılmadan sadece dâva dosyasına atıfta bulunmak kabil değildir. Bundan ayrı olarak, o dâva dosyasındaki ilgili tutanakların ve diğer belgelerin örneklerinin dilekçeye iliştilmesi kanımızca şarttır. (5)

Hâkim aleyhindeki tazminat dâvası vekil marifetiyle açıldığı takdirde vekâletname, vekilin bu hususta salâhiyetli olduğuna yani mezuniyeti bulunduğuna dair vekâletnamesinde açıklık bulunması gereklidir. Özel bir mezuniyeti kapsama-yan genel bir vekâletname ile aleyhine sorumluluk ve tazminat dâvası açılmaz. (6)

Yargıtay, hâkime karşı tazminat dâvası açılması yetkisinin hâkimi red yetkisi gibi ve belki ondan da daha ağır sonuçları olan bir işleme ilişkin bulunduğunu kabul etmektedir.

3 — Yüksek Hâkimlerin Hukukî Sorumluluğu

HUMK. nu hâkimlerin sorumluluğundan bahsederken yüksek hâkimler hakkında bir hüküm sevketmemiştir. Adı geçen Kanununun 573. maddesi hâkimlerin hukukî sorumluluğunu belirtmiş, ancak hâkim ve icra reisi aleyhine, vermiş oldukları kararlardan dolayı hangi hallerde tazminat dâvası açılabileceğini göstermiştir.

(5) Prof. Dr. Necip Bilge, Medenî Yargılama Hukuku adlı eserinde HGK. 4/12/1963 tarihli bir kararının bu mahiyette olduğuna işaret etmektedir. 1967, S. 93

(6) 4/2/1959 tarihli Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kararı.

Bu maddede yüksek hâkimlerden yani Yargıtay başkan ve üyeleri ile Danıştay başkan ve üyelerinden bahsedilmemektedir. Bir an için yüksek hâkimlerin de hâkim sınıfından olmaları sebebiyle onlar hakkında da hâkimler gibi hukukî sorumlulukları dolayısıyla mezkûr Kanunun 573. maddesi gereğince tazminat dâvası açılabileceği düşünülebilirse de, bu takdirde de önümüze dâvanın hangi mahkemede açılması gerektiği hususu çıkmaktadır.

Hâkimler hakkında hukukî sorumlulukları sebebi ile açılacak tazminat dâvasını çözümlenmeye yetkili mahkemeyi aynı kanunun 575. maddesinin 2. fıkrası tayin etmektedir. Bu fıkra hükmüne göre; tazminat dâvası, sulh hâkimi aleyhinde ise mensup olduğu asliye mahkemesinde, asliye mahkemesi vazifesini gören müferrit hâkimlerle icra başkanı, ilçe asliye mahkemesi hâkimleri aleyhinde ise mensup oldukları il asliye mahkemesinde ve il asliye mahkemesi aleyhinde ise esas dâvanın tâbi olduğu Temyiz Dairesinde çözümlenir.

Görülüyor ki, yüksek hâkimlerin hukukî sorumlulukları dolayısı ile açılacak tazminat dâvalarını çözümlenecek görevli ve yetkili mahkemeyi HUMK. nu derpiş etmemiştir. Kamu nizamına taalluk eden görev ve yetki meselesini ise kıyas yoluyla halline de hukuken imkân bulunmamaktadır.

Mahkemelerin görev ve yetkileri kanunla tayin edilir. Hiçbir mahkeme görevi dahiline giren bir dâvaya bakmaktan imtina edemeyeceği gibi görevi dahilinde olmayan bir dâvayı da çözümlenemez. HUMK. nun 573. maddesinin hangi hâkimler hakkında hukukî sorumluluklarından dolayı dâva açılabileceği hususundaki açıklığı bir tarafa bıraksak dahi yüksek hâkimler aleyhine açılacak tazminat dâvasına bakacak yetkili bir mahkeme mevcut değildir.

Nitekim Prof. Dr. Necip Bilge; «kanun Yargıtay başkan ve üyeleri hakkında bir hüküm koymamıştır. Bu itibarla Yargıtay başkan ve üyelerinin hukukî sorumlulukları bakımından açılacak bağımsız bir hukuk dâvasının çözüm yeri belli değildir.» demektedir. (7) Prof. Dr. Baki Kuru ise, «HUMK. Yargıtay başkan ve üyeleri hakkında açılacak tazminat dâvasına nerede bakılacağını tayin etmemiştir. Ancak HUMK. nda Yargıtay başkan ve üyelerinin hukukî sorumluluğu hakkında bir hüküm bulunmaması, bu kimseler aleyhine HUMK. m. 573 - 576 göre tazminat dâvası açılmaz şeklinde yorumlanamaz. HUMK. m. 573 teki «hâkim» deyimine, Yargıtay başkan ve üyeleri de dahildir. Yargıtay başkan ve üyeleri aleyhine açılacak sorumluluk (tazminat) dâvaları hakkında 4. HD. ni görevli saymak ve bu dairenin vereceği kararlara karşı da HGK. nu temyiz mercii olarak kabul etmek uygun olur» kanısındadır. (8)

Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu, Prof. Dr. Baki Kuru'nun görüşünü kabul etmekle beraber «Eğer Yargıtay üyelerine karşı hukukî sorumluluk dâvasını görece makâmın tayin edilmemiş olmasından dolayı, bunlara karşı hukukî mesuliyetin müstakillen tahrik edilemeyeceği neticesi çıkarılmak cihetine gidilecek olursa, o zaman bunların cezaî mesuliyetlerini tahrik etmek suretiyle hukukî mesuliyetlerini tahakkuk ettirmek imkânının mahfuz kalacağını kabul yerinde olur. Bu takdirde ise Yüce Divan yetkili olacaktır. Eski Teşkilâtı Esasiye Kanunu rejimi altın-

(7) Prof. Dr. Necip Bilge, Medenî Yargılama Usulü. 1967. S. 91

(8) Prof. Dr. Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü. 1968. S. 765 - 766

da vasıl olduğumuz bu neticeyi belki Anayasa rejiminde de muhafaza etmek lâzım gelecektir.» tezini ilâve etmektedir. (9)

HUMK. nu hâkimlerin hukukî sorumluluğunda, sorumluluğu iddia edilen hâkimin kendi mevkiine nazaran üst bir yargı makamını işgal eden hâkimler tarafından yargılanması esasını kabul etmiştir. Yargıtay ve Danıştay hâkimlerinin kendi mevkiilerine nazaran bir üst yargı makamı mevcut değildir. Ne Yargıtay HGK. ve ne de Danıştay Dâva Daireleri Kurulu, Yargıtay ve Danıştay dairelerinin üst yargı mercii değildirler. Kanunla tanınmamış böyle bir yetkinin sayın yazarların ifade ettiği şekilde bir içtihatla doldurulması kanımızca hukuken mümkün değildir. Diğer taraftan yukarıda da belirttiğimiz üzere görev ve yetki, bir kamu nizamı meselesidir. Bir mahkemenin görev ve yetkisi ancak kanunla tayin edilir. İçtihatla hiçbir mahkeme görevi dahilinde olmayan bir dâvaya bakmakla mükellef kılınmaz. Nitekim Yargıtay HGK. 26/6/6957 tarihli kararında «Temyiz Mahkemesi reis ve azaları hakkındaki tazminat dâvalarına Hukuk Umumi Heyetince bakılması lâzım geleceğinin kabulü doğru değildir. Usul hükümlerinin tâyin etmediği bir mercii kıyas yolu ile tesis etmeğe imkân yoktur.» demektedir.

3. Hukuk Dairesi ise, 24/12/1963 tarihli kararında, hâkimlerin sorumluluğuna müteallik maddelerde (m. 573) dâvaya bakacak olan merciler tahdidi olarak tesbit edilmiş olup vazife, âmne intizamından olduğundan kıyas yolu ile tesis edilemez. Bu kabil dâvalar için yeni bir kanunla merci gösterilinceye kadar, ancak Anayasa Mahkemesine kamu dâvası açılmasını tahrik ederek buna müdahale etme yolunun kaldığına işaret edilmektedir.

Hernekadar 1961 Anayasası 1924 Anayasasından farklı olarak Yüce Divan'a hukuk dâvalarına müstakilen bakmak yetkisini tanınamış ise de, yüksek hâkimlerin hukukî sorumlulukları, görevle ilgili bir suçtan dolayı açılacak ceza dâvası zmnında zarar gören kişinin müdahalesi ile mümkün olabilir. Bu itibarla yüksek hâkimlerin hukukî sorumlulukları bakımından mahkemelerde ve Yargıtay'da müstakil bir hukuk dâvasının açılması mümkün değildir.

Danıştay başkan ve üyeleri için durum daha kesin ve biraz değişiktir. Hernekadar Prof. Dr. Baki Kuru, «Yargıtay, Danıştay başkan ve üyelerine karşı açılan tazminat dâvaları hakkında Yargıtay dairesinin görevli olmadığına karar vermiştir. Fakat, Yargıtay 4. HD. nin daha yeni bir kararına göre HUMK. m. 573 de geçen «hâkim» tâbiri ile kaza hakkını kullanan kimseler kastedilmiştir. Bu tâbir yalnız adliye mahkemeleri hâkimlerine münhasır bulunmamaktadır. Bu sebeple kaza hakkını kullanan Danıştay başkan ve üyeleri aleyhine de tazminat dâvası caizdir. Bu dâva idareye karşı açılmış bir idarî dâva olmayıp, hâkime karşı açılmış haksız fiilden dolayı tazminat dâvasına benzeyen bir dâva olduğundan, bunun Yargıtay'da görülmesi gerekir kanaatindeyiz.» (10) demekte ise de; Danıştay, Anayasa'nın 140. maddesine göre kurulmuş bağımsız yüksek bir idare mahkemesidir. Başkan ve üyeleri de 521 sayılı Danıştay Kanununa tabidirler. 2656 sayılı Hâkimler ve 44 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun kapsamı dışındadırlar. Bu sebeple

(9) Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu. Medeni Usul Hukuku Dersleri. 1963. S. 71 - 72

(10) Prof. Dr. Baki Kuru. Hukuk Muhakemeleri Usulü. 1968. S. 766

HUMK. nun kasdettiği manada hâkim kapsamı içine girmemektedirler. Danıştay başkan ve üyelerini yargı görevi yaptıkları gerekçesiyle bir içtihatla HUMK. nu kapsamı içine dahil etmeğe imkân yoktur.

HUMK. nun 573. maddesi hâkim ve icra reisi aleyhine hangi hallerde tazminat dâvası açılabileceğini belirtmiştir. Madde açıkça hâkimlerle icra reisleri aleyhine dâva açılabilceğini âmirdir. Maddede Yargıtay ve Danıştay başkan ve üyelerinden bahsedilmemiştir. Âmir bir usul hükmü olduğu cihetle kıyasen, Danıştay başkan ve üyelerine uygulanmasına da hukuken imkân yoktur. HUMK. nun hangi maddelerinin Danıştay'da ve Danıştay mensupları hakkında uygulanacağı 521 sayılı Danıştay Kanununun 88. maddesinde tadadî ve tahdidî olarak gösterilmiştir. Bu maddede hâkimin reddi zikredildiği halde HUMK. nun 573. maddesi belirtilmemiştir.

Bu sebeple Danıştay başkan ve üyeleri haklarında, ancak Anayasa'nın 147 ve 521 sayılı Danıştay Kanununda da 147. maddesi gereğince, görevleri ile ilgili olarak işledikleri bir suçtan dolayı açılacak kamu dâvasına zarar gördüğünü idda eden şahsın müdahale etmek suretiyle tazminat dâvası ikame edilebilir.

Danıştay başkan ve üyelerinin yukarıda işaret ettiğimiz yola başvurulmadıkça başka mercilerde hukukî sorumlulukları cihetine gidilemez. Bu günkü yazılı hukukumuzda (mevzuat) Danıştay başkan ve üyeleri haklarında hukukî sorumluluklarından dolayı müstakillen açılacak tazminat dâvalarını çözümlenmeye görevli ve yetkili bir mahkeme bulunmamaktadır.

Danıştay başkan ve üyeleri Anayasa'nın 140. maddesine göre yüksek idare hâkimi olmakla beraber aynı zamanda 521 sayılı Danıştay Kanununun 3. maddesine göre Danıştay meslek mensubudurlar. Bu iki tanımda HUMK. nun 573. maddesindeki hâkim tanımının dışında kalmaktadır. Bu sebeple hâkimlerin tâbi olduğu usulü kendilerine uygulamaya imkân yoktur.

4— Devletin Sorumluluğu

Yazımızın Giriş kısmında «diğer kamu hizmetlerinin aksine hâkimlerin vermiş oldukları kararlar ve yargılama faaliyetlerinden dolayı sorumlu tutulmamaları ana kuralı teşkil etmektedir. Hâkimler dışında kalan kamu görevlilerinin idarenin ajanı sıfatıyla yaptıkları kusurları, şahsî kusurları olmadığı takdirde, hizmet kusurunu teşkil eder ve bundan dolayı da mensup oldukları idare aleyhine tazminat dâvası açılabilir. Halbuki hakimlerin adalet hizmetindeki yargılama faaliyetleri sebep gösterilerek hizmet kusuruna dayanılmak suretiyle Devletin sorumlu tutulmasına ve tazminat dâvası açılması cihetine gidilemez. Bu husus kamu hukukunda genel kuralı teşkil eder.» görüşünü ileri sürmüştük. Ancak mesele bu kadar basit değildir. Hâkimlerin yargı hizmeti ile ifa ettikleri idari faaliyetlerini birbirinden ayırmak lâzımdır.

Vesayet organı hâkimlerin ödeyemedikleri zararlardan dolayı Devletin ikinci derecede sorumlu olduğu Medeni Kanunun 410. maddesinde kabul edilmiştir. Fakat vesayet makamı olan hâkimlerin, bu sıfatla yaptıkları işlemleri tam bir yargısal işlem olarak kabul etmeğe imkân yoktur. Vesayet makamının kararları kanımızca, bir nevi şahsına münhasırlık mahiyeti taşır. Bu noktadan hareket edildiği zaman hâkimin verdiği zararı ödeyememesi halinde Devlet'in ikinci derecede sorumlu tutulması tabiidir.

HUMK. nun 573. maddesine göre hakkında sorumluluk dâvası açılan ve mahkeme tarafından kabul edilen dâva sonunda hâkim mahkûm olduğu tazminatı ödeyemediği takdirde durum ne olacaktır sorusu ortaya çıkmaktadır.

Prof. Dr. Baki Kuru Hukuk Muhakemeleri Usulü adlı eserinde «Devlet, hâkimin mahkûm olduğu ve ödeyemediği zararlardan dolayı BK. m. 55'in kıyasen uygulanması suretiyle ikinci derecede sorumlu olmalıdır. Çünkü Devlet ile hâkim arasındaki ilişki hizmet akdi olmayıp Devlet hâkimin âmiri durumunda değilse de, Devlet hâkimi tayin eden makamdır. (11)» görüşündedir. Belgesay, Karafakih bu görüşe iştirak etmekte iseler de; Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu Medeni Usul Hukuku adlı eserinde «Devlet, fertlerin haklarının ziyaa uğramaması için kanun yolları ve bu yolların istimalini mümkün kılmak sadedinde hususî merciler ihdas etmiş ve bu sebeple kazaî faaliyetin ifasından dolayı, herhangi bir mesuliyet kabul etmemiştir. Filhakika, bu hususta Devletin sorumluluğunu tesis edecek sarîh bir madde bulunmadığı takdirde, Devletin sorumlu olamayacağı fikri de doktrine hâkim olmuştur. Türk pozitif hukukunun bugün kabul ettiği esas, yargı fonksiyonunun gereği veçhile ifa edilmemesinden dolayı Devletin sorumlu olamayacağı merkezindedir.» (12) demek suretiyle yukarıda işaret edilen kaniya karşı çıkmaktadır.

Bir kamu kuruluşunun kamu hizmetlerinin ifasından dolayı sorumlu tutulabilmesi için hizmet kusurunun mevcudiyeti şarttır. İdare namına hareket eden ajanın şahsî kusurundan dolayı kamu kuruluşunun sorumlu tutulması bazı istisnalar dışında bahis konusu olamaz. Ajanın, şahsî kusur olarak tanzîhi mümkün hareketlerinden kendisinin sorumlu tutulması bir genel kuraldır. Ancak bazı hallerde hizmet kusuru ile şahsî kusuru birbirinden ayırmak çok zor veya mümkün olmayabilir. Bu gibi hallerde Devleti sorumlu tutmak adalete daha uygun düşer.

Hâkim bir idare ajanıdır, kanımızca değildir. Hâkimler yargısal görevlerini ifa ederken bir âmme hizmeti görmekte iseler de, idare ajanlarının tâbi bulunduğu statü ve rejime tâbi değildirler. Hiçbir kamu kuruluşu adına ajan sıfatıyla hareket etmezler. Yargı görevinin (fonksiyon) özelliği sebebiyle tamamen bağımsız olarak hareket ederler. Hâkim bir ajan olmadığı için bir hiyerarşiye ve hiyerarşik bir denetime tâbi tutulamazlar. Hiyerarşik denetime tâbi tutulmayan ve hareketlerinde tamamen bağımsız bulunan bir kimsenin, kamu hizmeti ifa etse bile, hareketlerinden Devleti sorumlu tutmağa imkân yoktur.

Devleti meydana getiren yasama, idare ve yargı kuvveti, kuvvetler ayrılığı prensibinin bir sonucu olarak tamamen birbirinden ayrıdır. Fonksiyonlarını Anayasa'nın tayin ettiği sınırlar içinde bağımsız olarak yaparlar. Faaliyetlerin mahiyeti de birbirinden tamamen farklıdır.

Millet adına egemenlik hakkını kullanan yasama organlarını yasama tasarruflarında bulunurken «istihdam eden» veya «istihdam edilen» bir kimse durumunda olduklarını kabul etmeğe imkân bulunmadığı gibi Millet adına yargı hakkını kullanan, bütün dâvaların görülmesinde bağımsız olan yargı organlarını da «istihdam eden» veya «istihdam edilen» bir kimse durumunda ele almak mümkün değildir (13). Hukuki durum böyle olunca Devletin sorumlu tutulabilmesi için

(11) Prof. Dr. Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 1968, S. 767.

(12) Prof. Dr. İlhan E. Postacıoğlu Medeni Usul Hukuku, 1968, S. 64.

(13) Prof. Süheyye Derbil, İdare Hukuku, Beşinci Baskı, 1959, S. 121.

Borçlar Kanununun 55. maddesinin de uygulanmasına imkân yoktur. Çünkü hâkim ile Devlet arasındaki ilişkileri özel hukuk hükümlerine göre değerlendirmek mümkün değildir. Hâkim, Devlet'le özel hukuk hükümleri içinde bir mukavele akdetmiş telâkki edilemez.

Yargı organının asıl görevi, yargısal tasarruflarla, yargı fonksiyonunu yerine getirmek, uyumsuzlukları çözümlenmek yani hüküm vermektir. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi hâkimler bu görevlerini yaparken hiçbir hiyerarşiye tâbi değildirler ve hiçbir makamdan, merciden emir, direktif ve talimat alamazlar (Anayasa m. 132). Bu itibarla Devletle aralarındaki ilişkiye Borçlar Kanununun 55 inci ve İcra ve İflâs Kanununun 5 ve 6 ncı maddelerini uygulamaya M.R. Belgesay'ın iddia ettiği şekilde uygulamaya imkân yoktur. İcra ve İflâs Kanunu sadece icra ve iflâs memurlarının sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı Devletin sorumluluğunu kabul etmiştir. HUMK. nu ise 573 üncü maddesinde Devletin sorumluluğundan bahsetmemektedir.

İcra memurlarının ödeyemedikleri zararlardan Devletin sorumluluğu hakkındaki hükümleri kıyas yoluyla hâkimlerin sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı Devletin sorumluluğu hakkında uygulamak; icra ve iflâs memurlarına ait hükümleri hâkimlere teşmil etmeğe de imkân yoktur. (14)

Kanun koyucu, yargısal faaliyetlerden ötürü Devletin sorumlu tutulması gerektiği hali İcra ve İflâs Kanununda tasrih etmiştir. HUMK. nunda ise, hâkimlerin yargısal faaliyetlerinden dolayı Devletin sorumluluğunu hiçbir şekil ve surette kabul etmemiştir. HUMK. 573. maddesinde hâkimlerin hangi hallerde sorumlu tutulacaklarını belirtmiş, Devleti bu sorumluluğa dolayısıyla olsa dahi iştirak ettirmemiştir. Nitekim Prof. Ragıp Sarıca İdarî Kaza adlı eserinde «..... Türk sisteminde - kanunda hilâfına sarahat olmadıkça - kazaî mercilerin kazaî faaliyetlerinden dolayı Devlete - ne doğrudan doğruya, ne de ikinci derecede - bir günâ mesuliyet terettüp etmeyeceğine kani bulunuyoruz.» (15) demek suretiyle meseleye tam açıklık getirmektedir.

Devletin, hâkimlerin sorumluluğuna iştirak ettirilmemesinin bir sebebi de kanımızca hâkimlerin, içtihadı birleştirme kararları gibi objektif yargısal tasarruflarda da bulunabilmeleridir.

SONUÇ :

Hâkimlerin vermiş oldukları kararlar ve yargılama faaliyetlerinden ötürü sorumlu tutulmamaları ana kuralı teşkil etmektedir. Genel prensip bu olmakla beraber hâkimin veya hatta bazan Devletin de malî bakımdan sorumlu tutulması kabul edilmiştir. Medenî Kanunda, vesayet organı olarak hareket eden hâkimlerin malî sorumluluğu gibi.

Kamu hizmetinde bulunan her görevli gibi bazı hallerde, verdikleri kararlardan veya yargısal faaliyetlerinden ötürü hâkimlerin de sorumlu olacağı HUMK. nun 573 üncü maddesinde kabul edilmiştir.

(14) Prof. Ragıp Sarıca. İdarî Kaza. 1949. S. 212

(15) Prof. Ragıp Sarıca. İdarî Kaza. 1949. S. 215

Kanun koyucu hâkimler hakkında açılacak tazminat dâvalarında, bir üst derecedeki mahkeme veya hâkimi görevli ve yetkili kılmıştır. Bilhassa hâkimlerin bulunduğu mahal mahkemeleri yetkili kabul etmekle, hâkimlik mesleğinin özelliğini ve adalet hizmetinin kesintisiz olarak işlenmesi hususunu gözönünde tutmuş; hâkimler hakkında yurdun çeşitli yerlerinde dâva açılması yolunu önlemek istemiştir.

HUMK. nû hâkimlerin sorumluluğunu tâyin eden 573. maddesinde yüksek hâkimler hakkında hiçbir hüküm mevcut değildir. Kanun koyucu hâkimlerle icra başkanlarının, kanunda yazılı hallerde, tazminat dâvasıyla muhatap olacaklarını belirtmiştir. Buradaki hâkim tâbiri içine yüksek hâkimleri, Yargıtay başkan ve üyeleriyle, Danıştay başkan ve üyelerini dahil etmeğe imkân yoktur. Diğer taraftan yüksek hâkimlerin hukukî sorumlulukları dolayısıyla açılacak tazminat dâvalarını çözümleyecek görevli ve yetkili mahkeme HUMK. nunda derpiş edilmemiştir. Kamu nizamına taalluk eden görev ve yetki meselesinin ise kıyas yoluyla halline de hukuken imkân bulunmamaktadır.

Görülüyor ki yüksek hâkimlerin hukukî sorumlulukları bakımından açılacak bağımsız bir hukuk dâvasının çözüm yeri belli değildir. Burada kanunî bir boşluk vardır. Yeni bir kanunla bu boşluk dolduruluncaya kadar, Yargıtay başkan ve üyeleriyle Danıştay başkan ve üyelerinin hukukî sorumluluğunu, Yüce Divanda açılacak kamu dâvasına müdahale etmek suretiyle temin etmek mümkündür. Aksi takdirde yüksek hâkimler hakkında, hâkimlerin sorumluluğunu tâyin eden HUMK. nun 573. maddesine dayanılarak doğrudan doğruya tazminat dâvası açılması kanunen mümkün değildir.

HUMK. nun 573. maddesine göre hakkında hukukî sorumluluk dâvası açılan ve mahkeme tarafından dâva sonunda hâkim mahkûm olduğu tazminatı ödeyemediği takdirde veya hâkimin hukukî sorumluluğundan dolayı doğrudan doğruya Devlet hakkında tazminat dâvası açılabilir mi, sorusu akla gelmektedir. Bu soruya vereceğimiz cevap menfi olacaktır.

Bir kamu kuruluşunun kamu hizmetlerinin ifasından dolayı sorumlu tutulabilmesi için hizmet kusurunun mevcudiyeti şarttır. Bu hizmet kusuru kamu kuruluşunun yapmakla yükümlü olduğu görevleri yerine getirmemesi, noksan yerine getirmesi veya kusurlu yerine getirmesi şeklinde tecelli edeceği gibi idare ajanının kusurlu hareketinden de doğabilir. Ancak hâkim, bir idare ajanı mıdır? Kanımızca değildir. Hâkimler yargısal görevlerini ifa ederken bir kamu hizmeti görmekte iseler de, idare ajanlarının tâbi bulunduğu statü ve rejime tâbi değildirler. Bu sebeple hiyerarşiye ve hiyerarşik bir denetime tâbi tutulamazlar.

Hiyerarşik denetime tâbi tutulmayan ve kararlarında tamamen bağımsız bulunan bir kimsenin, kamu hizmeti ifa etse bile, karar ve faaliyetlerinden dolayı, denetim yetkisine sahip olmayan Devleti sorumlu tutmağa imkân yoktur. Açıkça ortaya çıkan hakikat, Türk yazılı hukukunda, yargı fonksiyonunun gereği veçhile ifa edilmemesinden dolayı Devletin sorumlu tutulacağına dair bir hükmün bulunmadığıdır.

SIKIYÖNETİM İLÂNI KARARI VE YARGISAL DENETİMİ SORUNU

Kâzım Yenice
Danıştay Üyesi

PLÂN :

- I — Konuya Giriş
- II — Danıştay Dâva Daireleri Kurulu Kararı
- III — Olağanüstü Haller Ve Sıkıyönetim
- IV — Türkiye'de Olağanüstü Hal Rejimi
- V — Yabancı Memleketlerde Olağanüstü Hal ve Mahkemelerin Denetimi
- VI — Hukuk Devleti Ve Yargı Denetimi
- VII — Kuvvetler Ayrılığı Ve İşbirliği
- VIII — Hukukumuzda Yasama Ve Yürütme Organları Münasebetleri
- IX — Anayasalarımızda Sıkıyönetim İlânı İçin Aranan Koşullar Ve Farklılıklar
- X — B.M.M. nce Onamadan Önceki Safha
- XI — Sıkıyönetim Kararına Dayalı İşlem ve Tedbirler
- XII — B.M.M. ce Onanan Sıkıyönetim İlâm Kararının Hukukî Niteliği
- XIII — Vesayet Denetimi ve Büyük Millet Meclisi
- XIV — Sıkıyönetimin Parlamento'da Onanması Nedeni Ve Doktrindeki Görüşler
- XV — Sonuç.

I — Konuya Giriş

16/Haziran/1970 günü İstanbul'da cereyan eden bazı olaylar üzerine 16/6/1970 günlü, 7/810 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile İstanbul İli ile Kocaeli İlinin merkez ve Gebze İlçelerinde sıkıyönetim ilân edilmişti. Kararın yerindeliğine inanmayan bir kısım vatandaşlar ve DİSK bu işlemin iptali için Danıştay'a dâva açmışlardır. Danıştay Dâva Daireleri Kurulu, 3/7/1970 günlü kararlarında, (1) bir karşı oya mukabil çoğunlukla sıkıyönetim ilânına ilişkin kararların Danıştay'ın görevine giren işlerden olmadığına karar vermiştir.

(1) Örneğin, Dâva Daireleri Kurulu'nun E. 970/389 - K. 970/442; E. 970/420 - K. 970/443; E. 970/419 - K. 970/444 sayılı ilâmları.

Bu kararların basında ve üniversite çevrelerinde geniş yankıları olmuş; lehde ve aleyhte yazılmış, raporlar düzenlenmiştir. Olay, gerçekten üzerinde durulmağa değer bir özellik taşımakta, çözümün şu veya bu şekilde olması büyük önem arz etmektedir.

II — Danıştay Dâva Daireleri Kurulu Kararı

Konuya girerken, Danıştay Dâva Daireleri Kurulu'nun 3/7/1970 günlü çoğunluk kararı ile karşı oyu bilmek herhalde yararlı olacaktır. Sözü edilen kararlardan örneğin 970/389 Esas, 970/442 Karar sayılı Dâva Daireleri Kurulu ilâmına, 1961 Anayasasının 124 üncü maddesi aynen alındıktan sonra şöyle devam edilmektedir :

«Maddede yer alan hükümlere göre sıkıyönetim, Bakanlar Kurulunca ilân edildikten hemen sonra T.B.M. Meclisinin onamasına sunulacak, Meclis gerekli gördüğü takdirde süreyi kısaltabileceği gibi, kararı tamamen de kaldırabilecek, hele sıkıyönetim süresinin devamı bahis konusu olacaksa bu her defasında ikişer ayı geçmemek üzere T.B.M. Meclisinin kararıyla mümkün olabilecektir.

Gerek T.B.M. Meclisinin sıkıyönetim ilânı kararı üzerindeki tasarruf yetkisinin şümulü gerekse sıkıyönetim süresinin uzatılması yolundaki kararların ancak T.B.M. Meclisince alınabilmesi keyfiyeti, Bakanlar Kurulunun bu konuda, işin mahiyetinden gelen ve Anayasamız bakımından kendine özge bir şekilde düzenlenmiş bulunan yasal nitelikte bir yetki kullanmakta olduğunu, özellikle sıkıyönetim kararının aynen veya süresi değiştirilerek Meclisçe onaylanması halinde artık ortada T.B.M. Meclisince tekabül ve tesahüp edilmiş ve tamamen yasama organının tasarrufu haline gelmiş bir kararın bahis konusu olduğunu ortaya koymaktadır.

Görülüyor ki T.C. Anayasası, Bakanlar Kurulunun sıkıyönetim ilânına dair kararlarının, bir yönden sıkıyönetim sebeplerinin var olup olmadığı, öte yandan süresinin ne olması gerektiği yönlerinden yasama meclislerince denetlenmesini ve ancak T.B.M.M. nin kararı tesahübü halinde sıkıyönetimin devamını öngörmüştür. Diğer yandan Anayasamızın 124 üncü maddesinin Temsilciler Meclisinde müzakeresi sırasında Komisyon sözcüsünün de benimsediği üzere, idarî yargı mercilerinin denetlenmesine tabi hususlar değiştirilerek sıkıyönetim kumandanlığının tasarrufları olarak mütalaa edilmiştir.

Açıklanan bu nedenler muvacehesinde, Bakanlar Kurulunca alınan sıkıyönetim ilânı kararı, organik ve şekli bakımdan idarî bir tasarruf olarak görünmesine rağmen, Anayasa'nın 124 üncü maddesinin derpiş ettiği hükümler muvacehesinde niteliği bakımından yasal bir tasarruf olduğu, hele T.B.M. Meclisince benimsenip onaylandıktan sonra bir yasama organı tasarrufu haline dönüştüğü bu nedenle ortada idarî mercilerin kesin ve uyulması zorunlu idarî veya yargısal kararlarını denetlemekle görevli bulunan Danıştay'ın görevine giren bir kararın varlığından bahse imkân bulunmadığı açıktır.

Bu durumda, dâvanın görevsizlik sebebiyle reddine...»

Azlık oyunda ise şu görüşe yer verilmiştir :

«Sıkıyönetim, olağanüstü yönetim usullerinden biri olmakla beraber, esasları ve sınırları Anayasa ve Kanunla çizilmiş, sebebe bağlı bir hukuk rejimidir. Bu şart - tasarrufun Büyük Millet Meclisi tarafından onanması gerekmele beraber,

Bakanlar Kurulu kararı bir icrai karar niteliği arzietmekte ve sıkıyönetim kararı, onamadan önce yürürlüğe girmektedir. Bakanlar Kurulunca sıkıyönetimin ilânı maddî bakımdan bir idarî tasarruftur. Büyük Millet Meclisince vaki onamın bir çeşit idarî vesayet denetiminden farklı mütalaası da kanımızca mümkün değildir. Her şeyden önce Bakanlar Kurulunun bu idarî tasarrufunun maddî hüviyeti, özü gözönüne alınmalıdır. Kararı yasama organının onaması, karar aleyhine idarî yargı merciinde dâva açılmasına mani sayılmamalıdır. Zira, tasarrufun asıl sahibi Bakanlar Kuruludur. Nitekim sıkıyönetim süresinin uzatılması da yetkili Bakanlar Kurulunun teklifine bağlıdır.

Yasama organının Bakanlar Kurulu kararını değiştirme yetkisi, tasarrufun niteliğini farklı izah için bir neden olamaz. Çünkü vesayet mercilerine de onama, fesih ve kaldırma dışında, yasa ile «değiştirme» yetkisi verildiği haller vardır.

1961 Anayasası, idarenin ve yasama organının tasarruflarını yargı denetimine tabi tutmuştur. Anayasa Mahkemesinin görevi ve yetkileri Anayasamızın 147 nci maddesi ile sınırlıdır. Anayasal hakların kayıtlanmasını bünyesinde taşıyan, suüstimalle yol açabilecek, hatta doktrinde ileri sürüldüğü gibi, bir parti oligarşisine meydan verebilecek ehemmiyette bulunan bir rejimin, yasa koyucu tarafından bir parti hakimiyetine dayanan Bakanlar Kurulunun arzusuna bağlı tutulduğu ve her türlü yargı denetimi dışında bırakıldığı söylenemez.

Böyle bir anlayışın her şeyden önce Anayasamızın insan hakları ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşamayacağı aşikârdır.

Sonuç itibariyle Anayasa Mahkemesinin sınırlı fonksiyonu ve sıkıyönetim ilânı kararının maddî niteliği gözönünde tutulunca, yüksek idarî içtihat mahkemesi olan Danıştay'ın soruna bir çözüm getirmesi zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkar. Anayasamızın geçirdiği tarihi istihaleye ve bugün yürürlükte olan Anayasa'nın metnine ve ruhuna uygun şekilde temel hakları bir takım usul meselelerine feda etmemek üzere, sorunun çözümü mümkündür. Yukarıda arzedildiği gibi, tasarrufun asıl sahibi icra organı olan Bakanlar Kuruludur. Kararın yasama organınca onanması işlemin maddî niteliğini, özünü değiştirmez. Danıştay, Anayasa'nın 114 üncü maddesi hükmü dairesinde gerekli yargı denetimini yapmakla yükümlüdür.

Çoğunlukça verilen görevsizlik kararına bu nedenle karşıyım.»

III — Olağanüstü Haller Ve Sıkıyönetim

Olağanüstü yönetim usullerini Anayasamızın 123 ve 124 üncü maddeleri düzenlemiştir. Olağanüstü hallerden bahseden 123 üncü madde olağanüstü hali tarif etmemiştir. Ancak sıkıyönetime ilişkin 124 üncü maddede ne gibi hallerde sıkıyönetim ilân edilebileceğini saymıştır : Savaş hali, savaşı gerektirecek bir durum, ayaklanma, vatan ve Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma.

Toplum ve devlet varlığına yönelmiş veya yönelmesi kuvvetle muhtemel ciddi ve tehlikeli hareketler, devletin ve toplumun bunlara karşı sıkı zabıta tedbirleriyle korunmasını, bu suretle yakın geleceğinin güven altına alınmasını gerekli kılabilir. Başvurulacak istisnai tedbirler, bir kısım temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmasını ve bazı katı sosyo - ekonomik tedbirler alınmasını zorunlu kılacaktır. Kamu hukuku yazarları olağanüstü hal rejimini kanunî ve hukukî bir re-

jim olarak nitelemekle beraber, Anayasa'ya dayalı bu rejimin istisnai ve oldukça sert «bir polis rejimi» olduğunda da birleşmektedirler.

Sıkıyönetim bu gibi olağanüstü hallerde başvurulan geçici bir zabıta rejimidir. 1924 Anayasasının 86 ncı maddesi ikinci fıkrasına göre «idare-i örfiye, şahıs ve ikametgâh masuniyetlerinin, matbuat, müraselat, cemiyet, şirket hürriyetlerinin muvakkaten takyit veya taliki demektir.» 1961 Anayasası böyle bir tarife yer vermemiştir. Türk Anayasasına, 3832 sayılı Örfi İdare Kanununa ve idare hukuku esaslarına göre sıkıyönetim; uygulandığı alanda hak ve hürriyetleri kısıtlayan, mülki idare ve kolluk yerine askerî idare ve polisi koyan ve bazı suçlara bakmak üzere askerî mahkemeler kuran olağanüstü bir polis rejimi, geçici bir yönetim usulüdür.

IV — Türkiye'de Olağanüstü Hal Rejimi

Sultanın teokratik ve mutlak gücünün hâkim olduğu uzun tarihi devri takiben 1876 Anayasası ile Osmanlı Devleti, anayasal devlet sistemine girmiştir. Bu Anayasa'nın 36 ncı maddesi, olağanüstü hallerde yürütme organına geçici yasa «muvakkat kanun» gücünde kararname çıkarma yetkisi tanımış, delegasyona cevaz vermiştir. Aynı Anayasa'nın 113 üncü maddesi de hükümete geçici sıkıyönetim ilân etme yetkisi tanımakta idi. Madde «Mülkün bir cihetinde ihtilâl zuhur edeceğini müeyyed asar ve emaret» görülmesi halinde hükümetin geçici sıkıyönetim ilân edebileceğini beyan ederken geniş bir takdire yer veriyordu. (Prof. Dr. Bülent Daver'in İcra Organının İstisnai Yetkileri Bakımından Fevkalâde Hal Rejimleri. Sayfa : 115-116)

Sıkıyönetim; Millî Mücadele ve Cumhuriyet devirlerinde yürürlükte kalan «idare-i örfiye kararname» ile yürütülmüştür. Normal bir devlet ve hükümet sistemi getiren 1924 Anayasasının 86 ncı maddesi son fıkrasına göre çıkarılan 3832 sayılı Örfi İdare Kanunu bunları yürürlükten kaldırmıştır.

Olağanüstü haller yönünden 1961 Anayasasının 123 üncü maddesinde yazılı şekilde, toplu bir halde «vatandaşlar için konulabilecek para, mal ve çalışma yükümleri ile bu hallerin ilânı, yürütülmesi ve kaldırılması ile ilgili usulleri» düzenleyen bir kanun henüz çıkarılmamıştır.

Dağımk şekilde yayınlanan olağanüstü hal yasaları arasında : 29/4/1920 günlü, 2 sayılı «Hiyaneti Vataniye Kanunu»; üç ay için geniş yasama vekâleti veren, fakat üç defa uzatılan 5/8/1921 günlü, 164 sayılı «Başkumandanlık Kanunu»; 31/7/1922 tarihli, 249 sayılı «İstiklâl Mehakimi Kanunu»; Şeyh Said isyanı üzerine çıkarılan 4/3/1925 günlü, 578 sayılı «Tahriri Sükûn Kanunu»; 25/Şubat/1930 tarihli, 1567 sayılı «Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun»; «Tunceli Kanunu»; İkinci Dünya Savaşı sırasında çıkan 7/6/1939 günlü, 3634 sayılı «Millî Savunma İhtiyaçları için yapılacak istimvaller» ile ilgili Kanun; 26/1/1940 günlü, 3780 sayılı «Millî Korunma Kanunu»; 14/1/1943 günlü, 4373 sayılı «Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu»; nihayet «18/1/1966 günlü ve 711 sayılı Nöbetçi Memurluğu Kurulmasını ve Olağanüstü Hal Tatbikatlarında Mesainin 24 Saat Devamını Sağlayan Kanun» sayılabilir. Bu yasalarla yürütme organına ve idareye geniş ve istisnai yetkiler tanınmıştır. (Prof. Dr. Bülent Daver a.g.e. sayfa: 120 vd. ile Prof. Dr. İsmet Giritli «Olağanüstü Hal ve Kolera»-Milliyet, 30/Ekim/1970 e bakınız).

Cumhuriyet devrinde Şeyh Said isyanı (25/2/1925); Menemen Olayı (1930); İkinci Dünya Savaşı (1940-1947); 6-7 Eylül 1955 olayları; 28-29 Nisan 1970 olayları;

27/Mayıs/1960 Devrimi; 21/Mayıs/1963 olayları ve son olarak 16/Haziran/1970 İstanbul olayları üzerine yurdumuzda süreleri ve uygulanma bölgeleri değişik sıkı-yönetimler ilân edilmiştir.

V — Yabancı Memleketlerde Olağanüstü Hal Ve Mahkemelerin Denetimi

Fransa, İngiltere, İsviçre ve Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere çoğu batı memleketinde, olağanüstü hallerde yargı denetimi yolu kapatılmamış; ancak yürütme organına mahkemeler geniş bir takdir hakkı tanımışlardır.

İngiltere'de 19 uncu Yüzyılda harp halini Parlamento ilân ederken, harp tehlikesinin varlığını mahkemeler takdir etmekteydi (Prof. Dr. Bülent Daver a. g. e. sayfa : 30).

Amerika Birleşik Devletleri, kuvvetler ayrılığı prensibine daima bağlı kalmış; olağanüstü hallerde yasalar başkana ve idareye verilen geniş düzenleme yetkisinin kapsamı ve sınırları hakkında son sözü daima mahkemelere bırakmıştır.

İsviçre'de Federal Mahkeme, bir çok kararlarında olağanüstü yetkileri devletin zaruret haline (Notstand) veya hakkına (Notrecht) dayandırmıştır. Federal Mahkeme, tam yetki veren Federal Meclis kararlarının ve bunlara dayalı Federal Konsey kararnamelerinin Anayasaya ve yetki veren Meclis kararlarına uygunluğunu araştırmamakla beraber, Federal Meclis kararının (arrêté) maddi yetki aşımı yönünden incelenebileceğini öngörmüştür (Prof. Dr. Bülent Daver a. g. e. sayfa : 72).

Fransa'da 1958 Anayasası, 38 inci maddesi ile istisnai hallerde yürütme organının kanun konularında tasarrufta bulunabilmesine cevaz vermiştir. Bu madde ile tam yetki (pleins pouvoirs) ve yasal vekâlet (délégation législative) Anayasaya girmiştir. Mezuniyete (habilitation) veya çerçeve - kanuna dayalı kararnameler Meclis tarafından onanuncaya kadar yetki tecavüzü bakımından yargı denetimine tabi tutulmuştur. Yasal alana girmeyen kararnameler (ordonnances) idarî bir tasarruf olmaları nedeniyle, bunlara karşı yargı mercilerine idarî dâva açılabilir. (Prof. Dr. Bülent Daver a. g. e. sayfa : 107 vd.).

VI — Hukuk Devleti Ve Yargı Denetimi

Devlet idaresinin ve devletin sınırları içinde yaşayanların şu veya bu kişi veya zümrenin arzu ve temayüllerine bağlı olmadığı, fertlere tanınan hakların bir atıfet sayılmayıp, objektif hukuk kuralları içinde cereyan ettiği, devletin kuruluş ve fonksiyonunun, kişilerin hak ve ödevlerinin bir Anayasa düzeni içinde açıkça belli olduğu ve saygı gördüğü devlet, bir hukuk devletidir. Hukuk devleti olmanın en belirgin niteliklerinden birisi yasama ve yürütme tasarruflarının bir yargı denetimine tabi tutulmasıdır.

1924 Anayasasının 103 üncü maddesi «Teşkilâtı Esasiye Kanununun hiç bir maddesi hiç bir sebep ve bahane ile ihmal veya tatil edilemez.» derken hukukun ve Anayasa'nın üstünlüğünü açıklamakla beraber, bu espriye sadık kalındığı; yürütme, özellikle yasama organının tasarruflarının her zaman Anayasa paralelinde olduğu söylenemez. Birbirine eklenen «hukuk dışı tutum ve davranışlar» 27/Mayıs/1960 devriminin baş nedenlerinden biri olmuş ve yeni Anayasa hazırlanırken, diğer tasarruflar gibi, yasama organının tasarruflarının da denetlenmesi yararlı değil; zorunlu görülmüştür.

Anayasa Mahkemesine «Meclislerce verilen her türlü kararların» da Anayasa-ya uygunluğunu denetleme görev ve yetkisini vermek yerine, Temsilciler Meclisinin, bugünkü Anayasanın 147 nci maddesindeki formüle itibar etmesindeki isabet derecesini burada tartışmak konumuz dışında kalmaktadır. Söylenmek istenen, İstanbul Üniversitesi Ön Tasarısının 173 ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Ön Tasarısının 103 üncü maddelerinde mevcut olduğu halde, kabul edilen Anayasada, B.M.-M. kararlarının da Anayasa Mahkemesince denetlenmesine bilerek yer verilmediği ve mahkemenin görev ve yetkilerinin bu yönden daha sınırlı tutulmuş olduğudur. Sayın Prof. Sıddık Sami Onar'ın işaret ettiğine göre, 1961 Anayasası, yasama organı üzerinde maddi ve organik her iki bakımdan yargı denetimi kurmamış, kanunlarla içtüzük için olmak üzere ve sadece maddi bakımdan bir yargı denetimini benimsemiştir. (Prof. S.S. Onar-İdare Hukukunun Umumi Esasları-1966-Cilt III, Sayfa : 364)

VII — Kuvvetler Ayrılığı Ve İşbirliği

Kamu hizmetlerinin bir taraftan gittikçe daha fazla bilgi ve ihtisası gerektirmesi, diğer taraftan zamanında gerekli karar ve tedbirlerin alınıp uygulamaya geçilmesi zorunluğu karşısında, yasama ve yürütme organları, kuvvetler ayrılığına en çok itibar eden memleketlerde bile, belli ölçüde birbirini tamamlamaya hatta işbirliğine gitmişlerdir. Yasal vekâlete (délégation législative)veya geniş düzenleme yetkisine dayalı idari kararlara bu itibarla gidilmiştir.

Esmein, Fransada Birinci Dünya Savaşında çıkarılan tam yetki kanunlarının 1924-1926 tam yetki kanunlarına göre çıkarılan olağanüstü kararnamelerin, yasal vekâlete bağlı yasama tasarrufları değil; geniş düzenleme yetkisine dayalı yürütme kararları olduğunu söylemiştir. Barthelemy de, bazı yetki kanunlarının yürütme organına yasal yetkilerin kullanılmasına izin vermediğini, sadece bazı yasal konuların bir yetki kanunu ile düzenleme alanına aktarıldığını; böylece yasaya konu hususların artık düzelme alanında yer aldığını; ortada organik bir delegasyon olmadığı gibi, yürütme organının buna göre yapacağı tasarrufların da tamamen idari ve icrai bir nitelik taşımakla, yargı denetimine tabi bulunduğunu söylemektedir. (Prof. Dr. Bülent Daver a.g.e. sayfa : 86 ve 92)

VIII — Hukukumuzda Yasama Ve Yürütme Organları Münasebetleri

1924 Anayasasının 5 inci maddesine göre yasama yetkisi ve yürütme görevi (icra kudreti) Büyük Millet Meclisinde toplanmakta; bu Anayasa ile kuvvetler birliği esası benimsenmekte idi. 1961 Anayasası «yumuşak bir kuvvetler ayrılığı» getirmekle beraber, gene de yasama organı, yürütme karşısındaki üstünlüğünü korumaktadır.

Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu raporunda açıklandığı gibi, bizim hukukumuzda yürütme, sadece kanunların uygulanması demektir. Kanun olmayan yerde yürütme de yoktur. «Yasamamın ilkel ve genel olmasına karşılık yürütme müştak (derivé) bir yetki olarak belirmektedir.» Yürütme, «yasama organının çizdiği hukukî alan içerisinde hükümet etme fonksiyonunu faal ve müessir bir şekilde yürütecek bir organ seviyesine çıkarılmıştır.» Yeni Anayasamız yumuşak bir kuvvet-

ler ayrılığı prensibini kabul etmekle beraber «yasama ve yargı organları ilkel, asli bir yetkiye sahiptir ve bu yetki milletten gelir, halbuki yürütme yetkisi değil, görevi vardır.» Yürütme organı «müştak, türemiş bir organdır.» (Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi - Cilt : 2 - 30/3/1961 - S. Sayısı : 35)

Ne 1924 ne de Devrim Anayasası olan 1961 Anayasalarının hükümete istisnai halde de olsa, geçici kanun yetkisi veya yasama vekâletine dayalı kararnameler çıkarma yetkisi vermediği bilinmektedir.

1567 sayılı Kanunun değişik 1 inci maddesinin, yasama yetkisinin Bakanlar Kuruluna devrine cevaz verdiğinden, yasama yetkisinin devredilmeyeceği hükmünü getiren Anayasanın 5 inci maddesine aykırı olduğuna dair Anayasa Mahkemesine yapılan itiraz üzerine Anayasa Mahkemesi çoğunlukla verdiği 28/3/1963 günlü, 4/71 sayılı kararında, uzun gerekçesinin bir yerinde : «.yasama organının yapısı bakımından ağır işleme ve günlük olayları izleyerek zamanında tedbirler almasının güçlüğü karşısında, esaslı hükümleri tesbit ettikten sonra ihtisasa ve idare tekniğine taalluk eden hususların düzenlenmesi için hükümeti görevlendirmesi de yasama yetkisini kullanmaktan başka bir şey değildir. Şu hale göre, bu durumu yasama yetkisinin yürütme organına bırakıldığı anlamına almak doğru olamaz... Anayasanın 107. maddesi tanzim şekillerinden birini göstermektedir. Yürütme organının bunun dışında kanunun emrine uyarak ve kanuna aykırı olmamak şartıyla umuma şamil nitelikte hukuki tasarruflarda bulunması idare hukuku esaslarına da uygundur. Aksi halde yürütme faaliyeti pek dar ve işlemesi güç bir çerçeve içine sokulmuş olur ki, bunun da Anayasanın amacına ve ruhuna uygun düşmeyeceği ve idare fonksiyonunun istemleri ile bağdaşamayacağı meydandadır.» demektedir. (Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Sayı : I, sayfa : 132 vd.)

1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma ve 1705 sayılı Ticarete Tağışın Meni ve İhracatın Murakabesi ve Korunması hakkında kanunlarda olduğu gibi, hükümete kanun konusuna giren hususları düzenleme yetkisi verilen hallerde yasama organınca yapılan şeyi; Fransız doktrininde belirtildiği gibi, kanun konularını yasama alanından çıkarıp düzenleme alanına aktarmak şeklinde izah etmek - 1961 Anayasası devresinde de - bize en uygun gelenidir. (Prof. Dr. Bülent Daver a.g.e. sayfa : 139 a bakınız)

Sıkıyönetim kararı verilmesinde bir yetki devri hali, Bakanlar Kurulunun bu kararının Büyük Millet Meclisinin onamasına sunulmasında ise, örneğin Anayasanın 65 inci maddesinde olduğu gibi bir idari tasarrufun yasa haline getirilmesi hali yoktur. Bu tasarruf habilitation kanununa dayalı kararnameden de farklıdır. Fransa'da, sözü geçen nitelikte bir kararnamenin meclis tarafından onanması, tasarrufu vasa haline getirmektedir. Kullanılan «Onandı ve kanun haline getirildi» deyişi bunu açıkça ifade etmektedir.

IX — Anayasalarımızda Sıkıyönetim İlanı İçin Aranılan Koşullar Ve Farklılıklar

1924 Anayasasının 86 ncı maddesi ile 1961 Anayasasının 124 üncü maddesi karşılaştırıldığı zaman, sıkıyönetim ilânını gerektiren nedenlerin birbirinin aynı olduğunu görürüz. 1924 Anayasasının «İsyan zuhuru» deyişi yerine 1961 Anayasasında

«ayaklanma olması» deyimini kullanılmıştır. Ayaklanmanın, yasalara aykırı şekilde zor kullanarak devlete ve devlet güçlerine karşı gelmek, isyan ve karışıklık (Aufruhr-Aufstand) çıkarmak anlamında kullanıldığı da kolayca anlaşılmaktadır. Maddeyi açıklayan Anayasa Komisyonu Raporu ayrıca bu görüşü doğrular niteliktedir.

Diğer özelliklere gelince, bir taraftan çift meclis sistemi gereğine uymak, öbür taraftan bu müessesenin (sıkıyönetim) kötüye kullanılmasını önlemek ve demokratik idareyi korumak üzere 1961 Anayasası bazı esaslara yer vermiştir.

Şöyle ki :

a) 1924 Anayasasında Bakanlar Kurulunun ilân ettiği sıkıyönetimin «Meclisin tasdikine arz» edileceği yazılı olmasına karşılık, 1961 Anayasasında sıkıyönetim ilânının Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosunun bir araya gelmesinden meydana gelen Türkiye Büyük Millet Meclisi (Anayasa madde: 63) tarafından onanması öngörülmüştür.

b) 1924 Anayasası Meclise sıkıyönetim süresini uzatmak veya kısaltmak yetkisi tanımış; kaldırması hususunda bir açıklık getirmemiştir. 1960 devrim Anayasası ise Bakanlar Kurulunun «bir ayı aşmamak üzere» ilân ettiği sıkıyönetimi uzatmağa Büyük Millet Meclisini yetkili görmemiş; diğer taraftan bu süreyi kısaltabilme yanında, açıkça Büyük Millet Meclisine sıkıyönetimi kaldırabilme yetkisi de tanımıştır.

c) 1924 Anayasası Meclisin sıkıyönetim süresini uzatma yetkisini sınırlamadığı halde, yeni Anayasa bunu «her defasında iki ayı aşmamak üzere» kayıtlamıştır.

d) 1924 Anayasasında 86 ncı maddenin ikinci fıkrası, hangi hakların sınırlandırılacağını veya askıya alınacağını saymasına rağmen yeni Anayasa bunu yapmamıştır.

e) Eski Anayasamız, 86 ncı maddenin son fıkrasında sıkıyönetimle harp hali arasında bir ayırım yapmak istediği ve sıkıyönetim muntıkasında uygulanacak hükümlerin ve işlemlerin uygulanması suretinin, savaş halinde ise dokunulmazlıkların ve hürriyetlerin sınırlandırma ve askıya alınma tarzının yasa ile tesbit edileceğini öngördüğü halde 1961 Anayasası «sıkıyönetim veya genel olarak savaş hali» arasında bir ayırım yapmamış, bu hallerde hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği, hürriyetlerin nasıl kayıtlanacağı veya durdurulacağı»nın yasa ile düzenleneceğini belirtmiştir.

Kanunun; «kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne» dokunamayacağını öngören Anayasamızın 11 inci maddesi ikinci fıkrası hükmü burada hatırlanmağa değer. (Prof. Dr. Ernest E. Hirsch a. g. e. sayfa: 163) Sayın Prof. H. Nail Kubalı yazısında, sıkıyönetimde bu hükme bir istisna getirildiğini, sıkıyönetim kararı üzerine 3832 sayılı Örfî İdare Kanununun 3 üncü maddesinde sayılan hürriyetlerin kayıtlandığını veya durdurulduğunu belirtmiştir. (Milliyet-27 Ağustos 1970)

X — Büyük Millet Meclisince Onamadan Önceki Safha

Sıkıyönetim ilânı kararının Büyük Millet Meclisinin onamasına sunulması tabii olmakla beraber o tarihte meclislerin tatilde olmaları veya diğer nedenlerle hemen toplanamaması veya çalışmaması (2) halinde onama bir süre gecikebilir. Sıkıyönetim ise yürüdüğünden, Bakanlar Kurulunun sıkıyönetim ilânı kararına karşı Danıştay'a hemen dâva açılmış ve iptalle birlikte yürütmenin durdurulması istenmiş olabilir. Onamadan önceki safhada açılan dâvaya bu haliyle bir idari tasarruf olarak bakılmasında bir tereddüt olmaması icabeder. Fransa'da da mezuniyet (habilitation) veya çerçeve - kanuna dayalı kararnamele Meclis tarafından onamıncaya kadar yetki tecavüzü bakımından yargı denetimine tabi tutulmuştur. Nitekim vergi oranını artıran ve geriye yürüten bir kararnameyi, yasada geriye yürütme hususunda bir hükiim olmadığından Fransa Danıştayı yetki tecavüzü nedeniyle iptal etmiştir.

Onama işlemine kadar bu kararın idari yargı denetimine tabi olduğunda tereddüt olmadığım, 4/8/1970 günlü «16/Haziran/1970 işçi olayları üzerine ilân edilen Sıkıyönetimin hukuki niteliği ve ortaya çıkardığı hukuki sorunlar Konusunda bilimsel RAPOR»u hazırlayan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinin 30 öğretim üyesi ve yardımcısı da kesinlikle ifade etmektedirler.

XI — Sıkıyönetim Kararına Dayalı İşlem Ve Tedbirler

Yukarıda işaret edildiği gibi sıkıyönetim hukukî ve kanunî bir rejimdir. Belli bir süre için devam eden ve sınırları çizilen bir bölgede yürütülen olağanüstü bir idare şeklidir. Anayasamızın 124 üncü maddesine ve 3832 sayılı Örfi İdare Kanununa dayanmaktadır. Bu itibarla, sıkıyönetimin ilânı üzerine görevli mercilerin kararlarının ve uygulamalarının yüksek idare mahkemesi olan Danıştay'ın yargı denetimine tabi olduğu hususunda ihtilâf bulunmamaktadır. Daha 1941 yılında, sıkıyönetim ilânından sonra cereyan eden bütün işlem, karar ve tedbirlerin Danıştay'ın yargı denetimine tabi olması gerekeceği görüşü sayın Prof. Ragıp Sarıca tarafından ileri sürülmekte idi. (Fransa'da ve Türkiye'de Örfi İdare Rejimi - İstanbul Baro Mecmuası - 1941)

Danıştay da sıkıyönetimden doğan işlem ve eylemler üzerine açılan iptal ve tam yargı dâvalarına bakmıştır. (3)

XII — B.M.M. ce Onanan Sıkıyönetim İlânı Kararının Hukukî Niteliği

Sıkıyönetim ilânı kararının Büyük Millet Meclisince onanmasından sonraki niteliği nedir? Artık ortada idarî yargı denetimi dışında kalan bir yasama tasarrufu mu vardır? Yukarıda yazılı 3/7/1970 günlü Danıştay Dâva Daireleri Kurulu kararı benimsenirse bu tasarrufun Türkiye Büyük Millet Meclisince «onaylandıktan sonra bir yasama organı tasarrufu haline dönüştüğü» nü kabul etmek gerekecektir.

(2) Örneğin 1 Kasım 1970 günü T. B. M. M. çalışmaya başlamasına rağmen başlangıçta uzun süre her iki meclis başkanı; sonradan Senato Başkanı seçilmişse de bu yazının hazırlandığı 26/11/1970 tarihinde halâ Meclis Başkanı seçilememiş ve Meclis hiç bir yasama faaliyetinde bulunamamıştır.

(3) Örneğin, Danıştay Kararları — Ahmet Özeren ve arkadaşları — Ankara 1969, sayfa : 48 de 12. Dairenin 170 ve 171 sayılar altında gösterilen kararlarına bakınız.

Mevcut koşullar içinde sıkıyönetim ilânı gerekip gerekmediğinin takdiri ile bir karar verilmesi, sonra da süresi biten sıkıyönetimi uzatıp uzatmama kararı şüphesiz Bakanlar Kurulunun inisiyatifi ve yetkisi içinde kalır. Büyük Millet Meclisi, nitelik ve muhteva bakımından, bu idarî tasarrufa bir katkıda bulunamaz. Sıkıyönetim ilân edilir edilmez hukukî hayatıyet kazanır ve uygulama alanına girer. Onamadan önce olduğu gibi onamadan sonra da sıkıyönetim Anayasa'ya ve 3832 sayılı Örfî İdare Kanununa göre yürüyecektir. Hukukî sonuçlar doğuran tasarruf Bakanlar Kurulunun yapıcı tasarrufudur. Sıkıyönetim ilânı dolayısıyla husumet de, sorumluluk da asıl tasarruf sahibine yani Bakanlar Kuruluna aittir.

Büyük Millet Meclisi denetimi sırasında sıkıyönetimi kaldırabilir veya süresini azaltabilir; ancak bu denetim işlemin özüne ve o güne kadar - ki hukukî ve maddî varlığına etkili olamaz.

XIII — Vesayet Denetimi ve Büyük Millet Meclisi

Onamasına sunulan sıkıyönetim ilânı kararı karşısında Büyük Millet Meclisi bir vesayet mercii görevi ve yetkisi içindedir. Yaptığı iş geniş anlamda siyasî, dar anlamda idarî bir denetimden ibarettir. Gerçi idarî vesayet idareler arasında geçerli bir denetimdir. Ne var ki Anayasamız yürütme organını, siyasî denetimi çok aşan, salt subjektif tasarrufları için de Büyük Millet Meclisinde denetime tabi tutmaktadır.

Anayasamızın 62 nci maddesi; vatandaşlara, kendileriyle ve kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine başvurma hakkı tanımıştır. Hükümet siyasî bakımdan sorumlu tutulmakla yetinilmemekte, fonksiyon ve görev ayrılığı esaslarına uymasa da Meclis idarenin subjektif idarî işlemlerine müdahale edebilmekte ve idarî hüviyette kararlar alabilmektedir.

Yukarıda yazılı Anayasa hükmüne dayanılarak çıkarılan 26/Aralık/1962 tarihli ve 140 sayılı Yasanın 5-12 nci maddelerinden anlaşıldığına göre, yargı mercilerine intikal etmeyen ve kanun teklifine veya tasarısına konu olmayan idarî mercilerin kesin kararları T.B.M.M. Dilekçe Karma Komisyonunca incelenerek bir karara bağlanır. T.B.M.M. üyelerinden biri on gün içinde bu karara itiraz etmezse karar kesinleşir. İtiraz halinde Karma Komisyon Genel Kurulu, lüzumlu görürse ilgili bakanlıktan da bilgi alarak işi esas bakımından karara bağlar. İtiraz edilmezse karar kesinleşir.

T.B.M.M. üyelerince itiraz edilmişse nihai surette Millet Meclisi kesin karar verir.

Kesinleşen kararlar ilgililere ve ilgili bakanlıklara bildirilir. Bakanlıklar bu karar üzerine yapılan işlemi 30 gün içinde Karma Komisyonu Başkanına yazılı olarak bildirmek zorundadırlar.

Kesin idari işlemler hakkında yasama organının; bir yürütme organı, bir vesayet hatta hiyerarşik bir idare merci gibi hareketle inceleme yaptığı, maddi ve fonksiyonel nitelikleri itibarıyla idarî bir karar verdiği ve bizzat tesis ettiği kesin işleme uymağa idareyi zorladığı bu hükümlerde açıkça görülmektedir.

Yasama organının müdahalesine, hatta yeni bir karara konu etmesine rağmen işlem yasama tasarrufu hüviyeti almamakta; idarî niteliğini korumaktadır. Bu noktada, Anayasa'nın 62 nci maddesi ile 124 üncü maddesi ve bu hükümlere dayanan 3832 ve 140 sayılı yasalar hükümleri arasında, tasarrufların niteliği bakımından bir bağlantı kurmakta ve sonuç itibariyle Büyük Millet Meclisince onanmasına rağmen, Bakanlar Kurulunun sıkıyönetim ilânı kararının aynı idarî karar niteliğini koruduğunu söylemekte kanımızca hata yoktur.

XIV — Sıkıyönetimin Parlamento'da Onanması Nedeni Ve Doktrindeki Görüşler

Sıkıyönetim ilânı kararının Büyük Millet Meclisince onanmasında, tarihi seyri içinde toplumun varlığının korunması, huzur ve güveninin sağlanması yerine, ilân edilen sıkıyönetimle bir takım maceralara ve yürütme organının yetkilerini kötüye kullanılmasına meydan verilmemesi düşüncesi hâkim olmuştur. İstenmiştir ki, bu derece önemli bir tasarrufta millet temsilcileri zamanında gerekli ve etkili denetimi yapabilsinler. Karara ilişkin görüşlerini belirtmek imkânını bulsunlar. Karar isabetsiz ise kaldırsın veya süresini azaltabilsinler.

Fransa'da Cumhurbaşkanı Mac Mahon'un Parlamento'ya karşı bir hükümet darbesinden endişe edilmiş, yürütme gücünden kuşkulanan parlamento 3/4/1878 tarihli yasa ile sıkıyönetim ilânında parlamentonun hâkimiyeti esasını benimsemiş ve sıkıyönetimin prensip itibariyle parlamentoca bir kanunla ilânı ve uzatılması öngörülmüştür. (Örfî İdare İlânı Kararı Kazai Murakabeye Tabi midir? - Dr. İsmet Giritli - İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası)

Türk Anayasalarının ve hukuk sisteminin bundan esinlendiği söylenebilir.

Hükûmetin sıkıyönetim ilânı kararına, yasaların güttüğü amaca aykırı bir tutum içinde gitmesi ve parlamento çoğunluğunun da bunu şu veya bu nedenle onaması halinde ne olacaktır? Tasarruf bir yargı denetimine konu olamayacak mıdır? Bu hususta doktriner görüşleri kısaca özetlemek isteriz.

A) Fransa'daki Görüşler :

Barthelemy, bütün idarî kararlar gibi, hükûmetin sıkıyönetim ilânına ait kararının da Danıştay'ca incelenebileceğini söylüyordu.

Duez ve Appleton, hükûmetin sıkıyönetim ilânı kararını parlamentonun onamasından sonrası için de yürütme organı kararı olarak görmekte; ancak bunu bir hükûmet tasarrufu olarak nitelemekte ve mahkemelerin parlamento ile ihtilâfa düşmek istememeleri nedeniyle yargı denetimine tabi olmadığını ileri sürmektedirler.

Hükûmet tasarrufları konusundaki 1951 yılı etüdünde Maxime Mignon, 5/6/1874 tarihli (Chéron) kararında Fransız Danıştay'ın sıkıyönetim ilânı kararını incelediğini ve hergün hükûmetin düzenleyici tasarruflarını parlamentonun münakaşa ettiğini ve siyasî tasvibe konu yaptığını; buna rağmen bunlardan hukuka aykırı olanları Danıştay'ın iptal etmekte olduğunu, bu itibarla sıkıyönetim ilânı kararlarında da Danıştay'ın çekinmesi için bir neden bulunmadığını söylemektedir.

Prof. İsmet Giritli, Fransız Danıştay'ının 28/10/1953 günlü (Hückel) kararıyla da sıkıyönetim ilânı kararını yargı denetimine tabi tuttuğuna ayrıca işaret etmiştir.

Prof. Jean de Soto, sıkıyönetim ilânına ilişkin tasarrufun yasama tasarrufu olduğunun hukuken söylenemeyeceğini açıklamakla; ancak Fransız Profesör, parlamenter münasebetlerin nazik ve oynak alanına hâkim müdahale etmemelidir demektedir. (4)

B) Bize Gelince :

«Fransa'da ve Türkiye'de Örfi İdare Rejimi» başlıklı yazısında sayın Prof. Rağıp Sarıca, bir hükümet tasarrufu olarak nitelendirdiği sıkıyönetimin ilânı kararı için şöyle diyor :

«Velev ki bazı hukukî noksanlara rağmen, örfi idare ilânı Meclis tarafından tasdik edilmiş olsa,zannımızca bu ilâna müteallik hükümet kararının hukuken muteber olmadığı iddiası serdedilemez; bunun aleyhine bir dâva açılmaz. Çünkü örfi idare ilânına müteallik karar, bir hükümet tasarrufudur. Bu isim verilsin veya verilmesin örfi idare ilânı nihayet teşri uzvunun kanaatını izhar ettiği bir sahaya taalluk eder.

Mahkemelerimizin aynı mesele üzerinde, Büyük Millet Meclisinden daha fazla salâhiyetle söz söylemek iddiasında bulunacaklarını ve aralarında ihtilâflı bir vaziyetin zuhuruna sebebiyet vereceklerini zannetmiyoruz. Binaenaleyh örfi idare kararı murakabelerinin dışında kalacaktır.»

Sayın Prof. Sıddık Sami Onar, 1952 yılında hazırlanan İdare Hukukunun Umumî Esasları adlı eserinde, sıkıyönetim ilânına dair Bakanlar Kurulu kararının iptâl dâvasına konu olup olamayacağını eleştirirken, tasarrufu organik bakımdan idarî bir karar saymakta ve Büyük Millet Meclisinin onama dolayısı ile olan fonksiyonunu da bir nevi idarî vesayet denetimi olarak nitelemektedir. Sayın Profesör diyor ki :

«İlk bakımda buna müsbet cevap vermek lâzım geleceği düşünülebilir; filhalka uzvî bakımdan bu karar Bakanlar Kurulunun diğer kararları gibi kazai murakabeye tabi olması icabeder. Gerçi bu karar Büyük Millet Meclisinin tasdikine arz edilmekte ise de Meclisin bu vazifesi bir nevi idarî vesayet murakabesi gibidir. Tasdik kararı da bir şart - tasarruftur ve örfi idare ilânı tasarrufunun tamamen dışında kalır ve müstakil bir mahiyet arz eder. Yani Büyük Millet Meclisinin tasdik kararı mahiyetini değiştirerek onu uzvî bakımdan teşriî bir tasarruf haline kalbetmez. Karar uzvî bakımdan gene idari bir karardır. Maddî bakımdan ise bu tasarrufun bir nevi polis tasarrufu olduğunda ve idarî bir karar bulunduğu şüphe yoktur. Hatta kararda sebep unsuru bile hukuk tarafından tesbit olduğuna göre bu bakımdan da bir takdir salâhiyeti bile bahis mevzuu olamaz. Buna rağmen ekseriyet bu kararı bir hükümet tasarrufu saymakta ve binaenaleyh kazai murakabenin yani idarî kazanın murakabesinin dışında bırakmaktadır. (İdare Hukukunun Umumî Esasları - 1952 - Sayfa : 1080 - 1081)

(4) — Dr. İsmet Giritli — Örfi İdare İlânı Kararı Kazai Murakabeye Tabi midir? yazısının 114 - 120 sayfalarına bakınız. (İst. Hukuk Fak. Mec. 1957 - Sayı : 1 - 4)

Ancak sayın Profesörün, 1966 yılında yenilenen baskıda, tasarrufun niteliğine, yasama organının fonksiyonuna ve yargı denetimine ilişkin görüşü değişmiştir. Sayın Prfesör :

«... sıkıyönetimin ilânına dair kararın da, sıkıyönetim sırasında yapılan tasarrufların da yargı denetimine tabi olması icabeder. ...Sıkıyönetimin ilânı kararı organik bakımdan idarî, maddî bakımdan ise şart - tasarruf mahiyetinde bir tasarruftur. Ancak bu kararın yürürlükte kalması için diğer bir şart - tasarrufun araya girmesi yani Büyük Millet Meclisi tarafından tasdik edilmesi gerekmektedir. ...Büyük Millet Meclisinin tasdik kararını, idarî vesayet makamlarının tasdik tasarruflarıyla kıyas edersek bu tasdik, tasarrufun esası, özü, yani hükümetin verdiği ve idarî tasarruf mahiyetinde sayılması gereken karar aleyhine dâva açılabilmesine engel olmaması gerekir. Fakat sıkıyönetim ilâmı kararının Büyük Millet Meclisinin tasdikine arzı, idarî vesayet denetiminden farklı bir mahiyet arzietmekte, özellikle sebep unsurunun takdirinin Büyük Millet Meclisine bırakılmak istenildiğini göstermektedir. Organik bakımdan bir yasama tasarrufu ile bu sebeplerin varlığı zımnen kabul ve tasdik edilmiş olmaktadır. Eğer tasdik yerinde değilse tasdik kararı aleyhine kazai yola müracaat lâzımdır. Nitekim idarî vesayet makamının tasdik edilmemesi gerekli bir tasarrufu tasdik etmiş olması halinde bu makam aleyhine iptal dâvası açılması mümkündür. Fakat sıkıyönetim kararını tasdik eden karar organik bakımdan bir yasama tasarrufu olduğuna göre böyle bir imkân yoktur. ...bu karara karşı, sebebin mevcut ve yerinde olmadığı iddia ediliyorsa, ancak yetkili kaza merciinde yani Anayasa Mahkemesinde bir dâva açmak lâzım gelecektir.Ancak böyle bir karara karşı yargı yoluna başvurmak usul bakımından bir güçlük hatta imkânsızlık arzietmektedir. ...Anayasa'nın bizzat kendisi Anayasa Mahkemesinin yetkisini sınırlamış ve bu suretle de her tasarrufun yargı denetimine tabi olduğu hakkındaki esasını gene kendisi ihlâl etmiş olduğundan Anayasa Mahkemesine başvurulamayacaktır.» dedikten sonra, Anayasa'nın maddî hukuk bakımından tanıdığı hakkın usul bakımından yok edildiği, ilân edilen sıkıyönetime karşı «kazai bir müracaat yolu» olamayacağı sonucuna varmaktadır. (İdare Hukukunun Umumî Esasları 1966, Cilt :III, Sayfa : 1503 - 1506)

16/Haziran/1970 tarihinde İstanbul ve çevresinde sıkıyönetim ilâmına karar verilmesi ve bu karara karşı Danıştay'a açılan iptal dâvalarının görevsizlik kararıyla sonuçlanması üzerine konuya bir kere daha eğilmek lüzumu hissedilmiştir. Belirtilen farklı görüşleri üç grupta toplamak mümkündür.

a) Sayın Prof. Dr. İsmet Giritli ve Prof. Dr. Lûtfi Duran'ın savundukları görüşe nazaran, sıkıyönetim ilânı kararı Büyük Millet Meclisince onansa da tasarrufun idarî niteliği değişmez. Ve bu tasarruf idarî yargı denetimine tabi olur.

26/Haziran/1970 günlü Milliyet Gazetesinde sayın İsmet Giritli, sıkıyönetimin sebep, konu ve amaç yönünden Anayasa ve Örfi İdare Kanunu tarafından düzenlenmiş hukukî bir rejim olması nedeniyle ve Anayasa'nın 114 üncü maddesi hükmü karşısında, sade sıkıyönetim sırasında alınan kararların değil; «bizzat sıkıyönetim ilâmı kararının da Danıştay'ın yargısal denetimine tabi olduğuna şüphe yoktur» demektedir.

13/ Temmuz/1970 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde «Sıkıyönetim Kararı» başlığı altında sayın Prof. Lûtfi Duran konuyu eleştirmektedir. Sayın Profesöre göre, sıkıyönetim ilânı kararını Türkiye Büyük Millet Meclisinin onanması zorunlu bir siyasi denetimdir. Alınmakla uygulanmaya başlayan sıkıyönetim kararından ayrı ve farklı bir irade olan bu onama «ona hiç bir yeni öge ve güç eklememektedir... Sıkıyönetim ilânı, uygulanması ve sürdürülmesi yetkileri de esasen Anayasa tarafından Bakanlar Kuruluna verilmiştir. ...Sıkıyönetim yasama yetkisine değil, yürütme görevine giren idare biçimlerinden biridir ve bunun bütün sorumluluğu Bakanlar Kurulunun üzerindedir. ... Sıkıyönetim kararının onanması özel, somut, bireysel ve geçici bir yürütme işleminin sadece yürürlüğüne engel olmamayı tazammun eder... Sıkıyönetim kararı onanmadan sonra da önceki idarî işlem niteliğini koruduğu ve sürdürdüğü için, Danıştayın yargı yoluyla denetlenmesine bağlı kalır. ...Bir konuda siyasi denetimin varlığı, yargı denetiminin yapılmasına engel olamaz Sıkıyönetim kararının Türkiye Büyük Millet Meclisince onanmakla organik bakımdan idari niteliğini kaydederek tek bir yasama işlemi haline geldiği kabul edilse bile... her halî kârda fonksiyonel yönden yürütme ve maddi bakımdan da idare işlemi olduğunda kuşku yoktur.»

Prof. Dr. İsmet Giritli, 30 Temmuz 1970 günlü Milliyet Gazetesinde yayınladığı «Sıkıyönetim ve Danıştay» başlıklı diğer yazısında keza, hükümetin sıkıyönetim ilânı kararının da yargı denetimine tabi olması gerektiğini, bir nevi «siyasi vesalet» olan onamanın asıl karardan farklı ve ayrı olması nedeniyle sıkıyönetim ilânı kararının «idarî» mahiyetini değiştirmeyeceğini, aksi takdirde «muhtemelen Anayasa Mahkemesinin de denetimi dışında kalacağından, tamamen bir hukukî rejim olan sıkıyönetimin takdiri ve keyfi bir rejime dönüşeceği»ni savunmaktadır.

b) İkinci grup içinde mütalaa ettiğimiz yazarlara göre ,sıkıyönetim kararının «onanmasından sonra ortada artık bir yürütme işleminin kalmadığı, bu işlemin bir yasama işlemi haline dönüştüğü kabul edilse bile, bir hukukî işlem olarak ... yargısal denetime tabi olması yönünden mesele gene değişmeyecek, bu defa bu denetimi yapmağa yetkili organ Anayasa Mahkemesi olacaktır».

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinin otuz öğretim üyesi ve yardımcısı tarafından paylaşılan bu görüş, 4 Ağustos 1970 günlü, yukarıda adını verdiğimiz bilimsel Raporda belirtilmektedir.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, 1961 Anayasasının; Anayasa Mahkemesi'nin genel surette görev ve yetkilerini tayin eden 147 nci maddesi ve diğer hükümleri arasında - 81 inci madde de olduğu gibi - sıkıyönetim bakımından istisnai bir hükme yer vermemesi karşısında, bu denetimi Anayasa Mahkemesinin yapmağa yetkili olduğu görüşüne katılamıyoruz. (5)

c) Üçüncü grupta bulunanlar ,sıkıyönetim kararının Büyük Millet Meclisince onanması üzerine artık bu işlemin ne Danıştayca ne de Anayasa Mahkemesince denetlenemeyeceği görüşünde olanlardır.

Sayın Prof. Hüseyin Nail Kubalı 27 Ağustos 1970 günlü Milliyet Gazetesinde yayınlanan «Sıkıyönetim Kararı ve Yargı Kontrolü» başlıklı yazısında, görüşünü kısaca şöyle açıklamaktadır:

- (5) Nitekim kendisine başvuru Anayasa Mahkemesinin, 17/11/1970 tarihinde, sıkıyönetim ilânı kararını incelemenin görev ve yetkisi dışında bulunduğuna oybirliği ile karar verdiği öğrenmiş bulunmaktayız.

Hukuk devleti «objektif bir hukuk fikrini müesseseleştiren bir Anayasanın hâkim bulunduğu devlettir. Sıkıyönetim Devletin «kişilerden, zümre ve sınıflardan gelmesi muhtemel, hukuk devleti ilkesini tehdit edici tehlikelere karşı korunması gayesini güden bir rejimdir.» Bu hükümle hakkın ve hürriyetin özüne dokunulamıyacağına dair Anayasanın 11 inci maddesindeki prensibe istisna getirilmiştir. «Sıkıyönetimin kararı karışksız ve katıksız bir yürütme tasarrufu değildir.» Yasama yetkisi devredilemez. «Bakanlar Kurulunun Türk Parasının değerinin korunması hakkındaki tam yetki kanununa dayanarak kanun kuvvetinde kararname çıkarılması Anayasaya aykırıdır.» Anayasa Mahkemesinin 1963 tarihli kararı bu itibarla isabetli sayılamaz. Sıkıyönetim Kararı Anayasanın açıkça verdiği bir yetkiye dayanarak yapılan, hal ve şartlara uygunluğu sağlamak üzere «yürütme tasarrufu şeklinde başlayıp yasama tasarrufu şekline dönüşerek tekemmül eden bir karardır.» Büyük Millet Meclisi yürütmenin ilk kararı üzerinde dilediği gibi tasarruf etmekte, kendisine mal etmektedir.

Diğer taraftan «B.M.M. nin sıkıyönetim hakkındaki onama kararını Anayasa Mahkemesinin kontrolüne bağlamak hukuk devleti ilkesine teorik açıdan uygun görünürse de pozitif hukukumuz, yani Anayasamızın açık hükümleri buna imkân vermemektedir... «Büyük Millet Meclisinin Anayasa Mahkemesinin kontrolüne tabi tutulan tasarrufların neler olduğunu Anayasa açık ve tahdidi bir şekilde göstermiştir... Prensip itibariyle yetkilerin kanuni sarahata dayanması lâzımdır. Kaldı ki, Anayasamızın 4/11 maddesine göre, hiç bir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.» Sıkıyönetim kararı maddi mahiyeti itibariyle kanun değerinde olmakla beraber, hızlı müdahale zaruretiyle, yerleşen geleneğe uyarak karar şeklini tercih etmiştir. Kurucu Mecliste, «Sıkıyönetim kararının hak ve hürriyetler bakımından taşıdığı büyük öneme rağmen, yargı kontrolüne tabi olamayacağı kanaati tereddüde yer vermeyecek bir açıklık ve ısrarla savunulmuştur.» dedikten sonra, özellikle sıkıyönetim kararının aslında partiler üstü bir karar olarak yargı kontrolü dışında bırakılmasının hukuk devleti ilkesiyle bağdaşır görünmediğine de işarette, sıkıyönetim kararını, Büyük Millet Meclisinin takdirine bırakılmış siyasi bir tasarruf olarak nitelemektedir.

Burada bir noktaya dokunmakla yetineceğiz. Geride kalan ve o günkü koşullar içinde ifadesini bulan Kurucu Meclis Komisyon Sözcüsünün beyanları, her gün gelişen ve çözüm yolları aranan sosyal sorunlar için, bir Anayasa hükmünün yorumlanmasında ve kapsamını tayinde yeterli bir dayanak olamaz. Özellikle «Ör-fi idare kararları kazai merciler önünde iptal davası mevzuu olamaz. Hükümet tasarrufları Türk Anayasa ve idare hukuku alanından silen Anayasamızın 114 üncü maddesi hükmü karşısında buna itibar etmek daha da güç olur.

XV — SONUÇ

Sosyo - ekonomik düzen ve bunun gerekli kıldığı kamu hizmetleri devamlı bir gelişme içindedir. 20 nci yüzyılda devlete, iç ve dış güvenliği sağlama, adaleti yurt düzeyine yayma gibi klâsik hizmetlerden çok ilerde ekonomik, sosyal, kültürel görevler düşmektedir. Kamu hukuku yasalarla sınırlı tutulamamakta, bu alana daha çok içtihad hukuku hâkim olmaktadır. Yasaların susduğu, müphem, yetersiz kaldığı halde doktrin olması lâzım geleni söyler, mahkemeler de içtihatları

ile durmadan boşlukları amaca en uygun bir şekilde doldurmağa çalışırlar. Danıştay'a yüksek içtihat mahkemesi denmesinin nedeni bu olmak icabeder.

İdari yargının görev alanı gittikçe genişlemektedir. Denebilir ki, yasama faaliyeti ile idarenin özel hukuk alanına giren faaliyetleri bir yana; kamu hizmetlerinin görülmesine yönelen ve idari icrai nitelik arzeden yürütme organının her eylem ve işlemi idari yargının denetimine tabi bulunmaktadır. Sıkıyönetim ilânına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı da, her safhasında, bunun dışında tutulamıyacak idari icrai nitelikte ve idari yargı denetimine tabi bir tasarruf olma hüviyetindedir.

Fransız idare hukukunda olduğu gibi hukukumuzda da genellikle hükûmetin sıkıyönetim ilânı kararı bir hükûmet tasarrufu olarak mütalaa edilmiş ve Danıştayca, denetimi halinde yasama ve yargı organlarının ihtilâfa düşmelerinden kuşku duyulmuştur. Aslında hükûmet tasarrufları nazariyesi, sayın Prof. İsmet Giritli'nin işaret ettiği gibi hukuk prensiplerinden doğmamış; hikmet-i hükûmet arzusu içinde ve bir takım siyasi endişe ve düşüncelerle ortaya atılmıştır. Hukuk devleti müesseseleri arasında hükûmet tasarruflarının yeri olmamalıdır.

1924 Anayasası yürürlükte iken Danıştay Kanununa hükûmet tasarrufları ile ilgili bir hüküm konmak istenmiş; o günkü koşullar içinde bile parlâmentoda tasarı ileri tarihe bırakılmış ve bir daha ele alınmamıştır. (6) Ayrıca Danıştayımız içtihadları ile hükûmet tasarrufları sınırını gittikçe daraltmış ve bunu mukabile-i bilmisil, yabancıların hudut dışı edilmeleri gibi dış politika ve iskân gibi iç politika tedbirleri ile kısıtlamıştır. (7)

1961 Anayasasından sonra ve Anayasa Mahkemesi hergün yasama organının tasarruflarını denetlerken, parlâmento ile mahkemelerin ihtilâfa düşmeleri endişesinin yeri kalmamıştır. Anayasamız 114 üncü maddesinin «İdarenin hiçbir eylem ve işlemi, hiç bir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz.» hükmü ayakta olması nedeniyle, hükûmet tasarrufu nazariyesine yargı mercilerinin de artık itibar etmedikleri 1961 yılından sonraki uygulamalardan kolayca anlaşılabilir.

Kaldı ki, sıkıyönetim ilânı kararının bir hükûmet tasarrufu olarak görüldüğü zamanlarda da sıkıyönetim ilân ile ilgili (Chéron ve Hückel) davalarına Fransız Danıştayının baktığı sayın Prof. İsmet Giritli'nin incelemelerinden anlaşılabilir.

Maxime Mignon'un dediği gibi, parlâmentoda hergün hükûmetin idari tasarrufları münakaşa edilirken, idari tasarrufun bir yerde yasama tasarrufuna dönüşüğünü söylemek bize inandırıcı gelmemektedir. Anayasamızın daha ileri giden 62 nci maddesi hükmü ve buna dayanarak çıkarılan 140 sayılı Yasa, kesin subjektif idari işlemleri açıkça T.B.M.M. Dilekçe Karma Komisyonunda ve Genel Kurulunda denetime tabi tutmakta, kesin kararlar verilmesini sağlamakta ve itiraz halinde konu Meclisin kesin kararına bağlanmaktadır. Sonuç, subjektif işlemi tesis eden

(6) Fazla bilgi için Prof. İ. Giritli - Hükûmet Tasarrufları, sayfa : 76 - 78 e bakınız.

(7) Prof. Tahsin Bekir Balta, a. g. e., sayfa : 664 - 665

idarelere bildirilmekte ve yapılan işlem hakkında bilgi istenirken idareler adeta bu karara uymağa zorlanmaktadır.

Yürütme organının işlemlerinin bu yolda bir denetime tabi tutulması, tasarrufun özünü ve hukukî niteliğini değiştirmez. İdarî işlem aleyhine idarî yargı mercilerine başvurumağa da engel olmaz. Bizce durum, sayın Prof. Lütü Duran tarafından «özel, somut, bireysel ve geçici» olarak nitelendirilen Bakanlar Kurulunun sıkıyönetim ilânı kararı için de farklı değildir. Ne var ki, tasarrufun önemi gözönünde tutularak, Anayasa'nın 124 üncü maddesinde, yasama organının Bakanlar Kurulunun sıkıyönetim ilânı kararını bir vesayet mercii gibi denetlemesi, onaması veya kaldırması şart koşulmuştur.

Sıkıyönetim, temel hak ve hürriyetleri kısıtlayan olağanüstü bir polis rejimidir. Ancak bunu takdirde keyfiliğe yer verilmemiştir. Diğer deyişle kanunî, meşru, hukukî nedenlere dayalı bir rejimle karşı karşıyayız. Bu itibarla her tasarruf gibi bunun da güdülen amaç yönünden, üstün hukuk kurallarına uygunluğunun yargı yerlerince denetlenmesi hem hukuk devleti olmanın, hem de insan haklarına saygı duymanın bir gereğidir. Demokratik rejimden saptırmaların, oligarşik uygulamaları önlemenin bundan daha emin bir yolu bulunamamıştır.

1924 Anayasası sırasında sıkıyönetim ilânı kararını bir kısım yazarlar hükümet tasarrufu olarak niteleseler de, onama ile yasama tasarrufuna dönüştüğüne itibar edilmemekte idi. 1924 Anayasasının 86 ncı maddesi ile 1961 Anayasasının 124 üncü maddesi hükümleri arasında, hangi hallerde sıkıyönetim ilân edileceği ve ilân edilen sıkıyönetimin hemen Meclisin onamasına sunulacağı hususunda tam bir aynıyet vardır. Bu itibarla yeni Anayasa devresinde de, Meclisce sıkıyönetimin onanması üzerine idarî tasarrufun niteliğinin değişeceği ve yasama tasarrufuna dönüşeceği görüşünü benimsemek kabil değildir.

Kurucu Meclis müzakereleri sırasında Anayasa Komisyonu sözcülerinin, bu tasarrufun yargı denetimine tabi olmadığına dair beyanları bir mütalâa olmaksızın ileri geçemez. Yasa hükümleri incelenirken gerekçelerin, meclis müzakere tutanakları şüphesiz bir fikir verir. Ama geçmişte kalan bu görüşlerin, bu günün sosyal sorunlarını kamu isterlerine en uygun bir şekilde çözmek mevkiinde olan ve amaçsal yorumlarla amaca ulaşmak isteyen uygulayıcıları bağlamıyacağı da tabiidir. Üstelik, sıkıyönetim ilânı kararlarının iptal dâvasına konu teşkil etmemesine hükümet tasarrufu olmaları bir neden olarak gösterilmişse, kanunuzca bu beyanlar daha da az inandırıcı olur.

Sıkıyönetim, 334 sayılı Anayasamızın İkinci Kısımında temel haklar arasında sayılan konut ve kişi dokunulmazlıklarını, özel hayatın gizliliğini, toplantı hak ve hürriyetini; düşünce, basın ve yayın hürriyetlerini, seyahat ve yerleşme hürriyetlerini kısıtlayan ve bazı hallerde askıya alan bir tasarruftur (3832 sayılı Örfî İdare Kanunu, madde : 3). Bununla temel hakların ve hürriyetlerin özüne dokunulamıyacağına dair Anayasamızın 11 nci maddesine de bir istisna getirilmektedir.

Hak ve hürriyetlere olduğunca saygılı bir Anayasa, bu derece önemli kısıtlamaları nefsinde taşıyan bir kararı her türlü yargı denetimi dışında tutmuş olmaz. Anayasa, bir taraftan sıkıyönetim ilânı kararını mutlaka, saydığı hukukî sebeplerden birine dayandırmak zorunluğunu korken, diğer taraftan aynı Anayasamızın bu tasarrufun ne derece bu amaçlara uygun şekilde tesis edildiğini yargı mercilerinin denetiminden kaçıracağını kabul etmek güçtür. İdarenin hiç bir eylem ve işlemi yargı denetimi dışında bırakılmamışken, sıkıyönetim ilânı kararı için

yasama organı denetiminin yeterli sayıldığı söylenirse bu görüş, istisna tanımayan prensiple çatışır.

Böyle bir görüşü «İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak» isteyen ve bunu Anayasa metnine dahil «Başlangıç» kısmında peşinen taahhüd eden bir Anayasanın ruh ve amacıyla bağdaştıramıyoruz.

Anayasa Mahkemesinin sıkıyönetim ilânı kararını denetliyemeyeceği, Anayasanın 147 nci maddesi hükmü sarahatından anlaşılmakta; yüksek Mahkemenin bu konuda 17/11/1970 gününde oybirliği ile verdiği görevsizlik kararı da bu görüşü doğrulamış bulunmaktadır.

İlân edildiği günden itibaren sebebe bağlı idarî icrai bir karar, bir şart - tasarruf olarak hukuk hayatına giren sıkıyönetim ilânı kararı; Türkiye Büyük Millet Meclisince onandıktan sonra da kanımızca maddî, organik, fonksiyonel her yönü ile idarî niteliğini korumaktadır. Yasama organınca vaki onama sıkıyönetim kararının dışındadır. Onama kararı geniş anlamda siyasî, dar anlamda idarî bir vesalet denetiminden ileri geçmemektedir. Mevcut koşullara göre sorunun çözümü sırasında lüzum unsurunun takdiri, kararı tesis, sonra süresi dolan sıkıyönetimi devam ettirip ettirmeme; nihayet bütün bunlardan doğabilecek sorumluluk tasarrufun asıl sahibi olan yürütme organına, hükûmete aittir.

Temel hakları bu derece kısıtlayan ve bu derece hükûmetin inisiyatifi içinde olan bir tasarruf, usul meseleleri arkasında kalamaz ve yargı denetimi dışında bırakılamaz. İçtihatlar, ana hukuk kurallarına ve hizmet gereklerine göre vücut bulur. Yüksek idare mahkemesi olan Danıştay, içtihadına yeni bir yön vermeli ve Anayasa'nın 114 üncü maddesinde yazılı şekilde, her safhasında, sıkıyönetim ilânı kararını bir idarî icrai tasarruf olarak yargı denetimine tabi tutmalıdır.

FAYDALANILAN BAŞLICA ESERLER VE YAZILAR

- 1 — İcra Organının İstisnai Yetkileri Bakımından Fevkalâde Hal Rejimleri Prof. Dr. Bülent Daver - Ankara 1961
- 2 — İdare Hukukunun Umumi Esasları - Prof. Sıddık Sami Onar - İstanbul 1952 ve 1966 baskıları
- 3 — Die Staatsverfassungen der Welt - Band 7 Türkei - Ord. Prof. Dr. Ernest E. Hirsch - 1966 Berlin
- 4 — Fransa'da ve Türkiye'de Örfî İdare Rejimi - Prof. Ragıp Sarıca - İstanbul Baro Mecmuası - 1941, sayı : 2-3
- 5 — Örfî İdare İlânı Kararı Kazai Murakabeye Tabi midir? Prof. Dr. İsmet Giritli - İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası - 1957, sayı : 1-4
- 6 — Türkiye'de ve Yabancı Memleketlerde Hükûmet Tasarrufları - Prof. Dr. İsmet Giritli - İstanbul 1958
- 7 — Haftung des Staates für rechtswidriges Verhalten seiner Organe - Türkei - Prof. Tahsin Bekir Balta - 1967
- 8 — Sıkıyönetim - Prof. Dr. İsmet Giritli - Milliyet, 26/Haziran/1970
- 9 — Sıkıyönetim Kararı - Prof. Lûtfi Duran - Cumhuriyet, 13/Temmuz/1970
- 10 — Sıkıyönetim ve Danıştay - Prof. Dr. İsmet Giritli - Milliyet, 30/Temmuz/1970
- 11 — Sıkıyönetim Kararı ve Yargı Kontrolü - Prof. Hüseyin Nail Kubalı - Milliyet, 27/Ağustos/1970

Y Ö N E T İ M

I

Ö R G Ü T L E N M E

(Teşkilatlanma)

Yılmaz Aliefendioğlu
Danıştay Başyardımcısı

1. Tanım:

Her yönetici para, malzeme ve insandan ibaret kaynaklarından en iyi şekilde faydalanmalıdır. Malzeme ve paranın kullanılmasındaki isabet veya isabetsizlik büyük ölçüde insanlar tarafından verilen kararlara tabidir. Bu sebeple tüm yöneticiler için insan gücünün örgütlendirilmesi en başta gelen sorundur. Alfred Marshall, örgütlenmeyi, emek, toprak, sermayeden sonra dördüncü üretim unsuru olarak saymaktadır.

İnsanlardan en iyi faydalanma şekli, onların yapmaları gerekli olan şeyi bilmelerini temin etmektir. Her insan görevini bilmelidir. Aksi takdirde karışıklık, zaman israfı ve işte tekrar (ikileme) olacaktır. Ayrıca, iyi bir örgütte, bütün gayretler müşterek amaç yönünde düzenleştirilmelidir (Koordine edilmelidir).

Böylece örgütlenmeyi, aşağıda sıralanan hususları temin eden bir yöntem olarak tanımlayabiliriz.

Örgütlenme Yoluyla :

- Amacın elde edilebilmesi için yapılması gerekli iş küçük bölümlere ayrılır ve her bölümün bir kişi tarafından ele alınması sağlanır.
- İşte tekrar (İkileme) önlenir. Yani aynı nitelikteki işin iki veya daha fazla yerde tekrarı önlenerek emek ve zaman israfına meydan verilmez.
- Bütün gayretlerin ortak amaç yönünde olması sağlanır.

Örgütlenme Şunları Kapsar :

İşin küçük bölümlere ayrılması ve her bir bölümün uzman kişiler tarafından ele alınması, Uzmanlaştırma küçük kademelerde daha dar (daha fazla), üst kademelere gidildikçe daha geniş ve geneldir.

Çeşitli kişiler tarafından yapılan işler arasında düzenleştirme (Koordinasyon) vasıtalarının temin edilmesi, diğer bir deyimle, örgütlenmenin gayesi, bir grup

insanın sanki bir vücut imişçesine çalışmasına imkân vermek, grup içerisindeki her şahsın kendisine ait işi yaparken, diğerinin faaliyetlerine zarar vermemesini sağlamaktır.

Örgütlenme işinin niteliğini ilk izah eden sosyal bilimci muhtemelen Max Weber'dir. Weber'e göre, ideal örgüt, uzmanlaşma (İhtisaslaşma), hiyerarşik otorite, kaideler (mevzuat), gayrişahsîlik ve yaptıkları işe göre eğitim görmüş idareciler temeli üzerine oturtulmalıdır. Fakat Weber, haberleşme, görevliler tarafından yapılan işin nicelik ve niteliği, düzenleştirme (koordinasyon) ve kişisel liderliğe duyulan ihtiyaç ile ilgili değildi. Bugün bir örgüt içerisinde bu hususların da önemle gözönünde bulundurulması gerekir.

2. Örgüt Şeması :

Örgüt (teşkilât) şeması, bir kuruluşun otorite yapısını yani iskeletini grafikte temsil eder. Örgüt şeması, o kuruluşdaki yapılan işleri ve otorite ilişkilerini gösterir. Fakat, otoritenin derecesinin, görevlerin ve aynı seviyedeki kimseler arasındaki ilişkinin neden ibaret olduğunu göstermez. Bu boşluğu iş tanımları doldurur. İş tanımları, genel olarak, her cins işin amacını, örgüt içerisinde diğer işlerle ilişkisini ve işe bağlı yetki ve sorumluluğun ne olduğunu gösterirler.

Bir örgüt içerisinde örgüt şeması ve iş tanımları dışında kişiler ve gruplar arasında başka ilişkiler de mevcuttur. Bunlar resmî olarak kurulamazlarsa da, davranışlar ve örgütün başarısı üzerinde küçümsenmeyecek bir etkiye sahiptirler. Bunlara resmî olmayan ilişkiler denmektedir. Örgütlenme, resmî ve resmî olmayan yönleri de içine alır. Örneğin, karşılıklı davranışlar, beşeri ilişkiler, tabii liderlik ve resmî olmayan haberleşme bir örgütün resmî olmayan yönünü teşkil ederler.

3 — Örgütlenme Prensipleri :

Etkililik (Müessiriyet)

Bir örgütte gaye, mümkün olan en az giderle elde edilecek şekilde plânlanmalıdır. Buradaki gider deyimi, para maliyetini, insan gücü maliyetini veya her ikisini kapsamaktadır.

Yetki Devri (Salâhiyet Devri)

Karar, yeterli (ehliyetli) en küçük kademede verilmelidir. Bu yetki ve sorumluluğun, bir örgüt içerisinde, mümkün olduğu kadar alt kademelere devredilmesi demektir. Bununla beraber, prensip olarak sorumluluğun devredilemeyeceği söylenebilir. Bu, şu demektir: Bir örgüt içerisinde yetkisini alt kademeye devreden biri üst (âmir), astının devir aldığı yetkiye göre görevini yapış tarzından kendi üstüne karşı sorumlu olmakta devam eder. Durumu bir örnekle açıklayalım; A, B'nin üstü, B de C'nin üstü olduğunu kabul edelim. B karar vermek yetkisini C'ye devretmekte serbesttir. Fakat B karar vermek yetkisini devrederken bundan dolayı üstü A'ya karşı taşıdığı sorumluluktan kurtulamaz. B, C'nin devredilen işi yapış tarzından dolayı A'ya karşı sorumlu kalmakta devam eder. B, yanlış karar verenin yani görevi doğru şekilde yapmayanın C olduğunu ileri sürerek kendisini sorumluluktan kurtaramaz.

Komuta Birliği :

Her kişi, tek bir âmire karşı sorumlu olmalıdır. Yukarıki örneği ele alırsak, C sadece B'ye karşı B de A'ya karşı sorumludur. A doğrudan doğruya C'ye emir vermemeli veya onun hatalarını düzeltmemelidir. A'nın C'ye emir vermesi gerekiyorsa, bu emri B'nin aracılığıyla vermelidir. Eğer C bir hata yaparsa, A bu konuda C ile değil, B ile konuşmalıdır.

Kontrol Açıklığı :

Bir âmir, işleri birbiriyle ilgili altıdan fazla asta sahip olmamalıdır. Yani bir âmire doğrudan doğruya bağlı ast derecedeki kişiler altıyı geçmemelidir.

Kısa Komuta Zinciri :

En üst ile en ast yetke (otorite) arasında, mümkün olduğu kadar az kademe bulunmalıdır. Bu prensip kontrol açıklığı ile karşıt düşer. Zira kontrol açıklığını dar tuttukça, örgüt içerisinde kademeler artar, geniş tuttukça kademe sayısı azalır. Bu sebeplerle bu iki kuralın olanaklar oranında uzlaştırılması gerekir.

Denge (Balans)

Her örgüt, kendisine bağlı bölümlerin büyüklüğü yönünden uygun bir dengeye sahip olmalıdır. Bir bölümün çok büyük, diğer bir bölümün çok küçük olması örgüt içerisinde denge kuralına uyulmadığını gösterir.

4. İşlerin Bölümlemesi (Tasnifi)

Bir kuruluş içerisindeki işlerin bölümlemesinde ve hiyerarşik bağlantısının tesbitinde belli başlı iki yöntem kullanılır :

- a. Amaca göre,
- b. Yapılan işe göre.

Birinci şekle göre işleri bölümleyebilmek için; her işin amacına bakılır. Amacı aynı olan işler gruplar halinde toplanır ve bunlar örgüt içinde bölümleri meydana getirirler. Örneğin, bir bakanlığı düşünürsek, eğitimle ilgili işler eğitim bölümü içerisinde, sağlıkla ilgili hizmetler sağlık bölümü içerisinde toplanırlar. Bu tip gruplandırmada işler cinslerine göre değil, amaçlarına göre bölümlenir. Böyle bir bölüm içerisinde çeşitli uzmanlık işleri bulunabilir. Örneğin; bir eğitim bölümü içerisinde eğitim işi kadar teknik ve idarî hizmetler de bulunur. Bir sağlık bölümü içerisinde sağlık hizmetlerinden başka idarî ve teknik hizmetler bulunabilir.

Yapılan İşe Göre :

Bu usulde, aynı tip uzmanlık işleri, aynı başlıklar altında toplanırlar. Bunlar bir örgüt içerisinde birimleri teşkil ederler.

Birimler yapılan işin cinsine göre meydana getirirler. Örnek olarak mühendislik hizmetleri, mühendislik birimi, hukuk hizmetleri, hukuk birimi, daktilo hizmetleri, daktilo birimlerini meydana getirirler.

Örgüt içinde her kişinin yeri yukarıda izah edilen iki yöntemden biri ile tayin edilir. Kısaca, amaç veya uzmanlık esas alınarak işlerin hiyerarşik bağlantısı tesbit edilir. Ancak, çok halde bir örgüt içerisinde her iki yöntem de kullanılır.

II

YETKİ DEVRİ

1. Tanım :

Örgütlenme, iyi bir yönetime en büyük etken olmalı, idareciler kendilerine verilen sorumluluğun niteliğini iyi anlamalıdır. Örgütlenmede amacın, karışık ve birleşik bir bütün olan yönetim işlerini küçük birimlere ayırmak ve alt kademelere devretmek olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle yetki devrini, yönetim vetiresini meydana getiren temel unsurlara ait bir hissenin diğer kişilere devredilmesi şeklinde tanımlayabiliriz. Bu hisse, karar verme (Hedef ve plânların tayini için), kontrol veya komuta yetkisi şeklinde olabilir. Diğer bir deyişle, yetki devri, yetki (salâhiyet) ve sorumluluğun alt kademelere geçirilmesidir.

2. Yönetimde (İdarede) Yetki Devrinin Yararları :

a. Yönetim işi, tek bir kişi tarafından ele alınamıyacak kadar geniş ve doğuracağı sorumluluk büyüktür. İnsanın zihni yetenekleri ise sınırlıdır. Bütün sorumluluğun tek insana verilmesi uygun olmadığı gibi, bütün yönetim işlerinin tek kişi tarafından yapılması çok zaman alır. Yetki devri bu sakıncayı önler.

b. Sorumluluğun azaltılması sonucunda karar vermede kolaylık ve çabukluk sağlanır.

c. İşin bölümlere ayrılması ve devredilmesi yöneticiye zamanını ve dikkatini başka konulara ayırabilme olanağını verir.

d. Coğrafi bakımdan değişik yerlerde çalışan fakat bir merkeze bağlı olan birim ve şubelerde verim artar, çabukluk ve çalışma kolaylığı elde edilir.

e. Bazı konularda daha fazla uzmanlık çalışması yapılmasını mümkün kılar.

f. Astlara insiyatif (karar verme serbestisi) verilmesi ve yeteneklerinin geliştirilmesi olanağını sağlar.

3. Yetki Devrinin Kuralları :

Yetki devri daimi veya geçici biçimde olabilir. Daimi yetki devri örgüt şemasında görülür ve devamlı faaliyetler ile ilgilidir.

Geçici yetki devri özel görevlerle ilgilidir. Fakat her iki halde de etkili bir yetki devrinin yapılabilmesi için aşağıdaki kurallar gözönünde tutulmalıdır :

a. Kendisine yetki devredilen astların yapacakları işler açıkça tanımlanmalıdır.

b. Görevin yapılış süresi içinde rapor verme zamanları, rapor şekli, raporların verileceği yer ve işin niteliğine ilişkin kriterler önceden tesbit edilmelidir.

c. Bazı düzeltici tedbirler alınarak, işin yapılış sırasında kendilerine yetki devredilen astların yapabilecekleri hatalar önlenmelidir. Devredilen faaliyetler

âmirin kontrolü altında kalmakta devam etmelidir. Sonuçları amaca uygun olmayan bazı yanlışlıklar meydana geldiği zaman bu düzeltici tedbirler ortaya konulmalı ve yanlışlıklar giderilmelidir. Ancak, yakın ve sıkı bir kontrol, astın insiyatifini ortadan kaldırır. Astına yetki devreden âmir, gerekli olmayan karışımlardan (müdahalelerden) kaçınmalıdır.

d. Yetki devri uygun oranda değil ise başarılı olamaz. Yeteneği yeterli olmayan veya çok küçük gelişme eğilimi bulunan bir kimseye yeteneğinin ötesinde yetki devredilmesi büyük bir sakınca olur ve o kişinin faydalı ve başarılı olma nağını ortadan kaldırır. Diğer yünden, gelişme eğilimi gösteren kişilere yeteneklerinin biraz üstünde yetki devredilmesi halinde onlara kendilerini geliştirme olanağı sağlanmış olur.

e. Kendilerine yetki devredilen astlar devredilen görevleri yapabilecek zamana sahip olmalıdırlar.

f. Son olarak, yetki devreden üst, astına devrettiği işin sorumluluğundan kaçınmaz. Kısaca üst, devrettiği işin sorumluluğunu taşımakta devam eder.

4. Yetki Devri Şekilleri :

Şurası unutulmamalıdır ki kendisine karar verme yetkisi devredilen bir yönetici veya kişi eyleminin sonucundan yetki devreden kadar sorumludur. Bazan sorumluluğun devredilemeyeceği söylenebilir. Bu söz üstün (yetki devreden) kendi âmirine karşı taşıdığı sorumluluk bakımından doğrudur. Üst işi astına devretmekle kendisini sorumluluktan kurtaramaz. Ancak kendisine yetki devredilen ast, işi yapış tarzından dolayı yetki devreden âmirine karşı sorumludur. Bu sorumluluğun derecesi, devredilen yetki oranında olmalıdır. Örgütlenme konusunda verdiğim örneği tekrar ele almak isterim. Örneğimize göre, A..., B...'nin B..., de C...'nin âmiri idi. B..., C...'ye yetki devretmekte ve sonuçtan onu sorumlu tutmakta serbesttir. Fakat B...'nin, işin yapılış tarzından ve sonucundan kendi âmirine karşı sorumluluğu devam eder. İşin yetersiz kimselere devredilmemesi B...'nin sorumluluğunun bir parçasıdır. C...'nin hatalı değerlendirmesi sebebiyle yaptığı iş yanlış ise, B..., âmiri A...'nın karar veren C... olması sebebiyle kendisini mazur göreceğini ummamalıdır.

Yetki devri değişik şekillerde olabilir. Örneğin;

a. En yaygın şekil, işin başında işi yapmakla sorumlu yöneticilere tam yetki verilmesidir. Onlar, yetki ve sorumluluklarını yeterlikli en küçük kademeye devretmeleri için isteklendirilmelidirler, (teşvik edilmelidirler). En küçük yeterlikli kademenin tesbiti, alt kademede ki idarecilerin yeteneği, üstlerin onlar hakkında beslediği güven duygusu gibi bazı kişisel faktörlerle bağlıdır.

Rutin nitelikteki günlük işlerde bu kaide her olayda tatbik olunur. Eğer bir yönetici yapacağı her iş için âmirinin onayını almak zorunluğunda ise, ona bir hizmetin sorumluluğunu vermek gülünçtür. Yetki (salâhiyet) devri olmadan sorumluluğun devri olamaz.

b. Yukarıda izah edilen şeklin aksine, çok fazla sınırlandırılmış (kanalize edilmiş) yetki devri olabilir. Bu tarz yetki devri örgütün üst kademelerinde ve

önemli işlerde etkilidir. Genel olarak, önemli kararlar tek kişi tarafından verilmemelidir. Önemli işlerde karar verme yetkileri ya bir gruba verilerek, bir kişi için büyük olacak sorumluluk grubu içinde bölüştürülmeli veya bir kişi tarafından verilen önemli kararın geçerliliği bir grubun onaylamasından sonra mümkün olmalıdır. Hatta bazı daha önemli işlerle grup kararlarına, diğer bir grubun veya en üst kademedeki bir idarecinin onayı ile geçerlik kazandırılabilir. Grup kararlarının veya bir üst organın onayı ile gerçekleşen kararların daha isabetli olabileceği kuramsal (nazari) olarak düşünülebilir. Fakat şurası da unutulmamalıdır ki, bilhassa ivedilik isteyen işlerde bireysel kararların etkililiği grup kararlarından daha fazladır. Bazı hallerde, karar vermede, sürat faktörü doğruluk veya isabetlilik faktöründen önde gelir.

5. Devredilemeyen Görevler :

Her işi bizzat çözümlmek isteyen ve yetki devretmeyi sevmiyen bir âmir başarılı olamaz. Yetki devri, başarılı ve etkili bir yönetim için esastır. Bununla beraber, yöneticiye ait bazı görevler devredilemez. Bu görevler bizzat âmirin kendisi tarafından yapılmalıdır. Bu görevleri tek tek sayabilmek mümkün değildir. Çünkü, devredilemeyen görevler duruma ve kişiliğe bağlıdır. Ancak, bazı örnekler verilebilir.

- Liderliğin devri mümkün değildir.
- Uzun vâdeli önemli kararların verilmesi ast'a devredilemez.
- Bütün faaliyetleri kontrol yetkisi devredilmemelidir.
- Disiplin yetkilerini âmir elinde bulundurmalıdır.

III

KARAR VERME

1. Tanım :

Bazı kamu yönetimi yazarları «yönetimi, karar verme» olarak tanımlar. Ancak, bu yazarlar kısmen haklılardır. Çünkü, yönetim kararları, daima bir yönetim etkinliği (faaliyeti) süreci içerisinde verilirler. Karar verme işlemi yönetimin içindedir, fakat yönetimin kendisi değildir. Yönetim etkinlikleri : plânlama, örgütleme, yöneltme (emir verme), kontrol, yenileme ve temsilden ibarettir. Bu neden ile karar vermeyi müstakil bir etkinlik olarak düşünemeyiz.

Öyle ise, karar verme nedir?

Karar verme bir formülle izah edilemiyen bir işlemdir. Başlıca özelliği belirsizliktir. Yani çok halde sonucu tam kestirilemez. Doğruluk derecesi şüphelidir. Eğer mümkün hareket tarzlarının sonuçları tamamıyla açık ve belli ise, karar verme kolaydır. Böyle kararı herkes verebilir. Fakat belirli günlük işleri dışında, yönetim kararlarının sonuçları nadiren bellidir. Karar verme durumunda bulunan yönetici değişik ihtimâlleri karşılaştırmalıdır. **KARAR VERME, DEĞİŞİK ALTERNATİFLER İÇİNDE MÜMKÜN çözüm şeklinin SEÇİLMESİDİR.** Birçok halde mümkün çözüm şeklinin sonuçları başlangıçta belirsizdir. Önemli olan, duruma en uygun olan çözüm şeklinin seçilmesidir. Yönetici, burada kendisini belli eder. İyi yönetici doğru karar verebilen, yani soruna en uygun çözüm şeklini bulabilmektedir.

2. Kararların Bölünmesi (Tasnifi)

- a. Politik kararlar
- b. İdarî kararlar
- c. Yürütme kararları

Politik kararlar, amacı ve genel harekât şeklini tayin ederler. Politik kararlar, kanunlarla (veya tüzüklerle) belirtilir veya yönetim kurulları veya en yüksek kademedeki yöneticiler tarafından verilir.

İdarî kararlar, politik kararlarla tesbit edilen amacı elde etmek için kullanılacak kaynakları ve yönetim şeklini tesbit ederler. Bunlar daha az önemli, ancak gayenin elde edilmesi için gerekli kararlardır. Bu kararlar politik kararlara uygun olmalıdır.

Yürütme kararları ise, ortaya çıkan durumlara göre günlük verilen kararlardır. Bu tip kararlar işin yapıldığı yerde verilirler.

Sonuç olarak; politika prensipleri tayin eder, idarî kararlar bu prensipleri harekât tarzlarına çevirirler ve genel anlam ifade ederler. Yürütme kararları ise ortaya çıkan her durum için kesin harekât tarzını tayin ederler. İşin nasıl yapılacağını açık ve seçik olarak belirtirler.

İdarî kararlar, politikanın tayin ettiği çerçeve içerisinde, yürütme kararları ise hem idarî kararlar ve hem de politika kararları çerçevesi içerisinde olmalıdır.

3. Kararı Kim Verir?

Klâsik kurama (teoriye) göre, karar bir örgüt içerisinde yeterlikli en küçük kademede verilmelidir. Bu kaide hâlâ geçerlidir. Karar veren kimsenin işin yapıldığı yere yakınlığı nisbetinde karar süratle verilir. Sorun, karar vermeye yeterlikli, en küçük kademeyi tesbit edebilmektir. Denebilir ki, karar vermeye yeterlikli en küçük kademe, karar verebilmek için gerekli bilgiye sahip ve mevcut faktörleri tarafsız olarak değerlendirecek en küçük kademedeki memurun bulunduğu yerdir.

Genel olarak, yalnız bakanların ve en üst kademedeki yöneticilerin politik karar, müdürlerinin veya daire âmirlerinin idarî karar, ilk kademe âmirlerinin ise yürütme kararı verebileceği söylenebilir. Fakat bu kaide mutlak değildir, yapılacak işin önemi veya verilecek kararların paraya ilişkin bulunması karar verme yetkisinin tesbitinde etkilidir.

4. Karar Verme İşlemi :

Karar verme işlemi üzerine rasyonel ve rasyonel olmayan faktörler etki yapar. Rasyonel karar verme, değişik alternatiflerin ve bunların sonuçlarının iyice incelenmesinden sonra gayenin açıkça tesbiti ile mümkün olabilir. Fakat kararların rasyonelliği duruma ve karar verenin kişiliğine bağlıdır.

Rasyonel karar verme aşağıda belirtilen sıra ile mümkün olur.

- a. Çeşitli alternatiflerin (harekât tarzlarının) tahmini ve saptanması (tesbiti),
- b. Çeşitli alternatiflerin ve sonuçlarının incelenmesi ve mümkün çözüm tarzlarının saptanması (tesbiti),
- c. Mümkün çözüm tarzlarının karşılaştırılması,
- d. Kararın verilmesi.

Karar verme sürecinde ileride karar üzerine etki yapabilecek ihtimallerin de düşünülmesi ve incelenmesi gerekir. Verilen kararın şimdiki ve gelecekteki mümkün neticeleri düşünülmelidir. Bunu bir örnekle açıklamak isterim. Diyelim ki, raportör gereksinmesi (ihtiyacı) için kadro saptamamız gerekiyor. Bu konuda verilen karar yalnız bu günün gereksinmesine, göre ise, örneğin işe alma ve meslekte yükselmede blok (silindir) sistem, kadro sayısının saptanmasında konik sistem esas alınır, ilerde doğacak güçlükler dikkate alınmamış demektir. Kısaca, karar vermeden önce mümkün harekât tarzlarının etkileri incelenmeli, karşılaşılabilecek ihtimaller ve diğer kuruluşların etkinlikleri (faaliyetleri) düşünüldükten sonra nihai karar verilmelidir.

Rasyonel bir karar verme işlemi için aşağıdaki faktörler göz önünde tutulmalıdır :

- a. Ölçülebilen faktörler,
- b. Ölçülemiyen faktörler.

Ölçülebilen faktörler, miktar olarak hesaplanabilen ve hesaba dayalı karşılaştırmaya olanak sağlayan faktörlerdir. Örneğin, yeni bir teçhizatın satın alınma-

sında ölçülebilen faktörler önemlidir. Yeni bir makinaya ihtiyacımız olduğunu ve maksada elverişli iki makina bulunduğunu kabul edelim. Birinci makinanın fiyatı 10.000 olsun ve işçi ücretinden yılda 5.000 lira tasarruf sağlasın. Bu makina iki senede kendisini amorti eder. Diğer makinanın fiyatı 8.000 lira ise ve işçi ücretinden yılda 2.000 lira tasarruf sağlıyorsa, bu makina kendini 4 senede amorti ediyor demektir. Diğer niteliklerin aynı olması halinde daha pahalı olmasına rağmen, daha ekonomik olması nedeni ile birinci makinayı seçmek uygun olur.

Ölçülemiyen faktörler : Bazı kararların alınmasını etkileyen faktörler miktar olarak ölçülemez. Fakat bu faktörler de, kararın alınmasında büyük ölçüde etkili olurlar. Bunlara ölçülemiyen faktörler denir. Örneğin; işçi kuruluşları, uzman ve danışmanların örgütlemeleri, alt kademe personelin muhtemel hoşnutsuzlukları ve eylemsiz (pasif) karşı koymaları gibi faktörler ölçülemiyen faktörleri teşkil ederler ve karar verme işlemine geniş çapta etki yaparlar.

Yüksek kademedeki yöneticiler, uzman ve şube müdürlerinin örgütlemelerine (tavsiyelerine) ihtiyaç duyarlar. Ancak, bazı hallerde, uzmanlar kararı dikte ederler. Bu durumda gerçekte, kararı veren yönetici değil, uzmanlardır.

HİZMET İÇİ EĞİTİM

Orhan Dikbaş
Danıştay Başyardımcısı

I. Giriş

Her teşebbüs hizmetlerini personeli vasıtasıyla yürüttüğüne göre, unsurlarından birini ve belki de en önemlisini personeli teşkil eder. Kamu hizmetlerinin görülmesi ve yürütülmesinde de personelin rolü aynı önemdedir. Soyut birer varlık olan tüzelkişilere hayat ve irade verecek, bu hakiki şahıslardır (1).

Zamanımızda devletin görev ve hizmetlerinin, her geçen gün artmakta olduğu bir gerçektir. Siyasal, ekonomik ve sosyal sorunlar, devleti, o ülkenin gerek insan gücünü ve gerekse somut kaynaklarını en etkili ve ekonomik bir şekilde kullanmak zorunda bırakmıştır. Nüfusun büyük bir hızla artışı, kentlere ve özellikle büyük ve sanayi kentlerine doğru büyük akım, teknolojik gelişmeler, uzmanlaşmanın gittikçe kazandığı önem, çağdaş ekonominin karmaşık sorunları, uluslararası siyasal durumdaki sürekli gerginlikler ve ekonomik rekabetler, ayrıca az gelişmiş ülkelerde kalkınmayı gerçekleştirmek zorunluluğu, v.b. sosyolojik sorunlar devletin, gittikçe daha çok alanları, daha iyi, daha rasyonel, diğer bir deyimle hizmete en uygun bir şekilde düzenleme zorunluluğunda kalışının ana nedenleridir (2).

Bu durumda devletin görevleri, gittikçe genişleyen bir teşkilatlanmayı süratle gerektirmektedir. Böylece bu geniş ve karmaşık teşkilatların düzgün ve rasyonel bir şekilde işlenmesini sağlayacak ve sürdürecektir, hem de devleti ana ilkelerine yöneltecek iyi yetişmiş personele büyük ihtiyaç duyulduğu gayet açıktır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu ihtiyacın gittikçe arttığı görülmektedir. Devletler, bu nitelikte personele sahip olmak için türlü usulleri uygulamaktadırlar. Nitekim, özel teşebbüslerin bile personel almada titiz davrandıkları, kendilerine göre seçme usulleri uyguladıkları görülmektedir. Devletin olanakları daha geniş bulunduğu göre bu sorunun, kendisi için kolayca çözümleneceği akla gelebilir: Yarışma sınavları, alınacak personelin daha önceki eğitim ve hizmetlerinin izlenmesi, öğrenim hayatından başlanarak devlet memurluğuna istenilen nitelikte eleman yetiştirilmesi, v.b.

Fakat, bu usuller kâfi gelebilir mi? Personelin seçilmesinde gösterilen bu titizlik, bunların bütün memuriyet hayatlarındaki çalışmalarının, en iyi şekilde devamını sağlamaya yetebilir mi? Daima ilerleyen teknoloji, her gün bir buluşla karşılaşma, her branşta bulunan yeni bir metot v.b. Bunları izleyemeyen, bunlardan

(1) Ord. Prof. Dr. Onar, Sıddık Sami : İdare Hukukunun Umumi Esasları. İstanbul 1966. 3. Bası. Cilt : II. S. 1065.

(2) Dr. Onaran, Oğuz : Yönetici Sınıfın Eğitimi. Belçika, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de. TODAİE Yayınları. Ankara 1967 S. 1.

haberdar olmayan personele sahip bir teşkilâtın başarı sağlaması şöyle dursun, hayatîyetini sürdürmesinde karşılaşıacağı sorunlar hiç de basit olmayacaktır.

Onun için her teşkilât personelinin, eğitimden uzak kalması asla düşünülemez. Bu nedenledir ki, zamanımızda «Hizmet İçi Eğitim» artık devletlerce, müna-kaşasız kabul edilen bir sorun olmuştur. Esasen, eğitim sürekli bir uğraşdır. Bir personel ve hatta yönetici, daha önce hazırlık eğitimlerinden geçmiş de olsa, mesleğinde zaman zaman, yukarıda belirtilen nedenlerle eğitime ihtiyaç duyacaktır.

Bu ihtiyaç, yüksek bir Mahkeme olan Danıştay'da da kendisini göstermektedir. Örneğin, en eski yüksek bir idarî mahkeme olan Fransız Danıştay'ının veya Alman Federal Mahkemelerinin içtihatlarının izlenmesine, Danıştay mensupları'nın her an ihtiyaç duyduğu bir gerçektir. Özellikle bazı kanunları örnek alınan devletlerin, bu konularda çıkan uyumsuzluklarını çözümlen yüksek mahkemele-rinin içtihatlarının her zaman izlenmesine zaruret duyulmaktadır.

Meslek esası kabul edilmiş bir devlet memurluğu sisteminde, belli bir sınıfa girecek memurların öğrenim dereceleri, daha evvelden tesbit edildiğine ve hatta bazı memuriyetler için, bir hizmete hazırlık eğitimi şart koşulduğuna göre, hizmet içinde bir eğitime artık zaruret duyulamayacağı düşünülebilir ve hatta ileri sürülebilir. Fakat, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, artık bizde bu hususta yenilikler getirmiştir. Devlet memurlarının yetiştirilmesi konusu kanunun, ayrı bir kısmında yer alan hükümleriyle düzenlenmiştir. Sanki bu kanun, devlet memurları için sadece malî yönden bazı yenilikler getiriyormuş zannedilerek, kanunun bu hükümleri üzerinde aktüel bir sorun olarak durulup, tartışmalar yapılmaktadır; getirdiği diğer yenilikler üzerinde lâıkiyla durulmadığı hemen göze batıyor.

Bazı konularda olduğu gibi, yargı organları içinde meslek mensuplarının hizmet içi eğitimleri hususunda da Danıştay'ın öncülük yaptığı görülmektedir. Nitekim, hazırlanan «Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği» 29/Nisan/1970 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanmıştır. Gerekli incelemeler yapılarak, adli tatilden sonra fiilen, hizmet içi eğitim çalışmalarına başlanmıştır. Üç yabancı dilde, dokuz adet kurun faaliyette bulunması, büyük bir memnuniyet yaratmıştır. Bu nedenle hizmet içi eğitim konusu da Danıştay'da, aktüel konulardan biri haline gelmiştir.

657 sayılı Kanununun 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen görevliler-bazı hükümleri hariç -bu kanun hükümlerine tabi bulunmamaktadır. Danıştay meslek mensupları da keza bunlardandır. Bu nedenle bu yazıda hizmet içi eğitim sorunu genel olarak ele alınacaktır. 657 sayılı Kanunun bu konudaki genel prensipleri, Kanunun gerekçesiyle madde hükümlerinin Meclislerdeki görüşmeleri ve özellikle Danıştay'ın, Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği hükümleri üzerinde durularak, imkân dahilinde topluca bilgi verilmek istenmiştir.

II. Hizmet İçi Eğitimin Gayeleri

Ortak bir gayeyi gerçekleştirmek üzere işbirliği eden insan grubu, teşkilâtı meydana getirir. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimin faydası doktrinde, hizmetin daha iyi yürütülmesinde, teşkilâtın gayesinin gerçekleşmesinde mensuplarını daha etkin bir duruma getirme olarak saptanmaktadır. Bu nedenle teşkilât mensupları'nın, eğitimin sağladığı bazı kişisel yeteneklere ihtiyaçları bulunmaktadır.

Genel olarak doktrinde hizmet içi eğitimin amaçları şöyle saptanmaktadır : (3)

1 — Halihazır işlerin daha iyi yürütülmesini temin, yani personelin yaptığı işte yetiştirilmesi, ustalıklarının geliştirilmesi veya yeni ustalıkların öğretilmesi.

Bir kurum için belirli alanlarda uzmanlaşmış, hizmet öncesi eğitim kurumlarında gerekli ustalıkları kazanmış olanların hizmete alınması düşünülebilir. Keza bu durumun, eğitilmemiş kimseleri hizmete alıp teşkilât içinde eğitmekten daha ekonomik olacağı da akla gelebilir. Bununla beraber belirli bir ustalığa karşı devamlı ve büyük bir talebin bulunduğu geniş teşkilâtlarda, böyle bir ekonomi söz konusu olmayabilir. Örneğin, itfaiye ve güvenlik hizmetleri şubelerinde genellikle görüldüğü üzere, teşkilât bu sürekli talebi karşılayacak eğitim düzenini kendi bünyesi içinde kurmayı bazen daha ekonomik bulabilir. Eğer ustalık çok çabuk kazanılabiliyorsa, uzmanlaşmış bir hizmet öncesi eğitim ekonomik olmayacak ve teşkilâtın bu eğitimi bizzat sağlaması gerekecektir.

2 — Değerler üzerinde eğitim.

Kurumun gayesi, o teşkilâtın başarılı olabilmesi için mensuplarının kabul etmesi gereken temel değerdir. Personele kurum gayesinin kabul ettirilmesi, görevleriyle bu gaye arasındaki ilişkinin öneminin benimsetilmesi, zamanımızın en büyük sorunlarından biridir. Bütün personelin, kurum gayesinin gerçekleşmesinde kendi çapında rolünün bulunduğunu kabul etmesi gerekir. -Tıpkı bir makinayı meydana getiren ve çalışmalarını birbirlerine bağlı parçalar gibi.- Bu yeteneğin kazandırılmasında hizmet içi eğitimin rolü olduğu kadar hizmet öncesi eğitimin etkisi de büyüktür.

Hizmet içi eğitimin bu gayesini bazı yazarlar, tutumların değiştirilmesi olarak tanımlamaktadırlar. Eğitim, personelin çalıştığı kuruma, birlikte çalıştığı arkadaşlarına ve işine karşı tutumunu değiştirmeyi de gaye edinir. Personelin her şeyden önce görevini severek ve istekle ve kurum içinde kendi yaptığı işin değerlendirildiğine güvenerek yapması gerekir.

3 — Üst kademelere yükselme için hazırlık.

Özellikle bir yönetici sınıfın kurulması ve yetiştirilmesinde, eğitimin rolü büyük olmaktadır. Hizmet içi eğitimin bu gayesi toplum hayatında önemli sonuçlar meydana getirmektedir.

Az gelişmiş ülkelerin kalkınmasında mahallî idarelerin oynayacağı rol de önemlidir. Mahallî idareler sistemlerinin her düzeyinde, eğitimin önemi büyüktür. Bu konuda yabancı bir yazarın fikirlerine özellikle dokunmak gerekir. (4) : «Bu idare personellerinin eğitimi, mahallî idare hizmetlerinin meslekileştirilmesi için şarttır. Yeni idarecilik ve kontrol metotlarının benimsetilebilmesi için eği-

- (3) Simon, H. A. — Smithburg, D. W. — Thompson, V. A. — (Çev.) Prof. Dr. Mhçioğlu, Cemal : Kamu Yönetimi. 2. Kitap. TODAİE Yayını. Ankara 1967. S. 343 - 348.
Prof. Kingsbury, Joseph B. — Prof. Dr. Mhçioğlu, Cemal : Türk Devlet Teşkilâtında Personelin Yetiştirilmesi. TODAİE. Ankara 1954. S. 33 - 37.
Dr. Onaran, Oğuz : a. g. e. S. 65 - 67.
- (4) Maddick, Henry : Democracy, Decentralisation and Development. Bombay 1933. Amme İdaresi Dergisi. Cilt. : 3. Sayı : 3. Eylül 1970. Kitap ve Makale Özetleri. Demokrasi, Yerinden Yönetim ve Kalkınma. S. 207.

tim, tek çıkar yol olarak görülmektedir. Hatta bu konuda eğitim, meclisin gelişmesi yollarından en önemlisidir. Bu eğitim sırasında özellikle meclisin ve üyelerinin topluma karşı yüklendiği sorumluluklar üzerinde önemle durmak gerekir. Meclisin temsili bir organ olarak rolü belirtilmelidir. Meclis üyelerinin gelir ve gider kavramları arasındaki ilişkileri kavramaları sağlanmalıdır.»

III — 657 Sayılı Kanunun Sistematığı

657 sayılı Kanunun mevzuatımıza getirdiği yenilikleri incelerken, önce kanunun sistematığından bahsetmek gerekir.

14/7/1965 tarihinde kabul edilen ve 23/7/1965 gününde de yayınlanan 657 sayılı «Devlet Memurları Kanunu» ile 31/7/1970 tarihinde kabul edilerek 14/8/1970 gününde yayınlanan «657 sayılı Devlet Memurları Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine ve Bu Kanunun Kapsamını Dışında Kalan Kamu Personelinin Aylık ve Ücretlerine Dair» 1327 sayılı Kanun, hizmet içi eğitim konusuna da ayrı bir önem vermiştir.

Kanun koyucu «Devlet Memurlarının Yetiştirilmesi» başlığı altında konuyu ayrı bir kısımda düzenlemiştir. Böylece, kanun koyucunun bu konudaki hassasiyeti açıkça belirtilmiştir.

Kanunun VII nci kısmı, 12 madde hükmünü kapsamaktadır. Bu kısımda bir bölüm ayırması yapılmamış ise de 221 inci maddeden itibaren düzenlenen «Devlet Memurluğuna Eleman Yetiştirilmesi» konusunun, kanunun 214 - 220 nci maddeleri hükümleriyle düzenlenen «Kurumların Memurlarını Hizmet İçinde Yetiştirme» konusundan ayrılarak incelenmesi, daha mantıklı olurdu.

IV — Kurumların Memurlarını Hizmet İçinde Yetiştirme Esasları :

a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun temel ilkelerinden biri olan memurların hizmet içinde yetiştirilmesi konusunda, kurumlarımızın zaman zaman giriştikleri ufak çaptaki uğraşların plânlı bir şekilde ve kurumun ana hedeflerine daha olumlu olarak yöneltmesi gayesi güdülmüştür.

657 sayılı Kanunla 214 üncü maddenin başlığı «Kurumların Memurlarını Hizmet İçinde Yetiştirme Yükümlülüğü» olarak kabul edilmiş iken, bilâhare 1327 sayılı Kanunla maddede ve başlığında değişiklik yapılmıştır. Memurlarının hizmet içinde yetiştirilmesinde kurumların yükümlülüğü prensibinin, eski kanunla benimsendiği anlaşılmaktadır. 1327 sayılı Kanunla maddenin başlığı, «Kurumların Memurlarını Hizmet İçinde Yetiştirme Esasları» olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliğe neden lüzum görüldüğü, 1327 sayılı Kanunun gerekçesinde açıklanmamıştır; sadece başlığın «Kurumların Memurlarını Hizmet İçinde Yetiştirme Yükümlülüğü» yerine «Kurumların Memurlarını Hizmet İçinde Yetiştirme Esasları» olarak değiştirildiği belirtilmiştir (5). Gerek kurumların ve gerekse personelinin hizmet içi eğitime gerekli önemi vermelerinde, kurumların yükümlülüğü prensibinin benimsenmesinin daha etkili olacağı bir gerçektir. Böylece, zaman zaman çeşitli kurumların başlangıçta giriştikleri muhtelif teşebbüslerin, sürekli bir uğraşı haline getirilmesi, daha çabuk sağlanabilirdi. Esasen, 657 sayılı Kanunla maddenin metninde bu yükümlülük açıkça zikredilmişti.

(5) Karadenizli, Kemal : Gerekçeli Devlet Memurları Kanunu. Ankara 1970 S. 215

b) Maddenin tedvinindeki gayenin daha iyi anlaşılabilmesi için, 657 sayılı Kanunun gerekçesini incelemek gerekir. Maddenin gerekçesinde şöyle denilmektedir : (6)

Bu ve sonraki maddeler, Türkiye'deki Devlet memurluğu kavramına önemli bir yenilik getirmekte ve Devlet memurlarının eğitimlerini bir görev olarak kurumlara vermektedir. Memurların eğitilmesi konusu henüz gereken önemle gözönünde tutulmadığı için Kanunun bu meseleyle ilgili maddeleri hayli çeşitli, teferruath, birçok bakımlardan yön göstericidir. Burada eğitim, hizmet öncesindeki ve hizmet içindeki safhalarıyla bir bütün olarak ele alınmaktadır.

İdare anlayışında yeni kavramlar ortaya çıktıkça, idarî usuller geliştikçe, bunların izlenmesi, öğrenilmesi ve benimsenmesi Devlet hizmetlerinin daima iyiye doğru gidebilmesi bakımından şarttır. Hizmet öncesindeki eğitim bakımından ne derece iyi yetişmiş elemanlardan kurulmuş olursa olsun, bir idare eğer bütün bu gelişmeleri izleyemiyorsa ve memurlarını değişen şartlara uygun nitelikte yetiştiremiyorsa, başlangıçtaki durumunu zamanla kaybetmeye ve verimsiz bir kuruluş haline gelmeğe mahkumdur.

Madde, hizmet içi eğitim bakımından, bu konudaki faaliyetlerin amaçlarını «hizmete yatkınlığı sağlamak, verimliliği arttırmak ve Devlet memurlarını daha ileriki kadrolara hazırlamak» şeklinde belirtmektedir.

Hizmet içi eğitimin yapılması sırasında uyulması gerekli teferruat hükümleri, sınıflara göre hazırlanacak olan «eğitim yönetmelikleri» ile tesbit edilecektir. Bu yönetmelikler çeşitli kurumlarda bulunan sınıflar için esaslar koyabilecekleri gibi, konuları itibarıyla bir tek kurumda bulunan sınıflar için de hüküm getirebileceklerdir. Bunların hazırlanması tamamiyle kurumlara bırakılmış değildir. Yönetmelikler kurumlarla birlikte Başbakanlık Devlet Personel Dairesi tarafından hazırlanacaktır.

c) Maddenin, 1327 sayılı Kanunun 72 nci maddesi hükmüyle değiştirilmeden önceki şekli şöyleydi :

«Kurumlar memurlarını, hizmette yatkınlıklarını sağlamak, verimliliklerini arttırmak ve daha ileriki kadrolara hazırlamak amacıyla sınıflarının (eğitim yönetmelikleri)'nde belirtilen usul ve esaslara göre yetiştirmekle yükümlüdürler.

Eğitime tabi tutulması gereken kurumlararası ve kurumsal sınıfların eğitim yönetmelikleri Başbakanlık Devlet Personel Dairesi tarafından ilgili kurumlarla birlikte hazırlanır.»

1327 sayılı Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere, maddedeki hizmet içi eğitim konusunda hazırlanacak «Kurumlararası ve Kurumsal Sınıfların Eğitim Yönetmelikleri» kısmı kaldırılarak yerine «hizmet içi eğitim, Devlet Personel Dairesi tarafından ilgili kurumlarla birlikte hazırlanacak yönetmelikler dahilinde yürütülür» ibaresi konulmuştur. (7)

(6) Millet Meclisi Tutanak Dergisi. 1965 Cilt : 42 S. Sayısı : 977 S. 45

(7) Karadenizli, Kemal : a. g. e. S. 216 Millet Meclisi Tutanak Dergisi : 1970 Cilt : 7 S. Sayısı : 200 S.27.

Madde gerek Millet Meclisi gerekse Cumhuriyet Senatosunda değişikliğe uğramadan aynen kabul edilmiştir.

Kanununun 214 üncü maddesinin son şeklini alan hükmünde : «Devlet memurlarının yetişmelerini sağlamak, verimliliğini arttırmak ve daha ileriki görevlere hazırlamak amacıyla uygulanacak hizmet içi eğitim, Devlet Personel Dairesi tarafından ilgili kurumlarla birlikte hazırlanacak yönetmelikler dahilinde yürütülür» denilmektedir.

d) Madde hükmüyle hizmet içi eğitim ele alınarak kurumların, Devlet Personel Dairesi ile birlikte hazırlayacakları hizmet içi eğitim yönetmelikleri ile ulaşılması istenilen gayeler açıkça belirtilmiştir : Personelin yetişmesini sağlamak, verimliliğini arttırmak ve daha ileriki görevlere hazırlamak. Bu gayeleri birer birer inceleyelim :

1 — Devlet Memurlarının Yetişmelerini Sağlamak :

Burada personelin yapacağı görevin kendisine öğretilmesi söz konusudur(8). Bu, staj ve adaylık devrelerini kapsayacaktır. Herhangi bir okul, hatta fakülteden mezun olanların, bir kuruma memur olarak alındığını düşünelim. Nazari bilgilerle mücehhez oldukları halde ekserisinin pratik bilgileri kâfi derecede bulunmaz. Yeni mezunların birçok önemli görevlere atandıklarında, iş sahipleriyle ve mühim sorunlarla karşı karşıya kaldıklarında, çözüm yollarını her zaman süratle ve isabetle bulabileceklerini kabul etmemiz oldukça zordur. Memur görevine başlarken, yetki ve sorumluluğun kapsamını tatbikatta görüp öğrenecek, görev alanını iyice billyerek buna alışacaktır. Bu memuriyet hayatının bir adaptasyon devresi olacaktır.

2 — Memurun Verimliliğini Arttırmak :

Hizmet içi eğitimin bir gayesi de personelin mesaisini en verimli bir seviyeye çıkarılmasını sağlamaktır. Kurumların bu konuda her an organizasyon - metot araştırmaları yapmaları gerekecektir. (9) Personelin görevlerini en iyi, en kolay ve en az zamanda nasıl yapabilecekleri bir çok devletlerde devamlı olarak inceleterek bu konu artık bir bilim haline getirilmektedir. Bu çabaların sonuçlarından kurum personellerinin, kurs, seminer, konferans ve benzeri imkânlar vasıtasıyla faydalanmaları sağlanmalıdır. Böylece bilgili ve yetişkin, fakat daha az bir personelle hizmetlerin yürütülmesi gayesi sağlanmış olacaktır.

3 — Daha İleriki Görevlere Hazırlamak :

Aday olarak bir kuruma giren bir memur zamanla daha yüksek ve sorumlu mevkilere yükselecektir. Memurun daha ileriki görevlerde başarı sağlayabilmesi, görevini lâyıkıyla yapabilmesi için daha önceden buna hazırlanmasında, sorumluluk ve yetkilerini iyice bilmesinde büyük fayda vardır. Personelin bu konuda kendisini yetiştirmesi gerektiği kadar, hizmet içi eğitimin de rolü büyük olacaktır. Memleketimizde bu sahada ilk teşebbüsler Ordu bünyesinde olmuştur. Yüksek kademelere atanması düşünülen subaylar Yüksek Komuta Kurslarına çağrılarak

(8) **Baloğlu, Hikmet : Açıklamalı Devlet Memurları Kanunu. 2. Baskı. Ankara 1970 S. 193.**

(9) **Baloğlu, Hikmet : a. g. e. S. 193.**

toplucu eğitimleri yapılırken, bir taraftan da bunların üst komuta görevini başarıp başaramıyacakları izlenmiştir. (10) Keza, İçişleri Bakanlığınca senelerdir düzenlenen kaymakamlık kursu ile Maliye Bakanlığınca idare edilen Maliye Meslek Kurslarından sitayişle bahsetmek gerekir. Bazı kurumlar ise bu konuda daha ileri giderek, hizmetlerinin özelliği nedeniyle enstitü ve okullar açmışlardır. Örneğin, emniyet teşkilâtına mensup komiser muavinleri ve daha yüksek rütbeli polis âmirleri yetiştiren Polis Enstitüsü... En eski ve yerleşmiş hizmet içi eğitim müesseselerinden olup silâhlı kuvvetlere subay yetiştiren, Ordu Sınıf Okulları ... (11) Bu misallerde de görüldüğü gibi, hizmet içi eğitimin bu amacı toplum hayatımızda önemli sonuçlar meydana getirmektedir. Yönetimin üst kadrolarında görev alacak bir yönetici sınıfın kurulması önemli bir sorun olup hizmet içi eğitimin bu alandaki rolü büyük ve önemlidir. Bilhassa batı demokrasilerinde, toplumun çeşitli tabakalarına mensup olanlara eşit şans tanınarak, yönetimin üst kadrolarında temsil edilebilmesini sağlamak için, yüksek öğrenim yapamamış, iyi nitelikteki personelin yetiştirilip yönetici sınıfa alınması sorunuyla karşılaşılmaktadır. Örneğin, Fransa'da bu gayeyle muhtelif eğitim merkezleri kurulmuştur.

Keza orta yönetim kademelerine yeterli eleman bulmakta görülen sıkıntı karşısında personelin mesleklerinde ilerlemeleri gayesiyle yapılan hizmet içi eğitimin faydası da büyüktür.

Genel olarak alt kademe görevlilerini daha ileriki görevlere hazırlamada, onları hukuk, ekonomi, yönetim bilimi gibi genel konularda ve görevleri olan özel alanlarda daha fazla bilgi sahibi yapmak, çalıştıkları kurum hakkında ve özellikle toplum hayatındaki rolü hakkında bilgi vermek, organizasyon - metodun önemini benimsetmek, beşerî münasebetlerde ustalık kazandırmak, v.b. konularda önemle durmak gerekir.

e) 657 sayılı Kanunun, «Devlet Memurlarının Yetiştirilmesi» ile ilgili maddelerinin gerek Millet Meclisinde ve gerekse Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi esnasında üzerinde fazla bir konuşma yapılmamıştır.

214 üncü maddenin Millet Meclisinde görüşülmesi esnasında yalnız Bolu Milletvekili Kâmil İnal tarafından şu önerge verilmiştir :

214 üncü maddede adı geçen eğitim yönetmeliklerinin müştereken hazırlanması yerine kurumlarca hazırlanması, ancak Genel Eğitim Plânına uygunluğu ve eğitim prensiplerinin gözönünde tutulup tutulmadığı noktalarından Devlet Personel Dairesince tetkik ve gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra uygun bulunması tercih edilmelidir.

Geçici komisyon bu görüşe katılmamış, önerge oya konularak reddedilmiş ve böylece madde hükmü aynen kabul edilmiştir. (12)

V — Danıştay Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği.

Yargı organları içinde meslek mensuplarının hizmet içi eğitimleri konusunda Danıştay'ın öncülük yaptığı görülmektedir. Bu konuda hazırlanan «Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği» 29/Nisan/1970 tarih ve 13483 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmış-

(10) Baloğlu, Hikmet : a. g. e. S. 193.

(11) Kingsbury, Joseph B. — Prof. Dr. Mihçioğlu, Cemal : a. g. e. S. 5 - 11.

(12) Millet Meclisi Tutanak Dergisi. 1965 Cilt : 42 S. 335 - 336.

tır. Yönetmeliğin 1 inci maddesi hükmünde belirtildiği üzere Danıştay meslek mensuplarından kanunsözcüleri ile başyardımcı ve yardımcılarının hizmet içinde eğitimleri ele alınmıştır.

a) Yönetmeliğin çeşitli hükümlerine göre hizmet içi eğitimin gayesi şunlardır :

Yönetmeliğin 1 inci maddesinde belirtildiği üzere meslek mensuplarının bilgilerini artırmak ve yetişmelerini sağlamak.

b) 2.nci madde hükmünde bu çalışmaların üç grupta toplandığı belirtilmiştir :

1 — Başta İdare ve Anayasa Hukuku olmak üzere gerekli görülecek Hukuk dallarındaki bilgileri artırmak için çalışmalar yapmak;

2 — Bilimsel araştırma ve incelemelerde bulunmak.

3 — Yabancı dil öğrenimi yapmak.

c) Yönetmeliğin diğer maddeleri hükmünde hizmet içi eğitimin bu gayelerinin sağlanmasındaki yöntem belirtilmiştir. Yönetmeliğin 8 inci maddesi hükmünde başta İdare ve Anayasa Hukuku olmak üzere gerekli görülecek hukuk dallarında meslek mensuplarının bilgilerini artırmak gayesi ile kurlar düzenleneceği belirtilmiştir. Kurların konferans şeklinde ve gerekli görülen hallerde tartışmalı olarak yapılacağı, yönetmeliğin 9 uncu maddesi hükmünde belirtilmiştir. Bu konferansların, Hizmet İçi Eğitim Kurulunun teklifi üzerine Danıştay Birinci Başkanının uygun göreceği, Üniversite öğretim üyeleri ve görevlileri ile Danıştay meslek mensupları ve konularında bilgileri ile temayüz etmiş diğer şahıslar tarafından verileceği 10 uncu maddede açıklanmıştır.

d) Yönetmeliğin 12 nci maddesi hükmüne göre bilimsel araştırma ve incelemeler, özellikle idarî dâvalar ve Danıştay idarî ve kazai içtihatları ile ilgili konularda yapılacaktır.

e) Bilimsel araştırma ve incelemelerin, Hizmet İçi Eğitim Kurulunca ilgili daire başkanları ve Başkanunsözcüsünün uygun düşünceleri alınarak düzenlenecek esaslar dahilinde, Ankara Üniversitesi Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültelerinde açılan doktora kurlarına iştirak suretiyle veya bu fakültele mensup öğretim üyeleri ve görevlileri ile Danıştay meslek mensupları ve konularında bilgileriyle temayüz etmiş sair zevatın gözetimi altında seminer çalışması şeklinde yapılacağı, yönetmeliğin 13 üncü maddesi icabıdır.

f) 16 ncı madde hükmünde, Hizmet İçi Eğitim Kurulunca gerekli görüldüğü takdirde, bilimsel araştırma ve inceleme metotları hakkında üçüncü bölümdeki esaslar dahilinde kurlar düzenlenebileceği belirtilmiştir.

g) Yönetmeliğin beşinci bölümünde, mühim sorunlardan birisi olan yabancı dil bilgisi ele alınmıştır. 17 nci madde hükmünde, sözü geçen meslek mensuplarının genel dil bilgilerini belirli bir düzeye kadar artırmak amacı ile Danıştay'da veya Hizmet İçi Eğitim Kurulunca belirtilecek bir kuruluştaki yabancı dil kurlarının düzenleneceği belirtilmiştir. Bu konuda Danıştay'da gerekli incelemeler yapılarak teşebbüse geçilmiş, Almanca, Fransızca ve İngilizce lisanlarında çeşitli kademede kurlar düzenlenmiştir.

h) Lisan kurlarını başarı ile bitirenler için Danıştay'da veya Hizmet İçi Eğitim Kurulunca belli edilecek bir kuruluştaki mesleki konularda, tercüme kurlarının düzenleneceği, yönetmeliğin 18 inci maddesi hükmü gereğidir.

i) Hizmet İçi Eğitim çalışmalarındaki devam, başarı ve verim derecelerinin terfilerde gözönüne alınacağı yönetmeliğin 4 üncü maddesi hükmünde belirtilmiştir.

VI — Eğitim Birimleri.

a) Personelin hizmet içinde eğitimi gayesiyle kurumların yapacakları çalışmaları düzenlemek, yürütmek ve değerlendirmekle görevli bir «Eğitim Birimi» kurulması gerekir. 657 sayılı Kanunun kabulünden çok evvel doktrinde düşünürlerimiz, bu konuda çeşitli görüşlerine rastlanıyordu. (13) Az personeli bulunan kurumlarda bu hizmetin dar bir kadroyla yürütülebileceğinin düşünülmesi gayet tabiidir. Eğitim işlerinden sorumlu ve bu konuda gerekli kararları almağa yetkili bir şahsın hizmet içi eğitimde görevlendirilmesi, basit bir çözüm yoludur. Bu âmirlerden biri olabileceği gibi bir eğitim uzmanı da olabilir. Kurumlar içinde bu âminin emrinde hizmet içi eğitim için müstakil bir teşkilât kurulmamışsa, hizmet yürütülürken kurumun diğer kesimlerinden faydalanması düşünülecektir. Bu durum tatbikatta, eğitim faaliyetlerinin diğer kesimlere yüklenen bir görev olarak karşılanması sonucunu verir. Eğitim, işe alma, tezkiye, nakil, terfi v.b. personel işleriyle yakından ilgili bulunduğu gerekçesiyle eğitim şubelerinin kurum içinde en çok personel işleriyle ilgili daire içinde yer aldığı görülmüştür.

Fakat 657 sayılı Kanun bu konuda her kurumda «eğitim birimi» kurulmasını mecburi kılmıştır. Kanunun gerekçesinde bu husus açıkça belirtilmiştir. Böylece eğitim konusunun sadece temennilerden ibaret kalmaması, kurumların bu işi fiilen yapması için teşkilatlanmalarını sağlamak amacı güdülmüştür. Birimlerin kurulması, bu dâvanın ciddi olarak ele alınmasında en önemli başlangıç adımını teşkil etmiştir. Bir kurumda hizmetin gerektirdiğinde, bu birimler birden fazla da olabilir. Birden fazla birimin kurulması halinde, temel sorumluluğun dağılması için, bunlardan birinin «Merkez Eğitim Birimi» haline gelmesi de düşünülmüştür. Bu birim vasıtasıyla bütün eğitim birimlerinin bir sistem ve koordinasyon dahilinde çalışmaları sağlanmış olacaktır. (14)

b) Nitekim, Kanunun eğitim birimleriyle ilgili 215 inci maddesi hükmünde, (her kurumda, yetiştirme faaliyetlerini düzenlemek, yürütmek ve değerlendirmekle görevli bir «eğitim birimi» kurulur. Birden çok birim kurulan kurumlarda bunlardan biri «Merkez Eğitim Birimi» adını alır) denilmektedir.

c) Danıştay'da eğitim çalışmalarının «Hizmet İçi Eğitim Kurulu»na düzenlenip yürütüleceği, Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğinin 3 üncü maddesi hükmünde belirtilmiştir. Keza, 5 inci madde hükmüne göre bu kurul, Danıştay Birinci Başkanının, Başkanlar Kurulunun düşüncesi alınmak suretiyle daire başkanları ve üyeleri arasından üç yıl için seçeceği iki zat ile bir başyardımcı ve o derecedeki bir kanunsözcüsüyle Tasnif ve Yayın Bürosu Başkanından, kurulmuştur.

d) Hizmet içi eğitim çalışmalarının kanun, tüzük ve yönetmelik hükümleriyle düzenlenmesi ve bu hizmeti yürütecek örgütün kurulması kâfi değildir. Bilhassa

(13) Kingsbury, Joseph B. — Prof. Dr. Mihçioğlu, Cemal : a. g. e. S. 56.

(14) Millet Meclisi Tutanak Dergisi. 1965 Cilt : 42. S. Sayısı : 977 S. 45.

bizde görüldüğü üzere bu gibi teşebbüslerden verimli bir sonuç alınabilmesi için, bu çalışmalara katılanların devamları, başarı ve verim derecelerinin saptanması gerekir. Nitekim Danıştay'ın Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği hazırlanırken bu husus da düşünülmüştür. Yönetmeliğin 4 üncü maddesi hükmünde hizmet içi eğitim çalışmalarındaki devam, başarı ve verim derecelerinin de terfilerde gözönüne alınacağı belirtilmiştir. Böylece hizmet içi eğitim çalışmaları da değerlendirilmektedir.

Bu değerlendirmenin nasıl yapılacağı keza yönetmelik hükümlerinde belirtilmiştir. Hukuk dalındaki kurlara meslek mensuplarının devamı ve başarı dereceleri, konferansçının düşüncesi de alınmak suretiyle Hizmet İçi Eğitim Kurulunca belirtilecek esaslara göre saptanacağı, yönetmeliğini 11 inci maddesi hükmüdür.

Keza 15 inci madde hükmü uyarınca, yapılan bilimsel araştırma ve incelemeler sonucunda hazırlanacak travay veya tezlerin değerlendirilme usul ve esasları da yine söz konusu Kurulca saptanacaktır.

Yabancı dil kurları çalışmalarının değerlendirme usul ve esaslarının da keza aynı Kurulca saptanacağı, yönetmeliğin 19 üncü maddesi hükmünde belirtilmiştir.

VII — Eğitim Merkezleri.

a) Yukarda belirtildiği üzere eğitim birimleri, her kurum içindeki bütün eğitim sorumluluklarının toplandığı ve kurum içi eğitim politikasının saptandığı birimler olacaktır. Kanunun gerekçesinde de belirtildiği gibi, bu birimlerin öngördüğü eğitimleri gerçekleştirmek ve bu konudaki plânları uygulamak, eğitim merkezlerinin görevidir. (15) Bunlar, kurumların kendi bünyelerinde lüzum duydukları hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını giderecek kuruluşlardır..

Yalnız, her kurumun kendi bünyesinde eğitim merkezi açması da kâfi gelmeyecektir. Bütün kurumlarda bulunan bazı hizmetler için yapılacak hizmet içi eğitim çalışmalarında uygulanacak plânların farklı ve takip edilecek metotların ayrı olması halinde, aynı hizmetleri gören personel arasında kurumlar itibariyle büyük farklılıklar yaratılabilir. Bu durum tabii ki, kamu hizmetlerinin ahenkli ve bir birlik halinde yerine getirilmesine engel teşkil edebilir. Örneğin, evrak, arşiv, daktilo hizmetleri...

Bu gibi hizmetlerin bütün kurumlarda bulunması dolayısıyla bu konuda kurumlararası eğitim merkezlerine de ihtiyaç duyulacağı düşünülmüştür. Böylece bu kurumlararası eğitim merkezlerinde, bu hizmetleri gören personelin aynı metot ve bilgilerle yetiştirilmeleri sağlanmak istenmiştir. Kanunun 216 ncı maddesi hükmünde belirtildiği üzere, bu gayeyle Devlet Personel Dairesinin teklifi ve Bakanlar Kurulu kararnamesiyle kurumlararası eğitim merkezleri açılacaktır.

Eğitim merkezlerinin imkânları, tabii, daha çok ve daha geniş olur. Gerekçe de belirtildiği üzere bu merkezler kurslar, konferanslar ve gösteriler düzenlemek suretiyle çalışacaktır.

b) Yine, eğitim birim ve merkezlerinin kuruluş ve faaliyetleri yönetmeliklerle düzenlenecektir. Bu yönetmelikler Başbakanlık Devlet Personel Dairesinin görüşü de alınmak suretiyle kurumlarca hazırlanacaktır.

c) Kanununun 216 ncı maddesi hükmü Millet Meclisinde ve C. Senatosunda değişikliğe uğramadan kabul edilmiştir. Kanunun, eğitim merkezleri hakkındaki hükmü şöyledir :

«Kurumlar kendi eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere eğitim merkezleri açabilirler. Kurumlararası eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere, Başbakanlık Devlet Personel Dairesinin teklifi ve Bakanlar Kurulu kararnameyle kurumlararası eğitim merkezleri de açılabilir.

Eğitim birim ve merkezlerinin kuruluş ve işleyişleri Başbakanlık Devlet Personel Dairesinin görüşü alınmak suretiyle kurumlarınca hazırlanacak yönetmeliklerle düzenlenir.»

d) Kanun tasarısının 216 ncı maddesi Cumhuriyet Senatosunda görüşülürken Tabii Üye Kadri Kaplan, birinci fıkranın son satırında «Kurumlararası eğitim merkezlerinin de kurulabileceğinin belirtildiğine, halbuki bu konuda Türkiye ve Orta - Doğu Âmme Enstitüsünün uzun zamandır bir faaliyetinin bulunduğuna işaret ederek, şu suali sormuştur : «Bundan Hükümetçe faydalanmak düşünülüyor mu, düşünülüyor mu?» (16) Başbakanlık Devlet Personel Dairesi Başkanı Hasan Şükrü Adal ise bu suali; Orta - Doğu Âmme İdaresi Enstitüsünün hâlen kanunla faaliyetini yürüten ve beraber çalışılan bir müesseseye olduğunu, faaliyetlerine devam edeceğini; sadece kendilerinin hazırladığı yeni inkişaf kanunu, kuruluş kanunu, genişletici ve vazifelerini daha da artırıcı olan kanunun yakında meclislere geleceğini, belirterek cevaplandırmıştır. Bilâhare Kayseri Senatörü Hüseyin Kalpakoğlu söz alarak şu suali sormuştur : «Maddenin yazılış tarzından ve terkiibinden **ben şunu anlıyorum; eğitim merkezleri açma ve memurları geliştirme kısa süreli kurs mahiyetinde ve manasında mı, yoksa diploma verebilecek bir eğitim mahiyetinde mi olacaktır? Personel Dairesi Başkanı suali şöyle cevaplandırmıştır : «Bu, hizmet sonrası eğitimidir. Hizmet sonrası ve hizmet içindeki eğitimidir. Burada muhtelif yıllar ve sürelerde kurslar ve eğitim yapılır, yetiştirme yapılır, sertifika verilir.»**

Soru sahibi Senatör bu cevap üzerine, «O halde ikinci bir soru ile meselenin tavazzuh edeceğini» belirterek; «bu eğitim kursuna katılacak memurların bir derece, bir maaş terfiine müstahak olup olamayacaklarını» sormuştur. Personel Dairesi Başkanı suali aynen şöyle cevaplandırmıştır : «Bu muhtelif teknik, idarî, meslekî kurslara eğitim için girip kazanacak memurların haklarının, o sınıfların tüzüklerinde belli edileceği tabiidir.»

VIII — Devlet Memurları Eğitimi Genel Plânı.

a) Memleketimizde genel yönetim kuruluşlarındaki personelin eğitiminden sorumlu temel iki kurumumuz olan Devlet Personel Dairesi ile Türkiye ve Orta - Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) nün üzerinde kısaca durmak gerekir.

Evvelce belirtildiği üzere, kurumlar kendi ihtiyaçlarının icaplarına göre ötedenberi kendi olanaklarıyla hizmet içi eğitim çalışmalarını düzenlemekteydiler. **Fakat, bunlar dağınık ve zamanımıza göre ihtiyaçları karşılamaktan uzaktı ve keza aralarında bir koordinasyon da bulunmuyordu. (17) Halbuki, bu çalışmalarda yol gösterecek, ihtiyaç ve sorunlarını saptayarak genel bir plân yapıp, eğitimi ge-**

(16) Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi. 1965. Cilt : 30. S. 343 - 344.

(17) Dr. Onaran, Oğuz. a. g. e. S. 81.

liştirecek, kurumların çoğunda ortak olan veya kurumlarca düzenlenmeyen eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak bir merkezi eğitim dairesine zaruret vardır. İşte, 160 sayılı Kanunla 1960 yılında Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Devlet Personel Dairesi, devlet memurluğu sorunları yanında eğitimle de uğraşacaktır. Kanunun 1 inci maddesi hükmünde belirtildiği üzere bu Daire, subay ve astsubaylar dışında, devlet personel rejimini, memleketin iktisadî, malî ve sosyal şartlarına ve hukukî esaslara uygun bir şekilde düzenleme; bu düzeni değişen şartlara göre ayarlamak ve idame ettirmek gayesiyle kurulmuştur. Personelin yetiştirilmesi, ileriki kadrolara hazırlanmaları için uygun usul ve vasıtaları tesbit etmek görevini, kanun **bu kuruma vermiştir.** Böylece Devlet Personel Dairesi, merkezi bir eğitim dairesinin görevlerini yüklenmiştir. Keza 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun yukarıda zikredilen maddeleri ile diğer maddeleri hükmünde de bu Dairenin görevlerinden bahsedilmektedir. Devlet memurları eğitimi genel planı, bu Daire tarafından hazırlanacaktır. Devlet hizmetlerine personel yetiştirmek için yapılan hizmet öncesi eğitim de, bu genel eğitim planına dahil olacaktır.

b) 5/Eylül/1951 tarihli Teknik Yardım Anlaşmasının uygulanması için 8/Mayıs/1952'de imzalanan 1 sayılı Anlaşmada, «umumiyetle âmme hizmetlerine mütellik eğitimin geliştirilmesi ve hususiyetle Türkiye ve Orta Doğu için ileri eğitim imkânları tesis etmek, Türkiye'de bir Âmme İdaresi Enstitüsü kurulması» hususunda, Türkiye Hükümetiyle Birleşmiş Milletlerin anlaştıkları belirtiliyordu. (18) 1953 yılında hizmete açılmış bulunan Enstitü, 1958 senesinde Hükümetimize devredilmiş ve 7163 sayılı yeni bir Kuruluş Kanunu çıkarılmıştır. Kanunun 1 inci maddesi hükmünde belirtildiği üzere; Âmme İdaresinin muasır telâkkisine göre gelişmesine yararlı çalışmalar yapmak suretiyle idare sanatında eleman yetiştiren ve memurların idarî sahada olgunlaşmasını sağlamayı hedef tutan ve 6139 sayılı Kanunla onaylanan Teknik Yardım Anlaşması gereğince kurulmuş olan Türkiye ve Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü ilmi idari ve mali muhtariyeti ve tüzelkişiliği haizdir.

TODAI'E'nin 1 —) Öğretim ve yetiştirme görevinden başka, 2 —) Araştırma ve yardım, 3 —) Derleme ve yayın, 4 —) Öğretim, araştırma ve inceleme yardımları, 5 —) Türkiye ve Orta - Doğu ülkelerinde Âmme İdaresi alanında yapılan araştırma ve öğretim çalışmalarının koordinasyon merkezi olmak görevleri de vardır. (m. 2.)

c) Kanunun gerekçesinde de belirtildiği üzere, bugün kurumlar içindeki eğitim faaliyetleri çok değişik nitelik ve genişliktedir (19). Bazı kurumlar hizmet öncesi ve hizmet içi eğitime önem verdikleri halde, bazıları ise hemen hemen hiçbir eğitim programına dahi sahip değildir. Yukarıda da işaret edildiği üzere âmme hizmetlerinin ahenkli ve bir bütün olarak görülebilmesi, kurumlar itibarıyla bu hizmetleri gören personel arasında büyük ehliyet ve yetişme farklarının bulunmamasına bağlıdır.

İşte kanun koyucu, kurumların yapacakları kurumsal eğitim plan ve programlarıyla yetinmemiştir. Bu nedenle kurumlarca ayrı ayrı yürütülecek veya bazı hallerde kurumlararası çalışmalara bağlanacak olan eğitim faaliyetlerinin bir de genel bir plana, devlet memurları eğitimi planına tabi tutulması öngörülmüştür.

(18) Dr. Onaran, Oğuz : a. g. e. S. 85.

(19) Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1965. Cilt : 42. S. Sayısı : 977. S. 45.

d) Devlet memurları eğitim planının, Başbakanlık Devlet Personel Dairesi tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararnamesiyle yürürlüğe konulması kabul edilmiştir.

Bu plan hazırlanırken Millî Eğitim Bakanlığı ile mali bakımdan Maliye Bakanlığının, Devlet Plânlama Teşkilâtının görüşlerinin alınması, Hükûmet tasarısında öngörülmüştü.

e) Yukarda (b) bendinde kısaca tanıttığımız ve genel olarak kamu hizmetlerine ilişkin eğitimin geliştirilmesiyle görevli bulunan en önemli eğitim merkezlerimizden biri olan TODAİE'nin, görüşü alınacak kurumlar arasında sayılmaması büyük bir noksanlıktı. Nitekim bu durum, kanun tasarısındaki bu noksanlık Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyonunda fark edilmiştir. Genel eğitim planının hazırlanmasında «Türkiye ve Orta - Doğu Âmme İdaresi Enstitüsünün de görüşleri alınacak kurumlar arasında sayılması lüzumlu bulunarak madde bu değişiklikle kabul edilmiştir.

f) 657 sayılı Kanunun, Devlet Memurları Eğitimi Genel Planı ile ilgili 217 nci maddesi hükmünde, devlet memurları eğitimi genel planının, Maliye ve Millî Eğitim Bakanlıklarıyla Türkiye ve Orta - Doğu Âmme İdaresi Enstitüsü, Devlet Plânlama Teşkilâtı ile ilgili kurumların görüşleri alındıktan sonra Başkanlık Devlet Personel Dairesi tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararnamesiyle yürürlüğe konulacağı, belirtilmiştir. Planın, adı geçen kurumların görüşleri alınarak hazırlanmasının gayesi, bina, öğretmen, eğitici gibi eğitim için gerekli personel ve aracın sağlanması, eğitim harcamalarının gözönünde tutulması ve kalkınma planında öngörülen insan gücü ihtiyaçlarıyla eğitim faaliyetlerinin ahenkli tutulmasıdır.

IX — Rapor Verme.

Kanunun gerekçesinde de belirtildiği üzere devlet memurlarının yetiştirilmelerindeki temel sorumluluğun Devlet Personel Dairesine ait olmasının tabii bir sonucu olarak da, kurumlardaki eğitim çalışmalarının belli aralıklarla bu daire tarafından izlenilmesi gerektirir (20). Bu nedenle her altı aylık dönemin sonunda kurumların, eğitim çalışmaları hakkında Devlet Personel Dairesine rapor vermeleri şart koşulmuştur. Böylece, bu konuda yapılan işler ve sağlanan başarılar ile başarı sağlanamayan hususların ise nedenleri bu raporda belirtilmiş olacaktır. Raporların, altı aylık dönemlerinin bitiminden itibaren en geç bir ay sonra Başbakanlık Personel Dairesine verilmesi gerekir. Bu Dairenin, kanunun 220 nci maddesi hükmünde bahsi geçen fonksiyonunu yapabilmesi için, buna zaruret duyulmuştur.

Kanunun 219 uncu maddesi hükmünde, kurumlar yıllık eğitim programlarına göre yapmakta oldukları eğitim çalışmalarının sonuçlarını her altı aylık dönemin bitiminden en geç bir ay sonra Başbakanlık Devlet Personel Dairesine bir raporla bildirmek zorundadırlar, denilmektedir.

X — Koordinasyon ve Denetleme

657 sayılı Kanunun 220 nci maddesi hükmü gereğince, Başbakanlık Devlet Personel Dairesi kurumların yurt içi ve yurt dışı eğitim programlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında yol göstermek, yetiştirme faaliyetlerini koordine etmek ve

denetlemekle görevlidir. Görüleceği üzere, Devlet Personel Dairesinin sorumlulukları, kurumların eğitim programlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında yol gösterme, yetiştirme faaliyetlerinde koordinasyon sağlama ve denetleme şeklinde saptanmıştır.

XI — Sonuç

Hizmet içi eğitimle ilgili diğer hususlar, ayrı bir yazıda incelenecek niteliktedir. Sık sık karşılaşılan konular üzerinde özellikle durmak gerekiyor.

Hizmet içi eğitim konusunda başarıya ulaşabilmek için kurumların, kanun koyucunun bu konudaki hassasiyetini gözönünde tutarak hareket etmeleri gerekir. Görevli bulunduğu hizmetin yürütülmesinde, her kurumdaki personelin katkısı vardır. Vatandaşların resmi dairelerle olan ilişkilerine gereken önem verilmiştir. Özellikle bir dâva açan veya bir dâvaya müdahil olarak katılan vatandaşın, yargı organlarında ekseriya ilk temasını, meslek mensubu olmayan görevlilerle yaptığı gözönüne alınmalıdır. Bu nedenle yargı organlarımızda, meslek mensubunun hizmet içi eğitimleri üzerinde durulurken, meslek mensubu olmayan personelin de eğitimine önem verilmelidir. Bir makinayı meydana getiren ve onu çalıştıran parçaların işleyişi olarak, bu sorunu düşünmelidir. Hatta, bazı dâvaların noksan veya yanlış açılmasını temin edecek olan bu personelin, dâva dosyalarının süratle tekemmülünün izlenmesinde, görevlerinin öneminin işlenmesi, hizmet içi eğitim çalışmalarında, üzerinde durulacak mühim konulardandır. Yargı organları içinde bazı konularda öncülük yapan Danıştayımızda, bu konunun da yanında ele alınacağı ümit edilmektedir.

ALMANYA'DA TESPİT VE İPTAL DÂVALARININ UYGULAMA BİÇİMİ

Çeviren : Ahmet Erdoğan
Danıştay 2. Daire Başkanı

- A — Koruma ödevini yerine getirmeyen resmi makama karşı dâva açma yolu,
B — Tesbit dâvasından sonra iptal dâvası açılmasının gerekliliği,
C — Giderler için ödünç vermede ilgili makamın koruma ödevinin kavram ve kapsamı (1).

İdari Mahkemeler Kanunu madde : 40, 43 birinci fıkra LAC.M. 259 350 a
Federal İdare Mahkemesi 5 inci dairesinin 19/Temmuz/1968 gün ve 62. 23/c

I. Düsseldorf Eyalet Yönetmelik Mahkemesi

Sovyet işgâl bölgesinden batı kesimine yerleştiği bilinen dâvacı, 76 sürekli işyeri kurabilmek için ödünç para verme kurmindan 1952 yılında 250,000 Alman Markı tutarında ödünç para istemiştir. Davacı, büyük çelik yapılar ve demir işleme işlikleri ile birlikte köprü yapımı konularında işletmeler kurmak amacındadır. Bu ödünç para verilmesi istemi kurumca, 1953 yılı ocak ayında kabul edilmiştir. Ödünç alınan bütün taksitler, dâvacı tarafından bu işletmelerin temel kuruluşlarında ve ürün elde edilmesi hazırlıklarında harcanmıştır. Dâvacının firması, 1954 yılı Nisan ayında ödemede (aldığı parayı geri vermede) zorluğa düşmüştür. Ödünç veren kurum (Das Kreditinstitut), 1955 yılında, kredi sözleşmesindeki kural ve koşullara göre alacaklıya bildirimde (inbarda) bulunarak şimdiye dek ödenen 180.000 Alman mark'ının kuruma geri verilmesini ve alacağın karşılanması için güvencenin (teminatın) de gelir sayılmasını istemiştir. Bölge Düzenleme Kurumu (Landesausgleichsamt) ile Giderleri Paylaşma Bankası (Die Lastenausgleichsbank) bu bildirimini uygun bulmuşlardır.

Dâvacı, 1959 yılı Nisan ayında yönetmelik mahkemeye bu konuda dâva açmış ve yönetmelik mahkemece dâva, yasaya uygun görülmemeyerek reddedilmiştir. Dâvacı, bu yargıya karşı temyiz isteminde bulunmuş ve temyiz dilekçesinde temyiz yoluna başvurma nedenlerini şöylece sıralamıştır :

1 — Bir işyeri kuruluşu için verilen ödünç paranın geri ödenmesi için dâvacının ne yükümlülüğü, ne zorunluluğu olduğunun saptanması,

(1) *Entscheidungen des Bundesverwaltungsgerichts, Band 30, Carl HEYMANN'S Verlag KG. Berlin, 1969, Seite, 46 - 51*

2 — Dâvalının, dâvacıya sözkonusu ödünç verme sözleşmesine rağmen parça parça erteleyerek, parça parça geciktirerek yaptığı ödemelerden doğan bütün zararlarının ödenmesi gerektiğinin saptanması.

Temyiz istemi, birinci maddesinin dayandığı nedenle uygun görülmüş ve ancak kısmen kabul olunmuştur.

Gerekçe :

1 numaralı nedene dayanan temyiz istemi için yönetsel yasa yolu doğru bulunmuştur. 13/Ocak/1965 günlü Federal Yönetmelik Mahkeme kararı 20, 136 ve yine Federal Yönetmelik Mahkemenin 91 VC, 63 «Mtbl. BAA 1966, 313-ZLA 1965, 334» adı geçen dairesinin kararı şöyledir :

Ödünç Para Verme Kurumu'nun, işyeri kurulmasını uygun görerek bu amaçla gerçekleşmesi için para öderken, işyerindeki başarısızlığa sebep olacak biçimde resmen yükümlü olduğu koruma görevini kötüye kullanması ve bundan dolayı işyerinde başarısızlığı körtükler duruma düşerek ödünç alanın mali gücüne doğrudan doğruya etkili olması ve böylece de ödünç alanı darlaştırması uygun görülmez. Çünkü, böyle bir durumda sadece bir kuruluş için ödünç para verme durumu değil belki genel olarak topluma iktisadî güç getiren, katan sürekli bir işyeri kurulması için işyeri kuruluşuna yardım etmek söz konusudur. Bununla birlikte her iki durumda da, ödünç verme konusunda ve olay hakkında bir karara varılabilmesi için tüze (hukuk) bakımından temelde bir başkalık, bir özellik söz konusu değildir.

Yetkili daire söz konusu kararında, şu köklü temele dayanmış ve şu görüşü açıkça benimsemiştir. Kamu tüzesine (hukukuna) göre kurulan bir kuruluşun, kısacası bir kamu kuruluşunun koruma ödevi vardır. Bu koruma ödevi, kuruluşların iktisadî gücünü başarıya ulaştırma amacını güder. Bu ödev, Yurttaşlar Yasasının (Medenî Kanununun) 839 uncu maddesinde ve GG yasasının 34 üncü maddelerinde yazılı sorumlulukları gerektirir. Üstelik söz konusu iki yasanın 34 ve 839 uncu maddelerinin uygulanması genellikle düşünülmesi gerekmeyen durumlarda bile, bu türlü sorumluluk vardır.

Kamu Tüzesinin (Hukukunun) izni ve uygun görmesi ile peşin olarak ödünç veren Kamu Kurumundan ya da giderleri paylaşma için ödünç veren bir kuruluştan ödünç alınması durumunda, bu türlü ilişkileri düzenleme makamının temsilcileriyle ödeme fonu çalışmaya başlar. Bu durumda ödünç alanla kamu tüzesi (hukuku) ilişki kurmuş olur. Ödünç alan aldığı parayı, ödünç verme kararının tüzel (hukukî) dayanaklarına ve ödünç verme sözleşmesi kurallarına uygun olarak harcamak üzere (faiz) vermek ve sonrada ödemek zorundadır. Bu tüze (hukuk) ilişkileri dolayısıyla düzenleme ve tasfiye kurumu görevlerinin durumdan bilgileri olmak kaydıyla gereğine göre bir işlem yapmak ve yapmamak ödevleri vardır. Bu ödevler, ödünç alma ile güdülen amacın olanaklar elverdiği oranda gerçekleşmesini ve her durumda bu amaca engel olunmamasını kapsar. Düzenleme Kurumu yetkililerinin davranışları koruma ödevine aykırı ise ve bu aykırılık nedeniyle ya da bu aykırı tutumun öteki nedenlere karışması yüzünden ödünç vermeden umulan sonucu başarısızlığa götürmüşse, bu durum kamu tüzesinin (hukuku-

nun) temeli sayılan iyi niyet kurallarına da aykırı düşer. (Birinci Dairenin 8/Mart/1956 günlü [Federal Yönetim Mahkemesinin 203, 3. 199] ve yine Federal Yönetmelik Mahkemesinin kendi yetkilerine giren benzeri konulardaki kararları). Bu türlü durumlarda düzenleme makamı, ödünç alanı, işlerinde tümüyle ya da bir bölümüyle başarısızlığa doğru yöneldiğinde yükümlülüklerine bağlı kalarak çalışmasını sağlamaya çaba gösterecektir. Ödünç para vermenin Kamu Tüzesi (hukuku) ile olan ilişkileri yönünden bütün bu durum, bizi şu tüzel sonuca götürür. Düzenleme makamı yetkilileri, işin başarıya ulaşmasını arzu etseler, başarısızlığa karşı olsalar bile, ödünç alandan ödünç aldığı parayı geri istemek ve üstelik bunu ileri sürmekte doğruluk kurallarına aykırı davranmış demektir. Ödünç paranın geri verilmesini istemedeki bu başıboşluk (Die Freistellung) benzer biçimde Kamu Tüzesi (hukuku) ile ödeme fonu ve ödünç alan arasındaki ilişkilerde de böylesine bir hukukî sonuç olarak kendini gösterir. Oysa bu durum ödünç para alanı genel müteşebbis rizikosundan kurtarmaktan başka ilgili kamu görevlisinden bu riziko ile birlikte ve ayrıca kişisel tazminat ödeme iddialarını da oluşturur.

Koruma ödevinin (Die Betreuungspflicht) yerine getirilmediği yolundaki iddia, bu ödevin özellikle kamu tüzisinin (hukukunun) etkilediği yapıda işlemesine göre, yönetsel yargı yerinde (idari kaza merciinde) ileri sürülebilir. Düzenleme makamının, ödünç paranın geri verilmesi yolundaki ileri sürmesi (iddiası) da kamu tüzesi, (hukuku) alanına girer. Yukarıda yetkili yargılığın (mahkemenin) kararında belirtildiği gibi bu iddianın, ödünç verme işlemlerini yöneten kredi kurumunu (der Kreditinstitut) tarafından da ileri sürülebileceği anlamını kapsamaz. Bu nedendir ki ödünç para alanın kredi kurumuna karşı idare mahkemesinde (yönetsel yargılıkta) açtığı dâvanın yargılaması sırasında ödünç paranın geri istenmesi yükümlülüğü iddiasına karşı yapılan itirazlar üzerine de idare mahkemesinde (yönetsel yargılıkta) karar verilir. Düzenleme kurumunun ödünç para alanın bu parayı ödeme gücünü etkileyen işlemleri ile kredi kurumunun bu türlü görevleri dışında kalan eylem ve işlemlerine karşı açılan tazminat dâvalarına adalet yargılıklarında bakılır. Bu türlü dâvaların yönetsel yargılıkta açılması olanağı yoktur. (İdari Mahkemeler Kanunu Paragraf 40, ilgili GG Paragraf 34, fıkra 3). Koruma ödevinin yerine getirilmesi amacıyla idari mahkemede (yönetsel yargılıkta) dâva açılmış bulunana durumlarda, dâvacının niyeti kesinlikle sakat olması yönünden üzerinde durulmaya değmez.

Dâvacının ileri sürdüğü nedenlerden çıkan sonuç şudur :

1 — Dâvacının, işyeri için aldığı ödünç paranın geri ödenmesi konusunda ne yükümlü olduğu ve ne de böyle bir yükümlülüğü bulunduğu yolundaki iddiası, idare hukukunun alanına girer.

2 — İkinci iddia, dâvalının bir tazminat ödemesi istemini kapsamaktadır. Bu iddia hakkında ise karar vermeye genel mahkemeler yetkilidir. Dâvayı kabule değer görmeyerek reddeden yönetim yargılığı (idari mahkeme) kararının bu noktaya ilişkin temyiz istemi yerinde olmadığından reddedilmiştir.

Dâvacı temyiz isteminin birinci maddesinde ileri sürdüğü konu ile ilgili olarak İdari Mahkemeler Yasasının 43 üncü paragrafı birinci fıkrasına göre olumsuz bir tesbit dâvası (der negative Feststellungsklage) açmıştır. Bu tesbit dâvası, dâvanın açıldığı zamanda yerine getirilmesi gerekirdi. Çünkü dâvacının, işyeri

kuruluşları için aldığı ödünç paranın geri verilmesi iddiası karşısında yükümlü olduğu yön ve konuların saptanmasında çok haklı bir çıkarı vardı. Yargılamanın sözlü duruşması sırasında dâvalı, dâvacının yükümlülüğünden kaçınmak istediği ödünç paranın ödenmesi konusunda alacağın geri istenmesi kararı verildiğini de ileri sürmüştür. Alacağın geri istenmesi kararına karşı dâvacının iptal dâvası açma hakkı vardır. Bu nedenledir ki, bu arada açılacak bir tesbit dâvasını haklı saydırmak için ayrıca tüzel (hukukî) bir koşulun aranması gerekeceği sadece bir kuruntudur. Bu arada dâvalının olayla ilgili olarak yeniden ileri sürdüğü konuların temyiz yargılaması sırasında yerinde olup olmadığı araştırılmasına da gerek yoktur. Çünkü iddianın doğruluğuna karşı gelinse bile artık bir hakkın korunması gereği karşısında, geç kullanıldığı gerekçesi, bu hakkın ortadan kaldırılması için haklı bir neden olamaz. Üstelik bu konuda tesbit dâvasının yeri olmasa bile sonuç değişmez. Bundan başka dâva, yönetsel yargılama yönünden dâva açılmasındaki şekle uygun düşme bile bu eksiklik onun reddi için bir neden sayılamaz. Bu arada sadece gerçek maksada bakılır (İdarî Mahkemeler Kanunu Madde : 88). Dâvacının gerçek istemi açıkça, ödünç verilen paranın geri verilmesinden kurtarılması noktasında toplanmaktadır. Dâvacının yükümlülüğü, ödünç verilen paranın geri alınmasına ilişkin bir karar verilmesiyle ortadan kalkmıyor. Dâvacının yükümlülüğü bu idarî tasarruf yüzünden belki de bambaşka bir biçime bürünmüş oluyor. İdarî Mahkemeler Kanununun 113 üncü maddesinin birinci fıkrası dördüncü cümlesinde yazılı olduğu üzere, İdarî bir tasarrufun etkisiz bırakılabilmesi, ortadan kaldırılabilmesi için önceden tesbit dâvası açılabilir. Ne var ki bunun için dâvacının sözkonusu idarî (yönetsel) eylemin yasaya aykırı olduğunu tesbit ettirmekte haklı bir çıkarı olmalıdır. Üstelik bu durumun tersi için de yine aynı işlemin yapılması gerekir. Yükümlülük doğuran idarî bir tasarrufa (der Verwaltungssakt) karşı olumsuz tesbit dâvası açmakla, uyuşmazlığın temelinde bir değişiklik ortaya çıkmaz. Bu durum İdarî Mahkemeler Kanununun 113 üncü maddesi birinci fıkrasının 4 üncü cümlesinde ilkesini ve yukarıda yazılı olayda da esaslı örneğini bulan usul ekonomisi (dâvanın gidere boğulmaması) kurallarına aykırı düşer. Yukarıda belirtildiği gibi, yargılaması şimdîye değin sürüp geldikten sonra bir yönetsel (idarî) dâvanın iptal konusu sayılması ve dâvacının, borcun ödenmesi kararına karşı yeniden bir dâva açması için zorlanması yasa yargılarına aykırı düşer. (Federal İdare Mehkemesinin 9/Aralık/1964 gün ve 146/63 ve 268, 1965 ZLA sayılı kararlarına bakınız). Bununla birlikte gerekirse bu dâvaya, bir iptal dâvası olarak devam olunabilir. Yönetim Yargılığı (İdare mahkemesi), dâvacının bir işyeri kurmak için aldığı ödünç paranın geri istenmesi karşısında koruma ödevinin (die Betreuungspflicht) iyi niyet kurallarına aykırı olarak kullandığı iddiasını önceden düzenleme ve tasfiye makamına doğrultup doğrultmadığını ve bu yönden dâvacının bu durumu tesbit ettirmesi gerekip gerekmediğini ele almaktan vazgeçmiştir. Bu düşüncelere dayanarak temyiz isteminin birinci maddesinde ileri sürülen nedene uygun biçimde hükmün bozulmasına, öteki noktaya ilişkin temyiz isteminin de bu nedenle reddine karar verilmiştir.

Not :

Alman Mahkemesinin (Yargılığının) bu kararında geçen Alman İdarî Mahkemeler Kanununun 40 ıncı maddesiyle 43 üncü maddesi 1 inci fıkrası ve 110 uncu maddesinin 1 inci fıkrası 4 üncü cümlesini, okuyanlara kolaylık olmak üzere, aşağıya yazıyorum.

Madde 40 — (1) Federal kanunların kesin olarak görülmeleri için başka mahkemeleri görevlendirmedeği dâvalarla Anayasa hukuku çerçevesinde olmayan ve kamu hukuku ile ilgili bulunan bütün uyuşmazlıklar, idarî yargı yoluna tabidir. Eyalet hukukuna dahil ve kamu hukuku ile ilgili dâvaların başka mahkemelerde görülmesini eyalet kanunları kabul edebilir.

(2) Kamunun selâmeti ve kamu hukukunun korunması için yapılan taşınmaz mal kamulaştırmalarından doğan alacak ile bunun gibi kamu hukuku ile ilgili görevlerin iyi yapılmamasından doğan tazminat istemleri için genel yargı yoluna başvurulur. Memur hukuku ile ilgili özel hükümler saklıdır.

Tesbit dâvası :

Madde 43 — (1) Dâvacı, ivedili bir tesbitte haklı bir sebebe dayanan çıkarı varsa dilekçesinde hukukî bir ilişkinin var olduğunun veya var olmadığını ve yahut idarî bir işlemin bâtil olduğunun tesbitini bir dilekçe ile isteyebilir.

Madde 113 — (1 inci fıkra, 4 üncü cümle) İdarî işlem önceden geri alınmış veya başka sebeple ortadan kalkmış ise, istem üzerine mahkeme ancak dâvacının haklı bir çıkarı böyle bir tesbiti gerektirdiği takdirde idarî işlemin kanuna aykırı olduğuna karar verir.

DANIŞMA VE İDARE KARARLARI ÜÇÜNCÜ DAİRE KARARLARI

T. C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/202

Karar No : 1970/198

Belediye başkanlarının evlerinde kullandıkları telefonların her türlü masraflarının, 1580 sayılı Belediye Kanununun 15 ve 16 ncı maddeleriyle 117 nci maddesinin 15 inci bendi hükümleri muvacehesinde belediye bütçelerinden ödenip ödenemeyeceği hususunda iştirari mütalâa verilmesine dair olup Başbakanlıktan 11/5/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 80-363/3415 sayılı yazı ile gönderilen İçişleri Bakanlığının 29/4/1970 tarihli ve Mahallî İd. Gn. Md. 2. D. RS. Mua. 621. 1. 69. 330. 200/10967 sayılı yazısında aynen :

Belediye başkanlarının evlerinde kullandıkları telefonların her türlü masraflarının belediye bütçesinden ödenip ödenemeyeceği, bu gibi harcamaların ne yolda karşılanacağı hususunda tereddüde düşüldüğü ve muhtelif uygulamalar yapıldığı Valiliklerden gelen yazılardan anlaşılmıştır.

Bakanlığımızca yapılan inceleme sonucunda :

Belediye başkanlarının hemen hepsinin evinde telefon tesisatının bulunduğu, bu tesisata ait masrafların abone mükâleme, nakil ve tesis ile ilgili harcamaları içine aldığı müşahade edilmiştir.

Halen yürürlükte bulunan 1580 sayılı Belediye Kanunu, en büyük belediye amiri ve belediyelerin yürütme organı olan belediye başkanına bir takım görevler yüklemiş bulunmaktadır.

Ayrıca değişen ve gelişen hayat şartları, belediyelere yeni görevler yüklerken 1580 sayılı Kanunun neşrinden sonra yürürlüğe giren mevzuatta belediye başkanlarını bazı yeni yetkilerle tehziz etmiş bulunmaktadır.

Gerek 1580 sayılı Kanun hükümlerini ve gerekse belediyeleri ilgilendiren diğer mevzuat hükümlerini yerine getirmek, dolayısı ile Belediye Meclisleri ve Belediye Encümenince alınacak kararları yürütmek, vatandaş sorunlarına cevap vermek, bütün bunların icabı olan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak mecburiyeti Belediye Başkanlarını yoğun bir çalışmaya yöneltmiş bulunmaktadır.

Bu işe, günün her saatinde görevli bulunan belediye başkanlarını, belde içinde veya dışında, gece veya gündüz, resmî daire ve makamlarla temas etmek, çeşitli kuruluşlarla veya iş yerleri ile ilişkiler kurmak zorunluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Bazen bütün bir beldeyi içine alacak kadar geniş ve önemli olan görevlerin ifası ve yetkilerin kullanılması zamanın icablarına göre yerine getirilmesi emin ve süratli bir haberleşme vasıtaları olan telefonda istifade yoluyla ancak mümkün olabilmektedir.

Herhangi bir vatandaşın günlük hayatında dahi kendini hissettiren bu aracın, kendilerine çeşitli görevler verilmiş ve yetkilerle donatılmış, günün her saatinde görevli olan Belediye Başkanlarına daha da yararlı olduğu muhakkaktır.

Mevcut hükümlerin üzerinde yapılan inceleme neticesinde ise :

Mer'i mevzuatımızda Belediye Başkanlarının evlerine verilecek telefonların masraflarının karşılanmasına dair özel bir hüküm mevcut olmadığı, 1580 sayılı Belediye Kanununun 117 nci maddesinin 15 inci fıkrasında ise genel olarak, «İş bu kanunun 16 ncı maddesinde muharrer mecburi vazifelerin icrasının temini için muhtez masraflar»a gerekli harcamaların yapılacağına dair bir hükmün bulunduğu, zikredilen 16 ncı madde belediyelerin vazifelerini gösteren 15 inci maddede tadat edilen hususların, varidat durumlarına göre belediyelerce hangilerinin yapılacağı, hangilerinin yapılmayacağına dair hükümleri ihtiva ettiği,

16 ncı maddedeki «... mecburi vazifelerin icrasının temini için muktezi masraflar» hükmü içinde bulunan «görevlerin icrasının temini» nin Belediye Başkanlarına ait bir keyfiyet bulunduğu, görevlerin icrasını temin için muktazi masraflar arasına, tesis ve inşa, iş gücü malzeme masrafları girebileceği gibi, hizmete yönelmiş ilişkilerle ilgili harcamaların da girmesi icab edeceği, bu arada görevlerin ifasını temin için kullanılan araçlar arasında bulunan Belediye Başkanlarının evlerine bağlanacak telefonların da abone ve bağlanmasına ait masraflarının belediye bütçelerinden ödenmesi gerektiği mütalâa edilmişse de, konunun bir kere de 521 sayılı Danıştay Kanununun 29 uncu maddesinin (C) fıkrası gereğince incelenerek istişari karara bağlanmasına müsaadelerinizi arz ederim.» denilmektedir.

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

1580 sayılı Belediye Kanununun 117 nci maddesinin 15 inci bendinde «İşbu Kanunun 16 ncı maddesinde muharrer mecburi vazifelerin icrasının temini için muktazi masrafları»n belediye bütçelerinden ödenmesine cevaz ve imkân verilmiş öte yandan, mezkûr Kanunun 99 uncu maddesinde belediye başkanlarının, belediye dairesinin en büyük âmiri sıfatıyla, belediye zabıtası vazifesinin ifasını temin edecek talimat ve yasakları tatbik, meclis ve encümenin ve mafevk mercilerin kararlarını infaz, bu mercilerin tasvibine mutevakkıf olmayan belediye vezaifi ile belediyenin mahalli mahiyeti haiz selâmet, sıhhat, usran, iktisat ve intizamına ait hususâtı takip salâhiyeti dairesinde ve mesuliyeti altında ifa, dolayısıyla kanunen belediyelere verilmiş vazifelerin icrasını teminle görevli buldukları belirtilmiştir. Başkanların bu görevlerinin, mahiyeti ve arz ettikleri devamlılık vasfı sebebiyle hal ve şartlara göre, kanunen belirli mesaf saatleri dışında da ifası zorunlu olup bunları zamanında ve süratle yerine getirebilmelerini teminen evlerine konulacak telefon postalarının ilk tesis, nakil ve konuşma ücreti bedellerinin belediye hizmetleri için sarfedilmekte olmaları muvacehesinde yukarıda sözü edilen 117 nci madde hükmüne istinaden belediye bütçelerinden ödenebileceği mütalâa kılınarak dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 22/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.**DANIŞTAY****Üçüncü Daire**

Esas No : 1970/247

Karar No : 1970/255

İncesu Belediyesi 1970 yılı Bütçesinin Kaymakamlıkça tadilen tastik edilmiş olması üzerine konunun 1580 sayılı Kanununun 71 inci maddesine göre tetkiki isteğine mütedair Belediye Meclis kararı ve ekleri, Kayseri Valiliğinin 11/6/1970 tarihli ve 1-3/1307 sayılı yazısıyla Danıştaya gönderilip Dairemize havale edilmiş olmakla incelendi.

İncesu Belediyesi 1970 yılı Bütçesinin tasdik edilmek üzere 23/2/1970 tarihinde Kaymakamlığa gönderildiği, Kaymakamlığın 26/2/1970 tarihinde; 1580 sayılı Kanununun 117 nci maddesininin 16 ncı fıkrasının belediye bütçesinden tediyeye edilecek olan maaş ve ücretler yekûnunun senevi varidatın %30 unu tecavüz edemeyeceği ve Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğüünün 29 uncu maddesinin, belediye varidatının Belediye Kanununun 15 inci maddesinde gösterilen hizmetlerden başka cihete sarfedilemeyeceği yolundaki hükümlerden bahisle,

- 1 — Belediye Başkan vekili ödeneğini 2000 liradan 600 liraya,
- 2 — Belediye Başkanı geçici görev yolluğunu 4000 liradan 1000 liraya,
- 3 — Genel Yönetim memurları aylıklarını 19 600 liradan 12 600 liraya,
- 4 — Sözleşmeli personel ücretini 5000 liradan 2000 liraya, indirmek ve bu bölümlerden yaptığı kesintileri yedek ödenek bölümüne aktarmak;
- 5 — Genel Yönetim Personeli fazla çalışma ücreti olarak konan 500 lirayı,
- 6 — Esenlik faaliyetleri fazla çalışma ücreti için ayrılan 500 lirayı,
- 7 — Parklama faaliyetleri fazla çalışma ücreti olarak konan 500 lirayı, tamamen yedek ödenek bölümüne aktarmak;
- 8 — Genel Yönetim Personeli yolluğu olarak konan 500 lirayı 250 liraya,
- 9 — Esenlik faaliyetleri personeli yolluğu olarak ayrılan 500 lirayı 250 liraya indirip yedek ödenek bölümüne aktarmak;
- 10 — İncesu Gençlik Spor Kulübüne verilmesi kararlaştırılan 1000 lirayı,
- 11 — İncesu Fakir Öğrenci Yurdu için ayrılan 1000 lirayı,
- 12 — İncesu Yardımlaşma ve Kalkındırma Derneğine ödenmek üzere bütçe-yeye konan 5000 lirayı, yedek ödenek bölümüne aktarmak ve %20 olarak tesbit olunan sinemalardan alınacak eğlence resmini eskiden olduğu gibi %10 a indirmek suretiyle tadilen tastik ettiği;

Belediye Meclisinin 15/3/1970 tarihli toplantısında Kaymakamlıkça yapılan tadilatın kanunsuzluğu ve 5237 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin B bendine aykırılığı sebebiyle 1580 sayılı Kanunun 71 inci maddesi gereğince Danıştayda incelenmesinin istenilmesine karar verildiği dosyanın tetkikinden anlaşılmıştır.

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

1580 sayılı Kanunun 117 nci maddesinin 16 ncı fıkrası, belediye bütçesinden tediye edilecek olan maaş ve ücretler yekûnunun senevi varidatın azamî % 30 unu tecavüz edemeyeceği yolundaki hükmüne aykırı olarak düzenlenen bütçede bu hükme uygunluğu sağlamak üzere 11.620, 11.660, 12.111, 12.250, 12.411, 12.412, 12.413, 12.821 ve 12. 822 nci maddelere konulan ödenekleri tenzil ve tenzil edilen bu ödeneklerle, Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 29 uncu maddesinin belediye varidatının Belediye Kanununun 15 inci maddesinde gösterilen hizmetlerden başka cihete sarfedilemeyeceğine dair olan hükmüne aykırı olarak, İncesu Gençlik Spor Kulübü, İncesu Fakir Talebe Yurdu, Yardımlaşma ve Kalkındırma Derneklerine yardım için bütçeye konulan ödeneklerin 14.188 maddedeki yedek ödenek bölümüne aktarılmasında kanuna aykırılık bulunmadığından bu hususlara vaki itirazın reddi ile bütçenin tadilen tasdikine;

1580 sayılı Kanunun 70 inci maddesinin 7 nci fıkrası ile 71 inci maddesi hükümlerine göre belediye meclislerince kanunlarla vazedilmiş olan belediye vergi ve resimleri tarifelerine ilişkin olarak ittihaz olunacak kararlar mahalli mülkiye memurunun tasdikine tabi bulunmadığından belediye eğlence resmi tarifesinde Kaymakamlıkça yetki dışında yapılan tadilatın kaldırılmasına ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 30/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/269

Karar No : 1970/275

Elazığ Belediye Meclisinin 5/6/1970 tarihli ve 45 sayılı kararına Belediye Başkanı ile üye Baki Doğan'ın itirazlarını mutazammın 9/6/1970 ve 16/6/1970 tarihli dilekçeleri ile bu konudaki Valilik mütalâası ve eki evrak 1580 sayılı Kanununun 73 üncü maddesine göre gereğinin ifası için İçişleri Bakanlığının 2/7/1970 tarihli ve Mahallî İd. Gn. Md. 2. D. Rs. Mua. 621-1. (70). 317-7-17063 sayılı yazısıyla Danıştaya gönderilip Dairemize havale edilmiş olmakla incelendi.

Elazığ Belediye Meclisinin 5/6/1970 tarihli toplantısında Encümenine 3 üye seçilmesine karar verildiği ve yapılan seçimde Mehmet Bilek'in 20, Baki Doğan'ın 18 ve Arif Turgut'un 17 oy alarak üyeliğe getirildikleri, Belediye Başkanının 9/6/1970 tarihli dilekçe ile 1580 sayılı Kanununun 77 nci maddesinde seçilecek fahri üye adayının mansup azanın nısfını tecavüz edemeyeceği hükme bağlanmış ve mansup aza adedi de 5 olduğuna göre 2 üye seçilmesi, ancak encümen üyesinden birinin 3 ay önce seçilmiş olması sebebiyle ve mezkûr maddenin müntehap azanın 1 yıl için seçileceği yolundaki hükmüne göre seçimin 1 üye için yapılması gerektiği yolunda itirazda bulunduğu, Üyeden Baki Doğan'ın 18 oyla 2 nci olarak üye seçildiği halde Encümen toplantılarına Arif Turgut'un çağırılması yolundaki tasarrufun iptalini istediği, Valiliğin 23/6/1970 tarihli ve Özel İd. Md. Köy ve Bl. 970-14/193 sayılı yazısında «Elazığ Belediye Başkanlığının, bu yer Belediye Meclisinin fahri encümen üyelerinin seçimiyle ilgili 5/6/1970 gün ve 45 sayılı kararına karşı 8/6/1970 gün ve 1574 sayılı itirazı ve karar ilişik olarak sunulmuştur.

1 — Belediye Başkanlığınca hazırlanan 26/5/1970 gün ve 201 sayılı gündemin 3 üncü maddesi uyarınca Belediye Meclisinin 5/6/1970 tarihli toplantısında 2 encümen üyesi seçiminin yapılması gerekirken, üç üye seçilmiştir.

Bu seçimde Mehmet Bilek (20), Baki Doğan (18) ve Arif Turgut (17) oy almışlardır .

2— 1580 sayılı Belediye Kanununun 77 nci maddesine göre Belediye Encümeni, Belediye Reisi ile müntehap encümen azasından ve 88 inci maddede yazılı daire reislerinden teşekkül eder, belediye encümenine mansup azanın nısfını tecavüz etmemek ve 2 den aşağı olmamak şartıyla belediye meclisleri tarafından kendi azası arasında lüzumu kadar fahri aza intihap olunur. Elazığ Belediyesinde (5) Daire Reisi mevcuttur. Bu durum karşısında 2 fahri encümen üyesinin seçilmesi gerekirken 3 üye seçilmiştir. Nitekim 1969 yılında da Elazığ Belediye Meclisinin 6/6/1969 gün ve 92 sayılı kararı ile 3 üye seçimine gidilmiş, ancak bu kararın 3 üncü fahri encümen üyesinin seçimiyle ilgili kısmı Danıştay üçüncü Dairesinin 22/7/1969 gün ve 1969/343, 1969/339 sayılı kararıyla iptal olunmuştur.

3 — Belediye Başkanı 18 oyla 2 nci olarak seçilen Baki Doğan'ın, Fahri Encümen üyeliği için de itiraz etmekte ve encümenine çağurmamaktadır. Gerekçe olarak, 3 üncü seçilen Arif Turgut'un kısa bir süre önce seçildiği ve bir yıllık süresini doldurmadığı ve bu toplantıda 1 fahri üye seçilmesi gerekirken sehven gündeme 2 fahri üyenin alındığı ileri sürülmektedir.

Yaptığımız incelemede: Arif Turgut, Belediye Meclisi Üyesi aynı zamanda Fahri Encümen Üyesi bulunan Selahattin Demirbaş'ın Belediye Meclisince Üyelik niteliğinin kaldırılmasına karar verilmesi üzerine 9/3/1970 tarihinde Fahri Encümen üyeliğine getirilmiştir.

Oysa, Selahattin Demirbaş'ın Üyelik niteliğinin kaldırılması hakkındaki 6/2/1970 gün ve 3 sayılı Belediye Meclisi kararını, Danıştay Üçüncü Dairesinin 30/3/1970 gün ve 1970/134, 1970/139 sayılı kararıyla iptal edilmiş bulunmaktadır.

Bu duruma göre;

1 — Evveleminde 2 fahri encümen üyesi seçimi yapılması gerekirken 3 fahri üye seçilmesi 1580 sayılı Belediye Kanununun 77 nci maddesine aykırı görülmesinden, en az oy alan 3 üncü üye Arif Turgut'un üyeliğine müteallik kısmın iptali gerekmektedir.

2 — Arif Turgut'un Encümen Üyelerinden Selahattin Demirbaş'ın Meclis üyeliğinden çıkarılması üzerine 9/3/1970 tarihinde boşalan bu encümen üyeliği süresini doldurmak üzere seçilmiş olması gerekmektedir.

Bu itibarla 9/3/1970 tarihinde yapılan bu encümen seçiminde müddetinin bitmiş olması sebebiyle oy sırasına göre bu seferki encümen fahri üyeliklerine Mehmet Bilek ve Baki Doğan'ın getirilmeleri icap etmektedir.

Valiliğimiz görüşü olarak saygı ile arz ederim. «denildiği anlaşılmağa gereği görüştülüp düşünüldü :

1580 sayılı Kanunun 77 nci maddesinin «Belediye encümeni belediye reisi ile müntehap encümen azasından ve 88 inci maddede yazılı daire reislerinden teşekkül eder. Belediye encümenine mansup azanın nısfını tecavüz etmemek ve ikiden aşağı olmamak şartıyla belediye meclisleri tarafından kendi azası arasından lüzumu kadar fahrî aza inthap olunur» şeklindeki hükmü muvacehesinde beş Daire Baş Amiri olduğu bildirilen Elâzığ Belediye Encümenine, Belediye Meclisinden 2 fahrî üye seçilmesi gerekeğinden Başkanın bu konudaki itirazının kabulü ile aksine müttehaz kararın iptaline;

Üye Arif Turgut, Selahattin Demirbaş'ın müstafi eddedilmesi üzerine üyeliğe getirilmiş ve Selahattin Demirbaş'ın müstafi addedilmesi hakkındaki Meclis kararı Dairemizin 30/3/1970 tarihli ve E. 1970/134, K. 1970/139 sayılı kararıyla iptal edilmiş bulunduğuna, bu durumda kaldırılan Encümen Üyeliği sıfatının da iadesi gerektiğine ancak adıgeçenin bir yıllık encümen üyeliği süresi tamamlanmış bulunduğuna göre, 2 üye için seçim yapılmasında mevzuata aykırılık bulunmadığından Başkanın bu hususa ilişkin itirazının reddine;

Baki Doğan'ın müracaatı, Belediye Başkanlığınca encümen üyeliğine davet hususunda tesis olunan işlemin iptali isteğine ilişkin bir dâva dilekçesi mahiyetinde bulunmadığından, ilgili dâva dairesine havale olunmak üzere Birinci Başkanlığa sunulmasına 10/7/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/162

Karar No : 1970/202

Ahmet Kandemir'in İzmir Belediye Meclisinin 30/6/1967 tarihli ve 8-301/2107 sayılı kararına itirazını mutazammın olup İçişleri Bakanlığının 8/2/1969 tarihli ve Mahalli İd. Gn. Md. 2. D. Rs. Mua. 621-1-312-38/4753 sayılı yazısıyla gönderilen 7 Temmuz 1967 tarihli dilekçesi ve ekleri ile 6468 ada 8, 10 ve 11 parsel sayılı arsaların derinliklerinin ve bu işle ilgili olarak idarî dâva açılmış olup olmadığının bildirilmesi ve 6468 sayılı adaya ait çap üzerinde imar durumunun işaretlenerek gönderilmesi hakkındaki 18/2/1969 tarihli ve E : 1969/77. K : 1969/86 sayılı ara kararımıza cevaben gönderilen 20/6/1969 tarihli ve Mahalli İd. Gn. Md. 2. D. Rs. Mua. 621-1. (69). 312 38/19340 sayılı Bakanlık yazısı ve ekleri, ara kararımızla istenen hususların tamamen yerine getirilmesi hakkındaki 8/7/1969 tarihli ve E: 1969/289, K : 1969/313 sayılı ara kararımıza cevaben gönderilen mezkûr Bakanlığın 9/4/1970 tarihli ve Mahalli İd. Gn. Md. 2. D. Rs. Mua. 621-1. (68). 312-38/8869 sayılı yazısı ve eki evrak incelendi.

İzmir Belediye Meclisinin 30/6/1967 günlü toplantısında Ahmet Kandemir'in 6468 ada 11 parsel sayılı arsasında bina derinliğinin, 8 parsel sayılı arsada olduğu gibi 18 metreden 20 metreye çıkartılmasına mütaallik talebinin İzmir Belediyesi imar Talimatnamesinin 3. 13 üncü maddesi gereğince kabulünün mümkün bulunmadığına karar verildiği, 1/7/1967-11/7/1967 tarihleri arasında ilân olunan bu karar aleyhine 7/7/1967 tarihli dilekçe ile itirazda bulunan Ahmet Kandemir'in 58 plân 6468 adada 4 parselin bulunduğunu, adanın baş kısmında bulunan 8 sayılı parsel sahibinin talebi üzerine 18 metre olarak tesbit olunan bina derinliğinin 20 metreye çıkartıldığını, aynı adanın diğer köşe başında bulunan ve maliki olduğu 11 parsel sayılı arsada da bina derinliğinin 20 metre olması gerekirken 18 metre derinlik verilmek suretiyle Talimatnamenin 3.13 üncü maddesinin A bendinin «Komşu parsellerde binaların derinliği, komşu binaların derinlikleri ile ahenk teşkil edecek şekilde tesbit olunur» yolundaki hükmüne aykırı olarak karar alındığından bahisle konunun 1580 sayılı Kanununun 73 üncü maddesi gereğince tetkik edilmesini istediği Valiliğin 28/1/1969 tarihli ve Köy ve Belediyeler Bürosu 364-15 sayılı yazısında emsal gösterilen arsanın sokak başı olduğunu ve Talimatnamenin 3. 13 üncü maddesi hükmüne dayanılarak yapılan hesap neticesinde mezkûr arsada 20 metre derinlik verilmesinin mümkün olmayacağı mütalâsında bulunulduğu dosyanın tetkikinden anlaşılmıştır.

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

6468 ada 8, 11 parsellere ait çap üzerinde yapılan inceleme sonunda muterizin emsal olarak gösterdiği 8 parsel sayılı arsanın derinliğinin 11 parsel sayılı arsa

derinliğinden fazla olması ve sokak başında bulunması sebebiyle 20 metre bina derinliği verilmiş bulunduğu anlaşıldığından, İzmir Belediyesi İmar Talimatnamesinin 3.13 üncü maddesinde bina derinlikleri 22 metreyi geçmemek ve hiçbir yerde arka bahçe sınırı 3 metreden fazla yaklaşmamak şartıyla «Bina derinliğinin parsel derinliğinden, ön bahçe mesafesi ile bina yüksekliğinin yarısının toplamının çıkartılması suretiyle bulunacağı» yolundaki hükmü gereğince 11 parsel sayılı arsaya 20 metre derinlik verilmesi mümkün olamayacağı cihetle Meclis kararında mevzuata aykırılık görülmediğinden itirazın reddine ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 30/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Üçüncü Daire**

Esas No : 1970/259

Karar No : 1970/272

İçişleri Bakanlığından 9/3/1970 tarihli ve Mahallî İd. Gn. Md. 2. D. Rs. Mua. 621-1. (70). 312-4/5474 sayılı yazı ile gönderilen İstanbul Belediye Meclisinin 29/12/1969 tarihli kararına Belediye Başkanının 1580 sayılı Kanununun 73 üncü maddesine göre itirazını mütazammın 6/1/1970 tarihli dilekçesi ve eki dosya ile 13/3/1970 tarihli ve 108-113 sayılı ara kararımıza cevaben gönderilen mezkûr Bakanlığın 27/6/1970 tarihli ve Mahallî İd. Gn. Md. 2. D. Rs. Mua. 621-1. (70). 312-4-16468 sayılı yazısı ve eki evrak incelendi.

İstanbul Belediye Meclisinin gündemdeki işleri görüşmek üzere 2/12/1970-30/12/1970 tarihleri arasında olağanüstü toplantıya çağırıldığı, gündemde bulunmadığı halde Üye Fikret Ayanoglu'nun Meclisçe ittihaz olunan kararlar kesinleşinceye kadar cereyan edecek muamelenin Meclis Kalemî tarafından yürütülmesi hakkındaki teklifinin Hukuk Encümenine havalesine ve 29/12/1969 tarihli toplantıda da kabulüne karar verildiği, Belediye Başkanının 6/1/1970 tarihli dilekçesi ile; olağanüstü toplantı gündeminde bulunmayan bu konunun Meclisçe karara bağlanmasının 1580 sayılı Kanununun 54 üncü maddesi gereğince mümkün bulunmadığı ve konunun 1580 sayılı Kanununun 73 üncü maddesi gereğince incelenmesini istediği, Valiliğin 13/2/1970 tarihli ve Yazı İş. Br. 29 sayılı yazısında; 1580 sayılı Kanununun 54 üncü maddesi hükmünün açık olup gündem dışı bir konu hakkında karar alınmasına imkân olmadığı ve Meclis kararlarının ihdas edilerek bir büro tarafından yürütülmesine karar alınmasının icra makamının görevine müdahale olduğu mütalasında bulunulduğu dosyanın tetkikinden anlaşılmıştır.

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

1580 sayılı Kanununun 54 üncü maddesinde olağanüstü toplantılarda çağrıyı gerektiren konudan başka bir işin görüşülemeyeceği hükme bağlanmış olması muvacehesinde İstanbul Belediye Meclisinin 29/12/1969 tarihli toplantısında gündemde bulunmayan bahis konusu mesele hakkında karar alınmasının kanuna aykırılığı açık olmakla itirazın kabulü ile mezkûr 1969/658 sayılı kararın iptaline ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 10/7/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T.C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/299

Karar No : 1970/329

Diyaret İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 22/6/1965 tarihli ve 633 sayılı Kanunun «Din İşleri Yüksek Kurulu» nun teşkili ile ilgili maddelerinin öngördüğü işlemlerin ifasına esas alınmak üzere istişari mütalaa isteğine dair olup Başbakanlığın 20/7/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 80-364/5292 sayılı yazısıyla Danıştay'a gönderilen Diyanet İşleri Başkanlığının 8/5/1970 tarihli ve Hukuk Müşavirliği 4-6-2/180 sayılı yazısı suretinde aynen :

«Başkanlığımız Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 633 sayılı Kanunun «Din İşleri Yüksek Kurulu» teşkili ile alakalı 20, 21, 22 nci ve geçici 6 ncı maddeleri gereğince iki defa seçim yapılmışsa da; ilk seçime ait 31/1/1966 tarih ve 6/5908 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi, A. Hamdi Kasaboğlu tarafından açılan dâva üzerine Danıştay Dâva Daireleri Kurulunun 5/11/1966 tarih, 1966/194 Esas ve 1966/1222 sayılı kararıyle; ikinci seçime ait 31/12/1966 tarih ve 6/7502 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi de, Şükrü Eren tarafından açılan dâva üzerine, yine aynı Kurulun 5/12/1969 tarih, 1969/153 Esas ve 1969/85 sayılı kararıyle iptal edilmiştir.

Bu vaziyet muvacehesinde, Din İşleri Yüksek Kurulunun teşkili için yeniden seçim yapılması zarureti hâsil olmuştur.

Ancak; 633 sayılı Kanunun bahis konusu seçimle ilgili maddelerinin sarih olmaması, gerekse Meclis ve Senato zabıtlarında yeteri kadar malûmat bulunmaması; yapılacak yeni seçimde, Kanun tatbikatında hata edilmesi endişesini tevliid etmektedir.

Bu endişenin izalesi ve yeni dâvalara sebebiyet verilmemesi için, aşağıda arz olunan hususlar hakkında Danıştay'dan istişari mütalaa istihsaline zaruret görülmektedir.

Bu itibarla :

I — 633 sayılı Kanunun 20/d bendi «Din eğitimi veren yüksek dereceli okullarla, aynı cins fakültelerin, her birinin kendi öğretim üyeleri arasında geçeceği içişer üye»;

20/e bendi ise «Her il çevresi müftü ve vaizlerinin ilde toplanıp seçecekleri birer il temsilcisinin Başkanlıkça tesbit edilecek onbeş bölgede toplanıp, her bölge için kendi bölgelerinde seçecekleri birer temsilci ile kurulur.

(d) ve (e) bendinde adı geçen aday tesbit kurulu üyeleri altı yıl için ve aynı sayda yedekleri ile birlikte seçilir» hükümlerini ihtiva etmektedir.

Yukarıda kaydettiğimiz (d) bendinde bahis konusu edilen asıl ve yedek öğretim üyeleri ile (e) bendinde zikrolunan bölge temsilcisi asıl ve yedek üyelerinden bir kısmı önceki seçimler sırasında tesbit edilmişti. Bunlar 6 yıl için seçildik-

lerine göre yapılacak yeni seçime davet edileceklerdir. Ancak, bu bendlerde tereddüdü gerektiren hususlar vardır. Şöyleki :

a) Misal; Konya Yüksek İslâm Enstitüsünde evvelce tesbit edilmiş olan asıl ve yedek öğretim görevlileri; İzmir Yüksek İslam Enstitüsüne tâyin edilmişlerse; yeni seçimde Konya Yüksek İslâm Enstitüsünü, İzmir'e giden asıl veya yedek üye mi temsil edecektir? Yoksa Konya Yüksek İslâm Enstitüsü yeniden asıl ve yedek üye mi seçecektir?

b) Maddenin (e) bendindeki durum da aynıdır. Misal : Erzurum bölge temsilcisi olan asıl ve yedek üye İstanbul'a nakledilmişse, yapılacak seçime Erzurum bölgesini temsilen İstanbul'a nakledilen asıl veya yedek üye mi davet edilecektir? Yoksa Erzurum'da yeniden bölge temsilcileri mi seçilecektir?

II — 633 sayılı Kanununun 21/b bendinde «Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeleri, Aday Tesbit Kurulunun gizli oy ve salt çoğunlukla, açık yerin üç kat olarak seçecekleri adaylar arasından, Diyanet İşleri Başkanının teklifi, Başkanın inhası üzerine Bakanlar Kurulu Kararıyla» atanırlar hükmü mevcut bulunmaktadır.

Mezkûr madde muvacehesinde, Din İşleri Yüksek Kurulunun atanmış olan 4 üyesi mevcuttur. Yapılacak seçimde 7 kişinin tayini icab edeceğine göre, yukarıdaki bend gereğince bu adetin üç katının aday olarak gösterilmesi gerekmektedir.

Burada tereddüt edilen husus şudur : Şayet adaylar arasında Aday Tesbit Kurulunca kanunî niteliği haiz 21 kişi değil de 15 kişi seçilirse Diyanet İşleri Başkanının bu 15 kişi içerisinde 7 kişiyi Din İşleri Yüksek Kurulu üyeliği için teklif etmesi mümkün müdür?

III — 633 sayılı Kanununun 22 nci maddesinin (a) bendi «Diyanet İşleri Başkanı ile Din İşleri Yüksek Kurulu Başkan ve Üyelerinin, Diyanet İşleri Başkan Yardımcılarından birinin, Dinî Hizmetler ve Din Görevlilerinin Olgunlaştırma Dairesi Başkanının;

Din öğrenimi veren yüksek dereceli okul veya fakültelerden en az birini bitirmiş olması, din görevlisi olarak meslekte veya dinî meslekî kariyerde en az 10 yıl veya din eğitimi veren müesseselerde meslekî öğretim görevlisi olarak 15 yıl çalışmış olması, Arapça bilmesi (fazla olarak Batı dili bilmek tercih sebebidir.) hükmünü muhtevindir.

Bu durum karşısında :

1 — 22 nci maddesinin (a) bendindeki «..... din görevlisi olarak meslekte... en az 10 yıl» tabirinden;

a) Dinî yüksek tahsil mecburiyeti olan ve görevleri 633 sayılı Kanunda tesbit edilen Teftiş Kurulu Başkanı, Müfettişler, Personel Dairesi Başkanı ile dinî yüksek tahsil yapmış olan; Din İşleri Yüksek Kurulu Raportörleri, Müftüler, Müftü Yardımcıları, Vaizler, İmam - Hatipler, Müezzinler ve Kur'an Öğreticileri; kaydettiğimiz «... din görevlisi olarak meslekte...» tabiri içinde mütalaa edilmektedir. Fakat bu düşüncemiz hakkındaki Danıştay görüşünün tesbiti zarurî bulunmaktadır.

2 — Yine 22 nci maddenin (a) bendinde «.....dinî meslekî kariyerde en az 10 yıl» tabirine kimler girmektedir? Bundan maksat Dersiamlarla, Doçent ve Profösörler midir?

3 — Yine aynı Kanununun 22 nci maddesinin (a) bendindeki :

«..... Din eğitimi veren müesseselerde meslekî öğretim görevlisi olarak 15 yıl çalışmış olması» deyimindeki;

a) «..... din eğitimi veren müesseselerde» tabiri ile İmam - Hatip Okulları, Yüksek İslâm Enstitüleri ve İlahiyat Fakültesi hep birlikte mi ifade edilmek istenmiştir? Yoksa dinî yüksek okul ve fakülte mi kastedilmiştir?

b) «..... meslekî öğretim görevlisi olarak» deyimini ile yalnız Üniversiteler Kanunundaki öğretim görevlileri mi yoksa ders verme salâhiyetini haiz bütün öğretmenler mi bu tabire dahildir? Asistanların durumu nasıl mütalaa edilecektir?

c) «..... Meslekî öğretim görevlisi olarak 15 yıl çalışmış olması» deyimindeki, 15 yılın müstemirren öğretim görevlisi olarak geçmesi mi icap etmektedir? Yoksa öğretim görevlisi olarak geçen müddetle, Diyanet İşlerinde Din görevlisi olarak meslekte geçen müddetlerin içtimai mümkün müdür, yani din görevlisi olarak geçen bir sene, 1,5 seneye muadil tutularak yapılacak nisbete göre her iki vazifede geçen müddetleri birleştirip 10 seneye iblağ etmek caiz midir?

4 — Yine aynı benddeki; «çalışmış olması, Arapça bilmesi» tabirindeki Arapça bilmenin tesbiti nasıl yapılacaktır?

Bunun için teşkil edilecek bir hey'et tarafından Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğine talip olan aday imtihan mı edilecektir? Yoksa Arapça bildiğine dair ibraz edeceği muknî deliller kâfi addedilecek midir?

Mesela : Bağdat İlahiyat Fakültesinden mezun veya Tefsir Dersiami bir zat, Arapça'dan imtihan mı edilecektir? Yoksa ibraz ettikleri diploma ve vesikalar yeterli görülecek midir?

IV — Yazımızın başında da kaydedildiği veçhile Din İşleri Yüksek Kurulu için iki defa seçim ve tayin yapılmış ve ikisi de Dâva Daireleri Kurulu kararıyla iptal edilmiştir.

İptal edilen Kurulların birincisinde 11 ay, ikincisinde üç seneden fazla çalışan üyeler mevcuttur. Bunlar vazife yapmışlar ve maaş almışlardır.

Bu durum karşısında, bahiskonusu şahısların, münfesihi kurullarda geçen hizmet müddetlerinin, yukarıda kaydedilen 22/a bendindeki «Din görevlisi olarak meslekte 10 yıl» tabiri içinde kabul edilip edilemeyeceği, hususunun sa-rahete kavuşması gerekmektedir.

Yukarıda kaydedilen ve 633 sayılı Kanununun tatbikiyetiyle alâkalı hususlarda tereddüde düşüldüğünden hatalı bir muameleye meydan vermemek için, Danıştay'dan istişarî karar istihsaline tavassut buyurulması arz olunur.» denilmektedir.

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

I — Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 633 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin Din İşleri Yüksek Kurulu üyeliğine atanacakların adaylığını tesbit etmekle görevli Aday Tesbit Kurulunda din eğitimi veren yüksek dereceli okullarla, aynı cins fakültelerin herbirinin kendi öğretim üyeleri arasında seçeceği ikişer üye ve her il çevresi müftü ve vaizlerinin ilde toplanıp seçecekleri birer il temsilcisinin Başkanlıkça tesbit edilecek 15 bölgede toplanıp, her bölge için kendi bölgelerinde seçecekleri birer temsilcisinin bulunacağı yolundaki (d) ve (e) bendi hükümlerinin vaz'ındaki amacın din eğitimi veren yüksek dereceli okullar ve aynı cins fakültelerle, (e) bendinde öngörülen bölgelerin mezkûr Aday Tesbit Kurulunda temsil edilmesi olduğu açıktır.

Bulunduğu öğrenim kurumundan veya bölgeden ayrılan kimsenin bu kurumu veya bölgeyi temsil etmesi sözkonusu olamayacağı cihetle;

a) Evvelce tesbit edilmiş olan asıl ve yedek öğretim üyeleri başka yere atanan yüksek dereceli okul veya fakültenin,

b) Temsilcisi başka bölgeye atanan bölgenin yeniden asıl ve yedek üye ve temsilci seçmesi gerektiği;

II — Aynı Kanununun 21 inci maddesi (b) bendinin Aday Tesbit Kurulunca tesbit edilecek aday sayısının, boş yer sayısının üç katı olacağı yolundaki açık ve âmir hükmü muvacehesinde, boş yer sayısının üç katından az aday tesbitinin Kanuna aykırı olacağı ve bu hükümde gösterilenden az sayıda tesbit edilen adaylar arasında Kurul üyeliği için teklif yapılmasının caiz bulunmadığı;

III — Aynı Kanununun 22 nci maddesinin «Diyamet İşleri Başkanlığı ile Din İşleri Yüksek Kurulu Başkan ve üyelerinin, Diyanet İşleri Başkan yardımcılarının birinin, Dinî Hizmetler ve Din Görevlileri Olgunlaştırma Dairesi Başkanının;

Din öğrenimi veren yüksek dereceli okul veya fakültelerden en az birini bitirmiş olması, din görevlisi olarak meslekte veya dinî - meslekî kariyerde en az on yıl veya din eğitimi veren müesseselerde meslekî öğretim görevlisi olarak onbeş yıl çalışmış olması, Arapça bilmesi» şeklindeki (a) bendinde yer alan

1 — «Din görevlileri» tabirinin kanunda gösterilen dinî hizmetlerin ifasıyla görevli bulunmaları muvacehesinde, Teftiş Kurulu Başkanı, müfettişler, Personel Dairesi Başkanı ile Din İşleri Yüksek Kurulu raportörleri, müftüler, müftü yardımcılarını, vaizler, imam - hatipler, müezzinler ve Kur'an öğreticilerini şumulüne aldığı yolundaki Başkanlık görüşünün yerinde bulunduğuna;

2 — «Dinî - meslekî kariyer» tabiri ile dinî - meslekî öğretim üyelerinin, başka bir deyimle dersiamlarla, doçent ve profesörlerin kastolunduğuna;

3-a) «Öğretim Görevlisi» üniversite ve yüksek öğretim kurumlarında kullanılan bir tabir olduğuna cihetle, bu tabir ile dinî yüksek okul ve fakültelerde çalışan öğretim görevlilerinin kastolunduğunun tabii bulunduğuna;

b) «..... meslekî öğretim görevlisi olarak» deyimini ile 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun «..... tayin edilmiş doçenti bulunmayan dersler için geçici olarak ve herhangi bir dersin özel bir bilgi ve uzmanlık isteyen konularının öğretim ve uygulaması için geçici veya sürekli olarak, başka bir resmî görevde çalışan veya serbest meslek sahibi bulunanlardan kendi uzmanlık alanlarındaki çalışma veya eserleri ile tanınmış kimseler öğretim görevlisi ünvanlarıyla memur edilir.» şeklindeki 36 ncı maddesinde tarif edilen kimselerin kastolunduğuna, bütün öğretmenlerin ve öğretim görevlileri dışında ayrı bir kategori olarak mezkûr Kanunun 38 inci maddesinde bahiskonusu edilen asistanların bu tabir şumulü içinde mütalaa edilemeyeceğuna;

c) «Meslekî öğretim görevlisi olarak onbeş yıl çalışmış olma» şartının mevcut olup olmadığı hususunun tesbitinde din görevlisi olarak meslekte geçen sürenin içtimanın, aynı maddede bu hizmetin de hizmet şartı meyanında kabul edilen görevlerden sayılmakta olması muvacehesinde mümkün bulunduğu, ancak Kanunda bu hususta açık bir hüküm olmadığuna göre bunun bir yılının birbuçuk yıl olarak değerlendirilemeyeceğuna;

4 — 22 nci maddenin (a) bendinde sayılan görevlere atanabilmek için aranan Arapça bilme şartının mevcudiyetinin tesbiti için imtihan yapmanın zorunlu olmadığı, bu hususta ibraz olunacak muknâ belgelerin yeterli görülebileceği;

IV — Hizmetin ve iktisab edilen sıfatın bir kıymet taşıması için başlangıçtaki tayin işleminin muteber ve kanuna uygun bulunmasının şart olduğu, kanuna aykırılığı yargı kararıyla sabit olan bir tayin işlemiyle kazanılan vasıf ve görülen hizmetin, bu sebeple, bir mana ifade edemeyeceği, esasen iptal kararları, iptal olunan işlemin ittihaz olunduğu tarihten itibaren hüküm ifade edeceği cihetle atanma işlemleri iptal edilmiş Kurallarda geçen hizmetlerin «din görevlisi olarak meslekte» geçmiş hizmetlerden sayılamıyacağı

mütalaa kılınmakla dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 18/9/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/155

Karar No : 1970/182

Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca Başnur Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine sipariş edilip bir kısım bedeli ödenmiş olan broşürlerin bedelinin diğer kısmının sulhen ödenmesi hakkında olup Başbakanlıktan 3/4/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığının 80 - 361/2532 sayılı yazısı ile Danıştay'a gönderilen Maliye Bakanlığının 25/3/1970 tarihli ve Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü 420 - 19011/14172 sayılı yazısı sureti ve eki dosya Dairemize havale edilmiş olmakla incelendi.

Maliye Bakanlığının yukarıda tarih ve sayısı zikredilen yazısı suretinde aynen :

«Papa VI. Paul'un Memleketimizi ziyareti münasebetiyle Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca Başnur Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Lmt. Şirketine sipariş olunan 500.000 adet broşür bedelinden 627.000.-TL. nin Sayıştayca vize edilmemiş olmasına binaen ödenmediğinden bahisle sözü geçen Şirket tarafından Bakanlık aleyhine dâva açılmış bulunmaktadır.

Dâvalı Bakanlığın 17/3/1970 tarih ve I. 94/93 - 3118 sayılı yazısında, broşürlerin istenilen şekilde basıldığı ve teslim alınarak dağıtılmış olduğu, 200.000 adet Fransızca nüshanın bedeli olan 418.000.- TL. nin Sayıştayca vize edilerek ilgililere ödenmiş bulunduğu, kati teminat mektuplarının iade edildiği, Sayıştay Genel Kurulunun red kararına mesned teşkil eden ihbar mektuplarının imzasız olduğu gibi hakikatleri de aksettirmediği, Bakanlıkça red kararının yerinde görülmemesi sebebiyle 832 sayılı Sayıştay Kanununun 34 üncü maddesine göre Bakanlar Kurulundan karar alınma yoluna gidildiği ve keyfiyetin dâvacı şirkete de tebliğ olunduğu, 1969 seçimlerinden sonra Bakanlar Kuruluna yeni bir teklif yapılmadığı, Başnur Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şirketinin bu işde hiçbir suç ve ihmali bulunmadığı, buna göre de 627.000 TL. ibaret alacaklarının ödenmesi gerektiği bildirilmektedir.

Yukarda temas edilen dâvanın açılmasından sonra dâvacı Şirket Müdürü Vedat Refioğlu tarafından Bakanlığımıza verilen 20/3/1970 tarihli dilekçede, ihtilâfın uzlaşma yoluyla halli teklifinde bulunularak alacaklarının Mayıs 1970 sonuna kadar ödenmesi halinde avukatlık ücreti gibi hasma tahmîli tabii olan mebalîğden feragat etmeğe hazır oldukları beyan olunmaktadır.

Yüksek Makamlarınca geçen yıl bahis konusu olay hakkındaki Bakanlığımız mütalaasının istenilmesi münasebetiyle, uyuşmazlığın dâvaya intikalinden önce yapılan incelemede Sayıştay Genel Kurulunun Kararında, ihalenin usul ve şekle müteallik noksanlıkları hakkında ileri sürülen sebeplerin esasa müessir olamayacağı, filhakika, özel hukuk hükümlerine göre İdare ile müteahhit arasında bir aktin tekevün etmiş bulunduğu, akit firmanın taahhüdünü tamamen ifa ederek bedele istihkak kesbettiği, Bakanlıkça tesellüm edilip dağıtılan broşür bedelinin ödenmesinin bu sebeple hukuken zorunlu bulunduğu tesbit olunmuştur.

İfa edilen bir taahhüdün karşılığı olan bedelin ödenmesinde temerrüde devam olunması halinde, yargı organınca borcun ödenmesine hükmedilmesi tabii görülmektedir.

Açılan dâva dolayısıyla 25940.-TL. avukatlık ücreti, 6270.- TL. 1/4 harç ve 25/9/1969 tarihinden itibaren hesaplanacak % 5 kanunî faizin bir yıllık tutarı 31350. TL. ki cem'an 63560.- TL. gibi mühim bir meblâğın Haizneye munzam malî külfet olarak yüklenmesine mahal kalmaksızın mütehakkak bedel 627.000 TL. nin dâvacı Şirkete uzlaşma yolu ile ödenebilmesini teminen 4353 sayılı Kanunun 30 uncu maddesi hükmü dairesinde Danıştay mütalaasının alınmasına delâlet buyurulması saygı ile arz olunur.» denilmektedir.

Vaki davet üzerine gelen İdare temsilcisi Maliye Bakanlığı Avukatı İlhan Kutay'dan gerekli izahat alındıktan sonra,

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

İdare yazısında Sayıştay Genel Kurulunun kararında ihalenin usul ve şekle ait noksanlıkları hakkında ileri sürülen sebeplerin esasa müessir olamayacağı, özel hukuk hükümlerine göre, İdare ile Firma arasında bir aktin tekevvün etmiş bulunduğu, Firmanın taahhüdünü tamamen ifa ederek bedele istihkak kasbettiği cihetle yargı organınca borcun ödenmesine hükmedilmesi tabii görüldüğünden avukatlık ücreti, muhakeme masrafı harç v.s. gibi hasma tahmili gerekli meblâğdan feragat mukabili broşür bedeli olan 627.000 liranın sulhen ödenmesi teklif olunmaktadır.

Her ne kadar 265 sayılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kanununun 29 uncu maddesinde propaganda faaliyetleri için yapılacak sözleşmelerde, Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu hükümleriyle Genel Muhasebe Kanunundaki avans ve kredi hükümlerinin tatbik olunamayacağı hükmüne bağlanmış bulunmakta ise de, bu madde hükmüne istinaden hazırlanmış olan (Turistik Tanıtma ile İlgili Her türlü Tanıtıcı Yayınların Hazırlanıp Bastırılması İşleriyle İlgili Talimat) ın 5 inci maddesinin (7) bendinde teklif sahibi müessese ile mukavele yapılmasının şart olduğu hükmüne bağlanmış olduğundan, Firmadan alınmış olan taahhüdün mukavele yerine kaim olacağı yolundaki beyan kabule şayan bulunmadığı cihetle mezkûr basım işinin bir sözleşmeye dayanmamakta bulunduğu ortadadır.

Diğer taraftan 832 sayılı Sayıştay Kanununun merkezde ve harcamadan önce denetimin uygulandığı yerlerde yüzbin liradan daha fazla harcamayı gerektiren sözleşmelerin muteber olması için Sayıştayın tescilini öngören 31 inci maddesi hükmünün yerine getirilmesi de önlenmiş olmaktadır.

Şu hale göre sözleşmeye dayanmadan bir iş yapmış olan Firma, vekâleti olmadan başkası hesabına iş yapan kisme durumundadır ki, Borçlar Kanununun 413 üncü maddesinin hükmü gereğince ancak zarurî ve faydalı masraflarını talep edebileceği, kendisine ayrıca herhangi bir kâr ödenmesi mümkün bulunmadığı cihetle kârlarını hesap ederek ihaleye iştirak ettikleri şüphesiz bulunan başka firmaların çok düşük tekliflerde bulunmuş olmaları itibarıyla sulhen ödenmesi teklif edilen 627.000 liranın içinde bulunması tabii olan müteahhit kârının da verilmesine müncer olacak bir yola gidilmesi caiz değildir. Bu esaslara göre teklifte bulunması halinde işin sulhen halli düşünülebileceğinden bu haliyle idare menfaatine uygun görülmeyen teklifin reddine ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 6/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T.C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/278

Karar No : 1970/277

Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca Başnur Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine sipariş edilip bir kısım bedeli ödenmiş olan broşürlerin bedelinin diğer kısmının sulhen ödenmesi hakkında olup Başbakanlıktan 3/4/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 80-361/2532 sayılı yazısıyla Danıştay'a gönderilen Maliye Bakanlığının 25/3/1970 tarihli ve Baş. Huk. Müşavirliği 420-19011/14172 sayılı yazısı suretinde aynen :

«Papa VI. Paul'un Memleketimizi ziyareti münasebetiyle Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca Başnur Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Lmt. Şirketine sipariş olunan 500.000 adet broşür bedelinden 627.000.- TL. nin Sayıştayca vize edilmemiş olmasına binaen ödenmediğinden bahisle sözü geçen Şirket tarafından Bakanlık aleyhine dâva açılmış bulunmaktadır.

Dâvâh Bakanlığın 17/3/1970 tarih ve 1. 94/93-3118 sayılı yazısında, broşürlerin istenilen şekilde basıldığı ve teslim alınarak dağıtılmış olduğu, 200.000 adet Fransızca nüshanın bedeli olan 418.000.- TL. nin Sayıştayca vize edilerek ilgililere ödenmiş bulunduğu, kati teminat mektuplarının iade edildiği, Sayıştay Genel Kurulunun red kararına mesned teşkil eden ihbar mektuplarının imzasız olduğu gibi hakikatleri de aksettirmedeği, Bakanlıkça red kararının yerinde görülmemesi sebebiyle 832 sayılı Sayıştay Kanununun 34 üncü maddesine göre Bakanlar Kurulundan karar alınma yoluna gidildiği ve keyfiyetin dâvacı Şirkete de tebliğ olunduğu, 1969 seçimlerinden sonra Bakanlar Kuruluna yeni bir teklif yapılmadığı, Başnur Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şirketinin bu işde hiçbir suç ve ihmali bulunmadığı, buna göre de 627.000 TL. ibaret alacaklarının ödenmesi gerektiği bildirilmektedir.

Yukarda temas edilen dâvanın açılmasından sonra dâvacı Şirket Müdürü Vedat Refioğlu tarafından Bakanlığımıza verilen 20/3/1970 tarihli dilekçede, ihtilâfın uzlaşma yoluyla halli teklifinde bulunularak alacaklıların Mayıs 1970 sonuna kadar ödenmesi halinde avukatlık ücreti gibi hasma tahmili tabii olan mebalîğden feragat etmeğe hazır oldukları beyan olunmaktadır.

Yüksek Makamlarınca geçen yıl bahiskonusu olay hakkındaki Bakanlığımız mütalaasının istenilmesi münasebetiyle, uyuşmazlığın dâvaya intikalinden önce yapılan incelemede, Sayıştay Genel Kurulunun kararında, ihalenin usul ve şekle müteallik noksanlıkları hakkında ileri sürülen sebeplerin esasa müessir olamayacağı, fiibakika, özel hukuk hükümlerine göre İdare ile müteahhit arasında bir akcin tekevvün etmiş bulunduğu, akit Firmanın taahhüdünü tamamen ifa ederek bedele istihkak kesbettiği, Bakanlıkça tesellüm edip dağıtılan broşür bedelinin ödenmesinin bu sebeple hukuken zorunlu bulunduğu tesbit olunmuştur.

İfa edilen bir taahhüdün karşılığı olan bedelin ödenmesinde temerrüde devam olunması halinde, yargı organınca borcun ödenmesine hükmedilmesi tabii görülmektedir.

Açılan dâva dolayısıyla 25940. TL. avukatlık ücreti, 6270.- TL. 1/4 harç ve 25/9/1969 tarihinden itibaren hesaplanacak % 5 kanunî faizin bir yıllık tutarı 31350.- TL. ki cem'an 63560.- TL. gibi mühim bir meblâğın Hazineye munzam malî külfet olarak yüklenmesine mahal kalmaksızın mütehakkak bedel 627.000, TL. nin dâvacı Şirkete uzlaşma yolu ile ödenebilmesini teminen 4353 sayılı Kanununun 30 uncu maddesi hükmü dairesinde Danıştay mütalaasının alınmasına delâlet buyurulması saygı ile arz olunur.» denilmiştir.

Müteahhit Firmaya broşürlerin basın bedelinin sulhen ödenmesi yolunda Maliye Bakanlığının yukarıya aynen alınmış bulunan yazısıyla vaki teklif üzerine, Dairemizce 6/5/1970 tarih ve E : 1970/155, K : 1970/182 sayı ile sözleşmeye dayanmadan bir iş yapmış olan Firmanın vekâleti olmadan başkası hesabına iş yapan kimse durumunda olduğu, Borçlar Kanununun 413 üncü maddesi hükmü gereğince ancak zarurî ve faydalı masrafların talep edebileceği, kendisine ayrıca herhangi bir kâr ödemesinin mümkün bulunmadığı, sulhen ödenmesi teklif edilen 627.000 liranın içinde bulunması tabii olan müteahhit kârının da ödenmesine müncer olacak bir yola gidilmesinin caiz olmadığı gerekçesiyle, bu haliyle teklifin reddine karar verilmiş olduğu, tebliğ edilen bu karar üzerine müteahhit Firmanın müteahhit kârının tesbiti için Ankara 4. Sulh Hukuk Hakimliğine ve Ankara Sanayi Odası Başkanlığına müracaat ettiği, mezkûr kârın Sulh Hukuk Hakimliğince 31. 480. Sanayi Odasınınca 32.000 lira olarak tesbit olunduğu, Firmanın 29/6/1970 tarihli dilekçeyle yukarıda sözü edilen kararı haksız bulamkla beraber ihtilafın mahkemede de çözümlenmesinin uzun zamana ihtiyaç göstereceğinden bu karara uymak zorunluğunun duyulduğu, yukarıda sözü edilen tesbitlerin yaptırıldığı, alacaklarının 15 Ağustos 1970 tarihine kadar ödenmesi halinde 20/3/1970 tarihli uzlaşma tekliflerindeki hususlardan ayrı olarak kârların teşkil eden 32.000 liradan Usul Kanununun sulh konuşmaları hakkındaki ilzam etmeme kaydı saklı olmak üzere, feragata hazır olduklarını bildirdiği, bunun üzerine Maliye Bakanlığının yukarıya aynen alınan 7/7/1970 tarihli ve Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü 420-19011-32286 sayılı yazısıyla keyfiyeti Başbakanlığa intikal ettirdiği, Başbakanlığın da 9/7/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi 80-361/5037 sayılı yazıyla dosyayı Danıştaya gönderdiği anlaşılmaktadır.

Gereği Cörtüşülüp Düşünüldü :

Müteahhit kârının miktarı hususunda Firmaca yaptırılan tesbit, işi yaptıran, şartnameyi hazırlayan, teklif olunan fiatı kabul eden İdarece, normal olarak teklif edilen bedel içerisinde ne miktarda müteahhit kârı bulunduğunun bilinmesi gerekmekte olduğu, İdarece de ayrıca kendi yönünden bir tesbit yaptırılması lâzım geldiği halde, bunun doğru ve yerinde olup olmadığı incelenip bu hususta bir görüş dahi belirtilmeden, Danıştay'a intikal ettirmekle yetinilmiştir. Bu durumda ihtilâfta taraf olan idarenin müteahhit kârının miktarı hususunda yapılan tesbite katılıp katılmadığı anlaşılmamaktadır.

Öte yandan, aynı ihaleye katılan başka firmalar arasında bahiskonusu Başnur Matbaasının beher broşürün basımı için aldığı 209 kuruşa karşılık 180 kuruşluk teklifte bulunanlar vardır. Yukarda bahiskonusu ettiğimiz E : 1970/155, K : 1970/182 sayılı kararımızda da belirtildiği üzere, bu bedelde müteahhide kâr olarak kalacak bir meblâğ elbette mevcuttur. Teklif edilen bu iki fiat arasındaki fark % 14, müteahhit Firmanın, müteahhit kârı olarak düşmeyi teklif ettiği miktar ise % 5 civarındadır. Bu hal, tesbit edilen müteahhit kârı miktarının gerçek miktara tekabül edip etmediği hususunda tereddütler uyandırmaktadır.

Ayrıca, 4353 sayılı Kanununun 30 uncu maddesi «umumî muvazene içindeki daireleri alâkalandıran işlerin... sulh yolu ile halli» ne mütedairdir. Şu halde bu hüküm gereğince yapılacak işlemler sonucunda bir ihtilâf kesin ve nihai şekilde çözüme bağlanmış olmalıdır ki, hüküm uygulanabilsin. Binaenaleyh bu maddeye istinaden Danıştay'da mütalaa verilirken, bu husus, üzerinde durulması zorunlu ön şartlardan biridir. Müteahhit Firma ise yukarda sözü edilen dilekçesinde kârdan feragatini, alacağının 15/Ağustos/1970'e kadar ödenmesi şartına bağlamakta, «Usulî Kanununun sulh konuşmaları hakkındaki ilzam etmeme kaydını şaklı» tuttuğunu beyan etmektedir. Şu halde de teklif kanuna uygun bulunmamaktadır.

Bu sebeplerle bu haliyle kabule şayan olmayan teklifin reddine ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 10/7/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/268

Karar No : 1970/265

Ankara İl'inin Haymana İlcesine bağlı Oyaca Köyü civarında bulunan 4/352 sayılı sahadaki manganez madeninin 15 yıl süreyle işletme ruhsatnamesi konusu yapılması talebi üzerine hazırlanan şartlaşmaya saha sahibi Bekir Niyazi Erzincanlı'nın itirazı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bu husustaki görüşünü belirten 30/6/1970 tarihli ve Maden Dairesi Başkanlığının G.M.D. 1030 Ankara 4/352 ihale 36499-21372 sayılı yazısı incelendi.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının yukarıda tarih ve sayısı zikredilen yazısında aynen :

«Ankara İl'inin Haymana İlcesine bağlı Oyaca Köyü civarında bulunan 4/352 sayılı sahadaki manganez madeninin 15 yıl müddetle işletme ruhsatnamesi mevzuu yapılması Bakanlığımızca kararlaştırılması üzerine bu madenin işletilmesi için Maden Kanununun değişik 52 nci maddesi gereğince hazırlanan şartname saha sahibi Bekir Niyazi Erzincanlı'ya tebliğ edilmiştir. İşletme şartnamesinde yer alan diğer şartlar meyanında bu sahadaki madenin işletilmesi için 100.000 lira sermaye tahsis edilmesi; şartların yerine getirilmesinin temini maksadıyla 2500 lira nakdi teminatın verilmesi ve bu sahadan yılda asgari 2000 ton manganez madeninin istihsal ve imrar edilmesi şartı konulmuştur.

İşletme şartnamesini alan saha sahibi tarafından kanunî süresi içerisinde Bakanlığımıza verilen 14/5/1970 tarihli dilekçe ile şartnameye konulmuş olan yukarıda belirtilen hükümlere itirazda bulunulmuştur. Adı geçen bu dilekçesinde, bu sahada yapılan aramalar için bu güne kadar 100.000 liradan fazla masraf yapılmış olduğunu, bu bakımdan sermayenin hudutlandırılmamasını, diğer taraftan memleketimizin en uzak yerinde bulunan ve 15 yıllık işletme konusu olan maden sahaları içinde, 2500 lira nakdi teminat alındığını ve kendisinden de aynı miktarın istendiğini, sahasının Ankara'ya çok yakın bir yerde bulunması sebebiyle bu hususun nazarı itibare alınarak kendisinden istenilen teminatın haddilâyıkına indirilmesini istemiş ve yine bu dilekçede memleketimizde manganez madeninin istihsal yerinin sadece Karabük Demir ve Çelik Fabrikası olduğunu belirterek, bu Fabrikanın elinde stok cevheri mevcut olduğundan 1969 yılında hiç manganez cevheri mübayaa etmediğini, 1970 yılı için mübayaa edeceği manganez cevheri için bazı 40 derecenin üstünde olmasını ve silis miktarı çok düşük bulunan cevheri alacağını ve manganez cevherinin dış memleketlere ihracının Devletçe yapılmadığını beyan ederek yıllık istihsal miktarında 250 tona indirilmesini talep etmiştir. İlginin bu itirazları hakkında Bakanlığımızın görüşü aşağıda belirtilmiştir.

Bahse konu manganez madeni sahasında Bakanlığımızca görevlendirilen heyet marifetiyle yaptırılan arza tatbik neticesinde bu sahadaki madenin işletilmesi için asgarî 100.000 lira sermaye tahsis edilmesi lüzumlu bulunduğu kanaatına varılmıştır. Bu miktara şimdikiye kadar sahada yapılmış ve ileride yapılacak tesisler dahil bulunmaktadır. Alâkalı bu saha için tanzim ettiği işletme projesinde, mezkûr sahadaki manganez madenin işletilmesi ve imalâtın ilerlemesi için bir adet kompresörün (üç tabanlı) bir adet donki tulumbanın, bir adet vincin, iki adet portatif işçi barakasının ve dört adet vagonet ile 350 metre rayın alınacağını beyan etmiştir.

Saha sahibi bu sahanın işletme projesinde, yukarıda cinsi yazılı malzemeye ihtiyaç olduğunu beyan etmiş olduğuna göre (madenin işletilmesi için bu malzemeye zarurî ihtiyaç vardır) bunların temini için şartnameye konulan sermayenin çok üstünde bir miktarda parayı sarfetmesi gerekmektedir. Bu bakımdan sermaye miktarına yapılan itiraz yersizdir. Teminat miktarına yapılan itiraza gelince, işletme hakkı verilecek sahalara için saha sahiplerinden alınan teminat miktarlarının tesbitinde sahalara uzak veya yakın olmaları nazari itibare alınmayıp, işletme müddetlerine göre tesbit edilmektedir. Bahse konu sahadaki manganez madeni 15 yıl süre ile işletme ruhsatnamesi mevzuudur. Bu bakımdan ilgiliden 2500 lira teminat alınması gerekmektedir. Tatbikatımız bu yolda olduğundan saha sahibinin isteğine göre işlem yapılması mümkün değildir. İlgilinin bu konudaki itirazı da yerinde görülmemiştir.

Diğer taraftan istihsal miktarına yapılan itiraza gelince, bu sahanın işletme projesinde, sahadan yılda 1000 ilâ 1500 ton manganez cevheri istihsal olunabileceğinin ümit edildiği kaydedilmiş ve Bakanlığımızca sahadada yaptırılan tetkik neticesinde bu sahadan yılda 2000 ton manganez cevheri istihsal edilmesi şartı işletme şartnamesine konulmuştur. Ancak manganez madenin memleketimizdeki satış yeri mahdut olması (Karabük Demir ve Çelik Fabrikası) dolayısıyla satış imkânsızlığı doğacağı nazari itibare alınarak yıllık istihsal miktarının 500 tona indirilmesi Bakanlığımızca uygun mütealâ edilmektedir. Adı geçen yine bu dilekçesinde, şartnamenin özel şartlar bölümünün bir ve ikinci maddelerdeki hükümlerin getirilmesinin temini maksadıyla tanınan bir yıllık müddetin uzatılmasını istemekte ise de, işletme hakkının itası tarihinden itibaren bir yıl içinde sahadada işletme faaliyetine başlaması gerektiğinden ve faaliyete başlamak için de lüzumlu dahili ve harici tesisleri kurması zarurî olduğundan bu müddetin uzatılması hakkındaki talebinin kabulü de mümkün değildir.

Bu sahanın dosyası ilişikte gönderilmiştir. Konunun Maden Kanununun değişik 52 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince tetkiki ile neticenin bildirilmesi ve dosyanın Bakanlığımıza iade edilmesi arz olunur.» denilmektedir.

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

1 — İlgili, itiraz dilekçesinde sözkonusu saha için şartlaşma tasarısında 100.000 lira olarak tesbit edilen asgarî sermaye miktarının herhangi bir miktarla sınırlandırılmamasını,

2 — 2500 lira olarak tesbit edilen teminatın haddi lâyıkına indirilmesini,

3 — Şartlaşmanın özel hükümlerinin 1, 2 ve 3 üncü maddeleri gereğince ruhsatnamenin itası tarihinden itibaren bir yıl içinde kurulması gerekli teçhizat ve

tesislerin bu süre zarfında kurulması mümkün olmadığından bir yıllık sürenin uzatılmasını,

4 — Senelik 2000 ton olarak tesbit edilen asgarî istihsal ve imrar miktarının satış ve ihraç zorlukları olduğundan 250 tona indirilmesini istemekte ise de;

1 — Mezkûr madenin işletilmesi için saha sahibi tarafından hazırlattırılıp Bakanlığa verilen işletme projesinde bahse konu madenin işletilmesi için bir adet üç tabanlı kompresörün, bir adet donki tulumbanın, bir adet benzin motoru ile akuple vincin, iki adet portatif işçi barakasının, dört adet vagonet ile üç yüz elli metre rayın alınacağını beyan ettiği bu teçhizatın temini ise şartlaşmaya konulan asgarî sermaye miktarından daha fazlasını sarf etmeyi gerektirdiği cihetle şartlaşma tasarısında 100.000 lira olarak tesbit olunan sermaye miktarı muvafık bulunduğu,

2 — Maden işletme ruhsatnamelerinden alınacak teminat miktarlarını düzenliyen Bakanlar Kurulunun 5/11/1965 tarihli ve 6/5458 sayılı kararı gereğince 15 yıl süreli ruhsatnamelerden 2500 lira alınagelmekte olduğu ve bahse konu ruhsatnamenin süresi 15 yıl olduğu,

3 — 6309 sayılı Maden Kanununun 74 üncü maddesinde maden işletme ruhsatnamesi sahibinin işletme hakkının tescili tarihinden itibaren bir yıl içinde, madenin mevcut işletme projesinde veya fen raporunda ve madenin şartnamesinde yazılı esaslar dairesinde işletme faaliyetine başlamaya mecbur olduğu hükme bağlanmış olması muvacehesinde işletme ruhsatnamesinin tescilinden itibaren bir yıl içinde işletme faaliyetine başlamaya kanunen mecbur olan ruhsatname sahibinin bu süre içinde işletme faaliyeti için gerekli tesis ve teçhizatı carî mevzuata göre işçilerin sağlığını, emniyetini ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak tesisleri kurmasını öngören şartname hükmü kanunda belirtilen esaslara uygun bulunduğu cihetle bu husularla ilgili itirazlarının reddine,

4 — Yukarıda tarih ve sayısı zikredilen Bakanlık yazısında satış imkânsızlığı sebebi ile yıllık asgarî istihsal ve imrar miktarının 500 tona indirilmesinin Bakanlıkça uygun mütalaa edildiğinin bildirilmiş olması muvacehesinde bu hususa müteveccih itirazın kabulü ile yıllık asgarî istihsal ve imrar miktarının 500 ton olarak tesbit edilmesi suretiyle şartlaşma tasarısının tadilen tasdikine 10/7/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/185

Karar No : 1970/207

Bedeli Sivil Müdafaa Fonundan ödenmek suretiyle motorlu taşıt aracı satın alınıp alınmayacağı ve sözkonusu taşıtların satın alınmasında 237 sayılı Kanunun 5 ve 10 uncu maddeleri hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda Maliye Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı arasında zuhur eden görüş ayrılığının giderilmesine esas olmak üzere istişari mütalaa verilmesi isteğine dair olup Başbakanlıktan 29/4/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 80-362/3148 sayılı yazı ile gönderilen İçişleri Bakanlığının 24/4/1970 tarihli ve Sivil Savunma İdaresi Başkanlığı Hukuk İşleri Bürosu 3 sayılı yazısı suretinde aynen :

«Bakanlığımıza bağlı Sivil Savunma İdaresi Başkanlığının olağanüstü hallerdeki Sivil Savunma faaliyetlerinde ve Sivil Savunma Kolejinde yapılacak eğitimlerde kullanılmak üzere 2,5 tonluk bir kamyonun, parası SvL. Svn. Fonundan ödenmek suretiyle Bakanlığımızca alınmasına karar verilmiştir.

Bu sebeple 237 sayılı Kanun gereğince lüzumlu olan Bakanlar Kurulu kararı istihsalı için gerekli teşebbüs de yapılmıştır.

Başbakanlığın Bakanlığımıza yazdığı (Ekte) Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi 19/4/1967 tarih ve 24, 26/2184 sayılı yazısında «Sivil Savunma Kolejinde yapılacak eğitimlerde kullanılmak üzere satın alınması istenilen 2,5 tonluk kamyon, bu konudaki kararname projesine bağlı listeye ithâl edilmişse de Maliye Bakanlığınca böyle bir taşıtın Sivil Savunma Fonundan alınmasına imkân bulunmadığı gerekçesiyle listeden çıkarıldığı» bildirilmiştir.

Bunun üzerine Bakanlığımızca (Ekli) Sivil Savunma İdare Başkanlığı İkmâl Şube 94/430 sayı 29/4/1967 tarihli bir yazıyla Maliye Bakanlığının Kanunî gerekçeleri belirtilerek sözü edilen taşıtın SvL. Svn. Fonundan satın alınmasının mani bir hali olmadığı bildirilmiştir.

Maliye Bakanlığı bu yazıya verdiği (Ekte) Bütçe ve Malî Kontrol Gn. Md. lüğü Bütçe Şb. 111104-4/12761 sayı 4/8/1967 tarihli yazısında Sivil Savunma İdaresinin İçişleri Bakanlığı Teşkilâtı içinde doğrudan doğruya Bakanlığa bağlı bir kuruluş olduğunu kabul ederek ayrıca SvL. Svn. İd. Bşk. hğının her türlü giderlerinin Bakanlık bütçesinde yer aldığını, belirtmekte ve bu halin Sivil Savunma İdaresince Sivil Savunma ile ilgili belli hizmetleri ifası için değişik 7126 sayılı Kanunun 36 ncı maddesiyle bir fon sağlanmış olunması bu İdarenin genel bütçeli bir İdareye doğrudan doğruya bağlı olan vasfında herhangi bir değişiklik husule getirmemektedir, denildikten sonra 237 sayılı Taşıt Kanununun 1 inci maddesinde

ise genel bütçeye dahil dairelerle katma ve özel bütçeli idareler ve bunlara bağlı sabit veya döner sermayeli müesseseler tarafından kullanılacak taşıtların bu Kanunun hükümlerine tabi olduğu açıklanmış bulunmakta ve 10 uncu maddesinde de «genel ve katma bütçeli dairelerce bu Kanuna göre satın alınacak taşıtların cins, adedi ve hangi hizmetler için satın alınacağı her yıl bütçe kanunlarına bağlı (R) işaretli cetvelde gösterilir» denildiğine bu sebeple Sivil Savunma İdaresinin taşıt ihtiyacını Bakanlık bütçesinden nazara alınarak giderilmesine salık verilmektedir.

Son defa alınan Maliye Bakanlığının (Ekte) Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Bütçe Şb. 111104-4/178 sayı 3/2/1970 tarihli bir yazısında 7126 sayılı Kanunla kurulan mezkûr Fonun İçişleri Bakanlığı dışında bir hükmî şahsiyeti tesbit edilemediğinden talep hakkında daha önce tarih ve numarasını verdiğimiz yazılara atıfta bulunarak Sivil Savunma Fonundan taşıt alınmayacağı hususunda ısrar edilmiştir.

Bakanlığımızca yapılan tetkikte : 7126 sayılı Kanunun birinci maddesi «Sivil Savunma, düşman taarruzlarına, tabii afetlere ve büyük yangınlara karşı halkın can ve mal kaybının asgari hadde indirilmesinin, hayati ehemmiyeti haiz her türlü resmî ve hususî tesis ve teşekküllerin korunması ve faaliyetlerinin idamesi için acil tamir ve ıslahı, savunma gayretlerinin Sivil halk tarafından azami surette desteklenmesi ve cephe gerisi maneviyatının muhafazası maksadiyle alınacak her türlü silâhsız koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetleri ihtiva eder.» şeklinde Sivil Savunma hizmetlerini tarif etmiş bulunmaktadır. Bu hizmetlerin ifası için 18/7/1964 günlü Resmî Gazete'de yayınlanan 5/6/1964 gün ve 6/3150 sayılı Sivil Savunma ile ilgili şahsî mülkellefiyet, tahliye ve seyrekleştirme, plânlama ve diğer hizmetler tüzüğü ile 5/6/1964 gün 6/3150 sayılı Sivil Savunma ile ilgili teşkil ve tedbirler tüzüğü ihdas edilmiştir. Bu tüzüklerde hazarda ve seferde Sivil Savunma Kuvvetlerinin nelerden ibaret olduğu, kullanacakları malzeme araç ve vasıtaların miktarı tahsis ve kullanma şekilleri belirtilmiştir. Bu meyanda motorlu taşıt kullanılacağı ve taşıtların cinsleri hizmet durumuna göre tesbit edilmiştir.

Değişik 7126 sayılı Kanunun 36 ncı maddesi aynen «Memlekete şamil Sivil Savunma hizmetlerinin tedviri ve eğitimi, tesis, vasıta, ilâç, malzeme ve teçhizat v.s. ihtiyaç maddeleri masrafları karşılığı olmak üzere ve tahsis ve sarf mahalleri ve idaresi Dahiliye Vekilinin mes'uliyetine mevdu bir (Sivil Savunma Fonu teşkil olunur) hükmünde olup, 37 nci maddesiyle de bu fonun kaynakları tesbit edilmiştir yine aynı Kanunun 39 uncu maddelerinde bu fondan yapılacak masrafın tabii olduğu usul, murakabe şekli belirtilmiş fon hesaplarını toplama, idare ve sarf şekilleri Maliye ve İçişleri Bakanlığınca müştereken hazırlanacak bir tüzükte gösterileceği hüküm altına alınmıştır. Nitekim bu tüzük 4/11410 sayılı Sivil Müdafaa Fonu Nizamnamesi adı ile 5/5/1959 günlü Resmî Gazete'de yayınlanmış bulunmaktadır.»

Görüldüğü gibi 7126 sayılı Kanunun 36 ncı maddesi memlekete şamil Sivil Savunma hizmetleri için taşıt aracı alınacağını açıkça belirtmiştir. Ayrıca Sivil Müdafaa Fonu tüzüğünün 12 nci maddesi (7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanunu şunulüne dahil bulunan Sivil Müdafaa hizmet ve faaliyetleri için muktezi her çeşit inşaat ve tesisleri yapmaya ve yaptırmaya madde, malzeme, vasıta, ilâç ve teçhizatın hariçten ithale veya yurt içinde mübayaa ederek alâkalı dairelere, Vilâyetlere tevziine Dahiliye Vekili salâhiyetlidir.)

Demek suretiyle de, eğitim hizmetleri için Bakanlığımıza Sivil Savunma fonundan ihtiyaca yetecek kadar taşıt alınmasına izin verilmiş bulunmaktadır.

Bu sebeplerdir ki: Maliye Bakanlığının «Sivil Savunma hizmetleri İçişleri Bakanlığına doğrudan bağlı Sivil Savunma İdaresi Başkanlığınca yürütüldüğü, ihtiyacı olan taşıtın genel bütçeye konulacak ödenekle nazara alınması gerekeceği, tahsis edilmiş Sivil Savunma Fonunun bir kısım Sivil Savunma hizmetleri için olduğunu öne sürerek 237 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine göre işlem yapılması gerekeceği» hususundaki mütalaasına katılmamaktadır.

237 sayılı Kanun, genel bütçeye dahil bir dairenin prensip olarak bu bütçenin dışında bir masraf yapılmıyacağı düşüncesi ile 10 uncu maddeyi ihdas etmiştir. Halbuki 7126 sayılı Kanun yukarıda belirttiğimiz 36, 37 ve 39 uncu maddeleri sözkonusu Fonu teşkil ederken hizmetin genişliğini gözönüne alarak genel bütçeye yük olmak istememiş ayrıca Sivil Savunma hizmetlerini resmî ve özel ekonomi kurumlarına götürürken bunların sermayelerinin bir nevi sigortası olduğunu kabul etmiştir. Bu kurumların da Fona iştiraklerini sağlamış bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığına bu Fonun sarfına izin verirken yukarıda belirtilmiş bulunan Kanun ve tüzük gereğince Sivil Savunmanın hangi hizmetlerine sarfedileceğini tasrih etmiştir ki, bunlar arasında taşıt aracı bulunmaktadır.

Seferde görev yapabilmek için takdir buyrulur ki barışta bir eğitim safhası olması gerekir; nitekim Maliye Bakanlığı da bu hususu kabul etmiş ihtiyacın genel bütçeden yerine getirilmesini sağlık vermiştir.

Değişik 7126 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan tüzükler, hizmetin ne'vine göre bütçe durumunu belirtmek suretiyle Sivil Savunma Fonundan alınmasına izin verdiğine göre 237 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine bir istisna getirmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu görüşümüzü destekler mahiyette bir tatbikat da vardır. 3/5/1966 tarih ve 6/6390 sayılı Bakanlar Kurulu kararı (Ekli) Sivil Savunma hizmetlerinde kullanılmak üzere parası Fondan ödenmek suretiyle motorlu taşıt satın alınmış ve halen merkez ve illerde hizmete verilmiş bulunmaktadır.

Sivil Savunma Fonu Sayıştay denetimine tabi olduğundan bu durum Sayıştay'ca Kanunlara uygun bir ödeme sayılabilmektedir ibra edilmiş bulunmaktadır.

Maliye Bakanlığının (Ekte) sunduğumuz yukarıda sözünü ettiğimiz 3/2/1970 tarihli yazısında (mezkûr Fonun İçişleri Bakanlığı dışında bir hükmi şahsiyeti tesbit edilmediğinden talep hakkında yine ekte sunduğumuz 4/8/1967 tarihli yazıya atıf yaparak görüşlerde ısrar etmeleri, değişik 7126 sayılı Kanundan sonra çıkan 237 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile bu Kanunun kapsamına giren daire ve müesseseler, kuruluş ve kamuya yararlı dernekler arasında Sivil Savunma Fonu hesabının olmadığı gibi genel bütçeye de girmediğinden sözkonusu hizmette kullanılacak aracın bedeli fon hesabından ödenmek suretiyle satın alınmasında 237 sayılı Kanunun 5, 7, 10 uncu maddelerinin tatbiki ile Bakanlar Kurulundan karar alınmasına kanunî lüzum ve zaruret bulunmadığı manasına götürür ki bu halin sakıncalı bir durum yaratacağı da ortadadır.

237 sayılı Kanunun kapsam maddesi olan 1 inci maddenin genellikle kamu hizmetinde kullanılacak motorlu taşıtların bu kanuna tabi olmasını istediği kamu-

ya yararlı dernekleri de içine almak suretiyle belli etmektedir. Kaldı ki; tamamen kamu hizmetinde kullanılacak bu taşıtların parası bir fondan ödenerek alınacak diye 237 sayılı Kanuna tabi olmamasını Bakanlığımız istememektedir.

Sonuç olarak : 1. Bakanlığımız değişik 7126 sayılı Kanun ve bu Kanuna göre çıkarılmış tüzükler gereğince parası fondan ödenmek suretiyle motorlu taşıt aracı satın alabileceği.

2. Sivil Savunma Fonunun tüzel kişiliği olmadığı gerekçesiyle 237 sayılı Kanunun 1 inci maddesi kapsamına giremeyeceği kabul edilirse aynı Kanunun 5, 7, 10 uncu maddelerine tabi olmadan serbestçe taşıt aracı satın alınmasının mümkün olduğu.

3. İçişleri Bakanlığı genel bütçe içerisinde bir daire olması sebebiyle 237 sayılı Kanunun 1 inci maddesi kapsamına gireceği, parası Sivil Savunma Fonundan ödenmek suretiyle satın alınacak taşıt araçlarının hizmet ve nev'ini 7126 sayılı Kanun ve tüzükleri tesbit ettiğinden 237 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin tatbikine lüzum olmadığı yapılan inceleme sonunda yukarıda tesbit edilen 3 neticenin çıkacağı mütalâa olunmuştur.

Kanunların ortak anlayışını sağlamak için tensip buyrulduğu takdirde yazımızın istişarî bir karara varmak üzere Danıştaya gönderilmesini arz ederim.» denilmektedir.

Vaki davet üzerine gelen İçişleri Bakanlığı Temsilcisi Sivil Savunma İdaresi Başkanlığı Hukuk İşleri Bürosu Başkanı Mehmet Güçlü'den gerekli izahat alındıktan sonra,

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununun 36 ncı maddesinde «Memlekete şamil Sivil Müdafaa hizmetlerinin tedviri ve eğitim, tesis, vasıta, ilâç, malzeme ve teçhizat ve sair ihtiyaç maddeleri masrafları karşılığı olmak üzere ve tahsis, sarf mahalleri ve idaresi Dahiliye Vekilinin mesuliyetine mevdu bir (Sivil Müdafaa Fonu) teşkil olunur.» ve mezkûr Kanunun 39 uncu maddesine istinaden Bakanlar Kurulunun 20 Mart 1959 tarihli ve 4/11410 sayılı kararıyla yürürlüğe konulan Sivil Müdafaa Fonu Nizamnamesinin 12 nci maddesinde de «7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanununun şumulüne dahil bulunan Sivil Müdafaa hizmet ve faaliyetleri için muktazi herçeşit inşâ ve tesisleri yapmaya ve yaptırmaya, madde, malzeme, vasıta, ilâç ve teçhizatı hariçten ithal veya yurt içinden mübayaa ederek alâkalı dairelerle vilâyetlere tevzi Dahiliye Vekili salâhiyetlidir.» denilmek suretiyle İçişleri Bakanının, Sivil Müdafaa hizmet ve faaliyetleri için gerekli vasıtaları, bedelini Sivil Müdafaa Fonundan ödemek suretiyle, hariçten ithal veya yurt içinden mübayaa edebileceğinin hükme bağlanmış olması muvacehesinde sivil müdafaa hizmet ve faaliyetleri için bedeli Sivil Müdafaa Fonundan ödenmek suretiyle motorlu taşıt aracı satın alabileceği;

237 sayılı Taşıtlar Kanununun, kanunun şumulünü tespit eden 1 inci maddesinde Sivil Müdafaa Fonundan alınacak vasıtaların bu kanuna tabi olacağına dair herhangi bir hükme yer verilmemiş olduğundan sözkonusu taşıtların satın alınmasında 237 sayılı Kanunun 5 ve 10 uncu maddeleri hükümlerinin tatbikine lüzum ve mahâl olmadığı;

Mütalâa kılınarak dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 23/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/276

Karar No : 1970/274

Yalçın Latifoğlu'nun mecburi hizmet taahhüdü hakkında mütalaa verilmesine mütedair Bayındırlık Bakanlığının 6/7/1970 tarihli ve Karayolları Genel Müdürlüğü Per. Md. 15323. E. 391 -463 sayılı yazısında aynen :

«Bakanlığuma bağlı Karayolları Genel Müdürlüğüne örneği ekli kefalete bağlı taahhütnameyle mecburi hizmeti bulunan Y. Mühendis Yalçın Latifoğlu kendi sağladığı imkânla Amerika'da 3 yıl süre ile doktora yapmak arzusunda olduğunu izharla idareye hiçbir malî külfet yüklememek kaydı ile mecburi hizmet bakiyesinin; Amerika'dan dönüşünde ikmal etmek üzere (3) yıl süre ile ertelenmesini talep etmiştir.

Adı geçenin (6) yıl mecburi hizmetine karşılık yazımız tarihi itibariyle mezkûr idarede 7 ay 18 gün hizmeti sebkettiği, üstün başarılı bir teknik eleman olduğu; doktora çalışmalarını ikmal ettiği takdirde teknik ve bilimsel yönden kendisinden büyük ölçüde faydalanılacağı; idareye malî bir yük de tahmil etmeyeceği anlaşılmaktadır.

Ayrıca, 3467 sayılı Yüksek Mühendis ve Teknik Okulları Mezunlarının Mecburi Hizmetlerine Dair Kanununun 8. maddesi de «Devlet hesabına yüksek mühendis ve teknik okullarında tahsilini ikmal ettikten sonra kendi hesabına tahsil için ecnebi memleketlere gitmek isteyenler Devlet hesabına tahsilde buldukları müddete ait tazminatı üçüncü madde hükümlerine göre tediye etmek veya yurtlarına avdetlerinde aynı müddete ait mecburi hizmetlerini yapacaklarını müteselsil kefaleti havi bir taahhütname ile taahhüt etmek şartıyla hizmeti terkedebilirler.» hükmü ile kanaatimizce mecburi hizmetin ertelenmesine imkan vermektedir.

Bu bakımdan; adı geçenden bakiye mecburi hizmetini; İdareden ayrılış tarihinden itibaren (3) yıl sonra ikmal edeceğine dair ayrıca, müteselsil kefalete merbut bir taahhütname alınmak şartıyla isteğinin yerine getirilmesi uygun görülmektedir.

Şu kadar ki; bu uygulama mevcut sözleşmenin tadili mahiyetinde olduğundan ve sözleşmenin ihlali kefaletnamede zikredilen asgarî 110.000 liranın tahsilini gerektireceğine nazaran; bu yolda muamele yapılması; 5539 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanununun 32. maddesinin son bendi uyarınca, Yüksek Danıştay'ın muvafık mütalaaası üzerine alınacak müşterek karar ile mümkün olabilecektir.

Bu itibarla; keyfiyetin tetkiki ile mütalaanızın iş'arını müsaadelerinize arz ederim.» denilmektedir.

Gereği Görüşüldü Düşünüldü :

3467 sayılı Yüksek Mühendis ve Teknik Okulları Mezunlarının Mecburi Hizmetlerine Dair Kanununun 8 inci maddesinde, Devlet hesabına yüksek mühendis ve teknik okullarında tahsilini ikmal ettikten sonra kendi hesabına tahsil için ecnebi memleketlere gitmek isteyenlerin, Devlet hesabına tahsilde buldukları müddete ait tazminatı üçüncü madde hükümlerine göre tediye etmek veya yurtlarına avdetlerinde aynı müddete ait mecburi hizmetlerini yapacaklarını müteselsil kefaleti havi bir taahhütname ile taahhüt etmek şartıyla hizmeti terkedebilecekleri hükme bağlanmış olması muvacehesinde İdarenin res'en yetkili kılındığı bahiskonusu iş için 5539 sayılı Kanununun 32 nci maddesi gereğince mütalaa verilmesine mahal olmadığına ve dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 10/7/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

ÜÇÜNCÜ DAİRE VE GENEL KURUL KARARLARI

T. C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/95

Karar No : 1970/189

Özü : 551 sayılı Markalar Kanununun uygulanması Hk.

551 sayılı Markalar Kanununda tescil edilmiş bir marka için sonradan eşya ilâvesi talebinde bulunulacağı hususunda herhangi bir hüküm bulunmadığından bahisle, tatbikatta meydana gelen görüş ayrılığı ve tereddütlerin giderilmesine esas olmak üzere istişarî mütalâa verilmesi isteğine dair olup Başbakanlıktan 26/2/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 80-357/1434 sayılı yazı ile gönderilen Sanayi Bakanlığının 13/Şubat/1970 tarihli ve Hukuk Müşavirliği 3/112 sayılı yazısı suretinde aynen :

«551 sayılı Markalar Kanununda ve katıldığımız sınaî Mülkiyetle ilgili andlaşmalarda tescilli bir marka için bilâhare eşya ilâvesi talebinde bulunulacağına dair herhangi bir hüküm mevcut değildir.

Mülga «Alâmeti Farika Nizamnamesi» nde de, bu konuda bir hüküm yer almamasına rağmen 21/Eylül/1955 tarih ve 9109 numaralı Resmî Gazete'de neşredilip bilâhare markalarla ilgili hükümleri yürürlükten kaldırılan «Sınaî Mülkiyet Mevzuatının Tatbik Suretini Gösterir Talimatname» nin 31 inci maddesinde, herhangi bir markanın vazedildiği eşyaya sonradan ilâve imkânını bahşeden bir hükme rastlanmaktadır. Bu hüküm aynen şöyledir : «Madde 31 — Marka sahibi, markasını vazedeceği eşya meyanına müracaat veya tescilini müteakip diğer bazı maddeler ilâve veya sicil defterinde yazılı eşyanın bir kısmından veya hepsinden feragat etmek talebinde bulunacak olursa tescilinden evvel dilekçelerle sicil varakaları ve tescilden sonra sicil defterleriyle kayıt ilmuhaberleri üzerine meşruhat ve kaydına o suretle işaret edilmek üzere Adliye Vekâletine malumat verilir. Ticaret ve ikâmet yeri değişmelerinde de vaki olacak müracaat üzerine aynı suretle muamele ifa olunur.

Eşya ilâvelerinde, marka sahibinin markanın konulacağı eşyaya ilâvesini istediği eşyanın imâl veya satışı ile meşgûl bulunduğu hakkında 3 ve 4 üncü maddelerde kayıtlı vesikayı da dilekçesine eklemesi lâzımdır.»

Bu hüküm yürürlükten kalkmış ise de Bakanlıkça vaki eşya ilâvesi talepleri kabul olunarak ilgili belgelere gerekli meşruhat verilmesine devam olunmaktadır.

Yukarıda arzolunduğu üzere yeni Markalar Kanununda bir hüküm mevcut değilken bu Kanuna göre çıkarılan, Markalar Kanununun Uygulama Şeklini Gös-

teren Yönetmeliğe ve «Sınai Mülkiyet Hakları ile İlgili Husular Hakkındaki Yönetmeliğe» de aşağıdaki şu hükümler konulmuştur.

11/6/1965 tarih ve 12020 numaralı Resmî Gazete'de münteşir Markalar Kanununun Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmeliğin 16 ncı maddesi : «Müracaat sahibi tarafından marka tescil belgesine kayıtlı eşyaya ilâve yapılması istendiği takdirde müracaat dilekçesine ilâve eşyaya ait iştigâl belgesinin eklenmesi lâzımdır.»

9/12/1965 tarih ve 12172 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Sınai Mülkiyet Hakları ile ilgili hususlar hakkındaki Yönetmeliğin 2 nci maddesinin I inci fıkrasının

(f) — 2. bendi : «değişikliğin sebebi (Adres ve ünvan değişikliği, emtia çıkarılması veya ilâvesi gibi.»

551 sayılı Markalar Kanununda eşya ilâvesi talepleri hakkındaki bu boşluk bu günkü tatbikatta Bakanlığımızda iki ayrı görüşün doğmasına sebep olmuştur.

Birinci görüş : Eşya ilâvesi, bir marka değişikliği olmayıp marka tescil belgesinin markanın konulacağı eşyayı gösteren kısmında veya sicil kaydında değişikliği icabettiren bir muameleden ibaret bulunmaktadır. Hernekadar 551 sayılı Markalar Kanununda eşya ilâvesini mümkün kılacak sarih bir hüküm yok ise de aynı Kanunun «Markanın sicile geçirilmesi» başlığını taşıyan 29 uncu maddesinin ikinci fıkrasında; «... markaya ve marka haklarına taallük eden bütün değişiklikler ...» tarzında yer alan hüküm bu konudaki müracaatları kabule cevaz vermektedir. Bu sebeple tescil edilmiş markalara ait eşyalara ilâve yapılmasında bir kanunsuzluk ve usulsüzlük bahis konusu olamaz.

İkinci görüş : Marka tescil belgesi, marka ile birlikte eşyayı içine alan bir bütün olduğu, tescil belgesinde ve sicilde kayıtlı eşyaların genişletilmesi yeni bir hak ihdasından başka birşey olmadığı, marka ve eşyayı birbirinden müstakil olarak düşünmeye Kanunun 1 ve 17 nci maddeleri hükümleri muvafakasında hukuken imkân bulunmadığı, Kanuna bu kabil haklar tevhit eden haklar için sarih hükümler vazolunduğu, (örneğin 18, 20 ve 38 inci madde hükümleri), Kanun vazının sözü edilen haller için açık hükümler getirirken aynı mahiyette olan eşya ilâvesi hususunu unutmış olabileceği düşünülemediği, bu konudaki kanunî boşluğun Yönetmelik hükümleriyle doldurulması hukuken mümkün bulunmadığı yeni bir hak doğrudan muamelelerden harc alındığı halde aynı olan eşya ilâveleri için Harçlar Kanununa herhangi bir hüküm konulmadığı cihetle aksine sarih bir hüküm bulunmadıkça tescilli bir markaya ait eşyaya bir ilâve yapılması veya sicile kayıtlı eşyadan bazılarının yerine diğerlerinin ikâme olunması taleplerinin yeni bir tevdi olarak muameleye konulmasının Markalar Kanununa daha uygun düşeceği yolundadır.

Bu görüş sahipleri bilhassa Markalar Kanununun 38 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki eşya çıkarılmasına cevaz veren hükmü, kendilerine çıkış noktası olarak almakta ve şayet Kanun vazı eşya ilâvesini de yeni bir tevdi dışında bir şekle bağlamak istemiş olsa idi bu hususta da bir hüküm sevkederdi demektedirler.

Bu görüşün savunucuları diğer taraftan 21/5/1955 tarih ve 4/5215 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile çekildiğimiz fabrika veya Ticaret Markalarının Beynelmîlel Tescili Hakkındaki Madrid İtilâfnamesinin ve bu itilâfnameye dayanılarak yürürlüğe konulan Markaların Beynelmîlel Tescili Nizamnamesinin 9 uncu maddelerin-

de eşya ilâvesi taleplerinin yeni bir tevdi olarak kabul edilmiş olmasını mütalaa-
rının doğruluğuna bir delil olarak göstermektedirler.

Bakanlığımız tatbikatında ortaya çıkan bu iki ayrı görüş dolayısıyla husule
gelen tereddüdü izale etmek ve tatbikata 551 sayılı Markalar Kanununa göre bir
veçhe vermek maksadıyla konu hakkında Danıştay'dan istişarî mütalaa alınması-
na lüzum ve zaruret hâsıl olmuştur.

Talebimiz uygun görüldüğü takdirde 521 sayılı Kanununun 29 uncu maddesinin
(c) fıkrasına tevfikân istişarî mütalaa alınmak üzere konunun Danıştay'a intikâl
ettirilmesini saygılarımla arz ederim.» denilmektedir.

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

551 sayılı Markalar Kanununun Tescil İşleri başlığını taşıyan ikinci kısmının
24, 25, 27 ve 28 inci maddelerinde markaların tescili hususunda yapılacak müracaat-
ların yer ve tarihi, şekli, müracaatın tetkiki ve tetkiki şartları açıklandıktan
sonra 29 uncu maddesinde (Kanuna ve yönetmeliğe uygun görülen veya eksiklik-
leri tamamlanan müracaat sicil defterine geçirilir ve müracaat sahibine bir «Mar-
ka tescil belgesi» verilir.

Sicil defterine, marka örneği, numarası, markanın üzerine konulacağı emtia,
marka sahibinin ve varsa vekilinin adı, soyadı, tabiyeti, ikametgâhı, marka sahi-
binin işi ve iş adresi ile müracaat tarihi, markaya ve marka haklarına taallük
eden bütün değişiklikler ve yönetmelikte gösterilen sair hususlar geçirilir.) denil-
mek suretiyle «markanın üzerine konulacağı emtia» sicile geçirilecek hususlar arasın-
da kabul ve tadat edilmiş, 31 inci maddesinde de markanın tescilini müteakip si-
cile geçirilen hususlar ve sonradan vukubulan değişikliklerin, iki ayda bir çıkacak
Resmî Smaî Mülkiyet Gazetesinde ilân olunacağı derpiş olunmak suretiyle, 29 uncu
madde hükmünü teyit eder şekilde, bir markanın tescilini müteakip sicile geçirilen
hususlarda ve bu arada «markanın üzerine konulacağı emtia» da bilâhare değişik-
lik yapılabileceği sarahaten belirtilmiş, mevzuatımızda tescil edilmiş bir markaya
emtia ilâvesi talebinin yeni bir tevdi olarak işleme tabi tutulmasını öngören her-
hangi bir hükme de yer verilmemiş bulunması muvacehesinde, markanın tescil edil-
diği emtiaya bilâhare ilâve yapılmasında Kanuna aykırılık olmadığı mütalaa kılı-
narak dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 9/5/1970 tarihinde oybirliği ile ka-
rar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Genel Kurul

Esas No : 1970/50

Karar No : 1970/69

551 sayılı Markalar Kanununda tescil edilmiş bir marka için sonradan eşya ilâvesi talebinde bulunulacağı hususunda herhangi bir hüküm bulunmadığından bahisle, tatbikatta meydana gelen görüş ayrılığı ve tereddütlerin giderilmesine esas olmak üzere istişari mütalaa verilmesi isteğine dair olup Başbakanlıktan 26/2/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 80-357/1434 sayılı yazı ile gönderilen Sanayi Bakanlığının 13 Şubat 1970 tarihli ve Hukuk Müşavirliği 3/112 sayılı yazısı üzerine Üçüncü Dairece müttehaz 9/5/1970 tarihli ve 95/189 sayılı kararı havi ilişik tutanak işin idarî dâvaya konu olacak mevaddan bulunması hasebiyle tetkikle görevli 12. Daire Başkan ve üyelerinin katılmadıkları Genel Kurul toplantısında okundu.

Gereği Konuşulup Düşünüldü :

Daire kararı uygun görülerek 2/7/1970 tarihinde oybirliği ile onandı.

T. C.

DANIŞTAY

Üçüncü Daire

Esas No : 1970/193

Karar No : 1970/199

Özü : Askerlikte geçirilen sürenin memuriyet kademinde ikinci defa değerlendirilmesinin mümkün olmadığı Hk.

Kısa hizmete tabi olup muvazzaf askerliğini yapan ve yedek subay olarak terhisini müteakip asli bir memuriyete tayin ve yedek subay okuluyla subaylıkta geçirdikleri süre terfi sürelerine ilâve edilmiş olan lise mezunlarının, bilâhare bir yüksek okulu bitirmeleri halinde, yedek subay okuluyla subaylıkta geçirdikleri süre ile yüksek tahsil sürelerinin üç yıldan fazlasının, halen buldukları memuriyet derecesindeki terfi süresine ilâve edilip edilmeyeceği hususunda Dairemiz düşüncesinin bildirilmesi isteğini havi Birinci Başkanlığın 7/5/1970 tarihli ve Özel Kalem 108 sayılı yazısında aynen :

«Danıştayda 1 inci sınıf kâtip Erdoğan Kafadar'ın; lise mezunu olarak değerlendirilen askerlik hizmetinin, daha sonra İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisini bitirmiş olması sebebiyle şimdiki terfi süresinde yeniden değerlendirilmesi ve bir yıl öğrenim fazlasının da kademinden sayılması yolundaki dileği üzerine askerlik hizmeti ile bir yıllık yüksek öğrenim farkının kademinden sayılması gerektiğine dair Yönetim ve Disiplin Kurulu kararı ve bu husustaki gerekli belgeler ilişikte sunulmuştur.

Bu durumda olan personel hakkında yapılacak işleme esas olmak üzere konunun 521 sayılı Kanununun 50 inci maddesinin G fıkrası hükmü uyarınca Dairenizce incelenerek danışma kararına bağlanmasını saygı ile rica ederim.» denilmektedir.

28/9/1962 tarihinde Danıştay Başkanlığında birinci sınıf kâtip olarak 13 üncü derece karşılığı 350 lira maaşla göreve başlatılan ve 1/11/1963 tarihinde, o tarihteki terfi süresine 31/10/1960 tarihi ilâ 31/10/1962 tarihi arasında yapmış olduğu askerlik süresinden 1 yıl, 10 ay, 23 günün ilâvesiyle 12 nci derece karşılığı 400 liraya, 30/10/1966 tarihinde 11 inci derece karşılığı 450 liraya 31/10/1969 tarihinde de 10 uncu derece karşılığı 500 liraya terfi ettirilen 1 inci sınıf kâtiplerden Erdoğan Kafadar'ın 1968 - 1969 öğretim yılı yaz döneminde tahsil süresi 4 yıl olan Ankara İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinden mezun olarak 29/1/1970 tarihinde Danıştay Başkanlığına müracaatla 5 inci Dairenin Esas : 1968/4935, Karar : 1969/2223, Esas : 1969/2527, Karar : 1969/1763, Esas : 1969/5567, Karar : 1970/190 sayılı kararlarının emsal alınarak lise mezunu olarak değerlendirilen askerlik hizmetinin halen bulunduğu memuriyet derecesindeki terfi süresinde yeniden değerlendirilme-

sini ve 1 yıllık yüksek tahsil farkının da terfi süresine ilâvesini istediği; Danıştay Yönetim ve Disiplin Kurulunca, 15/4/1970 tarihinde, «Adı geçenin yedek subaylıkta geçen hizmetinin memuriyet kıdeminde değerlendirildiği ve bu suretle terfiinde nazara alındığı sicilinde yapılan incelemeden anlaşılmaktadır.

Hernekadar Danıştay Beşinci Dairesi, lise mezunu olarak ifa edilmekte bulunan memuriyet sırasında değerlendirilmiş olan askerlik hizmetinin, yüksek öğrenim yaptıktan sonra yeniden girilen bir memuriyette değerlendirilmesine karar vermiş bulunmakta ise de, bahiskonusu kararlarda da açıkça belirtildiği gibi, bu, lise mezunu olarak ifa edilen memuriyet kıdeminin nazara alınmamakta olması itibariyle, daha önceki memuriyetten ayrılıp yüksek öğrenimi gerektiren ve statüsü buna göre tesbit edilmiş olan bir memuriyete girme haline münhasır ve müteallik bulunmakta olup, adigeçen, halen eski memuriyetine devam etmekte olduğu ve askerlik hizmeti de daha önce değerlendirilmiş bulunduğu cihetle bu hizmetin yenden ve bütünüyle kıdemine eklenmesi caiz ve mümkün olamaz.

Bu itibarla sözü edilen memura verilecek kıdem, yüksek öğrenimi tamamladığı tarihte 11 inci dereceye ataması yapılan ve bu derecede yüksek öğrenim farkı ve askerlikte geçen hizmeti değerlendirilen bir memurun ulaşabileceği kıdemle adı geçenin bu günkü fiili kıdemi arasındaki fark kadar olabileceği oyu ile çoğunluk kararına karşıyız.» yolundaki ayrışık oya **karşı:**

«3656 sayılı Kanunun 4598 sayılı Kanunla değiştirilen 3 üncü maddesinin (C) bendinde maaşlı memuriyetlere ilk defa girecek olanların öğrenim durumlarına göre alınabilecekleri dereceler gösterilmiş, (E) fıkrasında da 6 yıldan az öğrenim yapan yüksek okul mezunlarının 11 inci dereceye alınacakları açıklanmış bulunmaktadır. Kanunda, ayrıca, yüksek öğrenimini yapmadan önce memuriyet yapmış olanların buradaki kıdemlerinin yüksek öğrenimini yapmış olarak bir memuriyete tayinlerinde değerlendirilmesi esası da kabul edilmemiş, böylece yüksek öğrenim yapmadan önce memuriyet yapmış ve yapmamış olanlar teadül yönünden eşit durumda kabul olunmuştur.

Öte yandan, Maaş Kanununa ek 4379 sayılı Kanunun 5558 sayılı Kanunla değişik 1 inci maddesinde, kısa hizmete tabi olup da aslı bir memuriyete atanmasından önce veya sonra muvazzaf askerliğini yapan veya yedek subay olarak terhis edilenlerin terhislerinden itibaren üç yıl içinde memurluk için müracaat etmeleri şartıyla yedek subay okulunda ve subaylıkta geçirdikleri sürenin terfi sürelerine ekleneceği, ancak bu sürenin namzetlik, staj ve mecburi hizmet için hesaba katılmayıp kanunlarına göre adaylık ve staj sürelerinden sonra başlayan memuriyet derecelerinden sayılacağı hükmü yer almaktadır.

Kanun koyucu böylece, askerlikte geçen süreyi memuriyet kıdeminde herhalde değerlendirmek, aynı derecede öğrenim yapmış olanlar arasında kıdem yönünden, askerlik sebebiyle, bir eşitsizlik meydana gelmesini önlemek amacını gütmüştür.

Öte yandan 3656 sayılı Kanunun 4598 sayılı Kanunla değişik 3 üncü maddesinin (E) fıkrasının 2 nci bendinde tahsil müddetinin 3 yıldan eksik veya fazla olması halinde eksiğin ilk terfi müddetine ekleneceği ve fazlanın ilk terfi müddetinden indirileceği hükmü yer almaktadır.» denildikten sonra bu sebeplerle dilekçenin askerlik hizmetiyle bir yıllık yüksek öğrenim farkının kıdeminden sayılması gerektiğine karar verilmesi üzerine Birinci Başkanlıkça bu durumda olan personel hak-

kında yapılacak işleme esas olmak üzere Dairenizin düşüncesinin istendiği dosyanın tetkikinden anlaşılmacla,

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

Maaş Kanununa ek 4379 sayılı Kanunun 5585 sayılı Kanunla değişik 1 inci maddesinin 2 nci ve 3 üncü fıkralarında kısa hizmete tabi olup da asli bir memuriyete tayininden evvel veya sonra muvazzaf askerliğini yapan ve yedek subay olarak terhis edilenlerin terhislerinden itibaren üç yıl içinde memurluk için müracaat etmeleri şartıyla yedek subay okulunda ve subaylıkta geçirdikleri sürenin, terfi sürelerine ilâve edileceği; ancak bu sürenin namzetlik, staj ve mecburi hizmet için hesaba katılmayıp kanunlarına göre namzetlik ve staj sürelerinden sonra başlayan memuriyet derecelerinde sayılacağı derpiş edilmiş, mevzuatımızda ayrıca yedek subay olarak terhisini müteakip asli bir memuriyete tayin ve yedek subay okuluyla subaylıkta geçirdikleri süre terfi sürelerine ilâve edilmiş olan lise mezunlarının bilâhare bir yüksek okulu bitirmeleri halinde, bu sürenin, halen buldukları memuriyet derecesindeki terfi süresinde yeniden nazara alınacağına ilişkin bir hükme yer verilmemiştir.

3656 sayılı Devlet Memurları Aylıklarının Tevhid ve Teadülüne Dair Kanunun 4598 sayılı Kanunla değişik 3 üncü maddesinde de «Maaşlı memuriyetlere ilk defa girenlerin menşelerine ve tahsillerine göre alınabilecekleri dereceler aşağıda gösterilmiştir.» denildikten sonra, E bendinde altı yıldan az tahsilli yüksek mektep mezunlarının 11 inci dereceye alınacağı ,tahsil müddetinin üç yıldan eksik veya fazla olması halinde eksiğinin ilk terfi müddetine ekleneceği ve fazlasının ilk terfi müddetinden indirileceği hükümlenmek suretiyle yüksek tahsil süresinin üç yıldan fazlasının terfi süresine eklenebilmesi, yüksek okulun maaşlı bir memuriyete girmeden önce bitirilmiş olması şartına bağlanmıştır.

Diğer taraftan, malî meselelerde kıyas cari ve caiz olamayacağından teadül hükümlerinin hudut ve şumulünün bu hükümlerle belirtilen şart ve durumlara hasren tayin edilmesi gerektiği de tabiidir.

Şu duruma nazaran, kısa hizmete tabi olup muvazzaf askerliğini yapan ve yedek subay olarak terhisini müteakip asli bir memuriyete tayin ve yedek subay okuluyla subaylıkta geçirdikleri süre terfi sürelerine ilâve edilmiş olan lise mezunlarının, bilâhare bir yüksek okulu bitirmeleri halinde, yedek subay okuluyla subaylıkta geçirdikleri süre ile yüksek tahsil sürelerinin üç yıldan fazlasının buldukları memuriyet derecesindeki terfi süresine ilâve edilemeyeceği mütalaa kılarak dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 22/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Genel Kurul

Esas No : 1970/56

Karar No : 1970/70

Kısa hizmete tabi olup muvazzaf askerliğini yapan ve yedek subay olarak terhisini müteakip aslı bir memuriyete tâyin ve yedek subay okuluyla subaylıkta geçirdikleri süre terfi sürelerine ilâve edilmiş olan lise mezunlarının, bilâhare bir yüksek okulu bitirmeleri halinde, yedek subay okuluyla subaylıkta geçirdikleri süre ile yüksek tahsil sürelerinin üç yıldan fazlasının, halen buldukları memuriyet derecesindeki terfi süresine ilâve edilip edilmeyeceği hususunda Birinci Başkanlığın 7/5/1970 tarihli ve Özel Kalem 108 sayılı yazısı üzerine Üçüncü Dairece müteahaz 22/5/1970 tarihli ve 193/199 sayılı kararı havi ilişik tutanak okundu.

Gereği Konuşulup Düşünüldü :

Daire kararı uygun görülerek 2/7/1970 tarihinde oybirliği ile onandı.

T. C.

DANIŞTAY**Üçüncü Daire**

Esas No : 1970/183

Karar No : 1970/187

Özü : 7479 sayılı Kanunun uygulanması Hk.

Fransız Hükümeti tarafından İstanbul'daki Saint Benoit Providence Lisesine bağış yoluyla gönderilen malzemenin 7479 sayılı Kanun gereğince ithâl vergi ve resimleri ile belediye hissesinden muaf olarak ithâl edilip edilemeyeceği hususunda istişari mütalaa isteğine dair Başbakanlığın 24/4/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 62-265/2989 sayılı yazısında aynen :

«İlişik olarak sunulan yazılara göre,

1 — 7479 sayılı Kanunun 1 inci maddesi uyarınca, içtimai, hayri, kültürel ve sihihi maksatlarla yabancı memleketlerde kurulu dernek, tesis ve teşekküller tarafından, aynı maksatlarla memleketimizde hali faaliyette bulunan benzerlerine, mevzularına uygun olarak bağış yoluyla gönderilen eşyanın, Bakanlar Kurulu Kararı ile her türlü ithal vergi ve resimleri ile (damga resmi dahil) belediye hissesinden muaf tutulmuştur.

Gümrük ve Tekel Bakanlığının 6/12/1969 tarih ve 85986 sayılı yazısında adı geçen Fransız Hükümeti, mezkûr Kanun maddesinde niteliği gösterilen kişilerden sayılamayacağı, yani bağış yapanla lehine bağış yapılanın aynı niteliği haiz, (dernek, tesis ve teşekküllerden) olması lâzımgelidiği düşünülerek durumun bu yönden incelenmesi, (bundan sonraki işlemlerde yeknesaklığın temini için) Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Maliye Bakanlığından istenmiştir.

Adı geçen Bakanlıklar, daha önceki emsallerde Bakanlar Kurulundan kararlar alındığı ve uygulamanın kanunun ruh ve maksadına uygun olduğu mütalaaasında bulunmuşlardır.

2 — Sözü geçen Kanunun ilişik olarak sunulan gerekçe ve T.B.M.M. Maliye, Gümrük ve Tekel, İçişleri ve Bütçe Encümeni mazbataları tetkik edilmiş ve Maliye Bakanlığı ile Gümrük ve Tekel Bakanlıkları görüşlerini teyit edecek bir açıklamaya rastlanmamıştır.

Bu itibarla bağış yapan Fransız Hükümeti, sözkonusu Kanunun maddesinde yazılı, (dernek, tesis ve teşekküllerden) sayılamayacağı ve Kanunun sözüne ve özüne göre, bağış yapanla lehine bağış yapılanın aynı nitelikte bulunması lâzım geleceği, düşünülmektedir.

Bundan sonraki muamelelerde istikrarın temini için keyfiyetin 521 sayılı Kanununun 29 uncu maddesi C fıkrasına müsteniden tetkikiyle mütalaaalarının bildirilmesini rica ederim.» denilmiştir.

Gereği Görüşülüp Düşünüldü :

Danıştaydan istenecek istişari mütalaaaların, mahiyetleri icabı, şahsileşmiş hususi hallere değil, umumiyet ifade eden meselelere taalluku tabii ve zaruri bulunmuş olduğundan, işin, Fransız Hükümeti tarafından İstanbuldaki Saint Benoit Providence Lisesine bağış yoluyla gönderilen malzemenin 7479 sayılı Kanun uyarınca

ithal vergi ve resimleri ile belediye hissesinden muaf olarak ithal edilip edilemeyeceği yönünden değil de Türkiyedeki içtimai, hayri, kültürel ve sıhhi maksatlarla kurulmuş dernek, tesis ve teşekküllere bir yabancı devlet tarafından bağış yoluyla gönderilen veya verilen para ile alınıp getirilen eşyanın 7479 sayılı Kanun uyarınca ithal vergi ve resimleri ile belediye hissesinden muaf tutulup tutulamayacağı bakımından mütalaası uygun görüldü :

Muayyen Maksatlarla Bağış Yoluyla Gelecek Eşyanın İthal Vergi ve Resimlerinden ve Belediye Hissesinde Muaf İthalî Hakındaki 7479 sayılı Kanun'un «İçtimai, hayri, kültürel ve sıhhi maksatlarla yabancı memleketlerde kurulu dernek, tesis ve teşekküller tarafından, aynı maksatlarla memleketimizde hali faaliyette bulunan benzerlerine, mevzularına uygun olarak bağış yoluyla gönderilen veya verilen para ile alınıp getirilen eşya, İcra Vekilleri Heyeti kararıyla hertürlü ithal vergi ve resimleriyle (Damga resmi dahil) belediye hissesinden muaftır.» şeklindeki hükmü, bu Kanunun gerekçesinde açıkça belirtildiği üzere, Gümrük Kanununun 17 nci maddesinin 2 nci bendiyle kamu faydasına yararlı derneklere ve kamunun faydasına parasız tahsis edilmiş millî tesislere konularına uygun olarak bağış yoluyla gönderilen eşya için tanınmış olan Gümrük Vergisi muafiyetini kamu faydasına yararlı buldukları halde hizmetleri ancak bir bedel mukabilinde kamuya arz edilebilen veya millî vasfını haiz bulunmayan müessese ve teşekküllere konularına uygun olarak bağış yoluyla gönderilecek veya verilen para ile alınıp getirilecek eşyaya da teşmil etmek ve bu suretle memleketimizdeki eğitim, kültür ve sağlık müesseselerinin yabancı memleketlerden yardım yapılmasını teşvik ve kolaylaştırmak amacıyla tedvin edilmiştir.

Başbakanlığın yazısında mezkûr vergi muafiyetinden sadece yabancı memleketlerdeki içtimai, hayri, kültürel ve sıhhi maksatlarla kurulmuş dernek, tesis ve teşekküllerin bağış yoluyla gönderdikleri veya verdikleri para ile alınıp getirilen eşyanın yararlandırılabilceği, dernek, tesis veya teşekkül olarak kabulü mümkün bulunmayan yabancı devletler tarafından bağış yoluyla gönderilen veya verilen para ile alınıp getirilen eşyanın bu muafiyetten yararlandırılmasının mümkün olmadığı düşünülüyor beyan olunmakta ise de; Kanun maddesinde yer alan «dernek tesis veya teşekküller» ibaresinin, Kanun koyucu tarafından, bağış yapacakların değil, lehine bağış yapılacak memleketimizdeki eğitim, kültür ve sağlık müesseselerinin belirtilmesi amacıyla kullanıldığı şüphesizdir. Zira Kanunkoyucu, gerek 7479 sayılı Kanunun, gerek vergi muafiyeti koyan diğer kanunların gerekçelerinin incelenmesinden açıkça anlaşıldığı veçhile, bu kabil vergi muafiyetlerinin tanınmasında bağış yapanın kişilik ve hüviyetinden ziyade bağış yapılanın hüviyet ve kuruluş ve çalışma amacını gözönünde tutmaktadır. Bağış yapanın bir yabancı hükümet olması politik yönden mahzur mülâhazalarını da müsaadenin Bakanlar Kurulunun takdir ve kararına bırakılmış olması bertaraf etmektedir.

Şu duruma nazaran bir yabancı devlet tarafından Türkiyedeki içtimai, hayri, kültürel ve sıhhi maksatlarla kurulmuş dernek, tesis ve teşekküllere bağış yoluyla gönderilen veya verilen para ile alınıp getirilen eşyanın, Gümrük Kanununun 17 nci maddesinin 2 nci bendi hükmüne paralel olarak ve fakat Gümrük Kanununun mevcut prensiplerini olduğu gibi muhafaza etmek amacıyla Gümrük Kanununda tadilat yapmak yerine hususi bir kanun şeklinde tedvin edilmiş bulunan 7479 sayılı Kanun uyarınca ithal vergi ve resimleriyle (Damga Resmi dahil) belediye hissesinden muaf tutulabileceği mütalaa kılınarak dosyanın Birinci Başkanlığa sunulmasına 9/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Genel Kurul

Esas No : 1970/64

Karar No : 1970/71

Fransız Hükümeti tarafından İstanbul'daki Saint Benoit Providence Lisesine bağış yoluyla gönderilen malzemenin 7479 sayılı Kanun gereğince ithal vergi ve resimleri ile belediye hissesinden muaf olarak ithal edilip edilemeyeceği hususunda istişari mütalaa isteğine dair Başbakanlığın 24/4/1970 tarihli ve Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı 62 - 265/2989 sayılı yazısı üzerine Üçüncü Dairece müttehaz 9/5/1970 tarihli ve 183/187 sayılı kararı havi ilişik tutanak okundu.

Gereği Konuşulup Düşünüldü :

Daire kararı uygun görülerek 2/7/1970 tarihinde oybirliği ile onandı.

YARGI KARARLARI

İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARLARI

T. C.

DANIŞTAY

İçtihatları Birleştirme

Kurulu

Esas No : 1967/ 3

Esas No : 1967/ 5

Karar No : 1970/19

Muhtelif sebeplerle çekilemiyerek gümrüklerde biriken malların bazı kayıt ve şartlarla tasfiyesine dair 6/1919 sayılı kararnameye göre, dikiş makineleri boş kovanlarının, yurda ithallerinin mümkün olup olmadığı yolunda çıkan uyuşmazlıklar üzerine verilen Danıştay 8. Dairesinin 27/12/1963 gün ve 1963-10876 sayılı kararıyla Danıştay 12. Dairesinin 30/4/1966 gün ve 1966-1034 sayılı kararları arasında var olan aykırılığın İçtihadın Birleştirilmesi yolu ile giderilmesi istenilmiş ve iş Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmiş olmakla bu husustaki Başkanunsözcülüğünün düşünceci, raportör üyenin raporu ve sözü geçen Daireler kararları incelendikten sonra gereği düşünöldü.

İçtihatların Birleştirilmesi yoluyla mevcut aykırılıkların giderilmesi istenilen karalarla ilgili tasfiye kararnamesi, hükmünü icra etmiş ve yedi senelik bir maziye sahip bulunmuş ise de, bu kabil kararnamelerde mevcut ibarelerin ne değer taşıdiklarının da belli edilmesi ve bunun bir prensibe taalluku ve keza bu tür işlerin 521 sayılı Kanunla İkinci Daireye verilmiş olmasının İçtihadın Birleştirilmesi yoluna gidilmemesi için bir sebep teşkil edemeyeceği hasebile İçtihadın Birleştirilmesine yer olmadığı yolunda ileri sürölen görüşün reddine 7/3/1970 günü yapılan birinci görüşmede, ve usule ait bu görüşün evvelce karara bağlanmış olması sebebiyle yeniden görüşölemeyeceğine 9/5/1970 günü yapılan ikinci görüşmede çoğunlukla karar verildikten sonra işin esasına geçildi :

Gerçekten, Danıştay 8. Dairece müttehaz 27/12/1963 gün ve 1963-10876 sayılı kararda, 6/1919 sayılı kararnameye göre gümrüklerde biriken malların yurda ithal edilebilmelerinin bu kararnameye ekli listede yer almamış olmaları takdirinde mümkün bulunduğu, halbuki ithali istenilen dikiş makineleri boş gövdelerinin, sözü edilen listenin 84, 41, 10 gümrük tarife ve istatistik numaralı bölümü karşısında yer alan komple dikiş makinesi (gövde, ayakları, baş dirsekleri) ibaresine dahil bulunduğu ve bu itibarla da ithallerine imkân olamayacağı, öngörölmüş ve Danıştay 12 nci Dairesince verilen 30/4/1966 gün ve 1966-1654 sayılı kararda ise, gümrük giriş tarife cetvelinin dikiş makinelerine taalluk eden 84.41 tarife pozisyonu, 84. 41. 10 tarife ve istatistik numarası ile komple dikiş makinelerini ve 84. 41. 90 tarife ve istatistik numarası ile de bu makinelerin diğer müteferrik aksam ve parçalarını şümülüne aldığına, sözü geçen listede ise münhasıran 84. 41. 10

tarife istatistik pozisyonundaki komple dikiş makineleri yer almış bulunduğu göre; dâvacının 3 üncü kota liberasyon listesinin 84. 41. 90 tarife ve istatistik pozisyonundan istihsal ettiği müsaadeye müsteniden yurda getirdiği, bu pozisyona dahil dikiş makinesi boş gövdelerinin idarece komple dikiş makineleriyle aynı pozisyonda mütalaa edilmesinin isabetsizliği zâhirdir...) denilmek suretiyle ithale müsaade olunmaması yolundaki işlemin iptaline hükmolunmuştur.

Gerçekten gümrüklerde ithalât işlemleri gümrük tarife cetvellerine intibak ettirilerek yürütülürse de, bu gibi normal ithal yollarının dışında kalan özel kararnamelere dayanılarak yapılacak ithalâta, evveleminde bu kararnamelerde kullanılan tabir ve bunlara konulan kayıtlara itibar esastır. Olayda da her ne kadar 84. 41. 10 tarife ve istatistik pozisyonu münhasıran komple dikiş makinelerine ait bulunmakta ise de, sözü geçen kararnamede 84. 41. 10 gümrük tarife ve istatistik numarası bölümü karşısında komple dikiş makinesi denildikten sonra açıkça (gövdesi...) de zikredilmiş bulunduğu nazaran ithal edilmek istenilen gövde-boşkovanlarının kararnameye ekli bu listede yer aldığı kabul etmek gerekir.

Bu itibarla içtihatların Danıştay 8 inci Dairesinin 27/12/1963 gün ve 1963-10876 sayılı kararındaki esas dahilinde birleştirilmesine 7/3/1970 tarihinde üçte iki oy çokluğu olmadığından 9/5/1970 gününde salt çoğunlukla karar verildi.

AYRIŞIK OY :

X — Hernekadar Sekizinci Dairenin kararıyla Onikinci Daire kararı arasında 6/1919 sayılı kararnamede yazılı 84. 41. 10 gümrük tarife pozisyonunun uygulanması bakımından aykırılık mevcut ise de, bu tür işlerin 521 sayılı Danıştay Kanunu ile Onikinci Dairenin görevi içine girmiş olması ve bundan sonra birbirine aykırı karar verebilecek iki Dairenin mevcut olmaması hasebile İctihadın Birleştirilmesine lüzum bulunmadığı görüşündeyiz.

XX — İşin birinci görüşmesinde İctihadın Birleştirilmesine lüzum bulunmadığı yolunda ileri sürülen usule ait görüş karara bağlanmış olsa dahi, ikinci görüşmede bu hususun yeniden görüşülüp karara bağlanmasına mani kanunî bir hüküm bulunmadığı ve hükmünü icra etmiş ve şimdiye kadar ancak iki karara konu teşkil etmiş olan bir geçici kararnamenin uygulanmasıyla ilgili konuda İctihadın Birleştirilmesi yoluna gidilemeyeceği ve her kararnamenin ayrı bir özellik taşıyabileceği cihetle işin prensibe taalluku da düşünülemediği nedenleriyle esasın incelenmesine yer olmadığı görüşündeyiz.

XXX — İster normal şekilde olsun ve ister tasfiye kararnamelerine dayanılarak yapılsın bilcümle ithal muamelâtında gümrük tarife cetvellerine itibar, eşyanın ithal rejimine uygunluğu ve ithal işlemlerinde intizamı temin bakımından zorunludur. Nitekim bu kararnamelerde eşyanın neveleri zikredilmekle beraber ayrıca tarife ve istatistik numaralarının da zikredilmiş olması bu zorunluğun bir ifadesidir. Aksi halde bu numaraların zikrine yer ve ihtiyaç olmamak lâzım gelirdi. Olayda da 84.41.10 tarife ve istatistik numarası zikredilmek suretiyle komple dikiş makineleri denilmiş ve ancak, parantez içinde, komple dikiş makinelerinde mevcudiyeti öngörülen «gövde, baş ve dirsekler» zikredilmiştir ki buna göre gövdeleri mü-

cerret, kopmle dikiş makinelerinden adde imkân yoktur. Esasen bu gibi parçalar esas cetvelde 84.41.90 tarife istatistik numarasında gösterilmiş ve ithalâtçıya da idarece bu görevler için bidayette bu pozisyon numarası ile ithal izninin verildiği anlaşılmıştır.

Kaldı ki mücerret bir gövdenin komple dikiş makinesi olarak kabulüne imkân olmamakla beraber bidayette eğer gövdelerin dahi ithallerine bu kararname ile izin verilmemek istenseydi bu eşyanın 84.41.90 pozisyonu karşısında zikri veya hiç olmazsa komple dikiş makineleri yanında ve fakat parantez açılmıyarak doğrudan doğruya bir virgül ile dermeyan edilmesi lâzım gelirdi.

Bu itibarla içtihatların Danıştay 12. Dairesinin 30/4/1966 gün ve 1966 - 1654 sayılı kararındaki esas dahilinde birleştirilmesi gerektiği kanaatiyle çoğunluk kararına karşıyız.

T. C.
DANIŞTAY
İçtihatları Birleştirme
Kurulu

Esas No : 1966/20

Karar No : 1970/20

Özü : Delilleri ile birlikte gümrük idaresince zapdedilen suç konusu eşyanın af sebebiyle sahibine iade edilmesi halinde 1918 sayılı kanunun 60 ncı maddesinin (b) bendi gereğince muhbir ve müsadirlere peşin olarak ikramiye verilip verilemeyeceği Hk.

Delilleri ile birlikte gümrük idaresince zapdedilen suç konusu eşya af sebebine sahibine iade edildiği takdirde bu eşya için kaçakçılığın men ve takibine dair 1918 sayılı Kanunun değişik 60 ncı maddesinin (b) bendi gereğince, kaçağı haber veren ve tutan muhbir ve müsadirlere peşin olarak ikramiye ödenip ödenmeyeceği konusunda çıkan uyuşmazlık sonunda verilen Sekizinci Dairenin 24/3/1964 tarih ve E. 963/11062 K. 964/2555 sayılı kararıyla Onikinci Dairenin 23/12/1965 tarih ve E. 965/4100 K. 965/1634 sayılı kararı arasındaki aykırılığın içtihadın birleştirilmesi yolu ile giderilmesi Ercüment Kartelli tarafından istenilmesi ve işin Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmesi üzerine Başkanun sözcüsünün düşüncesi ve raportör yardımcının raporu ve dosya muhtevası incelendi.

Gereği Düşünüldü :

521 sayılı Danıştay Kanununun 45 inci maddesine göre, İçtihadı Birleştirme Kurulunca içtihadın birleştirilmesi hakkında bir karar verilebilmesi için Dâva Dairelerinin veya Dâva Daireleri Kurulunun kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılığın veya uyuşmazlığın bulunması gerekir.

Yakalanan kaçak eşyanın delilleri ile birlikte gümrük idaresince zapdedilmesi halinde bu eşya için muhbir ve müsadirlere zaptı müteakip ikramiyenin peşin ödenmesi gerektiği yolundaki Sekizinci Dairenin 24/3/1964 tarih ve 2555 sayılı kararı aleyhine idaresi tarafından yapılan düzeltme talebi dairesince reddedilmiş, kararın bu suretle kesinleşmiş olduğu, bunun aksine verilen 12. Dairenin 23/12/1965 tarih ve 1634 sayılı kararı aleyhine dâvacısı tarafından yapılan düzeltme talebinin işç kabul edilerek, mezkûr kararın ortadan kaldırılmış ve 23/6/1966 tarih ve 2318 sayılı kararlar, ilk Sekizinci Dairenin 964/2555 sayılı kararı gibi «delilleri ile birlikte zapdedilen eşya af sebebiyle iade edilse dahi bu eşya için bir ikramiyenin ödenmesi gerektiği» yolunda karar verilmiş ve ortada birbirine aykırı iki karar kalmamış olduğu görülmüştür.

İçtihadın birleştirilmesine sebep olarak gösterilen kararlardan sonuncusu karar düzeltilmesi yoluyla dairesince ortadan kaldırılmış ve aynı konuda birbirine aykırı karar kalmamış bulunduğundan içtihadın birleştirilmesi için bir karar verilmesine yer olmadığına 9/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

İçtihatları Birleştirme

Kurulu

Esas No : 1968/12

Karar No : 1970/21

Özü : Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki 1918 sayılı Kanunun 60 ncı maddesi uyarınca ilgililere verilmesi gerekli ikramiyenin peşin mi ödenmesi, yoksa ödemenin kaçakçılık suçunu sübut bulmasına kadar ertelenmesinin mi kanun hükmüne uygun olacağı Hk.

Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki 1918 sayılı Kanunun 60 ncı maddesi uyarınca ilgililere verilmesi gerekli ikramiyenin peşin mi ödenmesi, yoksa ödemenin kaçakçılık suçunun sübut bulmasına kadar ertelenmesinin mi kanun hükümlerine uygun olacağı konusunda; Sekiz ve Onikinci Dairenin iki kararı arasında aykırılık ve çelişme görüldüğünden bahisle İzmir Hazine Avukatı Emil Ünen tarafından Danıştay Başkanlığına sunulan 18/5/1968 tarihli dilekçe üzerine düzenlenen dosya incelendi :

I — Olay :

Olayda söz konusu olan Sekizinci Dairenin 24/3/1964 tarih 1964/2555 sayılı kararının hüküm fıkrası şöyledir :

(1918) sayılı Kanunun değişik 60 ncı maddesinin (B) bendinin 6 ncı fıkrası «muhbir ve müsadirlere, yakalanan eşyanın sif ve fob kıymetleri üzerinden verilecek ikramiyeler, kaçak eşyanın zaptını müteakip ödenir. Ancak, kaçakçılık suçunun delili bulunmayan hallerde muhbir ve müsadirelere ait ikramiyenin tediye- si, hüküm katileşinceye kadar tehir olunabilir.» hükmünü amirdir. Hizmetlilerin kaçakçılıkla mücadele çalışma ve çabalarını artırmak gayesiyle konduğu açık bulunan yukarıda belirtilen kanunun maddesi hükmünün Hazine çıkarı düşüncesi ve diğer sebeplerle uygulanmasının ertelenmesi ve bertaraf edilmesi kabul olunamaz. Nitekim aynı kanunun 64 üncü maddesinin «müsadere edilen kaçak eşya veya maddelerin muhakeme neticesinde müsaderesine hükmedilmese dahi muhbirlerle ve bilfiil tutanlara peşin olarak verilmiş olan ikramiyeler istirdat edilmez.» şeklindeki hüküm de bu hususu teyit etmektedir. Dâvacı tarafından müsadere olunan ve delilleri bulunduğu da ihtilâflı olmayan kaçakçılık suçunun konusunu teşkil eden mallar sebebiyle kendisine ödenmesi gereken ikramiyenin verilmemesinde 1918 sayılı kanunun 60 ncı maddesine uyarlık bulunmadığından dâva konusu kararın bu sebeple iptaline)

Onikinci Dairenin olayda söz konusu olan 29/11/1966 tarih 1966/3348 sayılı kararının hüküm fıkrasında ise :

(1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanununun 60 ncı maddesinin (B) bendinin 6 ncı fıkrası «muhibir ve müsadirlere, yakalanacak eşyanın sif ve fob kıymetleri üzerinden verilecek ikramiyeler kaçak eşyanın zaptını müteakip ödenir. Ancak kaçakçılık suçunun delili bulunmayan hallerde muhibir ve müsadirlere ait ikramiyelerin tediyesi, hüküm kesinleşinceye kadar tehir olunabilir.» hükmünü taşımaktadır.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 148 nci maddesi, Hukuk amme dâvasının açılabilmesi için kâfi emarenin bulunmasını öngörmüş olup, C. Savcılığınca kamu dâvasının açılmış olması, kâfi delilin de mevcut olduğu anlamına gelmediği gibi aynı kanununun 254 ncü maddesi uyarınca mevcut delillerin takdirine ancak vazifeli ceza mahkemesi yetkilidir. Bu itibarla dâvalı idarenin ikramiyenin tediyesini, hükmün katileşmesine kadar tehir edilmesine dair işlemde mevzuata aykırılık görülmemiştir. Bu sebeple dayanağı olmayan dâvanın reddine) denilmiştir.

II — Başkanunsözcüsünün Düşüncesi

Başkanunsözcüsü «muhibir ve müsadirlerin durumlarının incelenerek mevcut deliller karşısında ikramiyeye hak kazanıp kazanmadıkları, kazananların ikramiyelerinin kısmen veya tamamen ertelenip ertelenemeyeceği konuları her olayın özelliğine göre incelenip karara bağlanacak hususlardandır. Bu konularda bir uyumsuzluk çıktığı ve Danıştay'a intikal ettiği takdirde yine bu cihetler araştırılıp incelendikten sonra uyumsuzluğun hüküm ve karara bağlanması tabii olup bu konu her olayın taşıdığı özellik itibarıyla bir içtihadı birleştirme mevzuu teşkil edemez. Nitekim; birbirlerine uymadıklarından bahisle içtihadın birleştirilmesi istemine sebep ve konu olarak gösterilen kararlar da böylece her olayın ve her ilgilinin özellikleri ve kanunî durumları gözönüne alınarak incelenmiş kararlar olduklarından kararlar arasında bir aykırılık ve çelişme müşahade olunamaz. Bu nedenlerden ötürü biz, içtihadın birleştirilmesi yolundaki istemi yerinde bulmamaktayız.» demektedir.

III — Karar :

Yukarıdaki özetlerin karşılaştırılmasından da anlaşılacağı üzere; kararlar arasında bir uyumsuzluk ve çelişme yoktur. Sekizinci Daire; olayda, delillerin bulunduğu noktadan hareketle iptal kararı vermiş Onikinci Daire ise, dâvalı idarenin, ikramiyenin tediyesini, hükmün katileşmesine kadar geri bırakmasını; olayın özelliğine ve hadisedeki delillerin durumuna göre, uygun bularak dâvayı reddetmiş bulunduğu içtihadın birleştirilmesine mahal olmadığına 9/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

İçtihatları Birleştirme

Kurulu

Esas No : 1965/82

Karar No : 1970/22

Özü : Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki 1918 sayılı Kanununun 20 nci maddesine göre neticelenen mahkûmiyetler için muhbir ve müsadirlere aynı kanununun 60 ncı maddesine göre ikramiye verilip verilemeyeceği Hk.

Sekizinci Daireden birbirine uymayan kararlar çıkmış olduğunu öne sürerek içtihadın birleştirilmesini isteyen Gümrük ve Tekel Bakanlığının 29/4/1965 tarihli ve 21.2/116238-5662 sayılı yazısı ile dâva dosyaları ve Başkanunsözcüsünün düşüncesini havi dosya incelendi :

I — Maddi Olaylar :

Sekizinci Daireye; Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki 1918 sayılı Kanununun 20 nci maddesine göre neticelenen mahkûmiyetler için aynı kanununun 60 ncı maddesi gereğince bunların muhbir ve müsadirelerine ikramiye verilip verilmeyeceği konusunda üç dâva açılmış; bunlardan ilk ikisi ret, üçüncüsü ise, kabul olarak sonuçlanmıştır. 6/6/1961 ve 28/6/1961 tarihlerinde verilen 1961/2157 ve 1961/2514 sayılı ret kararlarında (1918 sayılı Kanununun 1 inci maddesi ne gibi hadiselerin kaçakçılık sayıldığını tasrih etmiş bulunmasına, dâvacının ihbar ettiği hadise, mezkûr kanunun 3777 sayılı Kanunla muaddel 20 nci maddesiyle cezai müeyyideye bağlanan yanlış beyanname suçunu teşkil etmesine ve kaçakçılık sayılmasına); kabul şeklinde çıkan 10/3/1965 tarih ve 1965/1197 sayılı karar gerekçesinde ise (suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan ve yargı yerinde hükme esas alınan 3777 sayılı Yasanın 20 nci maddesi «.....» şeklinde ve kaçakçılığın men ve takibine dair 1918 sayılı Kanunun bazı maddelerini değiştiren kanun adı altında düzenlenmiş olması sebebiyle anılan maddede yazılı harekete uyan suçun kaçakçılık suçu olduğu açıktır. 1918 sayılı Yasanın 1 inci maddesi ileri sürülerek bu hususun aksini ileri sürmek yersizdir. Böylece, dâvacının ihbar ettiği suçun kaçakçılık suçu olmasına ve ihbarın yapıldığı 7/11/1956 gününde yürürlükte bulunan 6829 sayılı Yasanın 20 nci maddesinde de «bu madde hükümlerine muhalefetten dolayı yakalanan eşya ile hüküm ve tahsil edilecek para cezaları hakkında 60 ncı madde hükmü tatbik edilir.» hükmü yer almasına rağmen ihbar edilen suçun, kaçakçılık suçu olmadığı öne sürülerek dâvacı isteminin reddi yolunda verilen kararın iptaline) denilmektedir.

II — Başkanunsözcüsünün Düşüncesi :

Başkanunsözcüsü; «1918 sayılı Kanununun 60 ncı maddesi, kimlere hangi hallerde ve ne miktarda ikramiye verileceğini açık ve seçik hükümlerle düzenle-

miştir. Bu hükümler dairesinde muhbir ve müsadirlerin durumlarının incelenerek mevcut deliller karşısında ikramiyeye hak kazanıp kazanmadıkları ve kazananların ikramiyelerinin kısmen veya tamamen ertelenip ertelenemeyeceği ve kimlerin kaçakçı sayılacağı gibi konuların, hep olayın özelliğine göre incelenip karara bağlanacak hususlardandır. İlgililerle idare arasında bu konularda bir uyumsuzluk çıkıp da idarî yargı yoluyla Danıştay'a intikal ettiği takdirde de yine bu cihetler araştırılıp incelendikten sonra uyumsuzluğun hüküm ve karara bağlanması tabii olur. Bu konular her olayın taşıdığı özellik itibariyle içtihadı birleştirme mevzuu teşkil edemez. Nitekim, birbirlerine uymadıklarından bahisle içtihadın birleştirilmesi istemine sebep ve konu olarak gösterilen kararlarda böylece her olayın ve her ilgilinin özelliklerin ve kanunî durumları gözönüne alınarak verilmiş kararlar olduklarından, bunlar arasında bir aykırılık ve çelişme müşahade olunamaz. Bu nedenlerden ötürü biz, içtihadın birleştirilmesi oylundaki istemi yerinde bulmamaktayız.» demektedir.

III — Karar :

Malûm olduğu üzere; bir konu hakkındaki mahkeme kararları arasında mücerret bazı farklar bulunması, kararların birbirine uymadığını ve aralarında zıddiyet olduğunu göstermez. Maddî olaylar ve dayanılan hukukî mesnetler birbirinden farklı ise; kararlar, elbet başka olur. Buna mukabil; gerek maddî olaylarda gerekse dayanılan hukukî mesnetlerde tam bir ayniyet mevcut olduğu halde kararlar arasında fark varsa; o zaman, birbirine uymayan kararlar sözkonusu demektir.

Yukarda açıklanan kararların ilk ikisi 1918 sayılı Kanunun 20 nci maddesinin 3777 sayılı Kanunla muaddel şekline; sonuncusu ise, aynı maddenin 6829 sayılı Kanunla muaddel şekline dayanmakta ve şu haliyle, hukukî mesnetler tamamen birbirinden farklı bulunmaktadır. Bu durumda kararların da birbirinden farklı olması tabii olup, zıddiyet sözkonusu olamayacağından; içtihadın birleştirilmesine yer olmadığına 9/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

İçtihatları Birleştirme

Kurulu

Esas No : 1965/33

Karar No : 1970/23

Özü : Bir gayrimenkulün kirasının takdirine dair iki ayrı Belediye Encümeni kararının iptali dileğiyle, gayrimenkul maliki tarafından açılan ayrı dâvaların 6 ncı ve 3 üncü Dairelerce görülmesi sonucunda verilen iptal kararlarının değişik gerekçeleri taşıması itibariyle içtihadın birleştirilmesi istenilmiş ise de kararların ayrı gerekçeleri ihtiva etmesi tabii ve zorunlu olduğu cihetle kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk bulunmaması ve kararların dayandığı 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkındaki Kanunun 2 nci ve 3 üncü maddeleri Anayasa Mahkemesinin 26/3/1963 tarihli kararı ile iptal edilmiş olduğundan bu konuda idarî uyumsuzlukların çıkmaması ve Danıştay'da dâvaların açılmaması nedeniyle içtihadı birleştirme kararı verilmesine lüzum ve yer olmadığı Hk.

Manisa'da bulunan bir gayrimenkul maliki, gayrimenkulünün kirasının artırılması hakkında Belediyeye başvurması üzerine Belediye Encümenince verilen kararın iptali dileğiyle açtığı dâvanın 6 ncı Dairece görülmesi sonucunda verilen 5/5/1959 tarih, E : 1957/607, K : 1959/1205 sayılı iptal kararının gerekçesiyle, aynı gayrimenkulün kirasının takdiri için kiracı tarafından Belediyeye müracaat olunması dolayısıyla Belediye Encümenince verilen kararın iptali dileğiyle açılan dâvanın 3 üncü Dairece görülmesi sonucunda verilen 17/12/1963 tarih E : 1963/1103, K : 1963/1862 sayılı kararın gerekçesi başka başka olması nedeniyle kararlar arasında aykırılık bulunduğu bahisle içtihadın birleştirilmesine dair, Manisa Barosu Başkanı Avukat Şınası Tandoğan'ın 2/3/1964 tarihli dilekçe ile Danıştay Başkanlığına başvurması ve Birinci Başkanlıkça da 521 sayılı Danıştay Kanununun 46 ncı maddesine göre işin İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk edilmesi üzerine, bahis konusu kararlar, Başkanumsözcüsünün düşüncesi, Raportör Üyenin raporu ve konu ile ilgili mevzuat İçtihadı Birleştirme Kurulunca incelenerek gereği düşünüldü :

Gayrimenkul maliki, aylık kirası 100 lira olan gayrimenkulünün kirasının artırılması için Belediyeye başvurması üzerine, Belediye Encümenince talebin reddine dair 14/12/1956 tarih ve 3/1225 sayılı karar verilmiş bulunmaktadır.

Gayrimenkul malikinin Belediye Encümeni kararının iptali dileğiyle açmış olduğu dâvanın 6 ncı Dairece görülmesi sonucunda verilen 5/5/1959 tarih ve E: 1957/607, K : 1959/1205 sayılı kararda : (dâva mevzuu gayrimenkulün inşasının Kasım 1953 de ikmal edilerek bu tarihte kiraya verildiğinin ihtilâflı bulunmamasına göre 6570 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (B) bendi hükmünün nazara alınması icap etmekle 12/5/1953 serbest kirası belli bir emsal ile mukayese yapılarak karar verilmesi icap etmektedir. Bu sebeple dâvanın kabulü ile encümen kararının iptaline) denilmektedir.

Gayrimenkul malikleri bilâhare aynı gayrimenkulü, aylığı 300 liradan kiralamaları sebebiyle kiracının Belediyeye müracaatı üzerine, Belediye Encümenince, aylık kiranın 125 lira olarak takdirine dair 15/2/1963 tarih ve 3/159 sayılı karar verilmiş bulunmaktadır.

Gayrimenkul maliklerinin Belediye Encümeni kararının iptali talebiyle açmış oldukları dâvanın 3 üncü Dairece görülmesi sonucunda verilen 17/12/1963 tarih ve E : 1963/1103, K : 1963/1862 sayılı kararda : (kira takdiri muamelesi dâva konusu musakkaf hakkındaki kararda 6570 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (B) bendi hükmüne uyularak emsale istinat edilmekte ise de, emsalin 24/2/1947 tarihinde donmuş kirası bulunduğu bildirildiği halde 1955 senesinde kira takdir edilmiş olması sebebi anlaşılammış olduğundan emsal seçiminin ve takdirin isabet derecesi hakkında tam bir kanaat hasil edilemediği cihetle dâvanın kabulüne ve encümenin ... kararının iptaline) denilmektedir.

Yukarıda açıklandığı üzere her iki dâvanın tarafları aynıdır. Aynı gayrimenkulün kirasına itiraz olunması bakımından konuları da aynıdır. Ancak dâva konusu edilen Belediye Encümeni kararları ayrı ayrı olduğu gibi gerekçeleri de başka başkadır. Dâvaları gören 6 ncı ve 3 üncü Dairelerin iptal kararları değişik gerekçelere dayanmaktadır. Dayanması da tabii ve zorunludur. Zira, Dairelerin iptal kararları, dâva konusu edilen ve değişik gerekçeleri taşıyan encümen kararları karşısında, aynı gerekçeyi taşınması icap etmez. Bilâkis ayrı ayrı gerekçelere dayanması gerekir. Dâvalar başka başka dairelerce görülmüş olduğundan, kararlardaki, dairelerin görüşlerinin ve gerekçelerinin aynı olacağını beklemek imkânsızdır. Bu itibarla Dairelerin iptal kararları sadece ayrı ayrı gerekçeleri taşımış olması kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk bulunduğunu kabule yeterli değildir.

521 sayılı Danıştay Kanununun 45 inci maddesi : (İçtihatları Birleştirme Kurulu, Dâva Dairelerinin veya Dâva Daireleri Kurulunun kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü takdirde işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir.) hükmünü taşımaktadır.

Yukarıda belirtildiği üzere 6 ncı daire kararının gerekçesiyle 3 üncü Daire kararının gerekçesinin ayrı ayrı olması tabii ve zorunludur. Bu itibarla, kararlar arasında, anılan kanunun 45 inci maddesinin kapsamına giren bir aykırılık veya uyumsuzluğun mevcudiyetini kabul etmek mümkün değildir.

6 ncı Daire kararı ile 3 üncü Daire kararı arasında aykırılık veya uyumsuzluk bulunduğu kabul edilse bile Daire kararlarının dayandığı 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkındaki Kanunun 3 üncü maddesi -bu arada 2 nci maddesi- Anayasa

Mahkemesinin 26/3/1963 tarih ve Esas : 1963/3, Karar : 1963/67 sayılı kararı ile iptal edilmiş olduğundan Belediye Encümenlerinin gayrimenkul kiralalarını takdir hususundaki yetkileri kalmamış bulunmaktadır. Bu nedenle, Danıştay'da 6 yıldan beri, gayrimenkul kiralalarının takdirinden dolayı çıkan idarî uyuşmazlıklara ilişkin bir dâva açılmadığı gibi bundan sonrada bu konuda bir uyuşmazlığın çıkmasına imkân yoktur.

521 sayılı Danıştay Kanununun 46 ncı maddesinin son fıkrası hükmüne göre, İçtihadı birleştirme kararlarına Danıştay organları ile idarî yargı mercileri ve idare uymak zorundadır.

Ortada idarî uyuşmazlıkların ve Danıştay'da açılmış dâvaların bulunması veya ileride uyuşmazlıkların çıkmasının ve dâvaların açılmasının mümkün olması halinde içtihadın birleştirilmesi hakkında karar verilebilir.

Anayasa Mahkemesinin 26/3/1963 tarihli kararı ile 6570 sayılı Kanunun 2 nci ve 3 üncü maddeleri iptal edildikten sonra gayrimenkul kiralalarının takdirinden dolayı çıkan idarî bir uyuşmazlık ve Danıştayda açılmış bir dâva bulunmadığına ve ileride bir uyuşmazlığın çıkmasının mümkün olmadığına göre Danıştay organları ile idarî yargı mercilerini ve idareyi uymak zorunda bırakacak bir içtihadı birleştirme kararının evrilmesine lüzum ve yer olmadığı açıktır.

SONUÇ : 6 ncı Dairenin iptal kararı ile 3 üncü Dairenin iptal kararı arasındaki gerekçe ayrılığı, dâva konusu edilen Belediye Encümeni kararlarının ayrı ayrı olması ve başka başka gerekçelere dayanması ve dâvaların ayrı görüşlere sahip dairelerce görülmesinin tabii ve zorunlu bir sonucudur. Bu itibarla, sadece kararların değişik gerekçeleri taşınması, kararlar arasındaki aykırılık veya uyuşmazlığı gösteremeyeceği cihetle, 521 sayılı Danıştay Kanununun 45 nci maddesinin kapsamına giren bir aykırılık veya uyuşmazlık olarak kabulüne imkân yoktur.

Daire kararları arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunduğu kabul edilse bile kararların dayandığı, 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkındaki Kanunun 3 üncü maddesi - bu arada 2 nci maddesi - Anayasa Mahkemesinin 26/3/1963 tarih ve E: 1963/3, K: 1963/67 sayılı kararı ile iptal edilmiş olduğundan Belediye Encümenlerinin gayrimenkul kiralalarını takdir hususundaki yetkileri kalmamış bulunmaktadır. Bu nedenle, anılan konuda, 6 yıldan beri, idarî uyuşmazlıklar çıkmadığı ve Danıştay'da dâvalar açılmadığı gibi ileride de uyuşmazlıkların çıkması ve dâvaların açılması mümkün değildir.

Öte yandan İçtihadı Birleştirme kararları geriye yürümediğine, muhkem kazıye halini almış kararlara konu teşkil eden hadiselere tesir icra etmediğine ve ortada gayrimenkul kiralalarını takdire ilişkin idarî uyuşmazlıklar bulunmadığına ve ileride uyuşmazlıkların çıkmasında mümkün olmadığına göre Danıştay organları ile idarî yargı mercilerinin ve idareyi uymak zorunda bırakacak bir içtihadı birleştirme kararı verilmesinin gerekli olmadığı açıktır.

Açıklanan nedenlerle içtihadı birleştirme kararı verilmesine lüzum ve yer olmadığına 9/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

İçtihatları Birleştirme

Kurulu

Esas No : 1967/10

Karar No : 1970/24

Özü : Danıştay'da dâva açma ve cevap verme sürelerinin son günleri tatile rastladığı takdirde bu sürelerin gelecek çalışma günü sonunda bitmesi gerekeceği Hk.

Karar düzeltilmesini isteme süresinin son gününün tatile rastlaması üzerine Danıştay'a tatili takip eden günde başvurulması sebebiyle süre geçirilmiş olduğundan istemin reddi hakkında Danıştay 6. Dairesince verilen 6/2/1967 gün, E. 1967/163, K. 1967/99 sayılı ve 8/2/1967 gün E. 1967/164, K. 1967/116 sayılı kararlar ile dâva açma süresinin son gününün tatile rastlaması üzerine dâvanın müteakip çalışma günü açılmış olmasında süre aşımının varit olmayacağı hakkında Dâva Daireleri Kurulunca verilen 3/2/1967 gün E. 1966/499, K. 1967/166 sayılı ve 9 ncu Dairece verilen 9/3/1967 gün E. 1966/2436, K. 1967/621 sayılı kararlar arasında aykırılık görüldüğünden bahisle bu aykırılığın çözümlenmesi, 521 sayılı Kanunun 45 ve 46 ncı maddeleri uyarınca 6. Dairenin 17/6/1967 gün ve K. 1967/2046 sayılı kararıyla istenildiğinden sözü geçen kararlar ile Başkanunsözcüsünün düşüncesi ve raportör üyenin inceleme raporu ve konu ile ilgili mevzuat, İçtihatları Birleştirme Kurulunca görüşülüp incelendi :

6. Daire 6/2/1967 gün E. 1967/163, K. 1967/99 sayılı kararında; «Kanunî sürenin son gününün çalışmaya ara verme gününe rastlaması halinde, sürenin gelecek çalışma günü akşamına kadar uzayacağı hakkında 521 sayılı Danıştay Kanununda bir hüküm yoktur. Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun hangi hükümlerinin Danıştay'da uygulanacağını gösteren 521 sayılı Kanunun 88 inci maddesinde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun müddetlere ait hükümleri yer almamıştır. Kanunlarda gösterilen sürelerin yine kanunlarda sarahat olmadıkça bunların hâkim tarafından uzatılmaması hukukun genel kurallarındandır.» gerekçesine dayanarak karar düzeltilmesi müracaat süresinin geçirilmiş olması sebebiyle istemi çoğunlukla ret etmiştir.

6. Dairenin 8/2/1967 gün ve E. 1967/164, K. 1967/116 sayılı kararı, ihtilâf konusu, gerekçesi ve azlık görüşü ile evvelki karara tam bir benzerlik arzirmektedir.

Dâva Daireleri Kurulunun 3/2/1967 gün ve E. 1966/499, K. 1967/166 sayılı kararı-na konu olan dâvada, dâvacı, 90 günlük dâva açma süresinin son günü pazara rastladığından dâvasının ertesi gün açmıştır. Dâva Daireleri Kurulu dâvanın süresi içinde açıldığına çoğunlukla karar vermiştir.

9 ncu Dairenin 9/3/1967 gün ve E. 966/2436, K. 967/621 sayılı kararına konu olan dâvada, dâvacı kendisine 28/3/1966 tarihinde tebliğ edilen Temyiz Komisyonu kararına karşı Danıştay'da 27/6/1966 günü dâva açmıştır. Bu sebeple dâvalı süre aşımı def'inde bulunmuştur. 26. Haziran. 1966 günü Pazara rastlamaktadır. Daire kararında süre def'i oybirliğiyle ret edilmiştir. Gerekçe Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun 161 ve 162 inci maddelerine dayanmaktadır.

Her ne kadar 6 ncı Daire kararları karar düzeltilmesini isteme süresine, Dâva Daireleri Kurulu ve 9 ncu Daire kararları ise dâva açma süresine ilişkin işler de aslında aykırılık ve uyumsuzluk, genel nitelikte ve temelde ve örneğin Danıştay Kanununun 67, 68, 69, 71, 72, 75, 76, 98 ve 163 ncü maddelerinde yer alan Danıştay'a müracaat sürelerinin son günlerinin tatil gününe rastlamaları takdirinde sürenin gelecek çalışma günü hitamında bitip bitmeyeceği hususundadır. Kaldı ki karar düzeltilmesini isteme süresi, dâva müddetleri niteliğinde kabul de edilmektedir. Bu itibarla kararlar arasında içtihadı birleştirme yoluyla halli gereken bir uyumsuzluk ve aykırılık mevcut olduğuna oybirliğiyle karar verildikten sonra konunun esasının incelenmesine geçildi.

Altıncı Daire kararında dayanılan, kanunlarda gösterilen sürelerin yine kanunlarda açıklık olmadıkça, uzatılmaması kuralı, mevzu hukukta Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun 159 ncu maddesinde yer almıştır. Bu kurala göre biri kanun, diğeri hâkim tarafından tayin edilen iki gurup süre vardır. Hâkim tarafından verilen süreler inceleme konumuz dışındadır. Kanunla tayin edilen süreler hâkim tarafından uzatılamaz. Ancak kanunun cevaz verdiği haller müstesnadır. Örneğin Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun 195. 197. 198 ve 215 nci maddelerindeki süreler kanunla tayin edildiği halde hâkime bunları değiştirme yetkisi verilmiştir. Ezcümle hâkim 195 nci maddede yazılı 10 günlük cevap verme süresini uzatabilmektedir. 521 sayılı Kanunun 76 ncı maddesinde de cevap verme sürelerinin Dâva Daireleri ve Dâva Daireleri Kurulu kararıyla uzatılabilmesi öngörülmüştür. Altıncı Daire kararları ve dâva daireleri Kurulu kararındaki muhalefet görüşünde genel hukuk kuralı denilen esas budur. Halbuki tetkik konumuz olan Danıştay kararlarında sürelerin uzatılması değil, süreler konusunun başka bir yönü ve kuralı olan sürelerin hesaplanması ve son gününün tesbiti meselesi mevcuttur. Bu itibarla yukarıda sözü geçen kararlarda kanunla tayin edilen sürelerin kanunda sarahat olmadıkça hâkim tarafından uzatılmıyacağı kuralına dayanılması yerinde değildir.

Yargılama Usulü Hukukunda ise sürelerin nasıl hesaplanacağı, başlangıç ve bitiş günlerinin nasıl tayin edileceği tesbit edilmiştir. Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun 162 ncı maddesinde : «Tatil günleri müddete dahildir. Şu kadar ki müddetin son günü tatile tesadüf ederse tatilin ertesi günü hitam bulur.»; Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 40 ncı maddesine : «..... son gün Pazara veya herhangi bir tatile tesadüf ederse, mehil; tatilin ertesi günü biter.»; Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 53 üncü maddesinde : «..... son gün Pazara veya resmî tatile tesadüf ederse mehil tatilin ertesi günü biter.»; Vergi

Usulü Kanununun 18 inci maddesinde; «Vergi Kanunlarında yazılı süreler aşağıdaki şekilde hesaplanır... 4 — Resmî tatil günleri süreye dahildir. Şu kadar ki, sürelerin son günü resmî tatile rastlarsa tatili takip eden ilk iş gününün tatil saatinde biter.»; İş Mahkemeleri Kanununun 15 inci maddesinde : «Bu kanunda sarahat bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun hükümleri uygulanır.» diye yazılmıştır. Bu hükümlerin hiçbirinde uzatma öngörülmemiştir. Sürelerin içinde resmî tatil günleri vardır. Bunlar süreler dahil edilmektedir. Ancak buna karşılık sürenin son günü resmî tatile rastlarsa sürenin, uzatılması değil, tatili kovalayan iş günü bitmesi hükme bağlanmıştır. Böylece kanunla tayin edilmiş bir sürenin kısaltılmış olması da önlenmiştir. Zira süre sonuna rastlayan tatil günü dilekçeyi tevdi edebilme bakımından fiilen ve kanunen kullanılması mümkün olmayan bir gündür.

Altıncı Daire kararında, 521 sayılı Kanunda son günün çalışmaya ara verme gününe rastlaması halinde sürenin gelecek çalışma günü akşamına kadar uzayacağı hakkında bir hüküm bulunmaması ve kanunun 88 inci maddesinde bu bakımdan Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununa bir atf yapılmamış olması hususuna da dayanılmaktadır. Eğer Yargılama Usulü Hukukunda kökleşip genelleşerek teessüs etmiş bir hukuk kuralının Danıştay Yargılama Usulünde uygulanabilmesi için mutlaka Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununa bir atf yapılmış olması şart olarak kabul edilirse, bu takdirde : Kanunlarda açıklık olmadıkça sürelerin hâkimler tarafından uzatılamayacağı kuralının dahi, tatil günlerinin süreler dahil olması kuralıyla birlikte Danıştay Muhakeme Usulünde uygulanamaması gerekir. Çünkü bu kurallar da Danıştay Kanununda metin halinde bulunmayan ve fakat Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununda maddeleşmiş esaslardır.

Hukuk Muhakemeleri Usulü, Vergi Usulü ve İş Mahkemeleri Kanunlarındaki ilgili maddelerde tatil günlerinin süreye dahil olduğu belirtildikten sonra sürenin son günü tatile rastladığı takdirde onu takip eden çalışma gününde biter denilmiş olması, sürelerle tatil günleri arasındaki iki yönlü ilişkinin bir kural halinde ve bir bütün olarak tesis edildiğini göstermektedir.

Bu itibarla tatil günleri süreler dahil olunca sürenin sonu tatile rastlarsa, sürenin müteakip çalışma günü bitmesi, bu kabul edilmediği takdirde süre zarfında geçirilen tatil günlerinin de süre hesabına dahil edilmemesi gerekir. Bu sonuç dahi tatil günlerini süreye dahil edip süre sonunun tatile rastlaması halinde sürenin o gün biteceğini kabul eden görüşün yerinde olmadığını gösterir.

521 sayılı Kanunun 67 nci maddesinin Millet Meclisinde müzakeresi sırasında dava açma süresinin son günüyle ilgili olarak Geçici Komisyon sözcüsü tarafından yapılan «Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda kabul edilen prensip burada da tatbik edilecektir.» tarzındaki açıklamadan kanun koyucunun da sürelerin hesaplanması ve son gününün tayini bakımından Hukuk Yargılama Usulü Kanunundaki esasın uygulanmasını öngördüğü anlaşılmaktadır.

Danıştay'ın 8/2/1944 günlü ve E. 40/1, K. 44/138 sayılı içtihadı birleştirme kararının halen uygulanması mümkün değildir. Çünkü sözü edilen içtihadı birleştirme kararında problem, süre uzatılması olarak ele alınmıştır. Halbuki halen üzerinde durulan konu sürenin hesaplanması konusudur. Ayrıca bu karar, 4904 sayılı Kanuna konulan 26 ncı madde ile hükümden düşürülmüştür. Bu suretle hükümden düşmüş bir kararın el'an yürürlükte olduğu kabul edilemez.

Netice : Bu nedenlerle Danıştay'da karar düzeltilmesini isteme süresi dahil olmak üzere dâva açma ve cevap verme sürelerinin son günleri tatile rastladığı takdirde bu sürelerin gelecek çalışma günü sonunda bitmesi gerekir. Bu nedenlerle içtihadın, Dâva Daireleri Kurulunun Esas 966/499, Karar 1967/166 ve 9 uncu Dairenin E. 966/2436, K. 967/621 sayılı kararlarının ruhuna uygun olarak bu suretle birleştirilmesine 9/5/1970 gününde üçte ikiyi aşan oyçokluğuyla karar verildi.

KARŞI OY

X — Yürürlükten kaldırılan 3546 sayılı Danıştay Kanunu ile yürürlükteki 521 sayılı Danıştay Kanununda belli sürelerin son gününün resmi tatil gününe rastlaması halinde, sürenin gelecek çalışma günü akşamına kadar uzayacağı hakkında, mülga 4904 sayılı Kanunun 26 ncı maddesindeki hüküm gibi bir hüküm yoktur. 521 sayılı Kanunun 163 ncü maddesinde, yalnız Danıştay'ın çalışmaya ara vermesinde biten sürelerin uzatılması kabul edilmiştir. Her ne kadar Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu müddetler hakkındaki 162 nci maddesinde: (Tatil günleri müddete dahildir. Şu kadar ki müddetin son günü tatile tesadüf ederse tatilin ertesi günü hitam bulur.) hükmü sevk olunmuş ise de 521 sayılı Kanunun 88 inci maddesinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun hangi hükümlerinin Danıştay'da uygulanacağı gösterilmiş olup bu hükümler arasında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun müddetlere ait hükümleri yer almamıştır.

Kanunun tayin ettiği müddetleri kıyas ve istidlâl yolu ile ve hâkimin içtihatları ile tezyit ve tenkise imkân olmayacağı ve bu kabil müddetlerin kat'i ve tadili hususunun ancak kanunun müsaadesine mütevakkıf bulunduğu hukukun genel kurallarındandır.

Nitekim Danıştay'ın 8/12/1944 tarih ve E. 41/1, K. 44/138 sayılı içtihadı birleştirme kararında, Danıştay Kanunun tayin ettiği ve re'sen nazara alınması icabeden sukutu hak müddetlerinin yine Danıştay Kanununda tayin ve tesbit edilmiş hususat haricinde tezyit ve tenkisine imkân olmayacağı ve içtihadın bu yolda birleştirilmesi kabul edilmiştir.

521 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin son fıkrasında; içtihadı birleştirme kararlarına, Danıştay organlarının, 31 inci maddedeki idarî yargı mercilerinin ve idarenin uymak zorunda olduğu hükmü konulmuştur. Anılan içtihadı birleştirme kurulu kararı 3546 sayılı Kanun yürürlükte iken verilmiş; bilâhare bu kanuna 4904 sayılı Kanunla eklenen 26 ncı maddede: (Çalışmaya ara verme günleri süre hesabına katılır. Şu kadar ki, sürenin son günü çalışmaya ara verme gününe rastlarsa süre, gelecek çalışma gününün akşamına kadar uzar.) hükmü konulmuş olmakla içtihadı birleştirme kararı yürürlükten kalkmıştır. 521 sayılı Danıştay Kanununun 171 inci maddesiyle de 3546 sayılı Kanun ve 4904 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

Yukarıda açıklandığı üzere 3546 sayılı Kanunda olduğu gibi 521 sayılı Kanunda da idarî dâva süresinin son gününün resmî tatil gününe rastlaması halinde, bu sürenin uzayacağı hakkında bir hüküm bulunmadığı cihetle hukukî durum, her iki kanun zamanında aynıdır. Hukukî durum aynı olunca yürürlükten kalkan içtihadı birleştirme kararı niteliğinde bir içtihadı birleştirme kararı verilmesinin gerekli olduğu açıktır. Kaldı ki 521 sayılı Kanunda da belli sürelerin dolması ile sürenin sona ereceği, bundan sonra yalnız kanunun açıkça gösterdiği hallerde uzayacağı esası kabul edilmiştir.

Açıklanan nedenlerle içtihadın, yürürlükten kalkan içtihadı birleştirme kararı ve 6 ncı Dairenin E. 1967/163, K. 1967/99 ve E. 1967/164, K. 1967/116 sayılı kararları dairesinde birleştirilmesinin gerekli bulunduğu oyu ile karara karşıyım.

XX — 24/12/1964 tarih ve 521 sayılı Danıştay Kanunu ile belli sürelerin son gününün resmi tatil gününe rastlaması halinde sürenin, gelecek çalışma günü akşamına kadar uzayacağı hakkında, kanunda mülga 4904 sayılı Kanundaki gibi bir hüküm mevcut değildir. Kanunun 163 üncü maddesinde, yalnız Danıştay'ın çalışmaya ara vermesinde biten sürelerin uzatılması kabul edilmiştir. Her ne kadar Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu müddetler hakkındaki 162 nci maddesinde: «Tatil günleri müddete dahildir. Şu kadar ki müddetin son günü tatile tesadüf ederse tatilin ertesi günü hitam bulur.» denilmiş ise de 521 sayılı Kanununun 88 inci maddesinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun hangi hükümlerinin Danıştay'da tatbik edileceği gösterilmiş olup bu hükümler arasında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun müddetlere ait hükümleri yer almamıştır.

Kanunlarda gösterilen müddetlerin, yine kanunlarda, sarahat olmadıkça hâkim tarafından uzatılmaması hukukun genel kurallarındandır. Nitekim Danıştay'ın 8/12/1944 tarih ve E. 41/1, K. 44/138 sayılı içtihadı birleştirme kararında, Danıştay Kanununun tayin ettiği ve re'sen nazara alınması icap eden sukutu hak müddetinin, yine Danıştay Kanununda tayin ve tespit edilmiş hususat haricinde tezyit ve tenkisine imkân olamayacağı ve içtihadın bu yolda birleştirilmesi kabul edilmiştir. İctihadı birleştirme kararlarına, Danıştay organlarınının 31 inci maddedeki idari yargı mercilerinin ve idarenin uymak zorunda olduğu 521 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin son fıkrasında yazılıdır. Her ne kadar bahis konusu içtihadı birleştirme kararı 3546 sayılı Danıştay Kanunu yürürlükte iken verilmiş ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 171 inci maddesi ile 3546 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış ise de 3546 sayılı Kanunda olduğu gibi 521 sayılı Kanunda da idari dâva süresinin son gününün resmi tatil gününe rastlaması halinde, bu sürenin uzayacağı hakkında bir hüküm bulunmadığından hukukî durum, her iki kanun zamanında aynıdır. Bu itibarla sözü geçen içtihadı birleştirme kararını münhasıran 3546 sayılı Kanuna ait bir karar olarak kabul etmek ve 3546 sayılı Kanunun yürürlükten kalkmasıyla bunun da ortadan kalktığını düşünmek imkânsızdır. Bu duruma göre, yeni bir içtihadı birleştirme kararı vermeğe yer yoktur. Kaldı ki bu içtihadı birleştirme kararının 3546 sayılı Kanuna ait olması sebebi ile mülga olduğu kabul edilse bile hukukî durum tamamen aynıdır. Zira, yeni kanunda da belli müddetin dolması ile sürenin biteceği, bundan sonra yalnız kanunun gösterdiği hallerde uzayacağı esas kabul edilmiştir. Bu nedenlerle içtihadın, eski içtihat ve 6 ncı Dairenin Esas 1967/163, Karar 1967/99 ve Esas 1967/164, Karar 1967/116 sayılı kararları dairesinde birleştirilmesinin uygun olacağı oyu ile karara karşıyım.

T. C.

DANIŞTAY

İçtihatları Birleştirme

Kurulu

Esas No : 1965/88

Esas No : 1966/9

Esas No : 1966/12

Esas No : 1966/47

Esas No : 1967/8

Karar No : 1970/26

Özü : Dâva Daireleri Kurulu kararıyla 4 üncü Daire kararları arasında zaman aşımı bakımından içtihat aykırılığı bulunmadığı Hk.

15/1/1951 tarihinde satın alınan gayrimenkulün alış bedelini az göstermek suretiyle noksan tapu harcının ödenmesi üzerine, rayiç bedel üzerinden salınan ve 5/9/1955 gününde mükellefe tebliğ olunan cezalı tapu harcını onayan Temyiz Komisyonu kararını; evvelce yürürlükte bulunan mevzuatta tapu harçlarının zaman aşımına dair hüküm bulunmadığı, 5887 sayılı Harçlar Kanununun 123 üncü maddesinde yazılı 3 yıllık zaman aşımı hükmünün mükellefler lehinde olduğu ve olayda tarhiyatın 3 yıl geçtikten sonra mükellefe tebliğ edildiği gerekçesiyle bozan Dâva Daireleri Kurulunun 29/3/1963 gün ve E : 62/50, K : 63/198 sayılı kararıyla, 31/12/1960 tarihinden evvelki zamana ait olup, mezkûr tarihte henüz mülga 5432 sayılı Vergi Usulü Kanununun 104 üncü maddesinde yazılı 3 yıllık zaman aşımı süresi dolmamış bulunan vergi alacakları hakkında, 1/1/1961 tarihinde yürürlüğe giren 213 sayılı yeni Vergi Usulü Kanununun 114 üncü maddesinde yazılı 5 yıllık zaman aşımı süresinin uygulanacağı ve bu esasa aykırı olarak mülga Vergi Usulü Kanunundaki 3 yıllık zaman aşımı süresinin dolmuş bulunduğu gerekçesiyle tarhiyatı terkin eden Temyiz Komisyonu kararlarının bozulmasına dair Dördüncü Dairenin 3/12/1968 gün ve E : 68/2085 K : 68/5602 ve 6/12/1965 gün ve E : 65/1728, K : 65/5083 ve 18/6/1965 gün ve E : 64/2506, k. : 65/2383 ve 25/9/1965 gün ve E : 65/1765, K : 65/3169 ve 15/10/1966 gün ve E : 65/322, K : 66/3784 ve 17/12/1966 gün ve E : 66/570, K : 66/5659 ve 8/11/1966 gün ve E : 66/1322, K : 66/4286 ve 12/12/1966 gün ve E : 65/151, K : 66/5454, ve 27/11/1966 gün ve E : 66/1618, K : 66/4857 ve 14/11/1966 gün ve E : 66/2618, K : 66/4666 sayılı kararları arasındaki aykırılığın, 24/12/1964 günlü ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 46 ncı maddesi uyarınca içtihadın bir-

leştirilmesi yoluyla giderilmesinin istenilmesi ve işin Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmesi üzerine konu ile ilgili kararlar, Başkannsözcüsünün düşüncesi, raportör üyenin raporu incelendikten ve aynı konuya ilişkin E : 65/88, E : 66/9, E : 66/12, E : 66/47 ve E : 67/8 sayılı içtihadı birleştirme dosyaları birleştirildikten sonra işin gereği düşünüldü :

24/12/1964 günlü ve 521 sayılı Danıştay Kanununun 45 inci maddesinde, Dâva Dairelerinin veya Dâva Daireleri Kurulunun kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık ve uyumsuzluk bulunur ve İçtihatları Birleştirme Kurulunca da lüzüm görülürse, içtihadın birleştirilmesine karar verileceği öngörülmüştür. Her biri kesin hüküm halini alan kararlar arasında aykırılık ve uyumsuzluktan söz edilebilmesi için hukuki dayanağı aynı olan, aynı nitelikteki dâvalar hakkında birbirine aykırı ve birbiri ile uyuşmayan kararlar verilmiş olması gerekir.

İçtihadı birleştirme konusu yapılan kararlardan Dâva Dairelerince hükme bağlanan dâva, kaldırılan 5887 sayılı Harclar Kanunu ile ilk defa bir düzenleme konusu yapıldığı kabul olunan, harcların tarh zaman aşımı hakkındaki hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili bulunmaktadır. Dördüncü Dairece hükmeye bağlanan dâvalar ise, ilk defa kaldırılan 5432 sayılı Vergi Usulü Kanunuyla düzenlenmiş bulunan ve daha sonra anılan kanunu kaldıran 213 sayılı Vergi Usulü Kanunu ile yeniden düzenleme konusu yapılan Gelir Vergisinin Tarh Zaman Aşımına dair hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili bulunmaktadır.

Öteyandan Dâva Dairelerince hükme bağlanan dâvada çözümlenen hukuki mesele; ilk defa kaldırılan 5887 sayılı Harclar Kanunuyla, harcların zaman aşımı hakkında konmuş bulunan bir hükmün uygulama alanının belirtilmesine taallük ettiği halde Dördüncü Dairece verilen kararlarla çözümlenen hukuki mesele, Gelir Vergisinin zaman aşımında hükümler ihtiva eden kaldırılan 5432 ve yürürlüğe giren 213 sayılı Vergi Usulü Kanunlarının zaman aşımını düzenleyen hükümlerinden her birinin uygulama alanının ne olduğunun tesbitine taallük etmekte ve kararlardan biri ile tek bir kanun hükmünün uygulama alanı inceleme konusu yapıldığı halde diğerinde eski ve yeni kanunlardan her birinin uygulama alanları inceleme konusu yapılmakta ve şu surette çözümlenen hukuki meseleler birbirinden farklılık arz etmektedir.

Dâva Daireleri Kurulu ile Dördüncü Dairece uygulanan kanunların birbirlerinden farklı olması, çözümlenen hukuki meselelerin de birbirinden ayrı bulunması karşısında içtihadın birleştirilmesine yer olmadığına 13/6/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**İçtihatları Birleştirme****Kurulu**

Esas No : 1967/9

Karar No : 1970/25

Özü : 1966 günlü Ankara Barosu asgarî ücret tarifesi hükümlerine göre, Danıştay'da duruşmalı olarak ilk derecede görülen dâvalar için, 650 lira mı, yoksa 1150 lira mı, ücreti vekâlet takdir edilmesi gerekeceği Hk.

Danıştay Dâva Daireleriyle, Dâva Daireleri Kurulunca avukat huzuru ile duruşmalı olarak ilk derecede görülen dâvalar sonunda vekâlet ücretinin hangi ilkelere göre hesap edilmesi gerekeceği yolunda 12. Dairenin Esas : 1965/4135 Karar : 1966/3222 ve Dâva Daireleri Kurulunun Esas : 1964/2140, Karar : 1966/1111 sayılı kararları arasında aykırılık bulunduğundan bu aykırılığın 521 sayılı Danıştay Kanununun 45 ve 46 ncı maddeleri hükümlerine göre, içtihadın birleştirilmesi suretiyle giderilmesi, Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından istenilmiş ve bu istek Birinci Başkanlıkça İçtihatları Birleştirme Kuruluna intikal ettirilmiş olmakla, sözkonusu kararlara ilişkin dosyalar, Başkanunsözcüsünün düşünce yazısı ve raportör üyenin raporu okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşulup düşünüldü :

1966 yılı Ankara Barosu asgarî ücret tarifesi hükümlerinin uygulanması bakımından her iki kararlar arasında uyumsuzluk ve aykırılık bulunduğu açıktır. Ancak 22/Nisan/1970 günlü ve 13478 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmış bulunan «asgarî ücret tarifeleri», içtihadın birleştirilmesine ilişkin sorunu, tüm ayrıntılarıyla birlikte çözümlenmiştir. Gerçekten anılan tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümünün 9 uncu maddesinde, Danıştay'da ilk derecede görülen dâvalar için, duruşmasız ise 500 ve duruşmalı ise 750 lira vekâlet ücretine hükmedileceği açıklandıktan sonra 10 uncu maddesinde de, Danıştay'da ancak temyizen görülen işlerin duruşmasından yani murafaasından 850 lira ücreti vekâlet alınacağı hükme bağlanmış ve bu nedenle içtihatların birleştirilmesine artık lüzum kalmamış bulunmaktadır.

Sonuç : Yukarıda açıklanan nedenlerle İçtihadın Birleştirilmesine lüzum olmadığına 13/6/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.
DANIŞTAY
İçtihatları Birleştirme
Kurulu

Esas No : 1969/1

Karar No : 1970/27

Özü : Açmış oldukları dâvalar sonunda emeklilik işlemleri Danıştay'ca iptal edilmiş olan personelin yeniden göreve alınmaları halinde emekli statüsünde geçen sürelerin, 9/7/1966 tarih ve 7 sayılı içtihadı birleştirme kararı gereğince, uyumsuzluğun daha evvel Danıştay'ca karara bağlanmamış olmak kaydıyla bir terfi dönemine isabet eden kısmının memuriyet kademinden sayılacağı Hk.

Açmış oldukları dâvalar sonunda emeklilik işlemleri Danıştay'ca iptal edilmiş olan personelin yeniden göreve alınmaları halinde emekli statüsünde geçen sürelerinin memuriyet kıdemlerinden sayılması hakkındaki 9/7/1966 tarih ve 7 sayılı içtihadı birleştirme kararının uygulanmasında 5 inci Dairece, emeklilikte geçen sürenin ancak bir terfi dönemine isabet eden kısmının ve uyumsuzluğun daha evvel Danıştay'ca karara bağlanmamış olmak şartıyla memuriyet kademinden sayılacağına karar verildiği halde (5. Daire 9/11/1968 tarih Esas : 1967/4772 Karar : 1968/3874 ve 13/4/1968 tarih Esas : 1967/3208, Karar : 1968/1168 sayılı kararları) Dâva Daireleri Kurulunca konunun evvelce karara bağlanıp bağlanmadığına bakılmaksızın emeklilikte geçen sürenin tamamının memuriyet kademine sayılması kabul edilmek suretiyle (Dâva Daireleri Kurulu 21/2/1969 tarih Esas : 1968/258, Karar : 1969/131) Dâva Daireleri Kurulu Kararıyla 5. Daire kararları arasında aykırılık bulunduğundan bu aykırılığın İçtihatları Birleştirme Kurulunca giderilmesi 5. Daire Kurulunun 1/4/1969 tarih ve 465 sayılı kararıyla istenilmiş olması ve Birinci Başkanlıkça 521 sayılı Danıştay Kanununun 46 ncı maddesine göre işin İçtihatları Birleştirme Kuruluna sevk edilmesi üzerine bahis konusu kararlar, Başkan sözcüsünün düşüncesi, raportör üyenin raporu ve konu ile ilgili yasalar incelendi :

1 — Beşinci Dairenin 9/11/1968 tarih Esas : 1967/4772, Karar : 68/3874 sayılı kararında; «Dâvacının Kocaeli Nüfus Müdürü bulunduğu sırada re'sen emekliye sevk edildiği 17/10/1960 tarihinde görevinden ayrıldığı, hakkındaki emeklilik işleminin Danıştay Beşinci Dairesinin 11/6/1963 gün ve 1963/2456 sayılı kararı ile iptal edilmesi üzerine 30/11/1963 tarihinde tekrar göreve alındığı, 13/7/1964 tarihinde ise tekrar emekliye sevk edildiği dosya münderecatından anlaşılmıştır.

Dâvacı ilk emeklilik işleminin Danıştay Beşinci Dairesince iptali üzerine tekrar vazifeye tayinine kadar geçen üç sene iki aylık müddetin bir terfi süresi olarak memuriyet süresine ilâvesini talep etmekte ise de adı geçen emeklilikte geçirdiği müddetin kıdemine ilâvesi ile geçmiş bütün haklarının verilmesi hususundaki talebi Dairemizin 11/6/1963 gün ve 2456 sayılı kararıyla hükme bağlanmış olduğundan aynı talebin kesin hüküm karşısında yeniden tetkikine inkân bulunmamaktadır.

Bu sebeple dâvanın reddine «ve aynı Dairenin 13/4/1968 tarih Esas : 67/3208, Karar : 1968/1168 sayılı kararında;» Dâvacının re'sen emekliye sevk işleminin iptaline dair Danıştay 10. Dairesinden istihsal ettiği 9/11/1965 tarih ve 1965/523 sayılı ilâm üzerine dâvalı idare tarafından 21/1/1966 tarihinde tekrar göreve alındığı ve 5/10/1966 tarihli dilekçe ile emeklilikte geçirdiği sürenin kıdemine sayılarak terfi ettirilmesini talep ettiği, bu talebine 3/6/1967 tarihinde ret cevabı verilmesi üzerine 14/7/1967 tarihinde bu dâvanın açıldığı dosya münderecatından anlaşılmaktadır. 9/7/1966 tarih ve Esas : 1965/21, Karar : 1966/7 sayılı içtihadı birleştirme kararı emeklilik işlemleri iptal edilen personelin, emekliye çıkarıldıkları tarih ile iptal kararı üzerine yeniden vazifeye başladıkları tarih arasında geçen sürenin nazara alınması gerektiğine dair bulunmasına göre Danıştay'ca verilen emekliye sevk işlemlerinin iptali kararlarının emeklilikte geçen sürenin kıdemine sayılması neticesini de doğurduğu içtihadını takarrür ettirmiş bulunmaktadır. Emekliye sevk işlemi Danıştay'ca iptal edilen dâvacının bu içtihadı birleştirme kararı gereğince emeklilikte geçirdiği sürenin bir terfi döneminde kıdemine sayılması ve terfiine engel teşkil eden başkaca kanuni sebepler bulunmadığı takdirde, idarece terfiinin yapılması icap etmektedir. Bu sebeple Toprak Mahsulleri Ofisinin, içtihadı birleştirmeye sebep olan kararlardan hiçbirisinde taraf olmadığından bahis ile tesis ettiği idari işlemin 521 sayılı Danıştay Kanununun 46 ncı maddesinin son fıkrasına aykırı bulunduğundan iptaline» denilmiştir.

2 — Dâva Daireleri Kurulunun 21/2/1969 tarih Esas : 1968/258, Karar : 1969/131 sayılı kararında; «Dâvacı 13/7/1966 tarihinde 65 yaşını doldurmuş bulunmaktadır. 6/9/1955 tarihli görülen lüzum üzerine emekliye sevki işlemi 5/5/1966 tarih ve 1965/2023, 1966/1133 sayılı Danıştay Onuncu Daire kararıyla iptal edilmiş ve bu karar 26/7/1966 tarihinde taraflara tebliğ edilmiştir .

Bu karara karşı Gümrük ve Tekel Bakanlığınca vaki düzeltme istemi, gene Onuncu Dairenin 10/11/1966 tarih ve 1966/2596 sayılı kararıyla reddolunmuş, 19/1/1967 tarihinde de karar taraflara tebliğ olunmuştur.

Dâvacı ilk iptal kararının taraflara tebliği tarihinden önce 65 yaşını doldurduğundan bahisle 6/5/1967 tarihli dilekçesiyle idareye başvurarak, görülen lüzum üzerine emekliye sevkine dair 6/9/1955 tarihli idari işlemin iptal edilmiş olmakla ortadan kalktığı, iptal kararının idareye tebliği tarihinde de yaş haddine uğramış olmakla yeniden göreve atanmasının mümkün olmadığı bu durumda yaş haddine uğradığı 13/7/1966 tarihinden geçerli olarak hakkında yeni bir emekliye sevk işlemi tesisi gerektiğini iddia etmiş ve bu talebinin 27/6/1967 tarihinde reddi üzerine de kanunen belli süre içerisinde işbu dâvayı açarak talebinin reddine dair işlemin iptalini ve Onuncu Daire kararı henüz infaz edilmediğine ve bu arada 9/7/1966 tarih 1965-21 ve 1966-7 sayılı içtihadı birleştirme kararı çıkmış bulunduğu göre içtihadı birleştirme kararına uygun şekilde emeklilikte geçen sürenin kıdemine sayılmasına karar verilmesini istemiş bulunmaktadır.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı, dâvacının bu dâva ile elde etmek istediği hususlardan bir kısmının Danıştay Onuncu Dairesinin 5/5/1966 tarih ve 1965/2023, 1966/1133 sayılı kararına da konu teşkil ettiği ve reddolunmak suretiyle muhkem kaziyeye halini aldığı iddiasıyla bu defa da reddedilmek gerektiği, iptal kararının Bakanlıklarına tebliği tarihinde dâvacının 65 yaşını doldurmuş bulunduğu ve 5434 sayılı Kanununun 40 ncı maddesi hükmü uyarınca açıktan ya da naklen bir göreve tayinine imkân bulunmadığı, dolayısıyla de bir vazifede fiilen çalışmamış bulunan bu zata emeklilikte geçen müddeti için munzam haklar verilmesine imkân bulunmadığını ileri sürmektedir.

Filhakika dâvacının emekliye sevkine ilişkin 6/9/1955 tarihli idarî tasarrufun iptaline dair 5/5/1966 tarih ve 1965-2023, 1966-1133 sayılı kararın idareye tebliği tarihi olan 26/7/1966 tarihinden önce 13/7/1966 tarihinde, dâvacı 65 yaşını doldurmuş bulunmakta ve bu nedenle de yeniden göreve atanmasına imkân bulunmamaktadır. Fakat, 6/9/1955 tarihli emekliye sevk işlemi iptal kararıyla ortadan kalkmış olduğu cihetle iptal kararının tebliği tarihinde dâvacının 65 yaşını doldurduğu vakasına dayanılarak, ortadan kaldırılmış bir emekliye sevk işleminin hukukî ve fiilî neticelerini yürürlükte bırakmakta, iptal kararının amacına ve dâvacının, iptal dâvası ile korunmak istenen hukukuna aykırı düşer. Nitekim, Gümrük ve Tekel Bakanlığı da böyle bir neticeden kurtulmak amacıyla 2/8/1966 tarihinde verdiği dilekçe ile 5/5/1966 tarih ve 1965/2023, 1966/1133 sayılı Onuncu Daire kararının iptal hükmünün ortadan kaldırılmasını ve dâvanın reddini temin için karar düzeltilmesi talebinde bulunmuştur. İptal kararının idareye tebliği tarihinden önce ilgilinin yaş haddine uğraması üzerine yeni bir işlem tesisi gerekmiyorsa, idarenin kararının düzeltilmesi için müracaat etmesine de lüzum ve mahal olmamak icabederdi.

Dâvalı Bakanlığın, dâvacının emeklilikte geçirdiği sürenin kıdemine sayılması ve bu sayılma dolayısıyla ihraz edeceği sair haklarına ilişkin iddialarının, Onuncu Dairece verilen 5/5/1966 tarih ve 1966/1133 sayılı kararla reddolunarak muhkem kaziyeye halini aldığı ve bu sebeple de tecvizine imkân bulunmadığı yolundaki iddialarına gelince;

Hukukta kesin hükmün varlığı için tarafların, konunun ve iddia ile savunmaların dayandığı sebebin aynı olması gerektiği ve ihtilâfın tekevvünü tarihinde mevcut ve fakat tarafların dermeyan etmemiş buldukları hukukî sebeplerdeki değişikliklerin kesin hükmü bertaraf edemeyeceği bilinen bir husus ise de, olayda ilk dâva safhasında hukuk aleminde yer almayan ve bu sebeple de o safhada ileri sürülmesi mümkün bulunmayan 9/7/1966 tarih ve 1965/21, 1966/7 sayılı içtihadı birleştirme kararı Danıştay Kanununun 46 ncı maddesi uyarınca idare tarafından uyulması zorunlu bir norm olarak ortaya çıkmış bulunduğu göre, bu kararın yürürlüğe girdiği tarihten sonra tesis olunacak idarî tasarruflara etkisi zararı bulunmakta ve bu durumda işbu dâva ile daha önce Danıştay Onuncu Dairesince görülen dâva arasında muhkem kaziyeye ilişkisinin varlığını kabul etmek de mümkün bulunmamaktadır.

Açıklanan sebeplerle dâvanın kabulüne, dâvacıya 13/7/1966 tarihinde geçerli olarak emekliye sevketme ve ilk emekliye sevki tarihi ile yeniden yaş haddinden emekliye sevki gereken tarih arasında geçen sürenin kıdeminden ve terfilerinden sayılmaması ve bundan doğan maddî haklarının tazminat olarak verilmemesi yolundaki 26/7/1967 tarihli Gümrük ve Tekel Bakanlığı Tekel Genel Müdürlüğü işleminin iptaline» denilmiş ve böylece 9/7/1966 tarih ve 7 sayılı içtihadı birleştirme ka-

kararının uygulanmasında, söz konusu içtihadı birleştirme kararından evvel emekli olarak geçen sürenin memuriyet kıdeminden sayılması hakkında bir dâva açılıp karara bağlanmış ise içtihadı birleştirme kararından sonra bu hususun yeniden dâva konusu yapılması halinde incelenip incelenemeyeceği ve emekli olarak geçen sürenin, bir terfi dönemine isabet eden kısmının mı, yoksa tamamının mı, memuriyet kıdeminden sayılacağı hakkında birbirine aykırı kararlar verilmiş olduğundan gereği düşünüldü.

Kesin hükümle uyumsuzluk, halledilmiş ve ortadan kalkmış olacağından kesin hükme bağlanmış bir uyumsuzluğun yeniden dâva konusu yapılması mümkün değildir. İchtihatları birleştirme kararları kesin hüküm halini almış bulunan kararlara konu teşkil eden olaylara tesir icra edemeyip, bu kararlara ancak verdikleri tarihten sonra karara bağlanacak dâvalarda uyulması zorunludur.

Bu nedenle 9/7/1966 tarih ve 7 sayılı içtihadı birleştirme kararından evvel emekli statüsünde geçen sürenin kıdeminden sayılması hakkında açılmış olan bir dâva karara bağlanmış ise, içtihadı birleştirme kararından sonra meselenin yeniden dâva konusu yapılması halinde, uyumsuzluğun kesin hükmün varlığı nedeniyle tekrar incelenmesi mümkün olmadığından bu hususta içtihadın, Beşinci Dairenin 9/11/1968 tarih Esas : 1967-4772 Karar : 1968-3874 sayılı kararı dairesinde birleştirilmesine 13/6/1970 tarihinde yapılan birinci görüşmede oybirliğiyle karar verildikten sonra işin esasının incelenmesine geçildi.

9/7/1966 tarih ve 7 sayılı içtihadı birleştirme kararı, emekli statüsünde geçen sürenin kıdemden sayılmasına taalluk edip terfi hususunu kapsamamaktadır.

Esasen terfi edebilmenin şartları 3656 sayılı Yasanın 4598 sayılı Yasa ile değişik 7 nci maddesinde hükme bağlanmıştır. Bu maddeye göre, yukarı dereceye terfi için en az üç sene bir derecede bulunmuş, bu kadar süre o derecede maaşını fiilen almış ve üst dereceye terfi ehliyet kazanmış olmak gerektiği gibi, bu madde ile her ne suretle olursa olsun bir dereceden fazla terfi imkânı da tanınmamıştır.

Bu itibarla emekli statüsünde geçen sürenin ancak bir terfi süresine tekabül eden kısmının, kıdemden sayılması hakkında verilmiş olan kararlar 3656 sayılı Yasanın söz konusu 7 nci maddesi hükmüne uygun olduğundan içtihadın, Beşinci Dairenin 13/4/1968 tarih ve Esas : 1967/3208, Karar : 1968/1168 sayılı kararı veçhile birleştirilmesine, 521 sayılı Kanunun 24. maddesine göre 13/6/1970 tarihindeki birinci toplantıda üçte iki oyu çoğluğu olmadığından 20/6/1970 tarihinde ikinci toplantıda salt çoğunlukla karar verildi.

AYRIŞIK OY :

X — 9/7/1966 günlü 1965/21, Esas, 1966/7 karar sayılı içtihadı birleştirme kararı, hiç bir tereddüde mahal bırakmayacak surette, emeklilik işleminin iptali halinde «personelin emekliye çıkarıldıkları tarihte iptal kararı üzerine yeniden vazifeye başladıkları tarih arasında geçen sürenin» tamamının kıdemine sayılacağını öngörmüştür. Aslında tamamen başka bir amaçla getirilen 3656 sayılı Kanunun 4598 sayılı Yasa ile değişik 7 nci maddesi beşinci fıkrasının, ancak bir derece terfiine cevaz verdiği iddiası ile emeklilikte geçen sürenin yalnız bir kısmını nazara almak, emeklilikte geçen ve bir derece terfiine yetenden artakalan süreyi kıdeme saymamak, ayakta olan içtihadı birleştirme kararının değiştirilmesinden, mana ve kapsamının sınırlandırılmasından başka şekilde yorumlanamaz.

Bir tarftan mevcut içtihadı birleştirme kararı isabetlidir demek, diğer taraftan bir noktaya kadar buna uyup, ondan sonrası için bu kararı yasa hükümlerinin sınırladığını söylemek kanımızca çelişkiye yol açar. Gerçekten, 3656 sayılı Kanununun 4598 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesi beşinci fıkrası hükmü bir dereceden fazla terfiye imkân vermiyorsa ve içtihadı birleştirme kararına rağmen, bu hükme uyulması zorunluğu varsa, aynı maddenin birinci fıkrasına da terfi için üç yıl bir derecede bulunmayı, fiilen o derece maaşını almayı ve üst dereceye terfi ehliyetini ihraz etmeyi şart koşmuştur. Emekliye sevkedilmek suretiyle görevden uzak tutulan kimse için bu şartların gerçekleşmesi mümkün olmadığına göre, tekrar hizmete alınan memurun emeklilikte geçen süresinden bir terfi dönemine isabet eden kısmının kıdemine sayılmasının kabulüne de imkân olamayacağı bedihidir. Yasalarda aynı konuda getirilen mâni hükümlerden bir kısmına itibar ederken, bir kısmını ihmal caiz olamaz.

3656 sayılı Yasanın, normal şekilde ve hukuk çerçevesi içinde yürüyen hizmetleri değerlendirdiği, bir kimsenin yasalara aykırı şekilde emekliye ayrılarak hizmetten uzaklaştırılması halini düzenlemediği; bu halin Anayasa hükümleri ve genel hukuk kuralları içinde 9/7/1966 günlü 1966/7 sayılı içtihadı birleştirme kararına konu olduğu da bilinmektedir. Bu esriye dayalı içtihadı birleştirme kararı ihtiyacı karşılamıyorsa veya yasalara uymayan yönü varsa yapılacak şey 521 sayılı Yasanın 46 ncı maddesine uygun şekilde içtihadın değiştirilmesi yoluna gitmektir. Hem içtihadı birleştirme kararına itibar etmek, hem onun mana ve şümülünü yukarıda arz ve izah edilen şekilde, içtihatların değiştirilmesi yerine, içtihatları ibrileştirmek yoluyla değiştirmek veya daraltmak hukuken tecviz edilemeyeceğinden tesis edilen içtihadı birleştirme kararına bu yönden muhalifim.

XX — İçtihadı birleştirme kararlarının amacı, aynı konuda verilmiş olan aykırı kararlar arasındaki aykırılığın kaldırılarak istikrarın sağlanmasıdır. Söz konusu olan kararların uygulanmasında, kararın mana ve kapsamının anlaşılması bakımından yine aykırı kararlar verilmiş ise bu husus yeniden içtihadın birleştirilmesine değil, birleştirmiş olan içtihadın değiştirilmesine konu olabilir.

Bu nedenle, 9/7/1966 tarih ve 7 sayılı içtihadı birleştirme kararının uygulanmasında, emekli statüsünde geçen sürenin terfi kıdeminden sayılması hususunda Dâva Daireleri Kurulu ile Beşinci Daire arasında çıkan aykırı kararların içtihadın değiştirilmesine konu yapılması gerekeceği düşüncesiyle içtihadı birleştirme kararı verilmiş olmasına karşıyım.

XXX — 9/7/1966 tarih ve 7 sayılı içtihadı birleştirme kararıyla, idare hukukunun genel prensiplerine göre iptal kararlarının idarî tasarrufu yapıldığı tarihe kadar ortadan kaldırıacağından iptal dâvasına konu olan bir işlem ve karar Danıştay'ca iptal edildiği takdirde bu kararın idarece verildiği andan itibaren, ortadan kalkmış sayılması lâzımgeleceği ve bu sebeple emeklilik işlemleri iptal edilen personelin emekliye çıkarıldıkları tarihte iptal kararı üzerine yeniden vazifeye başladıkları tarih arasında geçen sürenin kıdemlerinde sayılması gerektiği açık ve kesin olarak kabul edilmiştir.

Emekli olarak geçen sürenin memurun kıdeminden sayılması, bu sürenin terfi ve emeklilik süresine eklenmesi sonucunu doğurur.

Nitekim sözü geçen içtihadı birleştirme kararına konu olan 8 inci Daire kararında da, emeklilikte geçen sürenin terfi kıdemine eklenmesi ve dâvacının terfiinin de yapılmasına karar verilmiştir.

Esasen, içtihadı birleştirme kararı verilirken konu ile ilgili yasalar ve bu me-yanda 3656 sayılı Yasa hükümleri incelenmiş ve bir ayırım yapılmaksızın emekli statüsünde geçen sürenin kıdemden sayılması kararlaştırılmıştır.

Bu nedenlerden ötürü emeklilikleri iptal edilen personelin emekli olarak ge-çen sürelerinin tamamının kıdemlerinden sayılması gerekeceği kanısıyla içtihadı birleştirme kararının kapsamının daraltılarak bu sürenin bir terfi dönemine isa-bet eden kısmının sayılması lâzımgeldiği yolundaki çokluk kararına karşıyız.

T. C.

DANIŞTAY

İçtihatları Birleştirme

Kurulu

Esas No : 1967/23

Karar No : 1970/28

Bir ilçenin aynı bucağına bağlı iki köy arasında çıkan sınır anlaşmazlığını çözümlenilen ilçe idare kurulu kararına karşı doğrudan doğruya Danıştay'a başvurulması gerekeceğini öngören Danıştay Dokuzuncu Dairesinin 21/11/1964 gün ve Esas : 1964/594, Karar : 1964/2017 sayılı kararı ile ilçe idare kurullarının bu kabil kararlarına karşı İl İdaresi Kanununun 65 inci maddesi gereğince evveleminde il idare kurullarına başvurulması ve buradan sadır olacak kararlara karşı Danıştay'a dâva açılması gerekeceğini kabul eden Sekizinci Dairenin 21/9/1967 gün ve Esas : 1967/1443 ve Karar : 1967/2834 sayılı kararı yekdiğerine aykırı gözükmekte ise de; bu aykırılığın 3546 sayılı Kanunun 4904 sayılı Kanunla muaddel 24 üncü maddesinin (B) fıkrasının yürürlükte bulunduğu zaman ile bunu ilga eden 521 sayılı Kanunun 31 inci maddesinin getirdiği yeni bir hükmün tatbikinden tevellüt eylediği açıkça anlaşılmaktadır.

Dokuzuncu Daire kararı 521 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce ve 3546 sayılı Kanunun 4904 sayılı Kanunla değişik 24 üncü maddesine uygun olarak ittihaz edilmiştir. Filhakika, adı geçen 24 üncü maddenin konumuzla ilgili olan(B) fıkrası «İlçe idare kurullarından kanunlarına göre kesin olarak verilmiş olan kararlara bu kurullarca verilip üst idare kurulundan ikinci derecede kazai bir surette incelenerek verilen kararların» Danıştay'da temyiz suretiyle kesin olarak çözümleneceğini amirdir. Bu madde hükmüne göre; ilçe idare kurulundan kesin olarak verilen köy sınırı ile ilgili kararlar ancak Danıştay'da temyiz dâvası yoluyla tetkik olunabilecektir. Bu itibarla 3546 sayılı Kanunun yürürlükte bulunduğu zamanda ilçe idare kurullarının kesin mahiyette olan bu kabil kararlarının il idare kurullarında temyiz dâvası yoluyla incelenip çözümlenmesi mümkün değildi. Diğer taraftan 521 sayılı Kanunun 31 inci maddesi, 3546 sayılı Kanunun 4904 sayılı Kanunla değişik 24 üncü maddesini kaldırarak yerine, idarî yargı mercilerinden özel kanunlarına göre kesin olarak verilen ve üst idarî yargı mercii bulunmayan yargı kararlarının Danıştay'da temyiz dâvası yoluyla incelenebileceği hükmünü koymuştur.

Bu duruma göre; Dokuzuncu Daire kararı, 521 sayılı Danıştay Kanunundan önce yürürlükte bulunan 3546 sayılı Kanunun 4904 sayılı Kanunla değişik 24 üncü maddesi hükmüne, Sekizinci Daire kararı ise 3546 sayılı Kanun ile eklerini kaldıran 521 sayılı Kanunun aynı konu ile ilgili 31 inci maddesi hükmüne dayanmakta olmasına ve bu itibarla ortada 521 sayılı Kanunun 31 inci maddesi hükmünün uygulanmasından doğan, yekdiğerine aykırı kararlar mevcut olmamasına binaen.

dayandığı kanun maddeleri itibariyle aynıyet bulunmayan söz konusu kararların, 521 sayılı Kanunun 45 inci maddesinin tanımladığı anlamda içtihadın birleştirilmesi konusu olmadığına 20/6/1970 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

AYRIŞIK OY :

X — İki Daire kararı arasındaki aykırılık kanunda yapılan usul hükmüne ilişkin bir değişikliğin ayrı ayrı şekilde anlaşılıp, uygulamasından doğmuş bulunmakta ise de; usule ilişkin bu görüş aykırılığının, diğer bir kısım dairelerce de benimse-nip aynı mahiyette mübayin kararlar verilmekte olması gerçeği karşısında içtihadın birleştirilmesi gerekeceği kanısındayız. Ve bu sebeple çokluk görüşüne karşıyız.

DÁVA DAİRELERİ KURULU KARARLARI

CAMEKÂN KALDIRILMASI

T. C.

DANIŞTAY

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No : 1966/564

Karar No : 1970/335

Dâvacı : 1 — Ö. Lutfü Oğultürk
 2 — Dr. Necmettin Oğultürk

Vekili : Avukat Namık Ambarcıoğlu

Dâvah : Ankara Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Ankara, Hükümet Caddesi 7 no. lu binalarının girişinde, usüne uygun şekilde aldıkları ruhsatla, tasdikli plânına göre yaptırmış oldukları camekânın kaldırılması, aksi halde yıktırılacağı yolundaki şifahi tebliğ ve bu tebliğ üzerine vaki müracaatları üzerine bu kararın dayanağı olarak gösterilen 26/7/1960 tarih ve 5754 sayılı Belediye Encümeni kararının iptali isteğinden ibarettir.

Dâvalının Savunması Özeti : Belediye Encümenince alınmış kararın kanun ve usule uygun olduğu, 6785 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesinin ruhsatlı olarak yapılmış olsa dahi bu tip ilâvelerin kaldırılabilceğine cevaz verdiği ileri sürülerek dâvanın reddi istenmiştir.

Kanunsözcüsü Erdem Eke'nin Düşüncesi : Dâvacıya ait tapulu arsaya konulmuş ruhsatlı camekânın münferit ve mufassal bir incelemeye tabi tutulmadan umumî surette alınmış kararlardan bahisle kaldırılmaya teevssül edilmesinde isabet bulunmadığı gibi 26/7/1967 tarihli kararın müstenidatı olan 12/9/1957 tarihli ve 1312 sayılı karar yıkım için 6785 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesine dayanıldığına bu madde ise kendi parseli haricinde yol ve yaya kaldırımlara taşmış inşaatı istihdaf ettiğine dâva konusu edilen tapulu parsel için inşa edilmiş ruhsatlı camekânın bu madde şumulüne ithali mümkün bulunmayacağına binacın dâvanın kabulü gerektiği düşünülmektedir.

Raportör Feridun Taşkın'ın Düşüncesi : İncelenen dosyadan, dâvacılara ait gayrimenkulün ek camekânının yıktırılması için, bizatihi onlara ait bina bakımından alınmış bir yıkım kararının mevcut olmadığı anlaşılmaktadır.

Dosyadaki Belediye Encümen kararı yukarıda açıkladığımız nitelikte bir karar olmayıp, mevzuata aykırı inşaat hakkında tedbirler alınmasını öngören iç düzenleyici bir tasarruf niteliğindedir. İdarenin, görev sahasına ilişkin konularda tedbirler almaya yönelmesinin bu dâva ile önlenmesi mümkün olmadığı cihetle, bu tasarrufların bir hak ve menfaati ihlâl edinceye kadar dâva konusu yapılmaları tecviz olunamaz. Dâvanın Encümen kararına ilişkin kısmının bu sebeple reddi gerekir.

Yıkım konusuna gelince, ortada davacıların inşaatı için alınmış bir yıkım kararı olmadığına göre, esasen yazılı olmaması nedeniyle muteberiyeti haiz olmayan şifahi tebliğ konusu yıkma kararına istinaden dava açılmasında yerinde değildir.

Hukuken mevcut olmayan bu itibarla da icra ve infazı mümkün bulunmayan işlem aleyhine açılan dâvanın bu kısmının da reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca duruşma için belli edilen günde, yapılan tabligata rağmen davacı ve vekilinin gelmediği görülüp, davalı idare temsilcisi dinlenip kanunsözcüsünün mütalâası alındıktan sonra gereği düşünüldü :

Dâva bir yandan şifahen tebliğ olunan yıkma kararının, öte yandan bu kararın dayanağı olan 26/7/1960 tarih ve 5754 sayılı Belediye Encümen Kararının iptali dileğiyle açılmış bulunmaktadır. İncelenen dosyadan, dâvacılara ait bu yerin yıkılması yolunda müstakilen bu yer için Belediye Encümenince alınmış bir yıkma kararının mevcut olmadığı anlaşılmaktadır.

Dosyada mevcut ve dâvacının müracaatı üzerine, hakkında uygulanan işlemin dayanağı olarak gösterilen 26/7/1960 tarih ve 4514 sayılı Ankara Belediye Encümeni Kararının incelenmesi, bu kararın bizatihi dâvacılar hakkında alınmış olmayıp, 6785 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi uyarınca imar mevzuatına aykırı asli ve ek inşaatların yıktırılması yolundaki 14/3/1957 tarih ve 2526/2322 sayılı Encümen kararının yeniden yürürlüğe konması ve bu nitelikteki yerlerin tesbiti ile 6785 sayılı Kanuna göre kaldırılincaya kadar faaliyetlerinin men edilmesi için Belediye Zabıta Müdürlüğüne talimat verilmesine ilişkin genel nitelikte bir iç düzenleme kararı mahiyetinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Anılan karar açıklanan şekliyle dâvacı bakımından, doğrudan doğruya onun menfaatini ihlâl eder bir karar olmadığı gibi, gerek 1580 sayılı gerekse 6785 sayılı Kanunun müeyyidelendirdiği konularda tedbirler alınmasını derpiş etmesi sebebiyle kanun ve mevzuata aykırılığı bahis konusu olmadığından dâvanın bu karara matuf kısmı varit görülmemiştir.

Öte yandan, ne Belediye Kanununda ne de 1580 sayılı Kanunda, yıkım kararlarının belediye zabıta memurlarının tesbitlerine göre ve bunlar tarafından yapılacak şifahi tebliğlerle muteberiyet kazanıp icrası gerekli bir nitelik alabileceğine dair herhangi bir hüküm mevcut değildir.

Aksine, 6785 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesinin incelenmesi yıkma kararına mevzu olacak her yerin münferiden tesbiti ile bu tesbit üzerine yıkma kararı almaya yetkili Belediye Encümenince bu mahal için karar alınmasının zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır.

Belediye Başkanlığı dahi savunmasında, bizatihi dâvacılara ait bu yer için Belediye Encümenince bir yıkma kararı alındığını iddia edemediğine göre, hakkında usulüne uygun şekilde yıkma kararı alınmamış bir mahal için yapıldığı iddia olunan şifahi tebligatın, idari dâvaya konu olabilecek bir işlem sayılmasına imkân görülmemiştir.

Ortada mevcut bulunmayan ve yazılı bir tebligata da konu teşkil etmeyen ve bu nedenlerle yok sayılması gereken işlem aleyhine dâva açılması mümkün olmadığı cihetle dâvanın bu kısmının da reddine 15/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Dâva Daireleri Kurulu**

Esas No : 1969/588

Karar No : 1970/347

HÂKİM VE SAVCI İŞİ**Dâvacı** : Selâmi Asyalı**Dâvalı** : Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Yüksek Hâkimler Kurulu Birinci Bölümünün, dâvacının birinci sınıf hâkimliğe ayrılamıyacağı yolundaki kararının onanmasına ilişkin 3/10/1969 gün ve 379/247 sayılı Genel Kurul kararının iptali ve birinci sınıfa ayrılması gereken tarihten geçerli olmak üzere birinci sınıfa ayrılmasına karar verilmesi istenmektedir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının hizmet süresi boyunca (A,B,A,A,B,B) defterleriyle yapılan yükselmelerinin 24/11/1967 günlü Resmî Gazete'de yayımlanan kural niteliğindeki kararın 3 üncü maddesiyle öngörülen düzeye ulaşmadığı, tercihli yükselmelerinin yarı sayılmasına öteki koşulların da elverişmediği, çünkü; 7/4/1959 ve 8/4/1959 günlerinde izinsiz olarak görevinden ayrılarak yapılması gereken keşifleri zamanında yapmamasını hava koşullarına bağlayan asılsız tutanak düzenleyerek aylıktan kesme cezası aldığı, gizli sicil belgelerinden çoğunda bilgi, çalışma ve başarısının orta olduğunun yazılı bulunduğu, C. Savcı yardımcısı olduğu sırada bir yaş düzeltilmesi olayında görevini kötüye kullandığından yapılan kovuşturmanın 780 sayılı Af Kanunu ile ortadan kaldırdığı, keşifleri sürüncemede bırakmaktan 14/4/1962 de tevbih cezası aldığı, C. Savcı yardımcısıyla küfürleştiklerinden 30/12/1964 de bir tevbih cezası daha aldığı ileri sürülerek dâvanın reddi istenmiştir.

Kanunsözcüsü Osman Yaymacı'nın Düşüncesi : Hâkimler Kanununun 49 uncu maddesine göre bir hâkimin 1 inci sınıfa ayrılabilmesi gerek ahlâki ve gerekse mesleki bilgi ve başarı yönünden emsali arasında temayüz etmiş olma şartına bağlı bulunmaktadır. Dâvacının celp edilen sicil dosyasının tetkikiden, yükselmelerinin sırasıyla (A,B,A,A,B,B) defterleriyle yapıldığı, son teskiye varakasında ahlâki durumu, mesleki bilgisi çalışma ve başarı derecesinin iyi olarak takdir olunduğu anlaşılmaktadır. Yükselmesindeki tercihli sayısının yarıya yakın bulunması ve bilhassa son iki yükselmesinin tercihli olması dâvacının meslekte başarı yönünde emsali arasında temayüz ettiğini göstermektedir. Almış olduğu disiplin cezalarının dayanağı olan olaylar ise dâvacının ahlâki redaetini gösterir nitelikte değildir.

Bu sebeple dâvanın kabulüyle birinci sınıfa ayrılmaması yolundaki dâva konusu kararın iptali gerektiği düşünülmüştür.

Raportör Hasan Basri Gültekin'in Düşüncesi : Dâvacının tercihli yükselmele-ri sayısı ve sicil durumu birinci sınıfa ayrılmaya engel bir durum göstermediği gibi, özellikle çıkardığı iş sayısı, durumunda olanlar arasında üstünlüğünü göstermektedir.

Bu sebeple dâvanın kabulüyle dâva konusu işlemin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca duruşma için önceden belli edilen 29/5/1970 günü dâvacı Selâmi Asyalı'nın, davalı Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanlığını temsilen A. Rıza Önder'in geldiği görülerek Kanunsözcüsü Osman Yaymacı'nın katılmasıyla açık duruşmaya başlandı, taraflar dinlendikten, Kanun-sözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara son sözleri sorulduktan sonra dosyadaki belgeler incelenerek gereği düşünüldü :

1250 liradaki yükselme süresini 31/8/1969 da bitiren dâvacı hâkimin birinci sınıfa ayrılması için yapılan ilk incelemede sırasıyla (A,B,A,A,B,B) defterleriyle yaptığı yükselmelerinde tercihli yükselme sayısının yarı olmadığı, yarı sayılabilmesi için de öteki niteliklerinin elverişli olmadığı ileri sürülerek Yüksek Hâkimler Kurulu Birinci Bölümünce birinci sınıf hâkimliğe ayrılamıyacağına karar verildiği, Genel Kurula yapılan itizarında reddedildiği dosyadaki belgelerden anlaşılmaktadır.

Dâvacıya verilen, 1959 yılındaki ayıktan kesme, 1962 ve 1964 yıllarında verilen tevbih cezaları nitelikleri ve tarihleri bakımından birinci sınıfa ayrılmayı ve 7 yükselmesinden tercihli olan 3 ünün yarı sayılmasını engelleyecek nitelikte değildir.

Dâvacı hakkında yapılan ve beraatla sonuçlanan, 780 sayılı Af Kanunu dola-yısıyla ortadan kalkan ceza kovuşturmalarının da dâvacının birinci sınıfa ayrıl-masına etkisi düşünülemez.

24/11/1967 günlü Resmî Gazete'de yayınlanan kural niteliğindeki kararın 3 üncü maddesinin son fıkrasında birinci fıkradaki yükselme koşullarının gerçekleşmemesi halinde ilgilinin çıkardığı iş miktarının üzerinde durularak lehe takdir yoluna gidebileceği öngörülmüştür. Buna göre dâvacının 1969 yılında çıkardığı 1493 işin emsalleri arasında temayüz sebebi olarak dikkate alınması gerekir.

Buna uyulmadan dâvacının birinci sınıfa ayrılamıyacağına ilişkin Birinci Bölüm kararının onanmasında mevzuata ve hizmet gereklerine uygunluk bulunmadığından dâvaya konu işlemin iptaline dosyanın iadesine 29/5/1970 günü oyçokluğu ile karar verildi.

AZLIK OYU :

X — Dâvacı 7 yükselmesinden ancak 3 tanesini tercihli yapmıştır. 24/11/1967 günlü Resmî Gazete'de yayınlanan kural niteliğindeki kararın 3 üncü maddesinde bir hâkimin birinci sınıfa ayrılabilmesi için yükselmelerinden en az yarısının tercihli veya mümtaz olması öngörülmüştür. Dâvacı bu oranı gerçekleştirememiş olduğu gibi meslek hayatında aylıktan kesme ve 2 tane de tevbih cezası almış bulunmaktadır. Hal kâğıtlarında çoğunlukla bilgi ve çalışkanlığının orta olduğu yazılmıştır.

Şu durumu itibariyle dâvacıyı emsali arasında temayüz etmiş saymaya ve birinci sınıfa ayırmaya imkân yoktur.

Bu sebeplerle yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği oyuyla çoğunluk kararına karşıyız.

T. C.

DANIŞTAY

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No : 1969/497

Karar No : 1970/354

Dâvacı : Veli Devocioğlu

Dâvalı : Adalet Bakanlığı

Dâvanın Özeti : 22/10/1967 tarihli Akşam Gazetesin'de yayımlanan (Aziz Nesin olayı ve savcıların görevi) başlıklı yazısı sebebiyle kınama cezası verilmesine dair Yüksek Savcılar Kurulu İkinci Bölümünün 19/9/1968 gün ve 39 sayılı kararı na karşı yaptığı itirazın reddine hakkındaki Yüksek Savcılar Genel Kurulunun 23/11/1968 gün ve 15 sayılı kararının, sebep ve maksat yönünden kanuna, eşitlik ilkesine aykırı olması ve Yüksek Savcılar Kurulunun Anayasa'nın 137 inci maddesinde düzenlenen savcılık teminatına aykırı olarak teşekkül etmiş olması sebeplerine binaen, iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının belirtilen yazısında, hadisenin teferruatına vakıf olmaksızın, mücerret gazetede neşredilen bir takım haberleri sıhhatli kabul ederek efkârı umumiye üzerinde çeşitli tefsirlere yol açacak şekilde hadiseyi eleştirip bu mevzuda, üzerine düşen görevi yapmadığı tarzında, meslektaşlarını da rencide edecek bir takım şüphelerin uyanmasına sebebiyet vermesi mesleğin gerektirdiği ciddiyet ve ağırbaşlılıkla kabili telif bulunmadığından kınama cezası verildiği, dâvanın reddi gerekeceği mealindedir.

Kanunsözcüsü Orhan Tüzemen'in Düşüncesi : Dâvacıya tevbih cezası verilmesinin nedeni, Yüksek Savcılar Kurulu İkinci Bölümünün 19/9/1968 tarih ve 29/39 kararının gerekçesindeki deyimle, «ilgili bulunmadığı ve başka bir yargı çevresinde yürütülmekte olan soruşturma sebebiyle gerçeğe uygunluğunu bilmediği basın haberlerine atıf suretiyle meslektaşlarını kamu oyununda küçük düşürecek şekilde eleştirmeye kalkışmasının meslek sıfat ve vazife ciddiyetiyle bağdaşmayacağı» hususudur. Davacının 22/Ekim/1967 günlü Akşam Gazetesinde yayımlanan ve «Gümüşhane C. Savcı Yardımcısı» titrini kullanarak yazdığı makalesinde ise, mesleki deontolojiye aykırı, ezcümle «bugüne dek İstanbul Savcılığının herhangi bir işlem yaptığını görmedik, duymadık» gibi ifadeler bulunmaktadır. Keza dâvacının, dilekçesinde ileri sürdüğü «bizim izleyebildiğimiz kadarına göre» kaydı dahi, onun meselenin aslını iyice araştırmaksızın meslektaşlarını ithama giriştiğini göstermektedir. Dolayısıyla dâva konusu kararda yasaya aykırılık yoktur. Dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Nuri Alan'ın Düşüncesi : Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 69 ve 70 inci maddelerinin anayasa aykırı olduğu yolundaki iddia ciddi nitelikte görüldüğünden işin Anayasa Mahkemesine gönderilmesi ve Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar dâvanın geri bırakılması gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca işin gereği düşünüldü:

Davacının, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun, Yüksek Savcılar Kurulunun ve Bölümlerinin kuruluşunu düzenleyen 69 ve 70 inci maddelerinin Anayasanın 137 inci maddesine aykırı olduğu yolundaki iddiasının ciddi olmadığına oyçokluğu ile karar verildikten sonra işin esası incelendi:

Davacının, 22 Ekim 1967 günlü Akşam Gazetesi'nde yayınlanan (Aziz Nesin olayı ve Savcıların görevi) başlıklı yazısında; olayı hukuk açısından inceleyip yürürlükte bulunan ve konu ile ilgili olan kanunlar yönünden eleştirildiği ve sonuçta Savcıların görevlerine temas edip İstanbul Savcılığının olay karşısındaki davranışını tesbit ile hukukî bazı temennilerde bulunduğu mezkûr yazının tetkikinden anlaşılmıştır.

Meslektaşlarını rencide eden bir anlam ve bu yönden disiplin cezasını gerektiren bir nitelik taşımayan ve Anayasanın temel haklar kısmında düzenlenmiş bulunan düşünce hürriyetinin kullanılmasına ilişkin bulunan bu yazı sebebiyle verilmiş olan kınama cezasına vaki itirazın reddine dair Yüksek Savcılar Genel Kurulunun 23/11/1968 gün ve 15 sayılı kararın, sebep yönünden kanuna aykırılığı dolayısıyla iptaline 5/6/1970 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.

AZLIK OYU :

X— Anayasanın 137 nci maddesinde «Kanun, Cumhuriyet Savcılarının ve kanun sözcülerinin özlük işlerinde ve görevlerini yapmalarında teminat sağlayıcı hükümler koyar» hükmü yer almıştır. Bu maddede öngörülen teminat, Savcıların kişilikleri ile ilgili olmayıp, bunların siyasi güç sahiplerinin etkilerinden uzak kalarak görevlerini kamu yararına en uygun şekilde yerine getirebilmelerini sağlamak amacını gütmektedir.

45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 69 uncu maddesi Yüksek Savcılar Kuruluna Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanının, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürünün, Ceza İşleri Genel Müdürünün ve Zat İşleri Genel Müdürünün de katılmalarını öngörmüş, 70 inci maddede ise Yüksek Savcılar Kurulunun iki bölüme ayrıldığı ve bölümlerden her birinde Bakanlık adına katılacak iki üyenin bulunacağı ifade edilmiştir.

Adı geçen kanunun 94 ve 95 inci maddelerinde hâkim ve savcıların bakanlık hizmetlerine atanmalarında ve bu hizmetlerden hâkimlik ve savcılık mesleklerine geçmelerinde, bazı kayıtlarla, Adalet Bakanı yetkili kılınmıştır. 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 72 nci maddesinde de bakanlık hizmetinde buldukları müddetçe hâkim ve savcılarla yardımcılar hakkında idari meslekte bulunan memurlara ait genel hükümlerin uygulanacağı açıklanmıştır.

Bu hükümlerle düzenlenen hukuki durumlarına nazaran; Yüksek Savcılar Kuruluna Bakanlık teşkilâtından ve Bakanlık adına katılan görevliler Adalet Bakanına karşı doğrudan doğruya idari murakabe zinciri içinde yer almaktadırlar. Her ne kadar 45 sayılı Kanunun geçici 6 ncı maddesinde Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilât Kanunu yürürlüğe girinceye kadar Bakanlık hizmetlerinde çalışanlar hakkında bu kanunun savcılık teminatını düzenleyen 80 inci maddesinin uygulanacağı açıklanmış ise de bu hüküm, bakanlık hizmetlerinde çalışanlar üzerinde bakanın hiyerarşik yetkilerini kullanmasına engel değildir. Bu bakımdan sözü edilen görevlilerin, Yüksek Savcılar Kurulundaki görevlerinin ifasında siyasi yürütme organı olan bakanın görüşlerini benimsemeleri ve bu görüşlerin etkisi altında kalmaları her zaman mümkündür. Hatta bunların, bakana karşı idari murakabe zinciri içinde bulunmaları ıve 45 sayılı Kanunun 70 inci maddesinde kurul'a bakanlık adına katıldıkları açıkça ifade edilmiş olması sebebiyle, bakanın görüşlerini savunmaları ve bu yolda oy vermeleri görevlerinin gereğidir.

Diğer taraftan, Hâkimler Kanununun 103, 105 ve 106 inci maddeleri hükümlerine göre savcılarla savcı muavinlerinin sıfat ve vazifeleri icaplarına uymayan hal ve hareketlerinden dolayı tahkikat yapılması Adalet Bakanının iznine bağlı olup, tahkikat evrakı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne tevdi olunmakla, tetkikat neticesinde yazılacak mütalâa üzerine takibat yapılmasına veya inzibatî ceza tayinine lüzum olup olmadığı Bakanlıkca takdir olunarak evrak kanuni mercilere tevdi olunmakta veya muameleden kaldırılmaktadır. Bakanlıkça inzibatî ceza tayinine lüzum görüldüğü takdirde bakanlık adına ilgili bölüme ve Genel Kurula katılan üyelerin de disiplin cezası vermeye yetkili organda konu henüz incelenmeden, peşin karar sahibi olmaları yukarıda açıklanan hukuki statülerinin bir sonucudur. Özellikle tahkikat evrakını tetkik edip mütalâasını veren ve disiplin cezası vermeye yetkili olan ikinci bölüme katılan Ceza İşleri Genel Müdürü için bu durum daha açık olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu noktada Bakanlık görevlerinin Genel Kurulda ve Bölümlerde azınlıkta kaldıkları, tarafsız savcılarının çoğunluğu teşkil ettiği ve bu sebeple kararların alınmasında etkisiz kalacakları ileri sürülebilir ise de, tek bir oyun dahi karar sonucunu değiştirdiği vakıası karşısında bu görüş isabetli olamaz.

Yukarıda açıklanan sebeplere binaen, savcılarının özlük işlerinde karar veren Yüksek Savcılar Genel Kuruluna ve Bölümlerine Adalet Bakanlığı adına dört görevlinin katılmasını öngören 45 sayılı Kanunun 69 ve 70 inci maddelerinin Anayasanın savcılara teminat sağlanmasını emreden 137 nci maddesine aykırı olduğu yolundaki itirazın ciddi olduğu kanısına vardığımızdan, Anayasanın 151 inci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 27 nci maddeleri uyarınca işin Anayasa Mahkemesine gönderilmesi gerekeceği oyu ile bu görüşün aksine olan çokluk kararına karşıyız.

XX — Dâvacıya kınama cezası verilmesine sebep olan yazıda bahsi geçen polisler hakkındaki hazırlık tahkikatının hangi tarihte sonuçlandırıldığı ve âmme dâvasının hangi tarihte açıldığına dâvalı idareden sorulup öğrenildikten sonra dâvanın karara bağlanması gerekeceği oyu ile çokluk kararına karşıyız.

T. C.

DANIŞTAY

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No : 1967/702

Karar No : 1970/425

İMTİYAZ SÖZLEŞMESİ

- Dâvacı** : İstanbul Elektrik, Tramvay Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü
- Dâvalı** : Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Dâvalı Yanında Müdahiller** : 1 — Etibank Genel Müdürlüğü
- Vekilleri** : Av. Memduha Arın
Av. Yavuz Fındıkgil
2 — Anadolu Çimentoları Türk Anonim Şirketi
- Vekili** : Av. Yavuz Fındıkgil

Dâvanın Özeti : Danıştay'ın istişarı mütalâalarına istinaden, Kartal Belediyesinin müsaade ve muvafakatını almak şartıyla Kartal Çimento fabrikasının elektrik ihtiyacının doğrudan doğruya Etibank tarafından karşılanmasına kanuni bir engel bulunmadığı yolunda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 22/6/1966 tarihli ve 13961/28036 sayılı yazısıyla müesses işlemin, Kartal Çimento Fabrikasının, 3480 sayılı Kanunla satın alınıp 3645 sayılı Kanunla İETT İşletmesi Genel Müdürlüğüne intikal eden imtiyaz hudutları içinde kaldığını, çeşitli Bakanlar Kurulu kararları ve Bakanlık işlemleriyle imtiyazın işletmeleri lehine devam ettiğinin kabul edildiğini, Etibank'a verilen elektrik imtiyazının, mukavelede kurulması öngörülen şirket beş yıl içinde kurulmamış olmakla son bulunduğunu, aksi kabul edilse dahi Etibank İmtiyaz Mukavelesinin kanun hükmünü bertaraf edemeyeceğini esasen imtiyaz mukavelesinin 11 inci maddesinin mer'î hükümleri mahfuz tuttuğunu iddia ederek iptali isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Danıştay Genel Kurulunun istişarı mütalâasına istinatla tesis edilen işlemde kanuna ve usule aykırılık bulunmadığı savunulmuştur.

Kanunsözcüsü Halit Yener'in Düşüncesi : Türk Anonim Şirketinin imtiyaz ve menfaatlerinin satın alınmasından sonra, dâvacı idareye imtiyazın da devredildiğine dair sarıh bir hüküm mevcut bulunmadığı gibi, yabancı şirkete verilen imtiyazın otomatikman bir başka idareye intikal edeceğini kabul etmekte İdare Hukuku esaslarıyla bağdaşmaz.

3645 sayılı Kanununun 3 üncü maddesinin (B) bendi, İETT nin vazifelerini saymakta ve (İstanbul'un Rumeli ve Anadolu yakaları ile civarında ve Adalarda elektrik kudreti tevzi etmek...) demektedir. Bu kanun, İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İdareleri Teşkilât ve Tesisatının İstanbul Belediyesine Devrine Dair Kanun başlığını taşıdığı gibi, 1580 sayılı Kanun muvacehesinde bir belediyenin yetki ve görevlerinin kendi belediye hudutları dahilinde mevcut olduğuna ve yukarıdaki hükümdeki (civarı) kelimesinin şumulünü de belediye hudutlarıyla tahdit etmek gerektiğine nazaran, dâvacı idarenin imtiyazın devam ettiği yolundaki iddiasını kabul etmek bu sebeplerle mümkün değildir.

Diğer taraftan, Etibankın, 2805 sayılı Kanuna göre Türkiyede elektrik, istih-sal, nakil ve tevzi imtiyazları almak, işletmek, elektrik santralleri kurmak, hatlar yapmak, elektrik enerjisi dağıtmak görevleri meyanındadır.

Nitekim 3/15534 sayılı kararname ile Kuzey-Batı Anadolu'nun elektrik istih-sal, nakil ve satış imtiyazı da 5 sene içinde kurulacak ve Etibankı istihlâf edecek bir Türk Anonim Şirketine verilmiş bulunmaktadır. Fakat bu şirket, bu sürede kurulmayıp Etibank, aslında, Devletçe ve kanunla kendisine verilmiş bulunan bu konudaki imtiyaz hakkını kendisine bağlı bir müesseseye vermiştir. Bu tasarrufta da kanuna ve İdare Hukuku esalarına bir aykırılık müşahade edilmemektedir.

Ayrıca, imtiyaz sözleşmesinin 8 inci maddesinde, Etibankın bu bölgenin diğer şehir ve kasabalarında şehir hudutları içerisinde bulunan ve kurulu takatı 500 kilovattı aşan büyük müstehliklere ve şehir dışında kalan büyük enerji müstehliklerine enerji nakil ve satışı yapabileceği açıklanmıştır.

Kartal Belediyesi, Belediye Kanununun 19 uncu maddesinin 4/A bendinde yazılı olduğu üzere kendi belediye hudutları dahilinde bir elektrik tesisatı kurmuş değildir. Bu belediye elektrik enerjisini İETT den almaktadır.

İETT ye muhtelif zamanlarda ve şehir hudutlarını yani belediye hudutlarını aşan yerlerde, Bakanlık emirleriyle elektrik tevzi ettiği görülmekte isede, bu husus dâvacı idareye, bir müktesep hak veremez.

Bu durumda İstanbul Belediye hudutları haricinde ve Kartal Belediyesi hudutları dahilinde bulunan Kartal Çimento Fabrikasına, Kartal Belediyesinin müsaade ve muvafakatının alınması şartıyla Etibankın doğrudan doğruya elektrik enerjisi vermesine mütedair dâvalı Bakanlık kararında sonuç olarak bir kanunsuzluk bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Erol Çırakman'ın Düşüncesi : İstanbulun Anadolu cihetine ve Büyüka-da ile Heybeliye elektrik itasına dair Hükümetle Türk Anonim Elektrik ve İstanbul'da Havagazı ve Elektrik ve Teşebbüsâtı Sınaiye Türk Anonim Şirketleri arasında aktedilen sözleşmenin 3 ve 4 üncü maddelerine göre Kartal imtiyaz sahası içerisinde bulunmakta ise de, bu imtiyazın 3480 sayılı Kanunla Hükümetçe satın alınması üzerine bu imtiyaz mukavelesi ortadan kalkmıştır. Türk Anonim Elektrik Şirketine tanınan hak ve imtiyazların, bu arada Kartal'a elektrik enerjisi verme imtiyazının, satın alma ve devir kanunlarıyla İstanbul Belediyesine intikal etmiş olduğunu düşünmek mümkün değildir. Herne kadar 3645 sayılı Kanunun birinci maddesinde, Hükümete intikal eden haklar ve vecibeler ve bilcümle tesisat ve vücade getirilen teşekküllerin bütün hak, selâhiyet ve vecibeleriyle, İstanbul Belediyesine devrolunduğu hükme bağlanmışsa da kanunda İstanbul Belediyesine belediye hudut-

ları dışında elektrik enerjisi satma konusunda imtiyaz tanıdığı gösterir bir hüküm yer almamıştır. Böyle olunca bahsi geçen kanunla, İstanbul Belediyesine sadece satılmalan imtiyazın sahibi şirkete ait mal, alacak ve borç gibi hakların ve vecibelerin devredildiğinin kabulü gerekir. Diğer taraftan, halen yürürlükte bulunan Menafii Umumiyye Mütteallik İmtiyazat Hakkında Kanun hükümlerine göre imtiyaz, hükümet veya mahalli idareler tarafından, imtiyazın sınır ve süresi gibi bir kısım hususları ihtiva eden bir sözleşme ile verilebilir. Hükümetle İstanbul Belediyesi veya İETT arasında böyle bir imtiyaz sözleşmesi yapılmış değildir. kaldığı 1580 sayılı Kanunun 19 ncu maddesinin 4 numaralı fıkrasının A bendi hükmü karşısında, Hükümetin belediye hudutları dahilinde elektrik imtiyazı vermesi de mümkün değildir.

Etibank'ın imtiyazının, imtiyaz mukavelesinin 18 inci maddesi son fıkrası gereğince sukut ettiği iddiası da, idarenin bu konuda bir karar vermemesi ve fiilî durumu tanımış bulunması sebebiyle yerinde değildir.

Bu sebeplerle, İstanbul Belediyesi hudutları dışında bulunan Kartal çimento fabrikasının elektrik ihtiyacının, Kartal Belediyesinin müsaade ve muvafakati alınmak suretiyle doğrudan doğruya Etibank'ça karşılanmasına kanuni bir mani bulunmadığı yolundaki işleme müteveccih dâvada isabet bulunmadığından reddi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca duruşma için tayin olunan günde, davacı İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğünü temsilen gelen Genel Müdür Saffet Gürtay ile davalı temsilcisi Av. Birgül Kipöz ve müdahillerden Etibank vekili Av. Menduha Arın ve Etibank ile Anadolu Çimentoları Türk Anonim Şirketi vekili Av. Yavuz Fındıklıgil dinledikten ve kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelenerek gereği düşünüldü:

İstanbul Anadolu cihetine ve Büyükada ile Heybeliye elektrik itasına dair Hükümetle Türk Anonim Elektrik ve İstanbulda Havagazı ve Elektrik Teşebbüsatı Sınaiye Türk Anonim Şirketleri arasında münakit 20/4/1931 tarihli sözleşmenin 3 ve 4 üncü maddelerinde Kartal'ın imtiyaz sahası içerisinde bulunduğu belirtilmiş, İstanbul Elektrik Şirketi imtiyazıyla Tesisatının Satın Alınmasına air Mukavelelerin Tasiti Hakkındaki 3480 sayılı Kanuna bağlı mezkûr sözleşmenin (Hükümete devir ve temlik edilen hak ve mallar) matlaplı birinci maddesinde şirketin Türkiye'de mevcut bütün mal, hak ve menfaatlerinin Hükümete devir ve temlik edildiği, İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İdareleri Teşkilât ve Tesisatının İstanbul Belediyesi Devrine Dair 3645 sayılı Kanunun birinci maddesinde işe, Hükümete intikal eden hak ve vecibeler ve bilcümle tesisat ve vücuda getirilen teşekküllerin bütün hak, selâhiyet ve vecibeleriyle, İstanbul Belediyesine devrolunduğu hükme bağlanmıştır.

İmtiyaz mukavelesi, tanınan bazı mali menfaatler karşılığında kamu hizmetinin hususi bir şahsa gördürülmesi anlamını tazammun etmekte olup, kamu otoritesinin sahip olduğu raşa hakkına istinaden bu imtiyazı satın alınması halinde, akdî rabita ve bununla kabul edilen karşılıklı haklar, imtiyazlar, vecibeler ve taah-

hütler sona ermiş olur. Ancak satın alma suretiyle artık sahibi bulunduğu bir hak ve hizmeti idarenin bir kanunla bir kamu kuruluşuna devretmesine mani yoktur ve bu her zaman mümkündür. Gerçekten imtiyazın satın alınmasıyla Hükümete intikal eden bütün hak, selâhiyet ve vecibeler 3645 sayılı Kanunla İstanbul Belediyesine, bu belediyeye bağlı olarak kurulacak İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü tarafından idare edilmek üzere devredilmiştir. İstanbul Belediyesine imtiyazın konusunu teşkil eden bütün hak ve selâhiyetler devredildiğine göre, bahsi geçen kanunla, eski imtiyazın sınırları içinde bulunan Kartal'a elektrik enerjisi verme hak ve selâhiyetinin de İstanbul Belediyesine intikal ettiğinin kabulü zaruridir.

Hernekadar, 1580 sayılı Belediye Kanununun 19 uncu maddesinin 4 üncü bendi elektrik tesisatı kurup işletme veya bu iş için imtiyaz verme hakkını belediyelere tanımış ise de muahhar ve özel bir kanun olan 3645 sayılı Kanunla, satın alınan imtiyazın hudutları içinde kalan bölgede bu hak; münhasıran İstanbul Belediyesine verilmiş bulunduğu göre Kartal Belediyesi hudutları dahilinde bu bende istinad ederek elektrik enerjisi satışına münhasıran Kartal Belediyesinin yetkili olduğunu kabule imkân yoktur.

Diğer taraftan 29/4/1952 tarihli ve 3/15534 sayılı Bakanlar Kurulu kararına ek Kuzey Batı Anadolunun elektrikleştirilmesi için Sakarya üzerinde Sarıyar ve diğer muayyen yerlerde barajlar inşaatı ve hidroelektrik tesisatı vücuda getirilmesi ve elektrik istihsal ve nakli hakkındaki imtiyaz sözleşmesinin 8 inci maddesinde, Kuzey Batı Anadolunun İstanbul ve Ankara dışındaki şehir ve kasabalarının şehir hudutları içerisinde bulunan ve kurulu takatı 500 kilowattı aşan büyük müstehliklere imtiyaz sahibinin doğrudan doğruya enerji satışı yapabileceği hükme bağlanmış ise de, Bakanlar Kurulu kararının, kanunla tanınmış hak ve selâhiyetleri ihlâl edemeyeceği açıktır.

Bu sebeplerle, Etibank'ın Kartal Çimento Fabrikasına doğrudan doğruya elektrik enerjisi vermesi mümkün bulunmadığından, dâvanın kabulüyle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 22/6/1966 tarihli ve 13961/28036 sayılı yazısıyla aksine müttehas işleminin iptaline 27/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

KÖY İŞİ

T. C.

DANIŞTAY

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No : 1968/288

Karar No : 1970/406

Dâvacı : Hulki Kulakoğlu
Vekili : Avukat Cemal Raşit Eyuboğlu
Dâvalı : Aydın Valiliği

Dâvanın Özeti : Aydın Valiliğinin 20/3/1968 gün, 4640-2/313 sayılı yazısına müstenit olup, Bozdoğan Kaymakamlığının 27/3/1968 tarih ve 968/199-4-10 sayılı emirleriyle tebliğ olunarak, muhtarlık görevinden müstafi sayılması şeklinde icraya intikal eden işlemin iptali talebinden ibarettir.

Dâvanın Savunması Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Güzin Ersoy'un Düşüncesi : Köy Kanununun 286 sayılı Kanunla değişik 41 inci maddesinde : İl merkezine bağlı köylerde valilerin, ilçelere bağlı köylerde kaymakamların; muhtarın köy işlerini ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmadığını görürlerse muhtara yazılı ihtarda bulunacakları buna rağmen iş görmeyen muhtarın yetkili idare kurulu kararıyla görevinden uzaklaştırılacağı yazılıdır.

Dâvacıya anılan maddenin öngördüğü şekilde görevini yapmadığından bahisle ihtarda bulunulmadığı gibi görevinden uzaklaştırılmasına dair yetkili idare kurulunca da herhangi bir karar alınmamıştır.

Adı geçenin Danıştay Üçüncü Dairesinin 27/9/1968 gün ve E : 965/332 K : 965/302 kararı ile kast ve istihdaf edilen manada köyde oturmamak veya başka yere çalışmaya gitmek suretiyle görevini terk ettiği de dâvalı idare tarafından kanaat verici delillerle tesbit edilmemiştir.

Bu itibarla mevzuata aykırı dava konusu işlemin iptali gerekir.

Raportör Feridun Taşkın'ın Düşüncesi : Dosyadaki belgelerin incelenmesinden, muhtarın Alamut Köyündeki evini terk etmiş olduğu, şehirdeki kiralık evin ise, salt orta öğretimdeki çocuklarının okutulmasındaki zorunluk nedeniyle satıl-

miş bir odalı bir yer olduğu, hele muhtarın görevini terk diye bir halin bahis konusu olmadığı açıkça anlaşılmaktadır.

Muhtarlık görevinin lâıyıkı veçhile yapılmaması iddiasıyla görevi terk keyfiyetinin birbirinden tamamen ayrı şeyler olduğu ve birinci halin varit olması takdirinde ne yolda işlem yapılacağına Köy Kanununun değişik 41 inci maddesinde derpiş olduğu bilinen hususlardandır.

Hal böyle iken Danıştay 3 üncü Dairece verilip Genel Kurulca onaylanan danışma kararının öngördüğü hallerin mevcut bulunmadığı bir durumda davacının müstafi sayılması yolunda bir işlem tesisinde isabet görülmemiştir.

Davanın kabulü gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dava Daireleri Kurulunca gereği düşünüldü:

Dava, köyü terk ettiğinin sabit olduğu iddiasıyla Almut Köyü muhtarı olan davacının valilik emriyle müstafi sayılması işleminin iptali için açılmıştır.

Kanunsözcüsünün talebi üzerine, Aydın Valiliğince gönderilen ve dâvacı tarafından dâvanın açılışı sırasında ibraz olunan belgelerin incelenmesinden, gerek Almut Köyü sakinleri, gerekse Bozdoğan Çarşı Mahallesi muhtarlığınca tutulan bazı zabıtlar belge gösterilerek valiliğe yapılan ve muhtarın köyü terk ettiğini belirten şikâyetler üzerine, kaymakamlığın ortada terk keyfiyetinin bahis konusu olmadığı, muhtarın köy işleriyle lâıyıkı vechiyle ilgilendiğini belirten yazısına rağmen valilikçe Danıştay 3 üncü Dairesince verilen 27/9/1965 tarih 65/332 -65/302 sayılı kararla bunun onanmasına ilişkin Danıştay Genel Kurulunun 21/11/1965 tarih ve 965/262 sayılı kararlarından bahisle dava konusu işlemi tesis ettiği anlaşılmaktadır.

Olayın sureti ceryanı ve valilik yazısındaki ifadenin niteliği karşısında, ortada icrası gerekli bir karar olmadığı ve husumetin kaymakamlığa yönetilmesi gerekeceği yolundaki görüşler çoğunlukla varit görülüyerek esasın incelenmesine geçildi.

Valiliğin tasarrufuna mesnet gösterdiği Danıştay 3 üncü Daire Kararıyla bunun onaylanmasına dair Danıştay Genel Kurulunca verilmiş kararlar incelendiğinde, danışma kararının köyde oturmamak yahut çalışmamak üzere yurt dışına veya yurdun diğer bölgelerine gitmek suretiyle görevi terk eden Muhtar ve İhtiyar Heyeti Üyeleri hakkında ne yolda işlem yapılması gerektiği konusuna ilişkin bulunduğu anlaşılmaktadır. Görülüyor ki danışma kararında yer alan unsurlar yalnızca köyde oturmamak değil aynı zamanda böyle bir davranışla görevi terk keyfiyetidir.

İncelenen belgelerden özellikle Bozdoğan Kaymakamlığı yazısı muhtevassından muhtarın görevi terk etmediği, üstelik görevinin icaplarını lâıyıkıyla yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Hal böyle iken, salt orta öğretim çağındaki çocuklarının okutulması için kaza merkezinde tutulmuş bir odalı bir mesken vesile ittihaz edilerek ve köydeki evinde davacı tarafından istimal edildiği nazara alınmaksızın, kaza merkezindeki bu yerleşmenin, köyü terk amacıyla olup olmadığı ve hele muh-

tarım görevini de terk etmiş olduğu tesbit edilmeksizin dava konusu tasarrufun tesisinde isabet görülmemiştir.

Dosyada mübrez Bozdoğan Sulh Hukuk Mahkemesi tesbit kararından, muhtarın köyde bir evi bulunduğu, bu evin ikâmete salih bir şekilde döşeli olduğu anlaşıldığı cihetle ortada köyü hele, görevini terk ettiğini kabul etmeyi gerektirecek bir durum mevcut bulunmamaktadır.

Esasen müştekiler, muhtarın görevini terk ettiğini değil kasabadaki ikâmetgâhı nedeniyle köy işlerini aksattığını iddia ettiklerine göre, dâvacı hakkında uygulanabilecek işlem, köy Kanununun 286 sayılı Kanunla değişik 41 inci maddesinde öngörülen prosedüre göre tesis edilecek bir işlem olabilirdi.

Açıklanan nedenlerle fiilen göreve son verme şeklinde tecelli eden ve bu haliyle açıkca yetki gasbı ile malûl bulunan dâva konusu tasarrufun iptaline, 500 (beşyüz lira) lira avukatlık ücreti ile 81,90 (seksenbir lira doksan kuruş) lira dâva giderlerinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine 19/6/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU :

X — Dâva konusu valilik yazısı incelendiğinde, vaki şikâyet üzerine valilikçe konunun ne şekilde anlaşıldığı açıklanarak kaymakamlıkça gereğinin yapılması için yazılmış bir yazı olduğu, yoksa dâvacının, valiliğin bu yazısıyla müstafi sayılmış olmadığı anlaşılmaktadır. Kaymakamlığın bu yazı muhtevasını yanlış yorumlayarak icrai bazı kararlar alması, yukarıda açıklanan valilik yazısına icrailik niteliği kazandırmaz.

İdari dâvaların kesin ve icrai niteliği haiz idari tasarruflar aleyhine açılması mümkün bulunduğundan, bu niteliği haiz olmayan Aydın Valiliği kararı aleyhine açılmış dâvanın incelenmeksizin reddi gerekeceği düşüncesiyle çoğunluk kararına karşıyız.

XX — İdari dâvaların kesin ve uyulması gereken kararlara karşı ve bu kararları alan makamlar hasım gösterilerek açılacağı İdare Hukuku esaslarındandır.

Olayda davacının müstafi sayılması yolundaki icari işlem Bozdoğan Kaymakamlığınca tesis edilmiş olduğuna göre dâvanın kaymakamlık hasım gösterilerek açılması gerekeceği bu nedenle dilekçenin husumet yöneltilmesindeki isabetsizlik sebebiyle reddi icabedeceği düşüncesiyle çoğunluk kararına karşıyız.

T. C.

DANIŞTAY

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No. : 1967/833

SINIR UYUŞMAZLIĞI

Karar No : 1970/373

Dâvacı : Dere kasabası Belediye Başkanlığı - Konya

Vekili : Avukat Reyhan Gökmenoğlu

Dâvalı : Başbakanlık

Dâvanın Özeti : Konya Belediyesi ile Dere Kasabası arasındaki sınırın çizilmesine ilişkin 30/5/1967 gün ve 6/8279 sayılı Bakanlar Kurulu kararının 1580 sayılı Belediye Kanununun 4 ve 5 inci maddelerine uyulmadan çizildiği, eskiden beri Dere Kasabası sınırları içinde bulunan yerlerin Konya Belediyesi sınırları içine alındığı ileri sürülerek iptali istenmiştir.

Savunmanın Özeti : Savunma verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Orhan Tüzemen'in Düşüncesi : 1580 sayılı Kanunun 5. maddesinde açıklandığı üzere sınır değiştirilmesi, ilk defa sınır çizilmesine ilişkin usullere bağlıdır. Dâvacı Dere Kasabasının, Konya Belediyesinin sınır genişletmesine muhalefeti mevcuttur. Her ne kadar Konya Valiliğinin, kendisine uyarımda bulunan İçişleri Bakanlığına gönderdiği 5/12/1966 tarih ve Belediye 1454 sayılı yazıda, «Dere Belediyesince sureti ekli muvafakatların» verildiğinden söz edilmişse de adı geçen kasaba belediyesinin, 17/3/1965 tarih ve 7 sayılı kararıyla sadece ihtilâflı sahada Sümerbank tarafından fabrika kurulmasına rıza gösterdiği, civar köylerle müşterek mer'ası olduğunu iddia ettiği yerin Konya Belediye sınırları içine alınmasına muvafakatı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Konya ve Dere beldeleri arasındaki sınır ihtilâflıdır ve bu durum gözönüne alınarak 1580 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin (F) ve (G) fıkralarına göre işlem yapılması, ondan sonra Kat'i ve nihai sınırın çizilmesine geçilmesi zorunludur.

Mezkûr hususlar nazara alınmaksızın tekemmül ettirilmiş dava konusu işlemde yasaya uygunluk yoktur.

İptal kararı verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Raportör Hasan Basri Gültekin'in Düşüncesi : Konya Belediyesi ile Dere Kasabası arasındaki nizah sınırın çizilmesinde 1580 sayılı Kanunun 4 ve 5 inci mad-

delerinde gösterilen usule uyulmadığı işlem dosyasının incelenmesinden anlaşılmıştır.

Bu nedenle dava konusu Bakanlar Kurulu kararının iptali gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca için gereği düşünüldü :

Konya Belediye Meclisinin 15/2/1966 günlü kararı ile şehrin güneybatı sınırının genişletilmesine karar verildiği, bu kararı inceleyen Konya İl İdare Kurulunun 7/3/1966 gün ve 74 sayılı kararıyla İçişleri Bakanlığının 20/9/1966, 2/1/1967 günlü yazısıyla komşu köylerin görüşlerinin alınıp alınmadığının sorulduğu, buna karşılık Konya Belediye Başkanlığı ve Valilik sınır içine alınan yerlerin hiç bir köyün sınırı içinde olmadığı, Maliyeye ait arazi olduğu ve bir kısmının askeri birliklerce ağaçlandırıldığı, bir kısmının da krom magnezit fabrikası yapılmak üzere Sümerbank'a satılmış olduğunun bildirildiği ve Konya Belediyesinin sınır çizimine ilişkin kararının böylece onandığı dava dosyası ile işlem dosyasının incelenmesinden anlaşılmıştır.

Dâvacı Dere Kasabası Belediye Başkanlığının yeni sınıra itirazları da 1580 sayılı Belediye Kanununun 4/G maddesinde gösterildiği şekilde sonuca bağlanmıştır.

Konya Belediye sınırları içine alınan arazinin Maliyeye ait olduğu yolundaki düşünceye itibar etmeye imkân yoktur. Zira, Belediye sınırlarının çiziminde arazinin mülkiyetinin sınır çizimine esas alınacağına dair kanunlarda hüküm bulunmadığı gibi bir arazi kimin mülkiyetinde bulunursa bulunsun belli bir idarî ünitenin sınırı içindedir.

Konya ve Dere Belediyesi arasında nizalı bulunan sınırın çizilmesinde kanunun gösterdiği usule uyulamadığından dava konusu Bakanlar Kurulu kararının iptaline, işlem dosyasının iadesine 500 lira avukatlık ücretiyle 88 lira yargılama giderinin dâvalıdan alınarak davacıya verilmesine 5/6/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dâva Daireleri Kurulu

Esas No : 1967/318

VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ

Karar No : 1970/325

Dâvacı : İnci Buharalı — Nuri Dağdelen mirasçılarından

Vekili : Av. Şeref Kâzım Tutaş

Dâvalı : İstanbul Veraset Vergi Dairesi

Dâvanın Özeti : 5/9/1958 tarihinde vefat eden Nuri Dağdelen'den irsen intikal eden tereke dolayısıyla müvekkili adına salınan Veraset Vergisini tadilen tasdik eden 14/5/1963 tarih ve 969 sayılı Temyiz Komisyonu 3 üncü Daire kararının, müteveffanın eşi ile birlikte Banka Kömerçiyale İtalya'nın Galata Şubesinde müştereken kiraladıkları kasadan çıkan mücevheratla ilgili kısmının, Danıştay 7 nci Dairesinin 25/2/1964 gün ve 138 sayılı kararıyla bozulması üzerine, eski kararlarında ısrara dair aynı komisyonca verilen 5/11/1964 gün ve 2938 sayılı kararın bozulması dileğinden ibarettir.

Dâvalının Savunma Özeti: Kanunî mesnedi bulunmadığından bahisle davanın reddi istenilmektedir.

Kanunsözcüsü İbrahim Yener'in Düşüncesi : Olayda ihtilâfın esasını vefat eden Nuri Dağdelen'in eşi ile birlikte Banka Kömerçiyale İtalyana'nın Galata Şubesinde müştereken kiraladıkları hususi kasalardan çıkan ziynet eşyası olan mücevheratın eşe mi yoksa murise mi ait olduğu hususu teşkil etmektedir. İsrar kararında, bu menkul mal mülkiyetinin tespiti için mahkeme kararının mevcut olması lüzumu üzerinde durulmakta ise de sözü geçen ziynet eşyası için herhangi bir ihtilâf mevzubahis olmamış ve diğer mirasçılarla ihtilâfa düşülmemiştir. Maliye memurunun ve vârislerin huzurunda tutulan 8/11/1955 tarihli zabıtla eşe ait olduğu tesbit edilmiştir. Nitekim bazı hisse senedi ve tahviller hakkında ihtilâfa düşülerek mahkemeye başvurulmuştur. Netice itibariyle Danıştay 7 nci Dairesince ittihaz edilen bozma kararındaki gerekçe yerinde olup ısrarında bu sebeplerle isabet görülmediğinden bozulması gerekeceği düşünülmüştür.

Raportör Sevim Settâr'ın Düşüncesi : İhtilâf konusu ziynet eşyasının, murisin eşine ait olduğu ihtilâfsız bulunduğundan, mezkûr eşyalardan dolayı salınan Veraset Vergisinin terkinin icabeder.

Bu sebeple ısrar kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dâva Daireleri Kurulunca işin gereği düşünüldü :

Dâvanın konusu, 15/9/1955 tarihinde, vefat eden Nuri Dağdelen'in eşi ile birlikte Banka Komerçiyale İtalyananın Galata Şubesinde müştereken kiraladıkları 117,118,559 numaralı hususi kasalardan çıkan mücevherat, altın, ziynet eşyasının eşe mi yoksa murisemi ait olduğu hususu teşkil etmektedir.

Bu kasalardan çıkan ihtilâflı mücevherat, altın ve ziynet eşyasının, murisin eşi Saadet Dağdelen'e ait olduğu kasaların açılışı sırasında diğer vârisler ve Maliye memuru huzurunda tutulan 8/11/1955 tarihli zabıt varakasile tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Dâva konusu kıymetlerin, ziynet eşyası olması ve diğer mirasçılardan aynı kasadan çıkan bir kısım hisse senedi ve tahviller hakkında müteveffanın eşiyle ihtilâfa düştükleri halde bu ziynet eşyalarının eşe ait olduğunu kabul etmeleri de bunların murise ait olmayıp eşe ait olduğuna bir delil teşkil eder.

Diğer taraftan;

Diğer mirasçılarla eş arasında eşyaların mülkiyeti hakkında bir ihtilâf yaratılmamış olduğundan eş tarafından bir istihkak dâvası açılmamış bu sebeple de mahkemedен bir ilâm alınmamıştır. Bu bakımdan idarenin ihtilâflı eşyaların eşe ait olduğuna dair mahkemedен bir ilâmın, veresece ibrazının gerektiği yolunda ileri sürdükleri itiraz da varit görülmemiştir.

Dâvanın bu sebeple kabulü ile Temyiz Komisyonu Üçüncü Dairesince verilen 5/11/1964 tarih ve K. 1964/2938 sayılı ısrar kararının bozulmasına 20 lira ilâm harcının dâvacıdan alınmasına ve aşağıda yazılı dâva giderlerinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine 15/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

DÖRDÜNCÜ DAİRE KARARLARI

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/6611

GELİR VERGİSİ

Karar No : 1970/2976

Dávacı : Abdullah Nafiz Altıngüneş.

Dávahı : Maliye Bakanlığı

Dávanın Özeti : Sağ ayağının, kullanamıyacak derece sakat bulunduğu Amasya Askeri Tıp Heyetinden aldığı 7/10/1937 gün ve 74/81 sayılı raporla tesbit edildiği gibi Anakara Üniversitesi Tıp Fakóltesinden aldığı 18/10/1969 gün ve 1/942/11613 sayılı raporla da tesbit edilerek 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 23 üncü maddesinin 1 inci bendi uyarınca ücretlerinin vergiden müstesna olduğunun kabul edildiğinden bahisle, istisnanın daha evvelki devrelere de uygulanması ve ödediği vergilerin iadesi gerektiği hakkındaki isteğinin reddine ilişkin Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüđününün 3/11/1969 tarihi ve 2128-6543/41443 sayılı yazısı ile tesis olunan işleme itirazla, askerlik şubesinin sevki üzerine verilen 6/9/1937 günlü Amasya Askeri Tıp Heyetinden aldığı raporla, Ankara Tıp Fakóltesi Sağlık Kurulu tarafından verilen 18/10/1969 gün ve 1/942/11613 sayılı raporu arasında beraberlik bulunduğu, her iki raporda da sağ bacağında 9 cm kısalık olduğunun belirtildiği, Vergi Usul Kanununun 118 inci maddesi ile açık olarak vergi konusuna girmeyen veya vergiden müstesna bulunan gelirden vergi istenmesinin vergilendirme hatası olarak kabul edildiği, bu hatanın zaman aşımı çerçevesi içinde düzeltilmesi ve zaman aşımına uğramayan vergilerin iadesi icabettiği iddia olunarak iptali isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Tesis edilen işlemde bir kanunsuzluk bulunmadığı belirtilerek davanın reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü M. Atıf Kösebalaban'ın Düşüncesi : 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 18 inci maddesinde açık olarak vergiden müstesna bulunan gelir üzerinden vergi istenmesinin vergilendirme hatası olduğu 126 ncı maddesinde ise 114 üncü maddede yazılı zaman aşımı süresi içinde meydana çıkarılan vergi hatalarının düzeltilileceği hükme bağlanmış 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 23 üncü maddesi 1 numaralı bendinde el ve ayaklarının ikisinden veya birinden mahrum, birini veya ikisini kullanamıyacak derecede el ve ayakları sakat bulunan hizmet erbabının ücretlerinin Gelir Vergisinden istisna edildiği tasrih olunmuştur.

Olayda davacının sağ ayağındaki sakatlık sebebiyle aldığı ücret ve maaşlarının 3/11/1969 tarihinden beri vergiden müstesna olduğu davalı idarece de kabul edildiği ve bu maluliyetin 6/9/1937 tarihinden beri devam ettiği dosyada mevcut 56—A Tabibi ve Hükümet Tabibinin imzasını muhtevî tasdikli 6/9/1937 tarihli asker olma tıbbî muayene raporu münderecatından anlaşıldığına göre davacının malûliyete duçar olduğu tarihten beri aldığı maaş ve ücretlerinin vergiden müstesna olduğu açıktır.

Mükellefin vergiden müstesna olduğu açık bulunan maaş ve ücretlerinden vergi kesilmesi vergilendirme hatası şumulüne girdiği cihetle davalı idarenin aksine vaki iddiaları varit değildir.

Yukarıda yazılı kanun hükümleri karşısında dâvacının malûliyete duçar olduğu tarihten itibaren haksız olarak kesilen vergilerin zaman aşımı süresi içinde kalanlarının dâvacıya red ve iadesi gerekirken yazılı şekilde talebin reddinde isabet görülmemiştir.

Bu sebeplere binaen davanın kabulü ile Maliye Bakanlığınca müttehaz dava konusu işlemin iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 23 üncü maddesinin 1 nolu bendi ile öngörülen şartı haiz bulunduğu ücretleri vergiden istisna edilen davacının, gerek Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Sıhhi Heyet Raporu ve gerek Amasya Askeri Tıp Heyeti raporu ile sakatlığının eskiden beri devam ettiğinin anlaşılması karşısında ücretlerinden kesilen vergilerden zaman aşımına uğramayan kısmının iadesi yolundaki isteğinin reddine ilişkin Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğünce tesis edilen işlemde isabet görülmediğinden iptali icap ettiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Damşay Dördüncü Dairesince işin gereği görüldü:

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun «ücretler» de istisnaları düzenleyen 23 üncü maddesinin 1 inci bendi ile dilsiz, mefluç iki gözü kör, el ve ayaklarının ikisinden ve ya birinden mahrum, birini veya ikisini kullanamayacak derecede el ve ayakları sakat bulunan hizmet erbabının ücretlerinin gelir vergisinden istisna edileceği öngörülmüştür.

Olayda davacının, sağ bacağına ileri derecede güç ve kuvvetini kaybettiği ve bu bacağına kullanamayacak derecede sakat olduğundan Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden verilen 18/10/1969 tarihli sıhhi Heyet raporundan sonra ücretlerinin vergiden istisna edildiği ihtilafsızdır.

Yukarıda anılan raporda sağ kalçada eski yüksek çıkık ve buna bağlı olarak sağ bacakta 9 cm kısalık ve sağ dizde genu recurvatum ile arthrotik değişiklikler tesbit edildiği belirtildiği gibi, Amasya Askeri Tıp Heyetinden verilen ve mükellefin daimi çürüğe ayrıldığı gösteren 7/10/1937 tarihli raporda da sağ tarafı süflide hal'i neticesi ileri derecede adale dumuru ve dokuz santimetre kısalık bulunduğunun belirtilmesi karşısında sakatlığın çok eskiden beri mevcut olduğunu kabul etmek zarureti bulunmaktadır.

Bu durumda davalı Bakanlıkça mükellef iddialarının reddedilmesinde isabet görülmediğinden davanın kabulü ile Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğünce tesis edilen 3/11/1969 tarih ve 2128-6543/41443 sayılı işlemin davacının vergi dairesi müdürlüğüne başvurma tarihine nazaran zaman aşımına uğramayan vergiler yönünden iptaline 25/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No : 1967/1229

Karar No : 1970/3811

Davacı : Çelik Montaj Ticaret ve Sanayi A. Ş.

Vekili : Av. Recep Turgay,

Dâvalı : Maliye Bakanlığı

Dâvanın Özeti : Kamyon, kamyonet ve motosiklet montaj ve imali yapmak üzere 1965 — 1967 yılları arasında kuracakları montaj fabrikasına ait yatırımın, yatırım indiriminden faydalandırılması hakkındaki isteklerini, karayolu taşıtları imalat sanayiinin bu günkü yapısı ile plânda öngörülen tam imalata yönelmiş bir sanayii kolu olmaktan uzak görüldüğü montaj sanayii yönetmenliğinin her yıl yerli yapılacak kısımları tayin ettiği ve müesseseleri bu şartlara zorladığı, bu kolda yapılan yatırımların büyük ölçüde yönetmeliğin şartlarına uymak için yapıldığı, montaj sanayii şartlarının üzerine çıkan bir yatırım olmadıkça indirim uygulanmasının bulunduğu gerekçesi ile reddine ilişkin Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğünün 11/1/1967 tarih ve 22143/168 — 1344 sayılı yazısı ile tesis edilen idari işlemin dilekçede yazılı nedenlerle iptali isteginden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Usul yönünden, yatırım indirimi Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanununa bir istisna müessesesi olarak girdiğine göre davanın itiraz ve Temyiz komisyonlarına gitmeden Danıştay'a yaptığı başvurmanın Vergi Usul Kanununun 406 ncı maddesine göre merci tecavüzü niteliği taşıdığı, esas yönünden ise; 193 sayılı Kanuna 202 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle eklenen yatırım indirimi-ne ilişkin sekizinci bölümün ek 2 nci maddesinin 2 numaralı bendinde, yapılan yatırımın, Devlet Plânlama Teşkilâtının hazırladığı kalkınma plânlarına uygun bulunması gerektiği belirtilerek yatırıma ait plânlara, projelere ve finansman hesaplarına ve projenin tahakkuku için kabul edilen müddete ait hususlar hakkında Devlet Plânlama Teşkilâtının mütalâasının esas alınacağına hükme bağlandığı, bu hükümlere uyularak Devlet Plânlama Teşkilâtının mütalâası gözönüne alınmak suretiyle tesis edilen işlemde kanuna aykırılık bulunmadığı belirtilerek dâvanın reddi ile yargılama giderlerinin karşı tarafa yükletilmesi gerekeceği yolumdadır.

Kanunsözcüsü İsmail Diler'in Düşüncesi : Yatırım indiriminden faydalanılması Maliye Bakanlığının müsaadesine bağlı bulunduğuna göre, davacının komisyonlara müracaat etmeden doğrudan doğruya Danıştay'a başvurmasında kanuna aykırılık arzeden bir cihet olmadığından dâvalının usule müteveccih def'i varit görülmemiştir.

Esasa gelince, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa 202. sayılı Kanunla eklenen yatırım indirimine müteallik sekizinci bölümün ek 2 nci maddesi ile Devlet Plânlama Teşkilâtının hazırlayacağı genel kalkınma plânının esaslarına uygun yatırımların indiriminden faydalandırılması esas kabul edilmiştir.

Dosya meyanında mevcut Devlet Plânlama Teşkilâtının yazılarından kalkınma plânında kamyon ve kamyonet imalının montajdan başlayarak tüm imalata yönelecek ve yerli parça oranını kısa sürede artıracak şekilde geliştirilmesinin hedef olmadığı ve kara yolu taşıtları imalat sanayiinin bu günkü yapısı ile plânda öngörülen tüm imalata yönelmiş bir sanayi kolu olmaktan uzak görüldüğü belirtilmiş bulunduğu nazaran, iştiğal mevzuu münhasıran kamyonet ve motosiklet montajı olan davacı şirket hakkında yatırım indiriminin kabul edilmesinde bir isabetsizlik görülmediğinden davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 1965-1966 ve 1967 yıllarında Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından neşredilen kalkınma programlarında karayolu taşıtları imalât sanayiinde yeni montaj fabrikalarına müsaade edilmeyeceği esası kabul edilmiş olması ve dâva dilekçesinde de yatırımın kalkınma plânı esaslarına uygun bulunduğu yolunda bir iddia ileri sürülmemiş olması karşısında yerinde görülmeyen davanın reddi icabedeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüldü :

Dâvalı idarenin, dâvada merci tecavüzü bulunduğu yolundaki def'i varit görülmemiştir.

193 sayılı Kanuna 202 sayılı Kanununun 16 ncı maddesiyle eklenen yatırım indirimine ilişkin sekizinci bölümün ek 2 nci maddesinin 5 nolu bendile öngörülen usule uygun olarak alınan Devlet Plânlama Teşkilâtının mütalâasında; yukarıda anılan maddenin 2 nci bendindeki yatırımın Devlet Plânlama Teşkilâtının hazırladığı kalkınma plânlarına uygun bulunacağı yolundaki hükme dayanılarak yapılan inceleme ile karayolu taşıtları imalât sanayiinin bu günkü yapısı ile plânda öngörülen tüm imalâta yönelmiş bir sanayi kolu olmaktan uzak görüldüğü, montaj sanayii şartlarının üzerine çıkar bir yatırım olmadıkça yatırım indirimi uygulanamayacağı sonucuna ulaşılması karşısında tesis edilen işleminde bir kanunsuzluk bulunmadığı gibi, yatırım indirimi uygulanması hususunda müsaade istenilen 1965, 1966 ve 1967 yıllarında, Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından kalkınma plânına ek olarak her yıl çıkarılan kalkınma programlarında da; kalkınma plânında karayolu taşıtlarının yurt içinde imal edilmesi ilke olarak alındığı ve bu amaçla montaj yoluyla imalâta başlanarak 1967 yılına kadar belirli bir yerli parça yüzdesine ulaşılması ve yurt içinde yapılmaya başlanmış taşıtların ithalinin durdurulması öngörüldüğü ve ithalatın durdurulmasının ise birçok firmaların montaj sanayii kurmak üzere teşebbüse geçmesine yol açtığı, bu sebeple karayolu taşıtları imalât sanayiinin gelişmesini engellemek amacıyla 1964 yılı programında yeni montaj yerlerinin kurulmasına izin verilmemesi öngörüldüğü halde sayıların artmakta devam ettiği, bu artışın ise işletme başına düşen taşıt üretimini azalttığı ve ayrıca marka ve tip sayısını çoğalttığı, marka ve tip sayısının çoğalması ise bu sanayi kolunun gelişmesine en büyük katkıyı yapacak olan yan sanayii kurulmasını engellediği bu

durumda karayolu taşıtları imalat sanayiinde yerli parça oranını artırmak ve tüm imalata geçiş süresini kısaltmak maksadiyle karayolu taşıtları imali için yeni montaj tesislerinin kurulmasına kesinlikle izin verilmeyeceği hususunun kabul edilmiş bulunması nedeniyle de tesis edilen işlem yerinde görülmüştür.

Esasen dâva dilekçesinde indirimden istifade ettirilmesi istenilen yatırımın, kalkınma plânlarına uygun bulunduğu yolunda herhangi bir iddia da bulunmamaktadır.

Yukarıdanberi açıklanan sebepler karşısında yerinde görülmeyen davanın reddine, getirilen işlem dosyasının iadesine 26/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ő T A Y

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/3551

Karar No : 1970/3947

- Dávacı** : Hocaþaþa Vergi Dairesi Müdürlüğü İstanbul.
Dávah : Çelik Montaj Ticaret ve San. A. Ő.
Vekili : Av. Derviş Güpgüpoğlu,

Dávanın Özeti : 1966 takvim yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda fazla ihtiyat akçesi tenzil ettiği tesbit edilen ödevli şirket adına salınan (stopaj) Gelir Vergisi ve kesilen kusur cezasını; Ticaret Kanununun 466 ncı maddesi birinci fıkrasıyla, Anonim Şirketlerin, her yıl sâfi kârının 1/20 sini esas sermayenin 1/5 ini buluncaya kadar umumi yedek akçe olarak ayırmaya mecbur tutulduğu, sâfi kâr ise Ticaret Kanununa göre hesaplanan bilanço kârı olup, Kurumlar Vergisi ile ilgili bulunmadığı, hesap uzmanları kurulu danışma komisyonunun kararının da bu yönde olduğu gerekçesi ile terkin eden İtiraz Komisyonu kararını aynı gerekçe ile onayan Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 15/2/1969 gün ve 1968/6555 sayılı kararının; mükellef kurumun 7.125.932.28 lira olan kurum matrahından 1.425.186— lira kurum vergisi ile 5.936.97 lira kanunen kabul edilmeyen giderlerin yükümü olan 1.431.922.97 lira çıkarıldıktan sonra kalan 5.694.009.31 lira olan tevziye tabi kurumun sâfi kârı üzerinden kanuni ihtiyatın ayrılması gerektiği, bu duruma göre 284.700.46 lira ihtiyat akçesi tenzil edilmesi gerekirken 356.107 liranın ihtiyat akçesi olarak ayrılmasında isabet bulunmadığı iddia edilerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Temyiz Komisyonu kararı usul ve kanuna uygun bulunduğundan dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : Dávacı tarafından ileri sürülen iddialar, dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve Temyiz Komisyonu kararının bozulmasını sağlayacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekir.

İspörtör Yılmaz Aliefendioğlu'nun Düşüncesi : Ticaret Kanununun 466 ncı maddesinde, her yıl sâfi kârın yirmide birinin ödenmiş esas sermayenin beşte birini buluncaya kadar yedek akçe olarak ayrılması hükme bağlanmıştır. Bu maddede zikri geçen yıllık safi kâr şirketin ticari bilançosunda gösterilen ticari kâr olup, bu husus 193 sayılı Kanunun 96 ncı maddesi metninde Türk Ticaret Kanununa (ticarî bilanço) atıf yapılmak ve Türk Ticaret Kanununun 457 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında ise «sâfi kazanç yıllık bilanço) göre hesap ve tesbit olunur» denilmek suretiyle açıkça belirtilmiştir. Kurumlar Vergisi, safi kârdan ayrılan bir dev-

let payı olup ticarî kâra dahildir. Bu nedenle, Ticaret Kanununun 466 ncı maddesi 1 inci fıkrası hükmüne göre ayrılacak kanunî yedek akçenin Kurumlar Vergisi düşülmeden ticarî safi kazanç üzerinden hesaplanması gerektiğinden bu yöne ilişkin vergi dairesi iddialarının reddi ile;

Kanunen kabul edilemiyen 5936.97 liralık giderle ilgili uyumsuzluğa gelince, bu miktar mali bilançoya göre bulunan ve kurum matrahını teşkil eden 7.125.932.28 liranın hesabında yer almamış ise de, ticari bilançoya göre bulunacak ticari kârın hesabında dikkate alınması ve kârdan düşülmesi gereklidir. Bu nedenle ticari kazançta göre bulunacak kanunî yedek akçenin hesabında mali bilançoya dahil bulunmayan kanunen kabul edilmeyen 5936.97 liralık kısmın kurum matrahından düşülmesi gerektiğinden bu yöne ilişkin vergi dairesi iddialarının kabulü ile davanın kısmen reddi, kısmen kabulü gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüldü :

Türk Ticaret Kanununun 457 nci maddesi 1 inci fıkrasında «Safi kazanç yıllık bilançoya göre hesap ve tesbit olunur» denilmek suretiyle bu kanunda sözü geçen sâfi kazancın ticari bilançoya göre hesaplanacağı, hükmüne bağlanmış, aynı kanunun 466 ncı maddesi birinci fıkrasında ise kanunî yedek akçenin, her yıl «sâfi kârın,» yirmide birinin ödenmiş esas sermayenin beşte birini buluncaya kadar umumi yedek akçe olarak ayrılması mecburiyeti konulmuş bulunduğuna göre ticari bilanço kapsamı içerisinde kalan kanunen kabul edilmeyen giderlerin sâfi kârın hesaplanması sırasında dikkate alınması gerekirken, Temyiz Komisyonu kararının, ihtiyat akçesinin tesbitinde, kanunen kabul edilmeyen giderlerin kurum matrahından düşülemeyeceği yolundaki hüküm fıkrasında isabet bulunmadığından bu yöne ilişkin vergi dairesi iddialarının kabulü ile Temyiz Komisyonu kararının bu konudaki hüküm fıkrasının bozulmasına;

Dâvacı Vergi Dairesi Müdürlüğünün, Ticaret Kanununun 466 ncı maddesine göre ayrılacak ihtiyat akçelerinin tesbitinde, Kurumlar Vergisinin ticarî kârdan düşülmesi suretiyle işlem yapılması gerektiği yolundaki iddiası Türk Ticaret Kanununun yukarıda belirtilen 457 inci maddesinin getirdiği açık hüküm karşısında yerinde görülmediğinden dâvanın bu noktaya ilişkin kısmının reddine, 29/6/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/3552

KURUMLAR VERGİSİ

Karar No : 1970/3204

Dâvacı : Hocaşafa Vergi Dairesi Müdürlüğü — İstanbul

Dâvalı : Bozcaada Şarapçılık A. Ş.

Dâvanın Özeti : 1965 takvim yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda tesbit edilen matrah farkları üzerinden dâvalı şirket adına salınan Kurumlar Vergisi, stopaj Gelir Vergisi ve kaçakçılık cezasını; soğutma tesisatı ve kûv olarak inşa edilen şarap sarnıçlarının demir, çimento, kum kireç, tuğla mantar gibi malzemeden meydana geldiği, kurumun işlerinin genişletilmesi için tesis olunan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan bir gideri gerektirdiği cihetle ilk tesis ve taazzuv gideri sayılması ve bu itibarla 5 yıl içinde itfasının mümkün bulunduğu, bu itibarla bu giderin 1/5 amortisman kabul edilerek matrah farkının 4766,09 liraya tenzili gerektiği, şişeli satışlar sebebiyle şişe bedellerinden %14-15 kâr edildiği ileri sürülerek şişe satışlarından elde edilen 3.778,35 liraya %15 kâr nisbeti uygulanarak matrah farkı tesbit edilmiş ise de, şişelerin kırılması suretiyle fire olacağı tabii bulunduğu göre bu nisbette kâr elde etmek mümkün olmadığından matrahtan çıkarılması lâzım geldiği; ibraz olunan İstanbul Sanayii Odasından alınan mütalâa yazısında gündüzleri elektririk olmaması ve preslerin el ile kullanılması sebebiyle Bozcaada tesislerinin düşük randımanla çalıştığı; randımanın % 65 olduğu, ayrıca tekellece çıkışlar kontrol edildiği dikkate alınarak bu duruma göre yapılan hesap sonunda matrah kaleminin 132.339 liraya tenziline; vesikaya istinat etmiyen bazı giderlerin masraf yazılması vergi dairesince kabul edilmemiş ise de 5/12/1966 tarihli tutanakla bu masrafların pul, kırtasiye gideri, seyahat masrafı, PTT masrafı, taşıt tamiri, ardiye ücreti ve 23.489,59 liraya ulaşan banka faizlerinden ibaret bulunduğu anlaşıldığı, bu masraflardan bir kısmı tevsiki mutad olmayan müteferrik giderlerden ibaret bulunduğundan, faizle ilgili giderlerin ise bankadan inceleme yoluyla tesbiti mümkün iken, tevsik edilmediğinden bahis ile matrah farkı olarak tesbitinde isabet olmadığı, 2553,26 liralık yemek gideri ve mükellef faturalar halindeki ilave inşaat masraflarının, bin liranın altında bulunduğu bu sebeple düşülmesi ve cem'an 147.460 liraya tenzil edilen matrah farkının yıl zararı olarak gösterilen 186.456 liradan düşük bulunduğu gerekçesi ile, terkin eden İtiraz Komisyonu kararını aynı gerekçe ile onayan Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 7/2/1969 gün ve 968-6353 sayılı kararının; soğutma tesisatı ve kûv inşaatının mükellef şirket defterinde ilâve inşaat olarak kayıtlı bulunduğu fabrika binası gibi %4 amortismanına tabi tutulması gerektiği; 1961 takvim yılı rapo-

runda hesapların dökümü yapılmak suretiyle şişeli satışlarda şişe bedellerinin % 14-15 şî nisbetinde kâr elde edildiğinin tesbit edildiği, ihtilâflı yılda boş şişe satışı yapıldığına göre bu satıştan elde edilen miktara %15 nisbetinin uygulanarak elde edilen kârın bulunmasında kanuna aykırı bir durum bulunmadığı, %80 randıman uygulanarak, sene başı ve sene sonu devirleri ile satışlar dikkate alınarak açıktan satış yapıldığının tesbit edildiği, bazı giderlerin vesikalarla tevsik edilemediği, yemek ve inşaat giderlerinin masraf olarak gösterilmesinin yerinde olmadığı iddia edilerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioglu'nun Düşüncesi : İnceleme raporuna müsteniden re'sen takdir yolu ile salınan cezalı vergiye vaki mükellef itirazı üzerine, itiraz komisyonunca yapılan inceleme sonucunda 1962 yılı kurum kazancının (38.996) lira zararlı olduğu tesbit edildiğine nazaran Kurum ve Stopaj Vergileri ile cezanın terkinini hakkında yazılı şekilde verilen kararda bir isabetsizlik görülmemiştir.

Bu sebeple varit görülmeyen davacı iddialarının reddi ile usul ve kanuna uygun bulunan Temyiz Komisyonu kararının tasdiki gerekir.

Raportör Yılmaz Aliefendioğlu'nun Düşüncesi : Vesikaya dayanmadığı belirtilen 33.996,50 liralık gider ile 472,40 liralık yemek masrafına ilişkin davanın Temyiz Komisyonunca belirtilen gerekçe ile reddi;

Şarap sarnıcı ve soğutma tesisatı, boş şişe satışı, kayıt harici şarap satışı, ilave ve inşaat sebebiyle yapılan giderlerle ilgili olarak tespit edilen matrah farkları hakkında Temyiz Komisyonunca verilen karar yerinde görülmediğinden dava konusu kararın bu yöne ilişkin kısmının bozulması; gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüldü :

1 — Dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının vesikaya dayanmayan 33.996,50 liralık gidere ve 472,40 liralık yemek masrafına ilişkin hüküm fıkrası, aynı gerekçe ve nedenlerle Dairemizce de uygun görülmüş olup bu hususa ilişkin iddiaların reddine;

2 — 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 282 nci maddesine göre, teşebbüslerin kuruluşlarının tamamlanmasından ve istihsale geçmelerinden sonra yeni bir şubenin açılması veya ilşerin devamlı bir tarzda genişletilmesi için yapılan ve karışlığın da maddî bir kıymet iktisap edilmiyen kıymetler ilk tesis ve taazzuy gideri sayılırlar. Olayda, fabrikaların mütemmin cüz'i ve teferruatı durumunda bulunan soğutma tesisatı ve kûv inşaatının aynı kanununun 269 uncu maddesine göre maliyet bedeli ile değerlendirileceği ve şirketin mamelekinde maddî bir değer artışı ifade edeceği hususu açık olduğu, ayrıca sözü geçen inşaatın şirket defterinde «ilave inşaat» olarak kayıtlı olduğu hususunda da uyumsuzluk bulunmadığı halde aksi gerekçe ile tarhiyatı terkin eden Temyiz Komisyonu kararının bu hususla ilgili hüküm fıkrasında isabet görülmediğinden,

3 — Boş şişe satışlarına % 15 kâr uygulanarak matrah tesbiti işiyle ilgili uyumsuzlukta, ihtilâflı yıl içersinde boş şişe satışının yapıldığı hususunda uyumsuzluk

bulunmadığı, kâr nisbeti mükellefçe ihtilâf konusu yapılmadığı halde tesbit edilen matrah farkının fire sebebiyle kâr elde edilemeyeceği gerekçesiyle terkinde isabet bulunmadığından,

4 — Kayıt harici bırakılan şarap satışıyla ilgili uyuşmazlıkta, İtiraz Komisyonu kararında açıktan satıldığı ileri sürülen şarabın hesabı imalat ve satış muvazenesi sonunda hesap uzmanı tarafından bulunan miktar olduğu açıkça belirtilmekte ve mükellef kayıtlarına göre bulunan bu miktara itibar edilmesi gerekmekte iken, kayıtlara uygun sonuç vermediği rakkamlarla belirtilen İstanbul Sanayi Odasından alınan randıman hesaplarına ve tekel makbuzlarına ve tekelce imalât çıkışının kontrol edildiğinin esas kabul edilmesi suretiyle matrah farkının tenzilinde kanuna uyarlık görülmediğinden,

5 — Temyiz Komisyonunca ilâve inşaat sebebiyle yapılan giderlere ilişkin faturaların 1000 er liradan az olması sebebiyle masraf olarak yazılabileceği gerekçesi ile matrah farkı terkin edilmiş ise de, ilâve inşaat, iktisadî ve teknik bakımdan bir bütün teşkil eden değerler içinde bulunduğu ve esas binalar için amortisman ayrılırken bu binalara ilâve inşaat niteliğindeki faaliyetler sebebi ile yapılan giderlerin masraf olarak gösterilmesine 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 320 inci maddesi muvacehesinde imkân görülmediğinden, dâvanın kısmen kabulü ile kararın yukarıda belirtilen hususlara ilişkin hüküm farklarının, bozulmasına; 30/5/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No : 1968/3812

Karar No : 1970/3944

Dâvacı ve Dâvalı Taraflar : 1 — Karabük Belediye Başkanlığı

2 — Karabük Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvanın Özeti : 1958 takvim yılı işlemlerinin incelenmesi sonucunda defter tutmadığı, tesbit edilen ödevli kurum adına re'sen takdir yoluyla salınan Kurumlar Vergisi ve kesilen kaçakçılık cezasını; belediyeye ait garaj, soğuk hava ve akaryakıt depoları yoluyla sağlanan gelirlerin vergiden muaf bulunduğu yolunda uyuşmazlık olmadığı, vergiye tabi tutulmayan bu faaliyetlere ait giderlerin gayri menkul iradı gelirinden indirilmesine imkân bulunmadığı, aynı sebeple bu tesislere ait amortismanlar gider olarak kurum matrahından düşülemeyeceğinden matraha ibka edilmeleri gerektiği, Kurumlar Vergisi mevzuuna giren kira gelirinin ise yıl içinde tahakkuk eden kira geliri olması icap ettiğine göre tahsil edilen kira ile tahakkuk eden kira arasındaki farkın matrah farkı olarak kabulü gerektiği gerekçesi ile vergi aslını aynen, kaçakçılık cezasını ise kusura çevirerek tadilen onaylıyan Temyiz Komisyonu İkinci Dairesinin 23/1/1968 gün ve 1967-6089 sayılı kararının; mükellef belediye, belediyelerin bu nev'i hizmetleri sebebiyle Kurumlar Vergisi vermediğini, uyuşmazlığın 1958 yılına ait olması sebebiyle vergi aslının 3 yıllık zaman aşımına tabi olduğunu, kurumlarının kamu müessesesi olması nedeniyle kusur cezasının terkini gerektiğini; Vergi Dairesi Müdürlüğü mükellefin garaj, soğuk hava tesisatı ve akaryakıt deposu faaliyeti sebebiyle vergilendirilmesi gerektiğini, kaçakçılık cezasının kusur cezasına çevrilmesinde isabet bulunmadığını, iddia ederek bozulmasını istemektedirler.

Vergi Dairesi Savunmasının Özeti : Mükellef kurum davasının reddi gerektiği yolundadır.

Belediyenin Savunması Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü İsmail Diler'in Düşüncesi : Vergi Dairesinin savunma lâhiyasında kurumun beyan dışı bıraktığı hasılatın Karabük Belediye Garajının özel araçlara açık tutulmasından elde edilen gelirler ile akaryakıt ve soğuk hava depolarında muhafaza edilen maddelerden sağlanan gelirlere inhisar ettiği anlaşılmaktadır.

Olay tarihinde yürürlükte olan 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin 15 inci fıkrasına göre yaptıkları iş veya hizmet mukabilinde resim veya harç alan kamu müesseselerinin Kurumlar Vergisinden muaf olacağı hükme bağlanmıştır.

Bilindiği üzere harç deyimi, kamu kuruluşlarının fertlere yaptıkları hizmetlerle orantılı olarak aldıkları paraları ifade etmektedir.

Belediye Mezat Salonları akaryakıt ve soğuk hava depolarından elde edilen gelirler «harç» niteliğinde bulunduğundan bu gelirlerin Kurumlar Vergisinden muaf olması icabetmektedir.

Bu nedenle davanın kabulü ile aksine mütteha Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Yılmaz Aliefendioğlu'nun Düşüncesi : Kurumlar Vergisinden muaf tutulan yerlere ait masrafların Kurum matrahından düşülmesinde isabet bulunmadığından bu yöne ilişkin mükellef davasının Temyiz Komisyonu kararında belirtilen gerekçe ile reddi;

Tahsil edilen kira ile tahakkuk eden kira arasındaki farkın matrah farkı olarak kabulü işiyle ilgili uyumsuzluktan, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 72 nci maddesine göre, gayrimenkul sermaye iratlarında, gayri safi hasılatın hesaplanmasında sadece tahsil edilen kiraların kurum matrahına dahil edileceği ön görüldüğünden bu yöne ilişkin mükellef davasının kabulü ile Temyiz Komisyonu kararının bu hususa ilişkin hükmünün bozulması;

Vergi Dairesi dâvasında isabet görülmediğinden reddi; gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüldü:

Dava konusu Temyiz Komisyonu kararının, Kurumlar Vergisinden muaf tutulan belediye garajında, akaryakıt deposunda ve soğuk hava tesislerinde çalışan memur, teknisyen ve bekçilere ödenen paralar ile bu tesislere ait amortismanların Kurumlar Vergisi mevzuuna giren kira gelirinden düşülemeyeceğine ilişkin hüküm fıkrası dayandığı hukuki ve kanuni nedenlerle Dairemizcede uygun görülmesi olup bu yöne ilişkin davanın reddine;

Tahsil edilen kira ile tahakkuk eden kira arasındaki farkın matrah farkı olarak kabulü hususu ile ilgili uyumsuzluğa gelince; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 72 nci maddesinin birinci fıkrasında, gayri menkul sermaye iratlarında, gayri safi hasılatın tesbitinde, geçmiş yıllarda tahsil edilmemiş kira bedellerinin tahsil edildiği yıllarda o yıla ait tahsil edilen kira bedelleri ile birlikte gösterileceği hükme bağlandığından ve bu maddenin mefhumu muhallifinden tahakkuk eden fakat tahsil edilmeyen kiraların gayrisafi hasılatın hesaplanmasında dikkate alınmayacağı sonucu çıktığından aksi gerekçe ile tahsil edilen kira ile tahakkuk eden kira arasındaki farkın matrah farkı kabul edileceğine ilişkin Temyiz Komisyonu kararının hüküm fıkrasında isabet bulunmadığından dâva konusu Temyiz Komisyonu kararının bu husustaki hüküm fıkrasının bozulmasına;

Vergi Dairesi Müdürlüğü, her ne kadar, belediye garajının bedeli mukabilinde özel vasıtalara açık tutulduğunu, akaryakıt deposunda muhafaza altına alınan akaryakıtlardan ücret alındığını, soğuk hava tesislerinde tüccara ait emtia saklandığını ileri sürerek mükellef Belediyenin bu nedenlerle Kurumlar Vergisi mevzuuna girmesi gerektiğini ileri sürmekte ise de, bu konuda yapılmış tarhiyat bulunmadığından ileri sürülen iddiaların karşılanması gerekmediği gibi cezaya ilişkin iddiada da isabet görülmemiştir. Davanın bu nedenlerle reddine ve tarih dosyasının mahalline iadesine 29/6/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Dördüncü Daire**

Esas No : 1970/185

VERGİ USULÜ

Karar No : 1970/2982

Karşı Taraf : Hüseyin Cen.**Vekili :** Avukat Galip Us,**Kararın Düzeltilmesini İsteyen :** Kordon Vergi Dairesi Müdürlüğü.

İsteğin Özeti : Gümrük komisyonculuğu ile uğraşan mükellefin 1961 takvim yılına ait işlemlerinin hesap uzmanı tarafından incelenmesi sonucunda maddî delillere dayanılarak bulunan 153894.76 lira matrah farkı üzerinden ikmalen salınan Gelir Vergisi ile kaçakçılık cezasının değişiklikle onanmasına ilişkin Temyiz Komisyonu kararının bozulması dileğiyle mükellef tarafından açılan dava sonucunda, işletmenin aktifinde yer alan ve gerek özel olarak gerekse işlerde kullanılan oto için ayrılan amortismanın gider yazılabileceği yolunda Danıştay Dördüncü Dairesince verilen 24/9/1969 tarih ve 2951 sayılı kararın; Gelir Vergisi Kanununun 68 inci maddesinin 10 uncu bendinde mükelleflerin özel otomobillerinin amortismanlarının masraf yazılabileceğine dair bir hüküm bulunmadığı, bu fıkra hükmünde sadece yapılan masrafların yarısının yazılabileceğinin kabul edildiği iddialarıyla düzeltilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Sırrı Kırcah'ın Düşüncesi : İdarece düzeltilmesi istenen kararda mükellef talepleri kısmen kabul edilmiş ve bu yönden Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına karar verilmiş olduğu halde, diğer yönden aynı karara karşı idarenin açmış bulunduğu dava nedeniyle ittihaz olunup, 4. D. E. 67/2739, K. 69/3739 sayılı kararlarla düzeltme istemi red edilen 4. D. E. 66/2754, K. 67/1147 sayılı kararlarla idarenin talepleri kabul edilmiş ve sadece bu talepler sebebiyle ve o taleplere tekbül eden tarhiyat onaylanmıştır.

İdare tarhiyata giriştiğinde kararlar arasında bu mübayanetin bulunmadığını görecektir.

Şu halde Temyiz Komisyonu kararı mükellef bakımından ve idare bakımından değişik yönlerden kanunlara ve olaylara uymamaktadır.

Aslında aynı karara karşı hem mükellef ve hem de Vergi Dairesinin dava açabilmesi bazı bakımlardan, bazı hallerde bu şekilde kararların tabiiğini göstermektedir.

Bunun dışındaki düzeltme ile ilgili iddialar da 521 sayılı Danıştay Kanununun 98 inci maddesi şumulü içerisinde bulunmadığından istemin reddi gerekir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : 521 sayılı Danıştay Kanununun 98 inci maddesinde yazılı sebeplerden hiç birine uymıyan düzeltme isteğinin reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüldü:

Karar düzeltilmesine ilişkin dilekçede ileri sürülen husus, 521 sayılı Danıştay Kanununun 98 inci maddesinin C bendine uygun görüldüğünden 24/9/1969 tarih ve 2951 sayılı kararımız ortadan kaldırılarak işin esası görüldü :

213 sayılı Vergi Usul Kanununun «Amortisman mevzuu» başlığını taşıyan 313 üncü maddesinde işletmede bir yıldan fazla kullanılan gayrimenkullerin ve iktisadî değerlerin amortismanına tabi tutulacağı kaydedilmiş bulunmaktadır. Serbest meslek faaliyetinde bir işletmenin mevcudiyetinden söz edilemeyeceği gibi 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 68 inci maddesinin onuncu fıkrasında, özel otomobillerini işlerinde de kullananların yaptıkları giderlerin yarısının masraf olarak hasılattan indirileceği kabul edilmekle beraber, bu otomobillerin amortismanları hakkında her hangi bir hüküm bulunmamaktadır.

Aynı maddenin yedinci fıkrasında, meslekî faaliyette kullanılan tesisat ve demirbaş eşya için Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanların gider olarak düşüleceği hükme bağlanmışsa da, otomobili bu maddede bahsedilen manada eşya olarak kabul etmenin mümkün olamayacağı aşikâr bulunduğu gibi, Gelir Vergisi Kanununun ticarî kazançlarla ilgili 40 nci maddesinin 5 numaralı bendinde, hem ticarî işler hem de zatî ihtiyaçlar için kullanılan taşıtların giderlerinin yarısının masraf yazılabileceği kaydolunduktan sonra, 7 numaralı bentte her hangi bir ayırım yapılmaksızın Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanların masraf kaydolunacağı zikrolunmuş ve tam kazançları ile ilgili 57 nci maddenin 11 numaralı bendinde ise, aynı zamanda işletmede de kullanılan özel binek otomobillerine ait amortismanların işletme ve tamir giderlerinin yarısının masraf yazılabileceğinin belirtilmiş bulunması ve kanun koyucunun taşıtlar için ya özel hüküm getirdiğinin veya bunu amortismanına tabi değerler arasında kabul ettiğinin, böylece binek otomobillerinin eşya gibi telâkkî olunmaması lâzım geldiğinin de teyit edilmiş bulunması karşısında çok geniş ve çok genel bir anlam içinde kalınmak suretiyle otomobilin eşya olarak nitelenmesine imkân görülememektedir.

Bu sebepler karşısında Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 12/2/1966 tarih ve 7772 sayılı kararının bozulması dileğiyle mükellef tarafından açılan davanın reddine 25/5/1970 tarihinde çoğunlukla karar verildi.

KARŞIT OY :

Karar düzeltilmesine ilişkin dilekçede ileri sürülen husus 521 sayılı Danıştay Kanununun 98 inci maddesinde yazılı sebeplerden hiç birisine uymadığından düzeltme isteğinin reddi icabedeceği görüşünde olduğumuzdan çoğunluk kararına karşıyız.

T. C.

DANIŞTAY**Dördüncü Daire**

Esas No : 1969/3370

Karar No : 1970/3134

Dávacı : Ömer Önal**Dávah** : Lüleburgaz Vergi Dairesi Müdürlüğü.

Dávanın Özeti : Nakliyecilik faaliyetinde kullandığı kamyon için 1962 yılında % 33, 1963 de % 22,11, 1964 yılında ise % 33.05 amortisman ayırması üzerine, 1963 yılında %22.11 ayırdığından 1964 yılında bu nisbeti %33.05 e çıkaramıyacağı gerekçesiyle 1964 yılı için matrah takdir edilmesi yolundaki isteği 213 sayılı V.U.K.nun 318 ilâ 321 inci maddeleri hükmü karşısında 1963 yılında değiştirilmiş bulunan amortisman nisbetine ilişkin sürenin en az üç yıl devam edeceği 1964, yılında da aynı nisbette amortisman ayrılması mecburi bulunduğundan fazla ayrılan meblağın matraha alınmasının yerinde olduğu gerekçesiyle kabul eden Temyiz Komisyonu İkinci Dairesininin 31/12/1968 gün ve 1968/5797 sayılı kararının; 1963 yılında fazla vergi ödemek maksadiyle az amortisman ayrıldığı, amortisman süresi uzatılmamış olup 1964 yılında başlangıçta ayrılan nisbet kadar amortisman tefrik edilmiş bulunduğu iddiasıyla bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın özeti : Yeterli kanuni dayanaktan yoksun bulunan davacı iddialarının reddi gerekeceği yolundadır.

Kanun Sözcüsü Erdem Eken'in Düşüncesi: Dâva konusu kararda 521/86 göre bozma sebepleri tesbit edilmediğinden dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Raportör Sıdka Sakıncı'nın Düşüncesi : Mükellef ilk yıl ayırdığı nisbetten fazla amortisman ayırmadığı gibi süreyi de uzatmamış bulunduğundan ikinci yıl düşük nisbetle ayrılmış olsa bile üçüncü yıl esasen normal olarak ayırması gereken nisbette amortisman ayırmış bulunduğundan aksi yönde verilen kararda isabet bulunmadığı cihetle bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüldü:

213 sayılı V.U.K.nun 320 nci madesinin son fıkrası; amortismanın her hangi bir yıl ayrılmamasından veya ilk uygulanan orandan düşük bir oranda uygulanmasından dolayı amortisman süresinin uzatılmıyacağını amirdir.

Olayda, ilk yıl % 33 nisbetinde amortisman ayrılmışken ertesi yıl % 22.11 oranında amortisman ayrılmış bulunduğu, üçüncü yıl ise ilk yıl uygulanan % 33.05 nisbetinin uygulanması suretiyle amortisman ayrıldığı anlaşılmasına göre amortisman süresinin uzatılması söz konusu olmayıp uygulanan oranın değiştirildiği görüldüğünden aksi yönde verilen kararda isabet bulunmamıştır.

Davanın bu nedenle kabulü ile Temyiz Komisyonu İkinci Dairesinin 31/12/1968 gün ve 1968/5789 sayılı kararın bozulmasına aşağıda miktarı yazılı yargılama giderinin davalıdan alınarak davacıya verilmesine 30/5/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Dördüncü Daire**

Esas No : 1966/3395

Karar No : 1970/3295

Davacı : Denizli Vergi Dairesi Müdürlüğü.**Davalı** : Salih Demireren.**Vekili** : Avukat Osman Koçlar

Davanın Özeti : Demir ticareti ile uğraşan ve işletmeye dahil bir kamyonu ile nakliyecilik yapan mükellef, 31/12/1962 tarihinde işini terk ederek kendisinin ve iki oğlunun iştirakiyle kurulan Emniyet — Demir Ticareti Kollektif Şirketine % 50 nisbetinde hisse ile ortak olduğu ve şahsi işletmesine dahil kamyonla bir kısım demirbaş eşyayı 31/12/1962 tarih ve 2385 sayılı fatura ile Kollektif Şirkete 1721.61.30 lira mukabilinde satarak yevmiye defterinin 31/12/1962 günü yevmiyesine cari hesaplarının zimmetine, demirbaş eşya hesaplarının matlubuna kayıt etmek suretiyle doğru olarak muhasebeleştirdiği halde 1961 ve 1962 yıllarında ayırdığı 99515.70 lira tutarındaki amortisman bedellerini de 1/1/1963 tarihinde kurulan ve kendisinin de ortağı bulunduğu Kollektif Şirkete devir göstererek amortisman hesaplarının zimmetine, cari hesabın matlubuna kayıt etmek suretiyle demirbaş satışından dolayı bir evvelki kayıta görünen kârı sifira müncer hale getirdiği tesbit edilerek bu meblâğ matrah farkı kabul edilmek suretiyle ikmalen salınan gelir vergisi ve kaçakçılık cezasını, olayda mükellefin kendisinin de % 50 hisseye sahip olmak üzere oğullarıyla birlikte kurduğu kollektif şirkete şahsi işletmesine ait aktif ve pasif değerleri tamamen devrettiği, bu durumda ise satış değil küllî bir devrin söz konusu olduğu, demirbaşların devirlerinin fatura kesmek suretiyle yapılmasının bunların satıldığı anlamını taşıyacağı, 1963 yılında satılan kamyonun dolaylı yeni kurulan şirket tarafından devredilen bedel üzerinden ayrıca amortisman ayrıldığına dair inceleme raporunda bir iddia ve tespit bulunmadığı ve kamyon satışından dolayı şirket tarafından kazanç beyan edildiği, demirbaş amortismanının devrinden dolayı bir kazanç gizlenmesi ve vergi ziyanın söz konusu olmadığı gerekçesiyle terkin eden Temyiz Komisyonu Üçüncü Dairesinin 2/5/1966 tarih ve 1204 sayılı kararının, ihtilâflı demirbaş eşyanın mükellefin şahsi işletmesine 172161.30 lira mukayyet bedelle girdiği ve 1961 ve 1962 yıllarına ait amortisman bedelleri tutarı olan 99515.70 liranın da bu yıllara ait kârlarından indirildiği bu durumda satış tarihindeki kıymetinin $172161.30 - 99515.70 = 72645.60$ lira olduğu, böylece bu kıymetler 31/12/1962 tarihinde fatura karşılığında 172161.30 liraya satılınca satış bedeli ile kalan mukayyet kıymet arasındaki $172161.30 - 72645.60 = 99515.70$ liranın kâr olarak mükellefin 1962 yılı hesaplarında görünmesi gerektiği halde hesapların

farksız kapatılarak satıştan hasıl olan kârın yok edildiği, hesaben tayin edilen amortisman bedellerinin cari hesapta yer alamıyacağı, kâr zarar veya demirbaş hesabı veya bunlara karşılık hesaplarda çalışacağı, alınıp veya satılabilen bir kıymet mahiyetinde de olmayan amortismanların başkasına devrinin de mümkün olmadığı, diğer taraftan mükellefin sahip olduğu demirbaşları ortağı bulunduğu Şirkete sattığı halde, bunlara ait amortismanları aynen devir göstermek suretiyle şahsına ait kârı gizlediği böylece gelir vergisinin şahsîlik ve müterakki nisbete tabi olması esmasının da ihlâl edilerek hazine zararına sebep olduğu iddialarıyla bozulması yaralama giderlerinin karşı tarafa yükletilmesi isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Kanunî dayanağı bulunmayan davanın yapılacak duruşmada sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü Atif Kösebalaban'ın Düşüncesi : Bir işletmenin bütün aktif ve pasifiyle yeni kurulan bir ortaklığa sermaye olarak devrine hukukî bir manâ bulunmadığı gibi esasen amortisman tabî eşyanın mukayyet kıymetinden ayrılan amortismanın düşülmesi suretiyle devriyle, mukayyet kıymeti ile amortismanın birlikte devri arasında her hangi bir fark bulunmadığından; olayda mükellefin sahibi bulunduğu işletmeyi çocuklarıyla kurduğu ortaklığa sermaye olarak bütün aktif ve pasifiyle birlikte koyduğu defterlerindeki kayıtlardan anlaşıldığından, demirbaşların fatura keserek devredilmiş olması da, bunların satıldığı manasına gelmeyeceğinden tarhiyatın yazılı gerekçeyle terkininde isabetsizlik görülmemiştir.

Davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Aysel Pekiner'in Düşüncesi : Mükellefin şahsî işletmesine ait ve 1961 ve 1962 yıllarında amortismanlarını ayırarak ait olduğu yıllarda kârından düşüğü demirbaşlarını 31/12/1962 tarih ve 2385 sayılı fatura ile, % 50 hissedarı olduğu 1/1/1963 tarihinde kurulan Kollektif Şirkete sattığı ihtilâfsız olup, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri karşısında amortismanların devri mümkün olmadığından, amortismanların devri sebebiyle tesbit edilen matrah farkı üzerinden ikmalen yapılan tarhiyat usul ve kanun hükümlerine uygun bulunduğu cihetle aksine bir görüşe dayanılarak verilen Temyiz Komisyonu kararının bozulması icabedeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince duruşma için belli edilen günde dâvacı hazineyi temsilen gelen vekili Av. Mine Pelit ile dâvalı vekili Avukat Osman Koçlar dinlenilerek kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra 11/2/1970 tarihli ara kararımızın cevabı ve dosya muhtevası incelenerek işin gereği görüşüldü :

Dosyada onaylı bir örneği bulunan 8/3/1965 tarih ve 1965/19 sayılı inceleme raporunun eki olan mükellefin imzasını da taşıyan tutanağın incelenmesinden; mükellefin şahsî işini 31/12/1962 tarihinde bırakarak, iki oğlunun da iştirakiyle 1/1/1963 tarihinde kurulan ve kendisinin de % 50 hissesine sahip bulunduğu Emniyet Demir Ticareti Kollektif Şirketine, şahsî işletmesine ait demirbaşları ve kamyonu 31/12/1962 tarih ve 2385 sayılı fatura ile 172161.30 lira karşılığında sattığı ve ikinci bir muamele ile de anılan demirbaşlara ait ve 1961-1962 yıllarında ayrılarak ait olduğu yıl kârlarından düşülen 99515.70 lira tutarındaki amortismanları da devir

göstererek amortisman hesabının zimmetine cari hesabın matlubuna kaydetmek suretiyle demirbaşların satışından elde edilen kârı yok ettiği anlaşılmaktadır.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun amortisman mevzuunu tayin eden 313 üncü maddesi hükmüne göre, işletmede bir yıldan fazla kullanılan demirbaşlar için amortisman ayrılabilmesi mümkün olup, anılan kanunun amortismanlarla ilgili diğer maddelerinde de amortismanın başkasına devredilebileceği yolunda her hangi bir hüküm bulunmamaktadır. Amortisman şahsi olup hiç bir suretle başkasına devri mümkün olmadığı gibi demirbaşlara amortisman uygulanabilmesi işletmenin aktifine girmesi ve işletmede kullanılmasına bağlıdır.

Esasen 1/1/1963 tarihinde kurulan ortaklık ile ortaklardan mükellef Salih Demireren'in 1962 ve daha önceki yıllara ait şahsî hesaplarının hukuken bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu itibarla mükellefin şahsî hesaplarında 1961-1962 yıllarında ayrılmış 99515.30 lira tutarındaki amortisman ile yeni kurulan ortaklığı ilgilendirmek mümkün değildir. Olayda ise yukarıda anılan 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine aykırı olarak yeni kurulan şirket satın aldığı demirbaşları kullanmadan amortismanlarına sahip olmuştur. Diğer taraftan bu şekilde yapılan işlemler sonucunda mükellefin demirbaşların satışından hasıl olan kârı da yok edildiğinden, vergi ziyana sebebiyet verilmiş olup ikmalen tarhiyat icrasında usul ve kanun hükümlerine aykırı bir durum bulunmamaktadır.

Dâvanın bu sebeplerle kabulü ile aksine bir düşünceye dayanılarak verilen Temyiz Komisyonu Üçüncü Dairesinin 2/5/1966 tarih ve 1204 sayılı kararının bozulmasına, dâvacı vekiline takdir olunan 650 lira avukatlık ücreti ile miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine ve getirilen işlem dosyasının yerine iadesine 30/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.
DANIŞTAY

Dördüncü Daire

Esas No : 1969/3810

Karar No : 1970/3455

Dâvacı : Hocapaşa Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvah : Kâzım Kolbaşı

Dâvanın Özeti : Güney İthalât Kollektif Şirketinin işlemlerinin incelenmesi sonucunda, şüpheli alacaklar için; şüpheli alacaklar karşılığı hesabı aşlımaksızın doğrudan doğruya şirket kârından düşülmek suretiyle şirket kayıtlarından silinemeyeceği nedeniyle tesbit edilen matrah farkı üzerinden 1963 vergilendirme dönemine ilişkin olarak mükellef ortak adına hissesi nisbetinde salınan Gelir Vergisini terkin eden Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 17/2/1969 gün ve 69/6579 sayılı kararının şirket kayıtlarından tamamen düşülen şüpheli alacakların gelecek vergi dönemlerinde seyrinin muhasebe kayıtlarından takibinin mümkün olamayacağı ileri sürülerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Yeterli kanunî dayanağı bulunmayan dâvacı iddialarının reddi gerekeceği yolundadır.

Kanunsözcüsü Necati Koldemir'in Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, dâva konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmediğinden dâvanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Nuri Karabağ'ın Düşüncesi : Dâvacı tarafından ileri sürülen iddialar neticesi itibariyle doğru olan komisyon kararını kusuraandıracak durumda görülmediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dördüncü Dairesince işin gereği görüşüldü :

Anlaşmazlığın konusu; şüpheli alacakların, bir karşılık hesabına alınmaksızın doğrudan doğruya şirket kârından düşülmek suretiyle muhasebe kayıtlarından silinip silinemeyeceği hususuna ilişkin bulunmaktadır.

Her ne kadar, şüpheli alacaklar için şirket kayıtlarında ve bilançonun pasifinde bir karşılık ayrılmak suretiyle şirket kârından mahsup edilmesi ile sözü geçen şüpheli alacakların doğrudan doğruya şirket kârından düşülmek suretiyle muhasebe kayıtlarından silinmesinin anlaşmazlığın ilişkin bulunduğu yıl matrahına

hiçbir etkisi yok isede, idarenin şirkete ait muhasebe kayıtlarını düzeltmeğe yetkisi bulunmadığı gibi gelecek dönemlerde matrahın hesaplanmasında etkisi olacak şüpheli alacaklar seyrini şirket muhasebe kayıtlarında takip ve kontrolü mümkün olamayacağı ve vergi kaçırmaya olanak hazırlayan bu halin hoş görüşle karşılanması; mükellefleri muhasebe kayıtlarını yürütürken bütün şüpheli alacaklarını bir kalemde değersiz alacak olarak kaydetmeye teşvik edeceğinden, Temyiz Komisyonunca muhasebe kayıt usulüne ve 213 sayılı Kanunun 323 üncü maddesi hükmüne aykırı olarak, sözü geçen 323 üncü maddenin, şüpheli alacaklar karşılığı ayrılması, mükelleflerin ihtiyarına bıraktığı gerekçesiyle terkin edilmesinde isabet görülmemiştir.

Yukardaki nedenlerle dâvacı iddialarının kabulü ile Temyiz Komisyonu Birinci Dairesinin 17/2/1969 gün ve 6579 sayılı kararının bozulmasına, miktarı aşağıda yazılı yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 12/6/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

BEŞİNCİ DAİRE KARARLARI

Beşinci Daire

Esas No : 1968/5580

ATANMA İŞLEMİNİN ONAYLANMAMASI

Karar No : 1970/3362

Dâvacı : İsmail Özcan

Dâvalı : Sinanoğlu Belediye Başkanlığı - Karasu

Dâvanın Özeti : Görevine son verildiğine ilişkin dâvalı Belediye Başkanlığının 27/11/1968 gün ve 221 sayılı yazısı ile tebliğ olunan 27/11/1968 gün ve 13 sayılı Belediye Meclisi kararının iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacı hakkında tesis edilen işlem 1580 sayılı Belediye Kanunu ile Belediye Memur ve Müstahdemleri Tüzüğü'nün 8. maddesi hükümlerine uygun bulunduğundan, dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raporör Figen Molu'nun Düşüncesi : Dâvacının atanmasına ilişkin Belediye Başkanlığı işleminin onanmaması hakkındaki Meclis kararı, İl İdare Kurulunca bozulduğuna göre, Belediye Meclisinin İl İdare Kurulu Kararına uyararak, atanma işlemini onaması gerekirken, aksine işlem tesis etmesinde mevzuata ve hukukun genel ilkelerine uyarlık görülmediğinden, dâva konusu kararın iptali gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Yaşar Mermut'un Düşüncesi : Vilâyet merkezi olmayan Belediyelerde Meclisin tasdike tabi olmayan kararlarına karşı İl İdare Kurulu nezdinde itiraz olunacağı 1580 sayılı Belediye Kanununun 73. maddesinde hükme bağlanmış olup merci tecavüzü suretiyle doğrudan doğruya Danıştayda dâva açılması halinde dâva evrakının görevli merci'e tevdi edileceği 521 sayılı Kanunun 75/C maddesinde hüküm altına alınmış bulunmaktadır.

Bu hükümler muvacehesinde dâvacının görevine son verilmesine dair dâvalı Belediye Meclisince müttihaz 27/11/1968 gün ve 13 sayılı kararın iptali talebiyle açılmış bulunan dâvaya ait evrakın Sakarya İl İdare Kuruluna sevk edilmek üzere Sakarya Valiliğine tevdiine karar verilmesi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmesi üzerine dâvacının ve dâvalı idareyi temsilen Belediye

Başkanının geldiği anlaşılarak Kanunsözcüsünün huzuru ile açık duruşmaya başlandı. Tarafra usulüne göre söz verilip, dinlendikten ve kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelendi ve gereği düşünüldü :

Dâvacı, Karasu İlçesine bağlı Sinanoğlu Belediyesinde açık bulunan kâtip ve vezne memurluğuna yapılacak atanma için icra edilen sınavda en fazla puan alarak Belediye Kanununun 96 ve Belediye Memur ve Müstahdemleri Tüzüğü'nün 6 ncı maddesi gereğince Belediye Başkanlığınca tayin edilerek işe başlatılmış ve atanma işlemi aynı maddeler uyarınca Belediye Meclisinin ilk toplantısında Meclisin onayına sunulmuş ise de yapılan gizli oylama sonunda karar onaylanmamıştır.

Ancak bu karara vaki itiraz üzerine Sakarya Valiliği İl İdare Kurulunca «..... ilgilinin atanmasının kanun ve tüzük hükümlerine tamamen riayet edilmek suretiyle yapılmış olduğu ve bu tayinin tasdikinin reddine dair Belediye Meclisince verilen 12/6/1967 gün ve 15 sayılı kararın hiçbir mucip sebebe dayanmadığı ve red oylarını kullanan üyelerin şahsî ve imdi düşünceleriyle reddi cihetine gidildiği anlaşılmaqla, kanunî müstenidattan mahrum bulunan itiraz konusu Sinanoğlu Belediye Meclisinin 12/6/1967 gün ve 15 sayılı kararının Belediye Kanununun 73 üncü maddesi gereğince bozulmasına» 6/9/1967 tarihinde karar verilmiş ve bu karar Belediye Meclisinin 27/11/1968 tarihli oturumunda Meclisin bilgisine sunulmuş ise de, sözü edilen Meclis dâva konusu edilen karar ile dâvacının atanmasına ilişkin Başkanlık kararını ikinci kez ve ilk kararındaki nedenlerle onaylamamıştır.

İl İdare Kurulunun, Meclisin atanma işlemini onamaması kararını, kararda öngörülen gerekçe ile bozmasının onayın gerekliliğini ifade edeceği açıktır. Bu durumda Belediye Meclisinin, İl İdare Kurulu kararının gereklerine uyarak, kararda öngörüldüğü şekilde işlem tesis etmesi gerekirken aksine ilk kararında direnerek atanma işlemini ikinci kez onamamasında mevzuata ve idare hukuku ilkelerine uyarlık bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle dâvanın kabulü ile dâva konusu edilen Belediye Meclisi kararının iptaline 10/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No : 1969/3542

TERFİ TARİHİNİN DÜZELTİLMESİ

Karar No : 1970/2726

Dâvacı : Celâl Bekcan

Vekili : Avukat Muhlis Sivrioğlu

Dâvalı : İçişleri Bakanlığı

Dâvanın Özeti : İkinci sınıf Emniyet Müdürlüğüne terfi tarihinin 30/11/1968 tarihine götürülmesi talebinin reddine mütedair 20/5/1969 gün ve 4855 sayılı karar ile 30/11/1968 tarih ve 6698 sayılı kararnamenin Münir Daldal'a ait terfiden başlıyarak Reşat Akkaya'ya Vasıf Erüstün'den başlayarak sonuna kadar devam eden kısmının iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının, 20/3/1969 gün ve 7035 sayılı kararname ile 950 lira maaşlı 2. sınıf Emniyet Müdürlüğüne terfi ettirildiği 3. sınıf Emniyet Müdürlüğünde çalışmalarını verimli ve başarılı görülenlerin bir kısmının 1. sınıf Emniyet Müdürlüğü veya aynı derecedeki kadrolara terfi ettirildikleri, dâvacı hakkında uygulanan işlemde kanuna aykırılık bulunmadığı cihetle dâvanın reddi gerekeceği mealindedir.

Raportör Yıldız Dinçer'in Düşüncesi : Anayasa'nın 114 üncü maddesinde idarenin işlemlerinden dolayı açılacak davalarda süre aşımının yazılı bildirim tarihinden başlayacağı; 521 sayılı Danıştay Kanununun 67 nci maddesinde de dava açma süresinin her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren 90 gün olacağı hükümleri yer almıştır.

Bu maddelerde belirtilen yazılı bildirim, doğrudan doğruya şahıslar hakkında tesis edilen işlemler hakkında olup, dolaylı olarak şahsı ilgilendiren işlemlerde yazılı bildirim aranması imkânsızdır.

Bu sebeple Resmi Gazete ile ilân edilen kararnameden dolayı menfaati ihlâl edilenler tarafından kararnamenin iptali için ilân tarihinden itibaren 90 gün zarfında dava açılması gerekmektedir.

Dâvacı, bu süre geçtikten sonra kararname iptaline mütedair dâva açması sebebiyle dâvanın bu talebe ilişkin kısmının süre aşımı sebebiyle reddi ancak Poliste terfi Esaslarını gösteren Nizamnamenin 16 ve 18 inci maddesinde yazılı kıdem, ehliyet

ve liyakat şartları kazandığı ihtilâfsız olan davacının terfi tarihinin 20/3/1969 tarihinden 30/11/1968 tarihine götürülmesi gerekirken aksine müesses işlemin iptali gerekeceği düşünüldü.

Kanunsözcüsü Galip Tanrıöver'in Düşüncesi : Dâva, mahiyeti ve neticesi itibarıyla, kendisi daha önce 800 liralık kadroda 1100 liralık maaşa yükseldiği halde 1100 liralık kadronun kendisinden kıdemli olanlara verilmesi yolundaki kararnamenin iptali talebinden ibarettir.

3201 Sayılı Emniyet Teşkilât Kanununun 55. maddesinde (Terfide esas, sırasıyla liyakat ve kıdemdir.) denilmekte ve maddeye müsteniden çıkarılmış olan Polis mesleğine giriş ve Poliste terfi esaslarını gösteren nizamnamenin 16. maddesinde (Poliste terfi, e istihkak liyakat ve kıdemle kazanılır.), 18 maddesinde ise (Münhal bulunduğu zaman liyakatı ve ehliyeti sabit olup iyi sicil alanlar kıdem tablosundaki sıraya göre terfi ederler.) hükmü sevk edilmiştir.

Davacının, liyakat, ehliyet ve kıdem durumu itibarıyla, dava dilekçesinde isimleri sayılan kimselerden aşağı olduğu yolunda davalı idarece herhangi bir iddia ileri sürülmediğine göre davacının terfi bakımından liyakat ve ehliyetinin sabit olduğu ve kıdemde sözü edilen kimselerden ileri bulunduğunu kabul etmek zorundayız.

Hal böyle olunca, davacı hakkında, sözü edilen nizamnamenin 18. maddesi gereğince işlem tesisi suretiyle 1067 sayılı Kanunla idarece alınan kadroların tevziinde davacının da emsalleri gibi 30/11/1968 tarihinden itibaren 1100 liralık kadro verilmek suretiyle 1. sınıf emniyet müdürlüğüne terfi ettirilmesi icabedeceği cihetle kendisinin 17/12/1968 gün ve 13079 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan dava konusu kararname dışında bırakılmasında ve kendisinden kıdemli kimselere 1100 liralık kadro verilmesinde mevzuata uyarlık bulunmadığından dava konusu kararnamenin iptali gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmesi üzerine belli günde davacının ve vekili Avukat Muhlis Sivrioğlu'nun geldikleri, davalı İçişleri Bakanlığı temsilcisinin yapılan tebliğata rağmen gelmedikleri görülerek Kanunsözcüsünün huzuru ile duruşmaya başlandı.

Davacı ve vekiline usulüne göre söz verilip dinlendikten ve kanun sözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelendi ve gereği düşünüldü.

Anayasasının 114 üncü maddesinde ve, 521 sayılı Danıştay Kanununun 67 nci maddesinde Danıştay'da açılacak idari davalarda dava açma süresinin yazılı bildirim tarihinde başlayacağı hükmü konulmuşsa da bu hüküm dâva açacak şahıs hakkında tesis edilecek idari işlemlere mâtuf olduğu, hakkında idari işlem tesis edilmemiş olan şahıslara bu işlemlerin tebliğ edilmesinin varid olamayacağı izahtan varestedir.

Bu durumda, Resmî Gazete'de ilân edilmiş olan tasarruflardan dolayı menfaatli ihlâl edilmiş olanlar tarafından açılacak davalarda ilân tarihinin süre başlangıcı olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

30/11/1968 tarih ve 6698 sayılı kararnamenin iptalini talep eden davacı bu kararnamenin Resmî Gazetede yayınlandığı 17/12/1968 tarihinden itibaren 521 sayılı Kanununun 67 nci maddesinde yazılı 90 günlük süreyi geçirdikten sonra 18/7/1969 tarihinde dâva açması sebebiyle dâvanın kararnamenin iptali talebine ilişkin kısmının süre aşımı sebebiyle reddine; Polis Mesleğine Giriş Ve Poliste Terfi Esaslarını Gösteren Nizamnamenin 16 ncı maddesinde Poliste terfi istihkakın liyakat ve kıdemle kazanılacağı; 18 inci maddesinde de münhal bulunduğu zaman liyakatı ve ehliyeti sabit olup iyi sicil almış olanların kıdem tablosundaki sıraya göre terfi edecekleri belirtilmiş bulunmasına; davacının da bu şartları ihraz ettiği ihtilâfsız olmasına göre kıdem, ehliyet ve liyakat bakımından 30/11/1968 tarihinde 2 nci sınıf Emniyet Müdürlüğüne terfi'e hak kazanmış olduğu halde 20/3/1969 tarihinde terfi ettirilmesinde yukarıda yazılı nizamname hükümlerine aykırılığı açık olduğundan mezkûr işlemin iptaline; 37 lira 50 kuruş yargılama gideri ile 375 lira avukatlık ücretinin davacıya verilmek üzere davalı idareden alınmasına ve getirilen evrakın mahalline gönderilmesine 1/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No : 1969/4390

YARGILAMA USULÜ

Karar No : 1970/3355

Dávacı : Sait Turan — İstanbul Üniversitesi Genel Sekreteri
Vekili : Av. Saffet Olgaç
Dávah : İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü
Vekilleri : Av. Rabi Koral, Av. Süheyla Koral

Dávanın Özeti : İstanbul Üniversitesi Zat İşleri Müdürü Muzaffer Büyükalp'in «İtalya, Fransa, Belçika, İngiltere, İspanya ve İsviçrede Üniversitelerin bütçelerinin tanzimini, tahakkuk ve sarf işlerini ve öğrenci lokantalarının işletme tarzları ile öğrencilere sağlanan sosyal yardımları incelemek üzere yol parası ve yevmiyeleri yurt dışı geçici görev yolluğundan karşılanmak üzere bir ay görevlendirilmesine» ilişkin İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü işleminin, müvekkili tarafından bir teklif ve talep vaki olmadığı için, Üniversiteler Kanununun 41. maddesinin genel sekretere tanıdığı yetkiye tecavüz dolayısıyla sakat olduğundan yetki, ilgilinin yabancı memlekete gönderilmesine ilişkin formüllerde genel sekretere ait imza hanesi boş olup sadece rektöre ait «uygun» hanesi imzalı olduğundan, kanunen görevlendirme sonucunu doğrulamak imkânından mahrum bulunduğu cihetle konu, müvekkilinin dâva konusu işlemi imzalıyarak rektörün onayına sunmamış olması sebebiyle şekil, usul ve nihayet bilimsel ve akademik hiçbir sıfatı olmayan zat işleri müdürünün sözü geçen yabancı memleket üniversitelerinin yaz tatiline rastlaması dolayısıyla bir gerçek inceleme niteliğini taşımayan geziye gönderilmesinde kamu yararı katiyetle söz konusu olmadığından maksat yönlerinden Üniversiteler Kanununa aykırı olduğundan bahisle iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın özeti : Dâva dilekçesi usulüne uygun olmadığından evvel emirde dilekçenin ve dâvacının dâva konusu edilen işlemin iptalini istemekte şahsi bir menfaati bulunmadığından davanın ehliyetten reddi gerekeceği gibi Üniversiteler Kanununun 41. maddesi genel sekretere işbölümü yapmak yetkisini değil, rektörün onamından sonra işbölümünü uygulamak görevini yüklemiş bulunduğu, ayrıca olayda bir işbölümünün değil, bir müdürün görevlendirilmesinin söz konusu olduğu ve sözü edilen kişinin her bakımdan bu görev için ehil bulunduğu ileri sürülerek, rektörlük işleminin mevzuata uygunluğu iddia edilmekte ve davanın esastan da reddi gerektiği savunulmaktadır.

Raportör Figen Molu'nun Düşüncesi : Yerinde yönetim esasına müstenid özel kamu tüzel kişiliği olan üniversiteler yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilir ve denetlenir. Bu esasa uygun olarak Üniversiteler Kanununun 41. maddesinde «Her Üniversite de rektörün emrinde ve Üniversite Yönetim örgütünün başında bir genel sekreter ile saymanlık işleri, zat işleri, yazı işleri ve kitaplık müdürleri ve bunların mahiyetlerinde büro ve içişletme işlerini yapmak üzere memur ve hizmetliler bulunur. Bu memur ve hizmetliler arasındaki iş bölümü, rektörün onamından sonra uygulanmak üzere, genel sekreterce yapılır» denilmek suretiyle üniversitede yönetim ve denetim yükümlü organlar yanında, memur ve hizmetlilerden kurulu bir yönetim örgütünün yer alacağı öngörülmüştür.

Yukarıda sözü edilen madde uyarınca, memur ve hizmetliler arasındaki iş bölümü, rektörün onamından sonra uygulanmak üzere, yönetim örgütünün başında bulunan genel sekreterce yapılmaktadır. Genel sekreterin madde uyarınca tek başına bir işlem tesis etmek ve bunu yürütmek yetkisi mevcut bulunmamakta ise de, genel sekreterce yapılmış bir görevlendirme işlemi olmadıkça, rektörün de maddenin kapsamına giren bir işi tek başına yapması mümkün görülmemektedir.

Bu itibarla 41. maddenin uygulanmasından doğacak bir uyumsuzlukta genel sekreterin dava ehliyetini haiz bulunacağı açıktır.

Ancak dâva konusu olayda, üniversite zat işleri müdürünün Avrupa memleketlerinde tetkikler yapmak üzere gönderilmesi, 41. madde de düzenlenen iş bölümünün kapsamında bulunmayıp, rektörlüğün re'sen işlem tesisine yetkili olduğu bir görevlendirme olduğundan, davacının bu davada dava ehliyeti bulunmamaktadır. Davanın bu sebeple reddi gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Yaşar Mermut'un Düşüncesi : 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 41. maddesine göre üniversite genel sekreterinin yönetim örgütünün başında olması üniversite idaresine ait işlemlerin, genel sekreterin teklif ve talebi olmadıkça tesis edilemeyeceği anlamına gelmeyip olsa olsa yönetim örgütüne dahil memur ve hizmetlilerin özlük işlerinde teklif ve inha yetkisinin genel sekretere ait olduğu kabul edilebilir. Doğrudan doğruya üniversite idaresine taallük eden bir konuda Avrupa'daki tatbikatı incelemek üzere bir ay süre ile zatişleri müdürünün görevlendirilmesi yolundaki dâva konusu işlemi zatişleri müdürünün bir özlük işi olarak kabul etmeye imkân yoktur. Aynı maddenin ikinci cümlesinde yer alan iş bölümünün yapılması konusunda genel sekretere yetki değil görev verilmiştir. Çünkü madde hükmüne göre iş bölümü konusunda kat'i ve nihai muamele tesis etme yetkisi rektöre aittir. Bu mevzuda genel sekretere sadece iş bölümü taslağı hazırlamak ve rektörün tasdikinden sonra uygulamak görevi verilmiştir. Kaldıkı dava konusu işlem yukarıda açıklandığı gibi doğrudan doğruya üniversite idaresini ilgilendiren bir konuda Avrupa'daki uygulamayı tetkik etmek üzere zatişleri müdürünün görevlendirilmesine dair arızî ve geçici mahiyette olup iş bölümü müessesesi ile hiçbir ilgi ve irtibatı mevcut değildir.

Açıklanan durum muvacehesinde davaya konu edilen muamelenin tesisi sırasında davacının yetkisine tecavüz edildiği, gasbedildiği, atlandığı yolundaki iddiaları kabule imkân yoktur. Hal böyle olunca bu muamelenin üniversite genel sekreteri olan davacının menfaatini ihlâl ettiği söz konusu edilemez.

Diğer taraftan menfaat ihlali iptal davalarının açılması için gerekli bir iptidai şekil şartıdır, ki bu şart yukarıda açıklandığı üzere işbu davada mevcut değildir.

Bu sebeple ehliyet noktasından inceleme kabiliyeti bulunmayan davanın reddi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince duruşma için belli edilen günde davacının, davacı vekili Av. Saffet Olgaç'ın ve davalı idareyi temsilen Av. Rabi Koral ve Süheylâ Koral'ın geldiği anlaşılarak Kanunsözcüsünün huzuru ile yapılan açık duruşmada taraflar dinlendikten, Kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara son defa söz verildikten sonra dosya içindeki bütün belgeler incelenerek gereği görüldü.

Üniversite genel sekreteri tarafından, üniversite zatişleri müdürünün «İtalya, Fransa, Belçika, İngiltere, İsviçre ve İspanya'daki Üniversitelerin bütçelerinin tanzimini, tahakkuk ve sarf işlemlerini, öğrenci lokantalarının işletme tarzlarını, öğrencilere tanınan sosyal yardımları incelemek üzere, yol parası ve yevmiyeleri yurd dışı geçici görev yolluğundan karşılanmak üzere bir ay görevlendirilmesine» ilişkin Rektörlük işleminin iptali talebiyle açılan işbu davada, evvelimirdede davacı Genel Sekreter'in böyle bir dava açmağa ehliyeti bulunup bulunmadığının ve binnetice adı geçen bakımından Rektörlük işleminin Danıştay'da idari dava konusu yapılabiliyor yapılamıyacağına tesbiti gerekir.

Bilindiği üzere Danıştay'ca çözümlenecek idari uyumsuzluk ve davaların neler oldukları ve bu davaların kimler tarafından açılacakları 521 sayılı Danıştay Kanununun 30. maddesinde gösterilmiş bulunmakla beraber, doktrinde de bu tür davaların konuları, davacı ve davalıları ve nedenleri bakımından aranan şartlar belli edilmiş, Danıştay'ın bu noktadaki görüşleri de muhtelif içtihatlarında açıklanmıştır.

Hernekadar davacı, Rektörün, Genel Sekreterin kanuni statüsü icabı, hasbelkânun sahip olduğu bir yetkiye tecavüz etmesi halinde ve böyle bir tecavüz teşkil eyleyen bir Rektörlük işlemine karşı dava açmak hak ve imkânına sahip bulunduğunu iddia ederek dava konusu işlemin Üniversiteler Kanununun 41. maddesinin kendisine tanıdığı işbölümü yapmak yetkisini tecavüz ile şahsi menfaatlerini ihlâl ettiğini ve bu itibarla 521 sayılı Kanunun 30. maddesine göre dava ehliyeti bulunduğunu ileri sürmekte ise de, Danıştayda dava açabilmek için dava konusu yapılan idari işlemlerden dolayı davayı açanın dolaylı veya dolaysız kişisel bir menfaatinin ihlâl edilmiş olması gerekir. İster gerçek ve ister tüzel kişiler bakımından olsun bu esas değişmez.

Keza kendilerini istihdaf etmeyen, hizmeti müteessir edici hallerin de o hizmet sahiplerinin yani o hizmeti yürütenlerin manevi bakımdan da olsa kişisel menfaatlerini ihlâl edeceği ileri sürülemez. Bu itibarla, olayda dâva konusu yapılan idari işlemle dâvacı Genel Sekreterin kişisel bir menfaatinin ihlâl olduğunu iddiaya imkân yoktur. İster merkezî idare sistemi içinde ve ister kamu tüzel kişilerinden olan mahalli idareler veya Üniversiteler bünyesi içerisinde yer alsın, geniş anlamı

ile aynı idare teşkilâtına dahil muhtelif makam veya organlarının birbirleri aleyhine dava açmaları mümkün değildir. Zira her idare bütün şubeleri ile birlikte bir bütün teşkil eder ve bünyelerindeki makam ve organların bu idarelerden müstakil irade izharına yetkileri yoktur. Makam veya organların sahip olmadıkları bir istiklalî o makam veya organın mümessil veya başlarına tanımakta elbette ki söz konusu olamaz. Keza davacının temas ettiği, idarelerin dahi birbirleri aleyhine dava açabilecekleri yolundaki Danıştay içtihadı ile aynı idare bünyesi içindeki makam veya organların birbirleri aleyhine dava açabilmeleri arasında bir münasebet de yoktur.

Bu arada davacı, dava konusu yaptığı Rektörlük işleminden dolayı ilgilinin tabiatıyla dava açmasının düşünülemeyeceğini, bu taktirde de idarenin hatalı bir tasarrufunun yargısal denetiminden azade kalacağını ifade etmekte ise de; herşeyden evvel şunu belirtmek gerekir ki, yargısal denetim ile idari denetim arasında büyük fark vardır. Kaldı ki Anayasamızın 114. maddesinde yer alan «idarenin hiçbir eylem veya işlemi hiçbir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz» hükmü de idarenin hertürlü işleminin otomatik olarak idari yargı denetimine tabi tutulmasını değil, böyle bir denetime açıklığı ifade eder. İdari yargısal denetimin ne suretle cereyan edeceği de yukarıda değinildiği gibi gerek doktrin, gerek pozitif hukukumuzda belli edilmiştir. Aksine bir noktaî nazar yargısal denetimle, idari denetim arasında fark gözetmemek olur.

Burada olsa olsa Danıştay içtihadlarına göre mahallî idarelerden olan belediye meclisi mukarreratına karşı meclis üyelerinin dahi Danıştay nezdinde dâva açmaları mümkün görüldüğüne nazaran yine özerk bir kamu tüzelkişiliği olan üniversite bünyesi içindeki muhtelif makam veya organlar mümessil ve başlarının da aynı ehliyete sahip bulduklarının gerekliliği düşünülebilir. Ancak Danıştay İçtihadlarına göre belediye meclisi mukarreratına karşı meclis üyelerine tanınan bu itiraz yetkisi yani dâva ehliyeti üyelerin o belde sakinlerinin seçilmiş mümessilleri olmak niteliklerinden doğmaktadır. Üniversiteler için aynı hal söz konusu değildir. Kaldı ki aynı halin merkezi idare sistemi içinde yer alan makam veya organlar için dahi ileri sürülememesi gerekir ki davacı dahi bu konuda, «Madun, mafevkin mutlak emri ve direktifi altında olup, vazifesini yaparken şahsi kararlar veremez; hatta kanun, istisnai olarak maduna serbestçe hareket edebileceği bir taktir sahası tanımış olsa bile madun, bu saha içinde hizmete ait karar vermek selâhiyetini haiz olmakla beraber bu selâhiyet yine de amirin selâhiyeti ile mukayyettir. Şu suretle ki madun bu selâhiyeti kullanırken dahi yine mafevkin hiyerarşik murakabesi altındadır. Binnetice mafevkin selâhiyeti içinde bulunan herhangi bir işleme karşı madunun velevki bu işlemi doğru bulması bile itiraz edebileceği hiçbir yol yoktur. Kısacası bu işlem aleyhinde bir dâva açamaz» demek suretiyle madunun dâva ehliyeti bulunmadığını kabul etmektedir.

Esasen yumuşak kuvvetler ayrılığı esasına dayanan 1961 tarihli Anayasamız gerek merkezi veya mahallî idareler olsun ve gerek muhtar kamu tüzel kişilerinden bulunsun bütün idarelerin şu veya bu şekilde yargısal denetimin dışında ayrıca idari denetime tabiiyetlerini öngörmüş ve bu arada üniversiteler için dahi oto-kontrol sistemi kabul edilmiştir. Bu itibarla üniversite organlarının hatalı muamelelerinin her türlü denetimden azade kalmaları söz konusu değildir. Böyle olunca davacının Danıştayı yukarıda da açıklandığı üzere yargısal denetimin sı-

nırlarını aşan idari bir denetim organı olarak kabulünü gerektirecek iddialarına iltifat etmek ve kendisine işbu davada dava ehliyeti tanımak ve binnetice iptali istenilen rektörlük işleminin dava konusu yapılmasını tecviz etmek mümkün olmaz.

Yukarıda açıklanan nedenlerle dâvanın reddine ve 750 lira avukatlık ücretinin, davacıdan alınarak davalıya verilmesine 10/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Beşinci Daire

Esas No : 1968/5592

Karar No : 1970/2819

Dâvacı : Şükrü Karabiber
Vekili : Av. Ülkü Yöney ve Av. M. Can Özbakan
Dâvalı : İstanbul Belediye Başkanlığı
Vekili : Av. Münevver Şıpka

Dâvanın Özeti : 1100 lira fazla mesai ücretinin tahsili talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacı İstanbul Belediyesi İtfaiyesinde şöför olarak çalışmakla Belediye Memur ve Müstahdemleri Nizamnamesinin ve İtfaiye İç Hizmet Talimatnamesinin hükümlerini kabul etmiş sayılacağı, kaldı ki işin mahiyeti ve ehemmiyeti icabı çalışma saatlerinin bahis mevzu şekilde ayarlanmasının zaruri olduğu, bu sebeple davanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Nevin Oral'ın Düşüncesi : Dâvanın süre aşımı yönünden tetkik kabiliyeti bulunmadığı düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Cüneyt Ertan'ın Düşüncesi : 521 sayılı Kanununun 68 inci maddesinde Danıştay'ın görevine giren uyuşmazlıklarda, adli yargı mercilerine açılan davaların görev noktasından reddi halinde, bu husustaki kararların ve bunlara karşı kanun yolları varsa süresi içinde bu yollara başvurulması üzerine, verilen kararların tebliğ tarihinden 30 gün zarfında dava açabileceği kabul edilmiştir.

Madde, süresi içinde kanuni yollara baş vurulması halinde, verilen kararın tebliğinden itibaren Danıştay'a geleceğini; başvurulmadığı takdirde adli yargı mercisinin dâvayı görev noktasından reddini mutazammın kararının tebliğinden itibaren 30 gün zarfında Danıştay'da dava açılacağını sarih olarak ifade etmiş bulunmaktadır.

Bu sarâhat karşısında kanuni yola baş vurulmadığı halde 15 günlük temyiz süresini Danıştay'a gelinme süresine ilâveye kanuni mani vardır.

Bu nedenle, ilâmın tebliğ tarihi olan 25/10/1968 tarihinden itibaren kanunen belli 30 günlük süre geçtikten sonra 9/12/1968 tarihinde Danıştay'da açılan davanın süre aşımı noktasından incelenme kabiliyeti bulunmadığından reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmesi üzerine davacının ve davalı idare avukatlarının geldikleri görülerek kanunsözcüsünün huzuru ile duruşmaya başlandı. Taraflara usulüne göre söz verilip dinlendikten ve kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelendi ve gereği düşünüldü.

7244 sayılı Kanununun 5 inci maddesinin 4 üncü fıkrasının Anayasaya aykırılığı yolundaki davacı iddiası ciddi görülmemiştir.

521 sayılı Danıştay Kanununun 68 inci maddesinde «Danıştayın görevine giren uyuşmazlıklarda, 31 inci maddede yazılı idari yargı mercilerine veya adli yargı merciinin dâvayı görev noktasından reddine dair kararının tebliğ tarihinin esas rarlarn ve bunlara karşı kanun yolları varsa süresi içinde olmak şartıyla, bu yollara başvurulması üzerine verilen kararların tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde Danıştay'a dava açabilir. Bu mercilere başvurma tarihi Danıştay'a müracaat tarihi olarak kabul edilir.» hükmü yer almış bulunmaktadır.

Maddede süresi içinde kanuni yollara başvurulması halinde verilen kararın tebliğ tarihinden itibaren Danıştay'a gelineceği, başvurulmadığı takdirde adli yargı merciinin davayı görev noktasından reddine dair kararının tebliğ tarihinin esas alınacağı belirtilmiş bulunduğundan kanuni yola baş vurulmadığı halde 15 günlük temyiz süresinin Danıştay'da dava açmak için gerekli olan süreye ilâve edilmesi mümkün değildir.

Bu nedenlerle ilâmın tebliğ tarihi olan 25/10/1968 tarihinden itibaren kanunen belirli 30 günlük müddet geçtikten sonra 9/12/1968 tarihinde açılan dâvanın süre aşımı sebebiyle tetkik kabiliyeti bulunmadığı cihetle reddine, 750 lira avukatlık ücretinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine, gönderilen dosyanın mahalline iadesine 3/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

ALTINCI DAİRE KARARLARI

Altıncı Daire

Esas No : 1966/3505

GECEKONDU İŞİ

Karar No : 1970/1798

Dâvacı : Kemal Ünlü
Vekili : Av. Zişan Doğueri
Dâvalı : Kâğıthane Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Belediye arsasına yapılmış olan ve yol güzergâhına rastlayan gecekondunun 775 sayılı Kanununun 23. maddesi gereğince yıktırılmasına mütedair 12/9/1966 tarihli Belediye işleminin gecekondunun 775 sayılı Kanununun 23. maddesi gereğince yıktırılabilmesi için, önce yapının ıslâh bölgesinde bulunup bulunmadığının tesbiti gerektiği, bu hususların ne suretle tesbit edileceğinin aynı kanunun 16 ve 19. maddelerinde gösterildiği gecekondun ıslâh ve tasfiye bölgelerinin kanunun yayımından itibaren 6 ay içinde tesbit edlimesi, Bakanlığın onayından geçirilmesi ve ilân edilmesinin lâzım olduğu, bu işlemlerin belediyece yapılmadığı, kanuna göre yıkılabilmesi için 27. maddedeki şartlar gözönüne alınarak sahibine arsa tahsis edilmesi veya kredi sağlanmasının zaruri olduğu ileri sürülerek, iptali istenmektedir.

Savunmanın Özeti : Savunma gönderilmemiştir.

Raportör Yardımcı Râna Tandoğan'ın Düşüncesi : 775 sayılı Kanununun 23. maddesi gereğince, dâvacının gecekondusunun yıktırılmasına karar verilmişse de, mezkûr 23. madde gereğince, aynı kanununun 21. maddesinde öngörülen şartlar yerine getirilmedikçe yıktırılmıyacağı ve dosya muhteviyatından da 21. maddedeki şartların yerine getirilmediği anlaşıldığından, dâva konusu belediye işleminin iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in Düşüncesi : Dâvacının da dava dilekçesinde işaret ettiği veçhiyle dava konusu edilen yazısının üst kısmında yol şeridine rastladığından yıkımından, alt kısmında ise yeni açılan yolda istimlâk olacak binaların kapı ve sahiplerin isimleri aşağıdadır denmekte ve bu isimler arasında dâvacı da bulunmaktadır. Duruşmada yazıda istimlâkten de bahsedilmesine göre istimlâk için ayrıca bir kararın bulunup bulunmadığının, bir karar varsa onaylı bir örneğinin ve bu kamulaştırma kararı tebliğ edilmiş ise alındının davalı idareden getirilmesi ve dâvacının dava dilekçesindeki iddiaları hakkında diyeceği-

nin davalı idareden sorulması istenilmiş ise de Altıncı Daire Heyetince bu istem yerinde görülmeyerek 521 sayılı Danıştay Kanununun 80. maddesi gereğince esas-tan düşünce istenmekle; İdarece 775 sayılı Gecekondu Kanununun 23 üncü madde-si delâletiyle 21. maddede öngörülen şartlar yerine getirilmeden alınan dava ko-nusu kararda isabet görülmediğinden iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Duruşma için belli edilmiş olan 23/6/1970 tarihinde yapılan tebligata rağmen tarafların gelmedikleri anlaşıldığından duruşma açılmadı.

24/6/1970 tarihinde inceleme evrak üzerinde yapılarak işin gereği düşünüldü :

775 sayılı Kanunun 23. maddesine istinaden dâvacının gecekonduusunun yık-tırılmasına karar verilmiş bulunmaktadır.

Mezkûr 23. maddede «tek başına veya toplu olarak yapılmış olan veya gece-kondu ıslâh bölgesinde bulunup da bu sahalar için yapılacak imar veya ıslâh plân-larına veya mevzuat icaplarına göre yıkılması gereken izinsiz yapılar 21 inci mad-de hükümleri de gözönüne alınarak enkazı kendilerine ait olmak üzere sahipleri tarafından yıktırılır. Bundan dolayı kendilerine hergangi bir bedel verilmez. Sahip-lerince yıkılmayan veya yıktırılmayan gecekonducular, yıkma masrafı yüzde 10 faz-lasıyla kendilerinden alınmak üzere belediyelerce yıktırılır» denildiği ve dâvacı tarafından 21. maddede öngörülen şartların yerine getirilmediğini iddia ettiği hal-de, dâvalı Belediye şavunma göndererek bu hususu karşılamamıştır.

Bu durumda 21. maddede öngörülen şartların yerine getirilmediği kanısına varıldığından, 23. maddeye göre yıkma kararı verilmesi usul ve kanuna aykırıdır.

Bu itibarla dâva konusu belediye işleminin iptaline; 30 lira karar ve ilâm har-cı ve diğer yargılama giderleri dâvacı tarafından peşin olarak ödenmiş ve dâvalı tarafa yükletilmesi de istenmemiş bulunduğundan bu giderlerin dâvacı üzerinde bırakılmasına 24/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Altıncı Daire

Esas No : 1969/3010

İMAR İŞLERİ

Karar No : 1970/1791

Dâvacı : Cevdet Bolvadin

Dâvalı : Ankara Belediye Başkanlığı

Vekili : Av. Neclâ Kam

Dâvanın Özeti : Dâvacı Küçükkesat'ta maliki bulunduğu 6000 ada 16 parsel sayılı arsa üzerinde 22/1/1965 tarihinde tasdik olunan projeye uygun olarak yapılan yapıya 10/10/1966 tarihinde iskân müsaadesi verildiğini, sonradan 634 sayılı Kat. Mülkiyeti Kanununa göre bütün hissedarlarla birlikte ana gayrimenkulde kat mülkiyeti tesisi için 19/12/1968 tarihli dilekçe ile I. Tapu Sicil Muhafızlığına müracaat ettiklerini fakat I. Tapu Sicil Muhafızlığının iskân müsaadesi belgesinde ikinci bodrum katta yapılan 10 adet depo ile ilgili bir kaydın bulunmaması sebebiyle bu depoların belediye hizmetlerinden istifade edebileceğine dair belediyece bir meşruhat verilmesi halinde kat mülkiyeti tesis edilebileceğini bildirmesi üzerine 6/8/1969 ve 11/4/1969 tarihli dilekçelerle bu hususta belediyeye müracaat ettiğini, bu dilekçelerine karşılık Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğüncü, söz konusu depoların müstakil hüviyetinin bulunmaması ve apartmandaki dairelerden birinin eklentisi sayılabileceği gerekçesiyle depoların iskân müsaadesine dahil edilemeyeceğine dair 10/6/1969 tarih ve 3475-69 sayılı yazı ile bu yazıyı teyit eden imar idare heyetinin 14/10/1969 tarih ve 732 sayılı kararının verildiğini bu yazının ve kararın usul ve kanuna aykırı bulunduğunu, zira ikinci bodrum kattaki depoların 634 sayılı kanunun birinci maddesinde bahsedilen ayrı ayrı ve müstakilen kullanılmaya müsait depoların olduğunu tapuda her depo için ayrı ayrı arsa hissesi bulunduğunu, eğer depolar imar mevzuatına aykırı ise belediyenin binaya ait projeleri tasdik etmemesi gerektiğini ve depoların herhangi bir dairenin eklentisi veya apartmanın ortak yerlerinden sayılamayacağını ileri sürerek iptalini istemektedir.

Dâvanın Savanması Özeti : Dâvalı idare, 6000 ada 16 parselin meyilli olması sebebiyle imar talimatnamesinin 48 inci maddesinin mefhumu muhalifine istinaden 2 nci bodrum inşasına müsaade edildiğini fakat projelerin tasdiki sırasında **depolar için imar talimatnamesinin 44 üncü maddesindeki iskân edilmemek şartının esas alındığını**, söz konusu depoların irtifakının 2.20 m. olması sebebiyle esasen iskâna müsait olmadığını depoların ticarî maksada tahsisi gayesini güden dâvacının talebinin mevzuata aykırı olduğunu bu depoların apartmandaki daire ma-

liklerinin ihtiyacını karşılamak için yapılmış birer müştemilât vasfında olduğunu ileri sürerek dâvanın reddi ile yargılama giderlerinin diğer tarafa yükletilmesini istemektedir.

Raportör Selçuk Hondu'nun Düşüncesi : Belediye ile dâvacı arasındaki ihtilâfın çıkmasına sebep olan 2 nci bodrum kattaki 10 adet depo ile ilgili projeleri, bu depoların inşasına müsaade ediliş gayesini, talimatnamenin hangi maddesine istinaden inşasının uygun görüldüğünü gösterir ve depolarla ilgili muamelesi muhtevî işlem dosyasının dâvalı idareden getirtilip incelenmesinden sonra karar verilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : Dâvacı ve ortaklarının Kat Mülkiyeti Kanunu esaslarına göre mülkiyetinde bulunan apartmanın ikinci bodrum katında, tasdikli projesine göre yapılmış bulunan 10 adet depoya hüviyet verilmemesi yolunda tesis edilen işlemin iptali incelenmektedir. Ankara İmar Yönetmeliğinin 48 inci maddesi ticaret bölgelerine münhasır hükümler ihtiva etmekte ve aynı talimatnamenin 125 inci maddesi de iskân sahaları içinde hiçbir şekilde yeni sanayi tesisleri ile depo ve ardiye yapılmasına müsaade edilmeyeceğini emretmektedir. Dâva konusu gayrimenkul projesinin tasdikli sırasında dâvalı belediyece hataya düşüldüğü ve 48 inci maddenin mefhumu muhalifi diyerek 125 inci maddenin açık hükümlerine aykırı işlem yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak bu hatanın neticelerinden gayrimenkul maliklerini sorumlu tutmağa imkân bulunmadığından, iptal edilmeyecek, uygulanması zarurî bulunan tasdikli proje sebebiyle, ikinci bodrumdaki depolara da gerekli hüviyetin verilmesi zarurî bulunmaktadır. Bu bakımdan dâvanın kabulüne, hilâfına müesses İmar Müdürlüğü tasarruf ve imar idare heyeti kararının iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacı 22/1/1965 tasdik tarihli projeye uygun olarak inşa ettirdiği apartmanın 2 nci bodrum katında mevcut 10 adet depo üzerinde kat mülkiyeti tesis etmek maksadıyla, bu depoların 10/10/1966 tarihli iskân müsaadesi şumulüne alınmasına ve belediye hizmetlerinden istifade edebileceklerine dair iskân müsaadesi belgesine meşruhat verilmesi hakkındaki talebinin reddine dair Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğüne dâvacının dilekçesine cevaben yazılan 12/6/1969 tarih ve 3475-69 sayılı yazı ile bu yazıyı teyiden sonradan imar idare heyetince verilen 14/10/1969 tarih ve 732 sayılı kararın iptalini istemektedir.

Ankara Belediyesi İmar Yönetmeliğinin 125 nci maddesi «herne suretle olursa olsun tesbit edilmiş veya teşekkül etmiş iskân sahaları içinde hiçbir şekilde yeni sanayi tesisleri ile depo ve ardiye yapılmasına müsaade edilemez.» hükmünü koymuştur.

Dâvacının apartmanını yaptığı 6000 ada 16 sayılı parsel ise iskân sahası dahilinde kalmakta olup arazinin meyilli olması sebebiyle ikinci bodrum kat inşasına müsaade edilmiştir.

Dâvacı ikinci bodrum katta bulunan depoların müstakil giriş çıkış ve arsa payı bulunduğunu, müstakil olarak kullanılmaya müsait olduğunu iddia etmekte

olmasına göre, İmar Talimatnamesinin yukarıda bahsedilen hükmü muvacehesinde iskân sahası dahilinde ticari maksatlarla kullanılmaya müsait bu şekilde depo yapılmasına imkân yoktur. **Dâvalı Belediye Başkanlığı 2. bodrum kattaki 10 adet** depoyu da muhtevi mimari projeleri bu düşünceden hareketle iskân edilecek kırsımlar için rüzumlu 2.75 metre yükseklik şartını aramadan İmar Talimatnamesinin 43 üncü maddesine göre depolar için 2.20 metre yüksekliği kabul etmiş ve gene talimatnamenin **44 üncü maddesindeki iskân edilmemek şartını nazara alarak** bu depoları aynı apartmandan daire sahibi olanların ihtiyaçları karşılayacak birer müştemilât olarak kabul ederek onaylanmıştır.

Yukarıda açıklanan sebepler ve imar mevzuatı hükümleri karşısında Ankara İmar Müdürlüğünün 10/6/1969 günlü yazısında ve bunu teyiden sonradan verilen imar idare heyetinin 14/10/1969 tarihli kararında usul ve kanuna aykırı bir cihet bulunmadığından dâvanın reddine, 30 lira karar ve ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri dâvacı tarafından peşin olarak ödenmiş olduğundan bu giderlerin dâvacı üzerinde bırakılmasına, 2,50 lira harç pulu masrafı ile 500 lira vekâlet ücretinin dâvacıdan alınıp dâvalı idareye verilmesine 23/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1967/1814

Karar No : 1970/2087

Dâvacı : İstanbul Belediye Başkanlığı
Vekili : Av. Mediha Buyan
Dâvalı : Enise Köprülü,

Dâvanın Özeti : 1/5000 mikiyaslı İstanbul Sur İçi İmar Plânında arkeolojik sahada kalan ve çatı katı yapılmaksızın azami 6.5 metre irtifada inşaata müsaade olunan yerde, mevcut iki tam ve bir çekme kattan ibaret binanın ön terasının kapatılarak oda haline getirilmesine binaen, parsel derinliği, kifayetsiz olduğundan 3.5 m. irtifa'da inşaata müsaade olunduğundan ve plân raporuna göre de 6.5 m. den fazla inşaata müsaade olunamayacağından; İmar Talimatnamesinin 63. maddesine aykırılık teşkil ettiği gibi imar istikâmet plânına aykırılığı nedeniyle, yeni imar yönetmeliğine muhalefetinin tesbitine mahal ve inkân olmayan ilâvenin 6785 sayılı Kanunun 6/B maddesine dayanılarak yıktırılmasına dair belediye encümeninin 7/4/1967 tarih ve 1120/23820 sayılı kararını İstanbul İmar Talimatnamesinin 104 üncü maddesine aykırılığı nedeniyle bozan İl İdare Kurulunun 21/6/1967 tarih ve 215 sayılı kararının usul ve kanuna aykırılığı ileri sürülerek bozulması ve yargılama giderlerinin dâvalıya yükletilmesi isteğidir.

Savunmanın Özeti : Dâvalı savunma vermemiştir.

Raportör Yardımcısı Yavuz Yoklamacıoğlu'nun Düşüncesi : Plân raporuna göre 6.5 m. den fazla inşaata müsaade olunmadığından, İmar Talimatnamesini 63. maddesine aykırı olduğu gibi, imar istikâmet plânına aykırı olması nedeniyle yeni yönetmeliğe aykırılığının tesbitine mahal ve inkân olmadığından, 2 tam 1 çekme kattan ibaret binanın terasında meydana getirilen ilâvenin 6785 sayılı Kanunun 6/B maddesine göre yıktırılmasına dair encümen kararının İl İdare Kurulunca yeni imar yönetmeliği hükümlerine göre inceleme yapılmadığı gerekçesiyle bozulmasında,

İmar plânı raporunda mesele hakkında izahat olduğuna göre bu konuda talimatname uygulanamayacağından, isabet görülmemekte ve dâva konusu kararın bu nedenle bozulması gerekceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Selâhatin Falay'ın Düşüncesi : Dâvacı belediye idaresi tarafından dâva mevzuu yapılmış bulunan İstanbul İl İdare Kurulu kararı kat'i mahiyette bir karar olmayıp, belediye encümeni kararının noksan tetkikata istinat ettirilmesi sebebiyle inşatın bir defa da yeni imar yönetmeliği hükümlerine göre tetkik

edilmesi için iptaline mütedair kararın gerekçesi mevzuata uymasa dahi belediye encümeni bu karara uyarak yeniden incelemeler yapmak ve hasıl olacak duruma göre, yeniden ve mevzuata uygun şekilde bir karar vermekte muhtar bulunmasına göre idare kurulu kararının bozulmasını gerektirecek kanunî ve hukukî bir sebep mevcut değildir. Bu sebeplerle davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacı belediye encümenince; 1/5000 mikyash İstanbul Sur İçi İmar Plânında arkeolojik sahada kalan ve çatı katı yapılmaksızın azami 6.5 m. irtifada inşaata müsaade olunan yerde mevcut 2 tam ve 1 çekme kattan ibaret binanın ön terasının kapatılarak oda haline getirilmesine binaen, parsel derinliğinin kifayetsiz oluşu dolayısıyla 3.5 m. irtifada inşaata müsaade olunduğundan ve plân raporuna göre de 6.5 m. den fazla inşaata müsaade olunamayacağından, imar talimatnamesinin 63. maddesine aykırılık teşkil ettiği gibi, imar istikamet plânına aykırılığı nedeniyle yeni imar yönetmenliğine muhalefetinin tesbitine mahal ve imkân olmayan ilâvenin 6785 sayılı Kanunun 6/B maddesine dayanılarak yıktırılmasına 7/4/1967 tarih ve 1120/23820 sayı ile karar verilmiş olup, İl İdare Kurulu da bu kararı, İstanbul İmar Yönetmeliğinin 1.04 maddesinin son fıkrasındaki «bunun dışında belediyenin hiç bir organı tarafından bu yönetmelik esaslarına aykırı olarak prensip kararları ve benzeri kararlar alınıp uygulanamaz» hükmüne aykırı olduğu gerekçesiyle bozmuştur.

İmar plâni raporu dâva konusu mesele hakkında sarahati ihtiva ettiğinden ve bu gibi meseleler hakkında da talimatnameye mutabık olan plân raporu uygulanacağından, bahis konusu kararın yeni imar yönetmeliğinin 1.04. maddesine aykırılığı nedeniyle bozulmasında isabet görülmemiştir.

Bu nedenlerle İl İdare Kurulunun 21/6/1967 tarih ve 215 sayılı kararının bozulmasına, aşağıda dökümü ve toplamı yazılı 64 lira yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacı idareye verilmesine 14/9/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1969/2302

Karar No : 1970/1348

Dâvacı : İsmet Özkök
Vekili : Av. Aziz Baban
Dâvalı : 1 — İmar ve İskân Bakanlığı
 2 — Ankara İmar Müdürlüğü
Vekili : Av. Neclâ Kam

Dâvanın Özeti : Gayrimenkulünün bulunduğu sahanın; Ankara Kale dibi ve heyelân mıntıkalarında afete maruz vatandaşların nakli dolayısıyla yapılacak sosyal meskenler sahası olarak tefrikine mütedair imar plânı tadilinin, başka bir vatandaşın mesken yapmak maksadıyla, diğer bir vatandaşın meskenini ve tapulu mülkünü elinden almanın hukuk ile bağdaşamayacağı, belediyenin ve hazinenin o civarda ve Ankara'nın başka yerlerinde boş ve meskensiz yerleri bulunduğu ileri sürülerek, iptali istenmektedir.

Dâvalı İmar ve İskân Bakanlığının Savunması Özeti : Dâva konusu yapılan plân tadilinin tetkik ve tasdik yetkisini kullanan bir vesayet organı olan Bakanlıkça onandığı, bu itibarla Bakanlığa husumetin tevcih edilemeyeceği için dâvanın evveliminde bu noktadan reddi gerektiği, ayrıca dâvanın süresinde açılmadığı ve plânları tasdik ve tadilinde şahıs menfaatının gözönünde bulundurulmayıp, kamu yararına hareket edilmesinin esas olduğu savunularak dâvanın reddi istenmektedir.

Dâvalı Ankara İmar Müdürlüğünün Savunması : İmar ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ifadeli 3/6/1969 tarihli yazısı ile, dâvacının parseline de ihtiva eden sahanın, mezkûr gaye için yüksek katlı blok apartmanlara tahsis edileceği ve bu sebeple tanzim olunan plânın ivedilikle tasdikinin iş'ar olunduğu, bu bildiri üzerine Nazım Plân Bürosu tarafından incelenen ve uygun görülen plânın, formalitesini ikmâl bakımından İmar İdare Heyetince tasvip edilerek, bakanlığın tasdikine arzına karar verildiği, şu hale göre kanunî formalitesini ikmal bakımından, İmar İdare Heyetinin tasvibine sunulan plân değişikliği mevzuunda İmar Müdürlüğüne husumetin tevsih edilemeyeceği, bu sebeple dâvanın reddi gerekeceği savunularak, yargılama giderlerinin dâvacıya yükletilmesi istenmektedir.

Raportör Râna Tandoğan'ın Düşüncesi : Ara kararımıza cevaben alınan 25/3/1970 tarihli 12 b-535-2043 sayılı yazıdan, sosyal meskenler bölgesinin 7269 - 1051

sayılı Kanunların 16. maddesine göre teşekkül ettirilen bir heyet tarafından ve bu heyetçe Ankara Metropoliten olan Nazım Plân Bürosunun görüşleri de alınarak en uygun yerleşme yeri olarak tesbit edildiği, bu saha içinde şahıs arazilerinin yanı sıra belediyeye ait sahalardan da mevcut olduğu anlaşılmıştır.

Bu itibarla dâva konusu olan imâr plânı tadilinde usul ve kanuna aykırı bir husus bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in Düşüncesi : İmar idare heyeti teşkilatı bulunan yerlerde imar plânları ile ilgili kararlar almak bu kuruluşa ait bulunmaktadır.

Kaldı ki, heyelan bölgesinde afete maruz vatandaşların nakli dolayısıyla dâvacının taşınmaz malının imar plânında sosyal mesken sahasına alınmasında mevzuata bir aykırılık bulunmadığından ve esasen dâvacı tarafından iptal konusunda hukuken şayanı kabul bir neden de ileri sürülmediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmiş ve davetiyede gösterilen günde dâvacı vekili Av. Aziz Baban ile dâvalı Ankara İmar Müdürlüğü vekili Av. Neclâ Kam ve dâvalı İmar ve İskân Bakanlığı temsilcisi Ayla Berkün'ün geldikleri anlaşılmalı, Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in huzuruyla duruşmaya başlandı. Taraflara yazılı iddia ve savunmalarını açıklamaları için söz verilip dinlendikten ve Kanunsözcüsü yazılı olarak ayrıca vereceği düşüncesini söyledikten sonra, taraflara son olarak ne söyleyecekleri sorularak duruşmaya son verildi.

21/1/1970 tarihinde dosyadaki bütün kağıtlar incelenerek, bazı hususların sorulmasına karar verildi ve ara kararı ile sorulan hususlara cevap gelmiş olmakla işin gereği düşünüldü.

Husumet Ankara İmar Müdürlüğüne hasredilerek işin esasına geçildi.

Davacı gayrimenkülünün bulunduğu sahanın Ankara Kale Dibi ve heyelân muntıklarında afete maruz vatandaşların nakli dolayısıyla yapılacak sosyal meskenler sahası olarak tefrikine mütedair imar plânı tadilinin, başka vatandaşlara mesken yapmak maksadı ile diğer bir vatandaşın meskeninin ve tapulu mülkünü elinden almanın hukuk ile bağdaşmayacağını, belediyenin ve hazinenin o civarda ve Ankara'nın başka yerlerinde boş ve meskensiz yerleri bulunduğunu ileri sürerek iptalini istemekteyken, ara kararımıza cevaben alınan 25/3/1970 tarihli 12-b-535-2043 sayılı yazıdan, mezkûr bölgenin 7269-1051 sayılı Kanunların 16 ncı maddesine göre teşkil edilen bir heyet tarafından ve bu heyetçe Ankara Metropoliten olan Nazım Plân Bürosunun görüşleri de alınarak, en uygun yerleşme yeri olarak tesbit edildiği, bu saha içinde şahıs arazilerinin yanı sıra belediyeye ait sahalardan da mevcut olduğu anlaşılmıştır.

Bu itibarla dava konusu olan imar planı tadilinde usul ve kanuna aykırı bir husus bulunmadığından dâvanın reddine; 30 lira karar ve ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri davacı tarafından peşin olarak ödenmiş bulunduğundan bu giderlerin davacı üzerinde bırakılmasına; 2,5 lira harç pulu gideri ile 1150 lira vekâlet ücretinin dâvacıdan alınarak dâvalı İmar Müdürlüğüne verilmesine 20/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1969/3361

Karar No : 1970/1334

Dâvacı : A. Rifat Akay,

Dâvah : Ayvalık Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Dâvacı, İmar Planında yeşil saha olarak gösterilen ve 1964 yılında 4 yıllık imar programına alındığı halde süresinde **kamulaştırılmayan 582 ada** 2 parsel sayılı arsası üzerinde inşaat yapabilmesi için ruhsat verilmesine dair 20/6/1968 tarihli talebinin reddi hakkındaki belediye tasarrufunun, 6785 sayılı Kanununun 33 üncü maddesinin 2 nci fıkrasına aykırı olduğunu ileri sürerek iptalini ve yargılama giderlerinin dâvalı idareye yükletilmesini istemektedir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının arsasının 4 yıllık imar programına dahil edilmediği ve 9153 sayılı İmar Nizamnamesinin 24 üncü maddesine göre tanzim edilmiş bir imar programının da mevcut olmadığı savunularak dâvanın reddi istenilmektedir.

Raportör Yardımcı Ramazan Cihan'ın Düşüncesi : 6785 sayılı İmar Kanununun 33 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında, dört yıllık imar programına ithal edilmiş olan yerler müddeti içerisinde kamulaştırılmadığı takdirde, talimatname hükümlerine uygun inşaat yapılmasına müsaade olunacağı açıklanmaktadır. Dâvalı idare dâvacının ruhsat isteğinin arsanın 4 yıllık imar programına dahil edilmemiş olduğu gerekçesiyle reddedildiğini savunmakta ise de, 1/8/1969 tarihli ve 361/52 sayılı fen işleri ifadeli belediye başkanlığı yazısından, davacının parselinin imar plânında yeşil sahaya isabet ettiği ve dört yıllık imar programına alınmasına rağmen süresinde kamulaştırılmadığı anlaşıldığından, dâvalı belediyece, dâvacının arsasında talimatname hükümlerine uygun inşaat yapmasına müsaade edilmemesinde isabet görülmemiştir. Bu sebeple dâva konusu belediye tasarrufunun iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Selâhattin Falay'ın Düşüncesi : 6785 sayılı İmar Kanununun 33 üncü maddesinin 2 nci bendi imar ve yol istikâmet planlarında yol, meydan, yeşil saha, park, otopark gibi umumi hizmetlere ayrılmış yerlerde, 4 yıllık imar programına dahil edilmiş olanların müddeti içerisinde, 4 yıllık programa dahil bulunmayan yerler ise, sahiplerinin yazılı müracat gününden itibaren 5 yıl içerisinde istimlak edilmediği takdirde, talimatname hükümlerine uygun inşaat yapılmasına müsaade edileceği hükmünü muhtevi bulunmaktadır.

Hadisede de, dosyada mevcut 1/8/1969 gün ve 361/52 sayılı Fen İşleri İfadeli belediye yazısından, dâvacıya ait arsanın yeşil sahaya isabet ettiği ve dört yıllık

imar plânı uygulama programına alındığı ve fakat müddeti içinde istimlâk edilmediği anlaşıldığından, dâvalı belediyece, dâvacının bu yerde talimatname hükümlerine uygun inşaat yapılmasına müsaade edilmemesinde kanuni isabet görülmemiştir.

Dâva konusu belediye kararının iptali gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacı, imar plânında yeşil saha olarak gösterilen ve 1964 yılında 4 yıllık imar programına alındığı halde bu süre zarfında kamulaştırılmayan 582 ada 2 parsel sayılı arsasında inşaat yapmasına müsaade edilmediğine dair belediye başkanlığı kararının iptalini istemektedir.

6785 sayılı Kanununun 33 üncü maddesinde, imar ve yol istikamet plânlarında yol, meydan, yeşil saha, park, otopark gibi unumi hizmetlere ayrılmış yerlerde inşaat yapılmasına ve mevcut binalarda ise esaslı tadilat ve ilaveler yapılmasına izin verilmeyeceği, ancak dört yıllık imar programına ithal edilmiş olan yerler müddeti içerisinde istimlâk edilmediği takdirde, talimatname hükümlerine uygun inşaat yapılmasına müsaade olunacağı açıklanmıştır. Dâvalı idarece dâvacının ruhsat isteğinin, arsasının 4 yıllık imar programına alınmadığı için reddedildiği savunulmakta ise de, dosya içindeki 1/8/1969 tarihli ve 361/52 sayılı fen işleri ifadeli belediye başkanlığı kararından, dâvacının parselinin imar planında yeşil sahaya isabet ettiği ve dört yıllık imar programına alınmasına rağmen süresinde kamulaştırılmadığı anlaşılmıştır.

Dâva konusu taşınmaz malın 4 yıllık imar programına alındığı halde müddetinde kamulaştırılmadığına göre, dâvacının talimatname hükümlerine uygun inşaat yapmasına müsaade edilmesi gerekirken, ruhsat talebinin reddedilmesi imar mevzuatına aykırı bulunmuştur.

Bu sebeplerle, dâvacının ruhsat isteğinin reddine dair 29/7/1969 tarihli ve 279-37, 1/8/1969 tarihli ve 361/52 sayılı belediye başkanlığı kararlarının iptaline; aşağıda dökümü ve toplamı yazılı 69 lira yargılama giderinin dâvalı idareden alınarak davacıya verilmesine 18/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Altıncı Daire**

Esas No : 1969/1945

Karar No : 1970/1795

- Dâvacılar** : Semihâ Güler, ve arkadaşları
Vekilleri : Av. Sıtkı Berkün,
Dâvalı : İstanbul Belediye Başkanlığı
Vekili : Av. Altuğ Savaşer.

Dâvanın Özeti : 8/5/1968 tarihli imar durumunda, Eminbey sokağı ile Hasırcıbaşı sokağının kesiştiği yerde bulunan parsellerinden Hasırcıbaşı sokağındaki cepheden kesinti yapıldığını görmeleri üzerine 16/5/1968 tarihli dilekçe ile, sokak istikametinin esas alınarak imar durumu verilmesi yolundaki plân tadili teklifini; «..... plânda ki imar istikametinin mevcut binâ istikametleri dolayısıyla geri çekilmiş ise de ilerideki trafik ihtiyaçları yönünden bu köşede ferahlık yaratacağı düşünüldüğü, bu sebeple plân tadili yapılması uygun görülmediği» gerekçesiyle reddeden 28/9/1968 tarihli 3251 sayılı Belediye işleminin; kademeli olarak gösterilen arsa parçasının kadastro tesbitinde zuhulen yol olarak gösterildiği, plânda da bu kadastro işleminin nazara alındığı, bilâhare kadastroca bu yanlışlık anlaşılacak, mezkûr arsa parçasının kendi parselleri içinde bulunduğunu gösteren 25/10/1965 tarihli krokinin düzenlendiği, bu krokiye göre plânın tadilinin hakkaniyet icabı olduğunu, Hasırcıbaşı Sokağı işlek bir anayol olmadığı gibi, burasının 4 yol ağzı ve meydan da olmadığı, Eminbey Sokağının çıkmaz yol olduğu, Hasırcıbaşı Sokağının bu kısmının her iki istikamette trafik akımına sekte vermeyecek ferahlıkta olduğu, buna göre trafik ihtiyaçları deyimi ile neyin kastedildiğinin anlaşılmadığı, bu imar durumuna göre bina yaptıkları taktirde diğer binalardan geride kalacağı ileri sürülerek iptali ve kendi parsellerine de yan ve karşıdaki parseller gibi 5 kat inşaata müsaade edilmesi ve yargılama giderlerinin dâvalı idareye yükletilmesi istenmektedir.

Savunmanın Özeti : Dâva konusu işlemin usul ve kanuna uygun bulunduğu ve 18/5/1967 tarihli imar plânında 67, 68, 69 adalarda bütün bina yükseklikleri 12,5 m. olduğundan 5 kat isteğinin de plâna aykırı olduğu savunularak, dâvanın reddi ve yargılama giderlerinin dâvacılara yükletilmesi istenmektedir.

Raportör Râna Tandoğan'ın Düşüncesi : Dâvacılar parsellerinin önündeki imar hattının değiştirilmesi hakkındaki taleplerinin reddine mütedair 28/9/1968

tarihli 3251 sayılı Belediye işleminin iptali ve kendi parsellerine de 5 kat inşaat müsaadesi verilmesi talebiyle dava açılmış bulunmaktadır.

Dâvacıların imâr plânında tadilât yapılması hakkındaki taleplerinin İmâr Kanununun 29. maddesi gereğince belediye meclisince incelenerek karara bağlanması gerekirken, imâr plânlama müdürlüğünce yetki dışı yapılan dâva konusu işlemin iptali ve dosyanın tetkikinden dâvacıların idareye müracaat etmeden doğrudan doğruya Danıştay'dan 5 kat inşaat müsaadesi talep ettikleri anlaşıldığına göre ortada idari dâva konusu olacak bir işlem bulunmadığından, bu husustaki taleplerinin de reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in Düşüncesi : Dâvacılar sonuç olarak 18/5/1967 tarihinde onaylanan Moda Merkez Bahariye tadilât plânının, imâr istikametinin kısmen parsellerinin içerisinden geçirilmiş olması ve dört kattan fazla inşaat müsaade edilmemiş bulunması dolayısıyla vaki plân tadili tekliflerinin reddine dair kararın iptalini istemektedirler.

Plânların düzenlenmesi, bunların uygulanması, bunlarda tadilât yapılması belediyelere ait ve onların taktirine bağlı bulunmaktadır.

Dâvacıların parselerinden imar istikametinin kısmen içerden geçirilmesinin, yolun köşedeki genişlemesinin trafik yönünden ferahlatıcı tesiri ve ayrıca Hasırcıbaşı Sokağının karşı 66 adadaki devamının da ön bahçeli nizamda olması hasebiyle bitişik nizamdan ön bahçeli nizama geçiş arasında bir uygunluk temin etmesine dayanmasına ve plânda bina yükseklikleri 12,5 metre olarak tespit edilmiş olduğundan beş kat inşaat yapma isteklerinin yerine getirilmesi yolunda vaki plân tadilâtı istemlerinin reddedilmesinde yukarıdaki nedenlerle mevzuata bir aykırılık bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmiş ve davetiyede gösterilen günde dâvacılar vekili Av. Sıtkı Berkün'ün geldiği dâvalı vekilinin gelmediği anlaşılınca Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in huzuruyla duruşmaya başlandı. Dâvacılar vekiline yazılı iddialarını açıklaması için söz verilip dinlendikten ve Kanunsözcüsü düşüncesini söyledikten sonra son olarak dâvacılar vekiline ne diyeceği sorulup duruşma bitirildi.

24/6/1970 gününde dosyadaki bütün kâğıtlar incelenerek işin gereği düşünüldü :

Dâva; dâvacıların parsellerinden kesinti yapılmak suretiyle tanzim edilen imar plânının, bu kesintinin kadastronun evvelce yanlış yapılan tesbitine göre olduğu, fakat sonradan kadastroca bu yanlış düzeltilerek, mezkûr yerin kendilerine ait olduğu belirtildiğinden. plânın buna göre tadili gerektiği yolundaki tekliflerinin, reddine mütedair 28/9/1968 tarihli 3251 sayılı Belediye işleminin iptali ve kendi parsellerine de yan ve karşıdaki parseller gibi 5 kat inşaat müsaade edilmesi talebiyle açılmış bulunmaktadır.

Dâvacıların imar plânında tadilât yapılması hakkındaki taleplerinin İmar Kanununun 29 uncu maddesi gereğince Belediye Meclisince incelenerek karara bağ-

lanması gerekirken, bu talebin, bu hususta karar vermeğe yetkisi bulunmayan İmar ve Plânlama Müdürlüğüne reddedildiği dosyanın incelenmesinden anlaşıl-
maktadır.

Bu itibarla 6785 sayılı Kanununun 29 uncu maddesine aykırı olarak yetki dışı ve-
rilmiş bulunan dâva konusu işlemin iptaline;

Dâvacıların kendi parsellerine de 5 kat inşaata müsaade edilmesi hakkındaki
taleplerine gelince;

Dosya münderecatından dâvacıların bu hususta idareye bir müracaatları ol-
madığı, doğrudan doğruya Danıştay'a dâva açtıkları anlaşılmaktadır.

Danıştay idarî yargı organı olup, ancak idarî kararların iptali talebiyle açılan
dâvaları inceler. Bu durumda ortada idarî dâva konusu olacak bir işlem bulunma-
dığından, dâvanın bu kısmının reddine; dökümü aşağıda yazılı dâvalı ve dâvacıların
sarf ettikleri 1581 lira yargılama giderinin yarısı olan 790.50 liranın dâvacılardan,
diğer yarısı olan 790.50 liranın dâvalıdan alınması lâzım geldiğinden, bu hesaba
göre dâvacılar 40,50 lira fazla ödemiş olduğundan bunun dâvalı idareden alınarak
kendilerine ödenmesine 24/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1970/754

İMAR YÖNETMELİĞİ

Karar No : 1970/1797

Dâvacı : Hidayet Aydınır
Dâvalı : İstanbul Belediye Başkanlığı
Vekili : Av. Altuğ Savaşer.

Dâvanın Özeti : İmar Yönetmeliğinin 3.37 inci maddesine (F) bendi olarak bir hüküm ilâve edilmesi hakkındaki Bakanlık teklifi üzerine, ittihaz olunan 27/6/1969 tarihli Belediye Meclisi kararının Danıştay Altıncı Dairesince müttehaz 5/11/1969 tarihli 969/2335 — 969/3009 sayılı kararla iptal edilmesi üzerine; mezkûr Danıştay kararı gereğince durumun tekrar tetkik edilerek; mer'i İmar Yönetmeliğinin, Meclisce tasvip edilen yönetmelik olmadığı, Bakanlığın Meclisce kabul edilen talimatnameyi tadilen onamış denilerek kendi tip yönetmeliğini gönderdiği, bu yönetmeliğin uygulanmasında büyük aksaklıklar görüldüğü, bu aksaklıkların giderilmesi için İmar Yönetmeliğinin tümünün ele alınması temenni ile, 3.37 inci maddede (F) bendinin eklenmesinin uygun görülmediğine mütedair 13/3/1970 tarihli 1970/91 sayılı Belediye Meclisi kararının usul ve kanuna aykırı olduğu, Meclisin yine ilk kararında ısrar ettiği Danıştay kararına uygun bir karar verilmediği ileri sürülerek iptali ve yargılama giderlerinin dâvalıya yükletilmesi istenmektedir.

Savunmanın Özeti : Verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu savunularak dâvanın reddi istenmektedir.

Raportör Râna Tandoğan'ın Düşüncesi : İmar yönetmeliğinin 3.37 nci maddesine (F) bendi olarak bir hüküm eklenmesine mütedair İmar ve İskân Bakanlığının teklifini reddeden 13/3/1970 tarihli 1970/91 sayılı Belediye Meclisi kararının iptali istenmektedir.

Mezkûr Meclis kararı Danıştay 6. Dairesince müttehaz 5/11/1969 tarihli 969/2335 — 969/3009 sayılı kararı üzerine ittihaz olunmuşsa da; mezkûr kararımız gereğince Bakanlık teklifinin incelenmesi, fıkra eklenmesinin uygun olup olmayacağı hususunda sarıh gerekçe gösterilmek suretiyle teklifin müsbet veya menfi bir karara bağlanması gerekirken, bu şekilde hareket edilmiyerek yine aynı gerekçe ile Bakanlık teklifinin reddi, Danıştay kararının uygulanması niteliğinde olmadığından, dâva konusu Belediye Meclisi kararının iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in Düşüncesi : İmar ve İskân Bakanlığınca 6785 sayılı İmar Kanununun 57 inci maddesinin son fıkrası gereğince Bakanlığa verilen

yetkiye dayanılarak İstanbul İmar Yönetmeliğinin müstemilâtlarla ilgili ve dâvacının istemini kapsayan 3.37 inci maddesine bir fıkra eklenmesine dair teklifin reddine dair belediye meclisi kararının iptali istemi ile dâvacı tarafından Danıştay'da açılan dâva sonucunda Danıştay Altıncı Dairesince (belediyece bu teklif hakkında müspet veya menfi bir karar verilmesi gerekirken, bu teklifin yönetmeliğin aksayan başka maddelerinin de bulunması nedeniyle daha önce hazırlanmış tasarımlardan da faydalanılmak suretiyle yönetmeliğin tümü üzerinde yapılacak çalışmalarla birlikte nazarı dikkate alınmasına karar verilmesi kanuna aykırıdır.) gerekçesiyle iptaline karar verilmiş olmasına göre belediye meclisince bozma kararı dairesince yeniden inceleme yapılarak bir karar verilmesi gerekirken aynı gerekçe ile red kararı verilmesinde isabet görülmediğinden bu kararın da evvelki gerekçe ile iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmiş ve davetiyede gösterilen günde dâvacı Hidayet Aydın'ın geldiği dâvalı vekilinin gelmediği anlaşılınca Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in huzuruyla duruşmaya başlandı. Dâvacıya yazılı iddiasını açıklaması için söz verilip dinlendikten ve Kanunsözcüsü düşüncesini söyledikten sonra son olarak dâvacıya ne diyeceği sorularak duruşma bitirildi.

24/6/1970 tarihinde dosyadaki bütün kâğıtlar incelenerek işin gereği düşünüldü:

Belediye Meclisinin 27/6/1969 tarihli kararı, Danıştay 6. Dairesince müttihaz 5/11/1969 tarih 969/2335 — 969/3009 sayılı karar ile İmar ve İskân Bakanlığınca İmar Yönetmeliğinin 57. maddesinin son fıkrasının Bakanlığa verdiği yetkiye dayanılarak İmar Yönetmeliğinin müstemilâtlarla ilgili 3.37 inci maddesine bir fıkra eklenmesi için yapılan teklif hakkında müspet veya menfi bir karar verilmesi gerekirken bu teklifin yönetmeliğin aksayan başka maddelerinin de bulunması nedeniyle yönetmeliğin tümü üzerinde yapılacak çalışmalarla birlikte nazarı itibare alınmasına karar verilmesi kanuna aykırı görüldüğü için iptal edildiği halde; bu kere dâva konusu olan 13/3/1970 tarihli 970/91 sayılı Belediye Meclisi kararında da yine, bu yönetmeliğin uygulanmasında büyük aksaklıklar görüldüğü, bu aksaklıkların giderilmesi için İmar Yönetmeliğinin tümünün ele alınması temennisi ile yönetmeliğin 3.37 inci maddesine (F) bendi eklenmesi talebi reddedilmiş bulunmaktadır.

521 sayılı Danıştay Kanununun 95. ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 132. maddesi gereğince, İdare Danıştay ilâmlarının icaplarına göre işlem veya eylem tesis etmeye mecburdur.

Mezkûr Danıştay kararı gereğince Bakanlık teklifinin incelenmesi, fıkra eklenmesinin uygun olup olmayacağı hususunda sarîh gerekçe gösterilmek suretiyle, teklifin ileriye talik edilmeden müspet veya menfi bir karara bağlanması gerekirdi.

Bu şekilde hareket edilmiyerek yine aynı gerekçe ile Bakanlık teklifinin reddi, Danıştay kararının uygulanması niteliğinde olmadığından, dâva konusu Belediye Meclisi kararının iptaline; dökümü aşağıda yazılı cem'an 67,50 lira yargılama giderinin dâvalı idareden alınarak dâvacıya verilmesine 24/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1969/2668

KAMULAŞTIRMA İŞLERİ

Karar No : 1970/1401

Dâvacılar : 1 — Eymir Köyü Muhtarlığı adına Salih Gökyar
 2 — Bekir Özdemir — Eymir Köyünden

Vekilleri : Av. A. Şükrü Akgün, Av. Fehmi Limoncuoğlu

Dâvalı : Reşadiye Kaymakamlığı

Dâvanın Özeti : Eymir Köyü sınırları içinde bulunan su gözesinin Danışment Köyüne içme suyu temini maksadı ile kamulaştırılmasına dair Reşadiye Kaymakamlığının 25/6/1969 tarih ve 57 sayılı kararının usul ve kanuna aykırı olduğu savunularak iptali ve yargılama giderlerinin dâvalıya yükletilmesi isteğidir.

Savunmanın Özeti : Su gözesinin bulunduğu arazinin hazineye ait olduğu, mera ile alakası olmadığı, kamulaştırmanın Danışment köyüne içme suyu temini maksadı ile yapıldığı savunularak dâvanın reddi isteğidir.

Raportör Necmettin Koştaş'ın Düşüncesi : 7478 sayılı Köy İçme Suları Hakkındaki Kanununun 12 ve 13 üncü maddeleri gereğince içme suyu ihtiyacını temin için istimlak selâhiyeti Vilâyet İdare Heyetlerine ait olup Kaza İdare Kurullarına bu hususta herhangi bir yetki verilmediğinden dâva konusu kararın yetkisizlik sebebiyle iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : Reşadiye İlçesi Danışment Köyüne getirilecek olan içme suyu hakkındaki istimlak kararının, 7478 sayılı Köy İçme Suları Kanununun 12 ve 13 ncü maddeleri hükümlerile İl İdare Kurulunca verilmesi zaruri bulunduğundan, dâva konusu 25/6/1969 gün ve 57 sayılı İlçe İdare Kurulu kararının iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Eymir Köyü sınırları içinde bulunan su gözesi, Danışment Köyüne içme suyu temini maksadı ile Reşadiye Kaymakamlığınca 25/6/1969 tarih ve 57 sayılı kararlarla kamulaştırılmıştır.

16/Mayıs/1960 tarihinde yürürlüğe giren 7478 sayılı Köy İçme Suları Hakkındaki Kanunun 1. maddesi ile köylerin içme ve kullanma suyu ihtiyacının te-

mini ve tedariki görevi D.S.İ. Umum Müdürlüğüne verilmiştir. Aynı Kanunun 12 nci maddesi ile de, bu kanunun tatbikini temin için sahipli veya köyün bedeli mukabilinde iktisap ettiği sularla diğer gayrimenkulleri 6830 sayılı İstimlak Kanunu gereğince istimlake ve gayrimenkul üzerinde irtifak hakkı tesisine D.S.İ. Umum Müdürlüğü selâhiyetli kılınmıştır. 13 üncü maddesinde de bu kanunun 1 inci maddesinin 2 nci fıkrası ile yapılması vilayetlere bırakılan köylerin içme ve kullanma su ihtiyacını temin için 11 inci 12 nci maddelerde yazılı selâhiyetler Vilâyet İdare heyetlerine ait olduğu hükme bağlanmıştır.

Bu sebeplerle 7478 sayılı Kanunla İlçe İdare Kuruluna, köy içme sularının temin ve tedariki hususunda bir yetki verilmemiştir. Bu yetki Vilâyet İdare Kurullarına verilmiştir.

Bu nedenle dâva konusu edilen İlçe İdare Kurulu kararının iptaline aşağıda dökümü yazılı cem'an 567,50 lira yargılama giderinin dâvalı idareden alınarak dâvalara verilmesine 25/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Altıncı Daire

Esas No : 1969/1055

Karar No : 1970/1492

Dâvacılar : İbrahim Saruhan, Ömer Saruhan.

Vekilleri : Av. Mehmet Ali Arıkan — Midyat

Dâvalı : Mardin Valiliği

Dâvanın Özeti : Dâvacılar malik ve zilyeti buldukları Dahliki pınarından 3 H/Sn.lik kısmının Hasankeyf bucağında yapılan 245 adet sosyal konuta içme ve kullanma suyu temini maksadiyle 7478 sayılı Köy İçme Suları Hakkındaki Kanunun 13 nci maddesine göre tahsisi hakkında Mardin İl İdare Kurulunca verilen 17/2/1969 tarih ve 182—155 sayılı kararı ile aynı İl İdare Kurulu tarafından söz konusu suyun 7478 sayılı Kanunun 12 ve 13 üncü maddelerine göre kamulaştırılmasına dair sonradan verilen 21/3/1969 tarih ve 250 — 243 sayılı kararın Hasankeyf bucağı civarında bulunan Kaniye Gürri pınarının kendi maliki oldukları Dahliki pınarına nazaran debisinin daha yüksek, hafriyatının ve izalesinin daha kolay olduğunu, Hasankeyf'e olan mesafesinin ve buraya ulaştırılmasının daha az masraflı bulunduğunu, esasen Dahliki pınarının zaman zaman kurduğunu 1961 — 62 senelerinde bu mevzuata Milli Birlik Komitesine müracaat etiklerini başlangıçta Kaniye Gürri pınarından su alınması için çalışılırken dönüş yapıp kendi tapulu sularının kamulaştırılması yoluna gidildiğini ve idarenin kamulaştırma sırasında 6830 sayılı Kanunun 13 ve 17 nci maddesinde gösterilen muameleleri yerine getirmediğini ileri sürerek iptalini istemektedirler.

Dâvanın Savunması Özeti : Dâvalı idare, mağarada yaşayan Hasankeyf halkını bu durumdan kurtarmak için 245 adet sosyal mesken yapıldığını fakat bu meskenlerin içme ve kullanma suyunun bulunmadığını tahsis ve kamulaştırma kararının buralara su temini maksadıyla verildiğini, başlangıçta bu su ihtiyacının Kaniye Gürri pınarından temini düşünülmekte iken köylülerin itirazı üzerine YSE. 12. nci mütaka amirliği mühendisi Aydın Güçlüten vasıtasıyla inceleme yaptırılıp bu inceleme neticesinde verilen raporda su ihtiyacının Dahliki pınarından temininin bildirilmesi üzerine söz konusu İl İdare Kurulu kararının alındığını, Kaniye Gürri suyunun dâvacıların iddia ettiği gibi hazineye ait olmadığını ve üzerinde 12 adet değirmen bulunduğunu, 174.9 dekar bahçe suladığını bu sebeple Dahliki suyunun istimalının daha uygun bulunduğunu, 17/2/1969 tarihli İl İdare Kurulu kararının 7478 sayılı Kanunun 11 inci maddesine göre 13 üncü maddesine istinaden verilmiş

tahsis kararı olduğunu ve bu kararın dâvacılara tebliğ edilmeyip 19/2/1969 tarihinde ilân edildiğini, esas istimlak kararının 21/3/1969 tarihinde verilen ikinci İl İdare Kurulu kararı olduğunu bu kararın 17/2/1969 tarihli kararında içine aldığı ve bu kararın 6830 sayılı kanunda gösterilen usulde dâvacılara noter marifetiyle tebliğ edildiğini, Dahliki pınarının kurduğuna dair iddianın varit olmadığını zira en ku-rak aylarda debinin 8 lt/Sn. kaldığını savunarak dâvanın reddi ile yargılama gi-derlerinin diğer tarafa yükletilmesini istemektedir.

Raportör Selçuk Hondu'nun Düşüncesi : Hasankeyf'e içme ve kullanma suyu temini için dâvacıların malik ve zilyeti buldukları Dahliki pınarıdan 3 H nin tahsisine ve kamulaştırılmasına dair Mardin İl İdare Kurulu kararının iptali di-leğiyle açılan dâvada aşağıdaki hususların aydınlanması icap etmektedir.

a) Dahliki pınarının mülkiyetinin intikalinin dâvacıların dedeleri Şeyh Ali İb-ni Şeyh Hasan'dan itibaren tespiti,

b) Dâvacıların söz konusu su üzerindeki mülkiyet haklarının iştirak halinde mülkiyetmi müşterek mülkiyetmi olduğunun tespiti,

c) Dâvacıların ikametgâhlarının Hasan Keyf bucağındamı yoksa Batman'damı olduğunun tesbiti

d) Dahliki pınarı ile Kaniye Gürri pınarının Hasankeyf'e olan mesafelerinin mahalli ve teknik bilirkişi ile tesbiti,

e) Kamulaştırma Hasankeyf'e içme suyu temini için yapıldığına göre Dahliki pınarı ile Kaniye Gürri suyunun içme bakımından sıhhi mahzurları bulunup bulun-madığının ve içme bakımından hangisinin daha elverişli olduğunun ve Valilikçe bu mevzuatta bir çalışma yapılıp yapılmadığının tespiti,

g) Başlangıçta Kaniye Gürri suyunun getirilmesi için Çalima yapıldığına göre bu çalışmaların hangi safhada kaldığını bu suyun getirilmesi için herhangi bir ya-tırım yapılıp yapılmadığının tespiti,

m) Kaniye Gürri suyu üzerinde gerek zilyetlik yoluyla gerekse tapu yoluyla hak sahiplerinin mevcut olup olmadığının tespiti,

Dâvacıların keşif talebinin Danıştay Kanununun 90 ıncı maddesi gereğince ka-bülü ile yukarıdaki hususların ve keşif sırasında ortaya çıkacak sair hususların tespitinden sonra karar verilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : Dâva dilekçelerinde iptali istenen 17/2/1969 gün ve 182/155 sayılı Mardin İl İdare Kurulu kararı Hasankeyf bucağına içme ve kullanma suyu olarak getirtilecek 3.00 lt. Sn. lik suyun Dahliki menban-dan temin ile 7478 sayılı Kanunun 13 üncü maddesi gereğince tahsisi hakkındadır. Mezkûr kanunun 12 inci maddesi, sahipli sular hakkında istimlak hükümlerinin uygulanmasını emrettiğinden, tahsis kararı usulüne uygun değilse de, sonradan 21/3/1969 gün ve 250/243 sayı ile aynı İl İdare Kurulunca Umumi menfaatin mev-cudiyeti hakkında karar verilmiş bulunmaktadır. Dâva, her ne kadar bu ikinci kararın tebliğinden evvel açılmış ise de, dâvacıların ikinci dilekçelerinde bu kararın dahi iptali talep edilmiş ve iki kararın birbirine irtibatlı ve yakın ilgili bulunması sebeplerile, dâvacı talebine de uygun olarak, birlikte incelenmesinde mahzur bulun-

maduğı kanaatine varılmıştır. Umumı menfaat kararı, 6830 sayılı Kanun hıkkımlerine gıre, noter marifetiyle dıvacılara tebliğ edilmiş ve bu tebligat, kanunun emrettiği belgeleri de ihtiva etmiştir.

İşin esasına gelince : Dıvalı Mardin Valiliğinin teknik incelemeleri ve raporlara dayandırılan mıdellet savunmasında, dıvacı tarafından ileri sırtılen su azlığı, ızel mılk konusu, Hasankeyf'ten uzaklığı, mali olumsuzluğu ve su tablilleri ve evsafı hakkındaki iptal sebepleri diğer pınarlarla mukayese ve mınakaşa edilerek bertaraf edilmiş bulunduğundan, dıvanın reddi gerekeceği dışınılmıştır.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hıkkım veren Danıştay Altıncı Dairesince duruşma iwin gün konularak taraflara gönderilen davetiyede belli edilen 2/6/1970 salı günü dıvacılar vekili Avukat Mehmet Ali Arıkan'ın geldiği dıvalı Mardin Valiliği temsilcisinin gelmediği anlaşılmakla 521 sayılı Danıştay Kanununun 79 uncu maddesi gereğince dıvacılar vekili yerine alınıp Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın huzuru ile aıık olarak duruşmaya başlandı. Dıvacılar vekiline iddialarını aııklaması için söz verilip dinlendikten sonra Kanunsözcüsü Vildan Ayata yazılı olarak ayrıca vereceği dışınıncesini söyledi. Dıvacı vekiline son olarak ne diyeceği soruldu. Duruşmanın bittiği verilecek kararı muhtevi ilâmın taraflara ayrıca tebliğ edileceği tefhim edildi.

Dosyadaki bıtın belgeler 4/6/1970 günü incelenip okunarak işin gereği dışınıldı :

İncelenen dıva ve işlem dosyası münderecatından, Hasankeyf'te yapılan sosyal meskenlere iıme ve kullanma suyu temini maksadıyla Dıvacıların malik ve zilyeti bulundukları Dahliki pınarından 3 H/Sn. lik kısmının 7478 sayılı kanunun 11 ve 13 üncü maddelerine istinaden tahsisine Mardin İl İdare Kurulunca 17/2/1969 tarihinde 182-155 sayı ile karar verildiği, fakat aynı İl İdare Kurulunca söz konusu suyun 7478 sayılı Kanunun 12 ve 13 üncü maddelerine göre kamulaştırılmasına dair sonradan 21/3/1969 tarih ve 250 - 243 sayı ile yeniden karar verildiği ve dıvacıların dıva dilekçesinde 17/2/1969 tarihli kararın, ikinci dilekçelerinde ise hem 17/2/1969 hemde 21/3/1969 tarihli kararların iptalini istedikleri anlaşılmıştır.

7478 sayılı Köy İıme Suları Hakkındaki Kanunun 13 üncü madesine göre İl İdare Kurulları aynı kanunun 11 inci maddesinde gösterilen unuma ait sularla hususı kanunlarla köye veya köylere devredilmiş veya ıteden beri köylerin intifaında bulunan suları iıme suyu ihtiyacını temin maksadıyla başka köye, köylere veya meskın mahallere tahsis etmeğe yetkili kılınışlardır.

Hadisemizde hakkında 3 litrelik kısmı için tahsis kararı verilmiş Dahliki pınarı yukarıda bahsedilen kanun hükmünde gösterilen sulardan bulunmadığından sahipli olan suyun Hasankeyf'in su ihtiyacını temin için tahsis işlemine tabi tutulması uygun değildir.

Esasen dıvalı idarenin Dahliki pınarından 3 litrelik suyun kamulaştırılması hakkında 21/3/1969 tarihinde 7478 sayılı Kanunun 12 ve 13 üncü maddelerine dayanılarak vermiş olduğu karar karşısında 17/2/1969 tarihli tahsis kararının hükmü de kalmamıştır.

Dâvacılar 21/3/1969 tarihinde verilen Mardin İl İdare Kurulu kararının kendilerine noter marifetiyle tebliğinden sonra vermiş oldukları 9/5/1969 ve 14/5/1969 tarihli dilekçelerinde bu kararın dahi iptalini istemektedirler Dâvacılar İl İdare Kurulunun sonradan vermiş olduğu 21/3/1969 tarihli kararın kendilerine tebliği üzerine ayrı bir dilekçe ile dâva açmaları gerekirken iddialarını genişleterek (dâvalarını tevsi ederek) ikinci dilekçelerinde söz konusu kararın iptalini istemeleri usul hükümlerine aykırıdır.

Açıklanan sebeplerle dâvanın reddine, 30 lira karar ve ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri dâvacı tarafından peşin olarak ödemiş olduğundan bu giderlerin dâvacı üzerinde bırakılmasına 4/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1969/3860

Karar No : 1970/1794

Dâvacı : Sait Çayırca

Vekili : Av. Abdülhalik Oğuz

Dâvalı : Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü

Vekili : Av. Mustafa Çoşkun, Av. Nihat Tolluoğlu

Dâvanın Özeti : Gayrimenkulünün, Şube arsası olarak istimlâkine mütedair işlemin, amme menfaati kararı alınmadığı, bu istimlâkin 6830 sayılı Kanununun 6. maddesinin son fıkrası ile de ilgisi bulunmadığı, çünkü tasdikli plânın mevcut olmadığı, şube arsası için istimlâk yapılamayacağı, istimlâki Devlet Şu İşleri Genel Müdürlüğünün yapması gerektiği, 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Baş Mühendisliğinin istimlâk yetkisi bulunmadığı, esasen istimlâk edilen arsanın, imar plânında benzin istasyonu olarak tefrik edildiği ileri sürülerek, iptali ve yargılama giderlerinin dâvalı tarafa yükletilmesi istenmektedir.

Savunmanın Özeti İstimlâk için umumî menfaat kararı alınmadığı, istimlâkin «şube arsasını genişletmek için kamulaştırılacak gayrimenkullere ait istimlâk plânı» na istinaden yapıldığı, bu plânında Bakanlıkça verilen yetkiye istinaden 5. Bölge Müdürlüğünce tasdik olunduğu, istimlâk edilen mal Kastamonu'da bulunduğundan teferruata ilişkin muamelenin 52. Şube Baş Mühendisliğince yapıldığı, istimlâk plânının tasdik tarihi 10/5/1968 olup, dâvacı bu tarihte muttali olduğu istimlâke mani olmak için Belediye Meclisinin 6/5/1969 tarihli kararı ile arsaya imar plânında benzin istasyonu olarak gösterdiği savunularak dâvanın reddi istenmektedir.

Raportör Râna Tandoğan'ın Düşüncesi : 6200 sayılı Kanuna göre DSİ hazırlayıcı, teklif edici, icracı bir kamu kurumudur. Ancak tekliflerin bakanlıkça onanması şarttır. Bu nizam ve bağlılık içinde projeyi yapmak ve icrasından evvel bakanlığa teklif etmek durumunda olan bir kuruma bakanlıkça teklifi Bakanlık adına tasdik yetkisi verilmesi, kanunun bu nizamı kurmaktaki maksadına aykırı olur. Bu sebeplerle Bakanlığa ait olan proje ve plân tastik yetkisinin Bölge Müdürlüklerine verilmesi de, kanuna aykırıdır. Bu durumda dâvada kanunen muteber bir istimlâk plânı bulunmadığından, buna istinaden yapılan istimlâk usul ve kanuna aykırı bulunacağı cihetle iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in Düşüncesi : Dâvacı, dâva dilekçesinde belediye meclisince 6/5/1969 gün ve 6 sayılı tutanakta dâva konusu yerin benzin istasyonu olarak gösterilmesine karar verildiğini iddia etmesine göre imar plânında bu yolda bir tadilat yapılmasına belediye meclisince karar verilip bu tadilatın İmar ve İskân Bakanlığınca onanarak usulüne uygun tekemmül edip etmediğinin dâvalı idareden sorulması gerekir.

Şayet bu düşünce şayanı kabul görülmezse 6200 sayılı Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanunun Umum Müdürlüğün vazifelerini gösteren 2 nci maddesinin (n) fıkrasına göre, umum müdürlük, umum müdürlüğün vazifesi içinde bulunan işlerin yapılmasına lüzumlu arazi ve gayrimenkulleri kanunlarına göre istimlak eder. Aynı kanunun 5 inci maddesinde bu kanunun 2 nci maddesinde yazılı işlerin umum müdür tarafından yürütüleceği, umum müdürün bu işleri selâhiyet ve mesuliyetleri ile birlikte kısmen veya tamamen bölge müdürlerine yaptıracağı hükme bağlanmış bulunmaktadır. 6830 sayılı İstimlak Kanununun 6 ncı maddesinin son fıkrası gereğince tasdikli imar plânına veya alâkadar vekâletlerce tasdikli hususi plân ve projesine göre yapılacak inşaat ve tesisler için ayrıca umumî menfaat kararı alınmasına ve tastikine lüzum yoktur. Dosya münderecatından plânın V. inci Bölge Müdürlüğüne bağlı 52. şube Baş Mühendisliği tarafından yapıldığı plânın bölge müdürlüğü tarafından onandığı, istimlak işleminin Baş Mühendislik tarafından ikmal edildiği anlaşıldığından yukarıdaki hükümlere aykırı bulunan istimlak işleminin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmiş ve davetiyede gösterilen günde dâvacı vekili Av. Abdülhalik Oğuz ile dâvalı vekili Av. Mustafa Coşkun'un geldikleri anlaşılmağa Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in huzuruyla duruşmaya başlandı. Taraflara yazılı savunmalarını açıklamaları için söz verilip dinlendikten ve Kanunsözcüsü düşüncesini söyledikten sonra son olarak taraflara ne söyleyecekleri sorularak duruşma bitirildi.

24/6/1970 tarihinde dosyadaki bütün kâğıtlar incelenerek işin gereği düşünüldü:

6380 sayılı İstimlak Kanununun 6. maddesinin son fıkrasına göre, umumî menfaat kararı alınmadan kamulaştırma yapılabilmesi için bu kamulaştırmanın ya tasdikli imar plânına veya alâkadar bakanlıklarca onanmış hususi plân ve projesine göre yapılacak inşaat ve tesisata ait olması gerekir. Dosyada mevcut «şube arsasını genişletmek için kamulaştırılacak gayrimenkullere ait istimlak plânı», 6830 sayılı Kanunun 6. maddesinin öngördüğü özel plân ve proje niteliğinde kabul edilse dahi, bu krokinin onanma işlemi, kanuna uygun bulunmamaktadır. Çünkü DSİ, Bakanlığa bağlı, tüzel kişiliği haiz, mülhak bütçeli bir hizmet yerinden yönetim kuruluşudur. 6200 sayılı Kanuna göre DSİ tarafından hazırlayıp bakanlığa teklif olunan 3 yıllık iş programları bakanın tastiki ile yürürlüğe girdikten sonra başlayan safhada bu işlere ait etüd ve projeler DSİ tarafından yapıp ve genel müdürlükçe bakanlığa teklif edilir ve bu projeler Bakanlık tarafından onanmadıkça 6830 sayılı İstimlak Kanununun 6 ncı maddesinin son fıkrası şumullüne giren bir nitelik iktisap edemez.

Kanundaki bu hükümlerden anlaşılmağdadır ki; DSİ hazırlayıcı, teklif edici, icracı bir kamu kurumudur. Ancak tekliflerinin Bakanlıkca onanması şarttır. DSİ.

nin, genel müdürlük — Bakanlık görev ve yetki münasebeti bu suretle tesbit ve tayin olunmuştur. Bu nizam ve bağlılık içinde, projeyi yapmak ve icrasından evvel Bakanlığa teklif etmek durumunda olan bir kuruma, Bakanlıkça o teklifi Bakanlık adına tasdik yetkisi verilmesi, kanunun bu nizamı kurmaktaki maksadına aykırı olur; bundan beklenen kamu yararını ortadan kaldırır, halbuki savunmada Bakanın, Bakanlığa ait tasdik yetkisini 6/4/1959 tarihli bir olurla bölge müdürlerine verdiği ileri sürülmekte ve bu «olur» un bir örneği verilmektedir. Bu yetki verme işlemi yukarıda belirtilen sebeplerle kanuna aykırıdır.

Bu durumda ortada kanunen muteber bir istimlâk plânı bulunmadığından buna istinaden yapılan istimlâk usul ve kanuna aykırı bulunduğu cihetle, iptaline, aşağıda dökümü yazılı cem'an 847.— lira yargılama giderlerinin dâvalı idareden alınarak dâvacıya verilmesine 24/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 969/802

Karar No : 970/1487

Dâvacı : Halim Özbaş
Vekilleri : Av. Macit Birsel, Av. Rıyaz Kayihan, Mahmut Birsel.
Dâvalı : Aydın Valiliği
Müdahil : Bayındırlık Bakanlığı

Dâvanın Özeti : Dâvacı, maliki bulunduğu gayrimenkulün Kuşadası Turizm Yat Limanı işaati için 6830 sayılı Kanun hükümlerine göre kamulaştırılması hakkında Aydın İl İdare Kurulunca verilen 10/10/1968 tarih ve 1808 — A sayılı kararın, kamulaştırmanın yatlarıyla gelen turistlerin barınacakları limanın inşası için yapıldığını, bu sebeple kamulaştırmada amme menfaati olmadığını, kamulaştırılan yerde denizin en fazla derinliğinin 4 metre olması sebebiyle bu derinliğin liman yapımı için müsait bulunmadığını ve limanın yat kulüp için yapıldığını yat kulüp için liman inşasının Bayındırlık Bakanlığının kanunen ifasına memur bulunduğu bir hizmet olmadığını ileri sürerek iptalini istemektedir.

Dâvalının Sanınması Özeti : Dâvalı idare, yapılacak Kuşadası Turizm yat limanının ikinci beş yıllık kalkınma ve 1968 yılı projelerine dahil bulunduğu, yat limanının yerinin Kuşadası imar plânında daha önce gösterildiğini ve kamulaştırmanın imar plânına müstenit bulunduğunu, binanın sadece yatların istifadesi için yapılmadığını su kesimi az olan bütün deniz vasıtalarının bu limandan istifade edebileceğini, esasen liman yapımının 3611 ve 6237 sayılı Kanunlara göre Bayındırlık Bakanlığının görevine giren bir hizmet olduğunu, binanın yat kulüp için yapılmadığını ve önceden yapılan teknik araştırmalar neticesinde yat limanı için en uygun yerin seçildiğini ileri sürerek dâvanın reddi ile yargılama giderinin diğer tarafa yükletilmesini istemektedir.

Müdahilin Savınması Özeti : Dâvalı yanında müdahale eden Bayındırlık Bakanlığı Kuşadası Turizm yat limanı inşasının ikinci beş yıllık plâna dahil bulunduğunu 1968-1971 seneleri içinde ikmal edileceğini kamulaştırma kararının usul ve kanuna uygun olduğunu savunarak dâvanın reddini istemektedir.

Raportör Selçuk Hondu'nun Düşüncesi : Dâvacı hissesinemalik bulunduğu gayrimenkulün Turizm yat limanı inşası için kamulaştırılması hakkında Aydın İl İdare Kurulunca verilen kararın iptalini istemektedir. Söz konusu idarî tasarruf 521 sayılı Danıştay Kanununun 30-A maddesine göre incelenince :

1 — 6830 sayılı İstimlak Kanununun 5 inci maddesinin (d) fıkrasında Devlet lehine istimlaklerde Vilâyet İdare Heyetlerinin menafii umumiye kararı verebileceği ve aynı kanunun 6 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında bu kararların Valinin tasdiki ile tekemmül edeceği belirtilmiştir. Hadisemizde kamulaştırma Bayındırlık Bakanlığının görevine giren bir hizmetin ifası maksadıyla yapıldığından Devlet lehine olduğu aşikârdır. Bu sebeple Aydın İl İdare Kurulunca kamulaştırma kararı verilmiş ve bu karar Aydın Valisince onaylanmıştır.

2 — 6785 sayılı İmar Kanununun 27 nci maddesinde halihazır haritalar üzerine çizilen ve arazi parçalarının kullandığı şekillerini ve başlıca bölge tiplerini gösteren plânlara nazım plân denileceği ve kamulaştırmaların bu plâna göre yapılacağı belirtilmiştir. Hadisemizde Turizm yat limanı yapılacak olan yer dosyada mevcut Kuşadası'nın 1/2000 ölçekli imar plânının 21-L paftasında daha önceden ayrılmıştır. Dâvalı idarede savunmasında Kuşadası imar plânında ayrılan bölge de bulunan dâvacının gayrimenkulünün istimlak edildiğini açıklamıştır.

İmar plânının tatbikatı cümlesinden olan kamulaştırmalar hakkında 6830 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin son fıkrasında tasdikli imar plânına veya alâkadar vekâletlerce tasdikli hususî plân ve projesine göre yapılacak inşaat ve tesisler için ayrıca umumî menfaat kararı alınmasına ve tasdikine lüzum yoktur.» denilmektedir. Dâvanın açılmasına sebep olan kamulaştırmada yukarıda ölçeği bildirilen ve İmar İskân Bakanlığının onayından geçmiş imar plânının tatbikatını temin maksadıyla yapılmıştır. Yukarıda izahat muvacehesinde kamulaştırma tasarrufunda şekil ve konu unsurları bakımından sakatlık yoktur.

3 — 6830 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde kamulaştırmanın ancak idarenin kanunen ifasına memur bulunduğu bir hizmetin olduğu hallerde yapılacağı belirtilmiştir.

Limanlar inşaatı hakkında 6237 sayılı Kanunun birinci maddesine göre yurt kıyılarındaki şehir ve kasabalarımızın ihtiyaçlarını karşılamak üzere iskele rıhtım limanları yapımı için taahhütlere girişmeye Bayındırlık Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

6311 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin A fıkrasında da demir yolları ve limanlar inşaatı Bayındırlık Bakanlığının görevi arasında sayılmıştır. Yukarıda bahsedilen kanun hükümlerine göre liman inşaatı Bayındırlık Bakanlığının kanunen ifasına memur bulunduğu bir hizmet olduğundan bu hizmetin ifası zımında İl İdare Kurulunca kamulaştırma kararı verilmiştir.

4 — Dâvacının, kamulaştırmanın özel bir gaye için yapıldığı ve amme menfaatine müstenit bulunmadığına maksat unsuru yönünden sakat olduğuna dair iddiasına gelince; bütün idarî tasarrufların değişmeyen nihai gayesi, maksadı amme menfaatinin teminidir. Detaylı bir şekilde plânlanıp inşa edilecek olan Turizm yat limanının memleketimize büyük fayda sağlayacağı, döviz getireceği ve ticaret dengesini Türkiye lehine çevireceği izahattan uzaktır. Kamulaştırmanın esas maksadı budur, Fakat şüphesiz böyle detaylı tesisin yan bir takım faydaları olacaktır. Meselâ balıkçılığın ve bununla ilgili sanayinin gelişmesine yardımcı olması gibi, idarenin dâva konusu kararda bütün bu maksatları ayrı ayrı göstermesine lüzum ve zaruret yoktur. Yapılan tesislerin memlekte sağlayacağı faydalar karşısında kamulaştırmada amme menfaati bulunmadığı ve tasarrufun maksat unsuru yönünden sakat bulunduğu iddiası da varit görülemez.

5 — Dâvacının, limanın yapıldığı yerde suyun derinliğinin 4 metre olduğu buraya yapılan yatırımlardan istifade edilemeyeceğine dair iddiasına gelince; milyonluk bir yatırıma kalkan Bakanlığın sorumsuzca hiç bir inceleme yapmadan bu işe atılması düşünülemez. Bayındırlık Bakanlığı bu işe başlamadan önce her türlü teknik çalışmayı ve ön hazırlıklarını yapmıştır. Kaldığı yatırım, memleketin tabii, beşeri ve iktisadi her türlü kaynak ve imkânların tam bir şekilde tespit ederek takip edecek olan devlet plânlama teşkilâtı tarafından da uygun görülmüştür. Esasen limanın nerede yapılacağını tespiti idarenin takdir hakkına taallük etmektedir. Her türlü ön çalışma kendisi tarafından yapıldığına göre bu kadarlık insiyatifin kendisinde bulunması zaruridir. Zaten idarenin takdir hakkında taallük eden hususlarda idarî yargının denetimi dışındadır.

Yukarıdaki açıklamalar karşısında tasarrufta yetki, sebep ve maksat unsurları yönünden sakatlık bulunmamaktadır. Dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : İkinci beş yıllık kalkınma plânına dahil olarak 968/971 yıllarında Bayındırlık Bakanlığınca ikmalî gereken Turizm projeleri arasında yer alan Kuşadası ana yat limanı tesisleri için, 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 6 ncı maddesinin son fıkrası hükümlerine göre, umumî menfaaî kararı alınmasına ve tasdikine lüzum yoktur. 10/10/1968 gün ve 1808/A-2267 sayılı İl İdare Kurulu kararı bu proje sebebiyle istimlâk edilmesi icap eden gayrimenkulleri tesbit maksadile verilmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan İstimlâk Kanununun 1 ve 3 üncü maddelerine dayandırılan itiraz ve dâva sebepleri varit değildir. İmar plânında yat limanı için önceden ayrılmış başka bir yer bulunduğu ve dâva konusu yerin deniz derinliği yönünden olumsuz bulunduğu iddialarının, hangi plân ve hangi teknik belgeye dayandırıldığı anlaşılmamaktadır. Yat limanlarının yalnız yatlara hasredilmesi gerekeceği ve bu limanın, turistik teşkilâtile kısmen istimlâk edilen özel turistik tesislerin devamına engel olduğu yolundaki itirazları, teknik incelemelerle tahakkuk safhasına getirilen projenin iptali için yeterli görülememektedir. Bu bakımlardan dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmiş ve davetiyede gösterilen günde dâvacı vekilinin ve dâvalı Aydın Valiliği temsilcisinin gelmemiş, müdahil Bayındırlık Bakanlığı temsilcisi II. Hukuk Müşaviri Kâmil Özden'in gelmiş olduğu anlaşılmakla müdahil temsilcisi yerine alınıp Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın huzuruyla duruşmaya başlandı, Müdahil temsilcisine savunmasını açıklaması için söz verilip dinlendikten sonra Kanunsözcüsü Vildan Ayata yazılı olarak vereceği düşüncesini söyledi. Müdahil temsilcisine son olarak ne diyeceği soruldu. Duruşmanın bittiği verilecek kararı muhtevî ilânın taraflara ayrıca tebliğ edileceği tevhim edildi.

Dosyadaki bütün belgeler 3/6/1970 tarihinde incelenip okunarak işin gereği düşünüldü :

6830 sayılı İstimlâk Kanununun 3 üncü maddesinde idarelerin kanunen ifasına memur oldukları amme hizmetinin veya teşebbüsünün yürütülmesine lüzumlu

gayrimenkulleri bu kanun hükümlerine göre değer pahası peşin verilmek şartı ile kamulaştırabilecekleri kabul edilmiş, aynı kanunun 6 ncı maddesinde ise tasdikli imar plânına veya alâkadar Bakanlıklarca tasdikli hususi plân ve projesine göre yapılacak inşaat ve tesisler için ayrıca umumî menfaat kararı alınmasına ve tesdikini lüzum olmadığı belirtilmiştir.

Nafia Vekâleti Teşkilât ve Vazifelerine dair 3611 sayılı Kanununun 1 inci maddesinin A fıkrasında demiryolları ve limanlar inşaatı Bayındırlık Bakanlığının görevleri arasında sayılmış, limanlar inşaatı hakkındaki 6237 sayılı Kanunun birinci maddesinde de «yurt kıyılarındaki şehir ve kasabalarımızın ihtiyaçlarını karşılamak üzere iskele, rıhtım, mendirek, barınak ve limanlar inşaatı ile tesisat teçhizat ve onarımlarının buralarda ve kıyılarımızın icabeden mahallerinde tarama amelîyatının ve bunlara ait etüd ve projelerin yaptırılması ve bu işlere lüzumlu vasıta satın alınması, bakım ve onarımları ve buna müteferri depo ve atelyelerin kurulması ve işletilmesi ve diğer hertürü giderleri için yıllık ödeme miktarı 30 milyon lirayı geçmemek üzere 300 milyon liraya kadar gelecek yıllara geçici taahhütlerle girişmeğe Bayındırlık Vekili» yetkili kılınmıştır. Bayındırlık Bakanlığı açıklanan kanun hükümleriyle ifası kendi görevine giren turizm yat limanı inşaatı için dosyada mevcut Kuşadası imar plânında yat limanı olarak ayrılan yere isabet eden dâvacının gayrimenkulünün kamulaştırılmasını Aydın İİ İdare Kurulundan istemiştir.

Bu sebeple dâvacının; yat limanı inşaatının Bayındırlık Bakanlığının görevine girmediği ve kamulaştırmada amme menfaati bulunmadığına dair İstimlâk Kanununun 1 ve 3 üncü maddelerine dayandırdığı iddiaları yerinde değildir.

Dâvacı ayrıca imar plânında yat limanı için daha önce ayrılmış bir yer bulunduğunu ve halen kamulaştırma yapılan yerde deniz derinliğinin 4 metre olması sebebiyle liman yapımına müsait olmadığını iddia etmekte isede bu iddialarını tespit ve tevsik eden teknik bir belge ve imar plânı ibraz etmemiştir :

Açıklanan sebeplerle İİ İdare Kurulunun dâva konusu 10/10/1968 tarih ve 1807 -A sayılı kamulaştırma kararında usul ve kanuna aykırı bir cihet bulunmadığından dâvanın reddine, 30 lira karar ve ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri dâvacı tarafından peşin olarak ödenmiş olduğundan bu giderlerin dâvacı üzerinde bırakılmasına, 15 lira müdahale harcının dâvacıdan alınıp müdahil Bakanlığa verilmesine 3/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1965/6509

TAM YARGI DÁVALARI

Karar No : 1970/1464

Dávacılar : 1) Ali Elmas
2) Süheyla Elmas

Dávah : İstanbul Belediye Başkanlığı

Dávanın Özeti : Dávacılar, Kadıköy 3.08 ada 82 parseldeki apartmanın tastikli projesine aykırı olarak yapılan kolonlu balkonlarının ayrıık nizam inşaat sahasında ve 4 m.lik komşu mesafesinde yapılmış olmasından dolayı, kendilerine tebligat yapılmaksızın Belediye Encümenininin 7/2/1963 tarih ve 970 sayılı kararının infaz olunarak yıkılması nedeniyle uğradıkları ve Kadıköy Asliye Üçüncü Hukuk Hâkimliğinin965/87 sayılı kararı ile tesbit olunan 604.42 lira tutarındaki maddi zararının dávalı idarenin kusurlu hareketi sonucunda doğduğunu ileri sürerek, tazminini ve yargılama giderlerinin dávalı idareye yükletilmesini istemektedirler.

Savunmanın Özeti : Dávanın kanunî müddeti içinde de ikame olunmadığı, talep olunan meblağın haksız fiilden tevelliüt etmesi itibariyle, idari değil, adli kazada incelenmesi gerektiği yapılan muamelenin, imar mevzuatına uygun bir şekilde cereyan etmiş olduğu savunularak dávalın reddi ve yargılama giderlerinin dávalılara yükletilmesi isteğidir.

Raportör Yavuz Yoklamacıoğlu'nun Düşüncesi : Yıkım keyfiyetinin müstenit olduğu ve dávalı idarece dávalın ikamesinden sonra tarih ve numarası tavzihen belirtilmiş olan 7/2/1963 tarih ve 970 sayılı encümen kararının icabı yerine getirilmek üzere dávalılara tebliğ olunmadığı, işlem dosyasının tetkikinden anlaşılmaktadır.

Proje hilâfına yapıldığı ileri sürülerek yıktırılan balkonların cezalı ruhsat harcı alınmak suretiyle durumunun ruhsat tezkeresine meşruhat verildiği, kısım mühendislerinin fen kurulu şefliğine yazdığı 24/9/1958 tarihli belgeden anlaşıldığından, dávalılara tebliğ olunmayan kararın infazı suretiyle sebebiyet verilen 604.42 liralık zararın belediyece tazminine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Viüdan Ayata'nın Düşüncesi : Dávalı Belediyece, yıkmaya mesnet olarak 7/2/1963 gün ve 970 sayılı Belediye Encümeni kararı gösterilmekte ise de, getirilen işlem dosyasında, bu kararın dávalıya tebliğ edildiğine ve itirazsız kesinleştiğine dair muameleli evraka raslanmamaktadır.

Bu bakımdan usul ve kanuna aykırı olarak cereyan ettiği anlaşılan yıkma eylemi dolayısıyla dâvacıların maruz kaldığı zararın tazminine karar verilmesi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü:

Dâvalı idarenin süre def'i varit görülmüyerek işin esasına geçildi:

Dâvacılara ait apartman dairesinin balkonunun tastikli projesine aykırı olarak yapılmış olduğu ve 4. m.lük komşu mesafesinde inşa edilmiş olmasından dolayı talimatnamenin 89 ve 96. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle 6785 sayılı Kanunun 6/B maddesine müsteniden yıktırılmasına dair 7/2/1963 tarih ve 970 sayılı kararının, gereği yerine getirilmek üzere dâvacılara tebliğ olunmadığı işlem dosyasının tetkikinden anlaşılmaktadır.

Proje hilâfına yapıldığından bahisle yıktırılmasına karar verilen balkonların cezalı ruhsat harcı alınmak suretiyle durumunun ruhsat tezkeresine işaret edildiği, kısım mühendislerinin fen kurulu şefliğine yazmış oldukları 24/9/1958 tarihli belgeden anlaşıldığından daire sahiplerine tebliğ olunarak kesinleşmiyen kararın infazı suretiyle balkonların yıktırılmasında isabet yoktur. Cezalı ruhsata bağlanmış olduğuna göre mevzuata aykırı olmayan balkonun yıktırılması hakkındaki kararın tebliğ olunmadan uygulanmış olması nedeniyle de hizmet kusurlu işlemiştir. Hizmetin kusurlu işlemlerinden dolayı idarenin sorumluluğu ilkesine göre dâvacının uğramış olduğu zararın dâvalı idarece tazmin olunması gerekir.

Dâvacının iddia ve zararını tevsik ve ispat eden Kadıköy Asliye 3. Hukuk Hâkimliğince yaptırılan tespit sonucunda tanzim olunan 4/Mart/1965 tarih ve 965/87 sayılı tespit raporu ile buna ekli fatura ve belgelerin incelenmesinden dâvacının balkonunun yıkılması nedeniyle uğradığı zararının 604.42 lira olduğu anlaşılmış bulunmaktadır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, dâvacılara tebliğ olunmadan Belediye Encümen kararının uygulanmış olması sebebiyle dâvacıların uğradığı maddi zararın karşılığı olan 604.42 liranın dâvalı idarece tazminine, aşağıda dökümü ve toplamı yazılı 66. lira yargılama giderinin de dâvalı Belediyeden alınarak dâvacılara verilmesine işlem dosyasının mahalline iadesine 30/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Altıncı Daire**

Esas No : 1969/237

Karar No : 1970/1489

Dâvacı : Ayşe Erciyes**Vekili** : Av. Saim Karaömeroğlu**Dâvalı** : Adana Belediye Başkanlığı**Vekili** : Av. Talât Kodal

Dâvanın Özeti : Dâvacı, yapısının tapu fen memurunun raporuna göre 147 metrekarelik kısmının belediyeye ait kadastro yoluna, 93,50 metrekare kısmının da 106 parsel maliki Mehmet Ali Yaman'a ait arsaya yapılması sebebiyle 775 sayılı Gecekondu Kanununun 18 inci maddesine istinaden Belediye Encümenininin 25/7/1967 tarih ve 46925 sayılı kararı ile yıktırılması neticesinde uğramış olduğu 44.000 liralık zararın, yapısının maliki bulunduğu 105 sayılı parsel üzerine yapıldığını, belediyenin temel ruhsatı verirken tapuyu arsaya uygulayarak hatayı gidermesi ve mülkiyet ihtilâfının halli için mehil verilmesi gerektiğini ileri sürerek tazminini talep etmektedir.

Dâvalının Savunması Özeti : Dâvalı idare, dâvacının eşi Ahmet Özkul'un maliki bulunduğu 105 sayılı parselde inşaat yapması için 29/9/1961 tarihinde 4/50 sayılı ile muvakkat inşaat ruhsatı verildiğini fakat bir sene içinde yapıya başlanmaması sebebiyle ruhsatın hükümsüz hale geldiğini, bundan sonra Ahmet Özkul'un ruhsatsız olarak yapı yapmağa başladığı, inşaatın temel durumunda iken durdurulup mühürlendiğini, fakat mühürün fekki suretiyle inşaatı devam edildiğini, sonradan tapu fen memurunca hazırlanan raporda yapının Belediyeye ait kadastro yolu ile 106 parsel maliki Mehmet Ali Yaman'a ait arsa üzerinde yapıldığının tesbiti üzerine 775 sayılı Kanununun 18 inci maddesine istinaden yapının yıktırılmasına Belediye Encümenince karar verildiğini, yıkma kararında usul ve kanuna aykırı bir cihet bulunmadığından dâvacının tazminat isteğinin kabul edilemeyeceğini savunarak dâvanın reddi ile yargılama giderlerinin diğer tarafa yükletilmesi istenmektedir.

Raportör Selçuk Honda'nın Düşüncesi : Dâvacı, yapısının belediyeye ait kadastro yoluna ve 106 sayılı parselde tecavüzlü olarak yapılması dolayısıyla 775 sayılı Kanununun 18 inci maddesine göre yıktırılması neticesinde uğramış olduğu 44.000 liralık zararın tazminini talep etmektedir.

521 sayılı Danıştay Kanununun 71 inci maddesinde ilgililer haklarında ihlal eden bir idarî işlem dolayısıyla Danıştay'da iptal ve tam yargı dâvalarını birlikte

açabilecekleri gibi, ilk önce iptal dâvası açarak bu dâva üzerine işlemin iptali halinde bu husustaki kararın tebliği tarihinden itibaren doksan gün içinde tam yargı dâvası açabilirler denilmektedir.

Bu madde hükmüne göre iptal dâvası açılmadan tam yargı dâvası açılmasına imkân yoktur.

Hadisemizde yıkma işleminden önce Belediye Encümenince verilmiş bir karar mevcuttur. Dâvacı evvelâ bu kararın hukukî sıhhatının tesbiti için iptal dâvası açması ve bu dâvanın neticesinde karar iptal edilirse tam kaza dâvası açması gerekirdi. Veya iptal dâvası ile birlikte tam kaza dâvasının birlikte açılması lâzımdı. Dâvacı 521 sayılı Danıştay Kanununun 71 inci maddesine aykırı olarak iptal dâvası açmadan tam kaza dâvası açmış olduğundan dâvanın reddinin gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : Dâvacının inşaatı temel durumunda 1/3/1966 gününde durdurulduğuna göre, evvelce 29/9/1960 - 29/9/1961 tarihi için verilmiş bulunan temel ruhsat tezkeresinin kanunî müddetinin sona ermiş olduğu ve bu inşaatın ruhsatsız inşaat sayılması icap edeceği âşikârdır.

Dâvalı Belediyece, 105 parsel sahibi inşaatının gerek 106 parsel gerekse Belediye kadastro yoluna tecavüz ettiği nedeniyle 775 sayılı Kanunun 18 inci maddesi hükmile yıkma kararı verilmiştir. Hadiseye 6785 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin C bendinin uygulanması gerekirdi. Ancak bu karar aleyhine bir iptal dâvası açılmamıştır.

521 sayılı Danıştay Kanununun 71 inci maddesi, idarî işlemlerden zarar görenlerin açacakları tam yargı dâvalarını, o işlemin iptal edilmesine bağlı bulundurmıştır.

Yıkma kararı itiraz ve dâva edilmeksizin kesinleştiğine göre, buna müstenid yıkma işi hakkındaki tazminat talebinin reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmiş ve davetiyede gösterilen günde tarafların gelmemiş olduğu tespit edilerek duruşma açılmadı.

3/6/1970 tarihinde dosyadaki bütün belgeler okunup gereği düşünüldü :

Dâvacının eşi Ahmet Özkul'un maliki bulunduğu 90 pafta 210 ada 105 parsel sayılı arsası üzerinde yapacağı yapı için Belediye Encümeninin 12/9/1961 tarih 3752 sayılı kararına istinaden 29/9/1961 tarihinde 4/50 sayı ile muvakkat inşaat ruhsatı verilmiş fakat bir senelik süre içinde yapıya başlanmaması sebebiyle bu ruhsat hükümsüz hale gelmiştir.

6785 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi «yapıya başlama müddeti ruhsatiye tarihinden itibaren bir yıldır. Bu müddet zarfında yapıya başlanmadığı veya yapıya başlanıpta, her ne sebeple olursa olsun, ruhsat müddeti ile birlikte 4 yıl içinde bitirilmediği takdirde verilen ruhsatiye hükümsüz olup yeniden ruhsat alınması lâzımdır.» hükmünü koymuştur.

Hadisede ise, Ahmet Özkul'un almış olduğu 29/9/1961 tarihli ruhsatın (bir se- ne içinde yapıya başlanmamasından dolayı yukarıda bahsedilen kanun hükmüne göre) hükümsüz kalması sebebiyle yeniden Belediyeye müracaatla ruhsat olarak yapısına başlaması gerekirken bu hususa riayet etmeden yapısına başladığı ve hat- ta yapısının 1/3/1966 tarihinde, Belediyece temel durumunda iken durdurularak mühürlenmesine rağmen mührü sökerek yapıya devam ettiği anlaşılmıştır.

Ahmet Özkul'un gerek durdurma emrine riayet etmemesi gerekse bitişik 106 par- sel sayılı arasanın maliki Mehmet Ali Yaman'ın müracaatı üzerine Belediyece söz konusu yapının durumu incelettirilmiş ve tapu fen memurluğunun 24/6/1967 ta- rihli raporuna göre yapının Belediyeye ait kadastro yolu ile 106 parsel sayılı arsa üzerine yapıldığı tespit edilmiştir.

775 sayılı Gecekondu Kanununun 18 inci maddesi «Bu kanunun yürürlüğe gir- diği tarihten sonra, Belediye sınırları içinde veya dışında Belediyelere, Hazineye, Özel İdarelere, Katma Bütçeli Dairelere ait arazi ve arsalarda veya devletin hü- küm ve tasarrufu altında bulunan yerlerde yapılacak daimi veya geçici bütün izin- siz yapılar inşa sırasında olsun veya iskân edilmiş bulunsun hiçbir karar alınma- sına lüzum kalmaksızın Belediye veya Devlet zabıtası tarafından derhal yıktırılır.

Özel kişilere veya bu maddenin birinci fıkrasında sözü geçenler dışındaki tüzel kişilere ait arsalar üzerinde yapılacak izinsiz yapılar hakkında arsa sahiplerinin yazılı müracaatları üzerine ve mülkiyet durumlarını tevsik etmeleri şartıyla bu mad- de hükümleri, aksi halde genel hükümler ve 6785 sayılı İmar Kanunu hükümleri uygulanacağı.» hükmünü koymuş bulunmaktadır.

Yukarıda açıklanan kanun hükmüne ve 106 parsel sayılı arsa maliki M. Ali Yaman'ın müracaatı üzerine dâvacının ruhsatsız yapısının yıktırılmasına karar verildiğinden yıkma işleminde usul ve kanuna aykırı bir cihet görülmemiştir.

Yıkma işleminde usul ve kanuna aykırı bir cihet görülmediğinden dâvacının bu yıkma sebebiyle uğradığını iddia ettiği 44000 liralık zararın tazmini de mümkün değildir.

Açıklanan sebeplerle dâvanın reddine, dâvacının peşin yatırdığı 382,50 liralık harçtan 30 lira başvurma harcı ile 30 lira karar harcının mahsubu ile geri kalan 322,50 liranın kendisine iadesine, posta pulu masrafının dâvacı üzerinde bırakılma- sına ve 250 kuruş harç pulu masrafı ve 4120 lira vekâlet ücretinin dâvacıdan alınarak dâvalı idareye verilmesine 3/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1968/939

Karar No : 1970/1886

Dávacı : Alâaddin Afacanlar

Vekilleri : Av. Mustafa Zeren, Av. Kemal Tuğrul

Dávahı : Erzurum Belediye Başkanlığı

Vekili : Av. Abdülkadir Tuzcuay

Dâvanın Özeti : Dávacı, Erzurum'da Cumhuriyet Caddesi'nde maliki bulunduğu 270 m². lik arsasına dükkân ve ev yapmak maksadıyla 10/2/1953 tarihinde belediyeden ruhsat aldığı ve inşaatına başladığı fakat bu inşaatın Yakutiye Medresesinden 10 metre uzakta yapılması gerektiği gerekçesiyle Fen İşleri Müdürlüğünün 18/4/1953 tarihli yazısı ile durdurulduğunu, bundan sonra bu gayrimenkulün istimlâk edilmesi veya inşaatına müsaade edilmesi hususunda Belediye Başkanlığına, Millî Eğitim ve İçişleri Bakanlığına, Vakıflar Genel Müdürlüğüne müracaat ettiğini, bu müracaatlarına karşı en son olarak belediyenin 27/6/1963 tarih ve 239 sayılı kararı ile bu yere ruhsat verilemeyeceğini, istimlâk edilemeyeceğini bildirmesi üzerine Danıştay'a dâva açtığını, bu dâva neticesinde Altıncı Dairenin Esas 63-3646, Karar 66-1964 sayılı kararı ile söz konusu Belediye Encümen kararının iptal edildiğini, Belediye Başkanlığının bu durdurma işlemi ve ruhsat vermemesi sebebiyle 200.000 liralık kâr mahrumiyeti ve 150.000 liralık inşaat malzeme farkı meydana geldiğini, Belediyenin tesis ettiği işlem sebebiyle toplam olarak uğradığı 350.000 liralık zararın, kendisinin tüccar olduğunu bütün malî imkânlarını bu inşaatın yapımı gayesine tahsis ettiğini, fakat mülkiyet hakkının 13 sene takyit edilmesi sebebiyle zarara uğradığını, ticarî hayatının bozulduğunu ileri sürerek tazminini istemektedir.

Dâvanın Savunması Özeti : Dávahı idare, dâvanın kanunî süre içinde açıldığını, zira durdurma işlemi 1953 tarihli olduğu halde dâvanın seneler sonra açıldığını, durdurma işlemi ile Belediye Encümenince verilen 27/6/1963 tarihli kararın birbirinden farklı olduğunu, Danıştay 6 ncı Dairesince verilen kararın infazı için dâvacıya ruhsat verilebileceğine dair 22/7/1966 tarihli yazı ile tebliğât yapıldığını ve sonradan 27/7/1957 tarihli kararlar buranın istimlâk edildiğini bu durumda Danıştay ilâminin infaz edildiğini, fakat dâvacının bu tebligata rağmen ruhsat almak için müracaat etmediğini, dâvacının henüz yatırım yapmadığına, binayı inşa etmediğine göre kira ve kâr mahrumiyetinin düşünülemediğini, 150.000

liralık inşaat malzeme farkına dair iddianın mesnetsiz olduğunu ileri sürerek dâvanın reddi ile yargılama giderlerinin diğer tarafa yükletilmesi isteğidir.

Raportör Selçuk Hondu'nun Düşüncesi : Dâvacı, ruhsatla başladığı yapının 18/4/1953 tarihinde durdurulması ve 1963 senesine kadar yapısına devam ettirilmemesi sebebiyle uğradığı zararın tazminini talep etmektedir.

Adliye Mahkemesince verilen görevsizlik kararı dâvacıya 10/4/1968 tarihinde tebliğ edilmiş olup Danıştay Kanununun 68 inci maddesinde gösterilen 30 günlük süre içinde 24/4/1968 tarihli dilekçe ile dâva açıldığından dâvalı idarenin süre iddiası varit değildir.

Esasa gelince;

Dâvacı tazmini istediği zararını belediyenin 18/4/1953 tarihli durdurma işleme ve bundan sonra yaptığı müracaatların neticesiz bırakılmasına, kendisinin 1963 tarihine kadar gayrimenkulünden istifade ettirilmemesine dayandırmaktadır.

Hadiselere vukuu tarihinde mer'i bulunan kanun hükümlerinin uygulanması hukukun temel prensiplerinden olduğundan dâva açma süresinin 31/Aralık/1964 tarihine kadar mer'iyette bulunan 3546 sayılı Danıştay Kanununa göre tesbiti gerekmektedir.

3546 sayılı Kanunun 32 nci maddesine göre zararı öğrenme tarihinden 90 gün içinde dâvanın açılması gerekmektedir. Ayrıca zarar idarenin bir işlemi sebebiyle ortaya çıkmış ise iptal dâvasının tam kaza dâvası ile birlikte açılması lâzımdır. 521 sayılı Kanunun iptal dâvası ile tam kaza dâvasının ayrı ayrı açılabilme imkânı 3546 sayılı Kanunda tanınmamıştır.

Dâvacının hafriyat plân proje yaptırılması ve toprak tesviyesi gibi zararları yapının 18/4/1953 tarihinde durdurulması ile ortaya çıkmıştır. Fakat bu tarih dâva açma tarihine mebde olarak kabul edilemez. Zira yapının durumu henüz tam manasıyla neticelenmemiştir. Dâvacının müteaddit müracaatları neticesinde en nihayet yapının durumu Belediye Encümenince verilen 27/6/1963 tarihli kararla ortaya çıkmıştır. Dâvacı bu kararın kendisine tebliğinden itibaren 3546 sayılı Kanunun 32 nci maddesine göre 90 gün içinde hem Belediye Encümen kararının iptalini hem de durdurma ve gecikme sebebiyle uğradığı zararın tazminine dair tam kaza dâvasını birlikte açması lâzımdır. Bu durumda dairemizce önce Belediye Encümen kararı incelenecek sonra da tazminata hükmedilecekti.

Hadisemizde Belediye Encümen kararının tebliği ile zarar ortaya çıktığından 90 günlük süre içinde dâva açılmamıştır. Durdurma ve tasarruf hakkının uzun müddet takyidi sebebiyle zarara uğradığı sabit olduğu halde süresinde dâvanın açılmaması sebebiyle tazmin talebi incelenememektedir.

Açıklanan sebeplerle dâvanın reddinin gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in Düşüncesi : Dâvacının 27/6/1963 tarih ve 239 sayılı Belediye Encümeni kararının iptali istemi ile Danıştay'a açtığı dâva sonucunda Danıştay Altıncı Dairesince verilen 4/5/1966 tarih ve E. 63 - 3646, K. 66 - 1964 sayılı kararıyla bu yer derhal kamulaştırılmadığı takdirde inşaat ruhsatnamesi verilmesi icap edeceğinden istemin reddi hakkındaki kararın iptaline karar veril-

miş olmasına nazaran dâvacı bu ilâmın infazı ve yeniden bir işlem tesisi için idareye başvurması gerekirken doğrudan doğruya dâva açmış bulunduğundan dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacı, 10/2/1953 tarihinde almış olduğu ruhsatnameye istinaden başladığı yapısının Belediye Fen İşlerinin 18/4/1953 tarihli yazısı ile durdurulduğunu, bu tarihten 1963 tarihine kadar yapıya devam edemediğini, Belediye Encümeninin 27/6/1963 tarih ve 239 sayılı kararı ile gayrimenkulüne ruhsat verilemeyeceğinin ve istisnâ edilemeyeceğinin bildirilmesi üzerine bu kararın iptali dileğiyle dairemize dâva açtığını mezkûr kararın dairemizin 4/5/1966 tarih ve 963 - 3646 esas, 966 - 1964 karar sayılı kararımızla iptal edildiğini, Belediye Başkanlığının bu işlemleri sebebiyle kâr mahrumiyeti ve inşaat malzemesi fiyat farkı olarak 350.000 liralık zarara uğradığını ileri sürerek, bu zararın dâvalı idareden tazminine karar verilmesini istemektedir.

İncelenen dosya münderecatından 10/2/1953 tarihli ruhsatnameye istinaden başlanılan yapının Belediye Fen İşleri Müdürlüğünün 18/4/1953 tarihli yazısı ile durdurulduğu ve sonradan bu gayrimenkul için Belediye Encümenince 27/6/1963 tarih ve 239 sayılı kararın verildiği, bu kararın iptali dileğiyle 30/9/1963 tarihli dilekçe ile dairemize dâva açıldığı anlaşılmıştır.

Hadisede, 27/6/1963 tarih ve 239 sayılı Belediye Encümen kararının, bu kararın iptali için hazırlanan 30/9/1963 tarihli dâva dilekçesinden önce dâvacıya tebliğ edildiği ihtilâfsız bulunduğu göre dâvacı durdurma sebebiyle uğradığı zararı engeç 30/9/1963 tarihinde öğrenmiş bulunmaktadır.

İdari hizmetlerin kusurlu yürütülmesinden dolayı açılacak tazminat dâvalarının, hadis olan zararın vukuuna ittîla tarihinden itibaren idari dâva açma süresi içinde ikamesi hadise tarihinde meri bulunan 3546 sayılı Danıştay Kanununun 32 nci maddesi ve Danıştay Dâva Daireleri Genel Kurulunun 1946/11 esas, 1946/35 karar sayılı tevhidî içtihad kararı icabındandır.

Dâvacı durdurma sebebiyle uğradığı zararı 30/9/1963 tarihinde öğrendiğine göre bu tarihten itibaren 90 günlük süre içinde tam kaza dâvasını açması gerekirken bu süre içinde dâvasını açmamıştır.

Dâvacının, Belediye Encümenince verilen 27/3/1963 tarih ve 239 sayılı kararının Dairemizce iptalinden sonraki zararına gelince; dairemizin iptal kararın taraflara tebliğinden sonra dâvalı idare ilâmın infazını temin maksadıyla 22/7/1966 tarihinde dâvacıya tebliğat yaprak arsasına ruhsat verilebileceğini bildirmiş fakat dâvacı buna rağmen belediyeye müracaatla ruhsat talep etmemiştir. Ayrıca gene dairemiz ilâmının infazını teminen söz konusu gayrimenkul 27/7/1967 tarihinde İİ İdare Kurulu kararı ile kamulaştırılmıştır. Bu durumda Dairemizce müttehaz esas 63-3646, karar 66-1964 sayılı kararımız kararda gösterilen iptal gerekçesine uygun olarak infaz edildiğine göre dâvacının 521 sayılı Danıştay Kanununun 95 inci maddesinin son fıkrasına dayandırabileceği bir tazminat iddiasında varit olamaz. Dâ-

vacıda esasen tazminat iddiasını dairemiz ilâmının infaz edilmemesine dayandırmakta, zararının durdurma işleminden ileri geldiğini iddia etmektedir.

Yukarıda açıklanan sebeplerle, dâvanın süre ve esas yönünden reddine; dâvacı dairemizin 31/3/1969 tarih ve 68 - 939 sayılı kararı ile müzahareti adliyeye nail olduğundan durumu iyileştiğinde tahsil edilmek üzere aşağıda dökümü ve toplamı yazılı 73,80 lira yargılama giderinin kendisinden alınmasına 17800 lira vekâlet ücretininde dâvalı idareye verilmesine işlem dosyasının mahalline iadesine 7/7/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Altıncı Daire**

Esas No : 1966/4304

YIKILACAK DERECEDE TEHLİKELİ YAPI

Karar No : 1970/1490

Dâvacı : İsmail Karahan,
Vekili : Av. Cemil Yoğurtcuoğlu
Dâvalı : Almus Belediye Başkanlığı - Tokat

Dâvanın Özeti : Dâvacı, yapısının kesin imar planında garaj ve otopark olarak ayrılan yere rastlaması sebebiyle 6785 sayılı Kanununun 33 üncü maddesine göre esaslı tadilat ve ilâvesine müsaade edilemeyeceği ve söz konusu binanın inşaat mühendisi Nihat Tanrıkkulunun hazırladığı 3/11/1966 tarihli rapora göre kullanma ve yük çekme durumunu kaybettiğinden bahisle 6785 sayılı Kanununun 50 nci maddesine göre yıktırılması hakkında Belediye Encümenince verilen 21/11/1966 tarih ve 25.102 sayılı kararın, binanın 1953 yılında yapıldığını, lojman olarak kullanıldığını, arsa bedeline istımlâk yapmak için yıkma kararı verildiğini ve Almus Sulh Hukuk Mahkemesi vasıtasıyla yapılan tespit sırasında 3 mühendis tarafından hazırlanan raporda yapının yıkılacak derecede tehlikeli bulunmadığının belirtildiğini ileri sürerek iptali ile yargılama giderlerinin diğer tarafa yükletilmesini istemektedir.

Dâvalının Savunması Özeti : Savunma verilmemiştir.

Raportör Selçuk Hondu'nun Düşüncesi : Dâvacı yapısının maili inhidam olması sebebiyle 6785 sayılı Kanununun 50 nci maddesine istinaden yıktırılması hakkında Belediye Encümenince verilen kararın iptalini istemektedir.

Eskiden yapılmış ve sağlamlığını kaybetmiş yapıların aniden yıkılarak gerek can gerekse mal kaybına sebep olmasını önlemek maksadıyla gerekli usule riayet edilerek yıktırılması 6785 sayılı Kanununun 50 nci maddesi ile Belediye Encümenlerine tanınmış yetkilere aittir. Bu sayede gerek o yapının civarından gelip geçenlerin gerekse o yapıda oturanların can ve mal emniyeti sağlanarak amme menfaati gerçekleştirilmiş olur. Yalnız bu maddeye istinaden yıkma kararı verilebilmesi için bazı şartların mevcudiyeti lâzımdır. Bunlar;

1 — Yapının bir kısmı veya tamamı yıkılacak derecede tehlikeli olmalıdır.

2 — Yapının bu durumu bu işlerden anlıyan ehliyetli Fen heyeti veya Fen adamı tarafından tesbit edilmelidir.

3 — Yapının tehlikeli durumunun giderilmesi için ilgiliye tebligat yapılmalıdır ve,

4 — Bu tebligata rağmen tehlikeli durumun ilgili tarafından kaldırılmamış olması lâzımdır.

Hadisede Almus Belediye Başkanlığı tarafından DSİ mühendisi vasıtasıyla hazırlanan rapora istinaden yıkma kararı verilmiştir. Gerçi bu raporda yapının tehlikeli durumda olduğu belirtilmiş ise de dâvacının Adliye Mahkemesi vasıtasıyla yaptırdığı tesbitte 3 mühendis tarafından hazırlanan raporda yapının yıkılma tehlikesi bulunmadığı tamir ile daha iyi duruma gelebileceği belirtilmiştir. 6785 sayılı Kanunda tehlikeli durumun fen heyeti tarafından tesbit edileceği ancak heyetin bulunmaması halinde fen adamı tarafından tespitte çalışılacağı belirtilmiştir. Almus Sulh Hukuk Mahkemesince yapılan tespit sırasında üç mühendis tarafından hazırlanan rapora itibar edilmesi bu sebeple daha yerindedir. Bu raporda ise yapının maili inhidam durumunda olmadığı belirtilmiştir.

Kaldı ki Belediyece yapının tehlikeli durumunun izalesi için dâvacıya tebligat yapıp yapılmadığı da anlaşılamamıştır.

Yukarıdaki izahtan anlaşılacağı gibi belediyelerin yıkılacak derecede tehlikeli binaları re'sen tespit ederek bu tehlikeyi izale etmesi lâzımdır, yoksa ilgilinin müracaatını veya komşuların şikâyetini beklemek durumunda değildir. Aksi halde maddeden beklenen gaye tahakkuk edemez.

Hal böyle iken hadisede Belediye dâvacının binasına tamirat ruhsatı almak için müracaatı üzerine yapının umumî hizmetlere ayrılan yerde bulunması sebebiyle ruhsat verilemeyeceğini beyan ederek yıkma kararını vermiştir. Eğer yapı gerçekten yıkılacak derecede tehlikeli ise dâvacının ruhsat almak için müracaatını beklemesine lüzum yoktur. Açıklanan sebeplerle Belediye Encümenince verilen kararda kanuna uyarlık görülmediğinden iptalinin gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : İmar plânında garaj ve otopark olarak gösterilen yere isabet etmekle beraber, henüz 4 yıllık programda bulunmadığı anlaşılan dâvacı gayrimenkulü hakkında, bir inşaat mühendisinin raporuna dayanılarak maili inhidam kararı verilmişse de, dâvacı tarafından mahkeme marifetile yaptırılan tesbit sonunda üç yüksek inşaat mühendisince verilen raporda, bu yerin maili inhidam olmadığı, kabili tamir bulunduğu tesbit edilmiş olduğundan 21/11/1966 gün ve 25.102 sayılı Belediye Encümeni maili inhidam kararının iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince duruşma için gün konularak taraflara davetiye gönderilmiş fakat davetiyede gösterilen günde tarafların gelmediği anlaşılmış olmakla duruşma açılmadı.

3/6/1970 tarihinde dosyadaki bütün belgeler incelenerek işin gereği düşünüldü :

Dosya mündercatından dâvacının eskimiş binasını tamir ettirmek için belediyeden tamirat ruhsatı talep ettiği, fakat söz konusu yapının bulunduğu yerin imar plânında garaj ve otopark yeri olarak ayrılması sebebiyle 6785 sayılı Kanu-

nun 33 üncü maddesine istinaden esaslı tadilat ilâve ve tamire müsaade edilmediği ve DSİ Müdürlüğünde görevli inşaat mühendisi Nihat Tanrıkulu'nun hazırladığı 3/11/1969 tarihli raporda binanın yük çekme ve kullanma durumunu kaybettiğinin belirtilmesi üzerine 6785 sayılı Kanununun 50 inci maddesine istinaden yıktırılmasına Belediye Encümenince karar verildiği anlaşılmıştır.

6785 sayılı İmar Kanununun 33 üncü maddesinde imar plânlarında umumî hizmetlere ayrılan yerlere isabet eden gayrimenkullerde esaslı tadil ve ilâve mahiyetinde olmayan tamirlere müsaade edileceği kabul edilmiştir. Hadisede dâvacı Almus imar planında garaj ve otopark yeri olarak ayrılmış yere isabet eden yapısının tamiri için belediye başkanlığından ruhsat talebinde bulunmuş olduğundan 6785 sayılı Kanunun yukarıda bahsedilen 33 üncü maddesine dayanılarak Umumi hizmetlere ayrılan yerdeki yapılarda esaslı tadil ve ilâveye müsaade edilemeyeceğinden bahisle tamir ruhsatı verilmemesinde isabet görülmemiştir. Ayrıca;

6785 sayılı Kanununun 50 nci maddesine göre bir yapının yıktırılabilmesi için bu yapının bir kısmının veya tamamının yıkılacak derecede tehlikeli bulunması, bu tehlikenin fen heyeti, yoksa fen adamı tarafından hazırlanacak raporla tesbit edilmesi ve tehlikenin izalesi için ilgisine yapılan tebligata rağmen tehlikenin giderilmemiş olması gerekmektedir.

Hal böyle iken Belediye Başkanlığının talebi üzerine DSİ Almus şubesinde görevli inşaat mühendisi Nihat Tanrıkulu tarafından hazırlanan raporda yapının yük çekme ve kullanma durumunu kaybettiğinin belirtilmesi üzerine bu durumun izalesi için Belediyece dâvacıya müddetli tebligat yapıp yapılmadığı anlaşılmadığı gibi dâvacının Almus Asliye Hukuk Mahkemesine yaptırdığı tesbit neticesinde,

Yüksek İnşaat Mühendisleri Ömer Kuntay, Halil İzmir ve Sabri Erşen tarafından tanzim edilen raporda, yapının yıkılma tehlikesinin bulunmadığı, bazı kısımlarının tamiri ile daha iyi duruma getirilebileceği, her türlü tadilat ve tamirata müsait olduğu kabul edilmiştir.

Açıklanan sebeplerle Belediye Encümenince verilen dâva konusu 21/Kasım/1966 tarih ve 25.102 sayılı kararda usul ve kanuna uyarlık görülmediğinden iptaline; aşağıda dökümü ve toplamı yazılı 584,30 lira yargılama giderinin dâvalı idare-den alınarak dâvacıya verilmesine 3/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1967/743

Karar No : 1970/1504

Dâvacı : Hüseyin Sarıoğlu,
Dâvalı : İstanbul Belediye Başkanlığı
Vekili : Av. Orhan Günday

Dâvanın Özeti : Dâvacı, 4/2/1964 tarihli jeolojik raporu ile 31/3/1964 tarihli statik raporda belirtilen emniyet tedbirleri alınmadığından, yağışların başlaması halinde toprak kaymasına maruz bölgedeki gecekonduların çok tehlikeli duruma düşeceğinden tahliyesi ve yıktırılması suretiyle tehlikenin giderilmesi bildirildiği halde verilen mehil içinde giderilmediği anlaşıldığından 6785 sayılı Kanununun 50 nci maddesine göre yıktırılmasına dair Belediye Encümenince müttihaz 30/9/1966 tarihli kararın; evinin 15 seneden beri mevcut olduğunu herhangi bir kayma tehlikesi belirmediğini, raporun fenni esaslardan mahrum olduğunu, mahkemece yaptırdığı tesbit neticesi tehlikenin bulunmadığının raporda belirtildiğini ileri sürerek iptalini ve muhakeme masraflarının dâvalıya yükletilmesini istemiştir.

Savunmanın Özeti : Kararın usul ve kanuna uygun olduğu savunularak dâvanın reddi istenmiştir.

Raportör Gürsel Sügen'in Düşüncesi : Gerek işlem dosyasında mevcut rapor ve belgelerden gerekse dâvacının ibraz ettiği tesbit raporundan, tehlikenin dâvacıya ait yapının kendi bünyesinde olmadığı tehlikenin dış çevreden geldiği ve yapılacak istinat duvarıyla bunun önenebileceği anlaşılmaktadır.

Bu durumda 6785 sayılı Kanununun 50 nci maddesine göre verilen yıkma kararında isabet görülmediğinden dâva konusu kararın iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : Dâva konusu gayrimenkulün 4/2/1964 günlü jeolojik ve 31/3/1964 günlü statik raporlara göre tehlikesinin izale edilmediği 15/11/1965 günlü raporda bildirilmekte ise de, müteaddit istilâma rağmen, jeolojik ve statik raporların celbi mümkün olamamıştır.

Dâvacı tarafından mahkeme marifetiyle yaptırılan tesbite ait bilirkişi raporunda, bazı takviyelerle binanın devam edilebileceği, mailî inhidam durumunun bulunmadığı belirtilmektedir.

Elde mevcut mezkûr rapora göre, dâvacı gayrimenkulü hakkında 6785 sayılı Kanununun 50 nci maddesinin uygulanmasına imkân görülmediğinden, dâvanın ka-

bufile 30/9/1966 gün ve 2239 sayılı Belediye Encümeni kararının iptali gerekeceği düşünölmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünöldü .

6785 sayılı Kanununun 50 nci maddesinde, bir kısmı veya tamamı yıkılacak derecede tehlikeli olduğu, Belediye Fen heyeti, yoksa Fen adamı tarafından raporla tesbit edilen yerlerin sahiplerine tehlike derecesine göre bunun izalesi için Belediye zabıtasınca müddetli tebligat yapılacağı, tebliğatı müteakip müddeti içinde mal sahibi tarafından tamir edilerek veya yıktırılarak tehlike ortadan kaldırılmazsa, Belediye Encümeni kararıyle yıktırılacağı hükme bağlanmıştır. Mezkûr maddeden de anlaşılacağı veçhile yıkılacak derecede tehlikeli olma niteliği binanın bünyesinden ileri gelmelidir.

Olayda ise gerek dâvacının ibraz ettiği tesbit raporundan gerekse işlem dosyasında mevcut 31/3/1964 tarihli statik rapordan ve diğer belgelerden tehlikenin, yıktırılması söz konusu olan binanın kendi bünyesinden ileri gelmediği, binanın maili inhidam bulunmadığı, yağışlar nedeniyle toprak kayması neticesinde tehlikeye düşeceği, yapılacak istinat duvarıyla bu tehlikenin giderilebileceği anlaşılmaktadır. Bu durumda dâvacıya ait binaya 6785 sayılı Kanununun 50 nci maddesinin uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle dâva konusu Belediye Encümeninin 30/9/1966 tarihli kararının iptaline, dökümü aşağıda yazılı 84, lira yargılama giderinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine işlem dosyasının mahalline iadesine 6/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1966/2389

YIKMA İŞLERİ

Karar No : 1970/1523

Dâvacı : Mehmet Arısan
Dâvalı : Ankara Belediyesi
Vekili : Av. Yavuz Kadioğlu

Dâvanın Özeti : Dâvacı, bir parsel dahilinde ikinci bir bina yapılamıyacağından kaçak yapılan ikinci binanın İmar Talimatnamesinin 130 uncu maddesine ve tasdikli projesi hilâfına esas binada bodrum katta tesisi gerektiği halde bahçede yapılan kömürlüklerin İmar Talimatnamesinin 45 ve 46 ncı maddelerine aykırı olması sebebiyle 6785 sayılı Kanunun 6/B. maddesine istinaden yıktırılmasına dair Belediye Encümenince müttihaz kararı onayan İl İdare Kurulunun 1/2/1966 tarih ve 198 - K/483 sayılı kararının; Yenimahalle'de bütün kömürlüklerin bahçede olduğunu, sonradan inşa edilen binanın kat irtifakının teknisyen tarafından yanlış tesbit edildiğini, kapı pencere doğramalarının nizama uygun olduğunu ileri sürerek bozulmasını istemektedir.

Savunmanın Özeti : Kararın usul ve kanuna uygun bulunduğu savunularak dâvanın reddi istenmiştir.

Raportör Gürsel Sügen'in Düşüncesi : İmar Talimatnamesinin 130 uncu maddesine göre bir parselde ancak bir bina yapılabileceğinden, bir bina mevcut olan parselde yapılan ikinci binanın ve İmar Talimatnamesinin 45 ve 46 ncı maddelerine göre kömürlükler bodrum katta yapılabileceğinden, bahçede yapılan kömürlüklerin yıktırılmasına dair kararda bir kanunsuzluk görülmediğinden dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Halit Yener'in Düşüncesi : İmar Yönetmeliğinin 45 ve 46 ncı maddeleri kömürlük gibi müştemilâtın bina bodrum katında tesisini mecburi kılmaktadır. Keza aynı yönetmeliğin 130 uncu maddesi ise, bir imar parselinde bir bina ile lüzumlu müştemilât kısımları yapılabileceğini hükme bağlamaktadır.

Bu mevzuat muvacesinde dâvacının iddialarını kabul etmek mümkün görülmemektedir.

Anılan nedenlere dayanılarak verilen karar yerinde olup dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

İmar Talimatnamesinin 130 uncu maddesinde bir parselde bir bina ile lüzumlu müstemilat kısımları yapılabileceği, İmar Talimatnamesinin 45 ve 46 ncı maddelerinde de kömürlüklerin bodrum katta tesis edilebileceği hükme bağlanmış olup, dâvacının bu maddelere aykırı olarak mevcut evin arka kısmına parsel hududuna bitişik olarak ikinci bir bina ile esas binaya ait kömürlükleri yan komşu parseline bitişik olarak yaptığı incelenen dâva dosyası ve işlem dosyası muhtevassından anlaşılınca mezkûr inşaatların yıktırılmasına dair kararda bir kanunsuzluk görülmüştüğünden dâvanın reddine, 30 lira ilâm harcı ve diğer yargılama giderleri dâvacı tarafından peşin olarak ödenmiş olduğundan yeniden alınmasına yer olmadığına, işlem dosyasının mahalline iadesine 9/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1967/660

Karar No : 1970/2132

Dâvacı : İlhan Kutay

Dâvalı : Ankara Belediye Başkanlığı

Vekili : Av. Abdurrahman Altuğ

Dâvanın Özeti : Ruhsatsız olarak bodrum katın tadil edilerek üç ikametgâh haline getirilmesi, arka bahçede ve binanın bodrum katındaki kalorifer dairesi önüne ilâve yapılması, yine arkada kapıcı ikametgâh yeri ve kömürlükler yapılması sebebiyle 6785 sayılı Kanununun 6/B maddesine göre yıkma ve eski hale getirmeğe ve bodrum kattan belediye hizmetlerinin kestirilmesine mütedair Belediye Encümeni kararını tasdik eden 22/11/1966 tarihli 9909-K/11991 sayılı İl İdare Kurulu kararının; bodrum katın yol cephe kısmı hakkında 12/10/1950 tarihli iskân raporu olduğu, sonradan binaya ilave kat yapılırken tadilat projesi ile bodrumun bu kısmı depo olarak gösterilmişse de, bunun ilâve kata biran evvel iskân müsaadesi alınmak için yapıldığı esasında bodrumun ön kısmının 1950 yılından beri mesken olarak kullanıldığı buna göre belediye hizmetlerinin kestirilmesinin kanuna aykırı olduğu, İmar Talimatnamesinin 44. maddesi gereğince bodrumların iskân edebileceği, kalorifer dairesine yapılan ilâvenin bina veya müstemilât olmayıp, rüzgârlık ve yağmurluk olarak muvakkat bir siper olduğu, esasen bunun yapılması ile bina derinliğinin de aşılmadığı, arka bahçedeki kömürlüklerin tahtadan yapılmış menkul hükümünde bir yer olduğu, sökülmesi ve taşınması mümkün olduğundan, inşaat kabul edilemeyeceği, kapıcı ikametgâhı denilen yerin de, eski şantiyeden kalma bir yer olduğu, muvakkaten muhafaza edildiği, kaçak inşaat sayılamayacağı ileri sürülerek, bozulması ve yargılama giderinin davalıya yükletilmesi istenmektedir.

Savunmanın Özeti : Verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu savunularak reddi ve yargılama giderinin davacıya yükletilmesi istenmektedir.

Raportör Râna Tandoğan'ın Düşüncesi : Ruhsatsız ve İmar Talimatnamesine aykırı olarak yapılan tadil ve ilâvelerin yıktırılması hakkında mevzuata aykırı bir husus bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Rahmi Besler'in Düşüncesi : Dâvacının ruhsatsız inşaat ve tadilat yaptığı sabittir.

Ruhsatsız yapılan binaların yıktırılması kanun icabı bulunmaktadır. Bu kabil binaların cezalı ruhsat harcı alınmak suretiyle yıktırılmasından vaz geçilebilmesi ise bunların mevcudiyetinin devamına cevaz verilmesi halinde imar mevzuatına göre ortada hiç bir mahzurun bulunmamasına bağlıdır. Dava konusu inşaatın ve tadilatın müstemilât kararnamesinin 2 nci ve İmar Talimatnamesinin 37, 43, 44, 45, 46, ve 130 uncu maddelerine aykırı olduğu anlaşıldığından kararda mevzuata bir aykırılık bulunmadığından davanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Ruhsatsız yapılan ve kanun, tüzük ve yönetmelik hükümleri ile imar ve istikamet plânlarına aykırı olan ve düzeltilmesi mümkün bulunmayan veya düzeltilmesi mümkün olmakla beraber belediyece yapılan tebligata rağmen mal sahibi tarafından düzeltilmemiş olan yapıların uygun görülmeyen kısımlarının yıktırılması 6785 sayılı Kanunun 6. maddesinin B bendi gereğidir.

Olayda ise dâvacının İmar Talimatnamesinin 43, 44, 45, 46 ve 130. maddelerine aykırı olarak tadilat ve ilave yaptığı sabittir. Ancak bodrum katın ön kısmına 1950 yılında iskân müsaadesi verildiğine göre, bu kısım iskâna müsait demektir. Bu itibarla bodrum katın ön kısmı hakkında verilen yıkma kararı mevzuata aykırı bulunduğundan, dava konusu İl İdare Kurulu kararının bu kısmının bozulmasına, diğer kısımları usul ve kanuna uygun bulunduğu onlara matuf davanın reddine, Belediye Encümeninin 28/11/1968 tarihli ve 10725/15210 sayılı kararında «Belediye hizmetlerinin kesilmesine mahal olmadığına ve bundan böyle encümcnce bu tip tekliflerin yapılmamasına, bundan önce de bu yolda 128 nci madde tatbikatı olarak yapılmış olan muamelelerin de düzeltilmesine» dendiğine ve buna göre işlem yapılmış olması icabedeceğine göre, İmar Talimatnamesinin 128 inci maddesine göre bodrum katın belediye hizmetlerinin kesilmesine mütedair karara vaki itiraz hususunda karar verilmesine yer olmadığına, dökümü aşağıda yazılı davalı ve dâvacıların sarf ettiği, 70, 30 lira yargılama giderinin yarısı olan 35, 15 liranın dâvacıdan, diğer yarısı olan 35, 15 liranın davalıdan alınması lâzım geldiğinden bu hesaba göre dâvacı 32, 65 lira fazla ödemiş olduğundan, bunun davalı idareden alınarak dâvacıya ödenmesine ve dâvacının fazladan yatırdığı 15 liranın istediğinde kendisine iadesine 17/9/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Altıncı Daire

Esas No : 1967/489

Karar No : 1970/1414

Dâvacı : Kadir Yapraközü
Vekili : Av. Ahmet Hayri Kulumbur
Dâvalı : İzmit Belediye Başkanlığı
Vekili : Av. Süreyya Özgen

Dâvanın Özeti : Kaçak olarak yapılan ilâve katın, parselin yola cephesi olmadığı için imar durumu verilemiyen bu yerde 6785 sayılı Kanunun 11. maddesine göre muvakkat tek katlı inşaata müsaade edilebileceğinden, 6785 sayılı Kanunun 22 nci maddesi gereğince yıktırılmasına mütedair Belediye Encümeni kararını tasdik eden 22/3/1966 tarihli 479 sayılı İl İdare Kurulu kararının; burasının imar plânında iskân sahasında bulunduğu meydan ve yeşil saha gibi umumî hizmetlere ayrılmış bir yer olmadığından 6785 sayılı Kanunun 11. maddesinin uygulanamayacağı, imar plânında mevcut olmayan bir yola, belediyenin arsa cephesi aramağa hakkı olmadığı, mezkûr parselin kadastro vaziyetlerine, cephe ve derinliklerine göre, talimatnamenin öngördüğü şartları haiz bir inşaat parseli olduğu cezalı ruhsat alınması gerektiği ileri sürülerek, bozulması ve yargulama giderlerinin davalı tarafa yükletilmesi istenmektedir.

Savunmanın Özeti : Verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu savunularak, davanın reddi istenmektedir.

Raportör Râna Tandoğan'ın Düşüncesi : Dâvacının parselinin yola cephesinin olmadığı için imar durumu verilemeyeceği ancak, 6785 sayılı Kanunun 11. maddesi gereğince muvakkat ruhsat verilebileceğinden, kaçak olarak yaptırılan ilâve katın yıktırılmasına karar verilmiş bulunmaktadır.

6785 sayılı kanunun 11. maddesi ile imar plânı ile umumî hizmetlere ayrılmış olup da 4 yıllık imar programına alınmış yerlerde muvakkat inşaat müsaade edilebileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Bu itibarla yola cephesi olmayan parsellere 6785 sayılı Kanunun 11 inci maddesini uygulamaya imkân bulunmadığından, bu maddeden bahisle ilâve katın yıktırılması hakkında verilen karar usul ve kanuna aykırı bulunduğundan dava konusu İl İdare Kurulu kararının bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Vildan Ayata'nın Düşüncesi : İmar Nizamnamesinin 8 inci maddesinin son fıkrası, «muvakkat yapıların umumî imar şartlarına ve İmar Kanunu-

nun 11 inci hükmüne göre tanzim edilecek talimatnameye uygun olarak yapılmaları mecburidir.» hükmünü taşımakta, İzmit İmar Talimatnamesinin 37 inci maddesinin A bendi de, muvakkat inşaatlara en çok 4.00 metrelik irtifa vermektedir.

Umumî imar esaslarına göre 4.00 metrelik irtifaa iki tam katı sığdırmak mümkün bulunmadığından, 22/3/1966 gün ve 479 sayılı İl İdare Kurulu kararına yöneltilen davanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Altıncı Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacının parselinin yola cephesi olmadığı için imar durumu verilemeyeceği için, 6785 sayılı Kanununun 11. maddesi gereğince muvakkat tek katlı inşaaata müsaade edilebileceğinden, kaçak olarak yaptırılan ilâve katın yıktırılmasına karar verilmiş bulunmaktadır.

6785 sayılı Kanununun 11 inci maddesi ile; ancak imar plânı ile, yol, meydan, yeşil saha, park, otopark gibi umumî hizmetlere ayrılmış olup da, 4 yıllık imar programına alınmamış yerlerde, muvakkat inşaaata müsaade edilebileceği hükme bağlanmıştır.

Bu itibarla yola cephesi olmayan parsellere 6785 sayılı Kanununun 11 inci maddesinin uygulanması doğru olmadığından, bu maddeden bahisle ilâve katın yıktırılması hakkında verilen karar usul ve kanuna aykırı bulunduğundan dâva konusu İl İdare Kurulu kararının bozulmasına; aşağıda dökümü yazılı cem'an 67,50 lira yargılama giderinin davalı idareden alınarak davacıya verilmesine 28/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

YEDİNCİ DAİRE KARARLARI

Yedinci Daire

Esas No : 1968/264

ÂMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ

Karar No : 1970/1282

Dâvacı : Mehmet Ertuğrul

Dâvalı : Kızılbey Vergi Dairesi Müdürlüğü

Dâvanın Özeti : 1959 takvim yılına ilişkin Gelir Vergisi borcundan dolayı emvaline uygulanan haciz işlemine vaki itirazın; «hakkında haciz işlemi 12/7/1967 tarihinde uygulanmış olmasına rağmen 14/8/1967 tarihinde verilen dilekçe ile yapılan itirazın süresinde olarak kabulüne imkân görülmediği, Vergi Dairesine verilen 14/6/1967 günlü dilekçenin ise haciz işleminden evvel verilmiş olması itibarıyla itiraz için başlangıç sayılamıyacağı, bu sebeple de 6183 sayılı Kanununun 58 inci maddesinde yazılı 7 günlük süre geçirildikten sonra 32 nci günde yapılan itirazın süre yönünden incelenme yeteneği olmadığı» gerekçesiyle reddeden 12/12/1967 gün ve 3496 sayılı Ankara Muvazzaf Vergiler İtiraz Komisyonu kararının, haczin mesnedini teşkil eden 13/4/1963 günlü ödeme emrine 16/4/1967 de muttali olduğunu ve düzeltme talebinde bulunduğunu, bu talebinin ödeme emrine itiraz gibi işlem görmesi gerektiğini ileri sürerek bozulmasını istemektedir.

Dâvalının Savunması Özeti : Dâva konusu kararın usul ve kanun hükümlerine uygun bulunduğundan bahisle istemin reddi yolundadır.

Raportör Muhittin Tancı'nın Düşüncesi : Yetki dışı verilmiş bulunan İtiraz Komisyonu kararının bozularak ortadan kaldırılması ile usulüne uygun şekilde tanzim ve tebliğ edilmemiş bulunan ödeme emrine dayanılarak mükellef emvaline uygulanan haczin iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Muammer Turan'ın Düşüncesi : Anayasa'nın 114 üncü maddesi gereğince itiraz ve dava süre aşımı yazılı bildirim tarihinden başlayacağı için tarihyata ait ihbarnamelerin ve tahsilata ait ödeme emrinin usul ve kanuna uygun olarak mükellefe tebliği şarttır.

Usul ve kanuna uygun tebligat yoksa itiraz ve davaya ait süre aşımı başlamaz.

Bu sebeple ödeme emrine vaki itirazda haciz işleminin uygulama tarihinin itiraz süresinin başlama tarihi olarak kabul edilmesinde isabet yoktur.

Tarih, tahakkuk, tahsilât ve itiraz dosyalarının yeniden incelenerek ihbarname ve ödeme emrinin ilânen tebliği zaruret ve şartları subut buluyorsa ihbarname ve ödeme emrinin usul ve kanunî şartlara uygun bir şekilde ilânen tebliğ edilip edilmediğinin tesbiti «bu arada vergi dairesinin mükellefin adresini 1965 yılı beyannamesinden tesbit ederek haciz uyguladığı halde ödeme emrini 30/7/1966 tarihinde neden ilânen ilân edilmişse» tebliğ yoluna başvurduğunun araştırılması ve hasil olacak neticeye göre karar verilmek üzere dava konusu İtiraz Komisyonu kararının bozulması gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince gereği düşünüldü :

6183 sayılı Kanununun 54 üncü maddesine göre; ödeme müddeti içinde ödenmeyen âmme alacağının tahsil dairesince cebren tahsil şekillerinden biri olup 64 üncü madde gereğince idarî makamlar tarafından tatbik edilen haciz muamelesine karşı itiraz edilecek merci hakkında adı geçen kanun bir hüküm getirmemekte ise de, idarenin hiçbir eylem ve işleminin yargı denetiminin dışında kalamıyacağına, 521 sayılı Danıştay Kanununun 30 üncü maddesinde de, kanunlarında ayrı bir idarî yargı mercii gösterilmemiş olan idarî kuruluşların ve davaların doğrudan doğruya ve kesin olarak Danıştay'da çözümleneceğinin yazılı bulunmasına binaen haciz muamelesine ilişkin itirazları İtiraz Komisyonlarının inceleme yetkisi bulunmadığından aksine müttihaz 12/12/1967 gün ve 3496 sayılı İtiraz Komisyonu kararının ortadan kaldırılmasına karar verildikten sonra dava evrakı 521 sayılı Kanununun 68 inci maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca incelenerek gereği düşünüldü :

İhtilâfa konu olayda 1959 takvim yılına ilişkin kusur cezalı Gelir Vergisinin tahakkukuna dair ihbarnamenin 27/11/1962 de, ödeme emrinin ise 30/7/1966 tarihinde ilânen tebliğ edildiği ve böylece kesinleşerek kabili tahsil hale gelen âmme alacağının tahsilin temin için hacze tevessül edilmiş olduğunun incelenen tarih dosyası muhtevassından anlaşılmasına, Vergi Dairesince mükellefin dâva dilekçesine verilen cevap layihasında ise; mükellefin adresinin 1965 takvim yılı beyannamesinden öğrenilerek cebri icraya tevessül edildiğinin belirtilmesine, bu beyan karşısında ise mükellefin adresinin ödeme emrinin ilânen tebliğ tarihi olan 30/7/1966 tarihinden önce Vergi Dairesince bilinmesine rağmen bu adreste ödeme emrinin tebliğine gidilmiyerek ilânen tebliğ edilmiş olmasının haczin mesnedini teşkil eden ödeme emrinin ilânen tebliğini kusurlu kılacağı tabii bulunmasına binaen bu ödeme emrine istinaden mükellef emvaline haciz uygulanmasında isabet görülmemiştir.

Açıklanan sebeplerle davanın kabulü ile dava konusu haciz işleminin iptaline 20 lira ilâm harcının davacıdan alınmasına ve aşağıda müfredatı yazılı 7600 kuruş dâva giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine, getirilen tarih dosyasının mahalline iadesine 17/9/1970 tarihinde re'sen ve nihai olarak oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Yedinci Daire**

Esas No : 1969/773

Karar No : 1970/1112

Dāvacı : Şişli Vergi Dairesi Müdürlüğü.**Dāvah** : Hüseyin Gümüştel.

Dāvanın Özeti : 1965 takvim yılına ilişkin Gelir Vergisi borcu dolayısıyla mükellef adına tanzim ve tebliğ edilen ödeme emrine vâki mükellef itirazı sonunda; «Vergi Dairesi ile yapılan haberleşme neticesinde ödevlinin bilinen adresinde bir defa aranıldığı ve 213 sayılı Kanunun 102 nci maddesi hükmünün yerine getirilmediğinin anlaşılması sebebiyle tebligatın usulüne uygun olarak yapıldığını kabul edilmediğinden ödeme emrinin iptali ile esasın tetkikine geçildiği, ödevlinin tarh yılında çalıştığını tevsike yarar bir belgenin vâki isteme rağmen Vergi Dairesince ibraz edilememiş olduğu, Şişli Emniyet Amirliğine ait 19/8/1967 gün ve 12367 sayılı yazı örneğinin ise ödevlinin ihtilâf konusu işi tarh yılında yaptığı isbata yeterli olmadığı, bu sebeple de vâki cezalı tarhiyatın tamamen terkinin lâzım geldiği» yolunda verilen 20/10/1967 gün ve 2425 sayılı itiraz komisyonu kararının onanmasına dair Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesince müttehad 7/1/1969 gün ve 4829 sayılı kararın, 6183 sayılı Kanunun 58 inci maddesine aykırı bulunduğu ileri sürülerek bozulması isteminden ibarettir.

Dāvanın Savunması Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Sedat Ünalı'nın Düşüncesi : İleri sürülen iddialar, dava konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmediğinden davanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Muhittin Tancır'ın Düşüncesi : 6183 sayılı Kanunun 58 inci maddesine göre ödeme emirleri vesilesiyle itiraz komisyonlarınca verilen kararlar, kesin olup temyizden tetkik kabiliyeti bulunmadığından, aksine müttehad kararın bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince gereği düşünüldü :

6183 sayılı Kanunun 58 inci maddesi uyarınca, ödeme emirleri hakkında verilen itiraz komisyonu kararları kesin olup, temyiz olanağı bulunmadığından iti-

raz komisyonu kararına karşı yapılan temyiz isteminin incelenmeksizin reddi gerekirken, itiraz komisyonu kararının onanması yolunda verilen 7/1/1969 tarih ve 4829 sayılı Temyiz Komisyonu Dördüncü Daire kararında isabet bulunmadığından bozulmasına ve kararın kaldırılmasına karar verildikten sonra, itiraz komisyonu kararı 521 sayılı Kanununun 68 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince incelendi :

6183 sayılı Kanununun anılan 58 inci maddesinde kendisine ödeme emri tebliğ olunan şahsın böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı hakkında itirazda bulunabileceği belirtilmiş olup, böylece itiraz komisyonlarının ödeme emri vesilesiyle bu maddede belirtilen hallere münhasır olarak yapılan itirazları inceleyebilecekleri, mükellefiyete ve tarhiyatın esasına ilişkin iddiaları inceleme yoluna gidemeyecekleri hükme bağlanmış bulunmaktadır.

İhtilâfa konu olayda ise ödeme emri vesilesiyle anılan madde hükmüne aykırı olarak ödeme emrinin iptaline karar verildikten sonra esasın incelenmesinde ve tarhiyatın terkinin yolunda karar verilmesinde kanunî isabet **görülememiştir.**

Açıklanan sebeplerle dâvanın kabulüyle 20/10/1967 gün ve 2425 sayılı itiraz komisyonu kararının bozulmasına, 450 kuruş posta pulu masrafının dâvalıdan alınarak davacıya verilmesine 22/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Yedinci Daire

Esas No : 1969/2701

GİDER VERGİSİ

Karar No : 1970/1084

Dávacı : Uçakla Ziraat Koruma A.Ş.
Vekili : Av. Ali Müfeyhar Hatuşil,
Dávah : Gümrük ve Tekel Bakanlığı.

Dávanın Özeti : İstanbul Giriş Gümrük Müdürlüğü'nün 22/3/1960 tarih ve 3585 sayılı beyannamesiyle işleme konularak ithal edilen zirai mücadele uçağından dolayı müvekkili şirket adına 6802 sayılı Kanununun IV no. lu tablosunun 2/d pozisyonunda yazılı % 25 oran üzerinden salınan Gider Vergisini; «6802 sayılı Gider Vergileri Kanununa bağlı IV numaralı ithal maddeleri tablosunun 2/a pozisyonunda; % 10 oranında indirimli İstihsal Vergisine tabi tutulacak ziraat makina ve aletlerinin, gümrük giriş tarife cetvelindeki numara ve pozisyonları da belirtilmek suretiyle, Maliye Bakanlığının 13/10/1959 tarih ve 10330 sayılı Resmî Gazete ile yayınlanan tebliğinde açıkça gösterildiği, bu tebliğın 6 ncı maddesindeki listede, 84.21 tarife pozisyonuna giren eşyanın ismen sayıldığı, uçağın hariç olduğunun belirtildiği, diğer bir tabirle 88.02 ye giren eşyanın bu listede gösterilmediği, bu itibarla uçağı teşkil eden madenlerin galibi aliminyum vesair benzeri maddeler olacağının dikkate alınarak, gümrük idaresince 6802 sayılı Kanuna ekli IV no. lu tablonun 2/d pozisyonuna müsteniden ihtilâf konusu eşya için % 25 oran üzerinden vergi tarhi cihetine gidilmesinde mevzuata aykırı bir taraf bulunmadığı» gerekçesiyle onayan 18/9/1969 tarih ve 734/16956-69/410 sayılı Gümrük Hakem Kurulu kararının, 6802 sayılı Kanuna ekli II numaralı tabloda yer alan taşıtlar arasında uçak yer almadığından ithalde Gider Vergisine tabi olmadığı, uçağın sair madeni eşya sayılarak vergi kapsamına alınamayacağı ileri sürülerek bozulması isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Usul ve kanuna uygun bulunan Gümrük Hakem Kurulu kararına karşı açılan davanın reddi gerekeceği savunulmuştur.

Kanunsözcüsü Ekrem İsbir'in Düşüncesi : 6802 sayılı Kanununun 57 nci maddesinde, Gümrük Kanununun eşyaya ait hükümlerinin İstihsal Vergisi hakkında da uygulanacağı tasrih edilmiş ve 5383 sayılı Kanununun 152 nci maddesinin (a) bendinde, eşya tabirinin her türlü madde ve kıymetleri ihtiva edeceği tasrih edilmiştir.

İthal edilen ve zirai mücadelede kullanılan uçaklar 6802 sayılı Kanuna bağlı tabloda ismen yer almamış bulunsa dahi Gümrük Kanununun 152 nci maddesinde-

ki tarif esas alınarak bunun sair maden eşya olarak % 25 nisbetinde vergilendirilmesi zaruridir.

Bu itibarla Hâkem Hey'eti kararı kanun hükümlerine uygun bulunduğundan, mesnedi bulunmayan dâvacı iddialarının reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Zafer Kantarcıoğlu'nun Düşüncesi : Uçak, 13/10/1959 tarih ve 10330 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Maliye Bakanlığı tebliğine ekli listenin dışında bırakıldığından % 10 indirimli vergiden yararlandırılması mümkün değildir.

Bu sebeple uyuşmazlık konusu zirai mücadele uçağının 6802 sayılı Kanuna ekli IV no.lu tablonun 2/d pozisyonuna verilerek bu pozisyonda yazılı vergi oranına tabi tutulmasında kanuna aykırılık görülmediğinden dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince duruşma için belli edilerek taraflara bildirilen günde gelen dâvacı vekili Avukat Ali Müfehhar Hatusil ile davalı idareyi temsilen Hazine Avukatlarından Hayat Yüksel Ferah dinlenip, Kanun-sözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara tekrar söz verildikten sonra gereği düşünüldü:

Uyuşmazlık konusu zirai mücadele uçağının ithalde Gider Vergisi bakımından 6802 sayılı Kanuna ekli IV numaralı tablo dahilinde vergilendirilmesinde isabet-sizlik yoktur.

Diğer taraftan, söz konusu uçağın münhasıran Pülvarizatör vazifesi görmek maksadiyle imal edilen kombine pülvarizatör uçak olduğu ve pülvarizatörün uçaktan tefrikinin mümkün olmadığı ve pülvarizatör olmaksızın uçağın başka bir maksatla kullanılmasının imkânsız olduğunun dâvacı tarafından iddia ve isbat edilmemiş bulunması karşısında 13/10/1959 tarih ve 10330 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Maliye Bakanlığı tebliğine ek liste gereğince 6802 sayılı Kanuna ekli IV numaralı tablonun 2/a pozisyonunda yazılı %10 vergi oranından yararlandırılmasına imkân görülmiyen uçağın aynı tablonun 2/d pozisyonunda yazılı vergiye tabi tutulması kanuna uygun bulunmuştur.

Dâvanın, yukarıda açıklanan sebeplerle reddine, 109,67 lira nisbi ilâm harcının dâvacıdan alınmasına, dâvalı vekiline duruşma için takdir olunan 850 lira vekâlet ücretinin dâvacıdan alınarak dâvalıya verilmesine 16/6/1970 tarihinde oy-birliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Yedinci Daire

Esas No : 1968/2303

GÜMRÜK VERGİSİ

Karar No : 1970/1108

Dávacı : Maka Ticaret Lmt. Şti.

Dávalı : Gümrük ve Tekel Bakanlığı.

Dávanın Özeti : İstanbul Giriş Gümrük Müdürlüğünün 7/5/1959 gün ve 11176 sayılı beyannamesiyle işleme konularak ithal edilen ve gümrük tarife cetvelinin 32.09.a pozisyonuna tatbik edilen eşyanın bilâhare merkezde yapılan kontrolde 32.09.b pozisyonuna dahil bulunduğunun anlaşılması sebebiyle %5 ila %15 vergi nisbeti arasındaki fark üzerinden adlarına ikmalen salınan Gümrük Vergisinin tasdikine dair 16/8/1968 tarih ve 187/14064-68/242 sayılı Hakem Hey'eti kararının, 8/3/1968 günlü ekspertiz talebini muhtevi dilekçeleri ile mükellef eksper olarak Şükrü Yılğör'ü seçtiklerini belirttikleri halde adı geçene inceleme yaptırılmıyarak Burhan Bür'ün mükellef eksperini inceleme yapmasının evveleminde usul yönünden dâva konusu kararın bozulmasını gerekli kıldığı, esas bakımından da ihtilâflı eşyanın beyan veçhile 32.09.a pozisyonuna dahil bulunduğu ileri sürülerek bozulması isteminden ibarettir.

Dávalının Savunması Özeti : Hakem Hey'eti kararının usul ve kanuna uygun bulunduğundan bahisle istemin reddi yolundadır.

Kanunsözcüsü İbrahim Yener'in Düşüncesi : Adı geçen eşyanın vernikli müstahzar boyalardan olduğu anlaşılmıştır. Tarifenin 32.09/b pozisyonuna tatbiki yerindedir. Gayri varit iddialar muvacehesinde mesnetsiz dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Raportör Muhittin Tancır'ın Düşüncesi : 5383 sayılı Kanunun 78, 79 ve 80 nci maddelerine aykırı olarak teşekkül eden hakemlerce karara bağlanan dâva konusu kararın bu yönden bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince gereği düşünüldü :

5383 sayılı Kanunun 78 inci maddesinin birinci fıkrasında; 76 nci maddenin 1, 2, 3, 6 ve 7 numaralı bentlerinde yazılı sebeplerden dolayı yapılacak itirazla-

rın 79 ve 80 inci maddelerde gösterilen hakemlerce karara bağlanacağı, hükme bağlandıktan sonra müteakip fıkrada da; İtiraz dilekçesinde seçilen hakemin adı ve adresi gösterilir ve hâkem ücretinin yatırıldığına dair (alındı) ile anlaşmazlık konusu olan eşyaya ait belgeler ekli bulunmak ve gerekli hallerde eşyanın numunesi veya kendisi gümrüğe verilmek lâzımdır, hükmü yer almış bulunmaktadır.

Anılan fıkralarda yer alan; «itiraz dilekçesinde seçilen hakemin adı ve adresinin gösterileceği ve hakem ücretinin yatırıldığına dair alındının itiraz evrakına ekleneceği» yolundaki hüküm şekle ait bir noksan olarak değil kanun koyucu tarafından itirazın bir şartı olarak tedvin edilmiştir.

Nitekim 79 uncu maddede; teşkil edilen hakem hey'etine her ihtilaf için taraflarca seçilen birer eksper hakimin katılacağı ve 80 inci maddede de; ihtilâfın ilk önce tarafların eksper hakemlerince inceleneceği ve bunların oybirliğiyle verecekleri kararların tescil olunacağı, aksi takdirde veya onbeş gün içinde hakemlerce karara bağlanmayan ihtilâfların heyet tarafından incelenerek karara bağlanacağı yolunda hüküm sevk edilmiş bulunmaktadır.

İhtilâfa konu olayda ise, mükellef bir sureti dosyada mevcut 8/3/1968 günlü ekspertiz dilekçesinde taraflarından Şükrü Yılmaz'ın eksper hakem olarak seçildiğini ve eksper hakem ücretinin de aynı gün ve seri B, No : 600089 sayılı makbuz karşılığı 30 lira olarak İstanbul Ticaret Odasına yatırdığını beyan ettiği halde dâva konusu Hakem Hey'eti kararına ilişkin tutanakta mükellef eksper hakemi olarak Burhan Bür'ün görevlendirildiği ve incelemenin yukarıda anılan maddeler amir hükmü hilâfına mezkûr şahsa yaptırıldığı incelenen dosya münderecatından anlaşılmasına binaen dâva konusu Hakem Hey'eti kararında bu yönden kanuni isabet görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle dâvanın kabulü ile dâva konusu 16/8/1968 gün ve 187/14064 68/242 sayılı Hakem Hey'eti kararının bozulmasına 20 lira ilâm harcını dâvacıdan alınmasına ve aşağıda müfredatı yazılı 48 lira mahkeme masrafının dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 22/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

MAHKEME KARARI

MAHKEME KARARI

MAHKEME KARARI

T. C.

DANIŞTAY SEKİZİNCİ DAİRE KARARLARI

Sekizinci Daire

Esas No : 1970/183

İSKÂN İŞİ

Karar No : 1970/1601

Dâvacı : Müzeyyen ve Ahmet Demirtaş**Vekili** : Avukat İnanet Serengil**Dâvalı** : Köy İşleri Bakanlığı.

Dâvanın Özeti : Müvekkilinin mensup bulunduğu aileye iskânen temlik olunan taşınmaz malların istirdadı işlemi Danıştay'ca iptal edilmiş olması sebebiyle bu taşınmaz mallar karşılığında verilen yeni yerler kıymet bakımından istirdat edilene nazaran düşük bulunduğu öne sürülerek, bu konudaki bilirkişi raporunun ve uygulanan işlemin iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Danıştay ilâmının infazı için ve istirdat edilen yerler aynen mevcut olmadığından dâvacıya muadil arazi verildiği ve hakkın ziyana meydan verilmediği savunulmuştur.

Kanunsuözcüsü Turgut Akmirza'nın Düşüncesi : İdarece istirdat edilmiş olan araziye karşılık gösterilen ve dâvacılara verilen arazinin, bidayette temlik edilen gayrimenkul ile aynı evsaf ve kıymette olduğu, herbiri meslek ve bilgi yönünden liyakat sahibi bilirkişiler tarafından tesbit edildiğine ve dâvacılar bu hususun hilâfını yaptıracağı tesbit veya kanaatbahş belgelerle doğrulaması icabederken mücerret iddialar ileri sürmesine binaen müesses işlemde mevzuata ve Danıştay iptal kararının tevlit ettiği hukuki neticeye aykırı bir husus bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Raportör Sami Akural'ın Düşüncesi : İskân işlerinde işlem tesisine vali ve kaymakamlar yetkili olduğuna ve iptal olunan istirdat işlemi valilikçe uygulandığına göre, işbu dâvanın da valilik aleyhine açılması gerektiğinden, dâvanın husumet yönünden reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacılar adına iskânen temlik olunan taşınmaz mal, on yıllık kanuni müddet dolmadan iskân yerlerini izinsiz terkettikleri gerekçesi ile istirdat olunmuş

ve ilgililerin bu işlem aleyhine açtıkları dâva sonucunda, Danıştay Dokuzuncu Dairesince verilen 14/6/1961 gün ve 914 sayılı kararla söz konusu geri alma işlemi iptal edilmiş ve bu iptal kararı icabının yerine getirilmesi zımında idarece istirdat olunan taşınmaz mala denk miktarda dâvacılara ev ve arazi verildiği anlaşıldığından ve bu tarz uygulama İskan Kanununun gayesine ve İdare Hukuku esaslarına uygun bulunduğundan dâvanın reddine, yargılama giderlerinin dâvacı üzerinde bırakılmasına 17/6/1970 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

X — Dâvacılar, idare tarafından iskân edildiğine ve bu mahalde 10 seneden fazla oturdukları ve bu yeri terk etmedikleri Danıştay ilâmiyle sabit olduğuna göre, kendilerine verilen gayrimenkul üzerindeki kanuni takyidatın kalktığı ve bu arz parçası üzerindeki mülkiyet haklarının kâmil bir mahiyet iktisap ettiği 2510 sayılı Kanun icabıdır. İdare, ciddi bir inceleme yapmaksızın tesis ettiği kararla üzerinde tam mülkiyet hakları doğan ve ancak kamulaştırma yolu ile ve fakat gerçek değer ve pahası mukabilinde ellerinden alınabilecek olan gayrimenkulleri istirdat etmiş ve bu işlem Danıştay'ca iptal edilmiş olduğuna göre idare geri aldığı taşınmaz malın değerine eşit kıymette arazi vermediği takdirde aradaki farkın tazminat olarak istenilmesi ve bu konuda bir tam yargı dâvası açılması gerekirdi. Dâvacıların ise bilirkişi raporunun ve idari işlemin iptali isteği ile açtıkları işbu dâvanın belirtilen sebepten reddi gerekeceği oyu ile karara karşıyım.

T. C.

DANIŞTAY KAMU KURUMU NİTELİĞİNDE MESLEK KURULUŞU

Sekizinci Daire

Esas No : 1970/520

Karar No : 1970/1561

Dâvacı : Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı.

Dâvalı : Adalet Bakanlığı.

Dâvanın Özeti : Halil Akyol'un Dikili'de dâva ve iş takipçileri listesine yazılma isteğinin İzmir Barosunca kabul edilmemesi üzerine vaki itirazı reddeden 28/12/1969 gün ve 240/7 sayılı Türkiye Barolar Birliği kararının onanmamasına ilişkin, 30/1/1970 gün ve 2726 sayılı dâvalı Bakanlık kararının iptali isteğidir.

Savununanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Muzaffer Arıer'in Düşüncesi : 1136 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 17 nci maddesinin üçüncü fıkrasının açık hükmü karşısında, 1970 yılına kadar, Dikili'de 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 61 inci maddesi hükmünden yararlanarak vekâlet görevi yapan ve bu tarihte bu yerde avukat sayısının üçe yükselmesi üzerine bu göreve devam edemeyen ve 1136 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra, henüz bu kanunun geçici 17 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki 3 aylık başvurma süresi dolmadan, bu yerdeki 3 avukattan birinin ayrılması üzerine İzmir Barosuna başvurduğu anlaşılan Halil Akyol'un Dikili dâva ve iş takipçileri listesine yazılma isteğinin kabul edilmemesinde isabet yoktur.

Bu yönden, bu kişinin itirazının reddine mütedair, Türkiye Barolar Birliği yönetim kurulunca müttehas kararın dâvalı Bakanlıkça onanmaması işlemi kanuna uygun bulunmaktadır.

Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Raportör Mustafa Bumin'in Düşüncesi : 1136 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 17 nci maddesinin 3 üncü maddesi «bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 61 nci maddesinin son fıkrası gereğince vekâlet görevini yapanlar... vekâlet görevini yapmaya devam ederler...» hükmünü âmir bulunmaktadır. Madde metnindeki devam edenler tabirinden de

açıkça anlaşılacağı gibi, listeye yazılabilmek için; ilgilinin 1136 sayılı Kanununun mer'î yete girdiği tarihte fiilen dâva takipçiliği yapmış olması zarureti vardır.

Açıklanan sebeplerle dâva konusu kararda kanuna uygunluk olmadığından, dâvanın kabulü gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâva takipçiliği listesine yazılmak isteyen Halil Akyol'un 1960 yılına kadar 16 sene dava takipçiliği yaptığı, 1960 yılında Dikili'de 3 avukat olması nedeniyle dâva takipçiliğini bırakıp bir avukat yanında kâtip olarak çalıştığı, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun yürürlüğe girmesinden iki ay sonra avukatlardan birisinin Dikili'den ayrılması üzerine baroya müracaatla adının listeye yazılmasını istediği, baro ve Türkiye Barolar Birliğince, sözü edilen kanunun yürürlük tarihinde fiilen dâva takipçiliği yapılmadığı nedeniyle isteğin reddedildiği; vaki itiraz üzerine kararın Bakanlıkça onanmadığı ve bu onamama kararının iptali için dâva açılmış bulunduğu dâva dosyasının incelenmesinden anlaşılmaktadır.

1136 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 17 inci maddesinin birinci fıkrası yeni bir esas getirmiş buna mukabil aynı maddenin 3 üncü fıkrası ise Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 61 inci maddesine tevfikân vekâlet görevi yapanların kazanılmış haklarını himaye maksadiyle sevk edilmiş bulunmaktadır. Maddenin tamamının incelenmesi, «Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce,..... vekâlet görevini yapanlar» ibaresine, 1136 sayılı Kanununun yürürlüğe girdiği tarihte fiilen bu görevin yapılmakta olması tarzında bir mana izafesine imkân vermemektedir.

Bu itibarla 1136 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 17 nci maddesinin 3 üncü fıkrasındaki «Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce» şeklindeki ifadesini «kanunun yürürlüğe girdiği tarihte» olarak yorumlanması suretiyle karar tesisinde isabet bulunmadığından, birlik kararının onanmamasına dair Bakanlık kararında kanunsuzluk yoktur.

Açıklanan nedenlerle dayanaksız bulunan dâvanın reddine, yargılama giderlerinin dâvacı üzerinde bırakılmasına 15/6/1970 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

X — Listeye yazılma talebinde bulunan Halil Ayol'un 1136 sayılı Kanununun mer'î yete girdiği tarihte fiilen dâva takipçiliği yapmadığı ihtilâfsız bulunmaktadır.

1136 sayılı Kanunun geçici 17 nci maddesinin 3 üncü bendindeki «bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 61 inci maddesinin son fıkrası gereğince vekâlet görevini yapanlar... vekâlet görevini yapmaya devam ederler» hükmünden de anlaşılacağı gibi, listeye yazılabilmek için sözü edilen kanunun yürürlüğe girdiği tarihte fiilen bu görevi yapmak gereklidir. Madde metnindeki «devam ederler» ibaresi de bu görüşü açıkça teyit etmektedir.

Bu sebeplerle dâva konusu kararın iptali gerekeceği kanaatiyle, aksine müttihaz karara karşıyım.

T. C.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No : 1969/3859

Karar No : 1970/1953

Dâvacı : Mehmet Tevfik Kılıçarslan**Vekili** : Av. M. Fahrettin Örcün**Dâvalı** : Türk Eczacılar Birliği

Dâvanın Özeti : Müvekkilinin Ziya Eczanesinin hakiki sahibi olmayıp, adı geçen yeri eczacı olmıyan Neriman Antalyalı adına muvazaa ile çalıştırdığı ve 15 inci Kolordu mensuplarına ait reçetelerden % 16 nisbetinde indirim yaptırdığından bahisle 6643 sayılı Kanunun 30/c maddesi gereğince 6 ay müddetle sanat icrasından men ve eczanenin 6 ay süre ile kapatılması suretiyle tecziyesine ilişkin, Türk Eczacılar Birliği 7 nci bölge Bursa Eczacı Odası kararına vaki itirazı reddeden 17/10/1969 gün ve 6 sayılı Türk Eczacılar Birliği Yüksek Haysiyet Divanı kararının bozulması isteğidir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının eczaneyi muvazaa yoluyla işlettiğinin tahkikat dosyasındaki belgelerle sabit olduğu gibi, Deontoloji Tüzüğünü de ihlâl ederek ilâç fiyatlarında % 16 nisbetinde indirim yaptığı ve dâva konusu kararda kanunsuzluk olmadığından bahisle dâvanın reddi savunulmaktadır.

Kanunsözcüsü Muammer Turan'ın Düşüncesi : Dâva konusu kararların dâyanığı tahkikat dosyasındaki delillere, hasreten 3/12/1968 günlü ve Bursa Eczacı Odası yetkililerince düzenlenip dâvacımda imzasını taşıdığı anlaşılan tutanak suretine (ki bu tutanakla dâvacının eczaneye ait paraları eczanenin sahibi Neriman Antalyalı hesabına bankaya yatırdığını ifade ettiği ve muvazaa mevzuunda da «bana bir sene müsaade edin bu işi tasfiye edeyim ama benim 50 bin liralık kendilerine senedim var. Ayrıca firmalara 70 bin liralık senetler imzalatıldılar, bunu yapamam resmen bildiremem» dediği tespit olunmaktadır) nazaran dâvacının eczaneyi muvazalı işlettiği anlaşılmakla dâva konusu kararda isabetsizlik görülmemiştir. Bu sebeple dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Raportör Mustafa Bumin'in Düşüncesi : Dâvalı idareden getirilen işlem dosyasında mevcut 19/9/1968 günlü muhtarlık ilmuhaberinden, dâvacının gösterilen adreste ikâmet etmediği; Bursa Eczacı Odasınınca tanzim olunan 3/12/1968 günlü tutanaktan ve Hayat Ecza Deposu tarafından ibraz olunan 18/6/1969 günlü yazıya ekli faturaların tetkikinden de ilgilinin sözü edilen Ziya Eczanesini muvazaa yoluyla çalıştırdığı anlaşılmaktadır.

Davacının bu fiil sebebiyle 6643 sayılı Türk Eczacılar Birliği Kanununun 30/c maddesini ihlâl ettiği sabit bulunmakta ise de, fiilde tekerrür mevcut olmadığına göre cezanın azami miktarının tayininde Ceza Hukuku ilkelerine uygunluk yoktur. Bu nedenle dava konusu kararın bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Davalı idareden getirilen işlem dosyasında mevcut ve Bakanlık müfettişliğince tanzim olunan tutanaktan, 18/9/1968 perşembe günü saat 15' de dâvacıya ait Ziya Eczanesine gelindiği ve eczacı Tefik Kılıçarslan'ın işi başında bulunmaması sebebiyle kalfa Sabri Tığcı'ya adı geçenin ikametgâh adresinin sorulduğu, kalfa tarafından gösterilen adreste ikamet edilmediğinin ise 19/9/1968 günü muhtarlık ilmuhaberiyle sabit olduğu, Türk Eczacılar Birliği 7. Bölge Bursa Eczacı Odasınınca tanzim olunan ve davacının Neriman Antalya'lı adına bankalara para yatırdığı ancak kendisine bir yıl müsaade edildiği takdirde bu işi tasfiye edeceğini ifade eden 3/12/1968 günlü tutanak ile Hayat Ecza Deposu tarafından ibraz olunan 18/6/1969 günlü yazıya ekli faturaların tetkikinden sözü edilen Ziya Eczanesinin muvazaa yoluyla çalıştırıldığı anlaşılmaktadır.

6643 sayılı Türk Eczacılar Birliği Kanununun 30 uncu maddesi, bu kanunun kendisine tahmil ettiği vecibeleri yerine getirmiyenlere sıra gözetmeksizin hangi inzibati cezaların tatbik edileceğini belirtmiş ve (c) fıkrasına göre muvakkaten sanat icrasından men edilen azanın eski fiil ve hareketlerinin tekerrürü dolayısıyla yeniden sanat icrasından men edilmeleri icabetiği takdirde bu fıkroda yazılı cezanın azamî miktarının verileceği açıklanmış bulunmaktadır.

Türk Ceza Kanunu ve ceza hükümlerini havi diğer mevzuatın uygulamasında; arttırıcı bir sebep gösterilmemişse, ceza tayin eden kanun maddesinde öngörülen cezanın asgarî hadinin verilmesi Ceza Hukukunun temel prensiplerindedir.

Davacının eylemine uygun 6643 sayılı Türk Eczacılar Birliği Kanununun 30 uncu maddesinin (c) bendi, bu fiil için, onbeş günden altı aya kadar sanat icrasından men cezası tesbit etmiş bulunmaktadır.

Mükerrer bulunduğu tesbit olunmayan davacı hakkında ceza tertibederken; asgarî haddi aşarak, kararda yazılı olduğu şekilde, cezanın azamî haddinin verilmesini gerektiren takdir ve teşdit sebeplerinin açıklanmamış olması hukuka aykırıdır.

Açıklanan sebeplerle dâva konusu kararın bozulmasına, istenmediği cihetle yarılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına, 1318 sayılı Finansman Kanunuyla karar harcı 60 liraya çıkarıldığı cihetle eksik olan 30 liralık harcın davacıdan alınmasına ve işlem dosyasının iadesine 28/9/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Sekizinci Daire**

Esas No : 1968/4146

KÖY İŞİ

Karar No : 1970/1448

Dâvacı : Cihadiye Köyü**Vekili** : Av. Mustafa Kumral.**Dâvalı** : Harmanlı Köyü

Dâvanın Özeti : Cihadiye, Yaniç ve Harmanlı köyleri arasındaki 1935 tarihli sınırnamedeki ihtilâflı Koca Mehmet tarlası noktasının yeniden belirtilmesine ilişkin bulunan ilçe idare kurulu kararına karşı yapılan itirazın reddi hakkındaki il idare kurulunun 2/4/1968 gün ve 476 sayılı kararın bozulması isteğidir.

Savunmanın Özeti : Süresinde savunma verilmemiştir.

Kanunsözcüsü Orhan Tüzemen'in Düşüncesi : İki köy arasında evvelce tesbit edilmiş sınır noktaları üzerinde sonradan anlaşmazlık çıkarsa, ilçe idare kurulunun Köy Kanununa göre duruma müdahale, sınır noktalarını sarih olarak tespit ve krokiye raptetmesi tabiidir. Dolayısıyla dâvacının itirazını reddeden dâva konusu il idare kurulu kararında yasaya aykırılık görülmemiştir. Dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Yardımcı Sami Akural'ın Düşüncesi : Dâva konusu kararda, 442 sayılı Köy Kanununun 5 inci ve İdare Hukuku esaslarına uyarlık bulunmadığından bozulması gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Duruşma isteği, 521 sayılı Kanunun 78 inci maddesine uygun bulunmayarak dosya incelendi :

Dâvacı köy ile dâvalı köy arasında 28/8/1935 tarihli kararla belirtilmiş olan sınırnın, Koca Mehmet tarlası isimli hudut noktası üzerinde ihtilâfa düşülmüş olması sebebiyle, ilçe idare kurulunca bu hudut noktasının mahallen tesbit ve gösterilmesi cihetine gidildiği ve dâvacı köy, bu şekildeki hudut değişikliğine sebep ve zaruret olmadığı gibi, dâvalı köy tarafından söz konusu sınırın değiştirilmesi için

evvelce yapılan müracaat ilçe idare kurulunca 21/6/1962 gün ve 369 sayılı kararla reddedilmiş iken bu karardan dönülmesinde kanunî isabet bulunmadığını öne sürerek ilçe idare kurulu kararını onayan il idare kurulu kararının bozulması isteği ile işbu dâvayı açtığı anlaşılmaktadır.

442 sayılı Köy Kanununun 5 inci maddesinde köyler arasındaki sınır anlaşmazlıklarının çözüm şekili gösterilmiştir. Gerek bu madde hükmüne gerekse idarî içtihadlara göre sınır ihtilaflarının halline ilişkin idare kurulu kararları, yargı kararı niteliğini haizdir. Sınır tesbiti kararlarının mahallinde uygulanması, kararı veren kurulun değil, idarenin görevine giren bir husustur. Olayda, ilçe idare kurulunca 28/8/1935 tarihli sınırın ihtilâflı Koca Mehmet tarlası noktasının mahallinde tesbit ve gösterilmesi, yargı organının, kararını mahallinde tatbiki anlamını taşır ki, bu hal, İdare Hukuku esaslarına aykırı düşer. Açıklanan sebeplerle dâva konusu il idare kurulu kararında kanunî isabet bulunmadığından bozulmasına, istek olmadığından yargılama giderlerinin dâvacı üzerinde bırakılmasına 2/6/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Sekizinci Dalre**

Esas No : 1970/1044

TAM YARGI DÂVASI

Karar No : 1970/1905

Dâvacı : Behruz Çinici**Vekili** : Av. A. Kadir Bayazıt**Dâvalı** : T.M.M.O.B. Mimarlar Odası.

Dâvanın Özeti : Mimarlar Odası İş Dağıtım Komitesinin XV inci Genel Kurul toplantısında, üç kişilik iş dağıtım komitelerine seçilecek adayların Özel Yüksek Okullarda görevli olmayan oda üyeleri arasından seçim yapılmasının kararlaştırılması üzerine, Özel Ankara Yükseliş Mühendislik ve Mimarlık Okulunda ders veren müvekkilinin bu karara karşı açtığı dâva dolayısıyla Danıştay 8 inci Dairesince 4/6/1969 tarihli yürütmenin durdurulması kararının verildiği sırada yapılan üç kişilik meslek komitesi seçimine müvekkilinin iştirak ettirilmemesi nedeni ile müvekkilinin uğradığı 15.000 liralık maddî zararın tazmini **dileğidir.**

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Kanunusöcüsü Muzaffer Arıer'in Düşüncesi : Tam yargı dâvalarında idarî eylemlerden bir hakkın açık seçik ihlâl edilmiş olması icabeder. Danıştay 8 inci Dairesince iptal olunan idarî işlem; seçime giremediği cihetle kazanması da söz konusu olmayan dâvacının hakkının ihlâl edildiğinin kabulü mümkün değildir. Başka bir deyimle, iktisabı mutasavver bir hakkın ihlâli bahis konusu edilemez.

Bu sebeplerle dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

Raportör Ahmet Nuri Çolakoğlu'nun Düşüncesi : Dâvacının üç kişilik iş dağıtım komitesi seçimine iştirak ettirilmemesi nedeni ile uğradığını iddia ettiği zarar ihtimale müstenit bulunduğundan, dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Mimarlar Odası İş Dağıtım Komitesi XV inci Genel Kurul toplantısında üç kişilik iş dağıtım komitelerine seçilecek adayların, Özel Yüksek Okullarda görevli

olmayan oda üyeleri arasında seçilmesinin kararlaştırılması üzerine, özel yüksek okulda ders veren dâvacının bu konuda Danıştay'a açtığı iptal dâvası dolayısıyla Danıştay Sekizinci Dairesince 4/6/1969 gün ve E : 969-1055 sayılı yürütmenin durdurulması kararının verildiği sırada yapılan üç kişilik meslek komitesi seçimine dâvacı iştirak ettirilmediğinden bahisle uğradığı 15.000 liralık maddî zararın tazminini istemektedir. Dâvacının, üç kişilik iş dağıtım komitesi seçimine iştiraki halinde seçilebilmesi ihtimale müstenittir. Dolayısıyla uğradığını iddia ettiği zarar da ihtimale dayalı bulunmaktadır. İhtimale müstenit zararlar tazminat dâvasına konu olmayacağından, dayanağı bulunmayan dâvanın reddine, yargılama giderlerinin dâvacı üzerinde bırakılmasına, 1318 sayılı Finansman Kanunu ile karar harcı 60 liraya çıkartılmış bulunduğundan 105 liralık nisbî karar harcından geriye kalan 45 liralık harcı istenildiğinde dâvacıya iadesine 23/9/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Sekizinci Daire

Esas No : 1970/792

TOPRAK EDİNME

Karar No : 1970/1989

Dâvacılar : İsmet Arıkan, Mehmet Öztürk, Ali Özerk, Fethi Akel, Hasan
Gümüş, Halil Akel,
Vekili : Av. Dursun Alpat
Dâvalı : Ankara Valiliği.

Dâvanın Özeti : 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununa göre müvekkil-
lerine verilmiş olan toprakların geri alınmasına ilişkin bulunan davalı Valiliğin
30/3/1970 gün ve 462 sayılı kararının iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Yaş tashihi suretiyle toprak dağıtımından istifade etmiş
olan dâvacıların bilahare yaş tashihi kararları mahkemece iptal edilmiş olduğun-
dan, ancak, evlenmelerinin sahih olduğuna dair mahkeme kararı ibraz ettikleri
taktirde kendilerine tahsis edilen toprakların temlik ve tescillerinin yapılacağı sa-
vunulmuştur.

Kanunsözcüsü Muammer Turan'ın Düşüncesi : 30/3/1970 gün ve 462 sayılı ka-
rardan hususiyetleri ve toprak alma şartları değişik olan muhtelif şahısların
isimleri ayrı ayrı yazılarak müteaddit subjektif işlem tesis edilmiştir. Bu sebeple
her dâvacının ayrı ayrı dâva açması gerekir.

Dâva konusu işlem veya işlemler arasında maddi ve hukuki bakımdan bağıl-
lık bulunduğu kabul edilecek olursa;

Yetkili mahkemelerin vermiş olduğu yaş tashihi kararlarına binaen evlenen
ve bu sebeple reşit kılınan dâvacılara, muhtaç görülüp toprak tevzi ve temlik edil-
dikten sonra, yaş tashihiine ait kararların aynı mahkemece değiştirilmesi sebebiyle,
değiştirme kararı kesinleşmediği ve evlenmenin butlanı dâva dahi edilmediği
halde verilen toprakların geri alınmasına karar ittihazında, isabet görülmediğinden
mezkûr kararın iptali gerektiği düşünülmüştür.

Raportör Sami Akural'ın Düşüncesi : Dâvacıların yaşlarının büyütülmesine,
ilişkin bulunan kararlar, sonradan mahkemece iptal edildiğine ve Çiftçiyi Toprak-
landırma Kanununa göre arazi verilecek kişiler alma vasfını kaybettiklerine göre,

dâva konusu kararda 4753 sayılı Kanunun değişik 34 üncü maddesine aykırılık yoktur. Dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Sekizinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacıların mahkeme kararı ile yaşlarının büyütülmesi ve evlenmeleri sonucunda, 4753 sayılı Kanun uyarınca yapılan toprak dağıtım sırasında namlarına toprak tahsisi yapıldığı, ancak; ilgililerin yaş tashihi kararlarının mahkemece iptal edilmesi üzerine, Medeni Kanuna göre evlenecek yaşta küçük olan dâvacıların evliliklerinin sahih olup olmadığı belirinceye kadar, namlarına tahsis edilmiş olan toprakların, tescil edilmemesinde 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun değişik 34 ncü maddesine aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından dâvanın reddine yargılama giderinin dâvacılar üzerinde bırakılmasına 1318 sayılı Finansman Kanunu ile karar harcı 60 liraya çıkarılmış olduğundan, eksik bulunan 30 liranın da dâvacılardan alınmasına 30/9/1970. gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

DOKUZUNCU DAİRE KARARLARI

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1969/2364

BELEDİYE GELİRLERİ

Karar No : 1970/1281

Dávacı : Kayseri Belediye Başkanlığı.

Dávah : Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Kayseri Bölge Başkanlığı.

Vekili : Av. Hamdi Şehirlioğlu

Dávanın Özeti : Beden Terbiyesi Kayseri Bölge Başkanlığınca tertip edilen futbol müsabakaları dolayısıyla salınan 6700 lira resim 20100 lira cezadan ibaret Eğlence Resmini ortadan kaldıran İtiraz Komisyon Kararını; Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Bölge Başkanlığınca 3530 sayılı Teşkilat Kanununun verdiği yetkiye dayanılarak kulüpler arasında tertip edilen maçlar 5237 sayılı Kanunun 27 inci maddesinin istisnalara ait birinci fıkrasının (B) bendinde açıklanan (Buldukları binalarda verilen müsamereler ve belediyeden müsaade alınmak ve hasılatı tamamen müesseselerine ait olmak üzere diğer mahallerde tertip edilen müsamereler ve spor müsabakaları) mahiyetinde olup, teşkilât kanunları ile bahsedilmiş hak ve vazifenin ifası, mezkûr kanunun neşri ile başlamış ve bu kanunun neşir tarihinde Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinin organizatör olarak, kulüpler arasında spor müsabakalarının tertipleneceği belediyenin itilama arz edilmiş olduğundan, bölge müdürlerine veya kulüplere ayrıca tertip edecekleri maçlardan dolayı belediyeden müsaade almak külfeti yüklenemeyeceği gibi, hasılatın bir kısmının maçların tertip ve oynanması sırasında vazife gören kimselere verilmiş olması hasılatın müesseseye kalmadığı manasını tazammun etmeyeceğinden mezkûr mallar için muafiyet hakkının red edilmesinin bahis konusu olamayacağı gerekçesiyle onayan 26/4/1969 gün ve 1969/757 sayılı Temyiz Komisyonu kararının; 5237 sayılı Kanunun 27 nci maddesinde yapılacak maçlar için belediyeden müsaade alınmasının öngörüldüğü, stad gişelerinde seyirciye para ile bilet satıldığına göre tamamen parasız olan eğlencelere ait muafiyet hükmünün olaya uygulanamayacağı, bu maçlar için belediyeden müsaade alınmamış olması ve hasılatın tamamının müesseselerine kalmaması nedeniyle 27 nci maddenin muafiyete ilişkin hükmünün (B) bendinde yazılı şartların da olayda mevcut olmadığı, diğer taraftan 3530 sayılı Özel Kanunda Eğlence Resmi muafiyetine dair bir hüküm bulunmadığı iddialarıyla bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : İhtilâf konusu maçların düzenlenmesinde kazanç gayesi bulunmadığı gibi bunların düzenlenmesinin bir kamu görevi olarak Beden Terbiyesi Teşkilâtına tevdi edildiği ve ruhsat şartına bağlanmadığı, binaenaleyh bu maçların eğlence resmine tabi tutulamıyacağı; diğer taraftan 3530 sayılı Kanun hükümleri karşısında belediyeden izin almanın söz konusu olamayacağı, maçlardan elde edilen hasılatın yine müesseseye ait uzuvlar arasında paylaştırıldığı, bu durumda 27 nci maddenin muafiyetler için öngörmüş olduğu şartların hadisede mevcut bulunduğu, yönetmelikte eğlence resmine ait maddenin yer almasının kanuna aykırı resim salınmasına cevaz veremeyeceği cihetle, mesnedi bulunmayan davanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Sıtkı Gündüz'ün Düşüncesi : 5237 sayılı Kanunun eğlence resminden muafiyetleri düzenleyen 27 nci maddesinin ilgili bölümünde, spor kulüpleri tarafından düzenlenen spor müsabakalarının maddede yazılı şartlarla resimden muaf olduğu belirtilmiştir. Dâva konusu olaya ait tertip etme fonksiyonu herhangi bir spor kulübü tarafından değil, Beden Terbiyesi Teşkilâtı tarafından yürütülmüştür. Bu durum karşısında muafiyetin genel şartı olan «spor kulüpleri tarafından tertip edilme» hali gerçekleşmediğine göre iki fıkra halinde sevk edilen «tamamen parasız olmak» veya paralı olsa dahi «belediyeden müsaade alınmak» ve «hasılat tamamen müesseselerine ait olmak» özel şartlarını aramaya esasen lüzum kalmamaktadır.

Uyuşmazlık konusu futbol müsabakası 27 nci maddede yer alan muaflık hükümlerine sokulamıyacağına ve özel kanunda da bu gibi faaliyetler için muaflık hükmüne yer verilmediğine göre, aksine müttehaz. Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Necati Koldemir'in Düşüncesi : İhtilâflı olayda Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne ait Kayseri Stadında oynatılan maç için 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 27 nci maddesine göre, Belediye Meclisince tanzim ve kabul eden tarife gereğince ödenmesi gerekli eğlence resmi ödenmeden ve maça ait giriş biletlerini Belediyeye damgalatmadan sattıklarından dolayı anılan kanunun 45 ve 46 ncı maddesinin 1 inci bendi gereğince mahallinde tanzim olunan tutanağa dayanılarak cezalı tarhiyat yapılmıştır.

Eğlence yerlerinin açılmasına ait ruhsat harcını düzenleyen 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 26 ncı maddesinin 7 nci fıkrasında (Girimlik ücreti ile seyredilen her nev'i maç) dâvayı kullandığından dâva konusu maçlar için ilgili Belediyeden ruhsat alınması mecburiyeti aşıkârdır.

Eğlence Resminden muafiyeti düzenleyen 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 27 nci maddesi : (Aşağıda yazılı eğlencelerden Eğlence Resmi alınmaz :

1 — Ordu evleri, dernek ve sendikalar, spor kulüpleri, okullar, halkevleri tarafından;

A — Tamamen parasız olmak şartı ile gösterilen filimler, verilen konserler ve temsiller, tertip edilen spor ve at koşuları;

B — Buldukları binalarda verilen müsamereler ve Belediyeden müsaadesi alınmak ve hasılatı tamamen müesseselerine ait olmak üzere diğer mahallerde tertip edilen müsamereler ve spor müsabakaları) hükmünü kapsamaktadır.

Dâva konusu olayda, cezalı eğlence resmî tarh ve tahakkuk ettirilen mükellef müessese Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü adına Kayseri Bölge Başkanlığı olup bu müessesenin yukarıda anılan istisna ile ilgili 27 nci maddenin 1 inci fıkrasındaki spor kulüpleri tabirinin kapsamına sokulmasına imkân yoktur. Diğer taraftan aynı maddenin A fıkrasındaki tamamen parasız olmak; B fıkrasındaki Belediyeden müsaadesi alınmak ve hasılatı tamamen müesseselerine ait olmak; şartları da mevcut değildir. Bu yüzden Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü adına Bölge Müdürlüğüne oynatılan maçtan dolayı alınacak Eğlence Resminden istisna tanınmasına imkân görülmemektedir.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile isabetsiz görülen Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüldü :

Uyuşmazlık konusu Eğlence Resmine ilişkin olarak, Kayseri stadında yapılan spor müsabakalarının Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Kayseri Bölge Başkanlığınca tertiplendiği ve bu maçların girimlik ücretile seyredildiği hususları ihtilâfsızdır.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 27 nci maddesinin resim alınmayacak eğlenceleri belirten son fıkrasının uyuşmazlık konusu hususuyla ilgili kısmı aynen şu şekildedir :

«Aşağıda yazılı eğlencelerden, Eğlence Resmi alınmaz.

1 — spor kulüpleri tarafından

A — Tamamen parasız olmak şartile tertip edilen spor ve at koşuları,

B — Buldukları binalarda verilen müsamereler ve belediyeden müsaadesi alınmak ve hasılat tamamen müesseselerine ait olmak üzere diğer mahallerde tertip edilen spor müsabakaları

Görüldüğü gibi, resim alınmaması iki şartın tahakkukuna bağlanmıştır. Bunlardan birincisi spor müsabakalarının spor kulüpleri tarafından tertip edilmesi, ikincisi tamamen parasız olmasıdır. Şartlardan birinin bulunması halinde muafliktan yararlanmaya imkân yoktur.

Bu itibarla, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Kayseri Bölge Başkanlığınca spor kulüplerine ilişkin olarak tertip edilen maç ve spor müsabakaları dolayısıyla stadyuma giriş ücretinden sağlanan gayrisafi hasılat üzerinden Eğlence Resmi alınmasında kanuna aykırılık olmadığından, tarafların iddia ve savunmaları incelenip varılacak sonuca göre yeniden bir karar verilmek üzere, Vergiler Temyiz Komisyonununun 26/4/1969 gün ve 1969/757 sayılı kararının bozulmasına ve 107,20 lira ilâm harcının dâvalıdan alınmasına 6/7/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Dokuzuncu Daire**

Esas No : 1970/125

Karar No : 1970/1134

Dâvacı : Asker Tekin
Dâvalı : İstanbul Belediye Başkanlığı
Vekilleri : Av. Halûk Atamer, Av. Tacettin Ertekin

Dâvanın Özeti : T. Emlâk Kredi Bankasının kapalı zarf ihalesi usulüyle satışa çıkardığı apartman dairelerinden birini satın alan mükellef adına salınan 5437.50 lira Tellâlık Resmini 1567.30 liraya indiren İtiraz Komisyonu kararını; T. Emlâk Kredi Bankasının kuruluş kanunu olan 4947 sayılı Kanununun 20 nci maddesinde «Bu kanun hükümleri dairesinde bankaca yapılacak ...gayrimenkul satışına ilişkin her türlü işlemler ... İcra ve İflas Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılır» ve yine aynı kanunun 18 inci maddesinde «artırma sonunda bankaca bu hüküm dairesinde gayrimenkulün isteklisine ihalesi ... üzerine satış dosyası icra yargıçlığına verilir. Hükümlerinin yer aldığı, bu hükümlerin incelenmesi neticesinde bankaca yapılan satışların banka resmi daire olmasa bile 5237 sayılı Kanununun 25 inci maddesinin 4 üncü fıkrasında sayılı icra dairelerince yapılmış bir satış mahiyetinde kabulünün zaruri olduğu, bu durumda mükellef adına mezkûr madde hükmüne istinaden tarh edilen Tellâlık Resminde bir isabetsizlik bulunmadığı, ileri sürülen 1965/104 esas, 1965/2 sayılı tevhide içtihad kararının hadise ile ilişkili olmadığı gerekçesiyle onayan 9/9/1969 gün ve 1969/2115 sayılı Temyiz Komisyonu kararının; resmi daire olmayan bankanın kapalı zarf usulüyle yaptığı satıştan Tellallık Resmi alınmayacağı, kararda sözü edilen 18 ve 20 inci maddeler banka alacaklılarının tahsili için yapılan satışlarla ilgili olduğu, dâva konusu satışta herhangi bir borçlu bulunmadığı, satışın peşin yapıldığı iddialarıyla bozulmasına ve yargılama giderinin davalıdan alınmasına karar verilmesi talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : İhtilâflı miktar bakımından 213 sayılı Kanununun 406 nci maddesi hükmüne göre Danıştay'da dâva açılmayacağı, 4947 sayılı Kanununun 18 ve 20 nci maddeleri hükümleriyle 5237 sayılı Kanununun 25/4 üncü maddesi hükmü karşısında yapılan işlemde herhangi bir kanunsuzluk bulunmadığı, 1963 senesinde vuku bulan olaya 27/11/1965 gün ve E : 1965/104, K : 1965/2 sayılı Danıştay İctihadi Birleştirme kararının uygulanamayacağı ileri sürülerek mesnedi bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Ülkümen Osmanağaoğlu'nun Düşüncesi : Dosyanın incelenmesinden uyuşmazlık konusu olayın 4947 sayılı Kanununun 18 ve 20 nci maddeleri hükümlerinin

de öngörülen anlamda bir satış olmayıp umumi hükümlere göre yapılan bir satış işlemi olduğu anlaşılmaktadır. Binaenaleyh icra dairesince yapılan bir satış olarak kabulü mümkün değildir. Diğer taraftan resmi daire olmayan T. Emlâk Kredi Bankasının kapalı zarf ihalesiyle yaptığı satışlar, anılan içtihadı birleştirme kararı karşısında Tellâlik Resmine tabi tutulamaz. Bu karar, benzer olaylarda, aynı yargı manzumesine bağlı bütün yargı yerleri ve idare için Resmi Gazetede yayımı tarihinden itibaren uyulması gerekli bir karardır.

Açıklanan nedenlerle, Temyiz Komisyonu kararı bozulmalıdır.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi: Türkiye Emlâk Kredi Bankası resmi daire olmayan teşekkül durumunda bulunduğundan kapalı zarf usulü ile yapılmış olan dâva konusu ihaleden dolayı 5237 sayılı Kanununun 25 inci maddesine göre Tellâliye Resmi ile mükellef tutulmaması gerekir. Ayrıca Danıştay'ın 27/11/1965 gün ve E : 1965/104 K : 1965/2 sayılı İçtihadı Birleştirme kararı hükümlerine göre dâvacının Tellâliye Resmi ile mükellef ve muhatap tutulmaması gerektiğinden dâvanın kabulü ile isabetsiz görülen Temyiz Komisyonu kararının bozulması gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüldü :

İtiraz konusu yapılan belediye gelirinin miktarı 3000 liranın üzerinde olduğundan, 213 sayılı Kanununun 406 ncı maddesi hükmüne göre Danıştay'da dâva açılması yacağı yolundaki savunma yerinde görülmemiştir.

Uyuşmazlığın esası, T. Emlâk Kredi Bankası tarafından inşa edilen bir binanın kapalı zarf ihalesi yoluyla satışının Tellâlik Resmine tabi olup olmadığından ibarettir.

5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 25 inci maddesinin birinci bendinde, belediye sınırı içinde her nerede ve her kime ait olursa olsun açık eksiltme veya artırma ile satılan her çeşit eşya ile menkul ve gayrimenkul malların bedelinden ençok, %2,5 nisbetinde Tellâlik Resmi alınacağı ve yine aynı maddenin dördüncü bendinde ise, resmi daireler, mahkemeler ve icra dairelerinde (Orman idaresince yapılan ihaleler hariç) açık artırma ve eksiltme veya kapalı zarf usulü ile yapılacak ihalelerden 100.000 liraya kadar olanlardan yüzde bir ve 100.000 liradan fazlası için binde bir nisbetinde resim alınacağı öngörülmüştür.

Resmî Gazete'nin 10/2/1966 gün ve 12223 sayılı nüshasında yayınlanmış olan 27/11/1965 gün ve E : 1965/104, K : 1965/2 sayılı Danıştay İçtihadları Birleştirme Kurulu kararıyla, 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 25 nci maddesinin uygulanmasında resmî daireler, mahkemeler ve icra daireleri dışında kalan özel ve tüzel kişilerin kapalı zarf usulüyle yaptıkları satışların Tellâlik Resmine tabi olmayacağına karar verilmiş olup, idari yargı yerleri ve idare, yayımı tarihinden itibaren bu karara uymakla zorunludurlar. Dâva konusu olayın 1963 yılında vukua gelmiş olması, anılan içtihadı birleştirme kararının devam eden uyuşmazlıklarda uygulanmasına mani teşkil edemez. Şu halde resmi daire olmadığı hususunda uyuşmazlık bulunmayan T. Emlâk Kredi Bankasının kapalı zarf ihalesi yoluyla yaptığı satışlar içtihadı birleştirme kararına göre Tellâlik Resmine tabi tutulamaz.

Diğer yünden, T. Emlâk Kredi Bankasının kuruluşuna ait 4947 sayılı Kanununun 18 ve 20 nci maddeleri hükümleri ise, banka alacaklarının tahsili zımnında yapılacak kovuşturma ve satışlarla ilgili olup, bankanın genel hükümlere göre ve tamamen peşin olarak yaptığı satış işlemlerini kapsamamaktadır. Dâva dosyasında noterden tasdikli bir örneği bulunan T. Emlâk Kredi Bankası A.O. nın 20/11/1969 gün ve 7024 sayılı yazısında da, icra yargıçlığı ile ilgili bir muamelenin cereyan etmediği, ihalede icra yargıçlığının karar ve izninin ilgisi bulunmadığı, satışın doğrudan doğruya banka tarafından kapalı zarf usulü ile ve %100 peşin bedelle yapılmış bulunduğu hususları belirtilmiştir. Bu durumda, yapılan satışın 5237 sayılı Kanununun 25 inci maddesinin 4 üncü fıkrasında yazılı icra dairelerince yapılmış bir satış mahiyetinde kabulüyle mükellef adına Tellâlık Resmi salınmasında isabet görülemez.

Açıklanan bu nedenlerle 9/9/1969 gün ve 1969/2115 sayılı Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına ve dâvalıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına; 45 lira harç pulu ve 9 lira posta pulu toplam 54 lira yargılama giderinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 16/6/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1970/408

EMLÂK ALIM VERGİSİ

Karar No : 1970/1365

Dâvacı : M. Remzi Güleriyüz.

Vekili : Av, Mustafa Ezer.

Dâvalı : Maliye Bakanlığı

(Hazineye izafetle Maliye Bakanlığı Muhakemat Müdürlüğü)

Dâvanın Özeti : Dâvacı tarafından 200000 liraya satın alınan ve tescil sırasında 14000 lira Emlâk Alım Vergisi ödenen gayrimenkul hissesine ait satış mahkeme kararı ile ve gabin sebebiyle iptal edilerek alıcı tarafından ödenen 14000 lira verginin iadesine karar verilmiştir.

Mahkemenin kesinleşen hükmüne göre iptal edilen satış sebebiyle ödenen 14000 lira Emlâk Alım Vergisinin iadesi Zeytinburnu Malmüdürlüğünden istenilmiş, verginin iadesinin mümkün olup olmadığının Maliye Bakanlığında sorulması üzerine Maliye Bakanlığınca; satışın gabin sebebiyle iptal edildiği, gabin gibi nisbi butlan sebebiyle iptal edilen akitlerin iptale kadar hüküm ifade edeceği mahkeme ilâmında verginin iadesine karar verilmiş ise de hazinenin davada taraf olmadığı, vergi ihtilâflarının adli kazanın görevi haricinde olduğundan verginin iadesine imkân olmadığı bildirilmiş ve bu cevap İstanbul Defterdarlığı Vasıtalı Vergiler Gelir Müdürlüğünün 22/11/1969 gün ve 12-3871/8251 sayılı yazısı ile mükellefe tebliğ edilmiştir.

İptal edilen satış sebebiyle tahsil edilen ve sebepsiz olarak hazine zimmetinde kalan 14000 liranın iadesi talebinin reddine dair kararın iptaliyle 14000 liranın iadesine ve yargılama giderlerinin davalıya tahmiline karar verilmesi talebinden ibarettir.

Maliye Bakanlığının Savunması Özeti : Satışı yapılan gayrimenkulün tapuya tescili ile verginin bağlandığı olay vuku bulduğundan verginin doğduğu, akit nisbi butlan sebeplerinden biriyle iptalinin verginin iadesini gerektirmediği, zira verginin muteber akde müsteniden yapılan tescil sebebiyle alındığı, akit nisbi but-

lan sebebiyle iptal edildiğine göre tescilin mahkeme kararının kesinleşmesine kadar hüküm ifade edeceğine göre tescil sırasında alınan verginin iadesine imkân bulunmadığı, verginin iadesine dair mahkeme kararında hazinenin taraf olmadığı, vergi ihtilâflarının tetkik ve karara bağlanmasının adli kazanın görevi haricinde olduğundan bahisle davanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Kenan Eren'in Düşüncesi : Satışı yapılan gayrimenkulün tescili sırasında tahsil edilen vergiyi doğuran olayın yani satış sebebiyle vaki iktisabın iptali üzerine iadesi gerekirken bu yoldaki talebin reddinde isabet yoktur. Dâva konusu kararın iptaliyle 14000 lira verginin iadesine karar verilmesi gerekir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : 198 sayılı Emlâk Alım Vergisi Kanununun 1 inci maddesi, gayrimenkullerin iktisabını Emlâk Alım Vergisine tabi tutmakta ve Türk Medenî Kanununun 663 üncü maddesinde de gayrimenkul iktisabını tapuya tescili ile tamamlanacağı ifade olunmaktadır. 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 19 uncu maddesi (Vergi alacağı, vergi kanunlarının vergiye bağladıkları olayın vukuun veya hukuki durumun tekemmülü ile doğar) hükmünü sevk etmektedir. Bu duruma göre akdin Zeytinburnu Asliye Hukuk Hakimliğince feshedilmesi üzerine vergiyi doğuran olayı vukuu ortadan kalkmış bulunmaktadır. Bu sebeple davanın kabulü ile verginin iadesi hususundaki mükellef talebini reddeden idari işlemin iptali gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüldü :

Dâva mahkemece gabin sebebiyle satış ve tapu kaydının iptaline ve verginin iadesine karar verilmesi üzerine dâvacı tarafından tescil sırasında ödenen Emlâk Alım Vergisinin iadesi isteminin reddine ilişkin Maliye Bakanlığı kararına müteveccih bulunmaktadır.

Olayda vergiye vücut veren gayrimenkul iktisabı, mahkeme kararı ile gabin sebebiyle malûl addedilerek feshedilip gayrimenkulün tashihiine satıcı adına tesciline karar verilmiştir. Bu durumda satış akdi feshe kadar doğurduğu bütün neticeleriyle ortadan kalkmış olduğundan tahsil edilen Emlâk Alım Vergisinin dayanağı kalmamıştır. Feshin tesiri makalede şamil olmakta ve vergiyi doğuran hukukî nedeni ortadan kaldırmaktadır.

Maliye Bakanlığı savunmasında nisbi butlan hallerinde tescilin feshe kadar hüküm ifade edeceği ileri sürülmekte ise de nisbi butlanın da mutlak butlan gibi geçmişe şamil olacağı hususu doktrinde ihtilâfı olmadığından işbu savunma kabule şayan görülmemiştir.

Davacının verginin iadesi istemi hakkında Maliye Bakanlığınca tesis edilen işlemin açıklanan sebeplerle iptaline ve 14000 lira Emlâk Alım Vergisinin davacıya iadesine davalıdan ilâm harcı alınmasına yer olmadığına ve dökümü aşağıya yazılı yirmi sekiz lira elli kuruş yargılama gideri ile beşyüz lira avukatlık ücretinin dâvalı Maliye Bakanlığından alınarak davacıya verilmesine 7/7/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

REDDİ HÂKİM

Dokuzuncu Daire

Esas No : 1970/28

K A R A R

İzmir Terakki Kollektif Şirketi adına salınan Akaryakıt İstihlâk Resmi işinden dolayı İzmir Belediye Başkanlığına karşı şirket vekili Avukat Sami Soylu tarafından açılan dava için tayin edilen 18/6/1970 günü saat 10 da, Kurul Daire Başkanı Kâmuran Erkmenoğlu'nun başkanlığında Üye Yusuf Vardar, Üye Hıfzı Tüz, Üye Fehmi Gürpınar, Üye Hamdi Ömeroğlundan kurularak Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun huzuru ile duruşma açıldı :

Duruşmada davacı şirket vekili Avukat Sami Soylu tarafından verilen, Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun kız kardeşinin eşi ve kendisinin ikinci derecede sınırlı hısımları bulunduğu ve aralarında husumet mevcut olduğu cihetle 521 sayılı Kanununun 89 uncu ve Hukuk Usulü Mahkemeleri Kanununun 28/2 ve 29/5 inci maddeleri gereğince reddedilmesi talebini havi 18/6/1970 tarihli dilekçesi incelendi :

Kanunsözcülerinin davanın tahkikine veya rüyetine memur olan hâkim sayılamıyacağı, başka bir deyimle dâva hâkimi bulunmadığı gerçeği karşısında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 34 üncü maddesindeki tebligatla ilgili hükmün uygulanmasına yer olmadığına;

Hâkimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi sebeplerinin davada taraf olanlar ile hâkim arasındaki hadiselerle münhasır kalacağı ve bunun taraflar dışında avukata teşmil edilemeyeceği şüphesizdir. Nitekim mer'î mevzuatımızda avukatın, bizzat kendisi ile hâkim arasındaki ilişki dolayısıyla hâkimi reddedebileceğine dair bir hüküm mevcut olmadığı gibi bu husus Yargıtay İçtihatları ile de teyid olunmaktadır. Ezcümle Yargıtay 4 üncü Hukuk Dairesinin 5/10/1930 tarihli kararında bu cihet (Hâkimin reddini müstelzim olan dava ve düşmanlığın hâkim ile taraflar arasında vukuu meşrut olup hâkim ile tarafların vekili arasındaki dava ve husumet red sebeplerinden değildir.) şeklinde ifade etmiştir.

Diğer taraftan avukatın hâkim ve savcı ile akrabalık münasebete Avukatlık Kanununda kendisi için memnuiyeti öngören bir hüküm ile düzenlenmiş bulunmaktadır.

Bu itibarla, yukarıda açıklanan sebepler muvacehesinde, davacı şirket vekili avukat Sami Soylu'nun kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun reddine dair talebinin reddine ve kararımızın reddi hâkim talebinde bulunan davacı şirket vekiline tebliğine 18/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Dokuzuncu Daire**

Esas No : 1970/ 84

VERGİ USULÜ

Karar No : 1970/1129

Dâvacı : Yenicağa Belediye Başkanlığı
Dâvalı : Baki Hendekçioğlu,
Vekili : Av. Orhan Çalış,

Dâvanın Özeti : Belediye sınırları içindeki dükkânında Akaryakıt İstihlâk Resmi ödemeden kaçak gazyağı sattığından bahisle mükellefe tebliğ edilen 51, 85 lira Akaryakıt İstihkak Resmi ve 2448,15 lira kaçakçılık cezasını muhtevi ödeme emrine itiraz üzerine, ibbarsız vergi tarh ve tahsili vergi kanunlarına aykırı düşeceğinden bu lâzimeye riayet edilmeden tahsile gidilmesinin vergi usulü ile bağdaşmayacağı, 5237 sayılı Kanununun 31 inci maddesi hükmü ile belediye hududu içerisinde satılacak, akaryakıtlardan alınacak resmin Belediye Meclisince düzenlenecek tarifeye bağlanmış olduğu, mükellef matrah ve nisbeti bilmeden cebri tahsile gidilemeyeceği yolundaki gerekçe ile 51,85 lira İstihlâk Resmi ve 2448,15 lira cezanın kaldırılmasına karar veren 25/11/1969 gün ve 1969/158 sayılı Gerede İtiraz Komisyonu kararının; zikredilen maddenin 31 değil 30 uncu madde olduğu, mükellefin eskidenberi gaz satışı yaptığının kayden sabit bulunduğu, ödenmiyen 1964 - 1969 yılı resimlerinin ödeme emriyle istenildiği, ödeme emrinin kanunî şartları haiz olduğu, ilgili tarifenin usulen ilân edilerek kesinleştiği, şahit ifadele-ri ve zapta nazaran tesbit edilen satış miktarı esas alınarak yapılan işlemin ka-nuna uygun bulunduğu iddialarıyla bozulması talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Mesnedi bulunmayan dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Ülkümen Osmanağaoğlunun Düşüncesi : 213 sayılı Kanuna uygun bulunmayan tesbite istinaden bir âmme alacağının doğduğu kabul ve ödeme emri tebliği suretiyle cebren tahsili tecviz edilemeyeceğinden, kararda netice olarak isabetsizlik yoktur. Dâvanın reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Naci Ekşioğlu'nun Düşüncesi : İhtilâf konusu Akaryakıt İstihlâk Resminin hukuki mahiyeti ihtilâflı olduğundan bu resme ait vergi aslı kesin şeklini almamış bulunmaktadır. Bu sebeple ödeme emri hakkında verilmiş bulunan itiraz komisyonu kararı isabetli olup mesnetsiz açılan dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Dokuzuncu Dairesince işin gereği görüldü :

Dâva dosyasının incelenmesinden, mükellefin 1964-1969 yılları arasında satmış olduğu gaz yağı miktarının şahit ifadelerine ve tutulan zapta dayanılarak tesbiti sonucunda Akaryakıt İstihlâk Resmî ve cezasına ait ödeme emri tanzim ve tebliğ edildiği anlaşılmaktadır.

Bir kamu alacağının cebren tahsili kabil hale gelmesi için, vergi, resim veya harcın kanunî usullere uygun olarak doğmuş ve vadesinde ödenmemiş olması gerekmektedir. Dâva dosyasında örneği bulunan tutanak ise, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 131 inci maddesine uygun şekilde düzenlenmemiştir. Gerçekten bu madde hükmüne göre, tutanak mahiyetindeki yoklama fişi iki nüsha tanzim olunarak tarihlendikten sonra, bulunursa nezdinde yoklama yapılan veya yetkili adama imza ettirilir; bunlar bulunmaz veya imzadan çekinirlerse keyfiyet fişe yazılarak, polis, jandarma, muhtar veya ihtiyar meclisi üyelerinden birine imzalatılır. Takibata esas alınan tarihsiz zabıt varakası her ne kadar iki mahalle muhtarı ve iki üye tarafından imzalanmışsa da, mükellefin veya yetkili adamının imzası bulunmadığı gibi, bunların bulunup bulunmadıklarına veya imzadan çekindiklerine dair bir kaydı ihtiva etmediğinden geçerli sayılmasına kanunen imkân yoktur. Diğer taraftan, şahit ifadeleri de vergilendirme işlemlerinde mükellefi ilzam edici mahiyette sayılmaz. Şu durum karşısında, kanuna uygun surette doğarak vadesinde ödenmemiş olması nedeniyle ödeme emri tebliği suretiyle cebren tahsili kabil hale gelmiş bir kamu alacağının varlığından söz edilemeyeceğinden Gerece İtiraz Komisyonunun 25/11/1969 gün ve 1969/158 sayılı kararında sonuç olarak isabetsizlik bulunmamaktadır. Açıklanan bu nedenlerle dâvanın reddine ve dâvacıdan harç alınmasına yer olmadığına 16/6/1970 gününde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

ONUNCU DAİRE KARARLARI

Onuncu Daire

Esas No : 1969/127

EMEKLİ İKRAMİYESİ

Karar No : 1970/975

Dâvacı : Türkiye Emlâk Kredi Bankası A. O. Genel Müdürlüğü
Vekili : Av. Nisim Franko

Dâvalı : T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü
Vekili : Av. Şükran Atauz

Dâvanın Özeti : Türkiye Emlâk Kredi Bankası A.O. İdare Meclisi Azası iken 23 sayılı Kanun gereğince emekliye ayrılan Cemalettin Dinç'e ödenen (24.000) lira emekli ikramiyesi tutarının, 6183 sayılı Kanun hükümleri gereğince tahsili yolunda tesis edilen işlemin iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Vergi Usul Kanunu hükümleri gereğince ödeme emrine 7 gün zarfında itiraz edilmeden doğrudan doğruya Danıştay'a dâva açıldığı gibi adı geçenin İller Bankası'na yapılan ilk emeklilik işlemi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 963 senesinde iptal edildiği ve böylece Emlâk Kredi Bankası tarafından yapılan ikinci emeklilik işleminin ilk emeklilik olduğu, böylece 5434 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin (5) fıkrası hükmü gereğince şahsa Sandıkça ödenen 24.000 liranın Banka tarafından fatura edilmesi gerektiği yolundadır.

Raportör Mahir Tunçalp'ın Düşüncesi : Dâvalı idarece Cemalettin Dinç'e ödenen (24.000) liralık emekli ikramiyesi tutarının, adı geçeni ilk defa emekliye sevken Türkiye Emlâk ve Kredi Bankası Genel Müdürlüğünce, 5434 sayılı Kanunun 89 uncu maddesi hükmü gereğince Sandığa fatura edilmesi gerekirken ödenmediğinden tahsili cihetine gidilmesi suretiyle tesis edilen işlemde mevzuata aykırılık yoktur.

Mesnetsiz olan dâvanın bu sebeple reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Suzan Soyer'in Düşüncesi : Dâva, dâvalı idarece Cemalettin Dinç'e ödenmiş olan 24.000 liralık emeklilik ikramiyesinin ödetilmesi hakkında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Hakkındaki Kanuna müsteniden ikame olunan işlemin iptaline taallük etmektedir.

Cemalettin Dinç'in 19/11/1955 tarihinde tesis edilen emekliye sevk işlemi Danıştay kararıyla iptal edildiğine göre 31/7/1960 tarihinde yapılan ikinci emeklilik ilk emeklilik durumunda olduğundan bu tarihteki 2000 liralık görev aylığına göre Sandıkça tahakkuk ettirilen emekli ikramiyesinin dâvacı idarece Emekli Sandığına ödenmesi icabeder.

Bu itibarla dâva konusu işlemde kanuna aykırılık görülmemiştir.

Dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvalı idare tarafından ileri sürülen usule müteallik def'i varit görülmemiştir.

Dâva, İller Bankası İdare Meclisi Azası iken 19/11/1955 tarihinde re'sen emekliye sevk edilen, bilâhare 9/2/1956 gününde Türkiye Emlâk Kredi Bankası İdare Meclisi Azalığına seçilen ve (23) sayılı Kanun gereğince İdare Meclisi Azalıklarının lâğvedilmesi üzerine tekrar 1960 senesinde 3 yıl süre ile bu göreve atanan ve İller Bankası Genel Müdürlüğünce yapılan ilk emeklilik işlemi Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonu tarafından 16/5/1963 tarihinde iptal edilerek Merkez Valiliğine tayin olunan Cemalettin Dinç'e ödenen (24.000) liralık emekli ikramiyesinin, adı geçeni emekliye sevkden kurum sıfatıyla dâvacı idarece T.C. Emekli Sandığına ödenmediğinden, 6183 sayılı Kanun hükümleri gereğince tahsili istemine taallük etmektedir.

5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 89 uncu maddesinin 4 üncü fıkrasında; «Emekli ikramiyeleri ödendikçe yazı ile istenilmesi üzerine en çok iki ay içinde faturası karşılığında kurumlarınca sandığa ödenir» denilmesine ve Cemalettin Dinç'in İller Bankasınca yapılan emeklilik işlemi, yukarıda açıklandığı veçhile Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Karma Komisyonunca iptal edilmiş bulunmasına ve böylece adı geçenin ilk defa emekliye sevkinin Türkiye Emlâk Kredi Bankası Genel Müdürlüğünce yapılmış olmasına binaen ödenmiş olan emekli ikramiyesinin anılan madde hükmü uyarınca bu Bankaca Sandığa fatura edilmek suretiyle ödenmesi icap ederken ödenmediğinden 6183 sayılı Kanun hükümleri gereğince tahsili cihetine gidilmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı cihetle mesnetsiz olan dâvanın reddine, harç peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 250 kuruş yargılama giderinin 500 lira vekâlet ücretinin dâvalı idareye verilme üzere dâvacıdan tahsiline 17/6/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Onuncu Daire**

Esas No : 1970/ 59

EMEKLİLİK TAHSİSİ

Karar No : 1970/976

Dâvacı : M. Turgut Koç
Dâvalı : T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü
Vekili : Av. İlhami Simitçi

Dâvanın Özeti : Askerlik hizmetini ifadan sonra 3/11/1945 tarihinde (30) lira asli maaşla Çorum Hâkim Adaylığına tayin olunduğunu ve stajı müteakip 16/5/1946 da İncesu Hâkim Yardımcılığına atanarak 12/11/1958 tarihinde de istifa suretiyle ayrıldığını ve bu tarihten itibaren de serbest avukat olarak çalıştığını ve böylece Hâkim Adaylığında geçen müddetin de ilâvesiyle hizmetinin 15 seneyi geçtiğini ileri sürerek 1136 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca borçlanmak suretiyle maaş bağlanması isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının, 5434 sayılı Kanunun geçici 19 ve 20 nci maddelerine göre Sandığa devredilen hizmetinin 14 yıl 11 ay 11 gün olduğu, ayrıca dâvacının yargıç adayı olarak vazife gördüğü zamanda mer'i 1683 sayılı Kanunun 8 inci maddesine göre emeklilik hakkı maaşa geçiş tarihinden başlayacağı, maaşa geçiş tarihi ise namzet memurun asaletinin tastiki ile olacağı, hernekadar bu süre zarfında namzet memurdan aidat kesilmekte ise de, bu paralar emekli aidatı mahiyetinde görülmediğinden Sandığın kurulmasını müteakip hazineye irad kaydedildiği öte yünden adı geçen muhtelif tarihlerde çıkan borçlanma kanunlarıyla da bu süreyi borçlanmadığı, ayrıca bu müracaatını Baronun Topluluk Sigortasına girdiği tarihten itibaren 3 ay içinde aynı Baro aracılığı ile yapmadığı cihetle reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Mahir Tunçalp'ın Düşüncesi : Dâvacının,yargıç adaylığında geçen süreyi borçlanmadığından, bunların emeklilik fiili hizmetine ilâve edilmemesi suretiyle dâvalı idarece tesis edilen işlemde mevzuata aykırı bir cihet bulunmadığından mesnetsiz olan dâvanın bu sebeple reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Faruk Kaymakçı'nın Düşüncesi : 1683 sayılı Kanunun 3066 sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesinde (Mülkî Memurların yalnız staj müddeti fiili hizmet hesabına katılır) denilmiş olduğu, mezkûr maddenin yürürlükte bulunduğu

zamanda yargıç adaylığına atanan ve stajiyer yargıç olarak staj devresini tamamladıktan sonra yargıç olan dâvacının atanmış olduğu yargıçlık görevinin mülki memuriyetlerden sayıldığı ve yargıç stajı devresinin yukarıda anılan kanun maddesi gereğince fiilî hizmet hesabına katılması lâzımgeldiği cihetle aksine bir görüşle tesis edilen dâva konusu işlemin isabetsizliği sebebiyle iptali düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâva, dâvacının 3/11/1945 - 16/5/1946 tarihleri arasında yargıç adayı olarak geçirdiği sürenin fiilî hizmetine ilâvesi ve böylece Emekli Sandığındaki emekliliğe esas teşkil eden hizmetleri toplamı 15 yılı doldurduğu cihetle 1136 sayılı Kanunun geçici 2 nci madde esasları dairesinde emekli maaşı bağlanması istemine taallük etmektedir.

2556 sayılı Hâkimler Kanununun 4791 sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesinde; «adaylar yargıçlık ve savcılık sınıf ve derecelerine tabi değildirler» denilmiş ve olay anında yürürlükte bulunan 1683 sayılı Askerî ve Mülki Tekâüt Kanununun 3066 sayılı Kanunla muaddel ikinci maddesinin de; «Tekâüde istihkak müddeti aşağıdaki fıkralarda gösterilen tarihlerde başlar» denildikten sonra 8 inci fıkrasında; «Mülki ve Askerî memurların maaşa geçtikleri tarihten» diye tasrih edilmiş olup 1108 sayılı Maaş Kanununun 20 nci maddesinde de; «Memurun namzetlerine tayin edildikleri vazifeye muhassas maaştan tekaüt aidatı tenzil ve bu maaşa müteallik tahsisat ilâve olunmak suretiyle baliği tertiplerinden ücret olarak ita edilir. Bunlar müstahdemin hakkındaki ahkâma tabidirler» hükmü vazedilmiş bulunmasına ve bu son fıkra hükmüne göre namzetler müstahdemin ahkâmına tabi tutulduğundan bu hizmetlerde geçen sürelerin 5434 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1/1/1950 gününden sonra ancak borçlanılmak suretiyle emeklilik fiili hizmetinde değerlendirilmesinin mümkün bulunmasına ve dâvacının 1/1/1950 gününden evvel yargıç adaylığında geçmiş olduğu süreyi borçlanmadığı hususunun ihtilâflı bulunmamasına binaen bu sürenin emeklilik fiili hizmetinde değerlendirilmesi ve böylece Emekli Sandığındaki emekliliğe esas teşkil eden hizmetleri 15 seneye baliğ olmaması sebebiyle adigeçene 1136 sayılı Avukatlık Kanununun geçici 2 inci maddesi uyarınca maaş bağlanmaması suretiyle davalı idarece tesis edilen işlemde mevzuata aykırı bir cihet bulunmadığından mesnetsiz olan davanın reddine, harç peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına, 250 kuruş yargılama gideri ile 500 lira vekâlet ücretinin davalı idareye verilmek üzere dâvacıdan tahsiline 17/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y**Onuncu Daire**

Esas No : 1969/1803

HİZMET BORÇLANDIRILMASI

Karar No : 1970/1086

Dávacı : Mehmet Şükrü Oktar
Vekili : Avukat Neclâ Kâım
Davalı : T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü
Vekili : Avukat İlhami Simitçi

Dávanın Özeti : 31/12/1947 tarihine kadar TCDD işletmesi Genel Müdürlüğünde ve Gümrük ve Tekel Bakanlığında 10 sene 12 gün hizmet ifa ettikten sonra 22 sene serbest avukat olarak çalıştığını ve bilâhare 1136 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Sanayi Bakanlığı İkinci Hukuk Müşavirliği görevinde bulunduğu ileri sürülerek emeklilik müddetinin (30) yıla baliğ olacak tarzda anılan kanunun geçici 4 üncü maddesi hükmü gereğince borçlandırılması ve bu borçlandırılmanın memuriyet devresinin bitim tarihinden başlattırılması gerektiği cihetle dâvalı idarece aksine müesses işlemin iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dávacının durumunun 1136 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesinin şumulüne girmedeği ve geçici 3 üncü maddenin atıfta bulunduğu 545 sayılı Kanun (10) yıldan fazla borçlanmayı kabul etmediği ve 5434 sayılı Kanunun geçici 66 ncı maddesi hükmü gereğince de bu borçlanmanın müracaat tarihinden itibaren yapılması gerektiği yolundadır.

Raportör Mahir Tunçalp'ın Düşüncesi : Dávacı hakkında tesis edilen işlemde 1136 sayılı Kanunun geçici 4 ve 3 üncü maddelerine ve 545 sayılı Kanunla 5434 sayılı Kanunun geçici 66 ncı maddelerine aykırılık bulunmadığından mesnetsiz olan davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Suzan Soyer'in Düşüncesi : 1136 sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesinde bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte T. C. Emekli Sandığına kesenek ödemekte bulunan avukatlardan daha önce Sosyal Sigorta ve Emekli Sandığına tabi

olmadan avukatlık yapmış olanların bu fiili avukatlık sürelerinin 5434 sayılı Kanuna 545 sayılı Kanunla eklenen madde esaslarına göre borçlanmaları şartıyla emekliliğe esas hizmetlerine ekleneceği hükmüne bağlanmış ve bu kanuna göre de dâvacı hakkında dâva konusu işlem tesis edilmiştir.

Mezkûr kanun borçlanılan müddetin toplamının 10 yılı geçmeyeceği hükmünü vazettiğinden 10 yıl dışındaki sürenin hesaba katılmamasında ve 5434 sayılı Kanunun 66 ncı maddesine göre borçlandırılma işleminin tesis olunmasında kanuna aykırılık yoktur. Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince duruşma için gün konularak taraflara yazılı çağrıda bulunulmuş ve belli edilen günde dâvacı ve Vekili Avukat Necila Kam ile dâvalı idare temsilcisi Av. Şükran Atauz'un geldikleri anlaşılmış olmakla kanunsözcüsünün huzuruyla açık duruşmaya başlandı. Taraflara usulüne göre söz verilerek dinlendikten ve kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra dosya incelendi ve gereği düşünüldü :

1136 sayılı Avukatlık Kanunu geçici 4 üncü maddesinde; «Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte T.C. Emekli Sandığına kesenek ödemekte bulunan avukatlardan, daha önce Sosyal Sigortaya ve Emekli Sandığına tabi olmadan avukatlık yapan ve ondan önce de T.C. Emekli Sandığına kesenek ödeyenlerin T.C. Emekli Sandığı ile ilişkileri bulunan iki devre arasındaki fiili avukatlık süreleri geçici 3 üncü maddeye göre borçlanmaları şartıyla, emekliliğe esas hizmetlerine eklenir» denilmiş ve geçici 3 üncü maddede ise; «Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte T.C. Emekli Sandığına kesenek ödemekte bulunan avukatlardan, daha önce Sosyal Sigortaya ve Emekli Sandığına tabi olmadan avukatlık yapmış olanların bu fiili avukatlık süreleri, 5434 sayılı Kanuna 23 Şubat 1965 tarihli ve 545 sayılı Kanunun 5-inci maddesi ile eklenen maddedeki esaslara göre borçlanmaları şartıyla, emekliliğe esas hizmetlerine eklenir.....» hükmü vazedilmiş ve 545 sayılı Kanunda da, çeşitli kanunlarla borçlandırılan süreler ile bu madde gereğince eklenen sürelerin toplamı 10 yılı geçemez esası konulmuş bulunmasına ve dâvacının serbest avukat olarak geçirmiş olduğu süreden 10 yılının borçlandığı hususunun ihtilâflı olmamasına binaen adı geçen borçlanılan süre dışında kalan ve 30 seneye balığ olması gereken 9 sene 11 ay 18 günlük fiili avukatlık süresinin de emeklilik süresine eklenmemesi ve bu borçlanma işleminin 5434 sayılı Kanunun geçici 66 ncı maddesine göre geriye doğru yapılması suretiyle dâvalı idarece tesis edilen işlemde yukarıda anılan geçici maddelere ve 545 sayılı Kanuna aykırılık bulunmadığı cihetle mesnetsiz olan dâvanın bu sebeple reddine harç peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına, 250 kuruş yargılama gideri ile 750 lira vekâlet ücretinin dâvalı idareye verilmek üzere dâvacıdan tahsiline 30/6/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T.C.

DANIŞTAY

Onuncu Daire

Esas No : 1969/2034

RESEN EMEKLİLİK

Karar No : 1970/687

Dâvacı : Em. Lv. Yzb. Mustafa Kemal Gürtopçu
Vekili : Av. Mehmet Kabasakaloğlu
Dâvalı : Milli Savunma Bakanlığı

Dâvanın Özeti : 5434 sayılı Kanununun 40 ıncı maddesinin «Ç» fıkrasına göre yüzbaşılıktaki yaş haddini doldurduğundan bahisle emekliye sevk edilerek 21/8/1967 gününde Ordu ile ilişkisinin kesildiği, bilâhare yürürlüğe giren 1134 sayılı Kanun mucibince 10/8/1967 gününde Orduda bulunması nazara alınarak yüzbaşılığa nasbının 30/8/1960 gününe götürüldüğü ve 30/8/1966 gününden itibaren binbaşılığa terfinin yapıldığı ileri sürülerek bu son nasıp tasihini işlemiyle 1967 yılında yapılan yaş haddinden emeklilik tasarrufunun kanuni dayanağı kalmadığından ortadan kaldırılması, Orduya yeniden alınması ve dâvalı idarece aksine yapılan işlemin iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının yaş haddinden emekliye sevkinin o tarihteki kanuni mevzuata uygun olduğu ve 1076 sayılı Kanununun 16 ncı maddesine göre yeniden orduya dönmesine imkân bulunmadığı yolundadır.

Raportör Semih Tekin Telli'nin Düşüncesi : Yüzbaşılık rütbesindeki yaş haddini doldurduğundan bahisle emekliye sevk edilerek 21/8/1967 gününde ordudan ayrılan dâvacının bilâhare yürürlüğe giren 1134 sayılı Kanunun durumuna uygun açık hükmü karşısında yüzbaşılığa nasbının 30/8/1960 gününe götürülerek muvazaf statüde (yedekte değil) 30/8/1966 gününden itibaren binbaşılığa terfiinin yapıldığı anlaşılmasına ve böylece mezkûr 30/8/1966 gününden 1 yıl kadar sonra 1/8/1967 gününde sırf yüzbaşılıktaki yaş haddini doldurduğu ileri sürülerek 5434 sayılı Kanununun 40 ıncı maddesinin «Ç» fıkrasına göre yapılan emeklilik işleminin, bu son tarihte ve halen aranması gerekli binbaşılık rütbesine ait yaş haddinin doldurulmamış olması sebebiyle de, kanuni dayanağı ortadan kalkmış bulunmasına göre iptali gerekeceğine ve nevi şahsına münhasır olan bu hadiseye 1076 sayılı Kanununun 16 ncı maddesinin uygulanmasına imkân görülememesine binaen dâvacı hakkında da bu hususta müesses işlemlerin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Faruk Kaymakçı'nın Düşüncesi : 5434 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin «Ç» fıkrası gereğince yüzbaşılık yaş haddini doldurduğu sebebiyle 1 Ağustos 1967 tarihinde emekliye sevk edilen dâvacının, 13/3/1969 tarihinde kabul edilen 1134 sayılı Kanunla nasbının 30/8/1960 tarihine götürülmüş olması üzerine 30/8/1966 tarihinde binbaşılığa terfi ettirildiğinden bahisle binbaşılık yaş haddine kadar kalabileceği iddiasıyla hakkında tesis edilen 1 Ağustos 1967 tarihli emeklilik işleminin kaldırılması yolunda açtığı dâvanın (her ne suretle olursa olsun Ordu'dan ayrılanlar muvazzaf sınıfa nakledilemezler) diyen 1076 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi gereğince ve dâvacının Orduya dönmesi için mevzuatta başkaca bir hüküm de bulunmadığı sebebiyle reddinin gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dâvacının, 5434 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin «Ç» fıkrasında belirtildiği üzere yüzbaşılık rütbesindeki yaş haddini doldurarak emekliye sevk edilip 21/8/1967 gününden itibaren Ordu ile ilişkisinin kesildiği ve bilâhare 1969 yılında yürürlüğe giren 1134 sayılı Kanuna göre yüzbaşılığa nasbının 30/8/1960 gününe götürülmesi sonunda 4273 sayılı Subaylar Heyetine Ait Terfi Kanununun 10 uncu maddesine göre 30/8/1966 gününden itibaren binbaşılığa terfiinin yapıldığı dâva dosyası mün-derecatından anlaşılmakta ise de bu durum, tesis edildiği gündeki kanuni mevzuata uygun bulunan emeklilik işleminin kendiliğinden ortadan kalkmasını veya iptalini gerektiremeyeceği gibi yedek statüye geçmiş bulunan dâvacıya da uygulanması lâzım gelen 1076 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin, Ordudan her ne suretle olursa olsun ayrılanların muvazzaf sınıfa nakledilemeyecekleri yolundaki kesin hükmüne göre dâvacı hakkında yapılan işlemde kanunsuzluk görülmediğinden dâvanın red-dine, ilâm harcı peşin alındığından ayrıca alınmasına yer olmadığına 6/5/1970 günün-de oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Onuncu Daire

Esas No : 1969/752

VAZİFE MALULLÜĞÜ

Karar No : 1070/1034

Dâvacı : Hüseyin Ayar
Dâvalı : T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü
Vekili : Avukat Sabri Gerçeker

Dâvanın Özeti : Denizcilik Bankası T. A. O. Gemicilerinden iken 21/6/1954 gününde geçirdiği bir kaza sonucunda 5 inci dereceden vazife malûllüğü kabul edilerek malûliyet maaşı bağlandığından bahisle bilâhare Trabzon Nümune Hastahanesinden aldığı 13/1/1962 günlü «çalışma gücünün %85 şini kaybettiği» yolundaki rapora dayanarak malûliyet derecesinin 2 nci dereceye çıkarılması ve binaetice dâvalı idarece aksine yapılan işlemin iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : 5434 sayılı Kanununun 61 inci maddesinin 3 üncü fıkrasının amir hükmüne göre malûliyetinin kati olduğu 2/3/1955 günü onaylanan dâvacının 3 yıl geçtikten çok sonra yaptığı başvurmasının incelenmemesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı yolundadır.

Raportör Semih Tekin Telli'nin Düşüncesi : 5434 sayılı Kanununun 61 inci maddesi son fıkrasının kesin hükmüne göre dâvacı hakkında yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Faruk Kaymakçı'nın Düşüncesi : 21/6/1954 tarihinde geçirdiği bir kaza sonucu arızalanan ve bu arızası sebebiyle 8/3/1955 tarihli ve 1460 sayılı Sandık Müdürler Kurulu kararıyla kendisine 5 inci derece üzerinden vazife malûliyeti aylığı bağlanan dâvacının, 5434 sayılı Kanununun 61 inci maddesi gereğince yapılan ilk muayenesinden sonra 3 er yıl sonlarında yapılması lâzımgelen diğer iki muayenesinin yapılmadığının anlaşılmasına binaen, 16/1/1962 tarihli dilekçeyle yaptığı malûliyet derecesinin değiştirilmesi talebinin süresinde yapılmış olması sebebiyle tetkiki gerekirken sürenin gecikmiş olduğu sebebiyle reddi yolunda tesis edilen işlemde isabet görülmediğinden iptalinin gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onuncu Dairesince işin gereği düşünüldü :

5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununun 61 inci maddesinin son fıkrasında; vazife malûllüğü aylığı bağlananlardan malûllüklerinin değişmeyeceği anla-

şılanların, malûllük derecelerinde yükseliş olduğu takdirde son raporlarının Sağlık Kurulunca tastik edildiği tarihlerden itibaren 3 yıl içinde bir defaya mahsus olmak üzere yeniden muayene edilmelerini yazı ile T.C. Emekli Sandığından isteyebilecekleri açıklanmış olup Denizcilik Bankası T.A.O. Genel Müdürlüğü gemicilerinden iken 21/6/1954 gününde geçirdiği bir görev kazası sonunda malûlliye uğrayarak 5 inci dereceden vazife malûlü olduğu kabul edilen ve bu esasa göre malûliyet aylığı tahsis edilen dâvacının, son raporunun T.C. Emekli Sandığı Sağlık Kurulunca 2/3/1955 gününde «malûllüğü daimidir.» yolunda tastik edildiği ve bu tarihten itibaren yukarda belirtildiği üzere 3 yıllık başvurma süresi geçtikten çok sonra Trabzon Numune Hastahanesinden alınan 13/1/1962 gün ve 49 sayılı rapor üzerine malûliyet derecesinin yükseltilmesi talebinde bulunduğu dâva dosyasındaki bilgi ve belgelerden anlaşılmasına binaen dâvalı idarece bu istemin kabul edilmemesi suretiyle yapılan işlemde mevzuata aykırılık görülmediği cihetle dâvanın reddine, ilâm harcı peşin alındığından ayrıca alınmasına yer olmadığına, 250 kuruş yargılama gideriyle beş yüz lira vekâlet ücretinin dâvalıya verilmek üzere dâvacıdan tahsiline ve getirilen evrakın yerine gönderilmesine 25/6/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

ONBİRİNCİ DAİRE KARARLARI

Onbirinci Daire

Esas No : 1970/43

ASKER AİLELERİNDEN MUHTAÇ
OLANLARA YARDIM

Karar No : 1970/841

Dávacı : Karabük Belediye Başkanlığı
Vekili : Av. İnciser Hidayetoğlu
Dávalı : Zümriit Orgunoğlu

Dávanın Özeti : Dávalının 4109 sayılı Kanun gereğince vaki yardım isteğinin reddine dair Belediye Encümeni kararını; yaptıran tahkikata göre er annesinin 1965 yılından beri Karabük'te ikâmet ettiğinin ve aynı mahallede kira ile oturduğunun, askere giden oğlundan başka Tosya İlcesinde şöför olarak çalışan bir oğlu var ise de, bu oğlunun ancak kendi geçim ve maişetini temin edebildiği, annesinden senelerdenberi ayrı yaşadığı ve hiç bir yardımda bulunmadığının anlaşıldığı gerekçesi ile bozan Karabük İlçe İdare Heyetinin 31/7/1969 gün ve 559 sayılı kararını aynı gerekçe ile onayan Zonguldak İl İdare Kurulununun 6/11/1969 gün ve 2115 sayılı kararının, yardım isteyen bir oğlu daha bulunduğu ve şöförlük yaptığı ileri sürülerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Fezal Gönin'in Düşüncesi : İl İdare Kurulu kararı usul ve kanuna uygun olduğundan dayanağı olmayan dávalının reddi gerekçesi düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Kemâl Eröz'ün Düşüncesi : Dávalının askere alınan oğlundan başka şöförlük yapan bir oğlunun daha bulunduğu tesbit edilmişse de bu oğlunun geçimini sağlamak mecburiyetinde olduğu kimselerin fazlalığı yüzünden annesine yardım edemediği ve dávalının başka bir yerden geliri de olmadığından yardım talebinin reddi hakkındaki Belediye Encümen kararının İl İdare Kurulunca bozulmasında bir isabetsizlik görülmemiştir.

Bu sebeple dávalının reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanununun 7. maddesi, idare heyetleri kararlarının kesin olduğunu hükme bağlamış bulunmaktadır.

Bu itibarla Karabük Belediye Encümen kararına karşı yapılan itiraz üzerine Karabük İlçe İdare Kurulunca verilen karar kesin olduğundan tetkik merciinin Danıştay olması icap edeceği cihetle İl İdare Kurulunca İlçe İdare Kurulu kararına karşı yapılan itirazın incelenerek karar verilmesinde isabet görülmemiştir. Bu sebeple 6/11/1969 tarih ve 2115 sayılı İl İdare Kurulu Kararının görevsizlik sebebiyle bozularak ortadan kaldırılmasına;

521 sayılı Danıştay Kanununun 68. maddesi gereğince İlçe İdare Kurulu kararının incelenmesine gelince;

Bozulması istenilen İlçe İdare Kurulu kararında, 4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Yapılması Hakkındaki Kanun hükümlerine aykırılık bulunmadığından dayanağı olmayan dâvanın reddine, 4109 sayılı Kanunun 10. maddesi uyarınca harc alınmasına yer olmadığına 5/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Onbirinci Daire**

Esas No : 1970/182

BELEDİYE İŞLERİ

Karar No : 1970/1684

Dâvacı : Safranbolu Belediye Başkanlığı**Dâvalılar** : 1 - Zonguldak Valiliği
2 - A. Vasfi Büberoğlu

Dâvanın Özeti : Belediye Meclisi Üyesi bulunan dâvalının, Belediye aleyhine dâva takip ettiğinden bahisle Üyelikten çıkarılmasına ilişkin 16/2/1969 gün ve 16/2 sayılı Belediye Meclisi kararını; 1580 sayılı Belediye Kanununun 29. maddesinin, belediye başkanları ile azalarının riyaset ve meclis azlığından çekilip üzerinden bir sene geçmedikçe mensup oldukları belediye aleyhine münferiden veya müş-tereken dava vekâleti deruhte edemeyeceklerini hükme bağlamış olduğu, ancak aksine hareket edenler hakkında ne gibi bir işlem yapılacağı belirtilmediği, aynı kanunun 30. maddesinde üye olmak için lâzım gelen şartlardan herhangi birine hâlel geldiği taktirde üyelik sıfatının zail olacağı hükmünü amir olduğu, adıgeçen Üyenin üyelik sıfatının kaldırılması için gösterilen sebebin ise 1580 sayılı Kanunun 307 sayılı Kanunla değişik 24. maddesinde sayılan şartlardan hiç birine uymadığı, belediye başkanı ve üyelerinin 1580 sayılı Kanunun 29. madde-sine aykırı hareketleri halinde, üyelik sıfatının zevali gerekmeyip aykırı hare-ketlerinin izalesi yoluna gidilmesinin gerekeceği esasen Danıştay içtihatlarının da bu yönde bulunduğu gerekçesiyle iptal eden zonguldak İl İdare Kurulununun 18/3/1969 gün ve 969/592 sayılı kararını; adıgeçen Üyenin Belediye aleyhine dâ-va deruhte ettiğinin bir gerçek olduğu, 1580 sayılı Kanunun 24. maddesinin be-lediye üyelerine seçilebilme şartlarını hükme bağladığı, esasen bu şahsın Üyeli-ğe seçilemeyecek kişilerden olduğunun ileri sürülmediği ve iddia edilmiyen bu husus için karar verildiği ileri sürülerek bozulması isteğinden iberettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Tuncer Akın'ın Düşüncesi : Belediye başkan ve üyelerinin 1580 sa-yılı Belediye Kanununun 29. maddesine aykırı hareketleri halinde üyelik sıfatla-rının kalkacağına dair bir hüküm bulunmadığı, bu aykırılığın giderilmesi halin-de üyelik sıfatının devam edeceği cihetle dayanağı olmayan dâvanın reddi gere-keceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Orhan Tüzemen'in Düşüncesi : İleri sürülen iddalar, dava konusu kararın dayandığı gerekçeler karşısında, yerinde ve kararın bozulmasını sağlayacak durumda görülmediğinden davanın reddine karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği görüldü :

Temyizen incelenen dâvalarda, husumetin karardan istifade eden tarafa yöneltilmesinin zorunlu olması sebebiyle Zonguldak İl İdare Kurulu kararının bozulması isteğiyle açılan dâvada husumetin karardan faydalanan taraf olan A. Vaffi Büberoğlu'na yöneltilmesinin zorunlu bulunması nedeniyle husumetin, adigeçene hasrına karar verilerek işin esasına geçildi :

1580 sayılı Kanununun 29. maddesinde, Belediye Reisleri veya belediye azası riyaset veya meclis azalığından çekilip üzerinden bir sene geçmedikçe mensup olduğu belediye aleyhine münferiden veya müştereken dâva vekâlet deruhte edemeyecekleri hükmüne bağlanmış olup, bu madde hükmüne aykırı hareketleri sabit olan belediye başkan ve üyeleri hakkında ne gibi bir işlem yapılacağı hususunda her hangi bir hüküm konulmamış bulunmaktadır. Esasen anılan 29. madde amir bir hüküm olup, belediye lehine dâva vekâleti deruhte eden kişilerin durumu dâvaların mahkemelerde rüy'eti esnasında hâkim tarafından re'sen gözümlüne alınabileceği gibi, bu gibi dâvalarda taraf olan belediye bu hususu mahkemelerde dermeyan etmesi halinde de yine hâkim tarafından bahsi geçen 29. madde hükmüne aykırı hareketleri sabit olan belediye başkan ve üyelerinin belediye aleyhine dâva vekâleti deruhte etmeleri önlenebileceği cihetle dayandığı kanuni sebeplerle gerekçesi yukarıda açıklanmış bulunan İl İdare Kurulu kararı, aynı gerekçe ve sebeplerle Dairemizce de uygun görülmüş olup, ileri sürülen iddalar sözü geçen kararın bozulmasını sağlayacak durumda bulunmadığından davanın reddine 21/9/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY**Onbirinci Daire**

Esas No : 1970/242

Karar No : 1970/858

Kararın Düzeltilmesini İsteyen : Malatya Belediye Başkanlığı**Vekili : Avukat Ali Tunç****Karşı Taraf : Cumali Özen ve arkadaşları****Vekilleri : Av. Rifat Akşit ve Av. Yusuf Karaduman**

İstek Özeti : Toprak Mahsullerinin açık pazar yerinde, ağaç mahsullerinin de kapalı halde satılmasına ilişkin Malatya Belediye Encümenince verilen 23/6/1967 gün ve 1683 sayılı kararı iptal eden Danıştay 8. Dairesinin 5/5/1969 gün ve 1711 sayılı kararının; her iki avukatın müştereken vekâlet deruhte ettikleri, bu bakımdan dâvanın diğer avukatın vekâletine hasren incelenemeyeceği, halin tahsis şeklinde hiç bir değişiklik yapılmadığı, başka bir hizmete tahsis edilmediği, sade ağaç mahsullerinin kapalı halde, toprak mahsullerinin açık pazar yerinde satılmasına karar verildiği Belediye Meclisinin Belediye gayrimenkullerinin hangi hizmete tahsis edileceğinin tesbiti yetkisini Belediye Encümenine verdiği ileri sürülerek düzeltilmesi isteginden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Tuncer Akın'ın Düşüncesi : Kararın düzeltilmesi için ileri sürülen sebepler 521 sayılı Danıştay Kanununun 98. maddesinde yazılı hususlardan hiç birine uymadığından isteginin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Osman Yaymacı'nın Düşüncesi : Karar düzeltilmesi dilekçesinde ileri sürülen hususlar, 521 sayılı Danıştay Kanununun 98 inci maddesinde yazılı sebeplerden, hiç birine uymadığından dileğin reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA**Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :**

Dâva konusu Encümen kararı, 18/11/1960 gün ve 302 sayılı Malatya Belediyesi Yaş Sebze ve Toptancı Hal Talimatnamesine göre verilmiş olduğu, yeni bir tahsis kararı niteliğinde bulunmadığı cihetle ileri sürülen karar düzeltilmesi sebebi, 521 sayılı Danıştay Kanununun 98. maddesinin (C) bendine uygun görüldüğünden Da-

nıstay 8. Dairesince verilmiş bulunan 5/5/1969 tarih ve Esas : 1967/2229, Karar : 1969/1711 sayılı kararın ortadan kaldırılmasına karar verilerek dâva dosyası incelendi :

1580 sayılı Belediye Kanununun 29. maddesi hükmüne göre Belediye Meclis Üyeliğinden istifa eden Avukat Rifat Akşit istifası üzerinden bir sene geçmedikçe mensup olduğu Belediye aleyhine münferiden veya müştereken dâva vekâleti deruhte edemez ise de, dâva dilekçesinde Avukat Yusuf Karaduman'ın da imzası bulunduğundan dâva bu şahsın vekâletine inhisar ettirilerek işin esasına geçildi :

Malatya Belediyesi Yaş Sebze ve Toptancı Hal Yönetmeliğinin 1. maddesinde, yeni hal binası ile eski şıracı pazarının toptancı hali olarak kurulduğu, 5. maddesinde, kurulmuş bulunan bu haldeki dükkânlarla iş sahalarının hangi sıraya göre tahsis edileceği ve 9. maddesinde de, komisyoncunun kendi namına ve bir müvekkil hesabına ücret mukabilinde ticarî muamelenin (meyve ve yaş sebze mevzuunda) ifasını deruhte eden kimse olduğunun belirtilmiş bulunması sebebiyle mezkûr yönetmelik hükümlerine göre, sebze ve meyve (toprak mahsulleri ile ağaç mahsulleri) ticaretinin birlikte ve yalnız yeni hal binasının kapalı kısmı ile liüzumu halinde açık pazar olan eski şıracı pazarında yapılması gerektiğinin kabulü zorunludur.

Belediye, düzenlemiş olduğu bu yönetmelik hükümlerine uymak zorunluluğunda bulunduğu cihetle yönetmeliğin mevcut hükümlerinde Belediye Meclisince herhangi bir değişiklik yapılmadığı sürece Encümenince verilen kararların da bu yönetmelik hükümlerine uygun olması gerekir.

Bu halé göre, toprak mahsullerinin Sıtma Pınarı mevkiinde açık pazar yerinde, ağaç mahsullerinin ise kapalı halde satılmasına dair Belediye Encümeni kararında mevzuata uyarlık yoktur.

Bu sebeple dâva konusu Belediye Encümeni kararının iptaline 6/5/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU :

X — Karar düzeltilmesi için ileri sürülen sebepler, 521 sayılı Kanunun 98. maddesinde sayılan hususlardan hiç birisine uymadığı cihetle isteğın reddi gerekeceği görüşünde olduğundan, çokluk kararına karşıyım.

T.C.

DANIŞTAY

Onbirinci Daire

Esas No : 1970/176

Karar No : 1970/838

Dávacı : Salih Şahinli
Dávah : Ankara Belediye Başkanlığı
Vekili : Av. İlhan Üçhisar

Dávanın Özeti : Sahibi bulunduğu marangoz atölyesinin sıhhi müesseselerden olduğu halde 1593 sayılı Kanuna göre resmî müsaade alınmadan çalıştırıldığından bahisle 1580 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin 19 uncu fıkrası uyarınca resmî müsaade almaya kadar faaliyetten men'ine ilişkin 21/1/1969 gün ve 837 sayılı Belediye Encümen kararının, usul ve kanuna aykırılığı ileri sürülerek iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dayanağı bulunmayan dâvanın reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Fezal Gönin'in Düşüncesi : Dâva konusu işyeri 1593 sayılı Kanunun düzenlediği gayri sıhhi müesseselerden olduğundan ve resmî müsaade almadığından bahisle faaliyetten men'ine ilişkin kararda 1580 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin 19 uncu fıkrasına aykırılık teşkil etmediğinden dâvanın reddi gerekir.

Kanunsözcüsü Orhan Tüzemen'in Düşüncesi : Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 270. maddesine göre Sağlık Bakanlığınca düzenlenen ve 19/3/1968 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan Yönetmelikte belirtildiği üzere marangozhaneler, ikinci ve üçüncü sınıf gayri sıhhi müesseselerdendir; ve sözü geçen Kanunun 268. ve 272. maddesi gereğince en büyük mülkiye amirinin izni alınmadan açılmazlar. Bu durumda dâva konusu kararda yasaya aykırılık görülmemiştir. Dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

1580 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinin 19 numaralı bendi ile, kanunen ruhsata tabi iken ruhsatsız yapılan faaliyetlere meydan vermemek ve bunları men etmek yetkisi belediyelere tanınmış olup, 1593 sayılı Umumî Hıfzıssıhha Kanununun Gayri Sıhhi Müesseseler başlığı altındaki 268 inci maddesinde, civarda ikamet eden halkın sıhhat ve istirahatini ihlâl eden müesseseler ve atölyelerin

resmî müsaade alınmaksızın açılmıyacağı; 270. maddesinde, gayri sıhî müesse- se ve atölyeler listesinin Ticaret Bakanlığının da mütalâası alınmak suretiyle Sağ- lık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca düzenleneceği, 272. maddesinde de, ikinci ve üçüncü sınıf müesseselerin açılması için mahallin en büyük mülkiye amirliğince müsaade verileceği hükme bağlanmıştır. 19/Mart/1968 tarihli Resmî Gazete'de ya- yınlanan gayri sıhî müesseselere ait yönetmelikte, dâvacıya ait marangoz atölye- sinin II. sınıf gayri sıhî müesseselerden olduğu belirtilmiştir. Gayri sıhî mües- seselerden olan ve resmî müsaade almaksızın faaliyette bulunduğu dâva dosyası- nın incelenmesinden anlaşılan dâvacıya ait marangoz atölyesinin, resmî müsaade alınca kadar faaliyetten men edilmesinde yukarda açıklanan kanun hükümleri- ne aykırılık yoktur.

Bu sebeple, dayanağı olmayan dâvanın reddine, peşin alınan 15 lira yürütme- nin durdurulması harcının istendiğinde dâvacıya geri verilmesine ve dökümü aşı- ğıda yazılı 250 kuruş yargılama gideri ile 500 lira avukatlık ücretinin dâvacıdan alı- narak dâvalıya verilmesine 5/5/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T.C.

DANIŞTAY

Onbirinci Daire

Esas No :1970/325

Karar No : 1970/968

Dâvacı : Bekir Şayık
 Vekili : Av. A. Memduh Orhonoğlu
 Dâvalı : Ankara Belediye Başkanlığı

Dâvanın Özeti : Müvekkili tarafından gerekli kanunî işlemleri tamamlanarak tesis edilen otopark için küşat ruhsatı verilmesi isteğinin, otopark tesislerinin 6785 sayılı İmar Kanunu hükümlerine istinaden ruhsata tabi yapılardan bulunduğu İmar Müdürlüğü yazılarından anlaşıldığı, 11. Ocak. 1968 tarih ve 12797 sayılı Resmî Gazete'de neşredilen belediye sınırları içerisindeki karayolları kenarında yapılacak ve açılacak bazı tesislerde aranacak vasıf ve şartlar hakkında yönetmeliğin kapsamına giren otoparkların açılabilmesi için haiz olacakları vasıf ve şartların bu yönetmelikte belirtildiği, bu şartları haiz olan otoparklara Trafik Komisyonunca müsaade edilip ruhsat verileceği dosya içerisinde bulunan ve mezkûr yerde otopark açılmasına dair olan İl Trafik Komisyonu kararında dahi bazı şartların yerine getirilmesi halinde bu otoparka müsaade edilebileceğinin yazılı bulunduğu, İl Trafik Komisyonunun anılan kararının ruhsatsız ve kaçak olarak inşa edilen otoparkın faaliyetine devam etmesi zımında olmadığı cihetle mezkûr otoparka küşat ruhsatı verilebilmesi için İmar Müdürlüğünden proje tasdik ettirilmesi ve ruhsat alınması ayrıca yukarıda bahsi geçen yönetmelik hükümlerine istinaden yeniden İl Trafik Komisyonunca karar verilmesi icabettiği gerekçesiyle reddine dair Ankara Belediye Encümenininin 30/7/1969 gün ve 8984 sayılı kararının; tasdikli proje alınmasının uzun zaman alacağı, halbuki müvekkilinin bu yerden geçimini temin ettiği, İl Trafik Komisyonunca evvelce bir karar verildiği, tekrar bir karar verilmesini istemenin kazanılmış hakları ihlâl ettiği, kararın objektif hüsnüniyet, hak ve nesafet kaidelerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptali isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dayanağı bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Tuncer Akın'ın Düşüncesi : Otoprak tesisi, 6785 sayılı İmar Kanunu hükümlerine göre ruhsata tabi işler meyanda olup, adigeçen yere küşat ruhsatı verilebilmesi için, İmar Müdürlüğünce tasdikli projesi ve İl Trafik Komisyonunca bu tesisin açılmasının sakıncalı olmadığına dair kararı bulunmadığından bahisle küşat ruhsatı verilemeyeceğine dair Belediye Encümenince verilen

kararda kanuna aykırılık bulunmadığından dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Rüştü Erdemgil'in Düşüncesi : 6785 sayılı Trafik Kanununun 16 ncı maddesi 3 ncü fıkrasına göre ruhsatsız işletilen Ulus İş Hamı arkasındaki nakil vasıtaları parkının kapatılmasında belediyeler yetkili bulduklarından, ruhsat verilebilmesi içinde tasdikli projenin bulunması zaruri olup bu konuda verilen Encümen kararında kanunsuzluk bulunmadığı gibi daha evvel aynı park hakkında Kadir Kukoğlu ismindeki bir şahıs tarafından açılan dâva Danıştay 8 inci Dairesinin 1966/4535 esas ve 1968/1681 sayılı kararile red edilmiş bulunduğundan muhkem kazıye durumuna gelmiş bulunan dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince duruşma için belli edilen günde dâvacı vekilinin gelmediği dâvalı idareyi temsilen Avukat Abdurrahman Altuğ'un gelmiş bulunduğu anlaşılmağa, Kanunsözcüsü Rüştü Erdemgil'in huzuru ile açık duruşma yapıldı. Gelen tarafa usulüne göre söz verilip savunması dinlendikten, kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan; dâvalı tarafa son olarak ne diyeceği sorulduktan ve

6785 sayılı İmar Kanununun 1. maddesinde, belediye sınırları içindeki resmî ve hususi bütün yapıların bu kanun hükmüne tabi olduğu, bu kanunda geçen yapı tabirinin karada ve suda daimi veya muvakkat, resmî ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilâve, değişikliklerine ve tamirlerine, sabit ve müteharrik tesislerine şamil bulunduğu, 2. maddesinde ise, belediye sınırları içinde yapılacak bütün yapılar için belediyeden ruhsatiye alınmasının mecburi olduğu hükmüne bağlanmış olup, anılan kanunun 16. maddesinde ise yapı bitince kullanılabilmesi için belediyeden izin alınmasının mecburi olduğu ve yapının ruhsatname ve eklerine uygun olduğu ve kullanılmasında fen ve sağlık bakımlarından mahzur görülmediği takdirde kullanma izni verileceği belirtilmiştir. Şu hale göre ruhsatnamesi alınmadan ikmâl edilen yapılara kullanma izni verilemeyeceği aşıkâr bulunmaktadır. Ankara Belediyesi Küşat ve Sınıf Tayin Yönetmeliğinin 2. maddesinde küşat incelemesine geçilmeden önce işletmeye açılacak yer için yapı kullanma izninin aranacağı ve varsa küşat ruhsatı verileceğinin hükmüne bağlanmış bulunmasına göre kullanma izni bulunmayan bu yer için küşat ruhsatı verilmemesinde kanuna aykırılık bulunmadığı gibi, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 16. maddesinde belediye hudutları içindeki karayolları kenarında otopark tesisleri yapılmasına ve açılmasına, belediyece, mahalli İl Trafik Komisyonunun muvafakati alınmadıkça ruhsat verilemeyeceği hükmüne bağlanmış olup, dosya içerisinde bulunan 24/7/1963 tarih ve 960 sayılı Ankara İl Trafik Komisyonu kararının, bazı şartların yerine getirilmesi halinde bu yerde otopark açılmasına ilişkin olduğu ve bu kararın küşat ruhsatı verilebilmesi için dâvacıya kazanılmış bir hak bahşedecek nitelikte bulunmadığı cihetle dâva konusu Belediye Encümeni kararında mevzuata aykırılık bulunmadığından dayanağı olmayan dâvanın reddine, 750 lira avukatlık ücretinin dâvacıdan alınarak dâvalıya verilmesine 14/5/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T C.

D A N I Ő T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1960/1349

DAMGA RESMİ VE VERGİSİ

Karar No : 1970/1460

Dāvacı : Denizcilik Anonim Şirketi
Vekilleeri : Avukat Metin Baran ve Semuh Gūnur
Dāvah : Gūmrūk ve Tekel Bakanlıđı

Dāvanın Őzeti : Mūvekkili Őirket tarafından tanker inŐaatı iēin 29/4/1968 tarih ve 8731 sayılı Gūmrūk GiriŐ Beyannamesi ile ithal iŐlemi yapılan malzemeden dolayı İstanbul GiriŐ Gūmrūk Mūdūrlūđince 28/5/1968 tarihinde depozite olarak tahsil edilen Damga Vergisinin geri verilmesi hususuna iliŐkin isteklerini; 5383 sayılı Kanunun 4. maddesi ile gūmrūđun denetlemesi altına konulan eŐyaya terettūp eden vergi Ődeme mūkellefiyetinin beyannamenin tescil tarihine bađlandığı, 29/4/1968 gūnlū beyanname muhteviyatı eŐyaya terettūp eden Damga Resmī Ődeme mūkellefiyeti 28/5/1969 tarihinde ifa edilecek eŐya fiilen ithal edildiđi, muafiyet belgesinin dūzenlenmesinden Őnce fiilen ithal edilmiŐ bulunan bu eŐyaya ait Damga Resminin Ődenmesinin Gūmrūk Kanununun 4. maddesi hūkmū uyarınca zaruri bulunduđu ve 6/9138, 6/9913 ve 6/11497 sayılı kararnameler hūkūmlerine gōre de muafiyet uygulanmasının mūmkūn bulunmadığı gerekēisiyle reddine dair Gūmrūk ve Tekel Bakanlıđının 13/5/1969 tarih ve 5662 sayılı yazısı ile tesis edilen iŐlemin, 27/11/1967 tarih ve 6/9138 sayılı kararnameye ekli 4 sayılı listede, gemi inŐa sanayii, ithalde alınan her tūrlū vergi ve resimlerden % 100 nisbetinde muafiyete tabi tutulduđu 11/3/1969 tarih 6/11497 sayılı Bakanlar Kurulu kararının geēici 4. maddesinde, bu karar ile belirtilen hūkūmlerin 1/1/1968 tarihinden itibaren yapılıŐ mūracaatlara uygulanacađı belirtilmiŐ olduđuna gōre, mūvekilleri Őirketin 30/3/1968 tarihli mūracaatı ve bu mūracaat Őzerine Devlet Plānlama TeŐkilatınca verilen Temmuz/1968 tarih ve 12 sayılı muafiyet belgesinin sōz konusu kararname kapsamına girdiđi ve dolayisiyle depo olarak tahsil edilen Damga Resminin iadesi gerekeēinden bahisle iptali isteđinden ibarettir.

Savunmanın Őzeti : 28/5/1968 tarihinde fiilen ithali yapılan eŐyaya ait Damga Resminin iadesi iēin 10/4/1969 tarihinde Bakanlıklarına baŐvurulduđu cihetle sūre aŐımı sebebiyle usulden ve dava konusu kararda mevzuata aykırılık bulunmadığından bahisle esastan davanın reddi gerekeēi yolundadır.

Raportōr Melāhat Tan'ın DūŐincesi : Davacı Őirketin tanker inŐa etmek Őzere Damga Resmī depozite olarak Ődemek suretiyle ithal ettiği eŐyaya 27/11/1967 tarih ve 6/9138 sayılı kararname ve Temmuz/1968 tarih, 12 sayılı muafiyet belgesi

hükümlerine göre % 100 Damga Resmi muafiyeti uygulanması gerekeceğinden, dâva konusu işlemin iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Kemal Eröz'ün Düşüncesi : Dâva, Denizcilik Limited şirketi iken onun yerine kaim olan Denizcilik Anonim şirketi tarafından Vergi Usul Kanununun 126. maddesinde gösterilen süre içinde açılmış olduğundan dâvalı idarenin chliyet ve süreye müteallik itiraz ve Savunması yerinde görülmemiştir.

933 sayılı Kanununun 2. maddesi B bendinin Bakanlar Kuruluna verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulunca çıkarılan 6/9138 sayılı kararnameye ekli 4 sayılı listede gemi inşa sanayii malzemesi ithalde alınan her türlü vergi ve resimlerden muaf tutulmuş ve bu muafiyet 4/7/1968 tarih ve 12941 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 6/10167 sayılı kararnamede gemi inşa tesisleri ve gemi inşaat malzemesi denilmek suretiyle açıklanmış ve diğer taraftan bu kararnamelere istinaden davacı şirkete ithal ettiği gemi inşaat malzemesi için Devlet Plânlama Teşkilatınca muafiyet belgesi de verilmiş olduğu halde bu malzemenin ithali sırasında ödenen Damga Vergisinin dâvalı Bakanlıkça iade edilmemesi mevzuata aykırı bulunduğundan dâvanın kabulü ile dava konusu kararın iptaline karar verilmesi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince duruşma için belli edilen 26/2-1970 gününde davacı vekili Avukat Semuh Günur, dâvalı Bakanlık temsilen Hazine Avukatı Mine Pelit ve Kanunsözcüsü Kemal Eröz'ün huzurları ile yapılan açık duruşma sonunda verilen aynı günlü ara kararının icabı yerine getirilmiş olmakla dosya incelendi :

5383 sayılı Gümrük Kanununun değişik 85. maddesinin, kanuna göre fazla alındığı anlaşılan vergilerin, ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihten itibaren 3 yıl içinde geri verileceği hususuna ilişkin hükmü ve Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 2/7/1966 tarih ve 6 sayılı kararı sebebiyle dâvalı idarenin süre def'i yerinde görülmemiştir.

Dâva, davacı şirketin, tanker inşaatında kullanacakları malzemenin, 28/5/1968 tarihinde yapılan fiili ithali sırasında depo olarak ödedikleri Damga Resminin iade edileceğine dair Gümrük ve Tekel Bakanlığınca tesis edilen işlemin iptaline ilişkin bulunmaktadır.

12/12/1967 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 27/11/1967 tarih ve 6/9138 sayılı kararnamenin 42. maddesinde, ekli (4) sayılı listede belirtilen muafiyet haddinin uygulanabilmesi için muafıktan istifade etmek isteyen müteşebbisin yatırıma başlamadan önce bir ön müracaatta bulunması gerekeceği ve (4) sayılı listede gemi inşa sanayiinin % 100 nisbetinde indirim tabii olduğu belirtilmiş bulunmaktadır.

Muafıktan istifade etmek isteyen dâvacı şirketin, Devlet Plânlama Teşkilatına 30/3/1968 tarihinde bir ön müracaatta bulunduğu ve yatırıma Mayıs /968 tarihinde başladığı bu suretle söz konusu kararnamenin 42. maddesinde aranan şartları yerine getirmiş olduğu getirtilen işlem dosyanın incelenmesinden anlaşılmaktadır.

Gümrüğe gelmiş olan eşyaya ilişkin Damga Resmi depo olarak ödenmiş 28/5/1968 tarihinde ithali fiilen yapıldıktan sonra, Temmuz/968 tarihinde muafiyet belgesinin elde edilmiş olması muafiyet hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil edilemeyeceği gibi esasen 29/3/1969 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan, 11/3/1969 tarih ve 6/11497 sayılı kararnamede, bu karar ile belirtilen hükümlerin 1/1/1968 tarihinden itibaren yapılan müracaatlara da uygulanacağı belirtilmiş olduğuna göre, 30/3/1968 tarihinde yapılan müracaata dayanılarak ithal edilen eşyanın 6/11497 sayılı kararname hükmü uyarınca da muafiyetten faydalandırılması gerekeceği, söz konusu eşyaya ait beyannamenin tescil edildiği 29/4/1968 tarihinde, muafiyet hükmünü koyan 6/9138 sayılı kararname yürürlükte bulunduğu ve gümrüğün denetlemesi altına konmuş eşyaya terettüp eden vergi ödeme mükellefiyetini beyannamenin tescil tarihine bağlayan 5383 sayılı Gümrük Kanununun 4. maddesi hükmünün dava konusu olayda uygulanma olanağı bulunmadığı cihetle ithalde alınan Damga Vergisinden muaf olduğu açık bulunan ithalât sebebiyle davacı şirketin depozite olarak yatırmış bulunduğu Damga Vergisinin geri verilmemesinde mevzuata uyarlık yoktur.

Bu sebeple dava konusu Gümrük ve Tekel Bakanlığı işleminin iptaline, 750 lira Avukatlık ücreti ile aşağıda dökümü yazılı yargılama giderinin davalıdan alınarak davacıya verilmesine ve getirilen işlem dosyasının yerine gönderilmesine 7/7/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T C.

DANIŞTAY

Onbirinci Daire

Esas No : 1969/1725

KARA YOLLARI TRAFİK İŞLERİ

Karar No : 1970/1793

Dávacı : Remzi Tezcan
Vekili : Avukat Cahit Çelikel
Dávalı : İçişleri Bakanlığı

Dávanın Özeti : Şöför olan müvekkilinin mesleğini icra ederken çalışma karnesi almak zorunluğunun bulunmadığı ve yürürlükte bulunan mevzuata göre bu zorunluğun taşıtlar için konulduğundan bahisle uygulamanın buna göre yapılması gerektiği yolundaki müracaatının; 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 19/B maddesinin hususi binek araçları ile lástik tekerlekli traktörler hariç, her taşıt için bunu kullanan şöförleri ve bunların taşıtı kullanma zamanlarını gösterir çalışma karneleri tanzim edilmesini amir bulunduğu, madde metninden ve kanunun tatbik şeklini gösterir 5/1102 karar sayılı Karayolları Trafik Tüzüğü'nün 53. maddesiyle bu maddeye tekaddüm eden Trafik Kanununun 32. maddesi hükmüne göre, çalışma karnelerinin verilmesi maksadının öncelikle profesyonel ve ağır vasıta şöförlerinin çalışma sürelerinin kontrol ve taşıt kullanma zamanını göstermeye matuf bulunduğu, yine 19/B madde metnine göre, çalışma karnelerinin özel araçları ile lástik tekerlekli traktörler hariç denmek suretiyle ticari maksatla çalışan araçlara ve bu araçları kullanacak profesyonel ağır vasıta ehliyetnameli şöförlere tatbik edilmesi gerektiği ve tanzim edilecek çalışma karnelerinde hem taşıta ait hem de şöförlerin sürlerini gösterir bilgilerin bulunması zaruretinin açıkça gösterildiği gerekçesiyle reddine ilişkin İçişleri Bakanlığının 13/11/1969 gün ve 178506 sayılı kararının; müvekkilinin kullandığı otonun sahibi bulunmadığı, çalışma karnesi alma zorunluğunun oto maliklerine uygulanması gerektiği, 6085 sayılı Kanunun 19/B maddesinin de bu görüşlerini teyit ettiği, anılan kanunun 21. maddesinde, trafik ruhsatnamesi ve çalışma karnesinde yazılı bilgilerden her hangi birinin değişmesi halinde araç sahibinin 20 gün içinde keyfiyeti trafik şube ve bürolarına bildirme zorunluğunun hükme bağlandığı, tüzüğünde aynı hükmü getirdiği yasa koyucunun, çalışma karneleri ile, şöförlerin günün muayyen bir kısmında araç kullanmalarını, diğer zamanlarını dinlenmekle geçirmelerini amaç edindiği ileri sürülerek iptali isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dávanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Tuncer Akın'ın Düşüncesi : Karayolları Trafik Kanununun 19/B. maddesinde, hususi binek araçları ile lástik tekerlekli traktörler hariç her taşıt için

bunu kullanan şöförleri ve bunların taşıtı kullanma zamanlarını gösterir çalışma karnesi verileceği hükme bağlanmış olup, anılan kanunun 32 ve tüzüğün 53. maddesindeki, şöförlerin muayyen süre çalışıp, sonra dinlenmelerini temin, dolayısıyla yorgunluk sebebiyle vukua gelecek kazaların önlenmesi maksadını temin ve bunu kontrol için bu karnelerin şöförler adına alınmasında mevzuata aykırılık bulunmadığından davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Kemal Eröz'ün Düşüncesi : 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 19. maddesinin B fıkrasına göre hususi binek araçları ile lastik tekerlekli traktörler hariç bunun dışında kalan diğer motorlu kara taşıtları kullanan şöförler çalışma karnesi almak mecburiyetinde olduklarından ağır vasıta ehliyetli şöför olan davacının çalışma karnesi alma yükümlülüğünün kaldırılması yolundaki talebinin reddedilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.

Bu sebeple davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 19. maddesinin B. bendinde, hususi binek araçları ile lastik tekerlekli traktörler hariç, her taşıt için bunu kullanan şöförleri ve bunların taşıtı kullanma zamanlarını gösterir (çalışma karnesi) verileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Madde metninde, çalışma karnelerinin şöförler tarafından alınacağına dair bir açıklık bulunmayıp bilâkis bunların her taşıt için alınacağı açıkça belirtilmiş bulunmaktadır.

Karayolları Trafik Tüzüğü'nün 34. maddesinde, çalışma karnelerinin bunları üzerinde bulunduran araca ait olmadığı anlaşılması halinde, bu karnenin trafik şube veya börolarınca geri alınacağı veya iptal edileceği belirtilmiş ve keza 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 232 sayılı Kanununla değişik 21. maddesinde de çalışma karnesinde yazılı bilgilerden her hangi birinin değişmesi halinde taşıt veya lastik tekerlekli traktörün sahibinin 20 gün içinde durumu ilgili trafik şube veya bürosuna bildireceği hükme bağlanmış olduğuna göre, çalışma karnesinin araca ait bir belge olduğu ve buna ilişkin mükellefiyetinde araç sahibine ait bulunduğu kabulü zorunlu bulunduğu cihetle, çalışma karnesine ilişkin mükellefiyetin aracı birinin kullanan şöfürlere ait olduğu yolunda davalı idarece tesis edilen dava konusu işlemde mevzuata uyarlık yoktur.

Bu sebeple dava konusu kararın iptaline ve 500 lira avukatlık ücreti ile aşağıda dökümü yazılı yargılama giderinin davalıdan alınarak davacıya verilmesine 28/9/1970 tarihinde ayıklılıkla karar verildi.

AZLIK OYU

X — Çalışma karnesine ilişkin mükellefiyetin aracı kullanan şöföre ait bulunduğu yolunda davalı idarece tesis edilen işlemde kanuna aykırılık bulunmadığı görüşünde olduğumdan davanın kabulü yolundaki çokluk kararına karşıyım.

T C.

DANIŞTAY**Onbirinci Daire**

Esas No : 1969/20

Karar No : 1970/1218

Dâvacı : Hüseyin Engin Gönenc**Dâvalılar** : 1) İçişleri Bakanlığı
2) Kocaeli Valiliği

Dâvanın Özeti : Amatör şoför ehliyetnamesinin profesyonel ehliyetnameye çevrilmesi için 18/6/1968 tarihinde girdiği motor ve araca vukuf imtihanında başarı gösteremediğine dair Kocaeli Emniyet Müdürlüğü Trafik Bürosu Amirliğinin 3/10/1968 tarih ve 968/849 sayılı yazısı ile tesis edilen işlemin imtihan kâğıdına standart cevaplar gözönünde bulundurulmuş olarak yanlış not takdir edildiği ileri sürülerek iptali isteginden ibarettir.

İçişleri Bakanlığının Savunmasının Özeti : Dâvacı hakkında Bakanlıklarınca yapılmış her hangi bir işlem bulunmadığından dâvanın husumet yönünden reddi gerekeceği yolundadır.

Kocaeli Valiliğinin Savunma Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Melâhat Tan'ın Düşüncesi : Bilirkişi tarafından dâvacının motor ve araca vukuf imtihanına ilişkin kâğıdı üzerinde yapılan incelemede 71 puan aldığı cihetle söz konusu imtihanda başarı gösteremediği hususundaki işlemin iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Osman Yayımcı'nın Düşüncesi : İmtihan evraki üzerinde bilirkişi tarafından yapılan tetkikat neticesinde dâvacının 10 soruya verdiği cevaplarda 100 üzerinden 72 puan almış olacağı ve netice olarak imtihan sonucunun (başarılı) olması gerektiği anlaşıldığından başarısız sayılması yolundaki dâva konusu işlemin iptali gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

Dâva konusu işlemin Kocaeli Emniyet Müdürlüğü Trafik Bürosu Amirliğince tesis edilmiş bulunması sebebiyle husumetin Kocaeli Valiliğine hasrına karar verilerek işin esasına geçildi :

Dâva, dâvacının amatör şoför ehliyetnamesinin profesyonel ehliyetnameye çevrilmesi için 18/6/1968 tarihinde girdiği motor ve araca vukuf imtihan kâğıdına doğru cevaplar verildiği halde muayene ve imtihan komisyonunca standart cevaplar gözönünde bulundurulmak suretiyle yanlış not takdir edildiğinden bahisle imtihanda başarı gösteremediğine dair işlemin iptali isteğinden ibarettir.

Şöför ve sürücü ehliyetnameleri ile şöför adayı belgelerinin verilmesi ve askerî ehliyetnamelerin vize edilmesi hakkındaki imtihan yönetmeliğinin 20. maddesinde, yapılacak yazılı, sözlü ve amelî imtihanlarda geçer notunun 100 üzerinden 70 puan olduğu belirtilmiş olup, dâvacının girdiği motor ve araca vukuf sınavına ilişkin kâğıda Kocaeli Muayene ve İmtihan Komisyonunca 58 numara, Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Trafik Şubesinde 61 numara takdir edilmiş ise de; Dairemizin 17/6/1969 tarih ve 969/20 sayılı ara kararı uyarınca 6/4/1970 tarihinde sınav kâğıdı üzerinde yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda bilirkişi tarafından düzenlenen 27/4/1970 tarihli raporda; imtihan yönetmeliğinin koyduğu esaslara göre yapılan değerlemede, idarece muayene ve imtihan komisyonuna duyurulmuş olan cevaplar esas alınmakla beraber genel motor ve araç tekniği gözönünde bulundurulmak suretiyle sınav kâğıdına 71 puan takdir olunduğunun belirtilmiş bulunması sebebiyle dâvacının motor ve araca vukuf sınavında başarılı olmadığı yolundaki işlemde mevzuata uyarlık yoktur.

Bu sebeple, dâva konusu işlemin iptaline, istememiş olması sebebiyle yargılama giderinin dâvacı üzerinde bırakılmasına ve getirilen işlem dosyasının yerine gönderilmesine 16/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T C.

DANIŞTAY**Onbirinci Daire**

Esas No : 1968/596

Karar No : 1970/1057

Dâvacı : Mustafa Aşçıoğlu
Vekili : Av. Murat Öztekin
Dâvalılar : 1- İçişleri Bakanlığı
 2- Gümüşhane Valiliği

Dâvanın Özeti : Müvekkilinin şoför ehliyetnamesinin, hile ile alındığından bahisle Karayolları Trafik Tüzüğü'nün 43. maddesi uyarınca iptaline dair Gümüşhane İl Trafik Komisyonunun 18/12/1967 tarih ve 1 sayılı kararının; imtihan kâğıdında ilâveler ve değişiklikler bulunmadığı, İl Trafik Komisyonunun 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 7. maddesi hükmüne uygun şekilde teşekkül etmemiş olduğu, adı geçen kanunun 60. maddesine göre ehliyetnamelerin adli bir karar olmadıkça geri alınmayacağı ve tüzüğün 43. maddesinin olaya uygulanamayacağı ileri sürülerek iptali isteğinden ibarettir.

İçişleri Bakanlığının Savunması Özeti : Dayanağı bulunmayan dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Gümüşhane Valiliğinin Savunması Özeti : Dâva konusu kararın, Kanun ve Tüzük hükümlerine uygun bulunduğundan bahisle dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Melâhat Tan'ın Düşüncesi : Dâvacıya, Gümüşhane Trafik Bürosunca verilen profesyonel şoför ehliyetnamesinin, imtihan kâğıtlarına başkaları tarafından ilâveler yapılmak suretiyle hile ile alındığı tesbit edilmiş olduğuna göre İl Trafik Komisyonunca ehliyetnamenin iptaline karar verilmesi Karayolları Trafik Tüzüğü'nün 43. maddesi icabındandır. Bu sebeple dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Kemâl Eröz'ün Düşüncesi : Dâvacının profesyonel şoför ehliyet imtihanında imtihan heyetine dahil olan bazı kimseler tarafından imtihan kâğıdının boş bırakılan kısımları doldurularak soruların cevaplandırıldığı ve ehliyetin bu şekilde hile ile alındığı dosya münderecatı ve bilirkişi raporu ile sabit olduğundan dâvacıya verilen ehliyetin Karayolları Trafik Tüzüğü'nün 43. maddesi gereğince iptaline karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

Karayolları Trafik Tüzüğü'nün 9. maddesinin son fıkrasında, İl Trafik Komisyonu kararlarının İçişleri Bakanlığının onayından geçeceği belirtilmiş bulunması sebebiyle bu kararlar ancak İçişleri Bakanlığının onayından sonra yürütülmesi gerekli ve uyulması zorunlu bir nitelik kazanacağı cihetle Gümüşhane İl Trafik Komisyonu kararının iptali isteği ile açılmış bulunan bu dâvada husumetin İçişleri Bakanlığına hasırına karar verilerek işin esasına geçildi :

Dâva, trafik ve motor imtihan kâğıtlarını başkalarına yazdırmak suretiyle hile ile profesyonel şöför ehliyetnamesi almış bulunduğu gerekçesiyle dâvacı'nın ehliyetnamesinin, iptaline dair Gümüşhane İli Trafik Komisyonu kararının iptali isteğine ilişkin bulunmaktadır.

Gümüşhane İl'inde, askerî motorlu birlik, Teknik Üniversite, trafik eğitimi ile ilgili dernek ve Türkiye Şöförler ve Otomobilciler Federasyonunca tensip edilmiş temsilci bulunmadığı dosyadaki yazılardan anlaşıldığı cihetle, dâvacının İl Trafik Komisyonunun teşekkül tarzına ilişkin iddiası yerinde görülmemiştir.

6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 7. maddesinin son fıkrasında, Vilâyet Trafik Komisyonlarının, bu kanun hükümlerinin tatbikinde mahallî icap ve ihtiyaçlara göre trafik emniyetini sağlayacak kararları alacakları, Karayolları Trafik Tüzüğü'nün 9. maddesinin (e) bendinde de, Karayolları Trafik Kanununun ve bu tüzüğün tayin ve tesbit ettiği sair bilcümle görevleri görecekleri öngörülmüş, yine tüzüğün 43. maddesinde, şöför ehliyetnamesinin hile ile alındığının tesbiti halinde Vilâyet Trafik Komisyonlarının ehliyetnameyi geri almaya ve iptale yetkili oldukları belirtilmiş bulunduğu cihetle dâvacı vekilinin, İl Trafik Komisyonunun görev ve yetki dışı karar vermiş olduğu hususuna ilişkin iddiası yerinde görülmemiştir.

Yukarıda açıklanan kanun ve tüzük hükümleri karşısında hile ile alındığı dosya arasında bulunan 20/11/1967 tarihli ekspertiz raporu ile tesbit edilmiş olan dâvacıya ait şöför ehliyetnamesinin iptaline karar verilmesinde mevzuata aykırılık yoktur.

Dâvacı vekilinin ileri sürdüğü 6085 sayılı Kanunun 60. maddesi hükmü ise olayla ilgili görülmemiştir.

Bu sebeplerle dâva konusu kararda mevzuata aykırılık bulunmadığından dayanağı olmayan dâvanın reddine 21/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T C.

DANIŞTAY

Onbirinci Daire

Esas No : 1970/171

KÖY İŞİ

Karar No : 1970/882

Dâvacı : Yusuf Köybaşı

Dâvalı : Hatay Valiliği

Dâvanın Özeti : 1968 Haziran seçimlerinde İskenderun Şarkonak Köyü Muhtarlığına seçilen Ali Tümkiye'nin yüzkızartıcı bir suçtan dolayı mahkûmiyeti bulunduğundan bahisle muhtarlıktan çıkarılması isteği üzerine verilen 9/11/1968 gün ve 1431 sayılı İskenderun İlçe İdare Kurulu kararına karşı itirazını; 442 sayılı Kanununun 286 sayılı Kanunla değiştirilen 33. maddesine göre, muhtarlıktan çıkarma yetkisi İskenderun İlçe İdare Kuruluna ait bulunduğundan bu hususta herhangi bir karar verilmesine yer olmadığı gerekçesiyle reddeden 21/1/1969 gün ve 100 sayılı Hatay İl'i İdare Kurulu kararının; Kurulun itiraz hakkında bir karar vermesi gerekeceği ileri sürülerek bozulması isteğinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın reddi gerekeceği yolundadır..

Raportör Nihat Asyalı'nın Düşüncesi : 521 sayılı Kanununun 31. ve 5442 sayılı Kanununun 65. maddelerine göre İlçe İdare Kurulu kararına karşı üst idarî yargı mercii olan İl İdare Kurulunda itiraz edilebileceğinden, dâva konusu kararın bu sebeple bozulması gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Nüzhet Mengü'nün Düşüncesi : 5442 sayılı Kanununun 62. maddesi hükmü gereğince vaki itirazın esası hakkında Vilâyet İdare Heyetince bir karar verilmesi gerektiği halde vazifesizlik kararı verilmesinde isabet görülmediğinden dâvanın bu sebeple kabulü gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :

5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 65. maddesinde; İlçe İdare Kurulu kararlarına karşı ilgililer tarafından Danıştay Kanununa göre İl İdare Kurullarına itiraz olunabileceği hükme bağlanmıştır. Bu hüküm karşısında İlçe İdare Kurulu kararına karşı yapılan itirazın; İl İdare Kurulunca incelenerek karara bağlanması gerekirken 442 sayılı Kanununun 33. maddesine dayanılarak karar verilmesine yer olmadığı yolunda karar verilmesinde kanuna uyarlık görülmemiştir.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile dâva konusu İl İdare Kurulu kararının bozulmasına ve istenmediği için yargılama giderinin dâvacı üzerinde bırakılmasına 7/5/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T C.

D A N I Ő T A Y

Onbirinci Daire

Esas No : 1970/2260

YARGILAMA USULÜ

Karar No : 1970/1199

Dávacı : Ramazan Sevinç
Vekill : Av. Kayhan Üstüntuna
Dávah : Ankara İl Seçim Kurulu Başkanlığı

Dávanın Özeti : 15/3/1970 tarihinde Kederli Köyünde yapılan muhtar seçimini kazanan müvekkilinin, okur yazar olmadığından bahisle muhtarlık seçiminin iptaline ilişkin Şereflikoçhisar İlçe Seçim Kurulunun 16/3/1970 günlü kararını onayan Ankara İl Seçim Kurulunun 28/3/1970 gün ve 970/15 sayılı kararının, dilekçede yazılı sebeplerle iptali isteğinden ibarettir.

İlk İnceleme ile görevli Tuncer Akın'ın Raporu : İstek konusu, Danıştay'ın görevine girmediğinden, 521 sayılı Kanununun 75. maddesinin A bendi uyarınca davanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onbirinci Dairesince gereği düşünüldü :
 521 sayılı Danıştay Kanununun 74. maddesi uyarınca dâva dilekçesi incelendi

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununun, Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkilerine ilişkin 14. maddesinin 9 numaralı bendinde, bu kurulların seçimlerden sonra, kendisine süresi içinde yapılan, seçimin sonucuna müessir olacak ve o çevre seçiminin veya seçilenlerden bir veya bir kaçının tutanağının iptalini gerektirecek mahiyetteki itirazları, alt kurullara yapılan itirazların silsilesine ve sürelerine uygunluğunu araştırmaksızın inceleyip kesin karara bağlayacağı hükme bağlanmış bulunduğu cihetle dâvacının okuma yazma bilmediği için muhtarlık seçiminin iptalinden doğduğu anlaşılan bu uyuşmazlığın görülmesi ve çözümlenmesi Yüksek Seçim Kurulunun görevi içinde bulunduğundan 521 sayılı Danıştay Kanununun 75. maddesinin A bendi gereğince davanın görev yönünden reddine ve 15 lira yürütmenin durdurulması harcının istendiğinde dâvacıya geri verilmesine 16/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T C.

D A N I Ş T A Y

ONİKİNCİ DAİRE KARARLARI

Onikinci Daire

Esas No : 1969/194

ÂMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ

Karar No : 1970/733

- Dâvacı** : İstanbul Bankası
Vekilleri : Av. Bülent Üçer, Av. Emin Abdullah Özerol
Dâvalılar : 1 - Gümrük ve Tekel Bakanlığı
 2 - Maliye Bakanlığı
Müdahil : Beşir Talât Özdemiroğlu
Vekili : Avukat Doğan Bodur

Dâvanın Özeti : Sahte menşe şahadetnamesi ibraz etmek suretiyle yurda 70 adet kamyon sokmaktan suçlu Halit Aslan (Soydan) ve İlya Benyeş hakkında hükümlenilen 3.875.759,75 lira tutarındaki gümrük para cezasından dolayı, İstanbul Bankasına 14/8/1957 tarihinde tebliğ edilen hacze 6183 sayılı Kanununun 79. maddesiyle muayyen 7 gün içinde cevap verilmemesi sebebiyle, âmme alacağının tamamının, adı geçen bankadan tahsiline mütedair Gümrük ve Tekel Bakanlığının 12/10/1968 gün ve icra takip 10 : 16706/59096 sayılı yazısıyla tesis edilen işlem ile bu işleme esas olarak alınan Maliye Bakanlığının 2/10/1968 gün ve 4170/243 - 40696 sayılı kararının 13/8/1957 tarihli olup 14/8/1957 tarihinde tebliğ edilen yazının bir hacizname tebligatı mahiyetinde olmadığı, gümrük borçlusunu Halit Aslan ile İlya Benyeş'in mevcudu ve mevduatı olup olmadığını soran bir tamim yazı mahiyetinde bulunduğu, ayrıca 6183 sayılı Kanunun haciznamelerle ilgili maddelerine uygun bir hacizname mahiyetinde de olmadığı Maliye Bakanlığınca neşredilen 24/6/1960 gün ve 284 sayılı tebliğ ile 5/7/1961 gün ve 290 sayılı genel tebliğlere de aykırı olduğu, haciznamelerde esasın, borçlunun belli bir varlığının esas alınması gerektiği borçlunun bankada bulunan 70 kamyon bedeli olan 1.999.961,65 lirasının tamamının ödenmiş bulunduğu, ayrıca bir mevduatının kalmadığı, bu sebeplere binaen, Kanuna uygun olmadığından iptaline karar verilmesi gerektiği iddia edilmektedir.

1 — Gümrük ve Tekel Bakanlığı Savunması Özeti : Halit Aslan ve İlya Benyeş aleyhlerine kaçakçılık suçundan dolayı açılan âmme dâvası rüyet edilirken 6183 sayılı Kanununun 13/6. maddesi gereğince, mahkemeden hükme bağlanması istenilen para cezasından dolayı İstanbul Gümrüklerinde düzenlenen 8/8/1957 tarihli ihtiyati haciz varakasına istinaden 14/8/1957 tarihinde 3. şahıs olan Bankaya ihtiyati haciz tebliğ olunduğu, buna rağmen bankanın 7 gün içerisinde itirazda bulunmadığı, bu sebeple 6183 sayılı Kanununun 79. ve İcra İflâs Kanununun 89. maddeleri gereğince ihtiyati haciz varakasında yazılı 3.875.976,10 liralık alaca-

ğın tamamından bankanın sorumlu sayılmasının gerektiği, yapılan işlemde bir kanunsuzluk bulunmadığı ve mesnetsiz dâvanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

2 — Maliye Bakanlığı Savunması Özeti : Bakanlıklarınca tesis edilen kesin bir işlemin bulunmadığından ve 2/10/1968 tarihli yazının Gümrük ve Tekel Bakanlığına yazılan ve dahili muameleye taallük eden bir husus olduğundan husu metin kendilerine tevcihinde isabet bulunmadığı, ayrıca esas bakımından da 13/8/1957 tarihli haciz varakasına 7 gün içerisinde itiraz edilmemiş bulunması karşısında dâvacı bankanın borcun tamamından sorumlu tutulmasının yerinde olduğu ve bu sebeplerle dâvanın reddine karar verilmesi gerektiği savunulmaktadır.

Müdahil Talebinin Özeti : Halit Aslan ile İlya Benyeş'in kaçakçı olduklarını ilk ihbar edenin kendisi olduğu ve bu hususun Danıştay 8. Daire kararıyla de teyid edildiği, bankadan tahsil edilecek meblâğdan hisse alacaklarından müdahalelerinin kabulüyle, 6183 sayılı Kanununun 79 uncu maddesiyle İcra ve İflâs Kanununun 89 uncu maddesine uygun bulunan işlemin iptali talebiyle açılan dâvanın reddi gerektiği iddia edilmektedir.

Raportör Bahir Aycin'in Düşüncesi : Getirtilerek incelenen işlem dosyasıyla dâva dosyalarının incelenmesinden; yurda yanlış menşe şahadetnamesi ibraz etmek suretiyle 70 kamyon ithal eden Halit Aslan ve İlya Benyeş haklarında amme dâvası devam ederken 8/8/1957 tarihinde bu şahıslara ihtiyati haciz tatbik edildiği ve 13/8/1957 tarihli bir yazıyla de bütün bankalara yapılan bir tebligatla adı geçen şahısların bankalarda mevcudunun bulunup bulunmadığının sorulduğu, dâvacı bankanın da bu yazıya verdiği 10/10/1957 tarihli cevapla kendi aracılıklarıyla ithal edilen bu kamyonların bedelinden (700.000 dolar) başka bir mevduatlarının bulunmadığının bildirildiği sonradan yalnızca 22/7/1958 tarihinde 70 kamyon bedeli için ihtiyati haciz konduğu ve 19/9/1966 tarihinde de 70 kamyonu konan ihtiyati haczin kati hacze çevrildiği, bunun iptali için İstanbul Bankasının açtığı dâvanın 21/5/1968 gün ve 968-1184 sayılı Danıştay 12. Daire kararıyla reddedilerek kesinleştiği anlaşılmaktadır. Danıştay kararı üzerine İstanbul Bankasında bulunan 70 kamyon bedeli olan 1.999.961,75 lira tahsil edilmiş ve borçlunun banka nezdinde başka hiçbir meblâğı kalmamıştır.

8/8/1957 tarihli ihtiyati hacze istinaden bankaya yazılan 14/8/1957 tarihli yazı bir malûmat isteme yazısıdır. Bu yazı bir haciz kararı değildir. Ayrıca banka için ve 3.875.976,10 liralık bir haciz de konmamıştır. Bu durumda 14/8/1957 tarihli yazının bir haciz kararı olduğundan ve bankanın borcun tamamından sorumlu tutulmasına imkân yoktur. Böyle olunca da 6183 sayılı Kanununun 79. ve İcra İflâs Kanununun 89 uncu maddesine dayanılarak işlem tesis edilemez.

Yukarıda açıklanan sebeplere binaen Gümrük ve Tekel Bakanlığı işleminin iptalinin gerektiği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Nüzhet Mengü'nün Düşüncesi : Dâvacı banka, Gümrük Tekel Bakanlığının 12/10/1968 tarihli ve 10 : 16706/59096 sayılı ödeme emri yazısını itiraz komisyonunda ve Danıştay'da dâva konusu yapmıştır. (12 nci Daire 68-3002 esas)

Bu kerre aynı yazı, kat'i haciz kararı telâkki edilerek tarafları ve mahiyeti aynı olan ihtilâf hakkında merci tecavüzü suretiyle mükerrer olarak açılan dâvanın reddi uygun olacağı düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince duruşma için belli edilen günde dâvacı vekilleri ile dâvalı idareleri temsilen hazine avukatı Nurettin Taşkın'ın gelmiş buldukları anlaşarak kanunsözcüsü huzuruyla açık duruşmaya başlanmış ve taraflar dinlendikten, kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan sonra, duruşma tebligatının yapılmasını müteakip müdahale istemi olduğu anlaşılmakla, bu defa müdahale dilekçesinin taraflara tebliği suretiyle tekemmül ettiği görüldükçe işin gereği görüldü :

Muhbir Beşir Talât Özdemiroğlu'nun dâvalar yanında müdahale isteği 521 sayılı Danıştay Kanununun 88. maddesi delâletiyle Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 53. maddesi uyarınca uygun görülmeyle kabulü ile husumetin kesin kararı ittihaz eden makam olan Gümrük ve Tekel Bakanlığına yöneltilmesi suretiyle esasa geçildi.

Dâvaların usule müteallik def'ileri varit görülmemiştir.

Dâvacı İstanbul Bankası, sahte menşe şahadetnamesi ibraz etmek suretiyle yurda 70 adet kamyon sokmaktan suçlu Halit Aslan ve arkadaşı hakkında 3.875.759,75 liralık amme alacağı gümrük para cezasından dolayı bankaya 14/8/1957 tarihinde tebliğ edilen ihtiyati hacze, 6183 sayılı Kanunun 79 uncu maddesinde muayyen 7 günlük süre içerisinde itiraz edilmemiş sebebiyle, amme alacağının tamamından sorunlu hale gelmiş buldukları yolunda 12/10/1968 günlü yazıyla tesis edilen işlemin iptalini talep etmektedir.

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanunun, üçüncü şahıslardaki menkul malların alacak ve hakların haczi başlığını taşıyan 79 uncu maddesinde «Hamiline yazılı olmayan veya cirosu kabil senede dayanmayan alacaklar ile..... her türlü hakların ve fiilen zabıt tanzimi suretiyle haczi kabil olmayan üçüncü şahıslardaki menkul malların haczi, borçlu veya zilyed olan veya hut alacak ve hakları ödemesi gereken hakiki hükmi şahıslara, kurumlara, haciz keyfiyetinin tebliğ suretiyle yapılır.

Borçlunun alacağı veya üçüncü şahıstaki bir malı haczedilip de, üçüncü şahıs borcu olmadığı veya malın yedinde bulunmadığı veya haczin tebliğinden evvel borç ödenmiş veya mal istihlâk edilmiş yahut kusuru olmaksızın telef olmuş veya olacak borçluya veya emrettiği yere verilmiş olduğu gibi bir iddiada ise keyfiyet, haczin kendisine tebliğinden 7 gün içinde tahsil dairesine yazılı beyanla bildirmeye mecburdur. Bildirmediği takdirde mal elinde ve borç zimmetinde sayılır ve hakkında bu kanun hükümleri tatbik olunur.» denilmiş ve İcra İflâs Kanununun 538 sayılı Kanunla değişik 89 uncu maddesinde de «..... Üçüncü şahıs; borcu olmadığı veya malın yedinde bulunmadığı veya haciz ihbarnamesinin tebliğinden önce borç ödenmiş veya mal istihlâk edilmiş veya kusuru olmaksızın telef olmuş... gibi bir iddiada ise, keyfiyeti, haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra dairesine yazılı veya sözlü olarak bildirmeye mecburdur. Üçüncü şahıs haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz etmezse mal yedinde veya borç zimmetinde sayılır ve bu durum üçüncü şahsa ikinci bir ihbarnameyle bildirilir.» hükmü sevk olunmuştur.

Her iki kanun hükmüne göre de, üçüncü şahıslara yapılacak tebligatın bir haciz ihbarnamesi mahiyetinde olması, diğer bir deyimle 6183 sayılı Kanunun ön gördüğü haciz varakası şekline uygun bulunması icap eder.

Olayda; dâvacı İstanbul Bankasına, 14/8/1957 tarihinde tebliğ edilen ve dâvalı idarece bir haciz ihbarnamesi mahiyetinde olduğu iddia edilen 13/8/1957 tarihli yazıda aynen : (bu yazının başlığı bankalara diye yazılmıştır.) «Aşağıda ad ve soy adları ile adresleri gösterilen şahıslar hakkında 1918 sayılı Kanunun 20. maddesine göre kaçakçılık takibatı yapılmakta ve ceman 3.875.976,10 lira ağır para cezası aranmaktadır.

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki 6183 sayılı Kanunun 13/6. maddesine tevfikan 8/8/1957 tarihli ihtiyati haciz kararı alınmıştır.

Bu karara istinaden adı geçenlerin bankanızda (Şube ve Ajanslarımızda) herhangi bir alacak veya malı mevcut ise, borca yetecek miktarına ihtiyati haciz konulmuştur.

Kayıtlarınızın incelenerek neticenin bildirilmesini saygı ile rica ederim.» denilmiş ve borçlu olarak Halit Aslan ile Natan Bozfil'in isimleri yazılarak, İstanbul Gümrük Başmüdürlüğü tarafından imzalanmıştır.

Bu yazının incelenmesinden, bir haciz ihbarnamesi mahiyetinde olmadığı ve bir bilgi isteme yazısı olduğu açıkça görülmektedir. Bu durumda, 13/8/1957 tarihli yazının bir haciz ihbarnamesi mahiyetinde olduğundan ve dâvacı bankanın bu yazıya, 7 gün içerisinde cevap vermemiş olduğundan bahisle, bankanın amme alacağının tamamından sorumlu tutulmasına imkân yoktur.

Ayrıca, dâvacı bankanın 13/8/1957 tarihli yazının kendisine tebliği üzerine, amme borçlusu olan şahısların şube ve ajanlarında mal ve mevcudunun bulunup bulunmadığını tahkik ederek sadece Halit Aslan'ın ithal ettiği 70 adet kamyon bedeli olup garanti lokal hesaplarında bulunan 700.000 doların olduğunu, başkaca bir mevcudatın bulunmadığını dâvalıya bildirdiği, dâvalının da, bu cevap üzerine 22/7/1958 tarih ve 10/16706 sayılı ihtiyati haciz varakasıyla; İstanbul Bankası garantisi ile ithal edilen 70 adet kamyonun İstanbul Bankası nezdindeki bedeli olan 700.000 dolar karşılığı Türk Lirasına haciz koyduğu, daha sonra 19/9/1966 tarihinde de, Gümrük ve Tekel Bakanlığının, bankanın garanti lokal hesabında bulunan 700.000 dolar karşılığı 70 kamyon bedeli olan 1.999.961,75 Türk Lirasına kati haciz koyarak dâvacı bankaya tebliğ ettiği ve bankanın bu kararın iptali talebiyle Danıştay 12. Daire de açtığı dâvanın; 21/5/1968 gün ve Esas 1967/248, Karar 1968/1184 sayılı kararla reddolunduğu ve bankada mevcut bulunan 1.999.961,75 liranın tamamının adı geçen ilâma istinaden Gümrük ve Tekel Bakanlığına ödendiği, dâvacı bankaya başkaca bir haciz tebligatının da yapılmadığı, dâva dosyası ile getirtilerek incelenen işlem dosyasından anlaşılmaktadır.

Diğer tarftan dâvacı bankaya konulan ihtiyati haczin yukarıda işaret edildiği gibi 700.000 dolar karşılığı olan 1.999.961,75 Türk Lirasına münhasır bulunduğu cihetle, henüz neticelenmemiş olan bir dâvada esas, borçlar hakkında verilecek kararın da nazarı itibare alınarak sonradan hükmolunan kaçakçılık cezasının bankadan istenilmesinde isabet bulunmadığı aşikârdır.

Yukarda açıklanan sebeplere binaen 14/8/1957 tarihinde İstanbul Bankasına tebliğ edilen yazının, bir haciz ihbarnamesi mahiyetinde olmamasına ve gerekse dâvacı banka lokal hesabında bulunan ve amme borçlusu Halit Aslan'a ait olan 70 kamyon bedeli 1.999.961,75 liranın tamamının dâvalı idareye ödenmiş bulunmasına ve borçlu şahısların dâvacı bankada başka bir mal ve mevcudunun olmamasına binaen 12/10/1968 gün ve İcra Takip 10 : 16706/59096 sayılı Gümrük ve Tekel Bakanlığı işleminde, hukukun umumî prensipleriyle 6183 sayılı Kanun hükümlerine bir uyarlık görülmediğinden iptaline, 30 lira ilâm harcı peşin alınmış olduğundan yeniden harç alınmasına yer olmadığına 1150 lira ücreti vekâletin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine, getirtilerek incelenen işlem dosyasının mahalline iadesine, aşağıda müfredatı yazılı 72 lira yargılama giderinin de dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 8/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No : 1968/1463

DIŞ SEYAHAT HARCAMALARI VERGİSİ

Karar No : 1970/950

Dâvacı : Ahmet Reis,

Dâvalı : Vergi Dairesi Müdürlüğü — Samsun

Dâvanın Özeti : Dış Seyahat Harcamaları Vergisine müeallik uyuşmazlık hakkında Vergiler Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesince müttihaz 29/5/1968 gün ve 1968/1222 sayılı kararın bozulması isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Vergi Usul Kanununun 406 ncı maddesinin 2 nci fıkrası 30.000 lirayı geçmiyen matrahlar üzerinden salınan vergiler konusundaki Temyiz Komisyonu kararlarının kesin olduğunu ve Danıştaya başvurulamayacağını belirttiğine ve İtiraz ve Temyiz Komisyonlarında matrah 10345 liraya indirildiğine göre dâvanın evveleminde bu bakımdan reddi gerektiği, boş koltuklara vergi ödeneceği çıkmış kapısında Maliye Bakanlığı yetkililerine imza verilerek taahhüt edildiğine binaen bu boş 17 koltuğun vergi hesabına dahil edilmesi icap ettiği, iç parkurun fazla gösterilmesi suretiyle az vergi ödendiği iddialarından ibarettir.

Raportör Uzdem Akyüz'ün Düşüncesi : İhtilâf, 30.000 liranın dunundaki matrahla birlikte, salınan kaçakçılık cezasına da taalluk edip Vergi Usul Kanununun 406 ncı maddesinin 2 nci fıkrası şumulü haricinde kaldığından, Temyiz Komisyonu kararı aleyhine Danıştaya başvurulamayacağı yolundaki idare def'i varit bulunmamaktadır. Dış Seyahat Harcamaları Vergisinin matrahı seyahat edene verilen meblağ (döviz) ile yolcu ve bagaj bileti bedeli olduğuna göre boş kalan ve bilet kesilmeyen koltuklar için vergi istenemeyeceğinden davalının boş 17 koltuğun vergiye tabi tutulması hakkındaki iddiası da yerinde görülmemektedir. İç parkurun şehirlerarası otobüs ücretlerine göre hesaplanması yerinde olmadığı gibi iç parkur hakikaten noksan hesaplanmış olsa bile kanunda iç ve dış parkur hesabına dair bir sarahat bulunmadığına göre kaçakçılık cezası değil kusur cezası uygulanabileceğinden dava konusu kararın iç parkura taallük eden kısmının bozulması düşünülmüştür.

Kanunusözcüsü Halit Yener'in Düşüncesi : 1966 yılı Hac seferinde bir kısım matrahın beyan dışı bırakıldığıın tesbiti üzerine resen takdir olunan matrah üzerinden kaçakçılık cezası Dış Seyahat Harcamaları Vergisi tarh edilmiştir.

Vergi Dairesi boş koltukların da vergilendirilmemesine mükellef ise iç parkur seyahat ücretinin hesaplanma tarzıyla kaçakçılık cezasına itiraz etmektedir.

Dış Seyahat Harcamaları Vergisi matrahını; yolcu ve yük için kesilen bilet ücretlerinin teşkil etmesine binaen, bilet kesilmeyen boş koltukların vergilendirilmesinin mesnedi yoktur. Acentanın bilet kesilmeyen bu koltuklara ait vergiyi ödeyeceğine dair, çıkış kapısındaki beyanının ve bu konuda düzenlenen bakanlık lar arası protokolün da hukuki kıymeti mevcut değildir. Temyiz Komisyonu kararı yerinde olup, Vergi Dairesi dâvasının bu sebeple reddi gerekir.

İnceleme elamanınca 2 seri sayılı Genel Tebliğin 6 ncı maddesinin (B) fıkrasına göre, acentanın yurt içinde yolcu taşınması nazara alınarak ve aldığı ücretin kilometreye düşen ücret ortalaması göz önünde tutularak iç parkur bedelinin bulunması suretiyle matrah farkının tesbit olunduğu ve tarhiyatın komisyonlarca onaylandığı görülmekteyse de, hac seferlerinin özellikleri bakımından iç parkurun şehirlerarası otobüs ücretlerine dayanılarak hesaplanmasında isabet bulunmadığından mükellef davasının kabulüyle Temyiz Komisyonu kararının bu kısmının bozulması ve cezanın terkinini gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince tayin edilen duruşma gününde davacının gelmediği davalı idareyi temsilen Hazine vekili Avukat Haldun Saler'in geldiği görülmekle kanunsözcüsü huzuruyla açık duruşmaya başlandı. Gelen taraf dinlendikten, kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve gelen tarafa son defa söz verildikten sonra duruşmaya nihayet verilerek dosya içerisindeki bütün belgeler incelenip işin gereği görüldü:

Davacının, Hürriyet Turizm Seyahat Bürosunun 1966 yılında düzenlediği hac seferine ait hesapları incelenmiş ve matrahın noksan gösterildiği kanaatine varılarak otobüslerde boş bulunan ve bilet kesilmeyen 17 koltuk için vergi ve ceza salınmış ayrıca iç parkur ücreti yurt içi şehirlerarası otobüs ücretlerine kıyasen hesaplanarak iç parkur ücreti miktarı düşürülüp, fazla gösterilen kısım için vergi ve kaçakçılık cezası tatbik edilmiştir. Davacı mükellefin itirazı üzerine Samsun Bölge Muvazzaf İtiraz Komisyonu 9/10/1967 gün ve 970 sayılı kararıyla 17 koltuk boş olup bilet kesilmediğine göre bunlar için vergi ve ceza tatbikine mahal bulunmadığına ve iç parkur ücreti fazla gösterildiğinden bu kısma vergi ve kaçakçılık cezası uygulanmasının yerinde olduğuna karar verilmiş, Temyiz Komisyonu Dördüncü Dairesi de 29/5/1968 gün ve 1968/1222 sayılı kararıyla itiraz komisyonu kararını aynen onamıştır. Davanın, bu kararın bozulması talebiyle açıldığı anlaşılmaktadır.

Dava konusu uyuşmazlık 30.000 liranın altındaki 10.345 lira matrah ile birlikte, salınan kaçakçılık cezasını da kapsadığından Vergi Usul Kanununun 406 ncı maddesi 2 ncı fıkrası şumulüne girmeyip 1 inci fıkrasına taallük ettiğinden, matrahın 30.000 liranın altında bulunması itibarıyla Temyiz Komisyonu kararı aleyhine Danıştay'a temyiz dâvası açılmıyacağı yolundaki davalı idarenin def'i varit görülmiyerek işin esasına geçildi.

196 sayılı Kanuna göre Dış Seyahat Harcamaları Vergisinin matrahı yolcu ve bagaj bileti bedelleriyle döviz satış bedelleri olduğundan ve vergi mükellefiyeti de ancak kanunla tesis edilebileceğinden, kaçak yolcu taşımaya tahsis edildiği sabit

olmayan boş koltuklar, alman taahhütnameye dayanılarak vergiye tabi tutulamıyacağından, bilet kesilmeyen 17 boş koltuğun vergi matrahına dahil edilmesi gerektiği hakkındaki dâvalı iddiasının mesnedi bulunmamaktadır.

Dâvanın iç parkur ücretlerine taallük eden kısmına gelince; Hac seferi yapan vasıtalar, yolcu toplamak ve bazı kutsal yerleri ziyaret etmek maksadıyla sık sık bekletildikleri, hacılar dışında yolcu taşımadıkları ve bunların arzusuna göre hareket ettikleri cihetle, bu özellikleri bakımından iç parkurun şehirler arası otobüs ücretlerine istinaden değil içte ve dışta kat edilen mesafelere göre hesaplanması gerektiğinden Temyiz Komisyonu kararının, aksi düşünce ile salınan ve onanan kaçakçılık cezalı Dış Seyahat Harcamaları Vergisine ilişkin kısmının bozulmasına, dâvalı Vergi Dairesinden ilâm harcı alınmasına yer olmadığına, getirilen tarh dosyasının Samsun Vergi Dairesi Müdürlüğüne gönderilmesine 4/5/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

T C.

DANIŞTAY

Onikinci Daire

Esas No : 1968/1467

İHALE İŞİ

Karar No :1970/948

Dâvacı : Mahmut Avcı
Vekili : Av. Kemâl Sertelli
Dâvalı : İmamoğlu Belediye Başkanlığı — Kozan
Vekili : Av. Mehmet Nomer

Dâvanın Özeti : İmamoğlu Belediyesi Encümenince düzenlenen 13/1/1968 tarihli satış şartnamesi ile 31/1/1968 tarihinde yapılan arsa satış ihalesinin iptali isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın görev sebebiyle usulden ve yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından bahisle de esastan reddi gerektiği yolundadır.

Raportör Uzdem Akyüz'ün Düşüncesi : Dâvalı idarenin görev def'i varit bulunmamaktadır. İhaleye çıkarılan arsa bir kısım şahıslarla belediye ve hazine arasında niza konusu olduğuna ve bu uyumsuzluğa müteallik dâva Kozan Kadastro Mahkemesinde derdest bulunduğu göre mülkiyeti hususu henüz halledilmemiş bir gayrimenkulün ihaleye çıkarılması yersiz olduğu gibi, bu konudaki şartnamede belirtildiği üzere tapular ancak Kozan Mahkemesindeki dâva belediye lehine neticelendiği takdirde verilebileceği halde arsa üzrine bina yapılmasının zorunlu bulunması da hukuka aykırı bulunduğundan dâvanın kabulü düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Halit Yener'in Düşüncesi : Belediye Encümenince kabul edilen ve işlem mahiyetinde olan ihale şartnamesinin dâva konusu yapılması itibarıyla görev def'i varit bulunmamaktadır.

2490 sayılı Kanununun 6 ncı maddesi, şartnamelere konulacak hususî ve fennî şartlardan başka, umumî surette dercedilecek hususları da sıralamış bulunmaktadır. Ve bu maddenin üçüncü fıkrası husulî halen imkânsız kayıt ve şartların, şartnamelerde bulunamayacağını da hükme bağlamıştır.

Bir an için dâvacının ihale şartnamesini peşinen okuyup ihaleye girdiği ve dolayısıyla ihale sonuçlarına katlanmak mecburiyetinde olduğu kabul edilse bile, bu

husus şartnamenin bilâhare iptali yönünden dâva açmasını engelleyecek nitelikte değildir.

Şartname maddelerine gelince; evveleminde bir gayrimenkul hakkında tasarruflarda bulunmak hak ve selâhiyeti bu gayrimenkul üzerinde kanunlar çerçevesinde himaye olunan bir hakkı bulunan kişiye aittir. Ezcümle bir gayrimenkulü satım gibi malik veya zilyet değiştirici bir duruma getirme hak ve selâhiyeti ancak tapuda malik sıfatıyla üstüne kayıtlı olan kimseye mevdudur. Olaydaki gibi tapuda kendi adına kayıtlı olmayıp, malik konusu ihtilâflı olan idarenin böyle bir gayrimenkulü amme kudretinden faydalanarak satılığa çıkarılması kanunen himaye göremez.

Ayrıca ve yukardaki düşüncenin sonucu olarak gayrimenkul satım aktinin tapu siciline malik adına kaydedilmesi suretiyle tekemmül edeceği tabii olduğu halde olayda bu şart tahakkuk edemeyecek durumda. Zira satıcı durumunda olan idare malik değildir.

Kaldığı gayrimenkuldeki ihtilâfın şu veya bu şekilde sonuçlanması halinde veya bu şekilde davranılacağı ezcümle dâva belediye aleyhine sonuçlandığı takdirde cebri istimlak yoluna gidilerek, tapunun yine de verileceği gibi bir beyan mevzuata aykırı olduğu gibi idarî ciddiyetle de bağdaşamaz görünmektedir.

Keza, satıştan sonra bir ay içinde inşaat ruhsatı almaya, bir sene içinde de arsa üzerinde bina yapmaya icbar etmek ve şartlara riayetsizlik halinde ihtara lüzum kalmaksızın bedelin irat kaydedileceği yolundaki maddelerde idarenin kandan gelmeyen oradan alınmayan baskısını gösterir.

Açıklanan bu sebeplere binaen Belediye Encümeninin kabul ettiği şartname ve buna dayanak yapılan ihalenin iptali gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince tayin edilen duruşma gününde yapılan tebligata rağmen tarafların gelmediği görülmekle duruşma açılmaksızın dosya içerisindeki bütün belgeler incelenerek işin gereği görüldü :

2490 sayılı Kanuna göre yapılan ihalelerde, ihalenin yapılmasını takiben şartname hükümlerinin ifası dolayısıyla ortaya çıkan uyuşmazlıklarla, ihalenin icrasından sonraki safhaya taallük edip idarî nitelik taşımayan uyuşmazlıklarda adli yargı yeri görevli ise de idarenin kamu kudretine dayanarak yürüttüğü ihalenin yapılması ve daha önceki safhalar dolayısıyla hudus eden nizaların görüm ve çözümlü idarî yargı yerine ait olduğundan ve dâva konusu uyuşmazlık da ihalenin icrasından önceki safhada idarece düzenlenen hususlara taallük ettiğinden görev def'i varit görülmiyerek işin esasına geçildi.

Dâva konusu gayrimenkul ile ilgili uyuşmazlık bir kısım şahıslarla hazine ve belediye arasında Kozan Tapulama Mahkemesinde 1953 yılından beri derdest olup mahkeme 1963/187 sayılı kararıyla hazineyi haklı görmüş, şahısların ve o tarihte köy olan İmamoğlu tüzelkişiliğinin kararı temyiz etmeleri üzerine Yargıtay Yedinci Hukuk Dairesi İmamoğlu köyünün temyiz itirazlarını yerinde görmiyerek red etmiş, şahısların itirazını ise tapunun ehil bilirkişilerce mahallinde tatbiki gerektiği aç-

sından varit bularak mahallî mahkeme kararının bu yönden 27/1/1964 ve 1964/679 sayılı ilâmı ile bozmuştur. Vaki bozma üzerine dâvanın Kozan Tapulama Mahkemesinin 1964/1356 esas sayısı ile devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Dâvalı belediye bu gayrimenkulî parsellere bölerek 2490 sayılı Kanuna göre ihaleye çıkarmış ve şartnamede, derdest dâva belediye lehine karara bağlandığında tapuları vereceğini, dâva aleyhine neticelenir ise istimlâk ederek bu yolla tapu vereceğini ve arsaları alanların en geç bir yıl içinde arsa üzerine bina inşa ettirmek zorunda olduklarını, bu şartlara riayet edilmez ise bedelin belediyeye irat kaydedilerek yeniden ihaleye çıkarılacağını belirtmiş, belediyenin kendi gayrimenkulleri için yaptığı diğer ihalelerde tapuları hemen verdiğini gören dâvacı şartnameyi okumayarak ihaleye katılmış, ihalenin kendisinde kalması üzerine de, derdest dâvada taraflardan biri olan şahısların, ileride hüsünüyetle iktisap iddiasında bulunamayacakları hakkındaki ihtarnamesine muhatap olmuştur.

Belediyenin mülkiyeti kendisine ait olup olmadığı henüz belli olmayan bir gayrimenkulî satışa çıkarması yersiz olduğu gibi, mülkiyete taallük eden dâvanın lehlerine neticelenip neticelenmeyeceğine göre icap ederse istimlâk suretiyle tapu vereceği yolundaki taahhüdü de dâvanın lehe neticeleneceğini şimdiden kestirmek mümkün olamayacağı, bu hususun Yargıtay ilâmı karşısında önemli ölçüde meşuk hale geldiği ve ileride istimlâk şartlarının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği de bilinmeyeceğine binaen, bir yıl içinde bina inşa edilmediği takdirde bedelin irat kaydedileceği hakkındaki şartnamenin de fertlerin idare karşısındaki durumlarında bulunması gerekli istikrarı ve idarenin ciddiyeti esasını zedelediği açıktır.

Bu sebeple dâva konusu işlemlerin iptaline, 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden harç alınmasına yer olmadığına, 500 lira ücreti vekâletin ve aşağıda müfredatı yazılı yargılama giderlerinin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 4/5/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

T.C.

DANIŞTAY

Onikinci Daire

Esas No : 1968/1117

İHTİRA BERATI

Karar No : 1970/1310

1 — Bayer Tarım İlaçları Sanayi Limited Şirketi

2 — Farben Fabriken Aktiengesellschaft Leverkusen

Vekilleri : Av. Mehmet Nomer

Dâvalı : Sanayi Bakanlığı

Dâvanın Özeti : Müvekkillerine ait 14/9/1953 gün ve 7822 sayılı ihtira beratinin; 13 - 14 sene içinde mevkii fiile getirilmemiş ve bir özrü makbul de dermeyan edilmemiş olması sebebiyle İhtira Berati Kanununun 38 inci maddesiyle La Haye-metninin 5 inci maddesi gereğince hükümsüz sayılması hakkında Sanayi Bakanlığınca müesses işlemin, kanunun 40 ncı maddesine göre ihtira beratinin iskatına ancak mahkemelerin karar verebileceği ve idarenin iskat yetkisi bulunmadığı, ayrıca 6894 sayılı Kanunla musaddak antlaşmanın 5 inci maddesi muvacehesinde hadisede kanunun 38 inci maddesi hükmünün tatbik edilemeyeceği, esasen berat konusunun da teknik alana intikal ettirilmiş bulunduğu ileri sürülerek iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Tesis edilen işlemde gerek İhtira Berati Kanununa ve gerekse La Haye Antlaşması hükümlerine aykırılık bulunmadığı savunulmuş ve dâvanın reddi talep edilmiştir.

Raportör Yüksel Esin'in Düşüncesi : Beratin ita olunduğu tarihten itibaren 13-14 sene geçmesine rağmen berat mevzu maddenin mevkii fiile konulmadığı dosya münderecatı ile sabit olduğundan; mesnetsiz dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Nihat Özelci'nin Düşüncesi : Dâvacılardan Almanya'da mukim Farben Fabriken Aktiengesellschaft Firmasının bizzat ve Bayer Tarım İlaçları Sanayii Limited Şirketinin de işletme lisansının sahibi oldukları 14/9/1953 tarih ve 7822 sayılı ihtira beratinin; mezkûr beratın mevzuu bulunan dâva konusu tarım mücadele ilâcının, berat tarihi olan 1953 yılından itibaren, bilâ özrümakbul 2 yıl içinde Türkiye'de fiile getirilmemesi sebebiyle hükümsüz addedilmesi yolunda Bakanlıkça müttehaz işlemin iptali dileğiyle açılan dâvada; 1879 tarihli İhtira Berati Kanununun 40 ncı maddesi muvacehesinde iskat kararının Asliye Mahke-

mesince hükme bağlanması gerektiği, dolayısıyla mahkemelerin görev sahasına müdahale edildiği ve İttihat Andlaşmasının 5 inci maddesi sarahatı karşısında da kanunun 38 inci maddesinin uygulanmasının caiz olamayacağı ileri sürülmekte ise de;

Müteakip 41 ve 42 nci maddelerinde ışığı altında yeniden gözden geçirildiğinde mezkûr 40 inci maddede zikrolunan dâvanın, «İhtira Beratının butlânı veyahut hakkı ihtiranın sükutu» ndan mutazarrır olan 3 üncü şahısların ve berat sahiplerinin dâvaları olduğu sonucuna varılmaktadır.

«İhtira Beratı hakkının iptal ve iskatın müstelzim ahval» i hükme bağlayan İhtira Beratı Kanununun 4 üncü bap, birinci fıslının birbirini izliyen maddeleri ve bahusus 38 inci maddesi mahkeme hükmüne lüzum göstermeksizin, iptal ve iskat sebeplerini zikretmiş, bu sebeplerin mevcudiyeti halinde berat hakkının sakıt olacağını ortaya koymak istemiştir. Sebeplerin mevcudiyeti halinde hakkın sükutunun ihtira beratı sahibine bildirilmesi, malûmu ilâmdan öteye bir anlam taşımayacağından bu bakımdan işlem tesisine yetkili bulunan dâvalı idare tarafından, mahkemededen ilâm istihsaline lüzum ve zaruret ve dolayısıyla 40 uncu maddenin olaya uygulanmasına da mahal yoktur. Bunun tabii sonucu olarak da idare bu yolda işlem tesisine yetkili ve Danıştay'da dâvaya bakmakla görevli oldukları cihetle aksi yoldaki iddialar varit görülmemiştir.

Hernekadar Paris İttihadı Mukavelesinin 5 inci maddesinin A bendi, İhtira Beratı Kanununun 38 inci maddesinin muhtevası «İttihat memleketlerinden birinde veya diğerinde imâl edilmiş mevadın berat sahibi tarafından beratın verildiği memlekete ithali beratın sükutunu icap ettirmez.» şeklinde dâvacı lehine değiştirmiş ve Anayasa'nın 65 inci maddesinin son fıkrası da uluslararası andlaşmaları kanun hükmünde saymak suretiyle bu lehteki hükmü perçinlemek istemiş ise de aynı maddenin teminatı altında bulunan, La Haye metninin 5 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki, akit memleketlere geniş yetki tanıyan «..... bunun la beraber akit memleketlerden her biri ihtira beratının bahşettiği inhisar hakkının kullanılmasından tevellüt edebilecek ihtira'nın işletilmemesi gibi suistimallerin önünü alabilmek için elzem göreceklere şekilde kanuni tedbirler almak hakkını haiz olacaktır.» yolundaki hükmü ile perçinlenmek istenen hükümde kısıntılar yapmış bulunmaktadır. Şu halde Paris İttihadı Mukavelesinin 5/A maddesinin derpiş ettiği ithalat hakkı,... ihtira'nın işletilmemesi gibi suistimallerin bahis konusu olamayacağı ahvallerde mümkündür. Maddede, alınması hakkına sahip olduğu belirtilen kanuni tedbirler ise İhtira Beratı Kanununda esasen mevcut olduğundan yeniden kanun maddeleri istarina lüzum yoktur.

«Ester Fosforik imâl ve istimali» unvanına ve zikrolunan sebeplerden dolayı olaya uygulanması pek tabii bulunan İhtira Beratı Kanununun 38 inci maddesi sarahatına rağmen kanundaki süre içerisinde «Türkiye Cumhuriyeti Memalikiinde bilâ özrümakbul fiile getirilmediği» taraflar arasında ihtilâfsız bulunan, Tarım Bakanlığınca imâl ruhsatı verilen preparatlarla da doğrudan doğruya ilgisi bulunmayan dâva konusu ihtira beratının hükümsüz sayılmasında gerek kanun ve gerekse zikrolunan uluslararası andlaşma

hükümlerine aykırı bir cihet görülmediğinden hukuki dayanaktan yoksun bulunan dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince, duruşma için belli edilen günde dâvacılar vekili Av. Mehmet Nomer ve dâvacı Bayer Tarım İlaçları Sanayi Limited Şirketi Genel Müdürü ile dâvahı Bakanlık temsilcilerinin geldikleri görülerek kanunsözcüsü huzuruyla açık duruşmaya başlandı. Taraflar dinlendikten, kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara son defa söz verildikten sonra 28/4/1969 tarihli ara kararıyla istenilen işlem dosyasının da geldiği görülüp işin gereği görüldü :

Dâva, dâvacılardan Farben Fabriken Aktiengesellschaft'ın hamili ve diğerinin lisans hakkı sahibi bulunduğu «Fosforik Ester İmâl ve İstimali» unvanlı, 14/9/1953 gün ve 7822 sayılı İhtira Beratının, 13 - 14 sene geçmesine rağmen mevkii mer'iyete konulmaması sebebiyle İhtira Beratı Kanununun 38 inci ve 6894 sayılı Kanunla musaddak Andlaşma'nın 5 inci maddesi hükümleri gereğince hükümsüz sayılması yolundaki Sanayi Bakanlığı işleminin iptali talebiyle açılmış bulunmaktadır.

İhtira Beratı Kanunu'nun 40 inci maddesi, ihtira beratından mutazarrır olan üçüncü şahıslar tarafından açılacak iptal ve iskat dâvalarının genel mahkemelerde görüleceğini amir olup, bunun ıskatı mutazammın idari işlemler aleyhine berat veya lisans sahiplerince ikame olunacak iptal dâvalarına şumulü bulunmamasına mebni, ihtilâfın rüyet ve hallinin Danıştay'ın görevi dahilinde olduğuna oy çokluğuyla karar verildikten sonra işin esasma geçildi.

Kanun'un 38 inci maddesinde sözü edilen sebepler kamu düzenine ilişkin olduğundan, bunların varlığı halinde berat hakkının ıskatına karar vermek idarenin yetkileri cümlesindedir. Bu itibarla iptali istenilen işlemin yetkisizlikle malûl olduğu yolundaki dâvacı iddiası yerinde görülmemiştir.

14/9/1953 tarihli ihtira beratının konusu «Fosforik Ester İmali ve İstimali» olduğuna göre; söz konusu maddenin, İhtira Beratı Kanunu'nun 38 inci maddesi gereğince iki yıl ve herhalde 6894 sayılı Kanunla musaddak Andlaşmanın 5 inci maddesinin A/4 fıkrası gereğince üç yıl zarfında Türkiye'de imaline geçilmek lâzım gelirdi. Oysaki dâvacıların, 1965 yılına kadar sadece bu aktif maddeyi muhtevi preparatların ithaliyle iktifa ettikleri anlaşılmaktadır. Gerçi andlaşmanın 5 inci maddesinin A/1 fıkrası «ittihat memleketlerinden birinde veya diğerinde imal edilmiş mevaddın, berat sahibi tarafından beratın verildiği memlekete ithali beratın sukutunu intacetmez» hükmünü muhtevidir. Ancak bu hükmün mutlak olarak uygulanması, berat veren memleketleri, berat sahibi memleketin pazarı durumuna getirebileceğinden maddenin iç hukuk kuralları da göz önünde bulundurulur yorumlanması gerekir. Berat veren memleketin mevzuatında ithal yasağı koyan bir hüküm mevcut ise evvelâ ona itibar edilmesi zaruridir. Ancak iç hukukta böyle tahdide yer verilmemiş ise, antlaşma gereğince berat mevzuu maddenin ithali, beratın sukutunu intacetmeyecektir. Bu durum antlaşmaların iç hukuk kurallarına takdimen uygulanacağı yolundaki genel prensibin çiğnenmesi anlamına da gelemez.

Filhakika sanayii gelişmemiş memleketler yönünden berat mevzuu maddenin münhasıran ithal yoluyla mevkii fiile konulmasının önlenmesi milli menfaatler icabındandır. Kanunlar gibi antlaşmaların da akid memleketlerin milli menfaatlarına aykırı hükümleri muhtevi olması düşünülemezine göre mezkûr antlaşma hükmünün böylece yorumlanıp uygulamasında zaruret bulunmaktadır.

Kaldı ki söz konusu devrede memlekete ithal edilen madde, berat mevzuu «Fosforik Ester» olmayıp, bunun preparatlarından ibaret bulunduğu cihetle hadisenin bu andlaşma hükmü ile ilgilendirilmesi esasen mümkün değildir. 1965 yılından itibaren, berat mevzuu aktif maddeyi muhtevi preparatların imaline başlanmış olması da kanun'un aradığı manada «mekii fiile» getirme sayılmıyacağından; dâvacıların berat tarihine göre 13-14 sene geçmesine rağmen bir özrümakbul dermeyen etkimsizin ihtirai Türkiye'de tatbiki koymadıkları sabit bulunmaktadır.

Antlaşmanın 5 inci maddesinin A/2 fıkrası ihtiram tatbiki konulmaması gibi suistimalleri önlemek için ittihat memleketlerinin gerekli tedbirleri alabileceğini belirtmekle beraber, A/3 fıkrası ancak mecburi lisans verilmesinin suistimallerin önlenmesine kâfi gelmemesi halinde beratın iskatına karar verilebileceğini derpiş etmektedir.

Ancak; Türk Hukukunda mecburi lisans müessesesi bulunmadığına göre, bu hüküm bütün ittihat memleketlerine tanınan iskat yetkisinin mecburi lisansı uygulamayan Türkiye yüzünden bertaraf edildiği manasına alınmaz.

Aksi halde ittihat memleketleri arasında bulunan Türkiye'nin, suistimallere rağmen müdahale yetkisini kullanmaması gibi andlaşmanın dahi derpiş etmediği bir netice haşıl olur.

Bu sebeplerle dâva konusu ihtira beratının iskatına karar verilmesinde usul ve mevzuata aykırılık görülmediğinden, mesnedi bulunmayan dâvanın reddine, 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 15/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

AZLIK OYU

İhtira Beratı Kanunu'nun 40-42 nci maddeleri hükmü, ihtira beratlarının iptal veya iskatına müteallik biçümle dâvaların mahalli asliye mahkemeleri tarafından rü'yet ve halledileceğini amir bulunduğundan; dâvacılara ait 14/9/1953 gün ve 7822 sayılı ihtira beratının idarece iptal olunmasından doğan işbu ihtilâfın da tetkik ve intacı aynı mahkemelere ait olmak icabeder. Bu sebeple dâvanın rüyeti Dâniştay'ın görevi dışında bulunduğu görüşü ile, aksine müttehaz çoğunluk kararına karşıyız.

T. C.
DANIŞTAY
Onikinci Daire

Esas No : 1969/3391

İTHALÂT

Karar No : 1970/1458

Dâvacı : Hayri Uysal
Vekili : Av. Günay Kadioğlu
Dâvalı : Maliye Bakanlığı

Dâvanın Özeti : Zorlayıcı sebepler dolayısıyla bedelsiz ithal süresini geçirdiğinden bahisle ek süre verilmesine dair talebinin reddi hakkındaki 28/7/1969 gün ve 593582-06 sayılı Maliye Bakanlığı işleminin usul ve mevzuata aykırı bulunduğu ileri sürülerek iptali, avukatlık ücreti ve yargılama giderlerinin de dâvalıya tahmini talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Seri 3 No : 3 sayılı tebliğin 17 nci maddesinde permi süresinin 15 ay olarak tesbit olunduğu ve bu sürenin hiç bir suretle temdit edilemeyeceği, ayrıca 17 sayılı kararın 26 ncı maddesinin, belli sürelerle uyulmaması halinde bedelsiz ithal hakkının düşeceğini hükme bağladığı; binnetice bu hükümler karşısında dâvacıya ek süre verilmesinin mümkün olmadığı ileri sürülerek dâvanın reddi savunulmuştur.

Raportör Yüksel Esin'in Düşüncesi : Dâvacının bedelsiz ithal permisini süresinde kullanmaması kanundan doğan bir mücbir sebepten ileri gelmiştir. Bu durumda munzam bir sürenin verilmesi hukukun umumi prensipleri icabından olduğu halde, aksine müesses işlemde isabet bulunmadığından dâvanın kabulü ile mezkûr işlemin iptali gerektiği düşünülmüştür.

Kanunusözcüsü Ali İhsan Ekmekçioğlu'nun Düşüncesi : Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki 17 sayılı Karara ilişkin mülga seri III, No : 3 tebliğin 17 nci maddesinde yazılı bedelsiz ithal müsaadesine dair 15 aylık süreyi geçirmiş olduğundan bahisle, bedelsiz ithal müsaadesinin uzatılması yolundaki dâvacı talebinin bu sebebe binaen reddine dâvalı idare her ne kadar haklı ise de; dâvacının bu süreyi geçirmesi işin adli mahkemeye intikâl etmesinden ileri gelmiş olmasına ve bu gün için mahkeme lehlerine sonuçlanmış bulunmasına göre, hakkaniyet esaslarına daha uygun düşeceği kanaatiyle dâvasının kabulü gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvacının, bedelsiz yoldan yurda otomobil getirmek üzere Merkez Bankasından aldığı 18/9/1967 gün ve 60949/İst. 16450 sayılı ithal müsaadesi 12/11/1968 tarihine kadar muteber bulunduğu halde; permi konusu otomobile 15/5/1968 tarihinde kaçak iddiasıyla el konulması ve kaçakçılık takibatının da 9/4/1969 tarihine kadar devam etmesi nedeniyle bunun süresinde kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Kaçakçılığın men ve takibine dair 1918 sayılı Kanun'un 23 ve müteakip maddelerine göre, kaçak diye yakalanan eşya takibat ve tahkikatının sonucu alınmaya kadar sahibine iade edilemeyeceği cihetle; hadisede, dâvacıya ait perminin, otomobilin yakalandığı tarih ile tahkikatın beraatla sonuçlandığı tarihler arasında kullanılabilmesi esasen mümkün bulunmamaktadır.

Buna göre; perminin, bedelsiz ithalât tebliği ile tayin edilen süre içinde kullanılmaması kanuni bir sebepten ileri gelmiş olduğundan, bu sürenin geçirilmesinde dâvacıya atfı kabil bir kusurdan söz edilemez. Hakkın kullanılmasını engelleyen kanuni sebeplerin varlığı halinde, buna ilişkin sükûtu hak müddetlerinin, engel ortadan kalkınca kadar cereyan etmemesi ve bu halin bir mücbir sebep kabul olunması hukukun umumi prensipleri icabındandır.

Binnetice; dâva konusu bedelsiz ithal permissinin muteberlik süresi içinde kullanılmaması mücbir sebepten ileri geldiği ve buna göre, dâvacıya kanuni engelin devam ettiği süreye tekâbüle eden bir munzam ithal süresinin tanınması zorunlu bulunduğu halde; bu yoldaki talebinin reddedilmesinde hukuki isabet görülmediğinden, dâvanın kabulü ile 28/7/1969 gün ve 593582-06 sayılı Maliye Bakanlığı işleminin iptaline 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına; 500 lira avukatlık ücreti ile aşağıda müfredatı gösterilen 66.00 liralık yargılama giderinin de dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine 30/6/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

Permi konusu eşya ile ilgili olarak kaçakçılık takibatına geçilmiş olması permi sahibinin kaçı ithal izni almak üzere idareye müracaat etmesine mani değildir.

Hadisede; dâva konusu perminin geçerlik süresi içinde böyle bir müracaatta bulunulmadığı sabit olduğuna göre bedelsiz ithal hakkının sükutu evveleminde dâvacının ihmalden doğmuş bulunmaktadır. İlgililerin ihmalinin varlığı halinde ise mücbir sebepten söz edilemez.

Bu sebeple, dâvacıya munzam ithal süresi verilmemesinde hukuka ve mevzuata aykırılık olmadığından dâvanın reddi gerekeceği görüşü ile çokluk kararına karşıyım.

T. C.

DANIŞTAY**Onikinci Daire**

Esas No : 1969/3963

Karar No : 1970/1457

Dâvacı : Ümit Gökeri
Vekili : Av. Tülin Zıhnalı
Dâvalılar : 1 — Ticaret Bakanlığı
 2 — Gümrük ve Tekel Bakanlığı

Dâvanın Özeti : 1968 İzmir Fuarı Kontenjanından ve 73,32,12, 20 tarife ve istatistik pozisyonu üzerinden aldığı, 13/5/1969 tarih ve 348448 sayılı 6390 dolarlık ithal müsaadesine dayanarak gümrüğe getirdiği eşyadan bir kısmının ithal müsaadesinde yazılı eşyaya nazaran değişik bulunması sebebiyle normal yoldan ithaline izin verilmemesi üzerine; mal değişikliği hükümlerine göre ithale müsaade olunması için vaki talebinin reddi yolunda komitece müttehaz kararın, usul ve mevzuata aykırı olduğundan bahisle iptali, avukatlık ücreti ve yargılama giderlerinin de dâvalılara tahmili talebinden ibarettir.

Ticaret Bakanlığının Savunma Özeti : Bakanlıklarının husumet mevkiinden çıkarılması ve husumetin Gümrük ve Tekel Bakanlığına hasrı gerektiği yolundadır.

Gümrük ve Tekel Bakanlığının Savunma Özeti : Bakanlıklarının husumet mevkiinden çıkarılması ve husumetin Ticaret Bakanlığına hasrı gerektiği yolundadır.

Raportör Yüksel Esin'in Düşüncesi : İthal müsaadesinde yazılı eşyaya nazaran değişik getirilen eşyanın, dâva konusu uyuşmazlığın doğduğu tarihte mer'i olan kotaya ek liberasyon listesinde tahdidi şekilde kayıtlı bulunan 72,32 gümrük tarife pozisyonlu eşyalar meyanında sayılıp sayılmıyacağı bilirkişi tetkikatiyle tesbit edildikten ve tetkikat sonucuna göre mezkûr eşyanın ithal listelerinde yer alıp almadığı anlaşıldıktan sonra uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmesi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanununsözcüsü Şerif Atalay'ın Düşüncesi : Dâvacının yurda değişik olarak getirdiği eşyanın, tahsis gayesine uymaması, yerli sanayiinin bulunması ve yerli sanayie zarar verecek miktarda olması sebebiyle 6-11154 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan dış ticaret rejimine dair kararın 14/11 inci maddesi hükmü muvacehesinde, mal değişikliği suretiyle ithaline müsaade edilmemesinde isabetsizlik bulunmadığından dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği düşünüldü :

Dış ticaret mevzuatının tanzim ve tatbiki Ticaret Bakanlığının görevleri cümlesinden olmasına ve mal değişikliği konusundaki komite kararlarının da bu Bakanlık adına ittihaz edildiği zahir bulunmasına mebni; Gümrük ve Tekel Bakanlığı dâvalı mevkiinden çıkarılıp, husumetin Ticaret Bakanlığına hasrı ile işin esasına geçildi.

1968 yılı İzmir Fuarı kontenjanından, tahsisli ithal malları listesinin 73,32,12,20, gümrük tarife ve istatistik pozisyonunda kayıtlı «yalnız krom kaplı civata ve somunlar» ithal etmek üzere 6390 lk tahsis alan dâvacının, gümrüğe getirdiği aynı nevi eşyadan bir kısmının çinko kaplı çıkması sebebiyle normal yoldan ithaline izin verilmediği; mer'i 69/4 sayılı sirküler hükümlerine göre vaki mal değişikliği talebinin ise komite tarafından reddedildiği; dâvanın da mahalli gümrük kanalı ile tebliğ edilen mezkûr komite kararının iptali talebiyle açıldığı anlaşılmaktadır.

Hadise sırasında mer'i olan Dış Ticaret Rejimine Dair Bakanlar Kurulu kararının 14 üncü maddesinin II inci bendi, 1 inci bendi dışında kalan mal değişikliği taleplerinin; değişik gelen eşyanın :

- a) İthal listelerinde bulunup bulunmadığı
- b) Yerli sanayiinin mevcut olup olmadığı
- c) Yerli Sanayie zarar verip vermeyeceği
- d) İthal edenin kendi ihtiyacı için getirilmiş olup olmadığı
- e) Tahsisi alınan mala nazaran kullanılış yerinin aym olup olmadığı

f) Tahsis gagesine uygun bulunup bulunmadığı, gibi hususlar göz önünde bulundurulmak suretiyle, Ticaret Bakanlığında bu Bakanlık ile Maliye, Gümrük ve Tekel, Sanayi Bakanlıkları, T.C Merkez Bankası, Türkiye Ticaret Odaları Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin yetkili temsilcilerinden kurulu bir komite tarafından incelenerek sonuçlandırılacağı hükme bağlanmaktadır. Mezkûr hüküm ithal müsaadesinin taallük ettiği 28/12/1967 gün ve 6/9295 sayılı Dış Ticaret kararında mevcut olduktan başka, bu kota dönemlerinde mer'i İthalât Yönetmeliklerinin 21 inci maddesi IV üncü bendine de dercedilmiş bulunmaktadır.

İdari işlemlerin, sebep unsuru yönünden yargısal denetime tabi tutulabilmesi, bu unsurun işlem metninde yer alması veya hiç değil ise idarece yargı organı önünde açıklanması halleride mümkün olabilir.

İptali istenilen komite kararında «Mal değişikliği talebinin 69/4 sayılı sirküler esasları dahilinde incelendiği ve 2/1/1969 tarih ve 6/11154 sayılı İthalât Rejimi Kararının 14/11 inci maddesi gereğince is'afının uygun görülmediği» denilmekte ve bu suretle talebin, mal değişikliğinin kabulü için mevzuatın öngördüğü şartlardan hangisine veya hangilerine uygun düşmediği belirtilmemiş bulunmaktadır. Keza dâvalı savunmalarında da münhasıran husumet def'inde bulunulmakta ve komiteyi böyle bir karar itihazına sevkeden amillerin neler olduğu açıklanmamaktadır.

Buna karşılık, dâva dilekçesinde, değişik gelen eşyanın ithal listelerinde mevcut olduğu; yerli sanayiinin ve buna bir zararının bulunmadığı; tahsis gayesi ile kullanılış yerinin müsaadesi alınan eşyaya nazaran aynı olduğu; ayrıca ithalâtın özelliği sebebiyle kendi ihtiyacında kullanması şartının da aranmayacağı ileri sürülerek, hadisede mal değişikliği talebinin kabulü için Dış Ticaret Rejimine dair 2/1/1969 tarih ve 6/11154 sayılı kararın 14 üncü maddesinin 11 inci bendi ile, karara ilişkin İthalât Yönetmeliğinin 21 inci maddesinin IV üncü bendi ve 69/4 sayılı sirkülerin öngördüğü bütün şartların tahakkuk ettiği iddia olunmaktadır.

Bu duruma göre; bir taraftan mezkûr iddiaların Dış Ticaret mevzuatına aykırılığının tesbit edilememesi; diğer taraftan idarenin yukarıda açıklanan tutumundan, dâvacıya ait eşyanın mal değişikliği yoluyla yurda ithalinin engellenmesini haklı gösterecek bir sebebin mevcut olmadığı kanaatine varılmış olması muvacehesinde; dâvanın kabulü ile dâva konusu komite kararının iptaline, 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına; 500 lira avukatlık ücreti ile aşağıda müfredatı gösterilen 77.— liralık yargılama giderinin dâvalı Ticaret Bakanlığından alınıp dâvacıya verilmesine 30/6/1970 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Onikinci Daire

Esas No : 1968/1858

MEMUR KONUTLARI

Karar No : 1970/ 943

Dâvacı : Mustafa Karakaya

Vekili : Av. Tevfik Araslı, Av. Sayra Araslı,

Dâvalı : Maliye Bakanlığı

Dâvanın Özeti : Nazilli Bölge Pamuk Araştırma Enstitüsünde (D) cetveli personeli olarak çalışan müvekkilinden oturduğu lojman için kira alınması yolundaki işlemin 4/11542 sayılı kararnameye aykırılığundan bahisle iptali ve 1964 yılından bu yana alınan kiraların iadesi isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Dâvanın görev ve süre aşımı sebebiyle usulden ve yapılan işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından bahisle de esastan reddi gerektiği yolumdadır.

Raportör Üzdem Akyüz'ün Düşüncesi : Pamuk Araştırma Enstitüsü 867 sayılı Kanuna ve buna müsteniden çıkarılan 4/11542 sayılı kararnameye tabi bir kuruluş olmayıp Ziraat Bakanlığı Teşkilâtı Hakkındaki 3203 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine göre teşekkül ettirilmiş olmasına ve Memur Konutları Yönetmeliğinin 2 nci maddesinin son fıkrasında sayılan istisnalar arasında da yer almamasına binaen, bu enstitüde çalışan ve kendilerine lojman tahsis edilmiş olan personelden lojman kirası alınmasında isabetsizlik bulunmadığından dâvanın reddi düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Halit Yener'in Düşüncesi : Lojman kirası alınması yolundaki tasarrufun iptali ile, alınmış olan kira bedellerinin iadesi talep olunmaktadır.

Kira talep etme idari işlem olduğundan görev def'i varit değildir.

Dâvacının, oturduğu lojmana ait istihlâk mahiyetinde olmıyan ilk kira bedeli ödenmesini 4/6/1946 tarihinde yapmış olmasına göre olay sırasında mer'i 3546 sayılı Kanunun 32 nci maddesi uyarınca bu tarihten 90 gün içinde dâva açması gerekirken idareye vaki 3/6/1968 tarihli müracaatı üzerine müttehaz 12/6/1968 tarihli işlem aleyhine 6/9/1968 tarihinde açılan dâvanın idareye vaki müracaat tarihine kadarki kısmının süre aşımından reddi gerekir.

521 sayılı Kanununun 69 uncu maddesi uyarınca idareye başvurması üzerine ve bu başvurma tarihi nazara alınarak kanuni süre dahilinde idare işlemi aleyhine açılan dāvaya gelince;

Dāvacı Tarım Bakanlığına bağlı Pamuk İşleri Müdürlüğünün teşkilatından olan Nazilli Bölge Pamuk Araştırma Enstitüsünde D cetveline tabi olarak çalıştığından bahisle, müessesenin sevki idaresini düzenliyen kanuna dayanarak çıkarılan yönetmelik gereğince lojman kirası alınmaması gerektiğini iddia etmektedir.

Biran için Enstitünün 3202 sayılı Tarım Bakanlığı Görev Ve Kuruluş Kanununun 8 inci maddesinde yazılı Pamuk İşleri Müdürlüğüne bağlı olmayıp Tarım Bakanlığına bağlı bazı mektep ve müesseselerin sureti idaresi hakkındaki 867 sayılı Kanuna tabi olduğu kabul edilse ve sureti idaresi de bu kanunun 3 üncü maddesine göre çıkarılan yönetmeliğe göre vukubulsa bile, bu yönetmeliğin 118 inci maddesi, şehir ve kasaba haricindeki müessese memur ve hizmetlileri müessesenin mevcut binalarında parasız ikamet ederler şeklindedir. Halbuki müessese ve lojmanın Belediye hudutları dahilinde olduğu ve hazine adına müseccel bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla anılan yönetmeliğin olaya tatbik kabiliyeti yoktur. 1963 yılı Haziran ayından itibaren yürürlükte olan Memur Konutları Yönetmeliğine göre, evvelemirde dāvacının D cetvelinde çalışması itibariyle usulen lojmandan faydalanmaması gerekmekteyse de esas itibariyle de tamamıyla bu yönetmelik esaslarına tabi tutulması gerekir. Zira, lojmanın bulunduğu arazinin ve lojmanın Hazineye ait bulunmasına, müessesenin özel bütçe ile idare edildiğinin tevsik olunmamasına binaen bu yönetmelik hükümleri uyarınca kendisinden lojman kirası istenmesine mütedair işlem yerinde olup dāvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince tayin edilen duruşma gününde dāvacı vekillerinden Av. Tevfik Araslı ile dāvahal idareyi temsilen Hazine vekili Av. Haldun Saler'in geldikleri görülmekle açık duruşmaya başlandı. Taraflar dinlendikten, kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara son defa söz verildikten sonra duruşmaya nihayet verilerek dosya içerisindeki bütün belgeler incelenip işin gereği görüldü :

İdarenin personeline, yine idareye ait lojmanları tahsis ve bunlardan belli miktarlarda kira alınması işi idari mevzuatla düzenlendiğinden ve lojmanların tahsisi, kirası ve geçmiş yıllarda ödenen kiraların iadesi konularından çıkan uyumsuzluklar idari nitelik taşıdığından görev def'i varit görülmiyerek işin esasına geçildi :

Nazilli Bölge Pamuk Araştırma Enstitüsünde (D) cetveli personeli olarak çalışan dāvacının 1964 yılından beri oturduğu lojmana ayda 10 lira kira ödediği, kira alınmaması gerektiği hakkındaki 3/6/1968 günlü müracaatının, idarece 12/6/1968 gün ve 3121-856/13284 sayılı işlemle kabul edilmemesi üzerine 6/9/1968 tarihinde, lojman kirası alınması yolundaki işlemin iptali ile geçmiş yıllarda alınan kiraların iadesi talebiyle açıldığı anlaşılmaktadır.

İdari işlemler aleyhine Danıştay'a açılacak idari dāvaların yazılı bildirim tarihinden itibaren 90 gün içinde açılması veya bu 90 günlük süre içinde ilgililerce idareye başvurularak idareden alınacak menfi cevap üzerine yine aynı süre korun-

mak kaydıyla dâva açma yoluna gidilmesi gerekmektedir. Buna göre olayda idareye başvurma tarihi olan 3/6/1968 gününden geriye doğru 90 ıncı gün 5/3/1968 den daha önceki zamanda tesis edilen ve uygulanan aylık kira alma işlemlerine mütelaik talebin süre aşımı yönünden incelenmesine imkân bulunmamakla reddine;

Dâvanın 5/3/1968 den sonraki kısmına gelince, Pamuk Araştırma Enstitüleri, Ziraat Bakanlığı Teşkilâtı Hakkındaki 3203 sayılı Kanununun 6 ncı maddesine göre kurulmuş olup ziraat Mektepleri Çiftlikleri ve Benzeri Kuruluşlar Hakkındaki 867 sayılı Kanunla, bu kanuna müsteniden çıkarılan ve kaideten lojman kirası alınmamasını öngören 4/11542 sayılı kararnameye tabi olmadığı gibi lojman kirası alınmayacak halleri gösterip Memur Konutları Yönetmeliğinin 2 nci maddesinin son fıkrasında sayılan istisnalar arasında da yer almamaktadır. Kaldı ki 4/11542 sayılı kararnamenin 118 nci maddesi, şehir ve kasaba haricindeki binalarda parasız ikamet edileceğini belirtmekte, dâvacının oturduğu konut ise Nazilli Belediye sınırları içinde olması itibariyle de lojman kirası alınmasında isabetsizlik bulunmamaktadır.

Bu sebeple dâvanın reddine, 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden harç alınmasına yer olmadığına, 750 lira ücreti vekâletin dâvacıdan alınarak dâva-hya verilmesine 4/5/1970 günü oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ş T A Y

Onikinci Daire

Esas No : 1969/1997

NOTER İŞLERİ

Karar No : 1970/1281

Dávacı : İhsan Hüdayiođlu

Vekili : Av. Kaya Berkel

Dávalı : Adalet Bakanlığı

Dávalı Yanında Müdahil : Fikret Özbaş

Vekili : Av. Mehmet Demirtaş

Dávanın Özeti : Maraş'ta ikinci noterliğin açılması hakkındaki Adalet Bakanlığı işleminin usul ve mevzuata aykırı bulunduğundan bahisle iptali talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : Olayda, mahalli kuruluşların ve Adalet Komisyonunun olumlu mütalaaları alındıktan sonra, mevcut noterliğin iş hacmi ve gelirindeki artış da göz önünde bulundurularak ikinci bir noterliğin açılması yoluna gidildiği; bu sebeple işlemin Noterlik Kanunu'nun 2 nci maddesine uygun olduğu belirtilerek dávanın reddi savunulmuştur.

Müdahilin Savunma Özeti : Bakanlık işleminin kanuna uygun bulunduğundan bahisle dávanın reddi savunulmuştur.

Raportör Yüksel Esin'in Düşüncesi : Maraş İli yargı çevresinde son yıllarda ortaya çıkan gelişme ve bu gelişmenin noterlik işleri ve gelirleri üzerindeki müsbet tesiri gözönüne alınarak, 3456 sayılı Kanunun tanıdığı açık yetkiye müsteniden çevrede ikinci noterliğin açılmasına karar verilmesinde isabetsizlik olmadığı cihetle, mesnedi bulunmayan dávanın reddi gerekeceği düşünölmüştür.

Kanunsözcüsü Halit Yener'in Düşüncesi : 3456 sayılı Noterlik Kanununun 2 nci maddesi gereğine göre bir kaza çevresinde yeniden noterlik açmağa veya mevcut noterlerden birini kaldırmaya Adalet Bakanlığı yetkilidir.

Olayda da, bölgenin iktisadi durumu, iş hacmi, nüfus artışı, mevcut noterliğin bölge ihtiyacını karşılayıp karşılamadığı hususlarında mahalli kuruluşlardan alınan cevaplar, mevcut rakamlar ve sair inceleme değerlendirilmek suretiyle kanu-

nun aradığı manada gereği yapılarak ikinci noterliğin açılmasına karar verildiği görüldüğünden mesnetsiz dâvanın reddi gerekir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince duruşma için belli edilen günde dâvacı vekili Av. Berkel ile dâvalı Bakanlık temsilcisinin ve dâvalı yanında müdahil vekili Av. Mehmet Demirtaş'ın geldikleri görülerek Kanunsözcüsü Halit Yener huzuruyla açık duruşmaya başlandı.

Taraflar dinlendikten, kanunsözcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara son defa söz verildikten sonra dosya incelenip gereği görüşüldü :

Dâva Maraş İlinde ikinci noterlik açılmasına dair Adalet Bakanlığı kararının iptali talebiyle açılmıştır.

3456 sayılı Noterlik Kanununun 2 nci maddesi «Gereğine göre bir kaza çevresinde yeniden noterlik açmaya veya mevcut noterlerden birini kaldırmaya Adliye Vekâleti selâhiyetlidir.» hükmünü ihtiva etmekte ve mezkûr kararın bu hükme dayanılarak alındığı anlaşılmaktadır.

Belirtilen hükümle, yeni noterlikler açma konusunda tesis edilecek işlemlerin sebep unsuru yönünden, Adalet Bakanlığı'na takdir yetkisi tanıdığı açıktır. Takdir Yetkisinin kullanılması sırasında Bakanlık'ça üzerinde durulması gereken başlıca noktaların, o kaza çevresinin ihtiyaçlarının böyle bir tasarrufu zorunlu kılıp kılmadığı ve yeni noterliğin açılması ile mevcut noter veya noterlerin kararlılık gösteren ekonomik olanaklarında önemli derecede azalma meydana gelip gelmeyeceği hususlarından ibaret olması gerekir. İhtiyacı ortaya koyan objektif unsur ise, belli bir zaman birimi içerisinde noterlik işlemlerinin sayısında görülen çoğalmadır.

Olayda, Maraş İli yargı çevresindeki noterlik işlemlerinin 1959 yılında 9800 iken, sonraki yıllarda devamlı artış göstererek 1968 yılında 14828 e ve 1969 yılının ilk altı ayında da 9000 adede ulaştığı ihtilâfsız bulunmaktadır.

Bölgenin ekonomik ve sosyal gelişmesi ile nüfusundaki süratli çoğalmadan ileri geldiği anlaşılan bu iş artışının yeni noterliğin açılmasını gerekli kılacak bir seviyede bulunduğu açıktır.

Keza 1959 yılında 43292 liradan ibaret olan gayrisafi noterlik gelirlerinin uzun süre kararlılık gösterdikten sonra 1967 yılında 125765 liraya ve 1968 yılında ise 162959 liraya yükseldiği anlaşılmaktadır. Bu durumda ikinci noterliğin açılmasıyla, mevcut noterin (Dâvacının) normal ekonomik olanaklarında bir azalmaya sebebiyet verilmiş olmayacağı meydandadır. Zira son yıllarda ortaya çıkan olağanüstü gelir artışının, mevcut noterin o tarihe kadar aynı seviyede kalan ekonomik olanakları dışında mütalâa edilmesinde zaruret bulunmaktadır.

Nitekim Maraş İli Adalet Komisyonu'nun 4/4/1969 tarihli kararı ile mahalli kuruluşların mütalâa yazılarında da, gerek iş hacmindeki gerekse noterlik gelirlerindeki artış sebebiyle, çevrede yeni bir noterlik daha açılmasının zaruret haline geldiği ifade edilmiş durumdadır.

Bu sebeplerle Maraş İli yargı çevresinin son yıllarda gösterdiği gelişme ve bunun doğurduğu ihtiyaç nazara alınarak bu ilde ikinci noterliğin açılması yoluna gidilmesinde 3456 sayılı Kanununun 2 nci maddesine aykırılık görülmediğinden, mesnedi bulunmayan dâvanın reddine ve 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 8/6/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ő T A Y**Onikinci Daire**

Esas No : 1969/2879

Karar No : 1970/1271

Dâvacı : Zeki İslâm**Dâvalı** : Adalet Bakanlığı

Dâvanın Özeti : Dâvacının Kilis Noterliğinde geçen 20 yıllık hizmet süresinin kıdeminden sayılamıyacağına dair Adalet Bakanlığınca verilen 12/6/1969 gün ve 533 sayılı kararın iptali ve bu tasarrufa mesnet teşkil eden kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı müşahade edildiği takdirde Anayasa Mahkemesinde iptal dâvası açılması isteminden ibarettir.

Savunmanın Özeti : 3456 sayılı Noterlik Kanununun 85 inci maddesi hükmü muvacehesinde, dâvacı hakkında uygulanan işlemde işabetsizlik bulunmadığı belirtilerek dâvanın reddi gerektiği savunulmuştur.

Raportör Erol Dünder'in Düşüncesi : Dâvacının evvelce noterlikte geçmiş hizmetlerinin Noter Yardım Sandığındaki kıdeminden sayılmaması Anayasa'nın 48 inci maddesi hükmüne ve Noterlik Kanununun ruh ve maksadına uygun bulunmadığından dâvanın kabulü ile dâva konusu işlemin iptali gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Nihat Özelci'nin Düşüncesi : Kazanılmış hakların ihlâline yol açması hasabıyla Noterlik Kanununun 5928 sayılı Kanunla değiştirilen 85 inci maddesinin 5 inci fıkrası hükmü, Anayasa'ya aykırı bulunduğundan, istek veçhile, dosyanın Anayasa Mahkemesine tevdiî gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüldü :

Dâvacının; 1941 - 1961 yılları arasında Kilis'te noterlik yaptığı, 1961 yılı genel seçimlerinde Gaziantep'ten Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçilmesi üzerine noterlikten ayrıldığı, evvelce Noter Yardım Sandığına kesilmiş olan aidatın tamamının bu ayrılma nedeniyle kendisine iade edildiği, 1968 senesinde girdiği kısmî Senato seçimlerinde kazanamayınca tekrar noterliğe tayin edildiği, Noter Yardım Sandığına evvelce kendisine ödenmiş olan meblâğı geri vermek kaydıyla Kilis noterliğinde geçmiş yirmi senelik hizmetinin kıdeminden sayılması için müraat ettiği halde bu talebinin dâvalı Bakanlıkça 12/6/1969 gün ve 533 sayılı tasarrufla reddedildiği ve dâvanın bu tasarrufun iptali ile bu tasarrufla ilgili Noterlik Kanununun 85 inci maddesinin 3 ve 5 inci fıkralarının Anayasa'ya aykırılığından ba-

hisle iptali için Anayasa Mahkemesine sevki istemiyle açıldığı dosya münderecatından anlaşılmalıdır.

Noterlik Kanununun 85 inci maddesinin 3 ve 5 inci fıkralarının Anayasa'ya aykırı olduğu yolunda vaki dâvacı iddiası ciddi görülmediğinden bu konudaki istemin reddi ile işin esasına geçildi.

3456 sayılı Noterlik Kanununda; herhangi bir nedenle noterlikten ayrılmış olanların tekrar noterliğe tayin edilmeleri halinde Noter Yardım Sandığı ile yeniden ilişki kurmalarına ve noterlikten ayrılmaları nedeniyle kendilerine iade edilen aidatı sandığa ödemek kaydı ile geçmiş hizmetlerinin kıdemlerinden sayılmasına mani sarih bir hüküm bulunmamaktadır. Dâva konusu işleme dayanak alınan aynı kanununun 85 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki «Her ne suretle olursa olsun noterlikten ayrılanların hesaplarındaki alacakları ile ayrılma yılı içinde sandığa ödemiş oldukları aidatın tamamı kendilerine veya kanunî mirasçılara verilir ve sandıkla alâkaları kesilir» hükmü ile beşinci fıkrasında yer alan «Dairesi kaldırılmak suretiyle ayrılan noter ve noter yardımcıları tekrar noterliğe tayin edildikleri ve önceden yardım sandığından almış oldukları paraları bir yıl içinde iade etmedikleri takdirde Yardım Sandığındaki kıdemlerini kaybederler» hükmünden de, yeniden tayin edilen noterlerin geçmiş hizmetlerinin kıdemlerinden sayılmasına engel olucu bir anlam çıkarmaya imkân yoktur. Aksi düşünce, noterler için bir sosyal güvenlik müessesesi olan Noter Yardım Sandığının sağladığı imkânlardan dâvacının faydalanamayacağını kabule müncer olurki bunu, T. C. Anayasası'nın 48 inci maddesinde yer alan «Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindedir» hükmü ile bağdaştırmak mümkün değildir.

Bu nedenle, yeniden noterliğe tayin edilen dâvacının, evvelce Kilis Noterliğinde geçen 20 senelik hizmetinin kıdeminden sayılmamasında isabet görülmediğinden dâvanın kabulü ile dâva konusu edilen 12/6/1969 gün ve 533 sayılı işlemin iptaline ve 30 lira ilâm harcı peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 9/6/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

Dâvacı, 1941 - 1961 yılları arasında Kilis'te noterlik yapmış olduğunu, 1961 yılında Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçilmesi üzerine noterlikten ayrıldığını, 1968 sensinde girdiği kısmî senato seçimlerinde kaybedince tekrar noterliğe tayin edildiğini belirterek, evvelce Kilis Noteri olarak gördüğü 20 sene hizmetinin kıdeminden sayılmamasına dair işlemin iptalini istemektedir.

3456 sayılı Noterlik Kanununun 85 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında «Her ne suretle olursa olsun noterlikten ayrılanların hesaplarındaki alacakları ile ayrılma yılı içinde sandığa ödemiş oldukları aidatın tamamı kendilerine veya kanunî mirasçılara..... verilir ve sandıkla alâkaları kesilir» hükmü yer almış ve 5 inci fıkrasında da «Dairesi kaldırılmak suretiyle ayrılan noter ve noter yardımcıları tekrar noterliğe tayin edildikleri ve önceden yardım sandığından almış oldukları paraları bir yıl içinde iade etmedikleri takdirde yardım sandığındaki kıdemlerini kaybederler» denilmiş bulunmaktadır.

Maddenin beşinci fıkrasında açıkça; dairesi kaldırılmak, yani Bakanlık tasarrufu ile noterliğin lâğv olunması halinde, noter veya noter yardımcılarının yeniden böyle bir göreve atanmaları ve bir yıl içinde yardım sandığından aldıkları para toplamını sandığa iade etmeleri halinde sandıkdaki kıdemlerinin tanınabileceği anlaşılmaktadır. Hadisede olduğu şekilde, noterin başka bir nedenle bu görevden ayrılması halinde, sonradan noter mesleğine dönse bile, geçmiş hizmetlerinin kıdeminden sayılmasına kanunen imkân yoktur. Bu nedenle dâvanın reddi gerektiği oyu ile çoğunluk kararına karşıyım.

T. C.

DANIŞTAY

Onikinci Daire

Esas No : 1969/2362

ÖĞRETİM İŞİ

Karar No : 1970/1739

Dávacı : Tahsin Babacan

Dávah : Milli Eğitim Bakanlığı

Dávanın Özeti : Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümü mezunu olup ilköğretim müfettişliği, ilk öğretim okulu öğretmenliği ve ilk okul öğretmenliklerinde fiilen yıllarca çalışmış olan ve okul kurucusu tarafından Özel Erdem Koleji müdür yardımcılığı ve psikoloji öğretmenliğine tayin edilen dávacının bu görevi yapabilmesine kanunen imkân bulunmadığı yolundaki dávalı Bakanlığın 30/5/1969 gün ve 235.1/2769 sayılı kararının, liselere ve özel okullara (625 sayılı Kanunun meriyetinden sonra dahi) müdür olarak sadece eğitim enstitüsü mezunlarının tayinleri yapılmakta olduğunu misaller gösterip belirterek, eşitlik prensiplerine uygun bulunmayan dâva konusu kararın iptali isteğidir.

Savunmanın Özeti : Savunma verilmemiştir.

Raportör Halit Erol Çanga'nın Düşüncesi : Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü mezunu olan dávacının resmî veya özel orta dereceli okullara öğretmen veya müdür olarak atanmasına mani hiçbir hüküm olmadığı gibi, bu güne kadar eğitim enstitüsü mezunlarını başka şartlar aranmaksızın, bu gibi okullara öğretmen ve müdür olarak bakanlıkça tayinleri yapılmakta olduğu 12. Dairenin E : 1969/2311 sayılı esasına kayıtlı emsal dâvada dávalı idarece kabul edildiği cihetle eşitlik prensiplerine aykırılığı da açık olan dâva konusu işlemin iptali gerekeceği düşünülmektedir.

Kanunsözcüsü Osman Yaymacı'nın Düşüncesi : 789 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin orta muallim mektebi orta mektep muallimi yetiştirir, hükmü muvacehesinde Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu olan dávacının, lise muadili, Özel Erdem Kolejine müdür yardımcısı ve psikoloji öğretmeni olarak atanmasına müsaade olunmamasında bir kanunsuzluk bulunmadığından dávanın reddi gerektiği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüldü :

Dâva, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü mezunu olup, ilk öğretim müfettişliği, ilk öğretmen okulu meslek dersleri öğretmenliğinde fiilen yıllarca çalışmış olan dâvacının, okul kurucusu tarafından Özel Erdem Koleji Müdür yardımcılığı ve psikoloji öğretmenliğine tayinine dair işlemin 789 sayılı Kanunun 7 nci ve 625 sayılı Kanunun 25 ve 21 nci maddeleri karşısında, eğitim enstitüsü mezunlarının özel liselere öğretmen ve müdür olarak tayinine imkân görülmediği gerekçesiyle reddine dair dâvayı Bakanlık işleminin iptali isteğidir.

625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 21 nci maddesinin ikinci bendinde «Her derece ve tipteki özel öğretim kurumlarının yöneticilik veya öğretmenliklerinde, en az dengi resmi öğretim kurumlarının yöneticilik veya öğretmenliklerine atanabilmek için gerekli nitelik ve şartları taşıyanlar görevlendirilebilir.» hükmüne yer verilmiştir.

Uygulamada, Üniversite Yüksek Okul ve Eğitim Enstitüsü mezunlarından Bakanlıkça lise ve dengi özel okullara, öğretmen ve müdür olarak tayinlerin yapıldığı dâvacı iddiasından anlaşılmaktadır.

Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü mezunu olan ve yıllarca resmî ilk ve orta dereceli okullarda öğretmen ve müfettiş olarak hizmet ettiği ihtilâfsız bulunan dâvacının Özel Erdem Kolejine müdür muavini ve psikoloji öğretmeni olarak tayinine imkân olmadığı yolundaki dâva konusu işlemde, hukuka hizmet icaplarına ve idarenin farklı uygulamaları karşısında istikrar prensibine ve eşitlik esaslarına uyarlık görülmediğinden iptaline, 30 lira ilâm harcı peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına 22/9/1970 gününde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

D A N I Ő T A Y

Onikinci Daire

Esas No : 1968/1581

SERMAYE HAREKETLERİ

Karar No : 1970/ 849

Dâvacı : Halil Cansoy
Vekili : Av. Ahmet Eren
Dâvalı : Maliye Bakanlığı

Dâvanın Özeti : Almanya'da işçi olarak çalışmakta iken Loto'dan isabet eden 94.648 D. Marklık parasının Türk Parasına tahvilinde 499 sayılı Kanundan istifade ettirilmemesine dair Maliye Bakanlığının 15/3/1968 tarih ve 593583-077/15-12584 sayılı tasarrufunun iptali ve yargılama giderlerinin dâvalı idareye yükletilmesi istemidir.

Savunmanın Özeti : 499 sayılı Kanun hükümleri gereğince, yurt dışındaki işçilerin tasarruflarının yurda gönderilmesi halinde faiz ödenmesinin mümkün olduğu, Lotodan isabet eden gelirlerin tasarruf niteliğinde olmaması hasebiyle mezkûr kanunun kapsamına girmediği belirtilerek yapılan işlemin yerinde olduğundan bahisle dâvanın reddi istemidir.

Raportör Erol Dünder'in Düşüncesi : Dâva konusu işlem 499 sayılı Kanunun maksadına ve Maliye Bakanlığının 1/11/1966 tarih ve 10011 sayılı tamimine aykırı bulunduğundan iptali gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Ömer Yalçın Dokuzoğuz'un Düşüncesi : 499 sayılı Kanununun 1 inci maddesi, her hangi bir tefrik yapmaksızın yurt dışında çalışan işçilerin döviz tasarruflarını, bu kanuna göre tesis edilen fona yatırabileceklerini öngörmekte ve 3 üncü maddesi de bu paralara en yüksek faiz haddi üzerinden üç yıl vadeye göre peşin olarak tahakkuk ettirilecek meblâğın ilgililerin hesabına matlup kaydedileceği hükmünü taşımaktadır.

Esasen 499 sayılı Kanunun sevkindeki maksadın yurt dışındaki işçileri döviz tasarrufuna teşvik ve bu tasarrufların memlekete intikalini sağlamak suretiyle ekonomik koşullarımız itibariyle kıt olan döviz kaynaklarımıza bir yenisini eklemek olduğu düşünülürse yukarıda belirtildiği gibi söz konusu tasarrufların, münhasıran iş kazançlarından tahassül etmiş olmasını aramamak ve böyle bir tefrike yer vermemek gerekir.

Bu itibarla kanunun maksadına aykırı olarak tesis edildiği anlaşılan işlemin iptali gerekeceği düşünülmüştür.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüldü:

Dâva, Almanyada işçi olarak çalıştığı sırada Lotodan isabet eden 94.648 D. Marklık parasının Türk Parasına tahvilinde 499 sayılı Kanundan istifade ettirilmesine dair tasarrufun iptali istemi ile açılmıştır.

22/7/1964 tarihinde yürürlüğe konulmuş bulunan 499 sayılı «Yurt Dışında Çalışan İşçilere Konut ve Küçük Sanat Kredisi Açılması ve Ödünç Para Verilmesi Hakkındaki Kanun'un 1 inci maddesinde» İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile yabancı memleketlere çalışmaya giden işçilerin, hariçteki tasarruflarından Türkiye'de bulunan yakınlarına yapacakları yardımları ve bunlardan isteyenlerin yurda avdetlerinde konut ve küçük sanat işletmesi sahibi olmalarının teşvik maksadı ile Türkiye Emlâk Kredi ve Halk Bankası nezdinde (hariçte çalışan işçiler için ikraz, konut ve küçük sanat işletmesi kredisi fonu) adı altında bir fon tesis edilmiştir.» denilmekte ve 3 üncü maddesinde ise «Hariçte çalışan işçilerden ikraz hesabı açtırmak isteyenlerin fona gönderecekleri paralar bankaca 3 yıl vadeli olarak bu hesaba nakledilir ve bu hesaptaki paralara vadeli mevduata verilen en yüksek faiz nisbetinden az olmamak üzere Maliye Bakanlığınca tesbit olunacak nisbet üzerinden faiz verilir ve bu faizler 3 yıl vadeye göre peşin olarak tahakkuk ettirilerek ilgililerin hesabına alacak kaydedilir» hükmü yer almaktadır.

499 sayılı Kanunun sevkindeki maksadın, yurt dışındaki işçilerin döviz tasarruflarını teşvik ve bu tasarruflarının memlekete intikalini sağlamak suretiyle döviz kaynaklarını arttırmak olduğu düşünülürse, mezkûr kanunun yukarıda metni yazılı maddelerinde sözü edilen tasarrufların münhasıran iş kazançlarından husule gelmiş olmasını aramamak ve böyle bir ayırma yer vermemek gerekir.

Nitekim, dâvalı idare de, mevcudiyeti taraflar arasında ihtilâfsız olan 1/11/1966 tarih ve 10011 sayılı tamimi ile, yurt dışında çalışan işçilerin ücretlerinden tasarruf ettikleri dövizler dışında elde ettikleri Spor Toto ikramiyesi ve buna benzer paralarını da yurda göndermeleri halinde 499 sayılı Kanundan istifade ettirilerek % 9 dan üç yıllık faizinin ilâvesi suretiyle Türk Parasına tahvil edilmesini kabul edip bu hususu Merkez Bankası ile diğer bütün bankalara bildirmekle, hariçteki tasarrufların; iş kazançlarından mı, yoksa başka kazançlardan mı, tahassul etmiş olduğunu tefriki yer vermemek gerektiğini kabul etmiştir.

Bu itibarla kanunun maksadına ve uygulamaya aykırı olarak tesis edildiği zahir bulunan dâva konusu işlemin iptaline; 30 lira ilâm harcı peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına; aşağıda müfredatı yazılı 66 lira yargılama gideri ile 500 lira avukatlık ücretinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine 27/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Onikinci Daire

Esas No : 1968/2702

SPOR İŞİ

Karar No : 1970/908

Dâvacı : Ankara Demirspor Gençlik Kulübü
Dâvalı : Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü.
Vekili : Av. Rahmi Mağat

Dâvanın Özeti : 15/11/1967 tarihinde 18 yaşını dolduran amatör futbolcuları Muttalip Işıktan'ın, kulübün muvafakati bulunmadan 1968 yılı transfer mevsiminde profesyonel olarak Boluspor'a yaptığı aktarmanın tesciline dair Futbol Federasyonunca müesses işlemin iptali, yargılama giderlerinin de dâvalıya tahmili talebinden ibarettir.

Savunmanın Özeti : 18 yaşını doldurmuş olan futbolcunun, Bolusporla profesyonel mukavele imzaladığı 23/7/1968 tarihine kadar dâvacı kulüp tarafından profesyonelliğe davet edilmemiş olması ve başkaca bir sakınca da görümemesi sebebiyle aktarına işleminin onaylandığı; dâvanın bu sebepten reddi gerektiği yondadır.

Raportör Yüksel Esin'in Düşüncesi : Dâvada sözü edilen futbolcunun, 18 yaşını doldurmasına rağmen Profesyonel Futbol Yönetmeliğinin 10 uncu maddesinin (a) ve (c) bendlerinde yazılı şartlar mevcut olmadan Bolusporla profesyonel mukavele akdetmesi mümkün bulunmadığından; bu mukavele ve dolayısıyla aktarma işleminin tescili hakkındaki Futbol Federasyonu kararının iptali gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Muzaffer Arıer'in Düşüncesi : Amatör futbolcusu bulunduğu dâvacı Demirspor Kulübünden istifa ettikten sonra Muttalip Işıktan'ın Boluspor Kulübü ile mukavele akdettiği ve profesyonel olduğu anlaşılmaktadır.

Adı geçen sporcunun 18 yaşını ikmalinden uzun süre sonra ve transfer mevsimi sona ermek üzere iken, hâlâ bu kişiyle profesyonel mukavele yapma yoluna gitmeyen dâvacı kulübün, istifa ve başka kulüple profesyonel mukavele akdi olayından sonra vaki davranışının nazara alınmaması hukuka uygundur.

Dâva konusu işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı ve Profesyonel Futbol Yönetmeliğinin 10 uncu maddesi hükmünün, kulüplere bu hususta hudutsuz süre hakkı tanıdığı şeklinde kabulüne imkân olmadığı cihetle, dâvanın reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüşüldü:

18 yaşını bitiren bir amatör futbolcunun; ilk transfer ayında serbest olarak başka bir kulüple profesyonel mukavele yapabilmesinin şartları, Profesyonel Futbol Yönetmeliğinin 10 uncu maddesinin (a) ve (c) bentlerinde gösterilmiş olup, bunlar:

- 1) Futbolcu, kendi kulübünde profesyonel mukavele akdetmek istediğini noter marifetiyle bildirdiği halde, kulübün 1 hafta zarfında mukavele akdetmemesi
- 2) Futbolcunun, başka kulübe profesyonel olarak aktarma yapmasına kulübünün muvafakat etmesinden ibarettir.

Hadisede, bu iki şarttan hiçbiri mevcut olmadan, futbolcunun Bolusporla profesyonel mukavele imzaladığı ve mezkûr mukavelenin de Federasyon tarafından tescil olduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar futbolcunun aktarma yapmadan önce davacı kulüpten istifa ettiği ve bu suretle serbest kaldığı ileri sürülmekte ise de; amatör bir futbolcunun mücerret kulübünden istifa etmiş olması, yukarıda sayılan şartlar aranmaksızın ilk transfer ayında başka kulübe aktarma yapabilmesine imkân bahşetmez. Aksi düşüncenin kabulü, Profesyonel Futbol Yönetmeliğinin 10 uncu maddesi hükmünü tatbik gücünden mahrum bırakacağı gibi, 18 yaşını dolduran amatör futbolcuların istifa yolunu tercih suretiyle herhangi bir kayıt ve şarta tabi olmadan ilk transfer ayında dilediği kulüpte profesyonel mukavele aktedebilmelerini mümkün kılmak olur. Bu durumun ise Yönetmeliğin tedvin maksadıyla bağdaştırılamıyacağı meydandadır.

Nitekim Profesyonel Futbol Yönetmeliğinin 10 uncu maddesinin (b) bendi de, profesyonelliğe davet talebini kabul etmeyen futbolcunun, 20 yaşının bitimine kadar başka kulübe profesyonel aktarma yapamayacağını hükme bağlamak suretiyle, bu görüşü teyid etmiş bulunmaktadır.

Bu sebeplerle, Profesyonel Futbol Yönetmeliğinin 10 uncu maddesinin (a), (b) ve (c) bentlerine aykırı olan uyuşmazlığa konu aktarma işleminin tescili hakkındaki Futbol Federasyonu kararında isabet görülmediğinden; dâvanın kabulü ile mezkûr işlemin iptaline, 30 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına, aşağıda müfredatı gösterilen 69 liralık yargılama giderinin de dâvalıdan alınıp davacıya verilmesine 29/4/1970 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

AZLIK OYU

Profesyonel Futbol Yönetmeliğinin 10 uncu maddesi hükmü bir kulübe mensup amatör futbolcuların başka kulüplerle ne şekilde profesyonel mukavele aktebilecekleri hususuna ilişkin bulunmaktadır. Olayda ise futbolcu, kulübünden istifa etmek suretiyle, bir kulübe mensup olmak durumundan çıktığı cihetle; bunun yaptığı profesyonel aktarma işlemi bakımından mezkûr yönetmelik maddesinde yazılı şartların aranmasına lüzum yoktur. Buna göre; istifa yolunu tercih suretiyle serbest kalan futbolcunun, Bolusporla profesyonel mukavele yapmasına mani bir hüküm olmadığından, bu mukavelenin ve binnetice aktarma işleminin tesciline ilişkin Futbol Federasyonu kararında usul ve mevzuata aykırılık bulunmaması nedeni ile dâvanın reddi görüşünde olduğumdan; aksi yolda verilen çoğunluk kararına karşıyım.

T. C.

DANIŞTAY

Onikinci Daire

Esas No : 1967/1045

TAM YARGI DÂVASI

Karar No : 1970/776

Dâvacı : Kâzım Şen
 Vekil : Av. Tacettin Değer
 Dâvalı : Adalet Bakanlığı

Dâvanın Konusu: Müvekkilinin Kocaeli mahkeme veznesine yatırdığı ve yargılama sonunda iadesi gerekli 4540 lira şüfa bedelinin, mahkeme başkâtibinin zimmetine geçirmiş olması sebebiyle Adalet Bakanlığından tazmini ve yargılama giderlerinin karşı tarafa tahmili istemidir.

Savunmanın Özeti : Dâvacının idarelerine müracaat etmeden dâva açtığı ve mahkeme başkâtibi hakkında açılan dâva henüz sonuçlanmadığından zararın nevi, miktarı, memurun şahsi kusuru ve isdihdam eden sıfatıyla Bakanlıkların kusurunun belli olmadığı belirtilerek dâvanın reddi savunulmaktadır.

Raportör Erol Dündar'ın Düşüncesi : Âmme hizmetinin iyi işlememesinden doğmuş bulunduğu anlaşılan dâvacı zararının dâvalı idareden tazmini gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Şerif Atalay'ın Düşüncesi : Dâvacı tarafından mahkeme veznesine yatırıldığı ihtilâfsız olan dâva konusu şüfa bedelinin iadesi için adı geçen vakı müracaatına verilen cevapta mezkûr paranın müstafi başkâtibin zimmetinde kaldığı bildirilmiş olduğuna göre dâvalı idarenin dâva konusu bir işlemin mevcut olmadığı yolundaki def'i varit görülmemiştir.

Benzer olaylarda idareye atfı kabil bir hizmet kusuru mevcut olmasa bile husule gelen zararın idarece tazmini lâzım gelirken aksine tesis olunan işlemin iptali ile bahis konusu paranın ödenmesi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüşüldü :

Dâvacı, Kocaeli Mahkeme veznesine yatırdığı ve yargılama sonunda iadesi gerekli 4540 lira şüfa bedelinin mahkeme başkâtibinin zimmetine geçmiş olması sebebiyle Adalet Bakanlığından tazminini istemektedir.

İdare, kamu hizmetinin görülmesi sırasında fertlere verilen zararları tazminle mükelleftir.

Dosyada mevcut Kocaeli Asliye İkinci Hukuk mahkemesinin 27/7/1968 tarih ve 963/335 sayılı yazısında; dâvacının, mezkûr mahkemenin 963/335 sayısında kayıtlı şüfa dâvası dolayısıyla mahkeme veznesine 6/5/1960 tarih ve 181 sayılı tahsilat makbuzu karşılığı 4000 lira; 2/11/1960 tarih ve 537 sayılı makbuz karşılığı 216.50 lira ve 15/5/1961 tarih ve 252 sayılı makbuz karşılığı 323.50 lira ki toplam olarak 4540.00 lira yatırdığı, bu paranın iadesi gerekmele beraber başkâtibin zimmetindemi yoksa istihkak sahibindemi kaldığı tesbit edilemediğinden iade edilemediği belirtilmekte ise de, dâvacının makbuz karşılığı yatırdığı uyumsuzluk konusu meblağın kendisine iade edilmediğini iddia etmesine, dâvalı idarenin ise bu iddianın aksini ispata yarar herhangi bir delil ibraz edememiş bulunmasına göre hizmetin iyi işlememesinden husule geldiği açık bulunan 5440 liralık dâvacı zararının ileride ilgililere rücu etmesi kaydıyla tazminat olarak dâvalı idareden alınıp dâvacıya verilmesine; 106 lira nisbi ilâm harcının dâvalıdan alınmasına, peşin harcın mahsubuna, aşağıda müfredatı yazılı 40.80 lira yargılama gideri ile peşin harç tutarı 30 liranın Ankara Barosu Avukatlık Ücret Tarifesi uyarınca hükmedilen miktar üzerinden 454 lira avukatlık ücretinin dâvalıdan alınıp dâvacıya verilmesine 14/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Onikinci Daire

Esas No : 1968/1595

YEVMIYELİ TEKNİK PERSONEL.

Karar No : 1970/992

Dávacı : Yük. Müh. O. Celi İpekçi,**Vekili** : Av. Semih Türkiz;**Dávalı** : Karayolları Genel Müdürlüğü**Vekili** : Av. Vüsat O. Bener;

Dávanın Özeti : Karayolları I inci Bölge Müdürlüğüne bağlı olarak kurulan Ekspres Yollar Başmühendisliğinde Trafik Etüd şefliği görevini ifa etmekte olan dávacının, Karayollarının Sivas'taki 16 ncı Bölge Müdürlüğünde araştırma şefliğine nakline mütedair 26/4/1968 tarihli ve bilâ sayılı işlemin yetki, şekil ve maksat yönlerinden kanuna aykırı olduğu iddia edilerek iptali ve yargılama giderleri ile ücreti vekâletin karşı tarafa tahmili talep edilmektedir.

Savunmanın Özeti : Karayolları Genel Müdürlüğünün icracı ve tatbikatçı bir kuruluş olması sebebiyle teknik personeli mutlaka ihtisası ile ilgili bir işte çalıştırmak zorunluğunda bulunmadığı, inşaat yüksek mühendisi olan dávacının eski görevinde araştırma şefliği olduğu bu görevin inşaat mühendislerinin ihtisası dahilinde bulunduğu, nakil işleminin hizmetin icabından doğan zaruretle yapılması sebebiyle kişisel mütalâalarla yapıldığı iddiasının ve 17 nci Bölgenin kuruluşuna ait iddiaların asılsız ve mesnetsiz olduğu, 5539 sayılı Kuruluş Kanununun 13 üncü maddesinin Genel Müdüre, bir personeli merkezde veya taşrada dilediği görevde çalıştırmak yetkisini verdiği ve dávacının da yeni kurulan 16 ncı Bölge Müdürlüğüne, teknik elaman olan zaruri ve acil ihtiyaç nedeniyle ve Genel Müdürün kararı ile nakledildiği binaenaleyh yetkisizlikten ve meslek sınıfı personel taltimatının 25 inci maddesi karşısında şekil noksanlığından bahsedilemeyeceği, nakil işleminin müdahaleler ve hissi etkilerle yapıldığı yolundaki iddiaların dedikodudan ibaret olup şahit ifadelerinin şahsi sempatiye dayandığı, görev icabı nakil yapılmasının idarenin tabii hak ve yetkileri cümlesinden olduğu, zikredilen sebepler ve deliller muvacehesinde mesnesiz davanın reddi gerekeceği yolundadır.

Rapartör Reşat Şamiloğlunun Düşüncesi: Dâva, İstanbul Karayolları 1 inci Bölge Müdürlüğüne bağlı Ekspres Yollar Baş Mühendisliği Trafik Etüd şefliğinden

Sivas Karayolları 16 ncı Bölge Müdürlüğü araştırma şefliğine nakline mütedair işlemin iptali talebiyle açılmıştır.

Kamu idarelerinin gerekli gördükleri ahvalde, istihdam ettikleri personellerin görev mahallerini değiştirmek yetkisini haiz bulduklarının kabulü zaruri olmakla beraber bu yetkinin kullanılmasında kamu yararı düşüncesinin esas olması gerektiğide izahtan varestedir.

Dâvalı idare, dâvacının naklinin hizmetin gerektirdiği zorunluluk icabı yapıldığını ve işlemini âmme yararı mülâhazasıyla tesis ettiğini delilleriyle ortaya koymamıştır. Buna karşılık dosyada mevcut muteber tanık ifadelerinden, mesleğinde temayüz etmiş olan dâvacının, İstanbul Boğaz köprüsü ve çevre yolları hakkında diğer arkadaşlarıyla birlikte tanzim ettiği raporun üst idarî mercilerde yarattığı menfi intiba sonucu ve siyasi düşünce ve kanaatlarında vesile ittihaz edilmek suretiyle Sivas Karayolları 16 ncı Bölge Müdürlüğüne nakledildiği ve bu yeni görevinin ihtisası ile kabili telif bir nitelikte olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda ise iptali istenen işlemin kamu yararı düşüncesiyle tesis edilmiş bulunduğunu kabule imkân görülememektedir.

Bu nedenle dâvanın kabulü ile dâva konusu işlemin maksat yönünden iptali gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Şerif Atalay'ın Düşüncesi : Dâva, Yüksek Mühendis ve Trafik konusunda ihtisas sahibi olarak yevmiye ile çalıştığı İstanbul Karayolları 1 inci Bölge Müdürlüğüne bağlı Ekspres Yollar Başmühendisliği Trafik Etüd Şefliğinden ihtisas dışı bir hizmet olan Sivas Karayolları 16 ncı Bölge Müdürlüğü Araştırma Şefliğine naklen tayinine mütedair işlemin iptali talebinden ibarettir.

Yevmiyeli Personel Yönetmeliğinde, yevmiyeli teknik elemanların aynı kuruluş içinde bir yerden diğerine nakilleri hakkında herhangi bir hüküm mevcut değil ise de; kuruluşların gerekli gördükleri takdirde mezkûr personelin yerlerini görev icaplarına uygun olarak değiştirmek yetkisini haiz olduklarının kabulü tabiidir.

Dâvalı idare savunmasında, dâvacı hakkındaki uyumsuzluk konusu nakil işlemini âmme hizmeti yararına tesis ettiğini delilleriyle ortaya koymamıştır. Buna mukabil dosyada mevcut muteber tanık ifadelerinden dâvacının son görev yerine naklen tayin edilmesinin hizmetin kıldığı bir zaruretten ileri gelmediği bilakis adı geçen siyasi düşünce ve kanaatları ile diğer görevlilerle birlikte düzenleyip imza ettikleri İstanbul çevre yolu ve boğaz köprüsü ile ilgili raporundaki beyan ve mütalâaların idarenin üst makamlarında yarattığı menfi intiba ve iğbirardan doğduğu ve dâvacının yeni görev yerinin ihtisası ile kabili telif bir nitelikte olmadığı anlaşılmış bulunmaktadır.

Bu sebeple dâvanın kabulü ile objektif bir hüviyet taşımayan dâva konusu işlemin maksat yönünden iptali gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince duruşma için tayin edilen 11/5/1970 günü dâvacı vekili Av. Semih Türkiz ile dâvalı idare vekili Av. Vüsat Ö. Bener'in geldikleri görülerek Kanunsözcüsü Şerif Atalay'ın huzuru ile açık olarak duruş-

maya başlandı. Dâvacı ve dâvalı vekilleri dinlendikten, Kanunsozcüsünün düşüncesi alındıktan ve taraflara son defa söz verildikten sonra duruşmaya son verilerek dosya içindeki bütün belgeler incelenerek işin gereği görüldü :

1965 yılında Türkiye'de Ekspres Yolların yapımına karar verilince İstanbul'da Karayolları 1 inci Bölge Müdürlüğüne bağlı olarak bir Ekspres Yollar Başmühendisliği Teşkilâtının vücuda getirildiği ve bu teşkilâtın ilk iş olarak İstanbul-İzmit yolunun Trafik Proje ve Etüd işlerinin hazırlanmasıyla görevlendirildiği ve bu çalışmalar yapılırken İstanbul boğaz köprüsü ve çevre yolları ile ilgili olarak 1956 yılında yabancı bir firma tarafından hazırlanan «elverişlilik raporu» nun günün şartlarına uydurulması ve ekonomik verimlilik raporlarının hazırlanması işinde aynı teşkilâta verildiği; Yüksek Mühendis-Mimar olup yabancı memleketlerde ihtisas yapan ve İstanbul Teknik Üniversitesi Trafik Kürsüsünde trafik konusunda doktora yapmış bulunan dâvacının yabancı dil bilgisi, tecrübesi ve trafik sahasında ki ihtisası nazara alınarak Karayolları 1 inci Bölge Müdürlüğü Araştırma Şefliğinden Ekspres Yollar Başmühendisliğinde Trafik Etüd Şefliğine 20/12/1965 tarihli onay ile naklen tayin edildiği, ancak dâvacının boğaz köprüsü hakkındaki 1956 tarihli rapor hakkında bazı arkadaşları ile birlikte menfi rapor hazırlanmasının büyük tepki ile karşılandığı ve Kara Yolları Genel Müdürlüğüne bu şahısların görevlerinden alınmaları için yapılan tazyikler sonucu dâvacının Trafik Etüd Şefliğinden alınarak Sivas 16 ncı Bölge Müdürlüğünde Araştırma Şefliğine nakledildiği dosyada mevcut, tanık ifadelerini mübeyyin tutanakların tetkikinden anlaşılmıştır.

Dâvalı idarece; 5539 sayılı Kanununun 13 üncü maddesinin, Genel Müdüre bir memur veya hizmetliyi dilediği yerde çalıştırma yetkisini tanıdığı bu itibarla kanunun tanıdığı bu yetkiye istinaden yapılan nakil tasarrufunun kanuna uygun olduğu iddia edilmektedir.

Kamu idarelerinin gerekli gördükleri hallerde, istihdam ettikleri personellerin görev mahallerini hizmet icaplarına uygun olarak değiştirmek yetkisini haiz oldukları tabii olmakla beraber, bu yetkinin kullanılmasında mevzuatta öngörülen usule ve kamu yararına uygun hareket etme zorunluluğunun varlığında aşıkardır.

Dâvalı idarenin, dâvacının naklinin personel Talimatnamesinin 25 inci maddesine dayanılarak doğrudan doğruya Genel Müdüre yapılmasında usulsüzlük bulunmadığı yolundaki iddiası, bütün nakil işlemlerinin 16 ncı maddeye göre yapılacağını belirten adı geçen Talimatnamenin 51 inci maddesi hükmü karşısında hukuki dayanaktan yoksun kalmaktadır.

Mezkûr 51 inci maddenin atıfta bulunduğu 16 ncı maddeye göre «Boş pozisyonlara Per. 42 form ile yapılacak tayin tekliflerinin, bu teklifler merkeze ait ise ilgili müdürlüğün ve daire başkanının veya vekillerinin bölgelere ait ise bölge müdürünün ve daire başkanının veya vekillerinin mütalâalarını ihtiva etmesi lâzımdır.»

Dâvacının naklinde ise bu usule riayet edilmemiş; dosyada mevcut 22/6/1968 tarihli ifade tutanağının tetkikinden anlaşıldığına göre ilgili idare başkanının muvafakati alınmamıştır.

Dâvalı idare nakil işleminin kamu yararı düşüncesiyle yapıldığında delilleriyle ortaya koyamamıştır. Buna karşılık dosyada mevcut tanık ifadelerinin tetkikinden, dâvacının 16 ncı Bölge Müdürlüğüne hizmetin gerektirdiği bir zaruret icabı olarak değil, bilâkis siyasi düşünce ve kanaatlarında vesile ittihaz edilmek suretiyle, Boğaz köprüsü ve çevre yolları hakkında tanzim ettiği menfi raporların üst idari makamlarda ve Karayolları Genel Müdürlüğünde yarattığı infial sonucu nakledildiği ve böylece bu kabil tasarruflarda ön plânda tutulması gereken kamu yararı düşüncesinin de dikkate alınmadığı anlaşılmıştır.

Bu yeni görevin dâvacının ihtisası ile kabili telif olmadığı ise izaha lüzum göstermeyecek kadar açıktır.

Açıklanan nedenlerle, kamu yararı amacı gözetilmeden ve talimatnamede öngörülen usule uyulmadan tesis olunan ve dâvacının Karayolları 16 ncı Bölge Müdürlüğü Araştırma Şefliğine nakline ilişkin 26/4/1968 tarihli ve bilâ sayılı işlemin iptaline, 30 lira ilâm harcı peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına, aşağıda dökümü gösterilen 90.30 lira yargılama giderleri ile 1150 lira ücreti vekâletin dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine 11/5/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

DANIŞTAY

Onikinci Daire

Esas No : 1969/205

YARGILAMA USULÜ

Karar No : 1970/1187

- Dávacı** : Doç. Dr. Osman Nuri Koçtürk'e izafeten Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Başkanlığı
- Vekili** : Av. Halit Çelenk
- Dávahılar** : 1 — Ankara Üniversitesi Rektörlüğü
2 — Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanlığı
- Vekilleri** : Av. Ali Karaca

Dávanın Özeti : 14/11/1961 tarihinde Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi «Besin Kontrolü ve Hijyen Kürsüsünden» doçent ünvanını alan ve 1/1/1967 tarihinden itibaren A. Ü. Tıp Fakültesi Biokimya Kürsüsünde uzman sıfatıyla çalışan dávacının «Kadrosuz Profesör»lüğe yükseltilmesi talebini red eden Veteriner Fakültesi Dekanlığının 19/11/1968 tarihli cevabının düzeltilmesi talebini kanun ve tüzük hükümlerine göre üniversite profesörü ünvanı, ancak üniversitede eylemli doçent olup ta profesör kadrosu bulunmayan üniversite doçentlerine verilebileceği sebebiyle red eden Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinin 26/11/1968 tarih ve 4235 sayılı işleminin; 4936 sayılı Kanununun 24 üncü maddesi (A) bendi ile üniversite profesörlüğüne seçilebilmek için «en az beş yıl eylemli olarak üniversitelerde doçentlik yapmış veya üniversite doçenti ünvanını kazandıktan sonra yedi yıl uzmanlığı ile ilgili bir bilim veya meslek içinde çalışmış bulunmak» şart koşulduğu gibi Üniversiteler Öğretim Üyelerinin ve Kürsü Profesörlerinin seçimleri ile Profesörlüğe Yükseltilme Hakkındaki Tüzüğün 8 inci maddesi (B) bendi ile de, üniversite doçenti ünvanını aldıktan sonra üniversite dışında veya üniversitede çalışmış olanların uzmanlıkları ile ilgili bir bilim veya meslek içinde en az yedi yıl çalışmış olmak (dışarıda bir süre çalıştıktan sonra üniversitede görevlendirilen doçentler için bu süre üniversitede geçmiş gibi hesap olunur. Ancak bu sürenin en az bir yılını üniversite içinde eylemli doçentlikte geçirmiş olmak) şart koşulduğu sebebiyle iptali talep edilmektedir.

Savunmanın Özeti : Dávanın süresinde olmadığı, dávanın T. Ö. S. Başkanının verdiği ve dávacının imzası olmayan vekâletname ile açıldığından ehliyetten red

gerektiği, 4936 sayılı Kanunun 345 sayılı Kanun ile muaddel 10 uncu maddesine göre dekanlığın kesin olmayan kararları aleyhine Senatoya başvurulmasının mecburi olduğundan merci tecavüzü olduğu, dâvacının Rektörlüğün 16972 sayı ve 30/12/1966 tarihli kararı ile 1250 liralık kadroya 1500 lira maaş ile (uzman - mütehassıs) memur olarak tayin edildiği, Veteriner Fakültesi mezunu olan dâvacının Tıp Fakültesi Biokimya Kürsüsünde doçent olmadığı, 4936 sayılı Kanunun 24 üncü maddesi (A) bendi ve Tüzüğü'nün 8 inci maddesi (B) bendi gereğince profesörlük için harıçte geçirdiği 7 yılın en az bir yılını fakültede eylemli doçent olarak geçirmesi gerektiği, dâvacının eylemli doçentliği olmadığı gibi fakültede eylemsiz doçent de olmayıp uzman - mütehassıs öğretim yardımcısı olduğu ve Tüzüğü'nün 10. maddesi şartlarına da uygun durumda bulunmadığı sebepleriyle dâvanın reddi gerekeceği yolundadır.

Raportör Bilgin Arısan'ın Düşüncesi : 4936 sayılı Kanunun 24 üncü maddesi «üniversite profesörleri, üniversite doçentleri arasından, tüzüğü gereğince seçilirler. Üniversite profesörlüğüne seçileceklerde aranacak şartlar şunlardır :

A) En az beş yıl eylemli olarak üniversitelerde doçentlik yapmış veya üniversite doçenti unvanını kazandıktan sonra yedi yıl uzmanlığı ile ilgili bir bilim veya meslek işinde çalışmış bulunmak (dışarıda bir süre çalıştıktan sonra üniversitede görevlendirilen doçentler için bu süre, üniversitede geçmiş gibi hesap olunur, ancak, bu sürenin en az bir yılının üniversite içinde eylemli doçentlikte geçmiş olması şarttır)» hükmünü amirdir.

15/11/1961 tarih ve 10958 sayılı Resmî Gazetede neşredilen Üniversiteler Öğretim Üyelerinin ve Kürsü Profesörlerinin Seçimleri ile Profesörlüğe Yükseltilme Hakkında Tüzüğü'nün 8 inci maddesi «üniversite doçentlerinin profesörlüğe seçilebilmeleri için :

B) Üniversite doçenti ünvanını aldıktan sonra üniversite dışında veya üniversitede çalışmış olanların uzmanlıkları ile ilgili bir bilim veya meslek işinde en az yedi yıl başarı ile çalışmış olmak (dışarıda bir süre çalıştıktan sonra üniversitede görevlendirilen doçentler için bu süre üniversitede geçmiş gibi hesap olunur. Ancak bu sürenin en az bir yılını üniversite içinde eylemli doçentlikte geçirmiş olmak) şarttır» hükmünü taşır.

Dâvacının ise 30/12/1966 tarihinde Tıp Fakültesi Biokimya Kürsüsünde 1250 lira kadroya 1500 lira maaşla «Uzman» sıfatı ile tayin edildiğinden dâvacının durumu kanun ve tüzüğü'nün yukarıda zikri geçen maddelerine uymadığı cihetle üniversite profesörlüğüne yükseltmesinin mümkün olmadığını bildiren Fakülte Dekanlığı işleminin iptali talebiyle açılan dâvanın reddi gerekeceği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Mehmet İhsan Mumbruç'un Düşüncesi : Hariçten üniversite doçentliği imtihanını kazanan ve 7 senelik süreyi uzmanlığı ile ilgili bir bilim dalında çalışarak geçiren dâvacı, 4936 sayılı Kanunun 24. maddesinin (a) fıkrası ve ilgili tüzüğü'nün 8-inci maddesinin (b) fıkrasına göre profesörlüğe yükseltilmesini talep etmişse; talebi eylemli doçent olmadığı için reddedilmesi üzerine işbu dâva açılmıştır.

4936 sayılı Üniversiteler Kanununun değişik 24 üncü maddesi, üniversite profesörlüğüne seçileceklerde aranacak şartları belirtmiştir. Bu maddenin (a) fıkrası-

na göre, birincisi eylemli 5 yıl doçent olmak, ikincisi de hariçten imtihan vererek doçent olan bir kimsenin 7 yıl uzmanlığı ile ilgili bir bilim dalında çalışmış olmak gibi iki değişik yol bulunmaktadır. (b) fıkrası da, bu kimselerin bilimsel erkini ilmi yayın ve çalışmalarla isbat etmiş olmasını öngörüyor.

Bunlar üniversite profesörlüğüne seçileceklerde arancak şartlardır. İlgili tüzüğün 8 inci maddesi de profesörlüğe seçilme şartları olarak mütenazır hükümler koymuştur.

27/10/1960 tarihinde 115 sayılı Kanunla 4936 sayılı Kanunun 24 üncü maddesine bir fıkra eklenmiştir. Bu fıkra aynen «Üniversite profesörlüğü yeteneğini yukarıdaki fıkralara göre isbat etmiş olan üniversite doçentlerine, kadroya bağlı olmaksızın, kanun ve tüzük hükümleri uyarınca «üniversite profesörü» unvanı verilir. Bu gibi profesörler maaşlarını doçentlik kadrosundan alırlar» hükmünü muhtevirdir.

Mezkûr tüzüğün 10 uncu maddesi de «kürsülerine tahsis edilen profesörlük kadrolarında açık bulunmadığı takdirde o kürsüde bulunan 8 inci maddedeki niteliğe sahip, eylemli üniversite doçentlerine, kadroya bağlı olmaksızın üniversite profesörü» ünvanının verileceğini hükme bağlamıştır.

Dâvalı Bakanlığın profesörlüğe yükseltilme talebini tüzüğün bu maddesine göre reddettiği görülüyor.

Dâvacı ise, 7 seneyi doldurduğu için kanunun 24. maddesinin son fıkrasına göre profesörlüğe yükseltilmesi gerektiğini iddia ediyor. Halbuki bu fıkranın sonundaki «bu durumda olan profesörler maaşlarını doçentlikten alırlar» hükmünün dâvacıya nasıl uygulanacağı anlaşılamadığı için kanunun vaznının maksadının ne olduğunu çözümlenmek gerekir.

Mevzuun aydınlanması bakımından 4936 sayılı Kanunun ve ilgili komisyonların gerekçelerine göz atmak faydalı olacaktır. 27/4/1946 tarihli Başbakanlığın Üniversiteler Kanunu sunuş gerekçesinde 24 üncü madde için; profesörlüğe boş yer oldukça doçentler arasından seçim yapılacağı ve boş profesörlük kadrosu olmadıkça doçentlerin profesörlüğe yükseltilmesinin kabul edilmediği bildiriliyor.

Bu ve diğer hükümler, 4936 sayılı Kanunun 115 sayılı Kanunla değiştirilmeden önce doçentlerin profesörlüğe yükseltilmelerinde boş bir profesörlük kadrosu bulunmasını zaruri kılmıştır. 115 sayılı Kanun bir fıkra ilâvesi ile bu durumu değiştirmiştir. Evvelce, boş bir profesörlük kadrosuna şartları müsait 5 yıllık eylemli doçentlik ile 7 yıllık eylemsiz doçentler aday olabildiği halde 115 sayılı Kanunla 24 üncü maddeye eklenen fıkrada bir profesörlük kadrosunun açılmasını beklemeden profesör olunabileceği belirtiliyor. Ancak dışardan bir doçentin bu fıkraya göre profesörlüğe yükseltilmesi mümkün olabilecek midir? Meselenin çözümü buradadır.

Evvelâ dâvacının işgal ettiği uzmanlık kadrosundaki hizmetinin mahiyetini tayin gerekir. Uzmanlık bir öğretim yardımcılığı hizmetidir. Uzmanlık kadrosunda yapılan hizmet bir uzmanlıkta olabilir; bir doçentlik hizmeti de olabilir. Dâvacının Tıp Fakültesi Biyokimya bölümüne bir uzman olarak girdiği ve bir uzman olarak çalıştığı ihtilâfsızdır. Bu bakımdan, üniversite profesörlüğüne hariçten yük-

selmek isteyen bir kimseden farksızdır. Bu hususu böylece belirttikten sonra meselenin esasını inceliyelim.

Profesörlük üniversite bünyesinde kazanılan bir ünvanıdır. Bir doçentin muayyen bir süre sonra, şartları müsait olsa dahi, üniversitede bir görevi olmadan kadrosuz profesörlüğe yükseltilmesi düşünülemez. Nitekim Üniversiteler Kanunu 1960 değişikliğine kadar, profesörlüğe yükselmeyi açık bir kadro bulunmasına bağlamıştır. O zaman böyle bir kadro olmayınca, dışardaki bir doçent de profesörlüğe yükselmez. 115 sayılı Kanundan sonra doçentlerin, kadro olmasa da, profesörlüğe yükseltilmesi kabul edilmiştir. Hariçteki bir doçentin veya uzmanlık hizmeti gören bir doçentin bu durumda, profesör kadrosu açıldığında, adaylığı mümkündür. Ama üniversitede doçentlik hizmeti yapmadan sadece belli bir süre sonra profesörlüğe yükseltilmesi mümkün değildir kanaatındayız. Kadro olmadan profesörlüğe yükseltileceklerin doçentlik kadrosundan maaş alacaklarına dair 24 üncü maddenin son fıkrası da bu düşünceyi doğrulamaktadır.

Üniversitede doçentlik yapan bir kimsenin, eylemli doçent olmadan da, profesörlüğe yükseltilebileceği kanısındayız. Çünkü mezkûr kanunun 24. maddesinin son fıkrası sarihtir. Yalnız sonradan üniversite doçentliğine dönenlerin son bir yıllık hizmetlerinin eylemli olması gerektiğine göre, dâvacının buna uymayan durumu sebebiyle dâvanın reddi gerekeceği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüldü :

Duruşma için belli edilen 1/6/1970 Pazartesi günü saat 10 da dâvacı vekili Av. Halit Çelenk ve dâvalı tarafların vekili Av. Ali Karaca geldiler. Taraf vekilleri ve kanunsözcüsünün düşüncesi dinlenip taraflara yeniden söz verildikten sonra dâva dosyası incelendi.

26/11/1968 tarihli işlemin iptali talebiyle 10/12/1968 tarihinde açılan dâvada süre aşımı def'i varit görülmemiştir.

Türkiye Öğretmenler Sendikası tarafından Osman Nuri Koçtürk'e izafeten açılan dâvada Osman Nuri Koçtürk'ün profesörlüğe yükseltilmesi talep edilmektedir.

624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 13 üncü maddesi (İ) bendinde Devlet Personeli teşekküllerinin, üyelerinin müşterek hak ve menfaatlerinin takibinde üyelerini idari ve kazai her nevi ve derecedeki merciler önünde temsil etmek yetkisine sahip oldukları hükme bağlanmıştır. Ancak Ankara Tıp Fakültesinde görevli bulunan Osman Nuri Koçtürk'ün Profesörlüğe yükseltilmesi sadece kendisinin bir subjektif hakkına taallük edip sendika üyelerinin müşterek hak ve menfaatlerinden madut bulunmamaktadır.

Bu sebeple açılmış bulunan dâvada 624 sayılı Kanunun 13 üncü maddesi (İ) bendinde kabul edilen sendika üyelerinin müşterek hak ve menfaati mevcut olmadığından Türkiye Öğretmenler Sendikasının; üyelerinden birinin subjektif ve şah-

si hakkına taallük eden durumda üyesine izafeten dâva açmak ehliyeti bulunmadığı cihetle 521 sayılı Danıştay Kanununun 75 inci maddesi (A) fıkrası gereğince dâvanın ehliyet noktasından reddine, 1150 lira avukatlık ücretinin dâvacıdan alınarak dâvalıya verilmesine ve dâvacıdan ilâm harcı peşin alındığından başkaca harç alınmasına yer olmadığına 1/6/1970 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.

AZLIK OYU

X — 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 13 üncü maddesi (İ) bendi hükmü gereğince devlet personeli teşekküllerinin üyelerini idari ve kazai her nevi ve derecedeki merciler önünde temsil edebilecekleri kabul edilmiş bulunduğu cihetle Türkiye Öğretmenler Sendikası tarafından üyesi adına açılan dâvanın ehliyet yönünden reddi yolundaki çoğunluk kararına karşıyım.

T. C.

DANIŞTAY**Onikinci Daire**

Esas No : 1969/2994

Karar No : 1970/ 877

Dâvacılar : Mahmut Paydaş, Celâl Paydaş, Paşa Paydaş**Vekili** : Av. Müslim Küçük**Dâvalı** : Hilvan Kaymakamı, Erdoğan İzgi

Dâvanın Özeti : 5254 sayılı Muhtaç Çiftliklere Ödünç Tohumluk Verilmesi Hakkındaki Kanununun 2 nci maddesine göre teşekkül eden Hilvan İlçesi İhtiyaç Komisyonunun 4/7/1969 gün ve 4 sayılı kararının ve Hilvan Kaymakamlığının 15/8/1969 tarihli yazısı ile müesses işlemin iptali istemidir.

Savunmanın Özeti : Cevap verilmemiştir.

Raportör Erol DüNDAR'ın Düşüncesi : Dâvada husumetin Hilvan Kaymakamlığına, yöneltilmesi gerekirken, kaymakamın şahsının hasım gösterildiği anlaşıldığından dilekçenin reddi gerektiği düşünülmüştür.

Kanunsözcüsü Şerif ATALAY'ın Düşüncesi : 5254 sayılı Kanuna göre kurulan İlçe İhtiyaç Komisyonu kararıyla kaymakamlık işlemine karşı açılan dâvada husumetin kaymakamlığa tevcihi lâzım gelirken, kaymakamın şahsen hasım gösterildiği anlaşıldığı cihetle dilekçenin reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Onikinci Dairesince işin gereği görüldü :

5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 62 nci maddesinde «İl İdare Kurulları İl İdare Şubelerinin, kaymakamların ve İlçe İdare Şubeleriyle Bucak Müdürlerinin, Bucak Meclis ve Komisyonlarının, Köy Muhtarlarının ve Köy İhtiyar kurullarının yürütülmesi gerekli kararları aleyhine menfaati haleldar olanlar tarafından bu kararların esas, maksat, yetki ve şekil itibarıyla kanun ve tüzüğe muhalefetlerinden dolayı açılan iptal dâvalarına birinci derecede bakarlar..... Bu kabil iptal dâvaları birinci derecede Danıştay'da açılmaz. Mercî tecavüzü ile Danıştay'a dâva açıldığı takdirde dâva evrakı vazifesizlik kararı ile ilgili il idare kuruluna tevdi olunur.» denilmiş olmasına göre, 5254 sayılı Kanuna göre teşekkül etmiş olan Hilvan İlçesi

İhtiyaç (tohumluk) Komisyonunun 4/7/1969 gün ve 4 sayılı kararı ile aynı konuda verilmiş 18/8/1969 tarihli Kaymakamlık kararının iptali talebi ile açılmış bulunan dâvanın birinci derecede Danıştay'da bakılmasına imkân olmadığından, dâva dilekçesi ve eklerinin, 521 sayılı Danıştay Kanununun 75. maddesinin (C) bendi ile İl İdaresi Kanununun 62 nci maddesinin 3 üncü fıkrası uyarınca görevli merci olan Urfa İl İdare Kuruluna tevdiine 27/4/1970 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

T. C.

Uyuşmazlık Mahkemesi
Başkanlığı

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI

Esas No : 1969/102

Karar No : 1970/305

Yargı Yerinin Belirtilmesini İsteyen : Ahmet Karaoğlu,

Karşı Taraf : M.S.B.

Olay : Dâvacının dâvalı idareye karşı, Bağımsızlık Savaşına katıldığı halde askerlik şubesinde kaydının bulunmadığından dolayı bu durumun tesbiti istemiyle Sapanca Sulh Hukuk Mahkemesine açtığı dâvanın bu mahkemece verilen 24/4/1968 gün ve esas 1968/17, karar 1968/14 sayılı kararla anlaşmazlığın çözümlenmesinin idarî yargının görevi içinde bulunduğu gerekçesiyle reddedilmesi kararının Yargıtay 3 üncü Hukuk Dairesince onanması sonucunda kesinleşmesi üzerine açılan idarî dâvanın da Danıştay 10 uncu Dairesince yine görev yönünden reddedilmesi nedeniyle Uyuşmazlık Mahkemesince görevli yargı yerinin belirtilmesi istenilmiştir.

İnceleme ve Gerekçe : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin Başkan Fazıl Uluocak, Üye Mustafa Çemberçi, Yeredoğ Kişioğlu Muzaffer Kutman, Kâzım Yenice, Mesut Akan ve Hilmi Yazıcı'nın katıldığı 19/9/1970 günlü oturumunda dosya raportörü Danıştay Yardımcısı Mahir Tunçalp tarafından düzenlenen rapor ve dosyadaki kağıtlar okunduktan ve Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün uyuşmazlığın çözümünün idarî yargı yerine ait olduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği düşünüldü :

Dâva, dâvacının İstiklâl Savaşına iştirak ettiği hususunun askerlik künye kaydına işlenmesinin saptanması istemine ait bulunmaktadır. Bu istemiyle dâvacının İstiklâl Madalyası sahiplerine aylık bağlanmasını öngören 1055 sayılı Yasadan yararlanmak amacını güttüğü açıktır. Dâvacının iddiası yalnız İstiklâl Savaşına katıldığıının saptanması dâvası olsa dahi, bu istem Kamu Hukukunun tatbiki sonucuna bağlı idarî bir işleme ilişkin olacak ve bu yolda karar verilmesi de idarî yargı yerinin görevi içinde bulunacaktır. Bu bakımdan dâvaya ait temel olan ilişki Kamu Hukukuna dayanması nedeniyle idare mahkemesinin kararının kaldırılması gerekir.

Sonuç : Dâvada idarî yargının görevli bulunduğuna ve Danıştay 10 uncu daire kararının kaldırılmasına Üye Mustafa Çemberci'nin karşı oyu ile ve oyçokluğuyla 19/9/1970 gününde kesin olarak karar verildi.

T. C.
Uyuşmazlık Mahkemesi
Başkanlığı

Esas No : 1969/22

Karar No : 1970/ 1

Görev Uyuşmazlığının Giderilmesini İsteyen: Candan Yalçın

Vekili : Avukat Melih Ergun

Karşı Taraf : 1— M. K. E. Kurumu vekili Av. Faika Yunusoğlu

2 — Selahattin Şanbaşoğlu vekili Avukat Servet Karabiber

3 — Şevket Yavuz (M. K. E. Kurumu)

Olay : Dâvacı vekili, müvekkili dâvacının dâvalı M. K. E. Kurumunda memur olarak çalıştığı sırada haklı bir sebep olmaksızın görevine son verildiğini, bu tasarrufun iptali ve boş kaldığı süre için alamadığı aylıkları tutarının ve manevî tazminatın ödenmesi isteğiyle açtığı dâvanın Danıştay 5 inci Dairenin 1964/1869 esas numaralı kararıyla görev yönünden reddedildiğini ve bu red kararı üzerine Ankara Asliye 2 nci Hukuk Mahkemesine açtığı alacak dâvasının da, (Dâvalı Kurumun 440 sayılı Yasaya bağlı kuruluşlardan bulunduğu cihetle mahkemenin görevsizliğine) karar verildiğini ileri sürerek adli ve idarî mahkemelerce verilen görevsizlik kararları karşısında görevli mahkemenin belirtilmesini istemiştir.

İnceleme ve Gerekçe : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin Başkan Recai Seçkin, Üye Nuri Ülgenalp, Esat Şener, Mesut Akan, Yeredoğ Kişioğlu, Muzaffer Kutman ve Kâzım Yenice'nin katıldığı 17/1/1970 günlü oturumunda dosya raportörü Yargıtay Üye Yardımcısı Fikri Bağdathoğlu tarafından düzenlenen rapor ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan, Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün uyuşmazlığın giderilmesinin adli yargı yerine ait olduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği düşünüldü.

Dâva, dâvalı Kurumda memur olarak çalıştığı sırada, dâvalılar M. K. E. Kurumu ile Kurumun Genel Müdürü Selahattin Şanbaşoğlu ve Personel Müdürü Şevket Yavuz'un haklı bir neden olmaksızın dâvacının işine son vermelerinden dolayı bu işlemin iptali ile kendisinin eski görevine atanması ve açıkta kaldığı süre için alamadığı aylıkların ve ayrıca manevî tazminatın dâvalılardan alınması istemine dayanmaktadır.

Dâvacının dâvalı Kurumda, 3659 sayılı Yasanın 10 uncu maddesine dayanılarak Kurumun Memur ve Müstahdemleri Yönetmeliği esaslarına göre çalıştırıldığı dosyadaki yazılardan anlaşılakta olup dâvalı Kurumda 440 sayılı Yasa'ya bağlı kuruluşlardandır. Ancak dâvacının eski işine alınması ve açıkta kaldığı süre için ay-

lıklarının ödenmesi yönündeki istemi bakımından dâvacı ile dâvalılardan Kurum arasındaki hukukî ilişki kamu hukukuna dayandığından Kuruma karşı olan dâvada uyumsuzluğun çözümlenmesi idarî yargının görevi içindedir. Bu nedenle Danıştay 5 inci Dairenin görevsizlik kararının kaldırılması gerekir. Diğer iki dâvalıya karşı açılan dâvanın haksız eylem kurallarına dayanması bakımından adliye mahkemesi görevlidir.

Sonuç : Kuruma karşı olan dâvada idarî yargının görevli bulunduğu ve o dâva için Danıştay'ın görevsizlik kararının kaldırılmasına, öteki iki dâvalıya karşı olan dâvada adli yargının görevli olduğuna ve o dâva bakımından adli mahkeme kararının kaldırılmasına Danıştay'ın görevi konusunda Başkan Recai Şeçkin ve Üye Nuri Ülgenalp'in karşı oyu ile ve oyçokluğuyla 17/1/1970 de karar verildi.

KARŞIOY YAZISI

Dâvalı Kurum, bütün iş ve işlemlerinde özel hukuka bağlı olduktan başka dâvacının çalıştırılmasına temel tutulan 3659 sayılı Yasa'nın 10 uncu maddesi gereğince çalışanların sözü edilen Yasa'daki kamu hukuku kurallarının kapsamı dışında kaldığı bu 10 uncu madde metninden anlaşılmasına göre kurum ile dâvacı arasındaki dâva dahi özel hukuka dayanan bir dâvadır. Özel hukuka bağlı ilişkileri düzenlemek üzere yönetmelik çıkarılması sonucunda hukukî ilişkinin niteliği değiştirilemez. Bu bakımdan yönetmeliğin hukukî ilişki ve dolayısıyla dâva üzerinde bir etkisi olamaz.

Sonuç : Yazılı nedenlerle çoğunluk kararına karşıyım.

T. C.
Uyuşmazlık Mahkemesi
Başkanlığı

Esas No : 1968/146

Karar No : 1970/37

Hükmen kendisine ait olduğu dağıtımdan sonra belli olan taşınmaza ait bedelin Hazine-den tazminin tahsili istemi ile açılan dâvanın; 4753 sayılı Yasa'nın 9 ve 30 uncu maddeleri karşısında genel mahkemelerde görüleceğine ilişkin Uyuşmazlık Mahkemesi Kararı.

Dâvacı : Hasan Erdoğan

Vekili : Avukat Mehmet Arıcan

Dâvalı : Maliye Bakanlığı

Olay : Dâvacı tarafından, dâvalıya karşı Kulu Asliye Hukuk Mahkemesinde; «adına vergide kayıtlı 139 dönüm miktarındaki tarlanın 4753 ve 5618 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Yasası hükümlerine göre 20 No. lu Toprak Tevzi Komisyonunca Hazine adına tescil edilerek başka bir kimseye verilmesi nedeniyle tarlanın bedelinin dâvalı Hazineden hükmen tazmini» istemiyle açılan dâvanın görülmesi sırasında dâvalı idare vekilinin ileri sürdüğü görev itirazının mahkemece kabulü ile dâvanın görevsizlik nedeniyle reddi üzerine Danıştay'a yapılan başvurunun da aynı nedenle reddedilmiş olması karşısında görevli yargı yerinin belirlenmesi dâvacı vekiline istenilmiştir.

İnceleme ve Gerekçe : Türk Ulusu adına yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesinin, Başkan Fazıl Ulucak Üye Mustafa Çemberci, Esat Şener, Mesut Akan, Yeredoğ Kişioğlu, Muzaffer Kutman ve Kâzım Yenice'nin katıldığı 4/7/1970 günlü oturumunda dosya raportörü Danıştay Yardımcısı Muhittin Tancı tarafından düzenlenen rapor ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan ve Başkanunsözcüsü Vecihi Tönük'ün Uyuşmazlığın çözümünün idarî yargı yerine ait olduğu yolundaki düşüncesi dinlendikten sonra gereği görüldü :

Kendisine ait olduğu dağıtımdan sonra hükmen belli olan tarlanın bedelinin Hazineden tazminin tahsili istemiyle açılan dâvada 4753 sayılı Yasa'nın 9 uncu maddesine göre ödenecek bedel bahis konusu olduğundan aynı Yasa'nın 30 uncu maddesine göre bu bedele ilişkin uyuşmazlığın çözümlenmesi genel mahkemenin görevi içinde bulunduğu Adliye Mahkemesinin görevsizlik kararı kaldırılmalıdır.

Sonuç : Dâvada adli yargının görevli bulunduğu ve Kulu Asliye Hukuk Mahkemesinin görevsizlik kararının kaldırılmasına Üye Yeredoğ Kişioğlu'nun karşı oyu ile ve oyçokluğuyla 4/7/1970 gününde kesin olarak karar verildi.

DANIŞTAY SINAV YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Kapsam

Yönetmeliğin kapsamı :

Madde 1 — 521 sayılı Danıştay Kanununun 15 inci maddesi gereğince, altıncı sınıf yardımcılığa alınacakların giriş ve yeterlik sınavları ile idare memurluklarına alınacakların sınavları, bu Yönetmelik hükümlerine göre yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Yardımcılığa giriş sınavı

Yardımcılığa giriş sınavı :

Madde 2 — Danıştay altıncı sınıf yardımcılık adaylığına atanabilmek için yapılacak giriş sınavını kazanmak şarttır.

Duyurma :

Madde 3 — Sınav yapılacağı, sınava giriş şartları, sınav için bilgi alınacak yer ve alınacak yardımcı adedi, Danıştay Başkanlığınca uygun vasıtalarla ilgililere duyurulur.

Sınav yerinin ve zamanının belirtilmesi :

Madde 4 — Sınavın yapılacağı yer ve zamanı, adaylara, adaylık belgelerine de yazılmak suretiyle bildirilir.

Sınava giriş şartları :

Madde 5 — Sınava girebilmek için; 521 sayılı Danıştay Kanununun 14 ve 15 inci maddelerindeki şartları haiz bulunmak gerektir.

Başvurma :

Madde 6 — Sınava girmek isteyenler Danıştay Birinci Başkanlığına dilekçe ile başvururlar. Bu dilekçeye aşağıda gösterilen bilgiler yazılır ve belgeler eklenir:

I — Dilekçeye yazılacak bilgiler ;

a) Adı ve soyadı,

b) Doğum yeri ve tarihi,

- c) Bitirdiği öğrenim kurumu,
- d) Bitirme derecesi,
- e) Bildiği yabancı dil ve derecesi,
- f) Varsa işi, (Kazanılmış hak olarak aldığı aylık)
- g) Haberleşme adresi.

II — Dilekçeye eklenecek belgeler;

- a) Nüfus cüzdanının aslı veya onaylı örneği,
- b) Yüksek öğrenim bitirme diplomasının aslı veya onaylı örneği yahut bunun yerine geçecek belge,
- c) İyi hal kâğıdı,
- d) Mahkûmiyeti bulunmadığına dair belge,
- e) Askerliğini yaptığına veya ilişigi olmadığına veya tecil edildiğine dair belge,
- f) 4,5 X 6 boyunda iki adet fotoğraf,

Adaylık belgesi :

Madde 7 — Sınava girebileceklere, Özlük İşleri Müdürlüğünce, fotoğraflı bir adaylık belgesi imza karşılığında verilir veya haberleşme adreslerine gönderilir. Bu belgelere adayın adı, soyadı, adaylık numarası ile sınavın yeri ve zamanı yazılır.

Sınavlara ancak bu belgenin gösterilmesi suretiyle girilebilir.

Sınav kurulu :

Madde 8 — Sınavlar Danıştay Yönetim ve Disiplin Kurulu tarafından yapılır.

Sınav şekilleri :

Madde 9 — Giriş sınavları iki safhada yapılır :

- A) Yazılı sınavlar,
- B) Sözlü sınavlar,

Yazılı sınavlar :

Madde 10 — Yazılı sınav, adayın zihin kabiliyetini ve genel kültürünü, mesleki bilgisini ölçmek amacıyla yapılır.

Yönetim ve Disiplin Kurulu, gerekli gördüğü takdirde, test sınavı da yapabilir.

Test sınavlarında, gerekli görüldüğü hallerde, Milli Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosunun uzmanlarından faydalanılabilir.

Sınav konuları :

Madde 11 — 10 uncu maddede yazılı sınav, aşağıdaki konulardan yapılır :

- A) Hukuk grubu;
- a) Anayasa Hukuku,
- b) İdare Hukuku,
- c) Danıştay'ın teşkilât ve görevleri hakkında genel bilgi,
- d) Memurların yargılanması usulleri,
- e) Hukuk yargılama usulleri,
- f) Medeni Hukukun ve Borçlar Hukukunun genel esasları,
- B) Maliye ve ekonomi grubu;
- a) Maliye,
- b) Türk vergi kanunlarının esasları,
- c) Nazarî ve tatbiki ekonomi,
- C) Türk Devrim Tarihi.

Sınav kâğıtlarının hazırlanması :

Madde 12 — Sınav kâğıtları, köşesinde aday adı ve soyadı ile adaylık numarası yazılacak ve dışardan okunmuyacak şekilde kapatılmak üzere hazırlanır.

Sınavda, her adaya bunlardan birer aded verilir. Diğer sayfalar için mühürlenmiş beyaz kâğıt kullanılır. Sayfa adedi, soruların durumuna göre, kurulca önceden sınırlandırılabilir.

Sınav sorularının ve not bareminin tesbiti :

Madde 13 — Sınav soruları, kurulca, gizlilik esaslarını sağlayacak zaman ve şekilde önceden tesbit edilip Kurul Başkanınca muhafaza altına alınır.

Bu tesbit sırasında her konunun not baremi de belirtilir ve sorularla birlikte adaylara duyurulur.

Sınavın yapılması :

Madde 14 — Sınav yerinde sessizlik sağladıktan sonra sorular okunur veya dağıtılır.

Sınav süresi önceden Kurulca belirtilir ve sorularla birlikte açıklanır.

Sınav Kurulu tarafından sınav sırasında adayların uymak zorunda oldukları hususlar önceden bildirilir. Bunlara aykırı hareket eden adaylar, kâğıtları alınarak sınav yerinden çıkarılır ve durum kâğıtları üzerine işaretlenerek yetkili şahıs tarafından imza edilir.

Sınav kâğıtlarının değerlendirilmesi :

Madde 15 — Sınav kâğıtları aşağıda gösterilen şekilde değerlendirilir:

a — Yazılı sınav kâğıtları Kurul üyeleri tarafından birlikte okunarak ayrı ayrı not verilir. Bu notların ortalaması yazılı sınav sonucu olarak alınır.

b — Test sınavı yapıldığı takdirde, test ve yazılı sınav kâğıtları 100 not üzerinden değerlendirilir. Test ve yazılı sınavı kazanabilmek için alınan not ortalamasının

60 veya daha yukarı olması şarttır. Sınav Kurulu bu ortalamayı, sınavdan önce daha yukarı had üzerinden tesbit edebilir.

Yapıldığı taktirde test sınavı sonuçlarının değerlendirilmesinde, gerekli görürse, Millî Eğitim Bakanlığı veya diğer resmî kurumların uzmanlarından faydalanılır.

Sözlü sınavın yer ve zamanının bildirilmesi :

Madde 16 — Sözlü sınava, yazılı sınavı kazananlar girebilirler. Bunlara sözlü sınavın yeri ve zamanı sınav sonuçları ile birlikte duyurulur.

Sözlü sınavlar :

Madde 17— Sözlü sınavda adayın bir dosyayı inceleme ve anlatma yeteneği ve meslek için gerekli bilgilere sahip olup olmadığı araştırılır.

Sözlü sınav notları, yazılı sınavdaki esaslara göre verilir. Bu sınavı kazanabilmek için, alınan notun yüz üzerinden 70 veya daha yukarı olması şarttır.

Giriş sınavını kazanma :

Madde 18 — Yazılı ve sözlü sınavların notları toplanarak ikiye bölünür. Aldıkları not ortalaması, yüz üzerinden 70 veya daha yukarı olanlar sınavı kazanmış sayılırlar.

Not ortalaması eşit olanlardan Devlet - dil imtihanını vermiş bulunanlar tercih olunur.

Sınavı kazanmış olanların sağlık kurulu raporu ibraz etmeleri gereklidir.

Atanamıyanlar ve görevine başlamıyanlar :

Madde 19 — Sınavı kazandığı halde 3 üncü madde gereğince ilân edilen boş kadroların yetmemesi dolayısıyla atanamıyanlar ile atanması yapıldığı halde görevine başlamaması sebebiyle ilişiği kesilen adayların sınav sonuçları ilerisi için bir hak teşkil etmez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yeterlik Sınavı

Sınav programı :

Madde 20 — Yardımcı adaylarının bir yıllık dönemde kazandıkları meslekî bilgi ve tecrübe derecesinin anlaşılması için yazılı ve sözlü yeterlik sınavı yapılır.

Yazılı sınavdaki sorular aşağıdaki konulardan seçilir :

A) İdarî dâvaların mahiyetleri, çeşitleri, şartları, idari yargının özellikleri ve mahiyeti, adlî yargı ile farkı, menşei ve gelişmesi,

İdarî yargı usulleri,

Danıştay hakkında genel bilgiler,

İdarî tasarrufların çeşitleri,

İdarenin yargı denetimi,

Yargı mercilerinin birbirleriyle münasebetleri ve uyuşmazlık mahkemesi,

İdarî yargı yetkisini haiz diğer kurullar ve ilk derece idare mahkemeleri.

B) Adayın çalıştığı dairenin göreviyle ilgili teorik ve pratik konular ve problemler.

Sözlü sınavlar 17 nci madde hükmüne göre yapılır.

Madde 21— yeterlik sınavı giriş sınavının tabi olduğu usulle değerlendirilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İdare memurlarının sınavı

Memurların giriş sınavı :

Madde 22 — 521 sayılı Danıştay Kanununun 7 ve 18 inci maddelerinde yazılı idare memurlarından memuriyete ilk defa girenlerin seçimleri sınavla olur.

Sınavlar yazılı yapılır. Gerekli görüldüğünde ayrıca görüşme ve sözlü sınav da yapılabilir.

Sınav Kurulu :

Madde 23 — Sınav Kurulu; Genel Kâtibin Başkanlığında, Birinci Başkan tarafından seçilecek bir başyardımcı ve bir yardımcı ile bir kanun sözcüsünden kurulur.

Yönetmeliğin uygulanacağı haller :

Madde 24 — Bu Yönetmeliğin; sınavın duyurulması, yeri ve zamanının belirtilmesi, başvurma, adaylık belgesi, sınav kâğıtlarının ve sorularının hazırlanması ve not bareminin tesbiti, sınavın yapılması ve notların değerlendirilmesine dair hükümleri idare memurlarının sınavında da uygulanır.

Sözlü sınav yapıldığı takdirde ayrıca 16 ve 18 inci maddeler hükümleri de uygulanır.

Naklen gelenlerin sınavı :

Madde 25 — Boş yer adedinden fazla kimseler naklen bir kadroya tâlip oldukları takdirde bunlar müsabaka sınavına tabi tutulurlar. Ancak sınavı kazananlar sınav derecelerine göre atanabilirler.

Bu sınav 22 nci maddede yazılı olanlarla birlikte ve aynı usulle yapılır.

Naklen gelen meslek mensuplarının sınavı :

Geçici Madde — 521 sayılı Danıştay Kanununun geçici 7 nci maddesine göre yapılacak yeterlik sınavı, yazılı ve sözlü olarak bu Yönetmeliğin 11, 17 ve 20 nci maddelerindeki konulardan Yönetmeliğin ikinci ve üçüncü bölümü hükümlerine göre yapılır.

Yürürlük :

Madde 26 — Bu Yönetmelik Resmi Gazete ile yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Not : Bu yönetmelik 21/Nisan/1965 gün ve 11981 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Danıştay Giriş Sınavı Adaylık Belgesi

Buraya fotoğrafınızı iyice yapıştırmız (Bu yıl çekilmiş ve yukarıdaki aynı olacaktır.)

Aday No :

Aday'ın :

Adı ve Soyadı :

Doğum yeri, tarihi :

Babasının Adı :

Bitirdiği Öğrenim Kurumu :

Sınava gireceği :

Şehir :

Bina :

Salon :

Sınav tarih ve saatleri

DANIŞTAY YENİ YAYINLARI

Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu yayınlarından dokuzuncusu olarak (Modern Fransa'da Danıştay) isimli eser yayınlanmıştır. Dr. Charles E. Freedeman'ın yazdığı bu eser, Danıştay eski Yardımcılarından Işık Gökten tarafından dilimize çevrilmiştir.

Eser yedi ana bölümden ibarettir. İlk üç bölümde, Fransız Danıştayının iç yapısı ve 1872 yılından itibaren bu yapıdaki gelişmeler incelenmiştir.

Müteakip iki bölümde Hükümetin teknik müşaviri olarak, Danıştayın yasa- ma ve idari fonksiyonları incelenmiştir.

Son iki bölümde ise, en yüksek idare mahkemesi olarak Danıştay ele alınmıştır. 1872 yılından itibaren Danıştayın yargı fonksiyonu iki bölümde incelenmiş ve İdare Hukuku alanının enteresan dâvalarına yer verilmiştir.

Ankara Yarı Açık Cezaevi Matbaasında 1971 yılında basılmış olan kitap 160 sahife olup, fiyatı 10 TL. dir. İdare Hukuku alanında mühim bir boşluğu dolduran eser, hukukçulara tavsiye olunur. Kitap, Danıştay Levazım Müdürlüğünden temin edilebilir.

Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınlarından onuncusu olan (Anayasa Mahkemesi Kararları Işığı Altında Memurin Muhakematı Hakkında Kanun Tatbikatının Eleştirilmesi) adlı eser yayınlanmıştır. Eser, Danıştay 2. Dairesi eski üyelerinden Eşref Ergut tarafından yazılmıştır.

Çok eski ve sık sık uygulanan bir kanun olmasına rağmen, memleketimizde Memurin Muhakematı Hakkında Kanununun Tatbikatına ilişkin fazla bir esere maa- lesef raslanamamaktadır. Konunun, Anayasa Mahkemesi kararları ışığı altında incelenmesi, eserin ayrı bir özelliğini teşkil etmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile bu kanunda değişiklik yapılmasına ilişkin 1327 sayılı Kanun ve 1312 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Kanunu gibi, konuyla ilgili mevzuatımızın en son hükümleri de incelenmiştir.

Belediye başkanlarıyla bazı bakanlık ve genel müdürlüklerin taşradaki bölge müdürlükleri personelinin durumu ayrıca ele alınmıştır.

Kitapta, kamu dâvası, şahsî dâva anlatılarak, Memurin Muhakematı Hakkında Kanun maddelerinin tatbikat yönünden eleştirilmesi yapılmıştır.

Kanun üç bölüm üzerine hazırlanmış olduğundan kitapda da ilk tahkikat, idari tetkikat ve adli takibat konuları üç ana bölüm altında incelenmiştir.

Ankara Yarı Açık Cezaevi Matbaasında 1971 yılında basılmış olan kitap 50 sahife olup, fiyatı 5 TL. dir. Kitap, Danıştay Levazım Müdürlüğünden temin edilebilir.

Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu yayınlarından onbirincisi olarak (Türkiyede Ziraî Kazancın Vergilendirilmesi) isimli eser de yayınlanmıştır. Eser, Danıştay Yardımcısı Sabri Coşkun tarafından yazılmıştır.

Nüfusumuzun büyük bir kısmının tarım sektörüyle ilgili bulunduğu ve tarımsal gelirin, millî gelir içindeki payının çokluğu gözönüne alınınca, Ziraî Gelir Vergisinde yapılacak değişiklikler ve prensiplerin uygulanmasında iyi bir kaynak teşkil etmektedir. Esasen ziraî gelirin vergilendirilmesi konusunda bizde fazla esere raslanılmamaktadır.

Kitap onyedî ana bölüm olarak düzenlenmiştir. Eser, tarihçe, verginin konusu, muafiyet ve yükümlülük, sorumluluk, istisna, matrahın tesbiti, değerlendirme, amortisman, gelirlerin toplanması ve zarar mahsubu, ziraî kazanç komisyonları ve ziraî kazanç ölçüleri, verginin salınması, kontrol hükümleri, asgarî vergi, verginin terkinini, vergilendirme dönemi, verginin ödenmesi ve cezalar bölümlerini kapsamaktadır.

Ankara Yarı Açık Cezaevi Matbaasında 1971 yılında basılmış olan kitap 74 sahife olup, fiyatı 5 TL. dir. Konuyla ilgilenenler, Danıştay Levazım Müdürlüğünden kitabı temin edebilirler.

DANIŞTAY MESLEK MENSUPLARININ YAYINLARI

Danıştay Yardımcıları Yüksel Esin ve Erol Dünder tarafından (İdarî İşlemler, İdarî Eylemler, İdarî Sözleşmeler ve Danıştay Kararlarına Uyulmaması Dolayısıyla Danıştay'da Açılacak Tazminat Dâvaları) isimli eser yayınlanmıştır.

Anayasa'nın 114 üncü maddesinin son fıkrasındaki (İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür) hükmü, idarî dâva türleri içinde, tazminat dâvalarının ağırlık ve genişliğini artırmıştır.

Esasa ilişkin sorunların İkinci Kitapta yer alacağı belirtilen Birinci Kitapta (Usul) sorunları ele alınmıştır.

Kitabın birinci kısmında, idarenin yargısal denetimi ve idarî dâvalar hakkında genel bilgi verilmiş, idarî dâva ve uyuşmazlıklar ile tam yargı dâvaları incelenmiştir.

İkinci kısmında ise, idarî tazminat dâvalarının açılış şartları yer almıştır. Burada, görev, merci tecavüzü, ehliyet, husumet, dâva dilekçesinin şekli ve kapsamına ilişkin şartlar ve dâva açma süresi ayrı bölümler halinde incelenmiştir.

Kitapta, bu konularda Danıştay, Yargıtay ve Uyuşmazlık Mahkemesi tarafından verilen kararlar ile Danıştay ve Yargıtay içtihadı birleştirme kararlarına da yer verilmiştir.

İdre Hukukunda büyük bir boşluğu dolduran eser, Ankara Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti. tarafından 1971 yılında basılmıştır. 348 sahife olan kitabın fiyatı 50 TL. dir. Konuyla ilgilenenler, yazarlarından kitabı temin edebilirler.

KARARLARIN KONULARINA GÖRE

F İ H R İ S T İ

DANIŞMA VE İDARE KARARLARI

ÜÇÜNCÜ DAİRE KARARLARI	64
ÜÇÜNCÜ DAİRE VE GENEL KURUL KARARLARI	92
YARGI KARARLARI	
İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARLARI	103
DÂVA DAİRELERİ KURULU KARARLARI	
Cemekân Kaldırılması	130
Hâkim ve Savcı İşi	132
İmtiyaz Sözleşmesi	138
Köy İşi	142
Sınır Uyuşmazlığı	145
Veraset ve İntikal Vergisi	147
DÖRDÜNCÜ DAİRE KARARLARI	
Gelir Vergisi	149
Kurumlar Vergisi	156
Vergi Usulü	161
BEŞİNCİ DAİRE KARARLARI	
Atanma İşleminin Onaylanmaması	170
Terfi Tarihinin Düzeltilmesi	172
Yargılama Usulü	175
ALTINCI DAİRE KARARLARI	
Gecekondu İşi	182
İmar İşleri	184
İmar Yönetmeliği	196

Kamulaştırma İşleri	198
Tam Yargı Dâvaları	211
Yıkılacak Derecede Tehlikeli Yapı	220
Yıkma İşleri	225

YEDİNCİ DAİRE KARARLARI

Âmme Alacaklarının Tahsili Usulü	231
Gider Vergisi	235
Gümrük Vergisi	237

SEKİZİNCİ DAİRE KARARLARI

İskân İşi	239
Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşu	241
Köy İşi	245
Tam Yargı Dâvası	247
Toprak Edinme	249

DOKUZUNCU DAİRE KARARLARI

Belediye Gelirleri	251
Emlâk Alım Vergisi	257
Reddi Hâkim	259
Vergi Usulü	260

ONUNCU DAİRE KARARLARI

Emekli İkramesi	262
Emeklilik Tahsisi	264
Hizmet Erçlandırılması	266
Resen Emeklilik	268
Vazife Malullüğü	270

ONBİRİNCİ DAİRE KARARLARI

Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım	272
Belediye İşleri	274
Damga Resmi ve Vergisi	282
Karayolları Trafik İşleri	285
Köy İşi	291
Yargılama Usulü	292

ONİKİNCİ DAİRE KARARLARI

Ämme Alacaklarının Tahsili Usulü	293
Dış Seyahat Harcamaları Vergisi	298
İhale İşi	301
İhtira Beratı	304
İthalât	308
Memur Konutları	313
Noter İşleri	316
Öğretim İşi	322
Sermaye Hareketleri	324
Spor İşi	326
Tam Yargı Dâvası	328
Yevmiyeli Teknik Personel	330
Yargılama Usulü	334

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI

KARARLARIN METODİK FİHRİSTİ

— A —

Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü

— Haciz	231,	293
— Ödeme emri	233	

Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım

272

Askerlik Yükümlülüğü

— Askerlik kaydını saptanması — yargı yerinin belirtilmesi	341	
— Memuriyet kıdeminde değerlendirilmesi	96	

— B —

Belediye Başkanı

— Evindeki telefon masrafı	64	
----------------------------	----	--

Belediye Bütçesi

— Personel masrafları	66	
-----------------------	----	--

Belediye Encümeni

— Üye sayısı	68	
--------------	----	--

Belediye Meclisi

— Belediye toptancı hallerinin sureti idaresi	276	
— Bina derinliği verilmemesi	70	
— Olağanüstü toplantı	72	
— Üyelikten çıkarılma	274	

— D —

Damga Resmî ve Vergisi

— Muafiyet — Gemi yapımı —	282	
----------------------------	-----	--

Dış Seyahat Harcamaları Vergisi

298

Din İşleri Yüksek Kurulu

— Teşkili	73	
-----------	----	--

Eğlence Resmi

— Futbol müsabakaları	251
Emeklilik	
— Emekli ikramiyesi	262
— Emeklilik intibakı	122
— Emeklilik tahsisi	264
— Hizmet borçlandırılması	266
— Resen emeklilik	268

Emlâk Alım Vergisi

— Satış iptali üzerine vergi iadesi	257
-------------------------------------	-----

— G —**Gayri Sıhî Müesseseler**

— Kapatma	278
-----------	-----

Gayrimenkul Kiralarının Takdiri

111

Gecekondu İşi

— İslah ve tasfiye şartlarının yerine getirilmemesi	182
---	-----

Gelir Vergisi

— İstisnalar	149
— Yatırım indirimi	151
— Yedek akçe	154

Gider Vergisi

— Zirai mücadele uçağı	235
------------------------	-----

Gümrük Vergisi

— Hakem heyeti	237
— Okul malzemesi başışı	100

— H —**Hâkim ve Savcı İşi**

— Birinci sınıfa ayrılma	132
— Disiplin cezası	135

— İ —**İdari Mukavele Bulunmaması**

— Uyuşmazlığın sulhen halli	78 — 82
-----------------------------	---------

İhale İşi

- Belediye arsasının satışı 301

İhtira Beratı

- Berat hakkının iskati 304

İmar İşi

- Bina derinliği verilmemesi 70
- Bodrum kat 184
- Gabari 187
- İmar planı tadili 189
- İnşaat ruhsatı 191
- Yetki tecavüzü 193

İmar Yönetmeliği

- Danıştay ilâmının uygulanmaması 196

İthalât

- Bedelsiz ithalât - Ek süre 308
- Dikiş makinaları 103
- Fuar kontenjanı 310

— K —**Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşu**

- Baroda dâva takipçiliği listesine yazılma 241
- Ceza verilmesi 243

Kamulaştırma

- Köy içme suyu - Yetkisizlik 198
- Sosyal konutların su ihtiyacı 200
- Umumi menfaat kararı bulunmaması 204
- Yat limanı yapımı 207

Karayolları Trafik İşleri

- Çalışma karnesi 285
- Şoför ehliyetnamesi sınavı 287
- Şoför ehliyetnamesinin geri alınması 289

Köy İşleri

- Muhtar 291
- Muhtarın müstafi sayılması - Yetki gasbı 142
- Sınır uyuşmazlığı 128, 245

Kurumlar Vergisi

— İlk tesis ve taazzuv giderleri	156
— Kira geliri	159

— M —

Maden İşi

— İşletme ruhsatnamesine ilişkin şartname	83
---	----

Marka İşleri

— Yeni emtia ilâvesi	92
----------------------	----

Memur İşleri

— Atanma işleminin onaylanmaması	170
— Terfi tarihinin düzeltilmesi	172

Memur Konutları

— Kira	313
--------	-----

Muhbir ve Müsadir İkramesi

106 — 110

— N —

Noter İşleri

— İkinci noterlik açılması	316
— Kıdem	319

— O —

Otopark Kışat Ruhsatı

280

— Ö —

Öğretim İşi

— Özel okul öğretmeni	322
-----------------------	-----

— R —

Reddi Hâkim

259

Sermaye Hareketleri

— Spor Loto ikramiyesinin transferi	324
-------------------------------------	-----

Sınır Uyuşmazlığı

128, 145, 245

Sivil Savunma Fonu

— Motorlu taşıt alınması	86
--------------------------	----

Spor İşi

— Sporcu transferi	326
--------------------	-----

— T —

Tam Yargı Dâvaları

— Hizmet kusuru	211, 328
— Hukuka uygunluk	213 — 219
— Muhtemel zarar	247
— Yargı yerinin belirtilmesi	342

Tellâhık Resmi

254

Toprak Edinme

— Çiftçiyi topraklandırma	249
— Yargı yerinin belirtilmesi	344

— V —

Vazife Malullüğü

270

Veraset ve İntikal Vergisi

— Temyiz komisyonu ısrar kararı	147
---------------------------------	-----

Vergi Usulü

— Amortismanlar	161 — 167
— Şüpheli alacaklar	168
— Yoklama ve inceleme - Yoklama fişi	260

Yargılama Giderleri

— Avukatlık ücreti	121
--------------------	-----

Yargılama Usulü

— Ehliyet	
— Menfaat ihlali	175
— Sendikaca dâva açılması	334
— Görev	
— Muhtar seçimi	292
— Süre — Son günün tatile raslaması	114
— Süre aşımı	119, 175
— Tevdi	
— İl idare kuruluna	339

Yetkisizlik

— Yetki gasbı — Köy işi	142
— Yetki tecavüzü — İmar işi	193
— Yetki tecavüzü — Kamulaştırma	198

Yevmiyeli Teknik Personel

— Nakil	330
— Yurt dışında doktora yapma izni	90

Yıkılacak Derecede Tehlikeli Yapı

220 — 224

Yıkma İşleri

— Aynı parselde ikinci yapı	225
— Müştemilât binası	227
— Ruhsatsız kat ilâvesi	229

